

TOINEN NIDOS

NYKYAIKA

AIKAMME YHTEISKUNTA- JA SIVISTYSELÄMÄ

LYHYIN KUVAUKSIN ESITTÄNYT

GUSTAV BANG

SUOMALAISTEN KIRJAILIJAIN LAATIMALLA
LIITTEELLÄ
VARUSTETTU

PORVOOSSA
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

PORVOOSSA, 1909
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖN KIRJAPAINOSSA

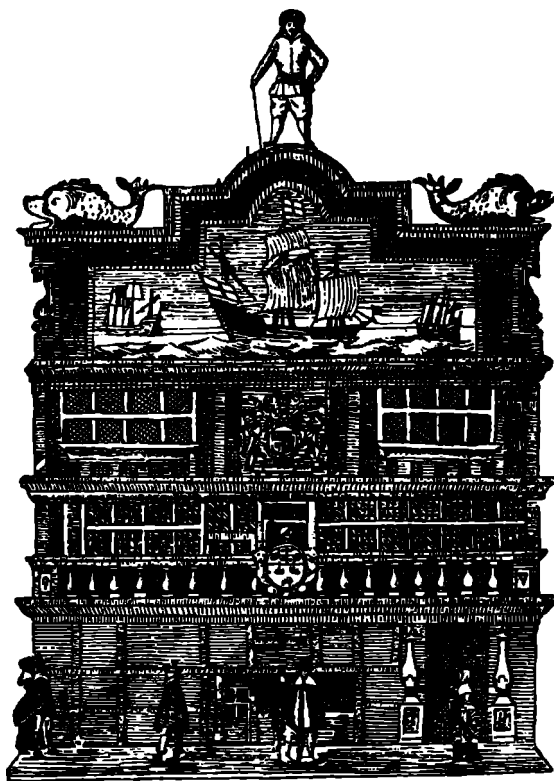
Kapteeni Cookin vastaanotto Seurasaarilla Tyynenmeren saaristossa.
Vaskipiirroksen mukaan.

SIIRTOMAAT.

Nykyajan kansainvälisen suurpolitiikan polttavimpia kysymyksiä on siirtomaa-kysymys. Sen kipinäistä syttyvät suurvaltojen väliset riidat ilmi tuleen ja se vaatii polttopuikseen yhä rasittavampia sotavarustuksia. Selkkaukset eivät synny itse Euroopassa, vaan kaukana vieraisissa maanosissa, Marokossa ja Etelä-Afrikassa, Turkestanissa ja Itä-Aasiassa, maissa, joissa taloudellinen kehitys on alhaisella kannalla, ja kansojen keskuudessa, jotka vielä ovat täydellisesti tai puollittain raakalaistilassa. Rajajärjestelyt, kauppasuhteet, suojelusoikeusvaatimukset ja anastuspyyteet, siinä ne muodot, joissa nämä selkkaukset esiintyvät.

Tämä on luonnollinen seuraus tuotantosuhteista, jotka vallitsevat korkealle kehittyneissä teollisuusmaissa ja jotka pakottamalla pakottavat näitä hankkimaan muualta menekkiä niille tavaramäärille, jotka virtaavat ulos tehtaista ja kaivoksista.

Sillä mistä muuten saataisiin ostajia? Oman maan työmiehet voivat lunastaa vain osan valmistamistaan tavaroista, koska heidän palkkansa vastaa vain osaa näiden tavarain arvosta, kun sensijaan toinen osa muodostaa rahamiehille tulevan voiton. Mitä tässä on sanottu työväestä, se koskee myöskin muita työtä tekeviä kansanluok-

Englantilaisen Itä-Intian kauppaseuran talo
Lontoossa 1600-luvulla.

Mainittu kauppaseura perustettiin vuonna 1599. Siitä asti voi lukea Englannin siirtomaavallan alun, sillä kauppa ja valtiollinen anastuspolitiikka kävivät alusta asti rinnastusten.

tuotannon keskeytymistä ja elämänehtojen huononemista, sanalla sanoen, jos mieli välttää, että yhteiskuntaelämä suistuu säännöllisiltä raiteiltaan.

Mutta vuosi vuodelta käy myöskin vaikeammaksi saada nämä liikatuotteet myydyiksi, sillä kilpailu maailmanmarkkinoilla kärjistyy lakkaamatta; toinen uusi yhteiskunta toisensa jälkeen astuu teollisuusmaiden rintamaan, karkottaen alueeltaan vieraat tavarat ja lähettäen itse tuotteensa maailmanmarkkinoille. Vielä puoli vuosisataa sitten muodostivat Saksa ja varsinkin Pohjois-Amerikka taatun markkina- paikan Englannin teollisuuden liikatuotteille; nykyään sen sijaan ovat Saksa ja varsinkin Pohjois-Amerikka Englannin vaarallisimpia kilpailijoita. Ja samalla tavalla käy kaikkialla; kehitys ei koskaan pysähdy.

Nykyajan yhteiskunnat ähkyvät niiden tavaramäärien painosta, jotka lakkaamatta pinoutuvat päällekkäin saamatta ostajia tarpeeksi nopeasti ja kyllin runsaasti. Yhä raskaammin ne painavat yhteiskunnan harteita: ja kun vihdoin ylituotannon nousuvesi kohoaa yli rajojensa, käy hävityksen kauhistus kerta kerralta voittamattommaksi. — Ja kaikki nämä seikat ne yhdessä vaikuttavat sen, että siirtomaa-

kia: torppareita ja pikkuviljelijöitä, käsityöläisiä ja pikku-kauppiaita. Toiselta puolen voivat tehtailijat, tukkukauppiat ja tilanhaltijat kuluttaa vain osan niistä tavaroista, joita he voitto-osuutenaan saavat, sillä kilpailu pakottaa heitä lakkaamatta säästämään tavara-arvoja liikkeen laajentamiseksi, uusien, entistä parempien koneiden hankkimiseksi, tarkoituksenmukaisempien työtapojen käyttöön-ottamiseksi sekä vararahas-tojen muodostamiseksi, joihin tarpeen vaatiessa voidaan turvautua. Vuosi vuodelta tapahtuu näin ollen liikatuotanto; valmistetaan tavaroita, jotka eivät mene kaupaksi kotimaassa, vaan ovat lähetettävät vieraille markkinoille, jos mieli välttää vaikeita taloudellisia selkkauksia ja tuhoavia liikepulia, suuria tappioita ja yleistä työttömyyttä,

Intiaaneja hopeakaivoksessa.

Kuva Espanjan entisistä siirtomaista Etelä-Amerikassa.

nälkä vanhoissa sivistysvaltioissa kasvamistaan kasvaa. On niin turvallista tietää, että tuolla kaukana, valtameren toisella puolella, on yhteiskuntia, taattuja markkinapaikkoja, joihin voidaan lähettää kaikki liikenevät rautatiekiskot ja pumpulikankaat, sementtitynnyrit ja tulitikkupakat, ampuma-aseet ja väkijuomat sekä kaikellaiset muut tuotteet.

Uusien markkinapaikkojen tarve, sepä se juuri painaa siirtomaa-politiikkaan leimansa.

Kuinka suuri onkaan erotus entisen ja nykyaikaisen siirtomaa-politiikan välillä! Kun espanjalaiset 16:nnessä vuosisadalla saivat jalansijaa Keski- ja Etelä-Amerikassa ja portugalilaiset Itä-Intiassa ja kun hollantilaiset ja ranskalaiset ja englantilaiset ottivat haltuunsa laajoja alueita Amerikassa ja Aasiassa, niin he tekivät tämän päästykseen käsiksi siirtomaiden luonnollisiin rikkauksiin, saadakseen kultaa ja hopeata, maustimia ja jalokiviä, väriaineita ja hienoja kehuaine-

sia, joita luonnonrikkauksien puolesta huonompiosainen Eurooppa tarvitsi. — Nykyään sen sijaan on aivan päinvastoin; nyt täytyy Euroopan ensi sijassa saada omille rikkauksilleen markkinapaikkoja muissa maanosissa, jotta taloudellinen elämä kotimaassa keskeymättä ja säännöllisesti saattaisi jatkua.

Markkinoiden tarve on siis suurvaltojen siirtomaapolitiikan päätekijänä. Mutta sen rinnalla on useita muitakin tekijöitä.

Ensiksikin on mainittava, että yhä uusia alueita on tarpeen kasvavien pääomien sijoittamiseksi. Kotimaahan ei nimittäin kerääny vain ylijäämä tavaroita, vaan myöskin pääomia, s. o. teollisuudessa uudestaan käytettäväksi säästettyä työtä. Vanhat maat saavat aikaa myöten kylläksensä tehtaita ja vuorikaivoksia, rautateitä ja höyrylaivoja ja muita samanlaisia laitoksia. Jokainen uusi yritys on omiaan kärjistämään keskinäistä kilpailua, alentamaan hintoja ja vähentämään pääoman tuottamaa voittoa. Tosin itse kotimaassakin aika-ajoin avautuu uusia markkinoita — kuten esimerkiksi sähkötekniikan ja automobiiliteollisuuden vaikutuksesta viimeisen vuosikymmenen kuluessa ja kuten esimerkiksi ilmalaiivateollisuuden vaikutuksesta kerran tulevaisuudessa — mutta tällainen voimakas ja äkillinen edistys on liike-elämän alalla kuitenkin varsin harvinainen poikkeus. Paljon houkuttelevampia ovat ne laajat näköalat, jotka avautuvat pääomille aivan uusissa sivistysmaissa, jotka vielä kaipaavat rautateitä ja maanteitä, laivareittejä ja sähkölennätinlinjoja, tehtaita ja plantaasheja, kaivoksia ja laivaveistämöjä, maissa, joissa työpalkkojen ei tarvitse tyydyttää eurooppalaisia tai amerikkalaisia elämäntarpeita, vaan alkuasukkaiden sanomattoman vähäisiä elämänvaatimuksia, ja joissa korkokantaa ei lasketa 4 ja 5 prosentin mukaan, vaan 50 ja 100 prosentin! Kuinka houkuttelevia ovatkaan tällaiset mahdollisuudet pääomille ja kuinka helposti ne johtavatkaan suurvaltoja laskemaan nuoruuksien alueet myöskin valtiollisesti — eikä ainoastaan taloudellisesti — emämaan vallanalaisuuteen, niin että hallinto ja tuomioistimet, poliisilaitos ja sotalaitos ovat taatuissa käsissä!

Edelleen on otettava huomioon halu päästä käsiksi trooppisten maiden erilaisiin tuotteisiin. Nykyään ei enään kuten entisaikoihin harvinaiset ja kallisarvoiset tavarat pane intohimoja liikkeelle, ei kulta, ei jalokivet eikä norsunluu y. m. s. Tosin näilläkin tavaroilla on suuri merkityksensä; englantilaiset pääomat hakeutuvat kylläkin mielellään Etelä-Afrikan kulta- ja timanttikentille, ja Belgian pääomille muodostavat Keski-Afrikan norsunhampaat tavattoman tuottavia kauppasineitä. Mutta suunnattomasti tärkeämmät ovat kuitenkin ne runsaat tukkutavarat, jotka muodostavat suoranaisia kulutusvälineitä Euroopan väestölle, kuten riisi ja kahvi, tai jotka ensin joutuvat teollisen muovailun alaisiksi, kuten kakaopavut, joista Euroopan ja Ame-

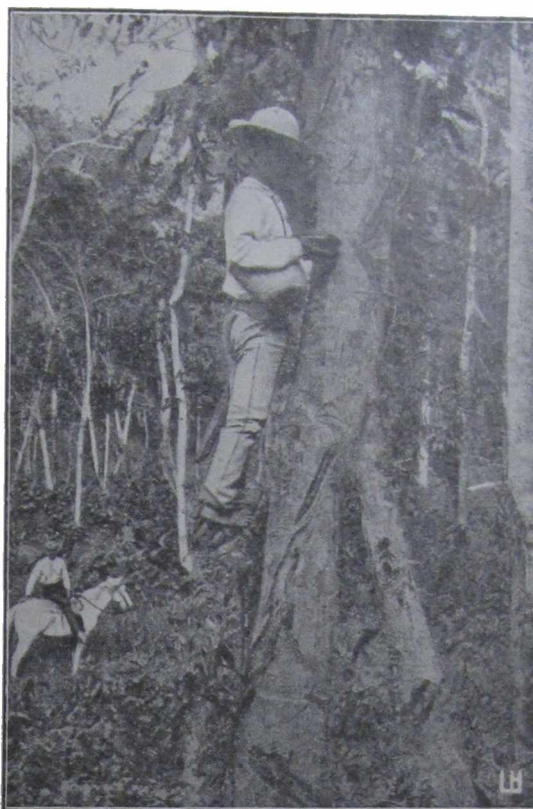

rikan tehtaissa valmistetaan kaakaojauhoja tai suklaata, kuten raakapumpuli, joka on kehrättävä ja kudottava, kuten kautsumassa, joka tulee käytäntöön polkupyörä- ja automobiiliteollisuudessa, sähkölaitoksissa ja monen muun teollisuuden alalla, tai kuten kivihili ja rauta. Kuta vilkkaampi kaikellaisten tavaroiden — ravinto- ja raaka-aineiden — tuonti on, sitä suurempia edellytyksiä on emämaan teollisuudella, sitä enemmän työtä sen pääomilla ja runsaampia ansioita sen rahamiehillä.

Lopuksi on myöskin useita muita vaikutusvaltaisia yhteiskunnan kerroksia, jotka syystä tai toisesta haluavat etäisten alusmaiden laajentamista — upseerit, jotka toivovat virkaylennystä taistelussa alkuasukkaita

vastaan; porvaristo, joka siirtomaissa tietää saavansa itselleen tai lapsilleen tuottavia virkoja, kuten upseerin, insinöörin ja lääkärin toimia; pankit, jotka haluavat uusia valtiolainoja ja suurempia yleisiä menoja saadakseen itse sitä runsaampia korkoja ja provisioineja; asetehtaat, jotka toivovat suurempia tilauksia; höyrylaivayhtiöt, jotka luulevat saavansa runsaan voiton uusilta laivareiteiltä, ja monet muut voimakkaat ainekset nykyajan yhteiskunnassa.

Ja kaikki nämä kansanluokat tekevät voitavansa saadakseen yleisen mielipiteen siirtomaavallotusten puolelle. He kuvailevat kirkkain värein sitä hyvinvointia, joka on oleva seurauksena siirtomaakaupasta. He osottavat, kuinka liiallisen väenkarttumisen vaaralta taittuu tutkain, kun huonompiosaiset saattavat hankkia itselleen runsaan toimeentulon vasta vallatuissa maissa — itse sellaisessakin maassa kuin Ranskassa, jossa liiallisen väenkarttumisen vaaraa ei lainkaan ole olemassa, vaan päinvastoin on pelättävä väkiluvun vähentymistä, ja jossa kokemus selvästi on osottanut, että siirtolaisvirta täydellisesti sivuuttaa alusmaat ja pääasiallisesti hakeutuu itsenäisiin valtioihin Atlantinmeren tuolla puolen, itse Ranskassakin agitaattorit turvautuvat tähän väitteeseen. He ottavat uskonnollisen tunne-elämän palveluk-

Kautsun kerääjä työssään.
Kuva nykyisestä Kongosta.

seensa vaatien kristinopin levittämistä pakanamaailman pimeyteen. Mutta pääasiallisesti he kajoovat kansallisuustunteen koskettimiin: kansan kunnia, kansan valtiollinen asema, ne ne pakottavat alusmaiden hankkimiseen. Sanomalehdet ja kansankokoukset, valtiopäiväkeskustelut ja kouluopetus, usein myös romaanit ja runot, siinä välikappaleet, joiden kautta he kantaansa levittävät ja yleiseen mielipiteeseen vaikuttavat.

Monet ovat siis ne voimat, jotka yhdessä ovat vaikuttaneet nykyaikaisen siirtomaapolitiikan syntymiseen, ja monet ovat myöskin ne välikappaleet, joita nämä ovat käyttäneet asiansa edistämiseksi. Mutta pääasiallisena liikevoimana on uusien markkinapaikkojen tarve, joka on välttämätön seuraus vallalla olevasta tuotantotavasta, seuraus siitä suhteettomuudesta, joka vallitsee emämaan tuotannon ja kulutuksen välillä ja joka pakottaa lähettämään liikatuotteet vieraille markkinoille myytäväksi. Vasta viimeisen vuosikymmenen kuluessa tuotannon nopean kehityksen johdosta ja kilpailun kärjistymisen seurauksena onkin teollisuutta harjottavien suurvaltojen siirtomaanälkä kasvanut todelliseksi intohimoksi. Tämä on se salaportti, jonka läpi pääomat koettavat paeta kasvavien tavaramäärien rasittavaa painoa.

Mutta mikäli Euroopan valtioiden halu siirtomaiden anastamiseen kasvaa, sikäli supistuu supistumistaan vallotettavissa oleva maa.

Ne maa-alueet, jotka vanhimmilta ajoilta ovat perintönä säilyneet eurooppalaisten hallussa, ovat säilyttäneet merkityksensä siirtomaina ainoastaan siinä tapauksessa, että niissä asuu parhaasta päästä alhaisella sivistyskannalla olevia alkuasukkaita, jotka vain vähäisessä määrässä ovat kyenneet omistamaan länsimaista sivistystä. Tällaisia ovat varsinkin Englannin laajat siirtomaat Etu-Intiassa sekä Hollannin ja Ranskan Taka-Intiassa sijaitsevat siirtomaa-alueet, missä rikas luonto kasvattaa yltäkyllin pumpulia ja muita teollisuuteen tarvittavia raaka-aineita sekä kahvia, riisiä, maustimia, teetä ja useita muita »siirtomaatavaroita». Täällä saattaa vielä ostohalu ja ostokyky kehittyä varsin tuntuvasti, joten ne tarjoavat taatut markkinat emämaan tuotteille.

Toisin on sensijaan asianlaita, missä — kuten Kanadassa, Australiassa ja Kapmaassa — valkoinen rotu on enemmistössä tai alkuväestö on täydellisesti sukupuuttoon hävitetty ja missä tuotanto on pukeutunut samoihin muotoihin kuin Euroopassa. Täällä on yhteiskunta saavuttanut verrattain suuren taloudellisen ja yhteiskunnallisen itsenäisyyden. Emämaa ei hallitse rautaisin kourin eikä vaadi ehdotonta alitumista, se kohtelee alusmaitaan pikemmin kuin äiti lapsiaan; siirtomaat saavat kulkea omia teitään ja järjestää hallitusmuotonsa ja lainsäädäntönsä omia etujaan silmällä pitäen, ne saavat lähettää tuot-

Itäisen maapallonpuoliskon jakautuminen suurvaltojen siirtomaiksi.

Karttaan merkityt isotermiit (lämpöviivat) rajottavat vyöhykkeitä maanpinnalla todella vallitsevain lämpösuhteitten mukaan. Lämmöntasaajan kulku osottaa, miten pohjoinen pallonpuolisko yleensä on eteläistä lämpöisempi.

teensa sinne, missä niistä parhaiten maksetaan, ja ostaa tarvetavaroita sieltä, mistä niitä halvimmalla on saatavissa. Nämä maat ovatkin vain enään nimellisesti ja muodollisesti siirtomaita, tosiasiasa ne jo ovat tästä tilasta vapautuneet. Vuosi vuodelta vähenee Englannin vienti siirtomaihin; toiset maat, Saksa ja eritoten Pohjois-Amerikan Yhdysvallat, tunkeutuvat Englannin sijalle lähettäen tavaransa ja pääomansa tämän valtakunnan alusmihin. Kanadassa esimerkiksi oli vielä neljännesvuosisata sitten puolet koko tuonnista englantilaisien käsissä; nykyään sensijaan on vain neljäsosa tuontitavaroita englantilaista alkuperää. — Ja ne alueet, jotka kuuluvat näiden uusien sivistysmaiden piiriin ja jotka siis ovat lakanneet olemasta varsinaisia siirtomaita, käsittävät yhteensä enemmän kuin kahdeksannen osan koko maapallon pinta-alasta.

Mutta vielä paljon ahtaammallekin on Euroopan valtioiden su-pistettava siirtomaalajennuksensa.

Teekaravaanin majatalo Kiinan ja Siperian rajalla.

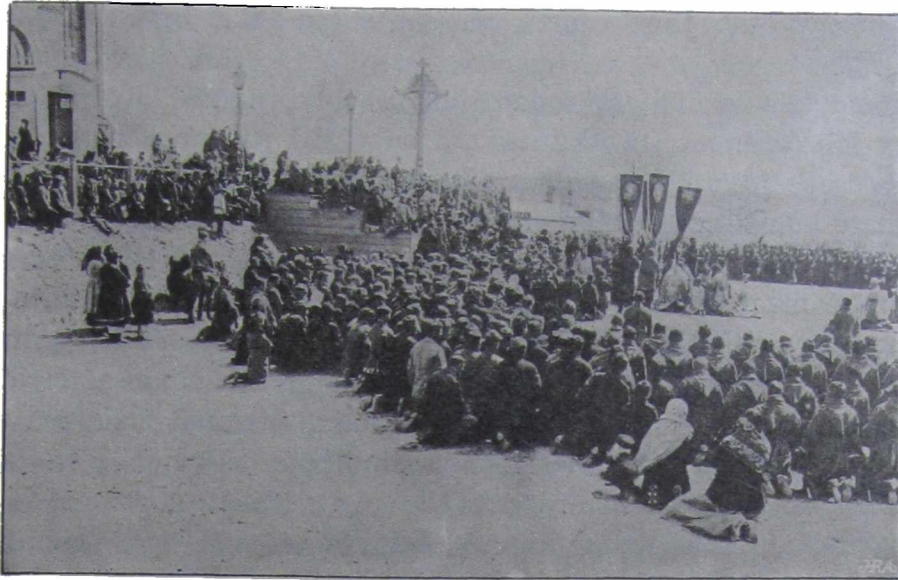
Koko Amerikassa Tuli-
maasta Jäämereen ovat
kaikki valloitusuunnitel-
mat nykyään enään mah-
dottomat. Yhdysvallat
ovat ottaneet tämän maan-
osan osallensa ja ne eivät
kärsi mitään sekottumisia
ulkoapäin. Ne eurooppa-
laiset valtiot, joilla jo
ennestään on alusmaita
Amerikassa, kuten Eng-
lanti, Tanska, Hollanti ja
Ranska, saavat edelleen-
kin säilyttää alueensa,

mutta vain niin kauan kuin Yhdysvaltain edut eivät siitä kärsi tai vapaa-
valtio niitä muuten ei erikoisesti himoitse. Kuinka uhatut Euroopan Ame-
rikassa sijaitsevat alusmaat ovat, kävi selville, kun Yhdysvallat kymmen-
kunta vuotta sitten anastivat Espanjalta Cuban saaren ja samalla käyt-
tivät tilaisuutta hyväksensä ottaakseen haltuunsa Filippinit, jotka itä-
aasialaisen sodan syttyessä muodostavat Yhdysvalloille erittäin tärkeän
laivastoaseman Tyynessä valtameressä. Ja myöskin Euroopan muut ame-
rikkalaiset alusmaat siirtynevät aikoinaan joko oston tai diplomaattisten
keskustelujen kautta taikka myös asevoimalla tuon amerikkalaisen suur-
valtioon haltuun, jolle ne luonnonmukaisesti kuuluvatkin. Etelä-Ame-
rikan tasavallat luonnonrikkauksineen ja kehitysmahdollisuuksineen
elävät omaa itsenäistä elämäänsä, ja mahtava suurvalta Pohjois-Ame-
rikassa pitää kyllä huolta siitä, etteivät valtamerentakaiset valtiot saa
niitä haltuunsa. »Amerikka amerikkalaisille» on periaate, joka jo 85
vuotta takaperin pääsi vallalle Yhdysvaltain ulkopoliitikassa, ja tä-
män muurin yli ei Euroopan maanahne valloitusshimo pääse kapuamaan.

Ja kuten Amerikassa on asian laita myös Aasiassa.

Vielä muutamia vuosia sitten olivat Euroopan kaikkien valtio-
miesten ajatukset kohdistuneet Kiinaan, tuohon tiheästi asuttuun ja
loppumattomilla luonnonrikkauksilla varustettuun avaraan maahan,
joka voisi Länsi-Euroopan teollisuusvaltioille muodostaa vuosikymme-
niksi riittävän markkinapaikan. Kiinan pirstominen eurooppalaisiksi
siirtomaiksi näytti olevan seuraava muutos maailmankartalla; ja suur-
vallat rupesivat jo järjestämään toimintansa Kiinan jaotusta silmällä-
pitäen sekä vaatien kukin osansa saaliista. Englannilla oli jo entisajoilta
hallussaan Hongkongin satamakaupunki, mutta muuten se koetti mi-
käli mahdollista estää Kiinan jakoa; »avonaisten ovien politiikka», joka
teki pääsyn vapaaksi eurooppalaisille tavaroille ja pääomille, mutta

Itä-Siperian herroja.
Amurin kasakoita siunataan.

antoi maan muuten säilyttää valtiollisen riippumattomuutensa, soveltui paraiten Englannin etuihin. Ajan pitkään ei Englanti kuitenkaan voinut torjua muiden valtojen vaatimuksia. Pohjoisesta päin, Siperiasta ja Mandshuriasta käsin, tunkeutui Venäjä maahan; ja koska Venäjän teollisuus vielä on nuori ja vasta kehityksensä alussa, ei se vielä pysty kilpailemaan avonaisilla markkinoilla, ja sentähden Venäjä tahtoi laskea maan valtansa alle ja korkeilla tullimaksuilla ynnä muilla samallaisilla toimenpiteillä estää muita maita tuomasta sinne tavaroitaan. Venäjän valtiomiehet ja venäläiset pääomat saivat yhä enemmän vaikutusvaltaa Pekingin johtavissa piireissä, ja näytti jo siltä kuin Venäjän karhuvaltio voisi iskeä kypälänsä Kiinan koko pohjoispuoliskoon ja tehdä sen maakunnakseen, alusmaakseen tai vasallivaltioksen. Muut Euroopan valtiot seurasivat Venäjän jälkiä. Jokainen niistä rupesi vaatimaan maa-alueita, joissa heillä yksinään olisi käskyvalta. Alun teki Saksa vuonna 1898, kun se pakotti Kiinan hyvitykseksi muutamista murhatuista lähetyssaarnaajista luovuttamaan itselleen Kiautshoun 99 vuodeksi. Kohta riensi Venäjä ottamaan haltuunsa Port Arthurin; Ranska anasti heti sen jälkeen Kvangtshuvanin ja Englanti luopui puoli vuosisataa noudattamastaan periaatteesta sekä miehitti Veihaivein. Yhdysvallat ryhtyivät niinikään toimenpiteisiin päästämiseen mukaan, kun lopullinen pesäero Kiinassa piti pantaman toimeen. Kaikki merkit osottivat, että jättiläisvaltio muutaman vuoden kuluttua hajoaisi, jättääkseen sijaa laajoille eurooppalais-amerikkalaisille siirtomaille; vain keskinäinen kateus esti vielä suurvaltoja ryhtymästä ratkaisevaan työhön käsiksi.

Viime vuosien tapahtumat ovat kuitenkin äkkiä katkaisseet kaikki nämä aiheet.

Japanilais-venäläisen sodan jälkeen on Japani eittämättömästi saanut johtoaseman Itä-Aasiassa; se on täällä ruvennut näyttämään samaa osaa, jota Yhdysvallat näyttävät Amerikassa. Kuinka rajattoman omavaltaisesti Japanin hallitus tuntee voivansa täällä menettellä, on käynyt selville sen toiminnasta Koreassa; äskettäin se nimittäin erotti maan entisen keisarin hallituksesta sekä asetti hänen tilalleen uuden hallitsijan riistäen siten maalta itsenäisyyden viimeisen varjonkin. Jos Japani vain säilyttää nykyisen asemansa, eivät vieraat vallat enään tästälähin voi ajatellakaan enempiä maananastuksia Kiinassa. Euroopan ja Amerikan tavaroille ja pääomille, kauppiaille ja tehtailijoille ja rautatienrakentajille ovat Itä-Aasian maat kaiketi vielä vuosikausia avoinna, kunnes keltaihoiset itse ovat kehittäneet tarpeeksi kilpailukykyisen teollisuuden ja keränneet kyllin taisteluvomaisen pääoman voidakseen myöskin taloudellisella alalla ajaa »valkoiset paholaiset» maastaan. Mutta — kuten sanottu — siirtomaiden perustamiseen on valkoihoisilta jo nyt kaikki mahdollisuus riistetty. »Itä-Aasia keltaiselle rodulle» muodostaa tällä taholla muurin, joka on kohonnut Euroopan suurvaltojen tielle.

Näin ollen on vain kaksi aluetta jäljellä, joissa Euroopan valtiot vielä voivat laajentaa alusmaitaan.

Toinen näistä, kooltaan pienempi, on Keski-Aasia, seudut Kaspianmeren sekä Kiinan ja Etu-Intian välillä. Täällä voi vain Venäjä maantieteellisen asemansa johdosta esiintyä anastajana — kuten vain Venäjä on kyennyt Siperiankin laajat lakeudet valtansa alle laskemaan — ja askel askeleelta ovatkin Venäjän rajat siirtyneet yli Turkestanin länttä kohden sulkien piiriinsä mitä arvokkaimpia siirtomaita, ne kun tuottavat harvinaisen runsaasti raaka-aineita, varsinkin pumpulia, teollista tuotantoa varten. Mutta varsin suuret maanlaajennukset ovat täälläkin mahdottomat, sillä Englanti ei voi sallia, että Venäjän valtakunta etenee mereen saakka tai että sen rajat siirtyvät lähelle brittiläistä Intiaa.

Toinen alue on Afrikka ja siellä on vielä tuntuvasti enemmän anastettavaa maata.

Tuo »musta maanosa», jonka sisemmät seudut vielä puoli vuosisataa sitten olivat Euroopalle sullettu kirja, on nykyään tullut Euroopan suurvaltojen siirtomaapolitiikan temmelyskentäksi. Intokimoisesti ovat suurvallat kaikilta puolilta hyökänneet tämän rikkaan saaliin kimppuun. Afrikan kartta näyttää, jos Saharan erämaa jätetään huomioon ottamatta, lähinnä tilkkupeitolta, joka on ommeltu paristakymmenestä suuresta ja pienestä tilkusta, jotka vaihtelevat väritään aina sen valtakunnan mukaan, mihin ne kukin kuuluvat. Jo nyt,

muutaman vuosikymmenen kuluttua siitä kuin ensimmäiset löytöretkeilijät astuivat polkuja, joita ei ainoakaan valkoihoinen ennen heitä ollut kulkenut, jo nyt on Afrikan palottelemine miltei loppuun suoritettu.

Egypti, joka käsittää yli 50,000 neliöpenikulmaa, on joutunut Englannin yliherruuden alaiseksi, ja sitäpaitsi on Englannilla yli 100,000 neliöpenikulmaa afrikkalaisia siirtomaita, osittain etelässä, Kapmaasta pohjoiseen päin, osittain hajallaan sekä itä- että länsirannikolla. Ranskan alusmaat — Algier ja Tunis Välimeren rannikolla, Madagaskarin saari kaakkoisrannalla sekä alueet länsirannalla Kongojoesta pohjoiseen ja kulta- ynnä norsunluurannikolla — käsittävät yhteensä enemmän kuin 90,000 neliöpenikulmaa ja ovat siis laajuudeltaan runsaasti kymmenen kertaa suuremmat kuin Euroopassa sijaitseva emämaa. Saksan alusmaat, jotka ovat ryhmittyneet kolmeen ryhmään itä- ja länsirannikolla, ovat neljä kertaa suuremmat kuin Saksan valtakunta, käsittäen 40,000 penikulman laajuisen maa-alan. Portugalin alusmaat ovat hieman pienemmät, 30,000 neliöpenikulmaa. Verrattain vähäiset ovat Italian siirtomaat, 8-9,000 neliöpenikulmaa, sekä Espanjan alueet, 3—4,000 neliöpenikulmaa. Lopuksi on vielä mainittava viimeinen suuri eurooppalainen siirtomaa-alue, Kongovaltio, jonka pinta-ala on yli 40,000 neliöpenikulmaa.

Nämä ovat ne afrikkalaiset alueet, jotka jo ovat joutuneet Euroopan valtioiden — Englannin ja Ranskan, Saksan ja Belgian, Italian, Espanjan ja Portugalin — haltuun; yhteensä ne käsittävät suunnilleen 380,000 neliöpenikulmaa, joten ne siis ovat neljä kertaa niin laajat kuin koko Eurooppa lukuunottamatta Venäjää, joka aivan on pysyttäytynyt syrjässä Afrikan siirtomaapolitiikasta.

Ne maat, jotka vielä ovat anastettavissa, ovat verrattuina mainittuihin suunnattomiin alueihin aivan vähäpätöiset ja suurimmaksi osaksi myöskin vähäarvoiset. Niinpä 8,000 neliöpenikulman laajuinen Marokko on vielä säilynyt itsenäisenä valtiona, mutta viime aikoina on se ollut ankarien kansainvälisten selkkausten temmelyskenttänä, ja ennemmin tai myöhemmin se joutuu eurooppalaisen suurvallan haltuun. Edelleen on vielä Välimeren etelärannikolla Turkin vasallivaltio Tripolis, jonka pinta-ala on 18—19,000 neliöpenikulmaa, mutta joka on erämaantapaista autioseutua ja perin harvaan asuttua. Sitten on mainittava Abessinia ekvatorista etelään; tämä afrikkalaisiin oloihin verrattuna sangen tiheästi asuttu maa käsittää 14,000 neliöpenikulmaa, ja se oli kauan aikaa Italian vallotushalun esineenä tuottaen tälle valtakunnalle tuntevia taloudellisia ja valtiollisia tappioita. Vihdoin on vielä pieni merkityksetön tasavalta Guinea-rannikolla, joka on luovutettu asuinpaikaksi Amerikasta palanneille vapautetuille neekeriojille, sekä lopuksi laaja, mutta melkein täydellisesti autio ja arvoton

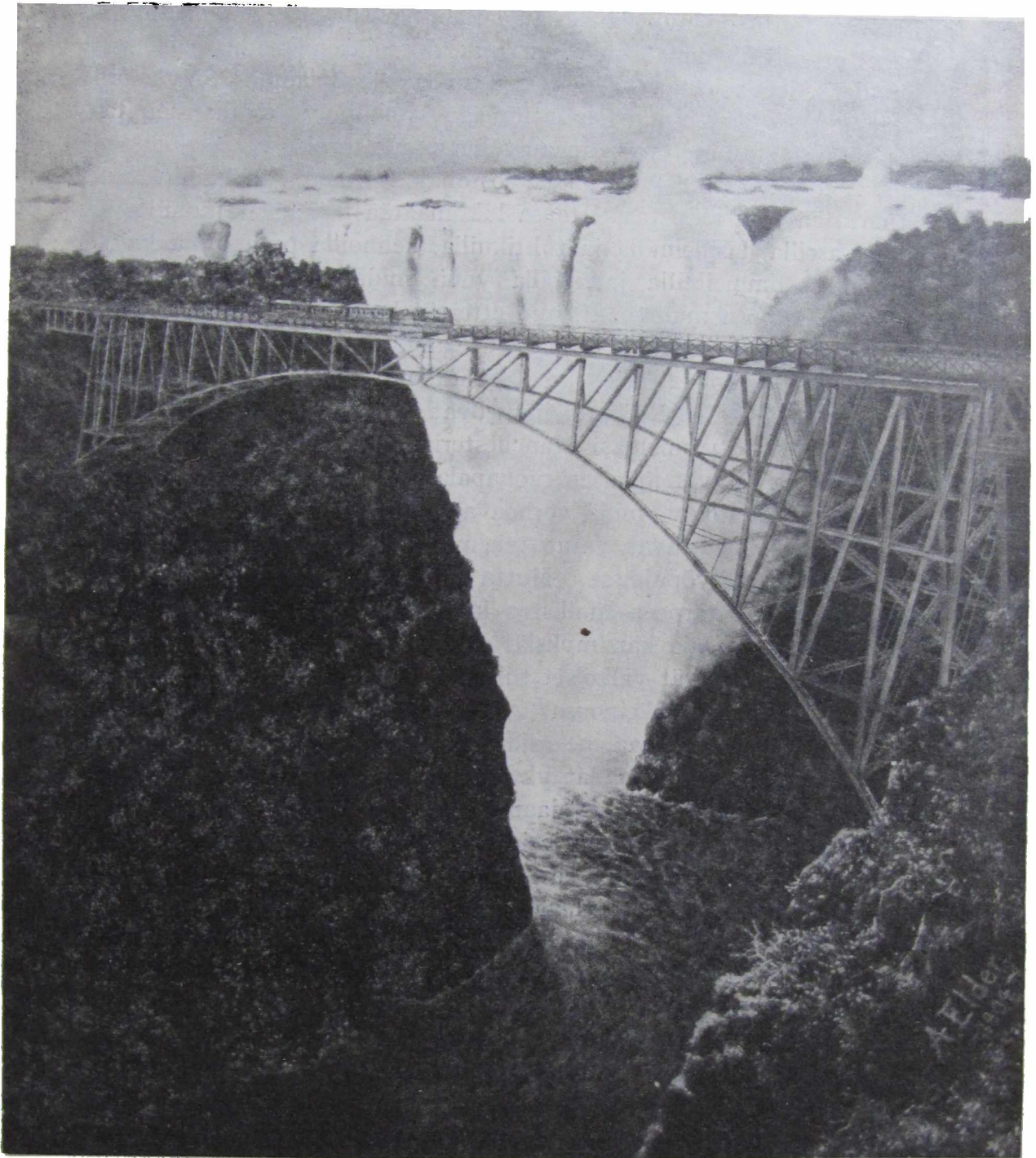
Alkuasukasten rakentama silta Afrikassa.

Saharan erämaa, joka tuskin voi synnyttää pyyteitä missään Euroopan valtiossa, huolimatta 100,000:sta neliöpenikulmastaan.

Afrikka on siis jo melkein kokonaan paloteltu Euroopan suurvaltojen kesken, niin että siellä enään on sangen vähän sijaa uusille valloituksille. Siirtomaapolitiikan päätehtävä ei sentähden enään olekaan uusien alusmaiden vallottaminen, vaan entisten liittäminen kiinteämmin emämaahan, taloudellisten yhdyssiteiden lujentaminen. Ja tällöin menetellään usein tavalla, joka ei ole ihmisrääkkäystä parempi.

Se hirmuvalta, jonka alaiseksi siirtomaiden alkuasukkaat joutuvat, johtuu aivan luonnollisella tavalla nykyvaltioiden kauppapyyteistä.

Niin kauan kuin siirtomaiden päätarkotus oli varustaa emämaat kullalla ja norsunluulla sekä pippurilla ja muilla kallisarvoisilla luonnontuotteilla, niin kauan oli kaikille eduksi, että alkuasukkaiden taloudellinen tila, sellaisena kuin he sen esi-isiltään olivat perineet, oli siedettävällä kannalla. Heidän kannettavakseen sälytettiin raskaita luonnontuotteissa suoritettavia veroja, he joutuivat kauppamiesten petettäväksi ja saivat kärsiä monella muulla tavalla sortoa, mutta he saivat kuten ennenkin paimentaa karjojansa, missä tahtoivat, ajaa riistaa kaikkialla metsissä ja aroilla sekä koota hedelmiä ja kasviksia, mistä niitä vain löysivät; he saivat järjestää elämänsä oman tahonsa mukaan ja olivat vain velvolliset suorittamaan veronkantajille ja kauppamiehille liikatuotteet, joita oman elämänsä ylläpitämiseksi

Insinöörityön mestarinäyte Afrikassa:
silta Sambesivirran yli Englannin Itä-Afrikassa.

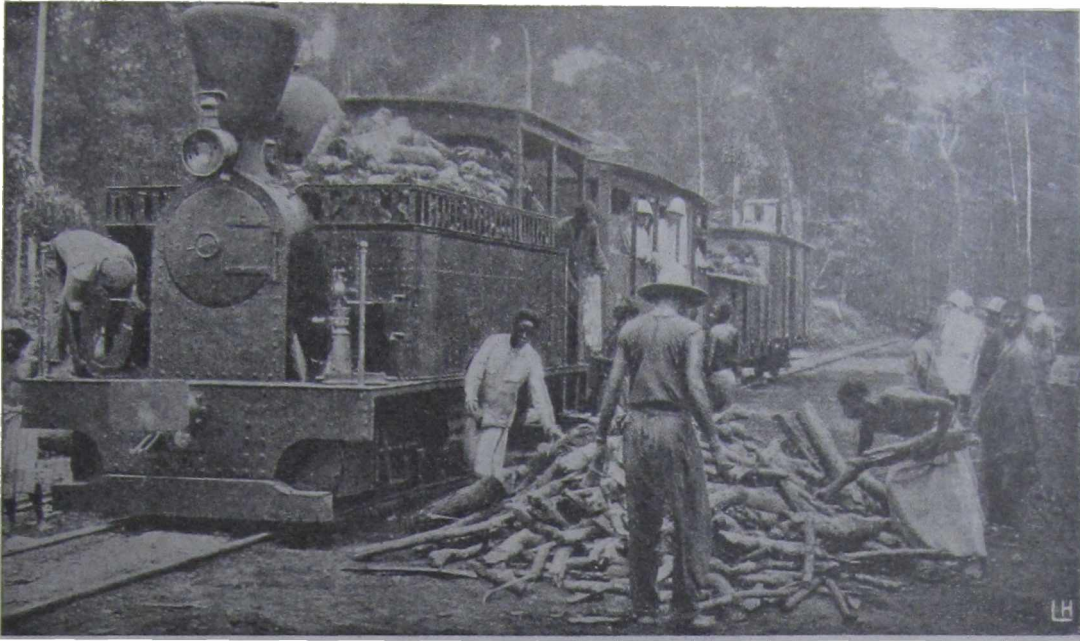
eivät tarvinneet. Vallanomistajat varoivat kehittämistä sortojärjestelmäänsä liian räikeäksi, sillä kuka silloin huuhtoisi esiin kullan joen-uomista ja kuka toisi norsunhampaat kotiin metsästä?

Aivan toisin on nykyään asian laita, kun siirtomaiden päätarkoituksena on osittain muodostaa markkinapaikkoja emämaan teollisuustuotteille, osittain ottaa vastaan sen liikenevät pääomat. Nykyään pyritäänkin sentähden juuri hävittämään vanhoja vuosituhansien takaa perityitä olosuhteita, saamaan aikaan muutoksia alkuasukkaiden kaikissa elintavoissa. Asukkaiden ostohalua koetetaan kaikin keinoin enentää ja heidän tarpeittensa lukumäärää lisätä väkijuomilla ja ampuma-aseilla, lasihelmillä ja tulitikuilla, kehoilla pumpulikankailla ja valmiiksi ommelluilla jalkineilla ynnä muilla teollisuustuotteilla. Heidän elinehtonsa muuttuvat, niin etteivät he enään voi elää entistä huoletonta ja riippumatonta elämäänsä, vaan ovat pakotetut myymään työvoimansa eurooppalaisille rautatienrakentajille, plantaashinomistajille ja tehtailijoille. Neekerheimot ovat raaosta metsäläisistä muutettavat teollisuustyömiehiksi Manchesterin ja Berliinin malliin, työmiehiksi, jotka ostavat jokaisen ruokapalan, minkä pistävät suuhunsa, ja jokaisen vaatetilkun, millä verhoavat ruumistansa, ja jotka hankkivat itselleen tarvittavat varat tekemällä päivittäin 10—12 tuntia työtä tehtaissa ja työpajoissa. Mutta jotta tämä »sivistyminen» voisi käydä päinsä, on tarpeen mullistus kaikissa perityissä oloissa, ja se tuottaa arvaamattomia kärsimyksiä.

Ensiksikin riistävät valkoiset tulokkaat alkuasukkailta kaikki heidän entiset toimeentulokeinonsa.

Tärkein näistä on maa, ne rajattomat lakeudet, jotka ennen riistoineen ja rikkauksineen olivat yksinomaan alkuasukkaiden käytettävänä, joilla he paimensivat karjojaan, joilla kokosivat hedelmiä ja bamburuokoja ja jotka tyydyttivät heidän muut vähäiset tarpeensa. Niin kauan kuin harvalukuiset alkuasukkaat, jotka asuvat hajallaan kaukana toisistaan sijaitsevissa kylissä, vapaasti saavat käyttää hyväkseen maa-alueitaan, niin kauan he eivät ole halukkaita luopumaan vanhoista elintavoistaan. Kauppiaat valittavat heidän alhaista sivistyskantaansa, koska tavarat eivät tahdo mennä kaupaksi, ja plantaashinomistajat sättivät heidän uneliaisuuttaan, koska he eivät tahdo tehdä palkkatyötä, vaan mieluummin viettävät metsästäjä- ja paimentolaiselämää. Vasta kun asukkailta riistetään oikeus maan vapaaseen käyttämiseen ja toimeentulokeinot alkavat heiltä loppua, vasta silloin he käyvät taipuvaisemmiksi. Nälkä ajaa heidät esiin aarniometsistä valkoihoisten asumuksille; nyt he tarjoutuvat palkkatyöläisiksi, ja ansaitsemansa palkka heidän täytyy vaihtaa tavaroihin, joita valkoihoisilla kauppiailla on varastoissaan. Tästä johtuu se järjestelmällinen pakkoluovutus, jonka vallottajat säännöllisesti panevat toi-

Rautatie pimeimmässä Sisä-Afrikassa,
missä Stanley matkoillaan kohtasi ihmissyöjäheimoja.

meen kaikissa afrikkalaisissa siirtomaissa. Saksa on lounais-afrikkalaisissa siirtomaissaan julistanut valtion omaisuudeksi suurimman osan siitä maa-alueesta, jossa hererot ennen paimensivat karjalaumojaan, ja siten antanut kuoliniskun heidän taloudelliselle itsenäisyydelleen. Kongovaltio on aivan yksinkertaisesti riistänyt alkuasukkailta kaiken käyttöoikeuden tämän valtion maahan lukuunottamatta niitä rajotettuja alueita, missä kylät sijaitsevat, vieläpä se on määrännyt heille 40 tunnin kuukautisen pakkotyön valtion palveluksessa, ja näiden päivätöiden yhteydessä harjotetaan mitä kauheimpia väkivaltaisuuksia ja julmuuksia eurooppalaisen sivistyksen nimessä. Vapaa käyttöoikeus maahan on neekerikansojen alkuperäisellä kannalla olevan taloudellisen elämän perusta, ja jos se joko kokonaan riistetään heiltä tai heidän siitä täytyy maksaa raskaita veroja valtiolle tai kauppayhtiölle, niin heidän elämänjärjestyksensä särkyä. He köyhtyvät ja kärsivät. Vihdoin he epätoivoissaan tarttuvat aseisiin vieraita käskijöitä vastaan, ja toivottomassa taistelussa saattavat kokonaiset kansakunnat joutua perikatoon. Vihdoin heidän kuitenkin täytyy antautua valkoisten tulokkaiden armoille sekä kirjottautua työmiehiksi siirtomaaistutuksiin ja rautatierakennuksiin.

Eikä maa kuitenkaan ole ainoa toimentuloväline, jonka valkoiset riistävät siirtomaittensa alkuväestöltä. Kauppiaat houkuttelevat heitä vaihtamaan karjansa lasihelmiin ja kirjaviin nenäliinoihin sekä väkijuomiin. Ja uudenaikaiset ampuma-aseet, joita eurooppalaiset heille myyvät ja joita he lapsellisessa huolettomuudessaan eivät

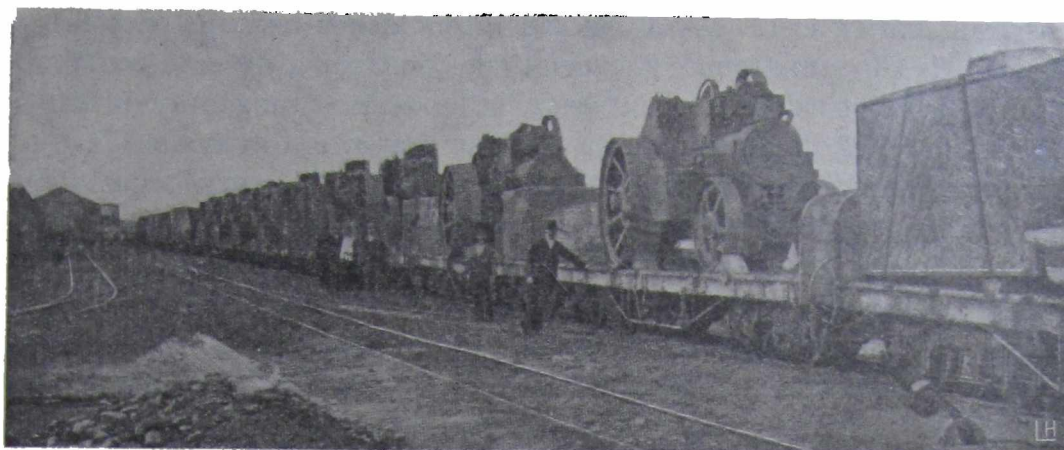

Alkuasukasten markkinäpaikka Länsi-Afrikassa.

ymmärrä säästään käyttä, hävittävät heiltä ennen pitkää kaiken riistan. Luonnonrikkaudet, joista vuosi vuodelta ammennetaan, eivät enään riitä kovinkaan pitkää aikaa, jos jatketaan yhä edelleenkin samaa menoa.

Se on hirmuinen se kohtalo, jonka alaiseksi Afrikan luonnonkansat joutuvat, kun valkoinen mies tulee heidän luoksensa, ottaa haltuunsa heidän maansa, hävittää heidän elantolähteensä, tekee heidät orjikseen ja joka suhteessa sortaa ja räökkää heitä tavalla, jonka vertaista historia ei missään voi osottaa. Raaimmassa muodossaan harjotetaan ihmisräökkäystä Kongovaltiossa, missä Euroopan pääomat pitävät peliään julkeammin kuin missään muualla. Loppumaton on luettelo niistä julmuuksista, joita eurooppalaiset upseerit ja aliupseerit sekä heidän alaisensa vihamielisten heimojen keskuudesta kootut sotamiehet ovat harjottaneet avutonta alkuväestöä kohtaan. Varsinkin on se kautsuvero, joka on määrätty kunkin kylän maksettavaksi valtiolle tai kauppaseuroille, antanut aihetta väkivaltaisuuksiin ja verilöylyihin. Vero ei ole kerta kaikkiaan määrätty, vaan on riippuvainen mieltävaltaisesta arvioimisesta, joka usein on jätetty itse veronsaajan tehtäväksi. Ei ainoakaan kylä ole täydelleen voinut maksaa sille määrättyä veroa, ja sentähden lähetetään sotaväkeä asukkaita kurittamaan ja saatavia perimään, eikä tämä tapahdu kerran tai kaksi, vaan yhä uudelleen on kyliä poltettu ja asukkaita murhattu sekä heidän poikki-

Junanlasti lokomobiileja matkalla Etelä-Afrikan farmeille.

hakatut kätensä riemusaatossa kuljetettu takaisin leiriin säilytettäväksi muistoina kunniakkaasta urotyöstä. Ja vaikka asukkaiden henki onkin säästetty, on kuitenkin usein jokaiselta pienimmältäkin pikkulapselta hakattu pois toinen käsi rangaistukseksi velvollisuuden laiminlyömisestä. Ja samallaisia ilkitöitä tehdään sadoittain kaikkialla muissakin siirtokunnissa. Eurooppalainen siirtomaapolitiikka Afrikassa tihkuu verta ja lokaa.

Siveyskäsitteet ovat toiset siirtomaissa kuin kotona Euroopassa. Samat valtiot, jotka Euroopassa rehentelevät asukkaiden mieskohtaisella vapaudella, tasa-arvoisuudella lain edessä ja muilla humanisilla periaatteillaan, samat valtiot pakottavat siirtomaiden alkuasukkaita orjantyyöhön ja asettavat heidät rajattomalle mielivallalle alttiiksi. Ja samat miehet, jotka kotona Euroopassa esiintyvät sivistyneinä ihmisinä, muuttuvat varsin usein ihmispedoiksi tullessansa virkamiehinä tai upseereina siirtokuntiin. He tulevat tekemisiin vieraan rodun kanssa, jonka maata, rikkauksia ja työvoimia heidän tulee käyttää hyväksensä, mutta joiden olemusta he eivät vähääkään ymmärrä. He halyeksivat sydämensä pohjasta mustaihoisia, ja heissä kohoo vastustamaton halu käyttää valtaansa häikäilemättömällä ja armottomalla tavalla. Viinapullo ja troopillinen ilmasto kiihottavat osaltansa heidän hermostoansa ja päästävät kaikki intohimot valloilleen. Ja seurauksena kaikesta tästä on sarja mielipuolisuuteen vivahtavia julmuuksia, jotka usein myöhemmin joutuvat päivänvaloon, mutta jotka vielä useammin ainaiseksi kätkeytyvät yön verhoon.

Onko ihme, että onnettomat, sorretut neekerikansat kaikkialla siirtokunnissa nousevat kiusanhenkiänsä vastaan, panevat toifteen hurjia mellakoita, jotka toisinaan voivat kestää vuosikausia, mutta jotka lopuksi päättyvät kapinoitsijoiden perikadoksi. Mutta kuka tietää, vaikka tuo alati kasvava kapinanhenki kerran on johtava siihen, että

Afrikan kansat vielä luovat vieraan ikeen niskoiltansa ja perustavat itsenäisiä, riippumattomia yhteiskuntia! Uudenaikaisia sota-aseita on jo nyt levinnyt heidän keskuuteensa, ja he osaavat sangen hyvin käyttää niitä. Yhä useammat heistä oppivat tuntemaan nykyaikaisia tuotantomenetelyjä ja liikevälineitä, ja he perehtyvät varsin helpolla eurooppalaisiin työtapoihin sekä ovat kunnollisia käsityöläisiä, tehdastyömiehiä ja rautatievirkailijoita. Kun kehitysmahdollisuudet näyttävät niin pieniltä Amerikan vapautettujen neekerijien keskuudessa, riippuneet tämän epäedullisesta yhteiskunnallisesta asemastaan, he kun muodostavat halveksitun ja sivistymättömän kansanluokan paljon runsaamman valkoihoisen väestön rinnalla, sekä osittain siitä alennustilasta, jossa he vuosisatoja ovat olleet, ja josta he yhdessä sukupolvessa eivät pääse vapautumaan. Afrikan vapaat neekerit ovat aivan toisenlaisia, paljon voimakkaampia ja älykkäämpiä. Ja eräs tavattoman tärkeä etu on alkuväestöllä kotimaassaan valkoihoisten rinnalla, nimittäin Afrikan ilmasto, joka vain pohjoisimmissa ja eteläisimmissä osissa on eurooppalaisten terveydelle siedettävä, kun sitä vastoin Keski-Afrikka, jossa laajimmat siirtomaat sijaitsevat, on erittäin epäterveellinen kaikille vieraille, jopa paikoittain kuolettavan myrkyllinen.

Afrikka on siten vieläkin tuo »pimeä maanosa», tuo suuri arvotus, jonka vasta tulevaisuus on ratkaiseva — ei tosin enään maantieteellisessä katsannossa, sillä tunnetaan jo joet ja järvet ja pintasuhteet sangen tarkasti, ja kasvi ja eläinkunta on uutterien tutkimusten alaisena maanosan etäisimmissäkin kolkissa — vaan valtiollisessa ja yhteiskunnallisessa merkityksessä. Toistaiseksi se on täydellisesti eurooppalaisten nylkyrien kynsissä, mutta kymmenen tai kahdenkymmenen vuoden kuluttua on ehkä täällä kohonnut uusi voima, kuten Itä-Aasiassakin on käynyt, voima, joka kykenee murtamaan valkoihoisten vallan sekä kohottamaan vaatimusta »Afrikan säilyttämisestä mustalle rodulle.»

TULLI.

Tullimaksut ovat eriskummallisesti ristiriidassa uudenaikaisen yhteiskuntakehityksen kanssa.

Kun kehitys pyrkii tavaravaihdon edistämiseen ja eri maiden välisen liikenteen helpottamiseen, koettavat sensijaan yksityiset valtiot sulkea rajansa ja ehkäistä vapaata vaihtoa. Kun kehityksen silmämääränä on tavaroiden halventaminen ja niiden levittäminen entistä laajempiin kansanpiireihin, koettaa sensijaan valtio kohottaa hintoja ja kallistuttaa tavaroita. Vuosittain käytetään suuria rahasummia kulkuneuvojen parantamiseksi, ja samalla estetään uusilla tullimääräyksillä liikevälineitä vapaasti toimimasta. Kuinka luonnoton onkaan tämä menettely, kuinka ristiriidassa koko nykyaikaisen kehityksen kanssa! Ei siis ihme, että tämä kysymys panee mielet liikkeelle ja muodostuu usein valtiollisten taistelujen polttopisteeksi. Mutta ei myöskään ihme, että mielipiteet tässä kohden käyvät niin erilleen. Monet ja tärkeät ovat ne taloudelliset edut, joihin pieninkin muutos tullilainsäädännön alalla koskee, sillä jokaisella kansanryhmällä on tässä suhteessa omat harrastuksensa, jotka ovat ristiriidassa muiden ryhmien etujen kanssa.

Yhteistä kaikille tulleille on se, että ne kallistuttavat tavaroita. Muuten tullit ovat laadultaan kahdenlaisia, finanssitulleja ja suojelehtulleja.

Finanssitullien ainoa tarkoitus on tulojen hankkiminen valtiolle. Ne ovat säädetyt tavaroista, joita omassa maassa ei tuoteta, kuten kahvista, teestä, suolasta, petroolista ja riisistä, mainitaksemme muutamia esimerkkejä omasta maastamme. Kaikista tällaisista tavaroista, joita tuodaan maahan siellä kulutettavaksi, on siis suoritettava vero, joka tosin ensikädessä joutuu sen kauppiaan maksettavaksi, joka tuottaa tavarahan maahan, mutta jonka hän taas puolestansa siirtää kuluttajien maksettavaksi vaatimalla heiltä korkeampia hintoja. Jokaiselta kilolta kahvia on maksettava veroa Suomen valtiolle 40 penniä, ja jokaiselta suolahehtolitralla 25½ penniä — ja nämä summat sisältyvät erottamattomasti siihen hintaan, jonka ostaja saa tavarasta suorittaa.

Suojelustulli taas on määrätty maksettavaksi tavaroista, joita valmistetaan omassa maassa, kuten paperista, kankaista, tulitikuista, saippuasta j. n. e., ja sen tarkoituksena on asettaa kotimaiset tehtailijat kilpailussa ulkomaisten kanssa edullisempaan asemaan. Kun esimerkiksi villalankain tulli Suomessa on 56 penniä kilolta, voivat kotimaiset villalankatehtailijat kohottaa tuotteensa hinnat 50—55 pennillä kilolta yli keskimääräisten tuotantokustannusten, ja kuitenkin he voivat myydä tavaransa halvemmasta kuin ulkomaalaiset, joiden täytyy maksaa niistä tullia. Näin voivat kotimaiset tehtailijat estää vieraita tuotteita tunkeutumasta maahan ja säilyttää kotimaiset markkinat yksinomaan itselleen. — Myöskin suojelustullit kallistuttavat siis tavaroita, mutta hinnanerotus ei tule valtiokassan hyväksi; se tulee yksityisten tehtailijoiden osalle palkkioina, joita kuluttajat saavat heille maksaa. Suojelustullien verhossa voivat he ottaa tuotteistansa korkeammat hinnat ja saada suuremman voiton kuin olisivat voineet tehdä vapaan kilpailun vallitessa.

Eri tullilajit tavoittelevat aivan eri päämääriä. Finanssitulli täyttää tarkoituksensa, kun se mikäli mahdollista rikastuttaa valtiokassaa, suojelustulli sen sijaan, kun siitä koituvat tulot ovat mahdollisimman pienet — toisin sanoen, kun kotimainen teollisuus sen suojassa on päässyt kehittymään niin korkealle, että se estäen vierasta tuontia täydellisesti hallitsee kotoisia markkinoita. Kun esimerkiksi valtion tilit osoittavat, että kahvitulli on tuottanut 5 miljoonaa markkaa, niin tiedämme, että väestö on maksanut juuri tämän summan liikahintana kuluttamastaan tavarasta. Kun sensijaan teollisuustavarat tuottavat tullimaksuissa valtiolle 10 miljoonaa markkaa, niin tämä summa muodostaa vain osan siitä liikahinnasta, jonka väestö teollisuustuotteista on maksanut; nämä miljoonat tulevat nimittäin vain niiden tavaroiden osalle, jotka tullista huolimatta ovat päässeet ulkomailta maahan tunkeutumaan. Epäilemättä nousevat ne summat vielä paljon korkeammiksi, jotka joutuvat kotimaisille tehtailijoille heidän kohottaessaan tullin suojassa tavarointensa hintoja.

Finanssitulli on aivan yksinkertaisesti vero, eräs erityinen verolaji, jonka kautta valtio hankkii varoja tarpeittensa tyydyttämiseksi, ja sellaisena se on asetettava välittömien verojen rinnalle, joita koetaan suoranaisesti puhtaassa rahassa. Tämän välittömän verotuksen ansioksi luetaan, että maksettava verosumma jakautuu niin tavattoman moneen pikku erään — puoli penniä sinne ja puoli penniä tänne — eikä sentähden tunnu niin rasittavalta kuin suuremmissa erissä maksettuna kerran tai pari vuodessa. Mutta tämän edun vastapainona — jos sitä nyt sitten voi eduksi katsoakaan, sillä nämä monet pikkusummat rasittavat kuitenkin kukkaroa yhtä paljon kuin yksi ainoa suuri — on se kamala tosiasia, että välillinen vero rasittaa paljon enemmän

varattomia kuin rikkaita. Perhe, jonka tulot nousevat 100,000 markkaan vuodessa, kuluttaa kyllä paljon enemmän kahvia, teetä, halkoja j. n. e. kuin 1,000 markan tuloilla elävä perhe, mutta ei läheskään sata kertaa niin paljon, joten edellisen valtiolle maksama veromäärä on suhteellisesti paljon pienempi kuin jälkimäisen. Jos rikas perhe maksaa vuodessa 1 prosentin tuloistaan, maksaa köyhä ehkä 5 tai 10 prosenttia, ja tällainen verojärjestelmä on kaikkea oikeutta ja kohtuutta vastaan.

Eikä tässä ole apua siitäkään, että vero siirretään jokapäiväisistä kulutustavaroista ylellisyysesineihin, joita vain kansan varakkaamat luokat voivat hankkia — kahvista, lamppuöljystä, suolasta ja muista samallaisista tavaroista silkkikankaihin ja etelänhedelmiin. Sillä ylellisyys on vaihteleva käsite. Tuotannon ja liikevälineiden kehittyessä sekä siitä johtuvan hinnanalennuksen johdosta kotiutuvat yhä useammat tavarat, joita aikaisemmin vain ylimmät luokat ovat käyttäneet, keskisäädyn ja työväenluokan piiriin. Useat tavarat, jotka nykyään lasketaan ylellisyystavaroiden joukkoon, ovat kymmenen tai kahdenkymmenen vuoden kuluttua yleisesti käytännössä. Jos näille tavaroille määrätään tulli, hidastuttaa se kehitystä ja estää väestöä hankkimasta itselleen nautintovälineitä, jotka tekevät elämän rikkaammaksi ja ihanammaksi.

Kaikki finanssitullit ovat olemukseltaan kohtuuttomia ja sivistystä vastustavia. Ja ennemmin taikka myöhemmin ne epäilemättä vaihdetaan välittömiin tulo- ja varallisuusveroihin, joiden asteikko on nopeasti kohoava, joten köyhät pääsevät vallan pienillä maksuilla ja suurimmat taakat jäävät niiden kannettaviksi, joilla on siihen voimakkaimmat hartiat.

Paljon vaikeampaa on saavuttaa selvyyttä suojelustullien tarkoituksenmukaisuudesta.

Kaikki ovat yksimielisiä siitä, että jokainen suojelustulli, joka pakottaa kuluttajia maksamaan korkeampia hintoja yksityisten tehtailijoiden eduksi, itsessään on kohtuuton, ja että vapaa tavaravaihto sekä maiden välinen vapaa kilpailu on luonnonmukainen ja toivottava. Ja kun siitä huolimatta pidetään kiinni tullisuojeluksesta ja puhutaan sen tarpeellisuudesta, niin se tapahtuu sentähden, että sitä pidetään välttämättömänä pahana. Viitataan ulkonaisten olosuhteiden vaatimuksiin. Todellinen vapaa-kilpailu on mahdollinen vain sellaisten yhteiskuntien kesken, jotka ovat samalla kehityskannalla ja joilla on yhtä suuria luonnonrikkauksia. Mutta itse asiassa on laita se, että useat yhteiskunnat eivät lainkaan kykene kilpailemaan toisten pitkälle kehittyneiden ja kukoistavien yhteiskuntien kanssa. Luonnolliset edellytykset saattavat kyllä olla yhtä hyvät, mutta puuttuu joukko yhteiskunnallisia edellytyksiä: kehittyneitä liikevälineitä, riittäviä pää-

omia, luottolaitoksia ja järjestynyttä kauppaa sekä kouluutuneita työvoimia. Niin kauan kuin pitkälle kehittyneet teollisuusmaat vapaasti voivat lähettää halvat tuotteensa tällaiseen jällelääneeseen maahan, on tämän vaikeata, usein mahdotonta käyttää hyväkseen mainituita edellytyksiä ja päästä kilpailijan tasalle. Kun sensijaan suojelustullit jossain määrin ehkäisevät ulkonaista kilpailua sekä tarjoovat kotimaiselle teollisuudelle suuremman tai pienemmän ylimääräisen voiton, käy yhteiskunnallisten edellytysten kehitys nopeammaksi, joten teollisuus jonkun ajan kuluttua on täysin varustettu taistelemaan vieraiden kilpailijain kanssa. Tämän päämäärän saavuttamiseksi on kuitenkin uhri tarpeen, ja maksettakoon sentähden tarvetavaroista toistaiseksi välttämättömät oppirahat. Muuten väitetään, että tavaroiden hinnat eivät suinkaan kohoa koko maksetun tullin suuruudella, vaan että ne usein, ja oletikin jonkun ajan kuluttua taaskin alenevat. Sillä juuri se seikka, että ulkonainen kilpailu on katkaistu, houkuttelee pääomia suojelusta nauttivalle teollisuusosalalle ja aikaansaa niin ankaran kotimaisen kilpailun, että kaikki tehtailijat ovat pakotetut tuntuvasti alentamaan hintojaan.

Lopussa 1840-lukua osotettiin ensi kerta selvästi, että tällaista suojelustullia voitiin käyttää teollisuuden kohottamiseksi sen lapsuustilasta. Juuri niihin aikoihin oli Englannin teollisuus saavuttanut ehdottoman ylivoiman maailmanmarkkinoilla. Englanti oli »maailman työpaja» ja sen ylivoima tuntui niin juurtuneelta ja voittamattomalta että mannermaavaltioista näytti turhalta ryhtyä taistelemaan sitä vastaan vapaan kilpailun vallitessa. Ja kuitenkin oli näille mannervaltioille poliittisesti tuiki välttämätöntä kehittää uudenaikainen teollisuus. Oli siis aivan luonnollista, että näissä oloissa syntyi ajatus turvautua suojelustulleihin. Tosin ei tätä katsottu miksikään ihannekeinoksi, mutta toivottiin tällä tavalla saatavan uinuvat tuotantovoimat heräämään.

Sellaisena kuin suojelusjärjestelmä nykyään on useissa maissa valalla, on se kuitenkin luonteeltaan aivan toisenlainen; se ei ollenkaan vastaa sitä teollisuudenkohottamis-järjestelmää, jota 60 vuotta sitten haluttiin. Suojelus ei rajotu muutamaiin erikoisesti tähdellisiin teollisuusaloihin, joiden eloon herättäminen on varsinkin tarpeen vaatima, koska kukoistus näiltä aloilta helposti pääsee levenemään kaikkiin muihin teollisuushaaroihin; sen sijaan suojelus on pantu toimeen ilman mitään suunnitelmaa kaikellisilla teollisuusaloilla, tärkeillä ja vähäpätöisillä, erotuksetta. Useissa maissa on suojelustullien piiriin sitäpaitsi vedetty maanviljelyskin, viljan, kansan tärkeimmän ravintoaineen, kallistuttamiseksi — ja tämä on epäilemättä sängen vaarallinen yritys, jos mieli edistää teollisuuden kehitystä. Sen sijaan että olisi pyrittävä mikäli mahdollista helpottamaan suojelusalaisen teol-

lisuuden kehitystä, on sitä kaikellaisten ehkäisevien ja kallistuttavien rasiusten kautta päinvastoin vaikeutettu; on määrätty tulli tarpeellisille raaka- ja apuaineille, samoin työkaluille ja koneille ja niinkään ravinto- ja muille elatusaineille.

Jotta suojelustulleilla olisi mitään merkitystä, ovat ne sovitettavat toistensa jälkeen asteettain kohoavaksi sarjaksi. Jos esimerkiksi raakaa pumpulia tullitta saadaan tuoda maahan, on värjäämättömälle pumpulilangalle määrättävä pieni tulli, jotta kehräämöt saisivat ansiota, värjätylle langalle hieman korkeampi tulli, jotta myös värjäämöt ansaitsisivat osansa, sekä valmiille kangaille vieläkin korkeampi tulli, jotta räätiliikkeetkin pääsisivät voitosta osalliseksi. Mutta tämä on monimutkainen ja sekasotkuinen järjestelmä, joka ehtimiseen joutuu epäkuntoon pienimmänkin hinnanvaihtelun sattuessa. Saattaa esimerkiksi olla joku teollisuudenhaara, joka alkuperäisesti vaatii jotenkin vähäistä tullisuojelusta, mutta aikaa myöten saa yhä runsaampaa suojelusta osaksensa sen johdosta että tarvittavat raaka-aineet ja siten myöskin valmis tavara halpenevat tuntuvasti, jota vastoin tulli pysyy muuttumatta. Toisinaan taas saattaa tapahtua aivan päinvastoin. Tekniikan kehittyessä ja hintojen muuttuessa saattaa tullisuojelelus käydä aivan mitättömäksi, vieläpä vahingolliseksi, kun raaka-aineita rasittavat tullimaksut käyvät suuremmiksi kuin valmiiden tuotteiden nauttima tullisuojelelus.

Tullijärjestelmä ei siis aina ole omiaan teollisuutta kehittämään, päinvastoin se usein pyrkii tukehuttamaan sitä kesken kasvua. Se ei suinkaan aina kiihota tarmokkaaseen toimintaan, vaan vaikuttaa varsin usein unirohdon tavoin tuudittaen toimeliaisuuden huolettomuuden uneen. Yleensä se onkin omiansa heikentämään teollisuuden kehitystä, pitämään hengissä vanhentuneita työtapoja ja työvoimia tuhlaavaa pikkuteollisuutta sekä huonoja ja vanhettuneita työkoneita.

Tämä tullisuojeleluksen vahingollinen vaikutus johtuu siitä, että sen koko perusta on aikojen kuluessa muuttunut. Ei enää pidetä silmällä yksinomaan teollisuutta, vaan myöskin maanviljelyksen vaatimuksia koetetaan tyydyttää.

) Alkupuolelta 1860-lukua 1870-luvun loppuun kulki kehitys Euroopan manterella vapaakauppaa kohti. Suojelusperiaatteet eivät saaneet jalansijaa vapaakauppaa vaativan maanviljelyksen rinnalla. Tämä oli kauppasopimusten aika, jolloin toinen tulli toisensa jälkeen poistettiin valtioidenvälisillä sopimuksilla. Ja samalla teollisuus nopeasti kehittyi. Varsinkin 1870-luvun alkupuoliskolla oli tämä huomattavissa; syntyi kokonainen sarja elinvoimaisia ja kehityskykyisiä teollisuuslaitoksia. Juuri tällä aikakaudella Länsi-Euroopan yhteiskunnat lopullisesti omaksuivat uudenaikaisen, kapitalistisen tuotantotavan. Vasta vuosikymmenen lopussa alkoi uusi suunta, joka

aiheutui vallitsevasta maanviljelyspulasta. Viljanhinnat alenivat merentakaisen kilpailun vaikutuksesta ja samalla maatilat halpenivat. Tilanhaltijat vaativat viljatulleja estääkseen viljaa halpenemasta, ja he saivat tehtailijat puolelensa lupaamalla kannattaa korkeampia tulleja teollisuustuotteille. Vuonna 1879 astui Saksassa ensimmäinen vilja- ja teollisuustulli voimaan, ja muut maat noudattivat ennen pitkää sen esimerkkiä, Itävalta vuonna 1882, Ranska 1885, Italia 1887 ja Ruotsi 1888. Vain kolme Euroopan sivistysmaista on pysynyt täydellisesti erillään tästä liikkeestä. Toiselta puolen Tanska ja Hollanti, joissa maanviljelysteollisuus on saanut enemmän jalansijaa kuin varsinainen maanviljelys; viljanhintojen aleneminen vähensi tanskalaisen voin ja silavan sekä hollantilaisen juuston tuotantokustannuksia ja oli siis maamiehille eduksi. Ja toiselta puolen Englanti, jossa teollisuus on päässyt täydellisesti voitolle ja jossa suurin osa ravintoaineista jo kauan aikaa on tuotu ulkomailta.

Tämä vilja- ja teollisuustullien sekotus, jossa viljan ja maaomaisuuden hintasuhteet näyttävät niin tärkeitä osaa, on Euroopan tullipolitiikalle tunnusomainen. Mutta tällaisella suojelupolitiikalla on se vahingollinen ominaisuus, että se yhä vaatii tullimaksujen kohottamista. Kun puhdas teollisuustulli jonkun ajan kuluttua on tehnyt itsensä tarpeettomaksi, koska sen suojassa on kehittynyt tuotanto, joka menestyen voi kilpailla vieraiden tuotteiden kanssa kaipaamatta enää suojelusta, näyttäytyy sensijaan viljatulli muutamien vuosien kuluttua tehottomaksi. Talot ovat siirtyneet toisille omistajille ja tullien tuottamat edut ovat perin joutuneet hukkaan sen johdosta, että uusien omistajien on täytyntä maksaa ostamistaan tuloista tuntuvasti enemmän kuin ennen. Ja samalla viljavaltioiden hintojen alentaneet hintojaan niin suunnattomasti, että voivat lähettää tuotteensa tulleista huolimatta suojelusta nauttiviin maihin kilpailemaan kotimaisen viljan kanssa. Tässä ei auta muu kuin tullien kohottaminen taaskin; ja saadakseen tehtailijat mukaansa ovat tilanhaltijat pakotetut heillekin myöntämään korkeampia suojelutulleja. Saksan tullihistoria vuodesta 1879, jolloin tullimäärät vielä olivat verrattain alhaiset, vuoteen 1892, jolloin säädettiin pelottavan korkeita tullimaksuja sekä maanviljelyksen että teollisuuden tuotteille, tarjoaa erittäin selvän kuvan tästä kehityksestä.

Mutta kehitys voi jatkua ainoastaan määrättyyn kohtaan. Taakka, jonka tärkeimpien tarveaineiden hinnanylennys säilyttää kuluttajien hartioille, käy lopulta liian raskaaksi, niin että täytyy syntyä vasta-vaikutus. Esitetään kaksi eri vaatimusta, jotka ovat jyrkästi ristiriidassa toistensa kanssa. Toinen ryhmä tahtoo kuljettavaksi edelleen samoja jälkiä sekä luulee voitavan syrjäyttää kaikki vaikeudet kohottamalla tullimaksuja. Sen pääasialliset kannattajat ovat suuret tilanhaltijat,

mutta osittain myöskin tehtailijat, jotka pelkäävät astua ratkaisevaa askelta. Toinen taas vaatii yhä voimakkaammin täydellistä muutosta tullipolitiikan alalla, vaatii asteettaista pyrkimystä vapaakauppaa kohti poistamalla täydellisesti kaikki finanssitullit sekä vähä vähältä alentamalla suojelustulleja, kunnes koko tullitaakka on poistettu. Sen kannattajat kuuluvat pääasiallisesti keskisäätyyn, pienviljelijöihin ja työväenluokkaan.

Näiden molempien aatesuuntien välillä raivoaa taistelu kaikissa Euroopan valtioissa, myöskin vapaakaupan vanhassa emämaassa, Englannissa. Täällä on teollisuuden taantumisen viimeisten vuosikymmenien aikana yhdessä siirtomaiden maanviljelysharrastusten kanssa synnyttänyt ajatuksen koko valtakunnan yhdistämisestä yhdeksi ainoaksi tullialueeksi, jossa otettaisiin käytäntöön suojelujärjestelmä niin hyvin teollisuuteen kuin maanviljelykseen nähden. Tämä ilmiö näkyy kuitenkin olevan ohimenevää laatua ja on jo nyt katoamassa päin. Ylipäätänsä nähdään kaikissa maissa, miten vapaakauppaharrastukset kasvavat, ja suojelupolitiikka kohtaa yhä ankarampaa vastarintaa.

Vapaakauppa ei kuitenkaan ole yksinomaan kuluttajille eduksi, se kun on omiaan alentamaan hintoja, vaan myöskin tuotteiden valmistajille, koska se suuresti edistää teollisuuden kehitystä. Ajat vaihtuvat. Kun 60 vuotta sitten pidettiin tullisuojausta ainoana ajateltavana keinona teollisuuden kohottamiseksi alhaisella kehitysasteella olevissa maissa, ollaan sensijaan nykyään taipuvaisia olettamaan, että vapaakauppa tarjoaa paraimmat edellytykset tässä suhteessa. Sillä aikojen kuluessa on maailman painopiste siirtänyt paikkansa. Se vieraitten tavarain tulva, jota vastaan silloin oli puolustauduttava, koska se vaikutti ehkäisevästi maan teollisuuselämään, oli etupäässä valmiiden teollisuustuotteiden aiheuttama, tavaroiden, jotka olivat aijotut suorastaan kulutettaviksi, kuten pumpulikankaat ja koruesineet, veitset ja lasitavarat. Ne liikatuotteet sensijaan, joita teollisuusmaat meidän päivinämmä lähettävät vieraille markkinoille, ovat pääasiallisesti aivan toista laatua, höyrykoneita, sorvipenkkejä, rautatiekiskoja, vetureja j. n. e. sekä varsinkin hiiliä, metalleja ja muita teollisuudessa tarvittavia raaka-aineita. Ja nämä eivät ole omiansa ehkäisemään teollisuuden kehitystä, vaan päinvastoin edistävät sitä. Kuta vapaammin tällaiset tavarat saavat tunkeutua maahan, sitä edullisemmat ovat teollisuuden ehdot, sitä helpompi on tuotannon kehittäminen kilpailukykyiseksi.

Liikevälineiden mahtava kehitys viimeisen ihmispolven aikana on luonut ja luo yhä edelleenkin uusia toimintamuotoja teollisuudelle ja asettaa siten tulli- ja vapaakauppakysymyksen alati uuteen valoon.

JUUTALAISET.

Kummalliset ovat todellakin Juudan kansan vaiheet.

Parintuhannen vuoden aikana hajonneina yli koko maailman, eläen pirstaleina muiden kansojen keskuudessa ovat juutalaiset kuitenkin säilyttäneet muutamia yhteisiä ominaisuuksia, yhteisen uskonnon, rippeitä yhteisestä kielestä sekä kokonaisen sarjan ruumiillisia ja henkisiä ominaisuuksia, jotka erottavat heidät jyrkästi niistä kansoista, joiden keskuudessa he asuvat.

Tämä kaikki johtuu kansan historiallisesta kehityksestä.

Minne he tulivatkaan muinaisaikana ja keskiajalla sekä vielä uuden ajan ensimmäisinä vuosisatoina etsiäksensä elatusta, havaitsivat he olevansa syrjäytetyt sekä maanviljelyksestä että teollisuudesta. Maa oli talonpoikien hallussa ja he eivät päästäneet ketään vierasta tunkeutumaan piiriinsä. Käsityö taas oli laillistettujen mestarien yksinoikeutena, ja nämä valvoivat yhtä kateellisesti kuin talonpojat, etteivät vieraat tulokkaat päässeet heidän kanssansa kilpailemaan. Näin ollen kauppa jäi heidän ainoaksi tulolähteekseen. Ja koska juutalaiset elivät hajaantuneina yli maapallon, ja jokaisella oli ystäviä ja heimolaisia toisissa kaupungeissa ja maissa, niin heillä olikin erikoisia edellytyksiä tämän elinkeinon harjottamiseen. Heistä tuli kauppiaita, ja vuosisatojen kuluessa kehittyivät heidän keskuudessaan varsinkin ne ominaisuudet, jotka liike-elämässä ovat tarpeen: säästeliäisyys ja tarmokkuus, kylmäverisyys ja tarkkanäköisyys, liukas järjenjuoksu ja nopea arvostelukyky.

Mutta keskiaikaisen käsityskannan mukaan ei kauppiaanammattia katsottu täysin kunnialliseksi, sillä eihän kauppias luonut mitään uusia arvoesineitä kuten talonpoika ja käsityöläinen. Kauppiaan ansaitsema voitto oli näin ollen muka katsottava petosta lähentävän keinottelun luomaksi. Ei ole sentähden ihmeteltävä, että kasvoi salainen vastenmielisyys juutalaisia kohtaan. Kun talonpoika myi juutalaiselle kauppiaalle viljansa ja lihansa, kun käsityöläinen osti häneltä raaka-aineensa ja kun heidän molempien täytyi huonojen aikojen vallitessa kääntyä hänen puoleensa lainan saamiseksi, tekivät he kaiken

tämän mieli karneana. Ja tämä kaikki oli omiansa jyrkästi erotamaan juutalaiset muista ihmisistä. Mutta keskiajan lopussa tuli lisäksi vielä toinen seikka. Siihen aikaan rupesi Euroopassa kristitty kauppiasluokka kehittymään. Mutta tämä tunsikin olevansa heikompi kilpailussa juutalaisten suurempien pääomien ja etevämmän liikekyvyn kanssa, ja se alkoi sentähden lietsoa tyytymättömyyttä saaden aikaan juutalaisvainoja, jotka vaativat tuhansia uhreja. Taloudellisten vastakohtien lisäksi tuli uskonnollinen kiihko; viha Kristuksen murhaajia vastaan leimusi ihmisten mielissä ilmiliekkiin. Kaiken tämän johdosta kävi juutalaisten ja muun väestön välinen juopa entistä leveämmäksi, jonka tähden ensinmainittujen täytyi liittyä yhä lujemmin toisiinsa säilyttääksensä vastustuskykynsä.

Ken tahtoo saada oikean käsityksen juutalaiskysymyksestä, hänen tulee pitää mielessään, mitä kaikkea he ovat saaneet kestää ja kärsiä. Heidän entisyytensä vaikutukset ovat vieläkin huomattavissa, ja tänäpäivänäkin kuulee usein lausuntoja, jotka uhkuvat aivan keskiaikaista vihaa juutalaisia vastaan.

Maailmassa lasketaan nykyään kaikkiansa olevan 10 miljoonaa juutalaista, joista puolet, runsaasti 5 miljoonaa, asuu Venäjällä, 2 miljoonaa Itävalta-Unkarissa, 600,000 Saksassa ja suunnilleen 300,000 Rumaaniassa. Itä-Euroopassa, Venäjällä, Itävalta-Unkarissa ja Balkanvaltioissa tulee 1,000 asukasta kohti keskimäärin yli 40 juutalaista, Länsi-Euroopassa sitävastoin tuskin 5. Englantiin ja varsinkin Pohjois-Amerikkaan on viime vuosikymmeninä siirtynyt runsaasti juutalaisia Itä-Euroopassa toimeenpantujen vainojen jaloista; Yhdysvalloissa nousee heidän lukumääränsä jo enempään kuin miljoonaan.

Länsi-Euroopassa ovat juutalaiset 19:nneen vuosisadan kuluessa ja varsinkin sitten vuoden 1848 saavuttaneet täydelliset kansalaisoikeudet. He saavat vapaasti asettua asumaan minne haluavat ja harjottaa mitä elinkeinoa itse tahtovat; heillä on samat valtiolliset oikeudet kuin muillakin asukkailla; heillä on vapaa pääsy yliopistoon, valtionvirkoihin j. n. e. Vähitellen ovatkin juutalaiset alkaneet sulautua Länsi-Euroopan kansoihin; avioliittojen kautta ovat rotuerovaisuudet vähenneet; samoin ovat juutalaiset yhä enemmän luopuneet vanhoista tavoistaan ja uskonnostaan — niinpä esimerkiksi Tanskassa mooseksenuskolaisten lukumäärä vuodesta 1870 vuoteen 1901 on vähentynyt 4,290:stä 3,476:een, ja ne, jotka yhä pysyvät vanhassa uskonnossaan, ovat parhaasta päästä ikäihmisiä.

Mutta noin vuodesta 1880 on taas esiintynyt voimia, jotka vastustavat juutalaisten vapautumista. *Antisemitismiksi* sanotaan sitä valtiollista liikettä, joka silloin pääsi laajalti leviämään Itävallassa, Saksassa ja Ranskassa.

Niihin aikoihin vallitsi uhkaava liikepula, ja laajat kansankerrok-

Sunnuntaimarkkinat Lontoon juutalaiskadulla.

lonpojat kuin tilanhaltijatkin, kärsineet suuria tappioita, kun halpa amerikkalainen vilja oli päässyt tunkeutumaan Euroopan markkinoille tehden kaiken kilpailun mahdottomaksi. Levottomuus täytti mielet, ja ahdinkoon joutuneet kansanluokat, jotka eivät pystyneet käsittämään liiketilan oikeata syytä, selittivät vaikeuksien johtuvan juutalaisten vaikutusvaltaisesta asemasta liikemaailmassa. Juutalaisten pankkimiesten, suurkauppiasten ja suurtehtailijoiden runsaat pääomat olivat silmätikkuna velkaantuneille pikkukäsityöläisille, pikkukauppiaille ja pikkuviljelijöille, ärsyttivät heitä ja synnyttivät heissä pahaa verta: eiköhän kaikki onnettomuudet olleet luettavat juuri näiden juutalaisten rahapohottojen viaksi, ja yksinomaan heidän? Luokkavastakohtat vaihtuivat heidän epäselvässä tietoisuudessaan rotueroavaisuuksiin. Ja samanlainen vihamielisyys pääsi vallalle myöskin tilanhaltijoiden ja kristittyjen rahamiesten kesken sekä samoin myöskin virkamiesluokan ja tiedemiesten piirissä, joissa juutalaisten älymiesten tarmokas kilpailu herätti mustasukkaista kateutta.

Antisemiittinen liike on koko olemukseltaan keskiaikainen; ja

set tunsivat yhteiskunnallisen asemansa uhatuksi. Pikkukäsityöläiset olivat huutavassa hädässä taistellessaan voittoisaa tehdasteollisuutta vastaan, joka juuri kohosi rehevään kukoistukseen yli koko Euroopan mantereen. Myöskin tehtailijoiden joukossa olivat useat joutumaisillaan haaskirikkoon sen ahdinkotilan johdosta, joka takatalven tavoin oli seurannut 1870-luvun loistavia liikesuhteita.

Pikkukauppiasten asema kävi päivä päivältä arveluttavammaksi, mikäli jättiläishiikkeet pääsivät tunkeutumaan kaupankin alalle. Ja vihdoin olivat maanviljelijätkin, niin hyvin ta-

kuta alhaisemmalla kannalla sivistys on, sitä helpommin pääsee tämä liike leviämään. Varsinaisten työmiesten keskuudessa on se vain poikkeustapauksissa ja sivumennen saanut suurempaa kannatusta. Yläluokkalaiset sen sijaan käyttävät sitä hyväksensä vähentääksensä työmiesten luokkatietoisuutta ja heikentääkseen heidän luokkataisteluansa. Viimeisten vuosikymmenien valtiollinen historia osottaa kyllin selvästi, kuinka antisemiitit intohimoisesti kiihkoisesti koettavat pitää rotuvihaa vireillä. Kuu-luisaksi on varsinkin käynyt heidän menettelynsä Dreyfus-jutussa, jolloin ei ollut niin paljon kysymyksessä Dreyfus yksityisenä miehenä ja hänen mieskohtainen syyllisyytensä tai syyttömyytensä kuin juutalaiskapteeni vihatun ihmisrodun edustajana.

Venäjän juutalaisia.

Jossain määrin toisenlainen on se juutalaisviha luonteeltaan, joka Itä-Euroopassa, Rumaaniassa ja varsinkin Venäjällä, on ollut syynä moneen pöyristyttävään tekoon.

Juutalaiset eivät kummassakaan näistä maista ole saavuttaneet täydellisiä kansalaisoikeuksia, ja molemmissa he muodostavat harvoja poikkeuksia lukuunottamatta mitä kurjimmassa oloissa elävän köyhälistön. Vuonna 1835 rajotettiin juutalaisten asunto-oikeus Venäjällä Puolaan ja varsinaisen Venäjän eteläisiin ja läntisiin osiin. Vuonna 1882 kiellettiin heitä vielä senlisäksi siirtymästä kaupunkien ulkopuolelle; heillä ei ole oikeutta harjottaa maanviljelystä tai päästä valtionvirkoihin; korkeamman sivistyksen hankkiminen on heille monella tavalla vaikeutettu, ja muutenkin heidät on asetettu ikäänkuin yhteiskunnan ulkopuolelle. Yhteensullottuina kaupunkeihin, joissa suunnilleen puolet kaikista asukkaista ovat juutalaisia, viettävät he miltei järjestänsä viheliäistä elämää etupäässä itsenäisinä pikkuräätäleinä tai pikkusuutareina taikka myöskin työntekijöinä suurissa räätäli-liikkeissä tai tehdastyöläisinä ja katukauppiaina, asuen kosteissa, lahonneissa hökkeleissä sekä ansaiten tuskin jokapäiväisen kuivan leipänsäkään.

Täällä eivät kuten Länsi-Euroopassa juutalaisten pääomat voi antaa yllykettä juutalaisvihaan. Juutalaisväestön ja kristittyjen keskinäi-

seen vihamielisyyteen on syynä kaupunkien ja maaseudun välinen vastakohta. Venäläiset talonpojat, jotka itse elävät mitä suurimmassa kurjuudessa ja hädässä ja jotka samalla ovat valistumattomia, tietämättömiä ja puoleksi raakalaisia, katsovat epäluuloisin silmin kaupungeja ja niiden asukkaita, joiden he luulevat aina koettavan pettää ja nylkeä heitä. Ja tämä epäluottamus käy sitä huomattavammaksi, kun kaupunkilaisväestö on kokoonpanoltaan suureksi osaksi vierasperäinen omine rotutunnusmerkkeineen ja kielineen — useimmat Venäjän ja Puolan juutalaisista eivät edes taida venäjää ja puolaa, vaan he puhuvat omaa juutalaiskieltään, joka on saksasta, hepreasta ja kaikenlaisista muista kielistä muodostunut heprealaisia kirjaimia käyttävä sekakieli, — omituisine vaateparsineen, erikoisine tapoineen ja menoineen, venäläisistä täysin eroavine ominaisuuksineen sekä erikoisine uskontoineen, jonka inhottavuudesta on liikkeellä mitä eriskummallisimpia huhuja. Tämän lisäksi koettavat myöskin taantumukselliset voimat parhaansa mukaan virittää juutalaisvihaa sekä kiihottaa asukkaita väkivaltaisuuksiin juutalaisia vastaan. Tällä tavalla he saavuttavat kaksi päämäärää samalla kertaa. Ensiksikin he heikontavat vallankumouksellista liikettä, sillä juutalaiset, jotka ovat venäläisen yhteiskunnan kurjinta köyhälistöä, ovat liittyneet kaikkein vallankumouksellisimpiin kansanaineksiin. Verisauna juutalaisten keskuudessa on siis vallankumouksellisia puolueita vastaan tähdätty isku. Sosialidemokraattinen juutalaisyhdistys »Liitto», jonka jäsenluku nousee 50,000:een, taistelee ensirivissä venäläistä sortovaltaa vastaan. Toiseksi muodostavat nämä verisaunat ikäänkuin varaventtiilin; senkautta talonpoikien epätoivo ja viha, joka muuten saattaisi käydä itsevaltiudelle vaaralliseksi, johdetaan toiseen, vähemmän vaaralliseen suuntaan. Sentähden onkin juutalaisvainojen toimeenpaneminen kuuluisan mustan sotnjan erikoistehtäviä. Täten saavat selityksensä ne ilkityöt, jotka viime aikoina ovat tapahtuneet Kishinewissä, Odessassa, Bjelostokissa ja monessa muussa venäläisessä ja puolalaisessa kaupungissa.

Näinä raskaina ja vaikeina aikoina, kun juutalaiset tuntevat joutuneensa Länsi-Euroopassa epäluulon alaisiksi, epäluulon, joka uhkaa riistää heiltä heidän yhteiskunnalliset ja valtiolliset oikeutensa, ja kun he eivät Itä-Euroopassa taas voi olla hetkeäkään varmoja hengestään, näinä aikoina on heidän keskuudessaan syntynyt omituinen liike, nimittäin *sionilaisuus*.

Sionilaiset tahtovat hankkia juutalaisille täyden vapauden ja turvallisuuden, ei kuitenkaan vaikuttamalla eri valtioiden yleiseen mielialaan ja poliittiseen elämään, vaan perustamalla oman valtion. Vanhat ennustukset Messiaasta, joka kokoaa Israelin lapset, vie heidät takaisin heidän maahansa ja perustaa tuhatvuotisen valtakunnan, ovat lakkaamatta eläneet Juudan kansan mielessä ja ylläpitäneet sen

rohkeutta keskellä vastoinkäymisiä ja vainoja. Kun antisemiittinen liike sai alkunsa 1880- ja 1890-luvulla, sai myöskin aate itsenäisen valtion perustamisesta uutta virikettä, mutta vasta vuonna 1896 sen merkitys tuli huomattavaksi. Mainittuna vuonna ilmestyi nimittäin kirja nimeltään »Juutalaisvaltio», jonka tekijä oli eräs itävaltalainen sanomalehtimies Theodor Herzl.

Tekijä esitti yksityiskohtaisen ehdotuksen juutalaisten vapauttamiseksi. Juutalaisten tuli joukottain siirtyä johonkin erikoiseen maahan, mieluummin pyhään Palestinaan. Kaksi kansainvälistä seuraa olisi perustettava, toinen agiteeraamaan ehdotuksen puolesta sekä järjestämään siirtolaisuutta, toinen, joka muodostuisi osakeyhtiöksi, pitämään huolta tarvittavien maa-alueiden ostamisesta, talojen rakentamisesta, työkalujen hankkimisesta sekä muista samanlaisista seikoista. Palestinalle oli myönnettävä täydellinen itsehallinto ja sulttaanin saama vero oli oleva ainoa merkki Turkin yliherruudesta. Sopivimmaksi hallitusmuodoksi ehdotti Herzl jonkunlaista aristokraattista tasavaltaa, jossa muutamat vaikutusvaltaiset henkilöt ohjaisivat sivistymätöntä kansaa. Olkoonpa, että toistaiseksi vain pieni osa koko maapallon juutalaisväestöstä asettuisi asumaan uuteen valtioon, olisi valtion olemassaolo kuitenkin omiansa parantamaan juutalaisten tilaa muuallakin maailmassa. He eivät enään olisi turvattomia, vaan olisi heillä juutalaisvaltiossa selkänöjä, joka suojelisi heitä vainoilta ja ryöstöiltä.

Haaveellisuudestaan huolimatta herätti ehdotus tavatonta huomiota ja saavutti nopeasti lukuisia kannattajia, varsinkin Itä-Euroopan juutalaisessa keskisäädystä. Mutta ei kestänyt kauan, ennenkuin pettymykset alkoivat.

Herzl oli kirjassansa ajatellut juutalaisvaltiota sijoitettavaksi Palestinaan, mutta kuitenkin ollut sitä mieltä, että tarvittaessa voitaisiin tyytyä johonkin muuhun maahan, esimerkiksi Argentiinaan; hänen puolalaisensa pitivät kuitenkin jyrkästi kiinni siitä, että se oli perustettava Palestinaan, juutalaisten muinaiseen pyhään isänmaahan. Mutta Palestinan hankkimiseen tarvittiin Turkin hallituksen suostumus. Kerta toisensa perästä koetti Herzl päästä sulttaanin puheille, mutta tämä ei koskaan ottanut häntä vastaan; kerta toisensa perästä matkusti hän ympäri Euroopan taivuttaakseen keisarit ja kuninkaat ja johtavat valtiomiehet ehdotuksensa puolelle ja saadaksensa heiltä apua sen toteuttamiseksi, mutta hän sai aina kiertäviä vastauksia. Hän alkoi jo epäillä, tokkopa Palestinaa ollenkaan saattoi hankkia, ja kun samoihin aikoihin oli toiveita eräästä toisesta alueesta, päätti hän kohdistaa toimintansa siihen. Englannin hallitus näytti nimittäin olevan halukas luovuttamaan juutalaisille siirtolaisille Ugandan, joka sijaitsee Afrikan itäosissa, Niilin lähteiden läheisyydessä vähän pohjoispuolella päiväntasaajaa. Sionilaiskokouksessa vuonna 1903 oli tämä ky-

symys keskustelun alaisena, mutta se sai osaksensa kiihkeätä vastarintaa, koska juutalaiset olivat eläytyneet siihen käsitykseen, että Palestina oli heidän oikea kotimaansa. Ehdotus tulikin hylätyksi.

Tästä alkaen ovat sionilaiset olleet jakautuneina kahteen ryhmään, varsinaisiin sionilaisiin, jotka eivät tahdo luopua Palestinan anastamisesta, sekä »territorialisteihin», jotka tyytyvät muihinkin alueihin, kunhan vain saavat erikoisen juutalaisvaltion perustetuksi.

Myöhemmin on hajaannusta yhä jatkunut. Sellaisena kuin Herzl oli esittänyt sionilaisuuden, oli se saavuttanut varsin suurta kannatusta juutalaisen keskisäädyn piirissä, mutta työmiehet, jotka olivat sosialististen oppien läpitunkemia, eivät olleet halukkaita sille korvaansa kallistamaan. Jos mieli saada heidän puoleltaan kannatusta, oli liikkeelle annettava toinen luonne; ja näin syntyi »työläis-sionilaisuus», joka rakensi vielä paljon haaveellisempia suunnitelmia kuin alkupeäinen sionilaisuus ja joka oli jyrkästi ristiriidassa tämän kanssa. Sekin asetti päämääräksensä erikoisen juutalaisvaltion perustamisen, mutta tämä oli rakennettava sosialidemokraattisille periaatteille; ensin oli odotettava, kunnes maahan oli keräytynyt tarpeeksi työvoimia ja juutalaiset pääomat olivat perustaneet riittävästi tehtaita ja kulkuneuvoja, ja kun sitten yhteiskunnallinen kehitys oli saanut puhtaasti uudenaikaisen luonteen jyrkkine luokkajakoineen, silloin työmiehet ottaisivat vallan käsiinsä ja antaisivat yhteiskunnalle sosialidemokraattisen luonteen. Ja useita muitakin suuntia erikoisine ohjelmineen on viime aikoina syntynyt; sionilaisuus kulkee pitkin askelin hajaannustaan kohti, vaikkakin sen kannattajien lukumäärä kasvamistaan kasvaa Itä-Euroopan kamalien verilöylyjen johdosta.

Sionilaisuus on kaunis unelma, mutta myöskin vain unelma. Sen on synnyttänyt juutalaisten epätoivoinen asema Itä-Euroopassa, ja se saa ravintonsa juutalaisvihasta, joka nykyään vallitsee kaikkialla. Mutta se ei ratkaise juutalaiskysymystä. Sillä huolimatta sorrosta ja eristymisestä ovat juutalaiset kuitenkin vuosisatojen vierieessä kasvautuneet liian kiinteästi siihen yhteiskuntaan ja siihen ympäristöön, jossa he elävät, ja kadottaneet liian monta yhteispiirrettä voidakseen riistäytyä irti vanhoista oloista ja sulautua erikoiseksi kokonaisuudeksi. Lontoon ja Pariisin juutalaisten rahakuningasten sekä Odessan ja Krakuan työjuutalaisten välillä on eroavaisuus harrastuksissa ja ajatustavassa niin suuri kuin se ylipäättänsä voi olla kahden ihmisen välillä.

Koko historiallinen kehitys on johtanut siihen, että juutalaiset erottamattomasti kuuluvat oleviin yhteiskuntiin eikä heidän vapautuksensa voi tapahtua niiden ulkopuolella, vaan ainoastaan niiden sisässä, siten että he ottavat osaa niihin valtiollisiin taisteluihin, joita kullakin paikkakunnalla käydään.

Juutalaisten asuma vuokrakasarmi eräässä Länsi-Venäjän kaupungissa.

VÄESTÖKYSYMYS.

Nykyaikana, jolloin tehdään uupumatonta työtä hyvinvoinnin kohottamiseksi ja sivistyksen edistämiseksi ihmiskunnan keskuudessa, herättää eräs kysymys mitä vakavimpia huolia. Se on väestökysymys.

Mitä hyötyä onkaan kaikesta työstä? Mitä hyötyä on siitä, että ravinto- ja nautintoaineita lakkaamatta karttuu, kun kuitenkin väkiluku samalla kasvamistaan kasvaa? Mitä hyötyä on siitä, että ruokavarat lisääntyvät, kun kuitenkin samalla ravittavien vatsojen lukumäärä lakkaamatta kasvaa? Mitä hyötyä on kaikista edistysaskeleista, kun lopputulos kuitenkin on se, että väestö lisääntyy vain sitä nopeammin, kuta siedettävämmiksi olot käyvät. Kohotettakoon palkkoja, poistettakoon se epävarmuus, joka nykyään on ainaisena uhkana väestön enemmistölle, järjestämällä yhteiskunnalliset olot toisten periaatteiden mukaan, seuraus on oleva se, että tulee yhä useampia lapsia maailmaan; ja näin syntyy taas nälkää, puutetta ja kurjuutta, johon vain sodat ja rutot ja muut maanvaivat hetkeksi voivat tuoda lievennystä niittämällä sääliittä elämänviljaa! Eikö näin ollen ainoa tie ihmiskunnan tilan parantamiseksi ole sellaisessa yhteiskuntamoraalissa, joka kieltää ihmisiä hankkimasta useampia lapsia maailmaan kuin he varmasti tietävät voivansa elättää?

Tällaisia ovat ne mielipiteet, joita kuulee lausuttavan, kun väestökysymys tulee keskustelun alaiseksi.

Eikä tämä kysymys ole etäisen tulevaisuuden kysymyksiä, vaan se kaipaakaan nyt jo ratkaisua. Viime vuosisadan kuluessa on väestö miltei kaikissa Euroopan sivistysmaissa kasvanut noin yhden prosentin vuodessa, ei tarvita 70 vuottakaan väkiluvun kaksistumiseksi. Jos silmäilemme jonkun matkaa eteenpäin kehityksessä, tuntuvat olot — ainakin nykyajan ihmisestä — aivan satumaisilta ja käsittämättömiltä; niinpä Suomen väkiluku 100 vuoden kuluttua nousisi 7 miljoonaan henkeen, 200 vuoden kuluttua 20 miljoonaan ja 300 vuoden kuluttua — ajanjakso on kyllä pitkä, mutta kuitenkin niin lyhyt taival ihmiskunnan historiassa — 50 miljoonaan. Vaikka maapallon tuotantokyky saataisiinkin tuntuvasti kohoamaan, vaikka voitaisiinkin loih-

tia esiin ennen aavistamattomia määriä erilaisia ravintoaineita, ei kuitenkaan ole otaksuttavaa, että näin nopeasti kasvava väestö voisi saada kaikki tarpeensa tyydytetyksi. Eivätkö lienekkin oikeassa ne, jotka väittävät, että ihmiskunta kulkee kauheata ja alati uudistuvaa nälänhätää kohti?

On kulunut runsaasti sata vuotta, sittenkuin englantilainen Malthus esitti tämän mielipiteen sen koko toivottomuudessa.

Niihin aikoihin oli juuri Englannin kapitalistinen suurteollisuus päässyt valtaan sekä syösyt työväenluokan kurjuuden syvimpään kuiluun. Nälkää ja työttömyyttä, mitä ränsistyneimpiä ja epäterveellisimpiä asumuksia, lopen uuvuttavaa raatamista ja kuihtuneita kasvoja sekä näivettyneitä lapsia, sellainen oli se näkö, joka kohtasi katselijaa kaikkialla tehtaissa ja työväenkujissa.

Malthus selitti syyn työväen kurjaan tilaan olevan siinä, että maailmassa on liian paljon ihmisiä, enemmän kuin se saattaa elättää. Hän otti lähtökohdakseen sen tavattoman hedelmällisyyden, joka valitsee niin hyvin kasvi- kuin eläinmaailmassa. Jollei olisi mitään esteitä ehkäisemässä jonkun kasvi- tai eläinlajin levenemistä, lisääntyisi se lyhyessä ajassa niin rajattomasti, että se pian täyttäisi koko maapallon. Samoin on ihmistenkin laita. Suvun jatkamisen vietti on niin voimakas, että se, kunhan sille vain ei satu mitään esteitä, pyrkii enentämään ihmiskuntaa aivan rajattomiin. Mutta ihmiskunnan lisääntymismahdollisuuksia on rajottamassa ravintoaineiden niukkuus. Väestö ei voi lisääntyä nopeammin kuin sen elättämiseksi tarvittavat ruoka-aineet. Jos se pyrkii voimakkaammin kasvamaan, silloin on nälänhätä vaanimassa ovensuussa. Tosin kyllä kasvaa ravinto-aineiden paljous, mutta — sanoi Malthus — aivan toisten lakien mukaan ja paljon vähemmässä määrässä kuin väkiluku. Jos kaksi miljoonaa ihmistä työskentelee maanviljelyksessä, tulee sato epäilemättä runsaammaksi kuin yhden miljoonan tehdessä työtä samalla maa-alalla, mutta se ei suinkaan tule kaksi kertaa niin runsaaksi; ja jos väkiluku nousee neljään miljoonaan, käy suhde vielä epäedullisemmäksi. Malthus laati asian valaisemiseksi sen säännön, että väkiluvulla on taipumusta lisääntyä sarjassa 1—2—4—8—16 j. n. e., kun sensijaan ravintoaineiden paljous saman ajan kuluessa lisääntyy vain sarjassa 1—2—3—4—5 j. n. e. Ja koska väkiluku itse asiassa voi lisääntyä ainoastaan samassa määrässä kuin ravinto-aineet, täytyy välttämättömästi kaikkina aikoina ja kaikissa oloissa olla ylijäämä ihmisiä, jotka luonnon pakosta menehtyvät nälkään ja kurjuuteen.

Tämä on muutamain sanoin se oppi, jonka Malthus esitti, ja itse hän veti siitä mitä kamalimpia johtopäätöksiä. Kaikki työ ihmiskunnan aineellisen tilan parantamiseksi on turha. Seurauksena on vain, että väestö kasvaa sitä nopeammin, ja ennen pitkää ovat olot

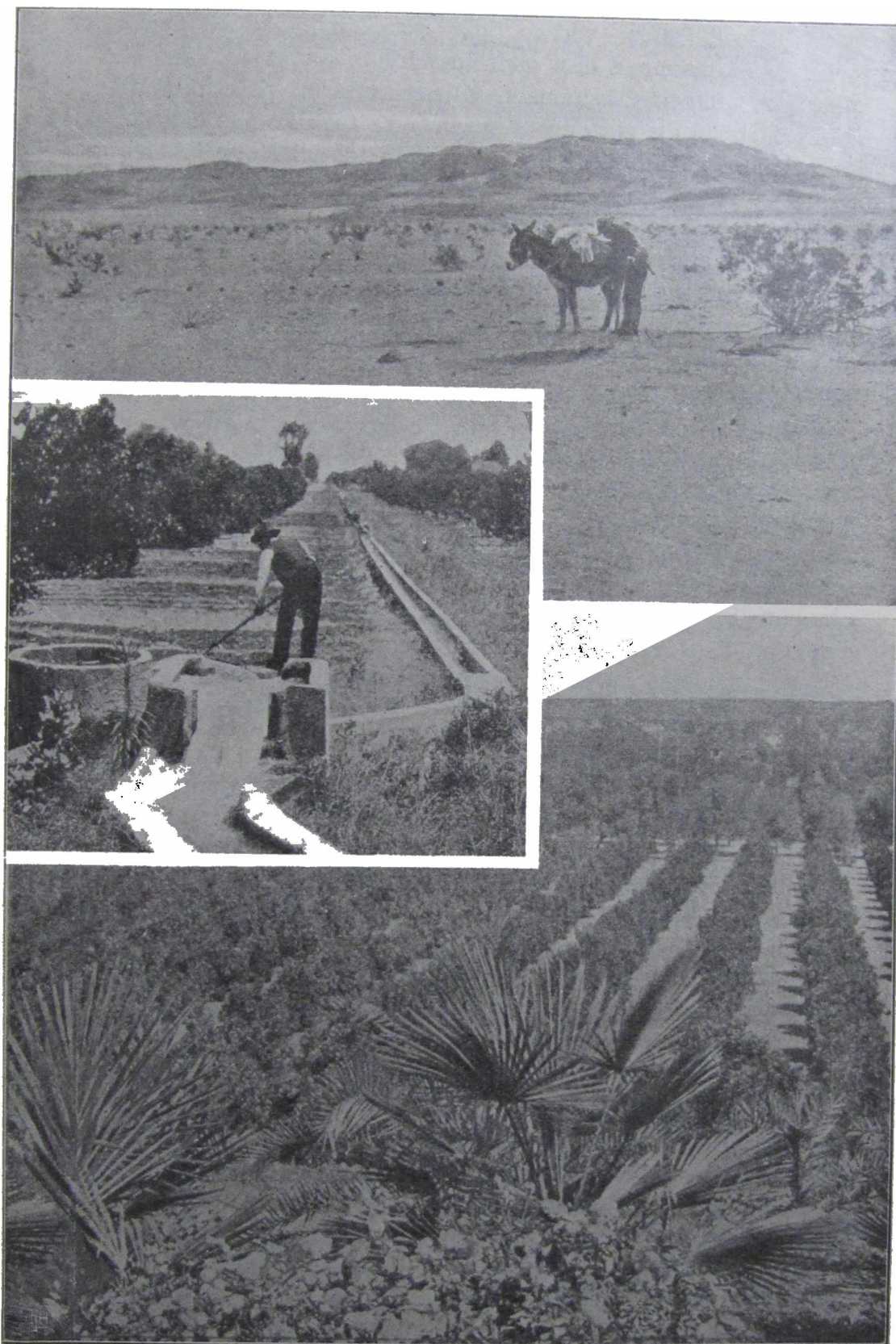
taas yhtä epätoivoisen räikeät kuin konsanaan. Parasta oli sentähden antaa kärsimysten ja onnettomuuksien mennä menojaan, sulkea korvansa hätähuudoilta ja paiskata ovi lukkoon kerjäläiseltä, joka tuli leipää anomaan. Ihmiset olivat itse syypäät kurjuuteensa; he olivat enentyneet runsaammin kuin ikuiset luonnonlait sallivat; nyt he saivat kärsiä teoistansa.

Jo vuonna 1798 esitti Malthus tämän oppinsa, joka herätti niin suurta huomiota ja joka vielä nytkin kummittelee niin monen ihmisen aivoissa. Mutta se vuosisata, joka niistä ajoin on kulunut, on todistanut hänen olettamuksensa täydellisesti vääräksi.

Kaikissa sivistysmaissa on väkiluku kohonnut ennen aavistamattomalla nopeudella. Tanskassa oli vuonna 1906 28 asukasta 10:tä asukasta kohti vuonna 1801. Ja siitä huolimatta ovat kuitenkin ravintoaineet lisääntyneet vielä paljon nopeammin. Meidän päivinämme ei suinkaan vallitse ravintoaineiden puutetta, pikemmin päinvastoin.

Toinen viljasato toisensa jälkeen ikäänkuin työntyy esiin maan povesta. Monessa maassa ovat hallitus ja valtiopäivät säätäneet erikoisen viljatullin estääkseen viljan tuontia ulkomailta, ja kilvan he lähettävät ravinto-aineita myytäväksi vieraiden kansojen keskuuteen. Tilastolliset tutkimukset osottavat, että kunkin asukkaan osalle tuleva elantoaineiden määrä yhä on kasvamassa. Kun viljasato Tanskassa 100 vuotta sitten kohosi vain 8 miljoonaan tynnyriin, nousee se sitävastoin nykyään 25 miljoonaan, ja kun juurikkaat 100 vuotta sitten olivat miltei tuntemattomia, viljellään niitä nykyään 70 miljoonaa tynnyriä vuosittain. Samoin on muuallakin. Ja tämä tulos on saavutettu, vaikka yhä pienempi osa kansasta on uhrannut työvoimansa maanviljelyksen hyväksi. Kaikissa maissa osottaa väestöliike siirtymistä maaseudulta kaupunkiin, s. o. maanviljelyksestä teollisuuteen ja kauppaan. Mutta ei ainoastaan ravintoaineet, vaan myöskin erilaiset teollisuudentuotteet ovat enentyneet, tuotteet, jotka ovat omiansa elämää sulostuttamaan. Kun tästä huolimatta nykyajan yhteiskunnissa vallitsee muutamien ihmisryhmien keskuudessa syvä kurjuus, kun tuhannet ihmiset ovat jokapäiväisen leivän puutteessa ja kun toiset tuhannet elävät niukan toimeentulonsa varassa, niin tämä ei suinkaan johdu siitä, että väkiluku olisi liian suuri, vaan se on seuraus kieroista yhteiskunnallisista oloista.

Ja tätä kehitystä ei suinkaan ole vastustanut, vaan päinvastoin edistänyt se seikka, että väkiluku lakkaamatta on lisääntynyt. Jokaisella uudella maailmanjäsenellä on tosin ravitsemista kaipaava suu, mutta hänellä on myöskin kaksi vahvaa käsivartta. Ja juuri missä asukastiheys on ollut suurin, on ihmisten keskinäinen vuorovaikutus ollut huomattavin, ja tämä yhteistyö, se se on kehittänyt tuotannon kerrassaan suurenmoiseksi.

Kuinka erämaa muutetaan hedelmätarhaksi.

Kuva Yhdysvaltain sateettomilta länsiaroilta, joilla ennen kastelujärjestelmää ei kasvanut muuta kuin lyhyttä kuivaa tupsuruohoa.

Se liikevälineiden verkko, joka nykyään leviää yli maapallon ja jonka aikaansaaminen olisi ollut mahdoton, jos asutus olisi ollut harvempi, on omiaan tasottamaan viljansaantia eri paikkakunnilla. Nykyään ei enään ole ajateltavissakaan, että toisella paikkakunnalla valitsisi ankara nälänhätä, kun sitä vastoin toisaalla olisi viljaa yllin kyllin, kuten muinaisina aikoina säännöllisesti oli asian laita. Amerikkalainen maissi ja vehnä myydään nykyään Kööpenhaminassa melkein yhtä alhaisiin hintoihin kuin New-Yorkissa. Venäläiset herneet, amerikkalaiset hedelmät ja aasialainen riisi ovat jokapäiväisiä ravintoaineita maapallon kaikissa osissa. Ja maanviljelijä voi missä tahansa hankkia itselleen rehu- ja apulannotusaineita sekä työkoneita kaukaisimmistakin seuduista.

Samalla on väkiluvun kasvaminen kehittänyt työnjakoa, joka taas on tuntuvasti edistänyt ravintoaineiden tuotantoa. Aurat, äkeet ja muut maanviljelyskoneet, virtsapumput, sentrifuugit, voidrittelit, säilykerasiat, kalastustarpeet ynnä muut uudet keksinnöt leviävät alalta toiselle saavuttaen yhä suurempaa täydellisyyttä. Näin käy mahdolliseksi maan perinpohjaisempi muokkaaminen; voidaan suorittaa töitä, joita entisillä työkaluilla ei ollut ajatteleminenkaan, jota paitsi työvoimien tuhlaus vähenemistään vähenee. Pohjois-Amerikassa on tarkotuksenmukaisten koneiden avulla päästy niin pitkälle, ettei tarvita määrätyn viljapaljouden tuottamiseksi kuin kahdeskymmenes osa siitä työvoimasta, mikä entisinä aikoina oli tarpeen.

Varsinkin on ihmiskunta kiitollisuuden velassa tieteille: kemialle ja bakteriologialle, fysiologialle ja eläinlääkintätieteelle, mekaniikalle ja tilastotieteelle. Juuri tässä suhteessa on erotus entisten ja nykyisten työtapojen välillä huomattavin. Jokainen uusi keksintö tai löytö otetaan käytännöllisen elämän palvelukseen. Järkiperäisiä lannotusperiaatteita noudattaen saadaan maan tuotantokyky yhä lisääntymään. Vuoroviljely, joka tekee kesannon tarpeettomaksi, perustuu tietoihimme eri kasvilajien merkityksestä luonnontaloudessa. Yksityisten kasvilajien ominaisuudet otetaan selville laboratooreissa ja koe-kentillä ja sitten ne sovelletaan käytännölliseen maanviljelykseen. Eri rehuaineet analysoidaan ja niiden ravintoarvo määrätään. Karjarotujen erilaisen lypsykyvyn selville ottamiseksi lasketaan tarkasti maidon paljous ja rasvapitoisuus, ja huonommat rodut väistyvät alati parempien tieltä. Kokonainen liuta tiedemiehiä on ottanut tutkiak-sensa kalojen vaelluksia ja lisääntymistapoja, jotta kalastusta voitaisiin järkiperäisemmin harjottaa. Ja samalla tavalla tehdään uupumattomasti työtä kaikilla muillakin aloilla. Uusia menettelytapoja koetellaan ja otetaan käytäntöön, ja jokainen edistys on koko yhteiskunnalle hyödyksi. Ravintoaineet lisääntyvät kaiken tämän johdosta vieläkin nopeammin kuin asukasluku.

Mutta ehkä tämä mahtava kehitys nyt lähestyykin loppuansa. Ehkä 19:s vuosisata onkin ollut poikkeuskausi, jota seuraa pysähtyminen tai taantumus?

Tähän kysymykseen ei kukaan käytännöllisen elämän tai teoreettisen tutkimuksen mies hevin vastaa myöntävästi. Päinvastoin, kaikilla aloilla on yllin kyllin tehtäviä, jotka odottavat ratkaisuaan, tehtäviä, jotka todellakin voidaan ratkaista ja jotka avaavat mahdollisuuksia miljoonain ihmisten ravitsemiseksi. Ja vielä etäämpänä hämmöttää toisia tehtäviä, jotka saattavat tuntua enemmän tai vähemmän haaveellisilta, mutta jotka kaikki kuitenkin ovat mahdollisuuden rajojen sisällä; kuinka sadunomaiselta tuntuisikaan nykyaika sata vuotta takaperin eläneistä poropovareista.

Juuri se eläinkunnassa ja kasvikunnassa vallitseva lisääntymisvietti, josta Malthus teki raudankovat johtopäätöksensä, juuri se opettaa meitä ymmärtämään, kuinka suuret ihmiskunnan kehitysmahdollisuudet ovat. Sillä itsetietoisien toiminnan kautta voidaan parantaa hyödyllisten eläinten ja kasvien elämänehdot sekä poistaa niiltä vapaan kehityksen esteet; vahingolliset eläimet voidaan hävittää; maanlaatu saadaan parannetuksi, niin että jokainen voi viljellä juuri niitä kasveja, joita hän haluaa; vähempiarvoiset eläin- ja kasvimuodot voidaan vaihtaa hyödyllisempiin j. n. e.

Ajateltakoon vain esim. sähkövoimaa maanviljelyksen palveluksessa, ei ainoastaan liikevoimana, vaan myöskin itse kasvamisen ja kypsymisen edistäjänä! Jo nyt on tällä alalla tehty sangen tärkeitä huomioita, ja tiedemiehet jatkavat yhä kokeilujaan johtamalla sähkövirtoja viljansiemeniin ja kylvettyihin peltoihin. Kun tämä tehtävä on saatu ratkaistuksi ja kun on opittu yksinkertaisella tavalla muuttamaan vesiputouksien ja nousuveden voimat sähköksi, silloin on taaskin avautunut suuremmissa mahdollisuuksia ravintoaineiden lisäämiseksi.

Ajateltakoon niitä suunnattomia alueita, jotka vielä ovat erämaina, lainehtiviksi vainioiksi. Toiset niistä, kuten esimerkiksi Siperia, ovat varsin viljavia ja odottavat vain auraa; toiset ovat hieta-aavikkoja. Mutta jos muistelemme, mitä muinaisaikain kansat alkuperäisillä työkaluillaan saivat aikaan ja sitten johdatamme mieleemme oman aikamme teknillisiä apuneuvoja, silloin ei Saharankaan muuttaminen viljavainioiksi ja puutarhoiksi enään tunnu mahdottomalta.

Ajateltakoon meteorologiaa, uudenaikaisen luonnontutkimuksen lapsipuolta, niin pitkälle kehittyneeksi, että ihminen sen avulla voi edeltäpäin tarkasti määrätä ilmasuhteet moneksi päiväksi sekä järjestää ulkotyönsä näiden laskelmien mukaan, tai että hän voi loihkia esiin sadetta ja poutaa, mitä milloinkin tarvitsee.

Ajateltakoon fysiologiaa; sen avulla voidaan ehkä tulevaisuudessa kohdallensa laskea, kuinka paljon erilaisia kemiallisia aineita ihmis-

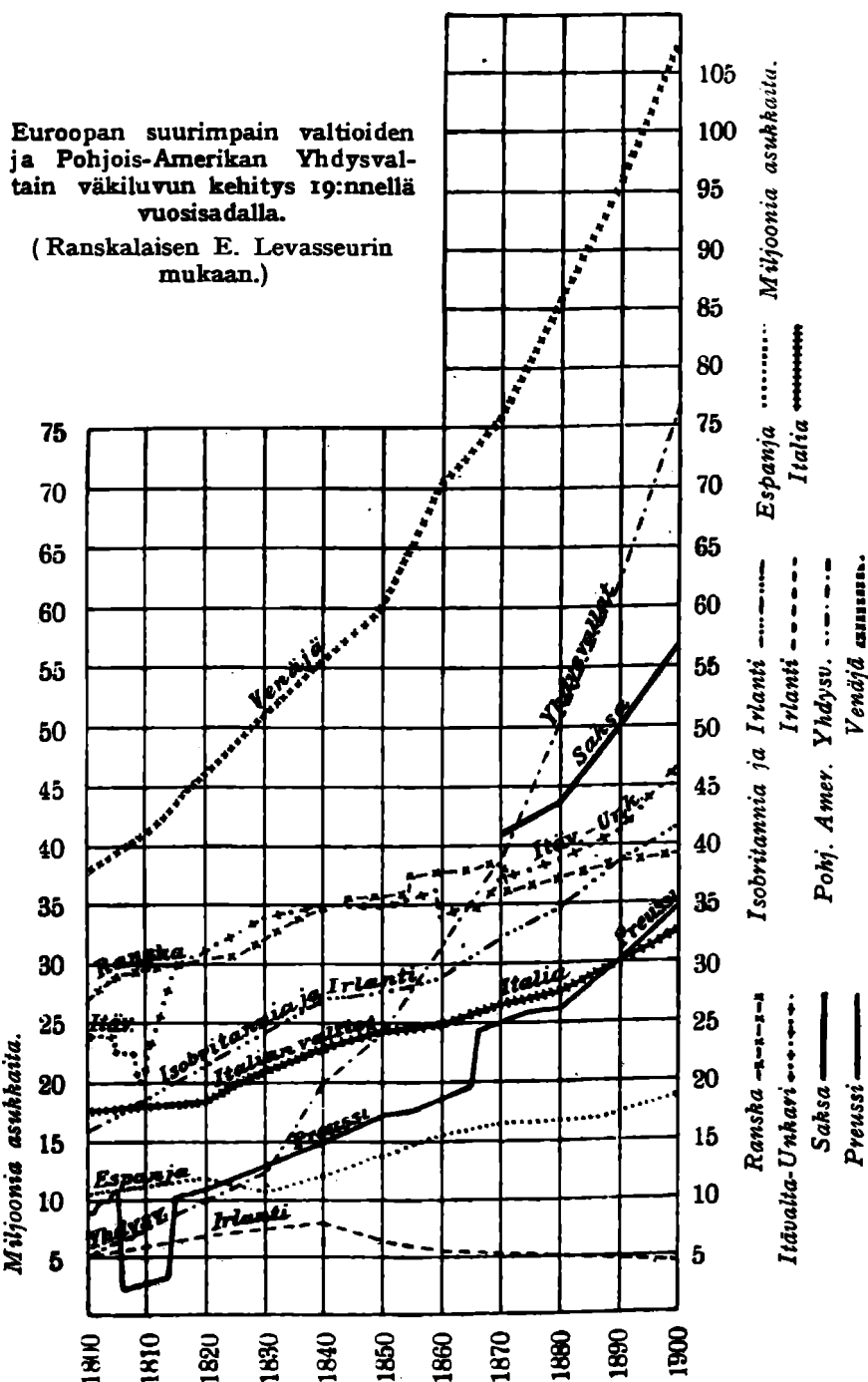
ruumis päivittäin kaipaa ja kuinka runsaasti se niitä eri ravintoaineista saa. Se ankara kiista, johon kasviruokia ja liharuokia puolustavat fysiologit ovat keskenään joutuneet, osottaa selvästi, ettei tiede tällä alalla ole vielä viimeistä sanaansa lausunut.

Ajateltakoon vihdoin myöskin kemiaa, kuinka sen avulla käy mahdolliseksi välittömästi valmistaa erilaisia ravintoaineita, muuttaa ilmaa ja vettä ja kaikellaisia epäorgaanisia aineita leiväksi. Jos tämä tehtävä kerran saadaan ratkaistuksi — ja mahdotonta se ei suinkaan ole — silloin ei ole vähintäkään pelkoa väkiluvun liiallisesta karttumisesta.

Eikä tarvitse edes turvautua tällaisiin kaukaisiin mahdollisuuksiin. Ajateltakoon vain, mikä merkitys jo sillä seikalla olisi, että työvoimat järjestettäisiin kaikin puolin tarkoituksenmukaisella tavalla — kuinka paljon runsaammat olisivatkaan silloin työn tulokset! Jo nykyisen tekniikan kannalla, huomioon ottamatta uusia vastaisuudessa mahdollisesti tehtäviä keksintöjä, kasvaisi ravintoaineiden tuotanto monenkertaiseksi; maapallo voisi elättää parikymmentä miljoonaa asukasta enemmän kuin nykyään.

Tämän lisäksi tulee vielä eräs huomioon otettava seikka. Ehkäpä se väenlisäys, joka viime vuosisadan aikana on tapahtunut, piankin on tyrehtyvä! Ehkäpä tulevaisuudessa ei enään synnykään yhtä paljon lapsia kuin meidän päivinämme! On useita seikkoja, jotka näyttävät viittaavan tähän. Monet fysiologit ovat sitä mieltä, että sivistyksen karttuessa syntyväisyys samalla alenee, niin että väestösuhteet pysyvät jotenkin muuttumatta. Tämä on kuitenkin vain otaksuma, tieteellinen hypoteesi, jota ei voi todistaa. Mutta tilastotiede näyttää tulevan samaan tulokseen. Ne Euroopan maat, joissa syntyväisyys on suurin, ovat sangen alhaisella sivistyskannalla: Unkari, Serbia, Bulgaria, Rumaania ja ennen kaikkea Venäjä, jossa vuosittain syntyy 16 lasta 10:tä Tanskassa syntynyttä lasta kohti. Ja samalla osottaa tilastotiede, että kaikkialla lasten lukumäärä lisääntyy, mikäli köyhyys kasvaa ja epävarmuus suurenee. Työmiesten keskuudessa on syntyväisyys suurempi kuin ylemmissä luokissa ja huonompiosaisten työmiesten keskuudessa niinikään suurempi kuin ammattitaitoisten työläisten joukossa; kuta syvemmissä kurjuudessa kansanluokka elää, sitä suurempi on lasten lukumäärä. Ja lopuksi osottaa tilastotiede vielä, että syntyneiden lukumäärä viimeisten vuosikymmenien kuluessa on alkanut vähetä. Tanskassa esimerkiksi syntyi 19:nneen vuosisadan keskivaiheilla 34 lasta 1,000 asukasta kohti, mutta vuosisadan lopussa vain 31. Ja sama ilmiö on havaittavissa myöskin muissa sivistysmaissa. Kaikki nämä merkit ovat epävarmoja, mutta ne antavat kuitenkin syytä otaksua, että se nopea väenlisäys, joka on 19:nnele vuosisadalle tunnusomainen, ei ole luonteeltaan pysyväinen, vaan satunnainen ja 19:nneen vuosisadan omituisten yhteiskuntaolojen synnyttämä.

Kuinka pelottava aave väestökysymys lieneekään, kun sitä matkan päästä tarkastaa, kadottaa se kohta kaikki kammottavat piirteensä, kun astuu lähemmäksi ja katsoo sitä rohkeasti vasten silmiä. Sen ei tarvitse pelottaa ketään työskentelemästä onnellisempien yhteiskuntalojen hyväksi!

RANSKAN VÄESTÖ.

Kun kaikkialla muualla Euroopassa kysymys väestön liiallisesta kattumisesta herättää vakavia huolia, on sensijaan eräs maa, Ranska, jossa väestö uhkaa täydellisesti lakata lisääntymästä ja jossa juuri tämä seikka herättää levottomuutta.

Ranskan väestö pysyy nimittäin jo nyt miltei ennallaan. Toisesta väenlaskusta toiseen on lisääntyminen arveluttavan pieni. Kun muualla Euroopassa väkiluku kaksistuu suunnilleen 70 vuodessa, on sensijaan Ranskassa, jos kehitys yhä edelleenkin kulkee samaa latua kuin tähän saakka, kestävä 600 vuotta, ennenkuin väestö kaksistuu.

Fikä Ranskassa ole asian laita sama kuin Irlannissa ja useissa muissa maissa, että siirtolaisuus nurjien yhteiskunnallisten olojen johdosta on huomattavan suuri. Päinvastoin siirtyy vuosittain paljon useampia ulkomaalaisia Ranskaan kuin ranskalaisia muuttaa maasta pois. Vähenevän väenlisäyksen syy on siinä, että syntyneiden ja kuolleiden lukumäärä on jotakuinkin yhtä suuri. Kaikissa muissa maissa on syntymisien lukumäärä tuntuvasti suurempi kuin saman ajan kuluessa sattuneiden kuolemantapausten; vain Ranskassa ovat molemmat luvut miltei yhtäsuuret. Tosin sielläkin säännöllisissä oloissa syntyy useampia henkilöitä kuin kuolee, mutta erotus on mitättömän vähäinen, ja sattuupa toisinaan, että kuolleiden lukumäärä on suurempikin kuin syntyneiden. Vuosisatain vaihteessa syntyi Ranskassa, 100 kuolemantapausta kohti, vain 107 lasta, jota vastoin Saksassa syntyi 169, Englannissa 164 ja Tanskassa 188 lasta. Kuolemantapausten lukumäärä ei itsessään ole varsin suuri Ranskassa; verrattuna maan väkilukuun on se suunnilleen yhtä suuri kuin muissakin valtioissa. Mutta sen sijaan on syntyväisyys suhteellisesti erittäin pieni; 10:tä synnytystä kohti Ranskassa tulee Englannissa 13 synnytystä, Tanskassa sama määrä ja Saksassa 16 synnytystä.

Jo kauan, 19:nneen vuosisadan alusta asti, on syntyväisyys Ranskassa ollut pienempi kuin muissa valtioissa. Ja aikojen kuluessa on se yhä pienentynyt, syntyväisyys- ja kuolevaisuusluvut ovat yhä lähentyneet toisiaan, kunnes ne nykyään ovat jotenkin yhtä suuret, ja

tuntuu sängen todennäköiseltä, että väestö ennen pitkää alkaa Ranskassa suorastaan vähetäkin.

Ei ollenkaan ihme, että tämä on herättänyt maassa huomattavaa levottomuutta. Ensi sijassa on maan sotilaallinen asema tuntunut siitä saavan kärsiä. Vuodesta 1880 vuoteen 1900 kasvoi Saksan väkiluku 11 miljoonalla hengellä, Itävalta-Unkarin 9:llä, Englannin 7:llä ja Italian 4:llä miljoonalla hengellä, mutta Ranskan vain yhdellä miljoonalla. Kuinka onkaan käyvä, jos kehitys jatkuu samaan suuntaan? Asteettain ja varmasti on Ranska vaipuva toisen tai kolmannen luokan valtioksi, joka kadottaa merkityksensä Euroopan politiikassa, koska sen asekuntoinen väestö vähenee, samalla kuin tämä naapurimaissa lakkaamatta suurenee.

Ja monet muutkin seikat ovat omiaan herättämään syvää huolta. Sellaisia ovat esimerkiksi kansallinen liike-elämä ja kansallinen sivistys. Onko todellakin niin, että Ranskan kansa kulkee perikatoansa kohti, että se on kadottanut elinvoimansa ja on tuomittu kuolemaan? Käykö kansojen kuten yksityisten ihmisten, ne syntyvät, kasvavat, vanhentuvat ja kuolevat, ja onko Ranskan kansa kuolettavan näive-tystaudin tartuttama?

Ranskan yhteiskunnalliset olot ovat muodostuneet aivan erikoisella tavalla.

Etsiessämme tähän kysymykseen vastausta tulee meidän muistaa, että Ranska on maa, jossa sivistys on vanha ja jossa kansallisriikkaus on suuri sekä yhä karttuva. Siellä on lukuisa keskisääty, jonka muodostavat talonomistajat, käsityömestarit ja kauppiaat. Mutta teollisuus on suhteellisesti heikosti kehittynyt ja näyttää olevan lamassa pääsemättä, kohottautumaan muissa Länsi-Euroopan suurvaltioissa vallitsevan teollisuuden tasalle. Ja koska uudenaikainen teollisuus on verrattain pieni, on myöskin teollisuustyöläisten lukumäärä suhteellisesti sängen vähäinen.

Mutta palkkatyöläiset ovat täällä kuten muuallakin juuri se kansanaines, joka eniten vaikuttaa väkiluvun karttumiseen. Eri maissa on tehty sama tilastotieteellinen huomio, että syntyväisyys työkansan keskuudessa on tuntuvasti suurempi kuin varakkaammassa kansanluokissa. Tämä sääntö vallitsee myös Ranskassa. Monellaiset tutkimukset ovat kaikki johtaneet samaan tulokseen; käy nimittäin selville, että se vähäinen väenlisäys, mikä Ranskassa viime aikoina on ollut huomattavissa, rajottuu yksinomaan tilattomien ja varattomien palkkatyöläisten piiriin. Jos erotamme muusta Ranskasta kaksi aluetta pohjoisrajalta, joissa vuoriliike ja suurteollisuus on voimakkaasti kehittynyt ja joissa väestö pääasiallisesti on työkansaa, silloin huomaamme erotuksen syntyneiden ja kuolleiden välillä näissä molemmissa alueissa olevan niin suuren, että Ranskan väkiluku, jollei niitä olisi ollut, jo

aikoja olisi ollut vähenemässä; ja kuitenkin näissä molemmissa alueissa asuu vain yksi neljäskymmenesosa koko Ranskan väestöstä.

Aivan toinen kuin teollisuusalueilla on asianlaita niissä seuduin, missä maanviljelys on pääelinkeinona, ja varsinkin siellä, missä maa on palstotettu keskikokoisiksi talonpoikaistiloiksi, kyllin suuriksi hyvästi elättämään omistajansa, mutta liian pieniksi synnyttämään varsinaista tilatonta työläisluokkaa. Tällaisissa seuduissa syntyy asukaslukuun verrattuna hyvin vähän lapsia; melkein säännöllisesti on kuolleiden lukumäärä suurempi kuin syntyneiden. Ranskan talonpojat, jotka eivät koskaan saa kylliksi laajennettua maitaan ja enennettyä rikkautta ja joilla on vaistomainen vastenmielisyys tiluksien jakamiseen usean perillisen kesken, nämä talonpojat ne ovat syynä väenhisäyksen vähenemiseen. He pitävät huolta siitä, että he saavat vain yhden tai pari lasta, jottei poikien kasvatus ja tyttöjen myötäjäiset liaksi kulluttaisi perheen varallisuutta ja perintö jakautuisi liian moneen lohkoon. Heidän tiluksensa ovat anastaneet heidän sielunsa ja sääntelevät heidän perhe-elämäänsä.

Kun talonpoikien taloudellinen tila Ranskassa — aivan päinvastoin kuin esimerkiksi Tanskassa, missä talonpoikaisperheet tavallisesti ovat suuria — johtaa tällaisiin ilmiöihin, on tämä seurauksena siitä, että maanviljelys Ranskassa on jotenkin kehittymättömällä kannalla. Tanskassa on maanviljelyskilpailu vapaakaupan suojassa pakottanut talonpoikia turvautumaan uusiin viljelystapoihin sekä täten avannut heille laajempia näköaloja ja valmistanut taloudelliselle elämälle uusia kehitysmahdollisuuksia. Ranskassa sensijaan on yhä koventuva tullisuojaus sekä koko lainsäädäntö, joka on asettanut päämääräkseen vanhanaikaisen talonpoikaissäädyn tukemisen, ehkäissyt kaikkea kehitystä sekä säilyttänyt olot täydellisesti entisellään. Ja näin syntyy tuo Ranskan pikkumainen ja taantumuksellinen, ahne ja äreä talonpoika; jonka suurin ilo on uusien maiden liittäminen tiluksiinsa ja uusien rahassummien kokoaminen pankkiin.

Maaseudun talonpoikaishuokkaa vastaa kaupunkien pikkuporvaristo. Ei ole mitään muuta maata, jossa tämä keskisäätty olisi niin lukuisa ja hyvinvoipa kuin Ranskassa. Sen muodostavat tuhannet pikkukäsityöläiset ja varsinkin vähittäiskauppiat, ruokatavarakauppiat, sekatavarakauppiat, ravintoloitsijat j. n. e. Nämä viettävät erinomaisen työteliästä ja yksinkertaista elämää lakkaamatta suurentaen säästöjensä, jotka he sijottavat säästökassoihin tai ranskalaisiin ja venäläisiin valtio-obligatsioneihin, voidakseen vanhoilla päivillään elää huolettomasti korkojensa varassa. Myöskin tässä väestöluokassa, joka on elämänsä ohjeeksi asettanut varovaisuuden ja harkinnan, on lasten lukumäärä erittäin pieni, joka myöskin osaltansa vaikuttaa syntyneitten vähälukuisuuteen Ranskassa.

Lopuksi on mainittava Ranskan virkamiehet, väestön kolmas suuri ryhmä. Harvoissa maissa on virkapaikkojen lukumäärä siviili- ja sotilashallinnon alalla niin tavattoman suuri kuin Ranskassa. Tämä on seuraus siitä, että vaihtuvat hallitukset koettavat saada talonpojat ja keskisäädyn puolelleen, ja juuri virka-alalla saavat nämä sopivia toimia nuoremmille pojilleen, jotka eivät voi periä tilaa tai liikettä. Ja tulvimalla hakeutuvatkin ranskalaiset valtion virkoihin. Heikosti kehittynyt teollisuus ei voi tarjota paikkoja insinööreille, kemisteille ja tekniikoille kuten on laita varsinaisissa teollisuusmaissa. Ja mikäli taloudellinen epävarmuus suurenee, sikäli kasvaa halu saada »vakinaisia» virkoja, jos kohta palkat eivät olekaan varsin kehuttavia. Mutta nämä pienipalkkaiset pikkuvirkamiehet, joiden virkaylennykset etäisessä tulevaisuudessa ovat varsin epävarmat, mutta joilla on koko joukko »yhteiskunnallisia velvollisuuksia» niin hyvin pukuun ja talouteen kuin »säädynmukaiseen» esiintymiseen nähden, ovat pakotetut noudattamaan mitä kiusallisinta säästeliäisyyttä sekä varsinkin pitämään huolta siitä, ettei heidän lapsilaumansa kasva liian suureksi. Kaikissakin maissa on lasten lukumäärä virkamiesperheissä sangen pieni, ja mitä Ranskaan tulee, on tämä sääty omiaan varsin suuresti ehkäisemään väkiluvun lisääntymistä.

Tämä kummallinen ilmiö, joka uhkaa koko Ranskan kansan tulevaisuutta, riippuu siis maassa vallitsevista taloudellisista oloista, siitä jyrkästä vastakohtasta, joka vallitsee jällelle jääneen Ranskan ja nopeasti kehittyvien naapurimaiden välillä. Senpätähden ovatkin ne monet kokeet, joihin on turvauduttu syntyväisyyden suurentamiseksi — palkkiot ja veronvapaus suurilukuisille perheille, laajennettu äänioikeus suuriperheisille miehille, korkeat perintöverot, milloin rintaperillisten lukumäärä on pieni, palkintomitalit naisille, jotka ovat synnyttäneet monta lasta j. n. e. — aivan yhtä tehottomia ja merkityksettömiä kuin ne yhdistykset, jotka ovat perustetut, ne komiteat, jotka ovat asetetut, ja ne määrättömät kirjat, jotka ovat kirjoitetut Ranskan kansan kasvattamiseksi suurempaan hedelmällisyyteen. Vain kehittämällä taloudellisia oloja, niin että valmistetaan teollisuudelle tarpeeksi liikunta-alaa ja tarjotaan vanhoille yhteiskuntaluokille uudet elämänehdot, vain tällä tavalla voidaan saada jotain muutoksia aikaan. On kuitenkin epäiltävää, eikö jo ole liian myöhäistä näihinkään keinoihin turvautua, eikö voimakas kansainvälinen kilpailu ole tukehttava Ranskan liike-elämän kehitystä ja eikö vallitsevien omistussuhteiden muutos ole vain sitä nopeammin syöksevä Ranskaa perikatoon.

ALKOHOLIKYSYMYS.

Alkoholismi on nykyaikaisen yhteiskunnan epämiellyttävimpiä vieraita, aikamme ikävimpiä yhteiskunnallisia ilmiöitä.

Itse alkoholin käyttäminen ei ole mitään aikakaudellemme omi-
tuista. Sen juuret ulettuvat taaksepäin etäisimpiin aikoihin ja alku-
peräisimpiin yhteiskuntamuotoihin. Kaikkina aikoina, kaikilla leveys-
asteilla ja miltei kaikkien kansojen keskuudessa tavataan henkilöitä,
jotka käyttävät päihdyttäviä juomia. Nämä juomat ovat valmiste-
tut erilaisista aineista, parhaasta päästä kuitenkin kasviaineksista ku-
ten rypäleiden ja hedelmien mehusta taikka riisin tai muiden vilja-
lajien sakasta, mutta toisinaan myöskin eläimellisistä aineksista, kuten
esimerkiksi muinaisten viikinkien mielijuoma sima ja mongolilaisuoma
kumis, joka on valmistettu tammanmaidosta. Vanha testamentti
kertoo, kuinka Noak juopui rypäleenmehusta; skandinavilaisten juma-
luustarut kertovat, kuinka jumalat joka ilta söivät silavaa ja joivat
runsaasti simaa; ja kaikkien muidenkin kansojen muinaistarut sisältä-
vät samanlaisia kertomuksia. Ja myöhemmin, historiallisella aika-
kaudella, tavataan niinkään väkijuomia yleisesti käytännössä — ai-
noan huomattavan poikkeuksen muodostavat ne seemiläiset kansat,
jotka ovat liittyneet Muhamedin oppiin.

Alkoholin käyttäminen sellaisenaan ei siis ole aikakaudellemme
erikoisesti ominaista, mutta se kummallinen muoto, johon sen käyttä-
minen pukeutuu vanhempiin aikoihin verrattuna, on huomiota herät-
tävä. Se se juuri tekee alkoholista mätähaavan nykyaikaisissa yhteis-
kunnissa.

Tosin kyllä aiemminkin tavattiin kansoja, joiden keskuudessa
alkoholin käyttö oli laajalle levinnyt, mutta vain poikkeustapauksissa
olot olivat sellaisia kuin nykyään. Keskiajan lopussa ja uuden ajan
alussa saattoi kyllä ruhtinaallisissa hoveissa, herraskartanoissa ja luosta-
reissa, joissa työttömyys oli yhtynyt rikkauteen ja pidot sekä metsäs-
tys ja noppapelit tarjoutuivat ikäänkuin itsestään ajanvietteeksi, juop-
pous saada vankkaa jalansijaa sekä vaikuttaa lamauttavasti seuraavien
sukupolvien elinvoimaan. Mutta talonpoikien ja kalastajien, käsityö-

läisten ja kauppiasten keskuudessa oli väkijuomien merkitys verrattain vähäinen. He ottivat ryypyn mietoa viiniä tai laimeata olutta ateriakseen ja joivat itsensä silloin tällöin humalaan vieraspidoissa ja juhlatilaisuuksissa, mutta he eivät olleet väkijuomien orjia. Ja jos heidän elimistönsä saikin joitakin häiriöitä, olivat nämä laadultaan ohimeneviä, sillä pitkinä väliaikoina he eivät ollenkaan väkijuomia käyttäneet tai käyttivät niitä ainakin perin kohtuullisesti. Aina 19:nteen vuosisataan saakka olivat varsinaiset juopot aivan poikkeuksia. Alkoholikysymyksestä nykyisessä huolestuttavassa merkityksessä ei sentähden silloin vielä saattanut olla kysymys.

Vanhan keskiaikaisen yhteiskuntamuodon hajoominen se tässäkin suhteessa alkoi uuden ajanjakson. Mikäli hajaannusta jatkui, sikäli alkoholismikin kehittyi, muodostuen siksi yhteiskunnan käärinlinnaksi, mikä se nyt on.

Talonpojat, joiden tila kävi sitä vaikeammaksi, mitä enemmän heidän isäntänsä rahanhimo kasvoi ja mitä itsevaltaisemmiksi voutien menettely kävi, turvautuivat oluthaarikkaan ja viinapulloon unohdaakseen kurjuutensa, ja kuta surkeammaksi olot kävivät, sitä herkemmin he turvautuivat näihin auttajiinsa. Ja kaupunkien pikkuporvareiden kävi aivan samalla tapaa kuin maaseudun talonpoikien. Mikäli suurteollisuus ja suurkauppa kasvoi, sikäli tuli heidän asemansa ahtaammaksi ja epävarmemmaksi. Ja lopuksi olivat myös Napoleonin sodat hävityksineen ja raakoine armeijoineen omiansa edistämään juoppoutta sen pahimmassa muodossa. Juuri sotajoukkojen välityksellä on viinan käytäntö jokapäiväisenä nautintoaineena tullut yleiseksi.

Mutta vasta puhtaasti kapitalistinen tuotantotapa, sellaisena kuin se esiintyy nykyisessä suurteollisuudessa, on tehnyt alkoholismista vakavain yhteiskunnallisen ilmiön.

Tehtaisiin ja työpaikoille kerääntyy köyhälistö, joka elää niin kurjissa oloissa, että halu kiihotus- ja huumausjuomien käyttämiseen tulee voittamattomaksi; he tottuvat alkoholiin, niin että he lopuksi eivät paraalla tahdollakaan voi siitä luopua. Nykyajan palkkalaisia ei elähytä sama toivo kuin entisajan käsityöläiskisällille, että he kerran ahkeruudellaan ja toimeliaisuudellaan voivat saavuttaa itsenäisen taloudellisen aseman. Sentähden he elävätkin kädestä suuhun ja turvautuvat nautintoihin, jotka helpoimmin ovat saavutettavissa. Tänäpä on heillä työtä ja niukka toimeentulo, huomenna ehkä työnpuute ja pohjaton hätä. Ei mikään ole enemmän omiansa synnyttämään kevytmielistä hurjistelua kuin tämä taloudellinen epävarmuus. Ja tämän lisäksi tulee vielä väsyttävä, hermostuttava ja yksitoikkoinen työ, joka kuluttaa heidän työvoimiansa ja tylsistää heidän ajatuskykyänsä. Usein vaaditaan sitäpaitsi ylityötä kiireellisinä aikoina sekä säännöllistä yö-

työtä päivät pääsytysten. Tämä kaikki synnyttää heissä haluttomuuden tunteen ja he tarvitsevat sentähden mielestensä kiihotusjuoman, joka lahjottaa heille edes muutamia ilonhetkiä. Edelleen synnyttää huono ja riittämätön ravinto, johon heidän täytyy tyytyä osaksi siitä syystä, ettei heillä ole varoja paremman hankkimiseen, osaksi taas sentähden, että heidän vaimoillansa ei ole aikaa eikä kykyä terveellisen ja maukkaan ruuan valmistamiseen, heissä vastustamatonta tarvetta ruokahalun herättämiseen keinotekoisella tavalla; perunat ja ryyppy kuuluvat ehdottomasti yhteen köyhälistön ruokajärjestyksessä. Lopuksi vaikuttavat vielä ikävät ja epäterveelliset asumukset sekä vallitseva epäkodikkuus heihin vastenmielisesti, niin että he mieluummin viettävät iltonsa ystävien ja tuttavien seurassa jossain ravintolassa. Synkkä alakuloisuus saa työmiehet valtaansa, tylsä elämäväsymys, jossa väkijuomat ovat ainoana valokohtana. He tarttuvat lasiin hankkiakseen itselleen hetkellistä unhotusta ja keinotekoista hyväntunnetta, jota tosi-elämä ei heille tarjoa. He himoitsevat itse juopumusta; mitä väkevämpi juoma on, sitä paremmin se vastaa tarkotustaan, ja kuta useammin sitä käytetään, sitä suurempia annoksia on nautittava, jotta sillä olisi toivottava vaikutus hermostoon.

Ja kuten köyhälistön ulkonaiset elämänehdot ovat aiheena alkoholi-juomien räikeään ja kohtuuttomaan käyttämiseen, samaten myöskin ulkonaiset elämänehdot tekevät juoppouden vielä kaksin kerroin kammalammaksi täydellisesti hävittäen ruumiillisen ja henkisen vastustuskyvyn sekä siirtäen kaikki huonot ominaisuudet perintönä sukupolvesta sukupolveen. Alkoholimäärä, joka olisi verrattain vaaraton terveelle ja voimakkaalle henkilölle, käy sensijaan turmioksi työstä rasittuneelle ja ruuan puutteesta heikentyneelle ruumiille — se vähentää elimistön vastustuskykyä ja tekee sen alttiiksi kaikille vahingollisille vaikutuksille. Ja heikkous menee perinnöksi vanhemmista lapsiin; seuraava sukupolvi on sekä ruumiillisesti että henkisesti vielä vähemmässä määrässä vastustuskykyinen kuin edellinen, vielä alttiimpi tukehuttamaan surunsa ja vielä veltompi kiusausta vastustamaan.

Me ymmärrämme sentähden hyvin, miksi alkoholismi tuossa kammottavassa muodossansa sai alkunsa juuri Englannissa 19:nneen vuosisadan alkupuolella, niihin aikoihin, jolloin suurteollisuus syntyi ja loi mitä kurjimmissa oloissa elävän tehdasköyhälistön. Ei koskaan ennen eikä jälkeen ole juoppous missään maassa ollut niin laajalle levinnyt ja niin räikeä. Eikä ole lainkaan ihmeteltävä, että alkoholirutto seuraa teollisuuden jäljissä kaikkialla; samat syyt synnyttävät samoja seurauksia. Ja vaikka työväenluokan onkin onnistunut aikaa myöten parantaa tilaansa, saada työaikansa lyhennettyä ja hankkia ravitsevampaa ruokaa sekä kodikkaampia asumuksia, löytää alkoholismi sittenkin sopivaa maaperää itääkseen, jos kohta se ei voikaan esiintyä

Müncheniläinen olutpuisto, saksalaisen keskiluokan mieluisin 'virkistys'-paikka.

yhtä ylivoimaisena kuin Englannissa. Taloudellinen epävarmuus, työn yksitoikkoisuus ja ilottomuus sekä monet muut seikat, jotka johtavat väkijuomien käyttämiseen, ovat yhä entisellään; ja huolimatta kaikista parannuksista on monessa ammatissa työ sittenkin liian raskas ja ravinto liian huono. Menneiden aikojen perinnöstä päästään vain hitaasti vapautumaan.

Mutta nykyajan yhteiskunnallinen kehitys ei synnytä kiihottavien aineiden väärinkäyttöä ainoastaan työväen keskuudessa, vaan myöskin ja aivan yhtä suuressa määrässä muissa kansanluokissa. Niin on laita pikkukäsityöläisten ja pikkukauppiasten keskuudessa, ole-massaolon taistelu kun päivä päivältä tulee ankarammaksi ja toivotto-mammaksi suurliikkeiden ylivoimaisen kilpailun jaloissa. Sentähden he ehdoin tahdoin turvautuvat keinoon, joka edes hetkeksi vetää unoh-duksen verhon epätoivoisten olojen eteen. Mutta varsinkin on laita tällainen suurporvariston keskuudessa. Sillä myöskin täällä taistel-laan katkerasti ja säälimättömästi voimia ja hermostoa kuluttavaa taistelua. Pörssikeinottelijat ja tukkukauppiat, tehtailijat ja raken-nusurakoitsijat, joiden taloudellinen asema voi vaihtua päivästä päi-vään muuttuvien liikesuhteiden oikusta, ja joiden aivot alati ovat työssä odotettavien tappioiden ehkäisemiseksi ja uusien ansioiden hankki-miseksi, kaikki he ovat ainaisen hermostuneen levottomuuden vallassa, joka houkuttelee väkijuomien avulla keinotekoisesti tyynnyttämään mieltä. Ja alati työskentelevän suurporvariston rinnalla, joka kaippaa alkoholijuomia levottoman toimeliaisuutensa johdosta, on tyhjäntoimit-

taja-luokka, joka johtuu väkijuomien käyttämiseen juuri täydellisen toimettomuutensa tähden. Tämän luokan muodostaa se ryhmä kapitalisteja, joka on perinyt omaisuutensa vanhemmiltaan ja jolla ei ole muuta tehtävää tässä maailmassa kuin kuluttaa mitä omistaa. Sama tarve, joka pakottaa yläluokkia käyttämään kiihotuskeinoja henkisen elämän alalla — spiritismin, salonkianarkismin ja kaikenlaisten muiden sairaaloisten ilmiöiden muodossa — sama tarve on myöskin huomattavissa puhtaasti aineellisella alalla; ei suinkaan riipu sattumasta, että voimakkaat ja vahvasti alkoholipitoiset väkijuomat Ranskan varakkaissa kansanluokissa yhä enemmän syrjäyttävät miedommat viinilajit.

Näin vaikuttavat kaikki yhteiskunnalliset olot alkoholismin leviämiseen ei ainoastaan yksityisten kansanrivien keskuuteen, vaan kaikkiin yhteiskuntakerroksiin, ylhäisimmistä alhaisimpiin. Ja tähän tulee lisäksi vielä toinen seikka, joka sekin osaltansa vaikuttaa väkijuomien leviämiseen, nimittäin se muoto, mihin alkoholituotanto nykyaikaisissa yhteiskunnissa on pukeutunut.

Ennen muinoin, keskiajalla ja vielä kauan uudellakin ajalla, kullui väkijuomien valmistus etupäässä kotiteollisuuden piiriin. Pohjoismaissa valmisti kukin perhe itse tarvitsemansa oluen, etelämpänä taas pusersi kukin perhe syksyn tullen viininsä seuraavan vuoden varaksi. Kauppatavarana olivat väkijuomat verrattain harvinaisia ja vain varakkaammat kansanluokat saattoivat niitä ostamalla hankkia. Tämä asiointi on vieläkin havaittavissa niissä seuduin, joissa teollisuus ei ole päässyt sanottavaan kukoistukseen. Ja missä kotitarvepoltto vallitsee, siellä pannaan pääpaino luonnollisesti valmistettavan juoman terveellisyyteen ja hyvänmakuisuuteen. Kotona pantu olut ja puhdas maaviini ovat verrattain vaarattomia nautintoaineita, ja missä ne ovat vallalla, sinne varsinainen alkoholismi ei hevin pääse kotiutumaan.

Toinen on asianlaita, kun väkijuomien valmistus muuttuu varsinaiseksi teollisuudeksi. Silloin myöskin päämäärä muuttuu. Ei ole enää kyseessä itsessään oivan tuotteen valmistus, vaan valmistuksen päämääräksi tulee mahdollisimman suuren ansion korjaaminen. Kuta halvempia raaka-aineita voidaan käyttää, sitä suurempi on tuotannosta koituva voitto. Veräjät on aukaistu selkoselälleen kaikenlaisille väärennyksille, ja korkealle kehittynyt kemia tarjoaa keinoja tehtailijoiden käytettäväksi. Tämä koskee olutteollisuutta ja vielä suuremmassa määrässä viinin valmistusta, mutta kaikkein eniten se koskee niitä väkijuomia, joiden valmistuksessa käytetään tislausta, kuten palovii-naa, konjakkia, whiskyä, arrakkia ja muita sentapaisia juomia, joiden nykyinen laajaperäinen käytäntö on käynyt mahdolliseksi vain senjohdosta, että kemialliset keksinnöt ovat avanneet uusia tislau- ja puhdistamismenetelyjä ja että perunoita on viljan asemesta otettu käytäntöön raaka-aineena.

Väkijuomat, joita suuri yleisö käyttää, ovat tavattoman suuressa määrässä väärennettyjä. Niihin on sekoitettu kaikenlaisia myrkyllisiä aineita, jotka usein ovat elimistölle paljon vaarallisempia kuin puhdas alkoholi. Kun on kysymyksessä antaa tuotteelle miellyttävä väri ja maku sekä nopeasti huumaava vaikutus, on uudenaikainen alkoholiteollisuus saavuttanut pöyristyttävää taitoa. Ja tämä taito on sitä kammottavampi, koska kaikkein häikäilemättömimmät tehtailijat voivat määrätä koko tuotantotavan yleisen suunnan, he kun voivat asettaa hinnat alhaisemmiksi kuin heidän kilpailijansa ja siten pakottaa näitä käyttämään samaa menettelytapaa. Varsinkin Englannissa ja Amerikassa on tutkittaessa halvempia whisky- ja olutlajeja huomattu niiden sisältävän tuhoavia myrkkyaiteita. Ei liene harvinaista, että whiskyyn sekoitetaan rikkihappoa, jotta juoma tulisi huumaavammaksi. Käytetään myöskin erästä toista myrkyä, josta kymmenen tippaa sekoitettuna yhteen litraan whiskyä saattaa tappaa ihmisen. Olut-tuotannossa käytetään niinkään kaunokin siemeniä huolimatta siitä, että ne sisältävät tavattoman vaarallista myrkyä. Miltei kaikilla alkoholituotannon aloilla tapahtuu tällaisia väärennyksiä, jotka — milloin myrky ei olekaan varsin tuhoava — kuitenkin suuressa määrässä lisäävät tuotteiden vahingollisuutta. Se viini, joka tavataan kaupassa, on harvoin varsinaisissa viinimaissakaan puhdasta ja sekoittamatonta, ja halvemmat viinilajit, joita juodaan niissä maissa, joissa viiniä ei viljellä, ja monet kalliimmistakin, ovat usein valmistetut käyttämättä ainoatakaan pisaraa rypälemehua. Perunaviina on näissä viinilajeissa pääasiallisena aineksena ja näin vaikuttavat ne vaaralliset alkoholilajit, joita tavataan perunaviinassa, myrkyttävästi myöskin viinijuojan elimistöön — perunaviinassa tavattava amyylalkoholi on nimittäin monta vertaa myrkyllisempi kuin tavallinen athylalkoholi. Melkein kaikki konjakkilajit ovat väärennettyjä, ja paraimmassa tapauksessa ne eivät sisällä muuta kuin viinaa, vettä ja jotakin väriainetta, joka useimmiten on valmistettu poltetusta sokerista.

Kun nyt nämä suurimmaksi osaksi perin vaaralliset myrkyt pääsevät tunkeutumaan väestöön, jonka terveys jo ennenkin on heikentunut ja hermot kiihottuneet ankarasta työstä, riittämättömästä ravinnosta ja toimeentulon huolista, niin alkoholismi tulee kahta kauheammaksi suvun ruumiilliselle ja henkiselle kehitykselle. Yhtä suuri kuin erotus on keskiaikaisen talonpoikaisväestön ja nykyaikaisen sortetun köyhälistön välillä, yhtä suuri on erotus entisaikojen mietojen ja väärentämättömien olutlajien sekä nykyajan tehtaista lähtevien ruumista ja sielua myrkyttävien väkiviinalajien välillä.

Nykyajan tuotantotapa, myynnin ja voiton asettaminen ainoaksi päämääräksi tavaroita valmistettaessa, se se on syynä väkijuomien laadun huononemiseen. Mutta nykyajan tuotantotapa ei ole omiansa

ainoastaan muuttamaan juomien laatua, vaan se vaikuttaa myöskin enentävästi väkijuomien käyttämiseen.

Sillä yhtä hyvin kuin halvempien ja vahingollisempien raaka-ainoiden kautta voi tehtailija suurentaa ansiotaan enentämällä menekkiä. Kuta enemmän hän voi myydä, kuta laajemmalle hänen tuotteensa leviävät, sitä runsaammin hän ansaitsee. Tietoisesti tai tiedottomasti toimivat sentähden tehtailijat ylläpitääkseen ja enentääkseen väestössä halua alkoholipitoisten juomien käyttämiseen. Itä-Saksan tilanhaltijat, jotka valmistavat väkiviinaa viljelemistään perunoista, ovat jakamalla auliilla kädellä tätä viinaa palvelusväelleen ja työmiehilleen suorastaan kasvattaneet taipumusta väkijuomien käyttämiseen, ja Itä-Saksan maalaisväestön keskuudessa ovatkin väkijuomat saavuttaneet vakavimman jalansijan koko maailmassa. Sama on asianlaita myöskin Galiziassa ja muualla, missä suurtilalliset harjottavat palo-viinateollisuutta. Onpa esimerkkejä siitä, että viranomaiset ovat ankarasti varottaneet pappeja, jotka ovat tahtoneet perustaa raittius- tai kohtuusseuroja, ryhtymästä tällaisiin kumouksellisiin yrityksiin. Monenlaisia keinoja on käytetty ja käytetään yhä edelleenkin juomatarpeen kiihottamiseksi. Monin paikoin maksetaan työpalkat säännöllisesti jossakin ravintolassa, tai myöskin on ravintoloitsijalle myönnetty oikeus pestata työväkeä tehtaaseen; ja työmiehet ovat sentähden pakotetut nauttimaan sopivan määrän väkijuomia, jotteivät joutuisi epäsuosioon. Nämä olot, missä ne ovat vallalla, saavat selityksensä siitä, että työväen isännällä ja väkijuomatehtaalla on yhteisiä etuja valvottavana. Suurkaupungeissa ja usein myöskin pienemmissä ovat anniskelupaikat säännöllisesti suurten panimojen, viinikauppaliikkeiden ja viinapolttimoiden hallussa niiden velkasitoumusten johdosta, joihin ravintoloitsijat ovat joutuneet, ja näin voivat suurliikkeet aina pitää huolta siitä, että heidän tavaransa pääsevät virtaamaan väestön keskuuteen. Amerikassa on aivan yleistä, että jokainen vieras, joka nauttii väkijuomia jossain anniskelussa, saa »vapaan ruuan», leipää, makkaraa, kinkkua ja muuta kaupanpäälliseksi, ja tämä syötti on suuresti omiaan lisäämään juomahalua. Kuinka vankka onkaan skotlantilaisen whiskyteollisuuden ja saksalaisen oluttuotannon alalla työskentelevien miljoonaliikkeiden valta! Ja kuinka monta keinoa onkaan käytettävänä suurella amerikkalaisella whiskytrustilla, joka on kaikkein suurimpia ja ehdottomasti kaikkein häikäilemättömin Amerikan monista mahtavista trusteista ja joka ei ole epäillyt turvautua murhapolttoon ja muihin samallaisiin rikoksiin, saatikka sitten sanomalehti-miesten, politikkojen ja tuomarien tukuttaiseen lahjomiseen, — keinoja, joilla se voi vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen ja lainsäädäntöön.

Alkoholismi nykyisessä muodossaan on siis seuraus siitä yhteiskunnallisesta kehityksestä, joka uusimpina aikoina on tapahtunut, ensi

sijassa niistä perinpohjaisista muutoksista, jotka väestön elämänehtoihin nähden ovat huomattavissa, mutta osaltaan myöskin niistä uusista tarkotusperistä, jotka itse alkoholin valmistuksessa ovat päässeet valalle, kun juomia ei enään valmisteta kotitarvetta, vaan myyntiä varten. Ja itse se alkoholismi, joka näin syntyy, on taas puolestaan aiheena uusiin muutoksiin.

Sillä on osansa vallitsevaan sairaaloiisuuteen ja kuolevaisuuteen, se kun heikentää terveyttä ja vastustuskykyä. Se myöskin on omiaan lisäämään mielisairaitten ja itsemurhaajien lukumäärää, valmistamaan maaperää prostitutsionille ja rikoksellisuudelle sekä syventämään yhteiskunnallista kurjuutta nykyaikaisissa valtioissa. Kuinka suuri alkoholismien osa kaikkeen tähän on, on mahdotonta laskea; ei tarkkanäköisinkään tilastotieteilijä voi kohottaa sitä verhoa, joka peittää yksityisten ihmisten ajatuksia ja heidän toimintansa perussyitä. Vaikka saamekin selville, että esimerkiksi suhteettoman suuri osa itsemurhaajista on juoppoja, emme kuitenkaan tiedä, onko juuri juoppous aiheena tuohon epätoivoiseen tekoon vai onko mahdollisesti syvimpänä aiheena tuntemattomat surut ja kärsimykset, joita nämä henkilöt ensin ovat koettaneet tukahuttaa väkeviin juomiin, mutta jotka sittemmin ovat kasvaneet liian ylivoimaisiksi ja syösseet heidät kuolemaan! Mutta vaikka tilastotiede ei voikaan tässä suhteessa viedä lopullisiin päämääriin, on kuitenkin varmaa, että ne uhrit, jotka alkoholi vaatii nykyiseltä yhteiskunnalta, ovat pohjattoman suuret.

Lukemattomat aivot vaivaavat päätänsä keksiäkseen keinoja tämän maanvaivan rajottamiseksi tai sen täydelliseksi voittamiseksi; useita erilaisia ehdotuksia on tehty; julkisissa keskusteluissa tunkeutuu tämä kysymys yhä enemmän etualalle. Lainsäädäntö, joka kieltää myymästä tai anniskelemasta väkijuomia tai verottamalla kokee niitä keinotekoisesti kallistuttaa, on varmaankin osottautuva seurauksettomaksi; se voi pakottaa joukon ennestäänkin kohtuutta noudattavia henkilöitä ehdottomaan raittiuteen, mutta varsinaisiin juoppoihin se ei vaikuta mitään. Näiden keskuudessa tällainen menettely vaikuttaa suorastaan vahingollisesti aikaansaaden salajuoppoutta ja vielä myrkyllisempien juovutusaineiden käyttämistä sekä tuhoten vielä entistä kauheammin kotien taloudellisen perustan. Sitä hedelmällisempi on menettely, joka kokee suullisen ja kirjallisen agitatsionin kautta taivuttaa henkilöitä liittymään raittiusseuroihin; raittiusliike on eri maissa jo saanut suuria aikaan ja yhä edelleenkin on sillä laaja työala. Vielä suurempi merkitys kuin raittiusseuroilla, jotka tuskin koskaan tulevat käsittämään muuta kuin pienen osan kansasta, on epäilemättä oleva terveysopilla, kun se kerran tulee aineeksi kaikissa kouluissa ja tekee yleisesti tunnetuksi alkoholin vaikutuksen ihmisruumiiseen.

Tehokkain tuki alkoholismia vastaan on kuitenkin itse viimeisten vuosikymmenien taloudellinen ja yhteiskunnallinen kehitys.

Sillä kuten alkoholismi on tulos uudenaikaisista yhteiskuntaoloista, siten myöskin puolestaan kaikki muutokset yhteiskunnallisessa elämässä vaikuttavat siihen. Kun teollisuus on saavuttanut määrätyn kannan ja juoppous niinkään määrätyn levenemisen, silloin kehityksen suunta muuttuu. Niinpä Tanskassa, jossa ei lainsäädännöllisiä rajoituksia alkoholinkäytäntöön nähden ole olemassa, paloviinan ja väkevempien olutlajien käytäntö on nopeasti vähenemässä. Keskivaiheilla 1890-lukua käytti kukin asukas keskimäärin 9 tuoppia puhdasta alkoholia, kymmenkunta vuotta myöhemmin vain 8. Useat eri seikat ovat vaikuttaneet tähän ilahuttavaan vähenemiseen; mutta perusaiheena on kuitenkin työväenluokan taloudellinen ja henkinen herääminen. Ammattiliikkeen ja valtiollisen toiminnan kautta on työläisten onnistunut hankkia itselleen parempia ehtoja, lyhyempi työaika, korkeammat työpalkat, sekä suurempi turvallisuus vanhuutta, tapaturmia ja työttömyyttä vastaan; ja kukin näistä voitoista on samalla raittiusaatteen voitto. Missä työväenluokan tila vain satunnaisesti ja ohimennen kohoaa, siellä tuloksetkin ovat sen mukaiset; ansiot menetetään kevytmielisiin tuhlauksiin. Aivan toisin on asian laita, milloin parannukset ovat pysyväistä laatua eivätkä yksityisiä poikkeustapauksia, t. s. milloin ne muodostavat renkaita yhtäjaksoisessa kehityskulussa, jonka liikkeellepanevana voimana on työväestö itse. Pitempi lepo, parempi ravinto, terveellisempi asumus ja hauskempi koti, kasvava turvallisuudentunne, iloisemmat tulevaisuudentoiveet, kaikki nämä seikat ovat omiaan vähentämään sitä aineellista ja henkistä kurjuutta, josta keinotekoisien kiihotusjuomien käyttäminen imee ravintoa. Tämän aineellisen kehityksen rinnalla vaikuttaa myöskin henkinen edistys, korkeammat ihanteet, täyteläisempi elämänsisällyys, jotka ovat seurauksena sosialismin kasvavasta vallasta. Se työmies, joka näkee tulevaisuuden sarastavan kirkkaana ja kauniina omalle luokalleen, lapsilleen ja ehkä itselleenkin, se ei ole taipuvainen antautumaan tylsästi ja vastustamatta alttiiksi jokaiselle nautinnolle, joka vain tarjoaa hänelle parin tunnin pettävän hyvinvoinnin, kuten se tekee, joka ei tulevaisuudelta enään toivo mitään.

Yhteiskunnan tähänastinen kehitys se on alkoholismin luonut, mutta yhä jatkuva kehitys ennustaa muutoksen jo olevan tulossa.

ITSEMURHAT.

Itsemurhatilasto antaa omituisen kuvan nykyaikaisesta yhteiskunnasta.

Ei mikään teko tunnu olevan niin riippumaton yleisistä laeista kuin itsemurha. Ihmisen mieskohtaiset taipumukset ja tavat, kokemukset ja vaikutelmat luovat vähitellen, pala palalta, aivan erilaisia edellytyksiä itsemurhan tekemiseen eri ihmisissä. Samat vastoinkäymiset, jotka syöksevät toisen ihmisen kuolemaan, eivät voi sanottavasti järkyttää toisen mielenmalttia. Ja aivan satunnaiset ja luonteeltaan mieskohtaiset ovat ne tunnelmat ja seikat, jotka kussakin erikoisessa tapauksessa jännittävät epätoivon tai elämänväsymyksen niin ylivoimaiseksi, että ne katkaisevat elämänlangan. Tässä jos missään odottaisi tutkija löytävänsä suurta vaihtelevaisuutta ja epäsäännöllisyyttä.

Kuitenkin on havaittavissa tälläkin alalla mitä täsmällisin lainmukaisuus. Kun tilastotiede tutkii itsemurhayritysten ja itsemurhatekojen lukumäärää, niiden jakautumista iän ja sukupuolen, toimintalan ja säädyn mukaan, niiden ryhmittymistä eri vuodenaikoja, paikkakuntia ja maita kohti sekä itsemurhassa noudatettuja eri menettelytapoja, silloin se huomaa mitä suurinta säännönmukaisuutta. Vuosi vuodelta toistuvat jotakuinkin samat luvut; jos tarkastamme lukuja pitemmältä ajanjaksolta, niin huomaamme niiden muuttuvan vain tasaisesti ja asteettain; ja jos vertaamme eri kehityskannalla olevia maita toisiinsa, tapaamme yhteisten pürteiden rinnalla joukon huomattavia erilaisuuksia. Mutta tämä säännönmukaisuus johtuu vain siitä, että itsemurhien paljous, kuten kaikki muutkin yhteiskunnalliset ilmiöt, riippuu yhteiskuntaa hallitsevista taloudellisista laeista. Samat voimat, jotka toisena vuonna pakottavat 430 miestä ja 120 naista jossakin maassa riistämään elämänsä, samat voimat pakottavat myöskin seuraavana vuonna yhtä monta ihmistä tähän epätoivoiseen tekoon; ja nämä voimat esiintyvät jotakuinkin samollaisina, niin kauan kuin yhteiskunnalliset olot pysyvät entisellä kannallaan. Luvut voivat josain määrin kohota tai laskea, sillä sattumalla on aina vähän vaikutus-alaa, mutta ne pysyvät sängen ahtaissa rajoissa, ja vasta kun aivan

uudet taloudelliset olot pääsevät vallalle, tapahtuu tässäkin suhteessa pysyväisempi muutos.

Taloudelliset voimat, yhteiskunnan taloudellinen perusta, ne ne viimekädessä määräävät itsemurhien lukumäärän ja laadun.

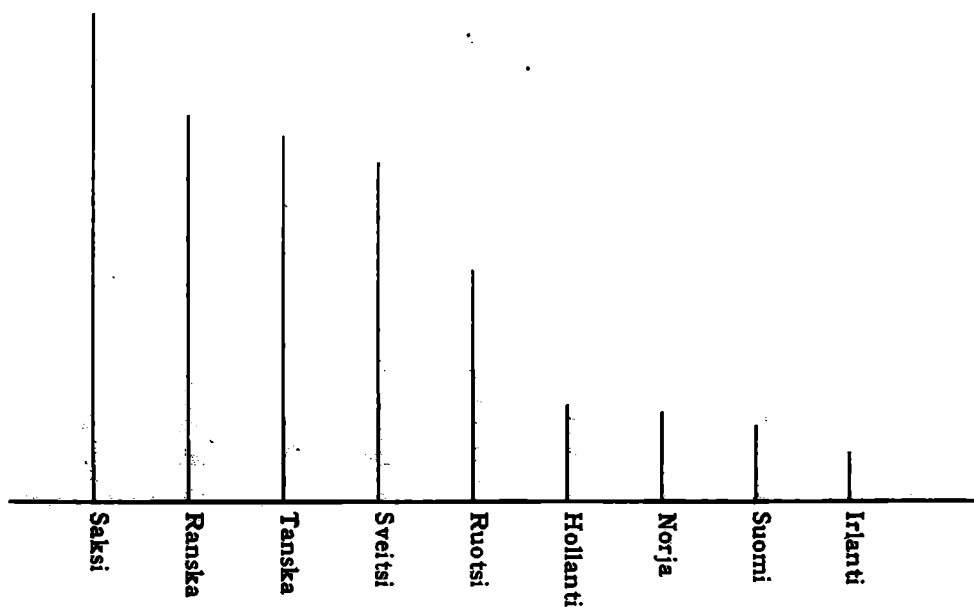
Tämä ei ole niin ymmärrettävä, että elatushuolet, nälkä ja kykenemättömyys hankkimaan toimeentuloa sekä muut samallaiset taloudelliset vaikeudet olisivat suoranaisena syynä kaikkiin tai edes useimpiin itsemurhiin. Uudenaikainen yhteiskunta on aivan liian monimutkainen elimistö, jotta vallitsevan tuotantotavan seuraukset olisivat niin selvästi huomattavissa. Varsinaisten taloudellisten vaikeuksien rinnalla synnyttää nykyinen yhteiskuntajärjestys joukon muita huolia, jotka toisinaan ovat myötävaikuttavana aiheena, toisinaan yksinomaisena syynä itsemurhiin. Tällaisia huolia ovat muun muassa se epävarmuuden tunne, joka ei hetkeksikään jätä työläisiä ja liike miehiä rauhaan, ja se yhä suureneva hermostuminen ja sairaaloisuus, joka on välttämätön seuraus vallitsevista yhteiskunnallisista ilmiöistä, kuten lakimääräisestä haureellisuudesta, alhokolismista, yhä kasvavasta rikoksellisuudesta ja monesta muusta epäräittäistä yhteiskunta taudista. Kaikki nämä erilaiset seikat vaikuttavat yhdessä, vahvistavat toisiaan, tempaavat toisensa mukaansa, kohoavat vuoron perään etualalle ja siirtyvät sukupolvesta sukupolveen perinnöllisen sairaaloisuuden ja puuttuvan tahdonlujisuuden muodossa sekä huonon esimerkin ja kelvottoman kasvatuksen johdosta. Täten muokataan se maa, josta itsemurhan synkkä henki vuosi vuodelta korjaa säännöllisen satonsa. Pintapuolinen tarkastaja huomaa vain sen ulkonaisen syyt, joka kussakin tapauksessa on kuulustelupöytäkirjassa esitettynä; hän selittää, että niin ja niin monta prosenttia kaikista itsemurhista on seurauksena juopottelemisesta sekä niin ja niin monta prosenttia synkkämielisyydestä, mielenvikaisuudesta, ruumiillisesta sairaudesta j. n. e. Mutta kuinka suuri osa kaikista näistä viimeksi luetelluista ilmiöistä johtuu kaan taas puolestaan niistä epätydyttävistä olosuhteista, joissa ihmiset meidän aikanamme elävät.

Itsemurhien suurempi taikka pienempi vuotuinen määrä on näin ollen — samoin kuin postilähetysten luku ja tehtaissa käytettyjen kivihiilien paljous — riippuvainen kunkin maan taloudellisesta kehityskannasta.

Tämä osottautuu — ei tosin aivan orjallisesti — mutta kuitenkin varsin selvästi, kun vertaa toisiinsa Euroopan eri maita. Suurin on itsemurhaajien lukumäärä Saksissa, Ranskassa, Tanskassa ja Sveitsissä, joissa 100,000 asukasta kohti tulee vuosittain enemmän kuin 20 itsemurhaa; pienin on heidän lukumääränsä Hollannissa, Norjassa, Suomessa ja Irlannissa, joissa maissa 100,000 asukasta kohti tulee vähemmän kuin 5 itsemurhaa. Saksi ja Irlanti ovat molemmat pääte-

kohdat tässä sarjassa; ensinmainitussa maassa on itsemurhaajien lukumäärä enemmän kuin kymmenen kertaa suurempi kuin jälkimäisessä. Molemmissa maissa on köyhälistön lukumäärä suuri ja se elää mitä pohjattomimmassa kurjuudessa, ja kuitenkin on erotus niiden välillä mitä huomattavin. Saksissa on kurjuus seurauksena uudenaikaisesta tehdasteollisuudesta; Irlannissa se taas johtuu tilanhaltijoiden harjottamasta agraaripolitiikasta nälkääntyneitä torppareitaan vastaan.

Mutta verratessamme eri maita toisiinsa huomaamme toisenkin erittäin merkillisen ilmiön. Niissä maissa, joissa itsemurhaajien lukumäärä on pieni, on se viimeisten vuosikymmenien kuluessa alkanut

Itsemurhain lukuisuus muutamissa Euroopan maissa.

nousta, jota vastoin se on ruvennut laskemaan niissä maissa, joissa se on suuri. Irlannissa esimerkiksi sattui 1890-luvulla 13 itsemurhaa 10 itsemurhaa kohti edellisenä vuosikymmenenä; Saksissa sen sijaan sattui vain 9 itsemurhaa 10 itsemurhaa kohti 1880-luvulla. Tanskassa, jossa taipumus itsemurhien tekemiseen on pelottavan suuri, on tämä väheneminen varsin huomattava; kolmenkymmenen vuoden kuluessa, keskivaiheilta 1860-lukua keskivaiheille 1890-lukua oli itsemurhaajien vuotuinen lukumäärä 100,000 asukasta kohti 25—26, mutta vuodesta 1896 vuoteen 1905 se aleni 22:een. Tämä seikka, että itsemurhaajien lukumäärä suurenee alhaisella sivistyskannalla olevissa maissa ja taas pienenee korkeammalla kehityskannalla olevissa, tämä seikka on heijastus koko siitä kehityksestä, joka tapahtuu nykyajan yhteiskunnissa. Uudet maat joutuvat aikamme taloudellisen kehityksen piiriin, suurteollisuus tunkeutuu niihin, väestö muuttuu palkkatyöläisiksi keräytyneiden pääomien palveluksessa ja samat mätähaavat, jotka ovat tartuttaneet vanhemmat sivistysmaat, käyvät näissä uusissakin huomattaviksi, ja siten

syntyy niissäkin samallaisia edellytyksiä itsemurhataipumuksen leviämiseen kuin noissa vanhoissakin sivistysmaissa. Toisin on laita niiden maiden, joissa nykyaikainen yhteiskunnallinen kehitys jo on loppuun suoritettu. Täällä syntyy vastaliike, joka saa alkunsa työväen heräävästä luokkatietoisuudesta ynnä ammatillisen ja valtiollisen taistelun kautta saavuttamasta korkeammasta sivistyksestä sekä siitä johtuneista käytännöllisistä uudistuksista. Kohoava työpalkka, paranevat työehdot, kasvava aineellinen hyvinvointi ja laajenevat henkiset harrastukset, kaikki tämä vaikuttaa vastapainona niille voimille, jotka suoranaisesti tai välillisesti johtavat ihmistä riistämään itseltään hengen. Vain määrättyyn rajaan saakka on siis nykyajan taloudellisella elämällä taipumusta kohottamaan itsemurhien lukumäärää; kun tämä raja saavutetaan, alkaa virta kääntyä sen työväenliikkeen vaikutuksesta, joka itse on seuraus taloudellisesta kehityksestä.

Myöskin muissa suhteissa osottautuu itsemurhaajien lukumäärä riippuvaksi vallitsevista taloudellisista oloista.

Sillä lukumäärä ei vaihtelee ainoastaan eri maiden kehityskannan mukaan, vaan samassa maassakin vallitsee erotus maaseudun ja kaupunkien välillä. Kaupungeissa, varsinkin suurkaupungeissa, joissa uudenaikaiset yhteiskuntaolot esiintyvät räikeimmässä muodossaan ja taloudelliset voimat vaikuttavat välittömämmin, tehdään itsemurhia paljon useammin kuin maalla; niinpä Kööpenhaminassa esimerkiksi kaksi kertaa enemmän kuin muualla Tanskassa. Ja niissä osissa maata, joissa maanviljelys on korkeammalle kohonnut, joissa koneiden käyttö on päässyt vallalle ja kansanluokkien väliset rajat ovat käyneet jyrkiksi, on taaskin itsemurhien lukumäärä suhteellisesti suurempi kuin niissä seuduin, missä maanviljelys on alhaisemmalla kannalla; niinpä esimerkiksi tapahtuu Tanskan saarilla vuosittain 23 itsemurhaa 100,000 asukasta kohti, kun sitävastoin Jyllannissa tapahtuu vain 16.

Eikä ainoastaan tasaisesti edistyvä yhteiskunnallinen kehitys ole omiaan saamaan aikaan muutoksia itsemurhien lukumäärässä; myöskin ohimenevät taloudelliset ilmiöt, vaihtelevat liikeolot sekä hyvät ja huonot ajat vaikuttavat siihen osaltaan. Kun liike-elämä pysähtyy ja työttömyys, tappiot ja yleinen turvattomuus leviävät väestön keskuuteen, silloin itsemurhaajatkin lisääntyvät. Kun sitten liike-elämä uudelleen virkoo eloon, työpalkat kohoavat ja ansion saanti käy helpoksi, silloin ne taas vähentyvät. Eikä ainoastaan nämä puhtaasti taloudelliset seikat vaikuta itsemurhaajien lukumäärään; sodat ja yhteiskunnalliset taistelut tai muut tapahtumat, jotka voimakkaasti koskevat yleiseen mielialaan, ovat omiaan vähentämään heidän lukuansa — kuten esimerkiksi oli laita Saksassa vuosina 1870 ja 1871 sekä Tanskassa sotavuosina 1848 ja 1864 ja suurena työnsulkuvuotena 1899. Se jännitys, joka tällaisina vuosina täyttää mielet, tuottaa uutta elämänvoimaa

ja elämänhalua; tahdotaan nähdä taistelun tulos, innostutaan eikä antauduta niin helposti elämänväsymyksen valtaan.

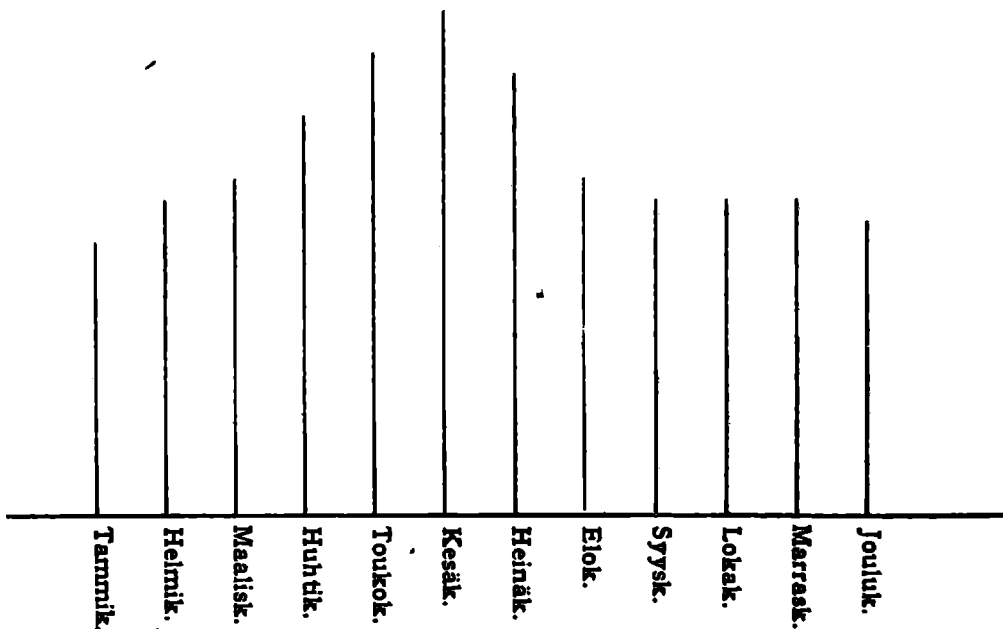
Myöskin itsemurhaajien jakautuminen sukupuolen mukaan riippuu taloudellisista seikoista. Sielulliset eroavaisuudet eivät vaikuta siihen, että heidän joukossaan on niin suhteellisesti vähän naisia ja runsaasti miehiä — Tanskassa on lähes neljä viidennestä miehiä ja samoin on kaikkialla muuallakin — vaan sukupuolien erilainen asema yhteiskunnassa. Mies, joka yleensä on perheen elättäjä, kärsii paljon enemmän toimeentulohuolista, hänen hermonsä kiihottuvat pahemmin ja hän joutuu näin ollen paljon helpommin elämänväsymykselle alttiiksi.

Samaa on sanottava itsemurhaajien jakautumisesta iän mukaan. Ei lainkaan riipu sattumasta, että taipumus itsemurhaan kasvaa ihmisen vanhetessa, niin että ikäihmisten keskuudessa itsemurhat ovat kolme-neljä kertaa tavallisemmat kuin kahdenkymmenen ikäisissä naisissa ja miehissä. Tämä on luonnollinen seuraus niistä kasvavista huolista, jotka johtuvat työkyvyn vähenemisestä.

Sellaisetkin seikat, kuin itsemurhien jakautuminen viikon eri päiviä kohti, riippuvat taloudellisista syistä. Sunnuntaisin tehdään verrattain vähän itsemurhia, mutta vielä paljon vähemmän lauantaisin, vain 3 kutakin 4 itsemurhaa kohti muina viikonpäivinä; lauantai on nimitäin se päivä, jolloin useimmat työmiehet saavat palkkansa ja voivat tyydyttää lähimmät tarpeensa, sekä myöskin se päivä, jolloin lepo alkaa.

Itsestään on myöskin ymmärrettävää, että taipumus itsemurhaan on varsin erilainen eri kansanluokissa riippuen niiden erilaisesta taloudellisesta asemasta. Asian laita ei suinkaan ole sellainen, että se enenee köyhyyden kasvaessa ja vähenee rikkauksien suuretessa, päinvastoin useiden varakkaiden kansanryhmien kuten esim. liikemiesten keskuudessa itsemurhaajien lukumäärä on suhteellisesti suuri ja toisissa varsin vähävaraisissa kansanryhmissä taas kuten esim. vakituista palkkaa nauttivien pikkuvirkamiesten keskuudessa se on tavattoman pieni. Kuitenkin voi sanoa yleisen säännön olevan sen, että itsemurhaajien lukumäärä on sitä suurempi, kuta huonompi kansankerroksen taloudellinen tila on, koska kurjuus ja elatushuolet, epätoivoinen asema ja nöyryyttävä kohtelu ovat — jollei aina välittömänä — kuitenkin välillisenä syynä useimpiin itsemurhiin. Tämä käy kauhistuttavan selvästi ilmi, kun itsemurhaajat ryhmitetään eri ammatteluokissa ikänsä perusteella. Teollisuustyöläisten keskuudessa tavataan paljon enemmän itsemurhaajia kuin tehtailijoiden ja käsityömestarien joukossa; ja samoin maanviljelystyöläisten keskuudessa paljon enemmän kuin tilanhaltijoiden, talonpoikien ja itsenäisten pikkuviljelijäin joukossa; ja varsinkin on heidän lukunsa kammottavan suuri aivan nuorten renkien ja pükojen joukossa, seikka, joka selvästi osottaa, kuinka kierot yhteiskunnalliset olot ovat.

Millä tavalla tilastotiede järjestääkin itsemurhalukujaan, miltä kannalta se niitä tarkastaakin, aina se tekee saman silmäänpistävän huomion, että taloudelliset seikat ovat siinä viime kädessä määräämässä. Ne eivät vaikuta yhtä matemaattisen täsmällisesti kuin niihin olemme tottuneet fysiikan ja kemian alalla, sillä se ihmisaines, johon yhteiskunnalliset voimat vaikuttavat, ei ole kuollut ja tahdoton massa kuten se, johon luonnonvoimat vaikuttavat. Kun kemiantutkija sekottaa määrättyjä aineita erikoisella tavalla toisiinsa, syntyy aina uusi aine määrättyine ominaisuuksineen. Kun sensijaan yhteiskunnallinen kehitys tuottaa määrätyn paljouden taloudellisia kärsimyksiä, syntyy epäilemättä väestössä jonkunlainen taipumus itsemur-

Itsemurhain lukuisuus eri kuukausina.

(Tanskan itsemurhatilaston mukaan vuosilta 1896—1905.)

haan, mutta se voi kiihtyä tai laimeta ja ilmaantua perin monella tavalla, riippuen yksilöllisistä ominaisuuksista, mielenlujuuden voimasta, luontaisesta elämänhalusta ja lukemattomista muista seikoista. On olemassa toiselta puolen puhtaasti vaistomaisia sisällisiä voimia ja toiselta puolen puhtaasti yhteiskunnallisia ulkonaisia voimia, ja näiden yhteisvaikutuksesta riippuu vuotuisten itsemurhien lukumäärä ja niiden jakautuminen eri näkökohtien mukaan.

Nämä erilaiset toisiaan vastustavat voimat tulevat näkyviin esimerkiksi itsemurhien jakautumisessa vuodenaikojen mukaan. Kaikkialla Euroopassa ovat itsemurhat monilukuisimmat kevätkuukausina ja taas toiselta puolen harvalukuisimmat syyskuukausina. Näyttää siltä kuin vastakohta heräävän elämää uhkuvan luonnon ja ihmismieltä painavan alakuloisen epätoivon välillä, raikkaan vihanmuuden ja harmaan elämänväsymyksen välillä, monessa tapauksessa vaikuttaa rat-

kaisevasti itsemurhaajan menettelyyn. Ja näyttää myöskin siltä, että syksyn synkkyys ei ollenkaan ole omiaan ihmisten epätoivoa lisäämään, vaan päinvastoin vaikuttaa rauhottavasti ja tyynnyttävästi. Tanskassa esimerkiksi sattui vuoden 1900 tienoissa toukokuussa, kesäkuussa ja heinäkuussa 155 itsemurhaa 100 itsemurhaa kohti marraskuussa, joulukuussa ja tammikuussa; ja samallinen on suhde niin kauas taaksepäin ajassa kuin tilastotiede pääsee tunkeutumaan. Ekvatorin eteläpuolella, jossa vallitsee kesä, kun meillä on talvi, on asianlaita aivan vastaava; kuukausina, jolloin itsemurhien lukumäärä meillä on pieni, on se sensijaan näissä maissa suuri, ja päinvastoin. Luonto itse vaikuttaa tässä välittömästi aikaansaaden tällaisen jaon. Mutta mikäli uudenaikainen sivistyselämä pääsee alkuperäisestä luonnonelämästä voitolle, sikäli heikkenee myöskin tämä luonnon valta ihmismielen yli. Yhteiskunnalliset voimat käyvät yhä valtavammiksi ja tulevat lopulta yksinmääräviksi, ja siten eroavaisuudet eri vuodenaikojen välillä vähitellen katoavat ja itsemurhat jakautuvat tasaisemmin vuoden kaikkia kuukausia kohti. Kun nykyään Tanskassa keväisten ja syksyisten itsemurhien suhde on yhtä kuin 155:100, oli vielä parikymmentä vuotta takaperin tämä suhde yhtä kuin 176:100, ja jos taloudellinen kehitys jatkuu samaan suuntaan kuin tähänkin asti, on tämä suhde ehkä vielä kerran käyvä aivan päinvastaiseksi, niin että itsemurhaajien lukumäärä on suurin syystalvesta, jolloin työttömyys on yleisempi ja lämmitys, vaatetus ja muut samallaiset seikat kysyvät enemmän varoja.

Itsemurhatilasto on eriskummallisella tavalla todistus siitä, kuinka täydellisesti ihminen on yhteiskunnallisten olojen lapsi. Niiden vaikutukset ulettuvat ihmismielen salaisimpiinkin komeroihin, ne panevat sielunelämän sisimmätkin kielet väräjämään, ja itse nekin teot, jotka näyttävät ennen muuta riippuvan ihmisen vapaasta tahdosta ja tuhansista erilaisista sattumista, itse nekin ovat yhteiskunnallisten voimien vaikutuksen alaisia. Itsemurhien lukumäärä vaihtuu kehityksen edetessä; toisinaan se suurenee ja toisinaan pienenee, välistä muutos on huomattavissa toisessa kohden, välistä toisessa. Nykyajan yhteiskunnilla on omat itsemurhamuotonsa, kuten menneellä ajalla oli omansa ja tulevaisuudella taas on oleva omansa. Uusi taloudellinen perusta, joka poistaa syyt vallitsevaan kurjuuteen, ei ole kokonaan tekevä loppua itsemurhista, sillä onhan motiiveja, kuten esimerkiksi onneton rakkaus tai muiden kuolemasta aiheutuva suru, joilla ei ole mitään tekemistä taloudellisten seikkojen kanssa, mutta se on supistava niiden lukumäärän häipyvän pieneksi. Jo nyt on työväenluokan henkinen ja aineellinen kohoaminen, joka parhaasta päästä on seuraus työväen ammatillisesta ja valtiollisesta järjestymisestä, vaikuttanut itsemurhien vähenemiseen.

TAISTELU KUOLEMAA VASTAAN.

Taistelu kuolemaa vastaan kuuluu niihin sivistyspyrintöihin, jotka ovat jättäneet syviä jälkiä uusimman ajan kehitykseen. Tilastotiede antaa sangen tarkkoja lukuja siitä, kuinka sitkeää, yhä uudistuvaa ja hellittämätöntä taistelua käydään, jotta saataisiin vuosi vuodelta jalleveys maata toisensa jälkeen riistetyksi kuoleman kynsistä ihmiselämän piiriin.

Jos otamme huomioon, kuinka ihmiset meidän päivinäme voivat puolustautua kuolemaa vastaan, ja sitten johdamme mieleemme, kuinka avuttomia he menneinä vuosisatoina ovat olleet kaikkia sen hyökkäyksiä vastaan, silloin ymmärrämme, että on kysymys kahdesta aivan eri kehitysjaksosta ihmiskunnan historiassa.

Nykyään kuolee Tanskassa 100 lapsesta 20, ennenkuin ovat täyttäneet vuotta, mutta pari- tai puolikolmattasataa vuotta takaperin kuoli vähintään 35, ennenkuin he olivat päässeet niin korkeaan ikään. Nykyään kuolee 1000 miehestä vuosittain 9 neljänkymmenen vuoden iässä ja 1000 naisesta 8; mutta silloin kuoli aatelis- ja pappissäädissä vuosittain yhtä monesta miehestä 30 mainitussa iässä ja naisesta 22. Näin suuri oli silloin kuolevaisuus säännöllisissä oloissa; joka vuosi vaati kuolema 2—3 kertaa useampia uhreja kuin nykyään. Ja sen lisäksi sattui vielä ajoittain ruttovuosia, jolloin kuolevaisuus kohosi monenkertaiseksi ja kokonaiset talot jäivät autioiksi. Meidän päiviimme saakka on säilynyt taru keskiajalla raivonneesta mustasta surmasta, mutta me emme tunne mitään numeroita sen tuhotöistä. Sensijaan me tiedämme, että vuonna 1650 rutto hävitti lähes viidennen osan Sjärlannin maalaisväestöstä, ja että vuonna 1711 kolmas osa Kööpenhaminan väestöstä kuoli ruttoon. Nykyajan ihmisen on vaikea ymmärtää, mitä se merkitsi, kun rutto arvaamatta puhkesi esiin jollakin paikkakunnalla. Ei ollut mitään keinoa sen voittokulun estämiseksi, kun se kerran pääsi leviämään väestöön; se eteni kuin tuli kuivassa kulossa ja hengettömät ruumiit osottivat tien, mistä se oli kulkenut. Mitä pohjatonta epätoivoa se mahtoikaan herättää; ei kukaan voinut tuntea itseään turvalliseksi, eikä ollut mitään keinoa kuolettavaa tautia ja sen

valtaa vastaan; mahtava ja käsittämätön luonnonvoima piti oikullista peiliään ihmisten keskuudessa. Ei ihmettä, että kaikki tämä painoi syviä jälkiä ihmismieleen synnyttäen samalla kertaa pelkoa ja tylsyyttä, kiihottaen herkkämieliseen uskonnollisuuteen, joka taudeissa näki Jumalan rangaistuksen ihmisen synneistä, ja samalla herättäen pohjatonta nautinnonhimoa, joka tahtoi imeä elämältä kaiken mehun, niin kauan kuin vielä oli aikaa.

Nyt rutto kaikissa sivistysmaissa kuuluu his-

torian piiriin ja vain villien tai puoliraakojen kansojen keskuudessa se vielä esiintyy heikentymättömin voimin. Länsi-Euroopassa on tuiki harvinaista, että jokin kulkutauti huomattavasti vaikuttaa koko vuoden kuolevaisuuteen. Tanskassa ei ole sitten vuoden 1831 kertaaakaan tapahtunut, että kuolleiden lukumäärä maassa olisi suurempi kuin syntyneiden, joka oli varsin tavallista menneinä aikoina. Itse koleravuosikin 1853, joka on vaikein ruttovuosi viimeisten 70 vuoden kuluessa, ei korottanut kuolevaisuutta kuin kolmannen osan säännöllisiä oloja korkeammalle.

Samalla kuin kulkutautien valta näin on täydellisesti murrettu, samalla on kuolevaisuus muutenkin saatu tuntuvasti vähenemään, ja se pienenee pienenummistään yhä vieläkin kultakin vuosikymmeneltä. Tuhannesta neljäkymmenen vuoden ikäisestä miehestä kuoli Tanskassa 19:nneen vuosisadan keskivaiheilla 13 vuodessa, vuosisadan lopussa vain 9; naisten keskuudessa aleni tämä luku 12:sta 8:aan. Niin nopea on kehitys ollut, että kun puoli vuosisataa sitten voitiin laskea vastasyntyneen lapsen elävän keskimäärin 42 vuotta, on sen elinikä nyt jo noussut 52 vuoteen; tämän ajanjakson kuluessa on siis voitettu elämälle kymmenen vuotta ihmistä kohti.

Tämä nopea kehitys saa selityksensä siitä, että tiede on päässyt yhä tarkemmin perehtymään ihmisruumiin toimintamuotoihin ja taudin siinä aikaansaamiin muutoksiin. Tämä on se pohjaton erotus,

Rutto vaelttaa tavaralautalla Rein-virtaa alas.

J. Sattlerin piirustus teoksesta »Rein-seudun kulttuuri keskiajalla».

joka tauteihin ja kuolemaan nähden vallitsee keskiajan ja nykyajan välillä. Kun taudit entisajan ihmisille olivat käsittämättömiä voimia, joita vastaan vain aivan satunnaisesti löydettiin joitakin parannuskeinoja, mutta joihin nähden yleensä ei ollut muuta apua kuin papin rukoukset kirkossa tai velhon manaukset, ovat ne sensijaan nykyään järjestelmällisen tutkimuksen esineinä. Ennen kaikkea pyrkivät lääketieteilijät saamaan selville eri tautien syyt ja levenemistavat, voidakseen toiselta puolen kuolettaa taudinsiemenet, jos ne ovat päässeet tunkeutumaan ihmisruumiiseen, toiselta puolen estää niitä edemmäksi pääsemästä. Ei enään olla sokkosilla tautien kanssa; vaan toimitaan määrättyjen tieteellisten periaatteiden mukaan, jotka perustuvat kokemukseen ja tietoihin. Ja mikäli kokemukset karttavat ja tiedot lisääntyvät uusien havaintojen ja tutkimuksien kautta, sikäli enentyy kyky asettaa esteitä erilaisten tautien levenemiselle. Ja seurauksena on ihmisen elämänlangan piteneminen, kuten vastikään huomasimme tilastotieteen osottavan.

Tämän uudenaikaisen järkipärisen lääketieteen juuret ulottuvat kauas taaksepäin ajassa.

Sen tärkein lähtökohta on anatomia, joka ruumiin leikkausten kautta ottaa selville ihmisruumiin rakenteen. Keskiajalla kammottiin uskonnollisista syistä tällaisia tutkimuksia; ne alkoivat vasta 16:nnessä vuosisadalla, renessanssiaikakaudella. Jo 17:nnessä vuosisadan alkupuolella pääsi englantilainen Harvey selville verenkierrosta; tämä oli keksintö, joka käänsi nurin kaikki vanhat käsitykset ihmisruumiin toiminnasta. Sitten seurasi 17:nnessä ja 18:nnessä vuosisadan kuluessa joukko uusia uraa-aukaisevia keksintöjä toinen toisensa jälkeen. Ja 19:s vuosisata on rakentanut edelleen ennen lasketulle perustalle. Vähäpätöisimpiä yksityiskohtia myöten on ihmisruumis kokoonpanoltaan tunnettu, ja varsinkin kirurgillisten leikkausten alalla on lääkitystaito saavuttanut uskomattomia voittoja. Kokonainen sarja apuvälineitä on asettunut kirurgian palvelukseen: nukutusaineet, joiden avulla potilas saadaan tunnottomaksi leikkauksen ajaksi; Röntgen-säteet, jotka edeltäpäin ilmaisevat, mihin kohtaan veitsi on ohjattava; mutta ennen muuta antiseptiikka, joka järjestelmällisesti hävittää tartuntasiemenet ja siten estää niitä pääsemästä takertumaan haavoihin ja synnyttämästä hengenvaarallisia tulehduksia. Antiseptiikka on tulos bakteriologiasta, siitä tieteestä, joka tutkii noita paljaalle silmälle näkymättömiä, kaikkialla biljoonittain liikkuvia pikkuolioita.

Mutta bakteriologialla on vielä paljon laajempikin ja paljon yleisempi merkitys tautien luonteen tuntemiseen ja niiden vastustamiseen nähden. Tämän tieteen ensimmäinen edellytys oli mikroskooppi, joka keksittiin 17:nnessä vuosisadan lopussa. Jo 18:nnessä vuosisadan kuluessa opittiin mikroskoopin avulla tuntemaan useita bakteereja sekä käsittä-

Eräs mallisairaala. Berliinin Virchow-hospitaali, kuuluisa erinomaisesta järjestelystään.

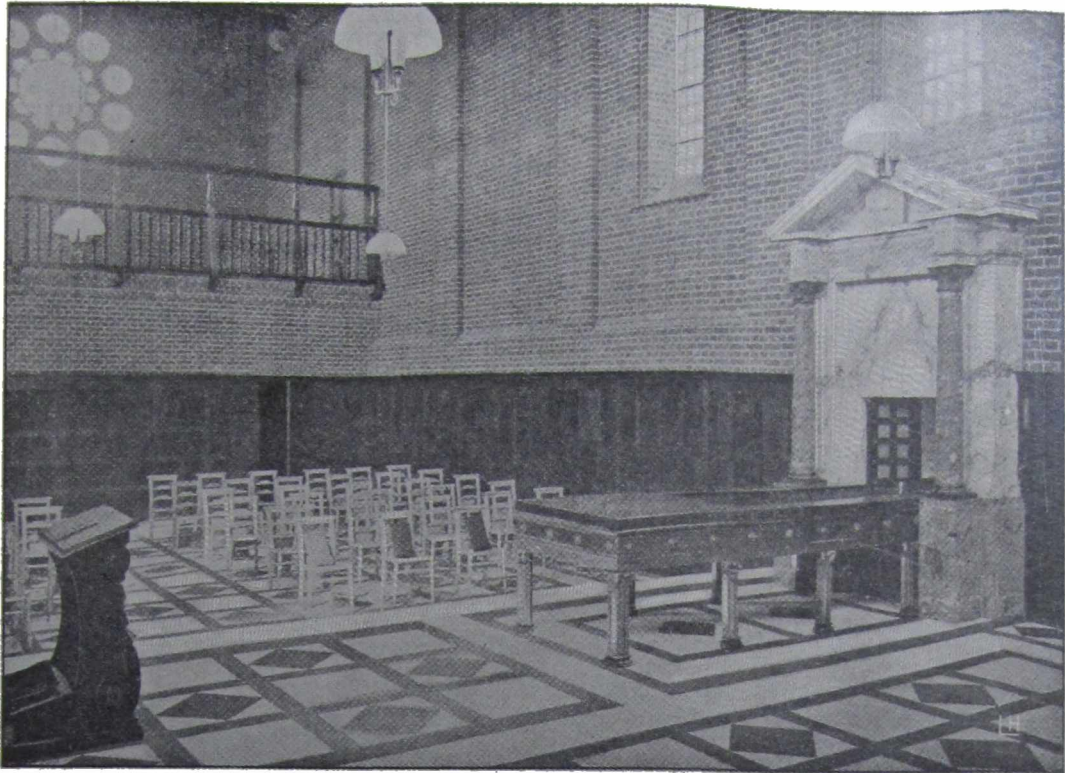
1. Miesten osasto ulkoa. — 2. Sama osasto. — 3. Sairaalan pihamaalla. — 4. Eris-
tysosasto. — 5. Sairaalan osastot eri tauteja varten, yleiskatsaus.

Nykyaikaisesta keuhkotautisairaala.

mään, että monet taudit aiheutuivat juuri niistä. Sittemmin edistyi tutkimus vähitellen, mutta vasta kun vuonna 1837 saatiin selville, että käymisprosessikin oli näiden pikkuolioiden aikaansaama, rupesi maa jalkojen alla varmentumaan; varsinkin vuodesta 1870 alkaen on toinen suuri keksintö tehty toisensa jälkeen. Vuonna 1882 löydettiin tuberkelibasilli, seuraavana vuonna kolerabasilli, ja sitten ne pikkuolennot, jotka aikaansaavat keuhkokuumeen, syfiliksen, lavantaudin, kurkkumädän ja monet muut kamalat taudit. Kaksi kuuluisinta tutkijaa tällä alalla ovat ranskalainen Pasteur ja saksalainen Koch. Jos keran saada selville, mitkä taudit seuraavat kustakin bakteerista, silloin on myöskin olemassa joitakin mahdollisuuksia taudin ehkäisemiseksi tai parantamiseksi. On osottautunut, että useat tautibasillit määrätyn käsittelyn kautta kadottavat vahingolliset ominaisuutensa, mutta sen sijaan saavuttavat kyvyn ihmisruumiiseen istutettuina suurentamaan tämän vastustuskykyä samaa tautia vastaan. Täten voidaan esimerkiksi vesikauhu parantaa ja muidenkin tautien alalla on saavutettu huomattavia tuloksia. Tätä menettelytapaa noudatti myöskin englantilainen lääkäri Jenner, kun hän vähää ennen vuotta 1800 rupesi

Ruumiinpolttokappeli.

muutamien satunnaisten havaintojen perusteella istuttamaan vaarantonta lehmärokkoa ihmisruumiiseen; siten hänen onnistui täydellisesti kukistaa isorokko, joka aikaisemmin oli vaatinut lukemattomia uhreja. Nykyajan kaikkein vaarallisinta tautia, tuberkuloosia, vastaan on jo ryhdytty taistelemaan; useissa tapauksissa voidaan tauti parantaa sopivan hoidon kautta, ja epäilemättä on ennen pitkää koittava se hetki, jolloin keuhkotauti on yhtä voimaton ihmistaitoa vastaan kuin isorokko jo kauan aikaa on ollut. Vain yksi ainoa nykyajan suurista kansantaudeista, syöpä, jonka leveneminen on tuskin sanottavasti pienempi kuin keuhkotaudin ja joka viimeisen miespolven aikana näyttää voittaneen yhä vankempaa jalansijaa, on vielä jäänyt lääketieteelle jotenkin selittämättömäksi ja voittamattomaksi ilmiöksi; mutta väsymättömällä tarmolla tehdään parastaikaa työtä sen alkuperän selville saamiseksi ja sen vallan murtamiseksi.

Myöskin muita laajalle ulottuvia ja luonteeltaan yleisempiä kysymyksiä on lääketieteellä ratkaistavanaan. Ensi sijassa on mainittava elatuskysymys, kysymys ravinnon oikeasta kokoonpanosta sekä eri ruokatarvikkeiden ravintoarvosta. Taistelu kasvituotteiden ja vastustavien fysiologioiden välillä on ilmi liekissä, ja kestää vielä jonkun aikaa, ennenkuin tiede on tässä kiistassa lausunut viimeisen sanansa. Tulevaisuus on osottava, miten oikeassa vegetarismi on, kun se

väittää kasvivirus ihmisen luonnollisiksi ravintoaineiksi, ja miten tällainen ruokajärjestys vaikuttaa elimistön vastustusvoimaan erilaisiin tauteihin nähden. Varmaa on ainakin se, että on suuria mahdollisuuksia ihmisen elinvoiman kohottamiseen, mikäli ravintokysymys tulee tarkemmin tutkituksi ja epäterveelliset ravintoaineet saavat väistyä terveellisempien tieltä.

Lääketiede on päämaja, josta taistelu kuolemaa vastaan johdetaan; käytännöllinen lääkitsemistaito on armeija, joka lakkaamatta on tulossa riistääksensä yksityiset ihmishenget kuoleman kielistä. Mutta näiden lisäksi tulee vielä suunnaton varasto hyökkäys- ja puolustusaseita, jotka osittain ovat yleisempää laatua, kuten julkiset terveydenhoitotoimenpiteet, osittain liittyvät lähemmin yksityiselämään vahvistaen yleisön tietoisuutta terveysopillisten toimenpiteiden tärkeydestä. Minkälaisia tuloksia voidaankaan saavuttaa perustamalla sairaskoteja ja synnytyslaitoksia, kasvattamalla kunnollisia kätilöitä ja sairaanhoitajattaria, määräämällä pakollinen lääkärinhoito muutamiin tarttuviin tauteihin nähden! Kuinka paljon voidaankaan aikaansaada tarkastamalla ravintoaineet, rakentamalla likaviemäreitä, hankkimalla terveellistä juomavettä, kieltämällä terveydelle vaarallisten asumusten käyttäminen, purkamalla kaikki rakennukset epäterveellisistä kaupunginosista j. n. e. Jokainen tällainen uudistus on työtä ihmiselämän pidentämiseksi. Ja kuinka tehokas ase taistelussa tauteja ja sairautta vastaan onkaan kansansivistys! Sillä mitä hyötyä siitä on, että tiede osottaa alkoholin vahingolliset vaikutukset ihmiselimistöön tai raittiin ilman ja veden merkityksen terveydelle, kun nämä tiedot eivät kuitenkaan pääse tunkeutumaan syvien rivien tajuntaan! Kasvava kansansivistys, runsaammat tiedot oman ruumiin toimintamuodoista ja sen tarpeista, siinä tärkeimmät edellytykset, jotta kuolevaisuus ja sairaaloloisuus yhteiskunnassa saataisiin vähentymään.

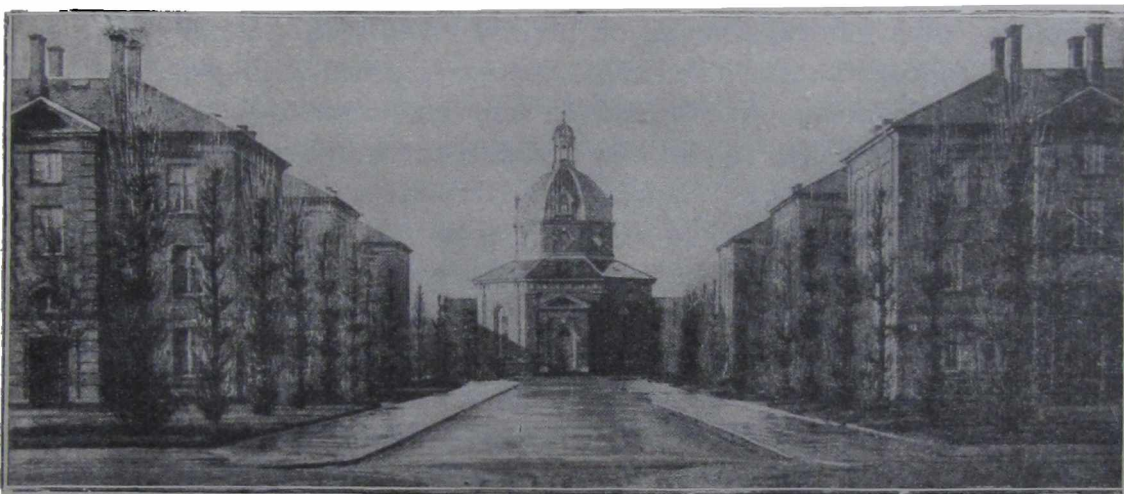
Mutta huolimatta tästä suuremmoisesta kehityksestä, josta tilastotiede antaa niin pettämättömiä tietoja, on kuitenkin olemassa eräs este, joka asettuu poikkiteloin kehityksen tielle ja hidastuttaa sitä voittokulussaan, este, joka vaikuttaa, että vuosittain kuolee paljon useampia ihmisiä kuin lääketieteen nykyisellä kannalla on luonnollista.

Tämä este on vallitsevat taloudelliset olot. Ne vaativat uhrejaan kaikkialta yhteiskunnassa — lakkaamaton taistelu olemassaolon puolesta kuluttaa hermoja ja hivuttaa terveyttä kaikissa yhteiskuntaluokissa. Mutta varsinkin ovat olevat olot alemmille säädyille epäedulliset. Työpäivä on tarpeettoman pitkä ja rasittava, ja lakkaamatta se kalvaa raatajan voimia köyristäen hänen selkäänsä ennen aikojaan; samaan suuntaan vaikuttaa köyhyys kaikkine seurauksineen, riittämätön ravinto, ahdas ja epäterveellinen asumus, puutteellinen lastenhoito. Myöskin kaikesta tästä kertoo tilastotiede, mutta tällöin kertomus ei

ole omiaan herättämään tyydytystä ja iloa, vaan katkeruutta ja surua. Kun Kööpenhaminan liikemiesperheissä kuolee 10 lasta, niin kuolee yhtä monessa työmiesperheessä saman ajan kuluessa 18 lasta; ja itse työväestön keskuudessa on lasten kuolevaisuus lähes kaksi kertaa suurempi alemmissä kerroksissa kuin ylemmissä. Kaikkialla tilastotiede viittaa samaan suuntaan: köyhyys ja huomattavan suuri kuolevaisuus ovat uskollisia liittolaisia. Uusia mahdollisuuksia avautuu ihmiskunnan elinvoimaisuudelle, kun köyhyys kerran katoaa ja työ käy riittävän kevyeksi.

Aivan uusia mahdollisuuksia kätkee tulevaisuus, mahdollisuuksia, joihin meidän katseemme ei uletu. Muinaisina aikoina oli ihmiselämä sokean kohtalon käsissä, ja siihen voitiin yhtä vähän vaikuttaa kuin tuuleen ja sateeseen. Nykyään sen sijaan ovat mahdollisuuden rajat käyneet venyviksi, eikä tarkkanäköisinkään tiedä, kuinka pitkälle rajapyykit voidaan siirtää.

Kööpenhaminan vaivaistalo.

Alallaan nykyajan parhaita. Näillä armelaisuuslaitoksilla koettaa yhteiskunta korvata laiminlyötyä velvollisuuttaan työtätekevän väestön taistelussa kuolemaa vastaan.

TILASTO.

Tilastotiede on vielä aivan nuori, uudenaikaisen yhteiskuntaelämän täysiverinen lapsi.

Entisinä aikoina ei tilastotiedettä ollenkaan kaivattu. Kaikki olot olivat niin ahtaat ja yksinkertaiset, että niistä saattoi hyvästi paljainkin silmin saada yleiskatsauksen. Jokainen tunsi tyystin omat elämäntehonsa, jotka hän sellaisinaan oli perinyt esi-isiltään. Vuorovaikutus muun maailman kanssa oli vähäpätöinen ja rajottui lähimpään ympäristöön. Talonpoika oli tekemisissä vain naapuriensa ja kylänmiestensä kanssa, ja silloin tällöin hän myöskin turvautui seppään tai pyöräntekijään tai johonkin kauppiaseen lähimmässä kaupungissa. Mitä tämän pikkumaailman ulkopuolella tapahtui, se ei liikuttanut häntä eikä herättänyt hänessä mitään mielenkiintoa. Varsinainen yhteiskuntaelämä ei vielä ollut kehittynyt. Jokainen kansa oli ikäänkuin pirstoutunut lukemattomiin pieniin, eristettyihin ryhmiin, kaupunkeihin, kyliin ja talonpoikaistaloihin, jotka eivät tarvinneet toisiansa, vaan tulivat kukin itsekseenkin toimeen. Valtionkaan ei tarvinnut hankkia erikoistietoja oloista maan eri osissa, sillä ne monet yhteiskunnalliset tehtävät, jotka hallitus nykyään on ottanut suorittaakseen, olivat silloin vielä tuntemattomia. Ja jos jotkut valtiomiehet koettivatkin hankkia itselleen tietoja väkiluvusta ja väestön elämänlaadusta, tekivät he tämän parhaasta päästä saadakseen selville, kuinka suuria verotaakkoja se kykeni kantamaan. Tämä seikka on ollut aiheena ensimmäisiin tilastollisiin laskelmiin, jotka ovat säilyneet meidän aikoihimme saakka.

Vasta 19:nneen vuosisadan taloudellinen kehitys on antanut aihetta tilastotieteen syntymiseen. Mikäli nykyajan yhteiskuntaelämä on vartunut, mikäli paikalliset raja-aidat ovat karsineet pois ja vuorovaikutus yksityisten ihmisten tai kaupunkien tai kokonaisten maiden välillä on käynyt vilkkaammaksi, mikäli vanhanaikuinen luonnontalous on hävinnyt ja suuripiirteinen rahatalous astunut sijaan, sikäli on käynyt vaikeammaksi, voipi sanoa mahdottomaksi, hallita kaikkia olosuhteita ja saada yleissilmäys koko yhteiskuntaelämästä. Väestö on sulanut

yhteen sekavaksi kokonaisuudeksi, jossa kaikki yksityiset renkaat vaikuttavat toisiinsa ja jokainen liike etenee kuin aallot meressä. Entisten ahtaiden ja selväpiirteisten olojen sijaan on muodostunut tuiki sekava sekamelska, josta on mahdoton saada selkoa yhdellä ainoalla katseella, vaan johon nähden on välttämätöntä tehdä tieteellisiä joukkohavaintoja. Tilastotiede on välttämätön edellytys uudenaikaisen yhteiskuntaelämän ymmärtämiseksi ja se on samalla tärkeä tekijä yhteiskuntaolojen asettamien käytännöllisten tehtävien ratkaisemiseksi. Kaikki yhteiskunnallinen lainsäädäntö olisi mahdoton, jolleivät tilastotieteen numerot tulisi oppaiksi näyttämään, minkälaisiin tuloksiin suurin piirtein katsottuna uudistukset johtavat. Miltei kaikki vakuutus-toiminta olisi niin ikään mahdoton, ellei tilastotieteellä olisi kokemuksia kuolevaisuudesta eri ikäluokkien keskuudessa, tulipalojen lukumäärästä, tapaturmien runsaudesta ja muista samallaisista seikoista. Koko julkiselle elämälle on tilastotiede apukeino, jonka merkitys vuosi vuodelta kasvaa.

Vallitsevat yhteiskunnalliset olot ne siis ovat luoneet tilastotieteen, ovat tehneet välttämättömäksi yhä uusien ainesten kokoamisen ja tutkimuksen ulottamisen yhä uusille toiminta-aloille. Tilastotieteen metodi saavuttaa alati runsaampaa tieteellisyyttä ja täsmällisyyttä, ja tieteenä sen perusta on vankasti laskettu tuolle tärkeälle matemaattiselle ilmiölle, jota kutsutaan suurten lukujen laiksi.

Ensimmäinen piirre, joka pistää silmäämme, kun katselemme tilastollista taulukkoa, on suurten lukujen säännöllisyys. Niin kauan kuin tarkastamme vain pieniä lukuja, emme huomaa juuri nimeksikään säännönmukaisuutta; jos esimerkiksi otamme selkoa, kuinka monta eri sukupuolta olevaa lasta syntyy jossakin yksityisessä pitäjässä, näemme mahdollisesti, että toisena vuonna tyttöjä on syntynyt kaksi kertaa enemmän kuin poikia, toisena taas aivan päinvastoin. Kun sen sijaan on puhe koko maasta, huomaamme, että rooo poikalasta kohti tulee vuosittain, vain aivan vähäpätöisillä poikkeuksilla, 945 tyttölasta, ja että asianlaita on samallinen koko maailmassa. Täten vallitsee kaikilla aloilla joitakin määrättyjä sääntöjä; luvut eivät ole satunnaisia ja mielivaltaisia, vaan ne ovat määrättyssä suhteessa toisiinsa. Olkoonpa kysymys teoista, jotka näyttävät riippuvan täydellisesti satunnaisista seikoista, kuten esimerkiksi itsemurhat, niin näyttäytyy sittenkin säännönmukaisuus perin silmäänpistävästi, kun vain otetaan tarpeeksi suuria lukuja.

Mutta aika ajoin tavataan kuitenkin poikkeuksia yleisestä säännöstä. Niinpä esimerkiksi useiden vuosien havainnot osottavat, että Tanskassa kaikista lapsista noin 10 prosenttia syntyy avioliiton ulkopuolella. Muutamina vuosina on niiden lukumäärä kuitenkin tavallista pienempi, vain 8—9 prosenttia; ja Kööpenhaminassa taas on

aviottomien lasten lukuun määrää säännöllisesti paljoo suurempi, runsaasti 20 prosenttia.

Tällaisissa tapauksissa tulee tilastotieteen ensi tehtäväkseen ottaa selville, ovatko poikkeukseen todellakin syynä muuttuneet olosuhteet, esimerkiksi muutos yleisten siveyskäsitteiden alalla tai naitujen ja naimattomien suhdeluvussa, vai ovatko vain sattumat pitäneet oikullista peliään. Vasta kun on saatu selville, että poikkeuksella on todelliset syynsä, voi tilastollinen tutkimus jatkaa työtänsä sekä pyrkiä ilmiöön vaikuttavien voimien jäljille.

Mutta miten saadaan yllämainittu seikka ratkaistuksi, miten voidaan mitata poikkeusten suuruus ja määrätä niiden luonne? Tässä kohdin suurten lukujen laki tulee meille avuksi luotettavana oppaana. Tämän lain perusta on sama kuin se, jonka uhkapelistä olemme oppineet tuntemaan; milloin pelkät sattumat saavat vallita eikä ulkonaisille häiritseville voimille anneta mitään sijaa, osottautuu, että lopputulos yhä enemmän lähenee sitä keskimäärää, jonka jo edeltäpäin saattoi arvata, kunhan yritys vain toistetaan tarpeeksi monta kertaa. Jos heitetään kymmenpennisellä ruunua ja ristiä vain 100 kertaa, saattaa helpostikin tapahtua, että tulee 60 kertaa ruunua ja 40 kertaa ristiä; mutta jos heitetään 10,000 kertaa perätysten, tulee jotakuinkin 5,000 kertaa ruunua ja 5,000 kertaa ristiä, eikä edes muutamien prosenttien poikkeus hevin saata tulla kysymykseen. Taikka jos tehdään 12 noppaheittoa, ei ole huomattavissa minkäänlaista säännöllisyyttä, mahdollisesti ei ainoallakaan heitolla saada kuutosta; mutta jos tehdään 12,000 heittoa, saadaan kuusi silmää jotakuinkin 2,000 kertaa. Tarkkojen matemaattisten laskelmien kautta on saatu selville, mitkä lait vallitsevat näissä sattumien säännöllisyyksissä ja missä määrin poikkeukset pienenevät, kun luvut kasvavat; ja saavutetut tulokset on sovellettu käytännöllisen elämän alalle, jolloin on havaittu, että samat lait täälläkin vallitsevat. Kuinka mielivaltaiset ja satunnaiset yksityiset tapaukset lienevätkään, osottaa kuitenkin tuo suuri keskiarvo samaa säännöllisyyttä; vuosi vuodelta toistuvat luvut kaikilla yhteiskuntaelämän aloilla melkein samallaisina, ja vain kun uudet voimat pääsevät liikkeelle, osottavat myös tilastotieteen taulukot uusia tuloksia.

Kaikkialla, missä luvut osottavat jotakin säännöttömyyttä, jotain poikkeusta tavallisuudesta, voi tilastotiede matemaattisesti laskea poikkeuksen suuruuden sekä sen johdosta päättää, ovatko sen syynä jotkut todelliset muutokset olevissa oloissa, vai riippuuko se nähtävästi vain jostakin sattumasta. Jos esimerkiksi vuosittain syntyy 70,000 lasta ja niistä 7,000 avioliiton ulkopuolella, mutta jonakin erikoisena vuonna tämä viimeksimainittu luku laskee 6,700:aan, silloin tilastotiede voi varmasti väittää, että tässä ei ole sattuma kysymyksessä, vaan

että on tapahtunut todellisia muutoksia; jos sen sijaan luku laskee vain 6,900:aan, ovat siihen nähtävästi syynä jotkut satunnaiset seikat, joihin ei ole tarvis kiinnittää mitään huomiota.

Tällä tavalla tilastotieteilijälle käy mahdolliseksi erottaa aineksestaan akanat jyvistä, niin että hän saa seulotuksi esiin ne luvut, jotka antavat todellisen ja luotettavan kuvan yhteiskuntaelämästä monine kirjavine yksityispiirteineen.

Ja tämä yhteiskuntaelämä ei suinkaan ole vuosi vuodelta samoihin muotoihin pukeutuneena. Päinvastoin, kuten yhteiskunta itse on elimistö, joka lakkaamatta on kehityksen alainen, siten myöskin yhteiskuntaelämän eri ilmaukset alati vaihtuvat, kehittyvät määrättyyn suuntaan, mikäli niitä synnyttävät voimat muuttuvat.

Kaikkialla kehitys, tuo ikuinen levottomuus, kuvastuu tilastotieteen lukuihin. Väkiluku kasvaa toisesta väenlaskusta toiseen suunnilleen yhdellä prosentilla vuodessa. Kuolevaisuus vähenee vähenemistään, mikäli lääketiede ja terveysoppi kehittyvät. Maahan tuotujen tavaroiden lukumäärä kasvaa vuosi vuodelta liike-elämän kehityessä, ja tuontitavaroiden joukossa kohoavat raaka-aineet, kivihiili, koneet ja muut samallaiset tavarat yhä enemmän etualalle, mikäli teollisuus voittaa jalansijaa. Kaupunkien väestö kasvaa nopeasti kaupunkilaiselämän ja kaupunkilaiselinkeinojen houkutuksesta, kun maaseudun väkiluku sen sijaan pysyy jotenkin ennallaan. Palkkatyöläisten lukumäärä teollisuuden ja liike-elämän alalla kasvaa huimaavaa vauhtia, mikäli suurtuotanto työntää vanhanaikaisen pikkutuotannon syrjään. Kaikilla yhteiskuntaelämän aloilla osottaa tilastotiede kehitystä, joka edistyy perin tasaisesti ja säännöllisesti.

Mutta tämän säännöllisen kehityksen ohessa tavataan myöskin ohimeneviä säännöttömyyksiä. Kun kulkutauti raivoaa, nousee kuolemantapausten lukumäärä tavallista suuremmaksi. Kun työnpuute on suuri, vähenee solmittujen avioliittojen luku, mutta siirtolaisuus kasvaa, käynnit teattereissa ja huvituksissa vähenevät, mutta panttilainausten luku enenee, säästöpankkitalletukset katoavat, mutta maksamattomat verorästit lisääntyvät. Ja kuten luvut osottavat ajoittaista säännöttömyyttä, samaten ne myöskin osottavat paikallisia poikkeavaisuuksia. Kaupunkien ja maaseudun, suurkaupunkien ja pienten maaseutukaupunkien, viljavien jokivarsien ja laihojen erämaiden välillä on suuria eroavaisuuksia. Väestö on kokoonpanoltaan ja elinkeinojensa puolesta perin vaihteleva näissä erilaisissa seuduissa. Kaupungeissa tavataan suhteellisesti enemmän naisia kuin maalla, vähemmän lapsia ja ikäihmisiä, vähemmän leskimiehiä, mutta enemmän leskivaimoja. Solmittujen avioliittojen, synnytysten ja kuolemantapausten lukumäärään nähden käy juopa kaupunkien ja maaseudun asukasten välillä vuosi vuodelta syvemmäksi. Ja toiset huomattavat

eroavaisuudet käyvät ilmi, kun väestö jaetaan toiminta-alan ja hyvinvoinnin perusteella. Työväenluokassa mennään aikaisemmin naimisiin kuin varakkaissa kansanluokissa; Kööpenhaminassa menee kolmasosa työläisistä avioliittoon, ennenkuin he ovat täyttäneet 25 vuotta, liikemiehistä ja virkamiehistä sen sijaan vain kymmenesosa. Työväenluokassa syntyy myös paljon enemmän lapsia kustakin avioliitosta, mutta toiselta puolen riistää myöskin kuolema niistä paljon useampia; jos ajattelemme suurkaupungin väestön jaetuksi pieniin ryhmiin hyvinvoinnin mukaan, silloin käy ilmi, että kuolevaisuus kasvaa säännöllisesti ryhmästä ryhmään, mikäli siirrytään varakkaista kansanluokista aste asteelta syvemmälle köyhyyteen ja kurjuuteen.

Täten antavat siis tilastotieteen luvut kuvan siitä yhteiskunnasta, jossa me elämme, sen kaikkine erilaisine varjostuksineen ja vaiheineen. Jokainen voima, joka liikkuu yhteiskunnan pohjalla, painaa leimansa näihin lukuihin. Yhä valtavampina keräytyvät ainesmäärät, yhä uusia elämänaloja ne valaisevat, ja kuitenkin on vielä monta aarniometsää, joihin tilastotiede on tehnyt vain lyhyitä, alustavia retkeilyjä.

Omituinen on se aines, jolla tilastotiede työskentelee; sen muodostavat elottomat numerot, kuolleet luvut, järjestettyinä ryhmiin ja riveihin, luvut, jotka itsestään eivät puhu mitään, mutta jotka tiede pakottaa aukaisemaan suunsa kertomaan ihmisten elämästä ja teoista ja suruista sekä niistä yhteiskunnallisista laeista, joita meidän kaikkien täytyy totella. Tilastotieteen kautta tulee yhteiskunta ikäänkuin itse-tietoiseksi, se oppii näkemään järjestystä ja säännöllisyyttä oloissa, jotka päältä katsottuna tuntuvat järjettömältä sekamelskalta, se oppii tuntemaan voimat, jotka kulloinkin vallitsevat, ja siten se pystyy tekemään ne itselleen alamaisiksi.

MAAILMANKIELI.

Meidän aikoinamme, jolloin kansainväliset yhdyssiteet vuosi vuodelta lujittuvat, jolloin liikevälineiden valtava kehitys tekee suuretkin etäisyydet olemattomiksi ja repii maahan raja-aidat eri kansallisuuksien väliltä, tuntuvat kielieroavaisuudet kahta rasittavammilta.

Kaikki maailman kansat ovat joutuneet välittömästi tekemisiin toistensa kanssa, mutta ne eivät ymmärrä toisiaan. Kielelliset eroavaisuudet muodostavat muurin heidän välillään, ja vaikeudet ovat vain osittain voitettavissa pitkällisen ja vaivalloisen työn kautta.

Jos ihminen tahtoo täydellisesti perehtyä jonkun toisen kansan kieleen, niin että hän voi helposti lausua sillä ajatuksensa ja ymmärtää sitä yhtä hyvin kuin äidinkieltään, niin tämä maksaa hänelle vuosikausien työn. Ja jo auttavankin taidon hankkiminen vieraassa kielessä, niin että jotenkuten tulee toimeen jokapäiväisessä keskustelussa ja pystyy ilman suurempia vaikeuksia lukemaan vieraskielistä kirjaa tai sanomalehteä, jo tämäkin vaatii varsin suuria ponnistuksia. Vieräs sanavarasto on koottava, satoja ja tuhansia uusia nimityksiä on yksitellen painamalla painettava muistiin, niin että ne aina tarvittaessa ovat käsillä. Ja sitten nuo monet vaikeat ja mutkikkaat säännöt sekä tuo kirjava moninaisuus poikkeuksia ja epäsäännöllisyyksiä, joita ei pääse täydellisesti hallitsemaan, jollei niitä uudestaan ja yhä uudestaan toista itseksensä. Ajateltakoon esimerkiksi saksankielen monimutkaista kielioppia tai engläninkielen suuria ääntämisvaikeuksia, kun sama kirjain voidaan ääntää kymmenelläkin eri tavalla!

Kuitenkin kielitaidon tarve vuosi vuodelta käy yleisemmäksi entistä laajemmissa kansanpiireissä. Yhä runsaammiksi tulevat ne yhteiset harrastukset, jotka liittävät toisiinsa eri kansoihin kuuluvia yksilöitä maapallon kaikissa osissa, ja yhä runsaammiksi tulevat ne kansainväliset kokoukset, joissa nämä ihmiset kohtaavat toisensa; sosialidemokraateilla, rauhanaatteen kannattajilla, naisasian ajajilla, lääkäreillä ja hotellienomistajilla, luonnontutkijoilla ja tilastotieteilijöillä, kaikilla on omat kansainväliset järjestönsä. Yhä välttämättömämmäksi käy maanviljelijälle, tehtailijalle ja kauppiaille valppaasti pitää silmällä, mitä uutuuksia heidän ammatissaan muilla paikkakunnilla otetaan käy-

täntöön, sillä tästä riippuu heidän oma menestyksensä täydellisesti. Eikä liikemiehille riitä vain yhden tai parin kielen tunteminen, vaan heidän täytyy osata niin monta kuin suinkin. Toinen kieli toisensa jälkeen tunkeutuu sivistyskielten piiriin, ei ainoastaan saksa, englanti ja ranska, vaan myöskin venäjä, italia, hollanti ja skandinaviaiset kielet — ennen pitkää kai myöskin japanilainen sivistys saa niin suuren vaikutusvallan, että muissa osissa maailmaa ollaan pakotetut japaninkieltä opiskelemaan. Kieliopettajat järjestävät kaikissa maapallon osissa kielikursseja käytännöllisen kielitaidon saavuttamiseksi, ja toimeliaat kustantajat lähettävät tukuttain halpoja sanakirjoja, kielioppeja ja oppikirjoja kirjamarkkinoille.

Ei siis sovi ihmetellä, jos kaikki tämä ajan ja voiman hukka synnyttää ajatuksen, että yksi ainoa kieli kohotettaisiin yleiseksi maailmankieleksi. Siten saataisiin luoduksi kansainvälinen ilmaisukeino. Verrattain helposti voisi kukin ihminen oppia sen verran, että hän saattaisi ymmärtää kaikkia muita ihmisiä ja heille tehdä ajatuksensa ymmärrettäviksi, ja jokainen kirjallinen tekele, joka yleensä olisi omiaan herättämään mielenkiintoa kotimaan rajojen ulkopuolella, voitaisiin kääntää tälle yhteiselle kielelle ja siten tehdä tunnetuksi koko maapallolla.

Tämä on ajatus, jonka toteuttaminen ei tuota mahdottomia vaikeuksia. Jo aikaisemminkin on muutamilla aloilla ollut käytännössä tällaisia yhteisiä kieliä. Keskiajalla ja vielä kauan uudella-ajallakin, kun kansainvälinen ajatustenvaihto rajottui parhaasta päästä oppineiden piiriin, oli latina tieteiden kielenä. Eri kansojen oppineet kirjoittivat tieteelliset teoksensa yksinomaan latinaksi, vaikka heidän äidinkieltensä saattoi olla siitä hyvinkin poikkeava. Viimeisinä vuosisatoina on ranskankieli ollut eri valtioiden välisenä virallisena kielenä, ja ranskalainen käännös seuraa kaikkien tilastollisten teosten tekstiosaa, niin että japanilainen tilastontutkija voi käyttää hyväkseen tanskalaista tilastoa, ja tanskalainen tutkija päinvastoin japanilaista tilastoa. Merenkulun ja osittain myöskin kaupan alalla on englanninkieli länsimaissa vallottanut itselleen ensi sijan. Ja kaukaisessa idässä luetaan ja kirjoitetaan kiinaa kaikkialla, mutta jokainen kansa lausuu kirjoitusmerkit omalla kielellään, aivan samalla tavalla kuin me luemme ja ymmärrämme luvut jossain laskuesimerkissä, vaikkemme osaa sanaakaan sen henkilön kielestä, joka tuon esimerkin on kirjottanut.

Kansainvälinen kieli, joka käsittää kaikki sivistyneet kansat ja mikäli mahdollista kaikki kansankerrokset, ei siis itsessään ole mikään mahdottomuus. Ja sillä tulisi olemaan, kunhan se vain ensin toteutuisi, merkitys, jota tuskin voi arvata liian suureksi. Kuten rautatie, sähkölennätin ja kansainvälinen posti lyhentää maantieteelliset etäisyydet, siten se voittaisi kielelliset eroavaisuudet ja loisi uusia edelly-

tyksiä kansainväliselle liikkeelle ja olisi näin omiaan edistämään inhimillistä viljelystä.

Tämä ajatus voidaan toteuttaa kahdella eri tavalla: toiselta puolen voidaan valita maailmankieleksi joku elävä kieli, toiselta taas keksiä keinotekoinen kieli vasituisesti tätä tarkotusta varten. Ensi silmäykseltä saattaa tuntua kuin edellinen ratkaisu olisi yksinkertaisempi ja luonnollisempi, mutta lähemmin tarkastettuna se osottautuu varsin epäkäytännölliseksi. Ensiksikin ovat valtiolliset vaikeudet huomattavat; kuinka paljon kateutta ja kuinka monta selkkausta siitä olisikaan seurausena, ja kuinka paljon vastarintaa tekisivätkään muut suurvallat, jos tahdottaisiin kohottaa esimerkiksi englantia maailmankieleksi! Ja tämän lisäksi tulee vielä joukko muitakin vaikeuksia. Rakenteeltaan yksinkertaisimmatkin elävistä kielistä ovat tavattoman vaikeat oppia monien epäsäännöllisyyksiensä ja omituisuuksiensa sekä tavattoman suurten sanavarastojensa johdosta. Jos englanninkieli onkin jokseenkin helpoa sille, jonka äidinkielenä on tanska, johtuu tämä siitä, että molemmissa kielissä on niin monta yhteistä sanaa. Aivan toisin on laita, kun suomalaiset tai venäläiset taikkapa japanilaiset tahtovat oppia englantia.

Keinotekoinen kieli sitä vastoin voittaa kaikki nämä vaikeudet. Sen tielle asettavat valtiolliset suhteet vain harvoja kiviä, ja sen rakenne voidaan tehdä monta vertaa yksinkertaisemmaksi kuin minkään elävän kielen. Saatetaan tyytyä muutamiin harvoihin poikkeuksettomiin sääntöihin, jotka nopeasti painuvat mieleen; ja sanavarastokin voidaan keksiä sillä tavalla, että sen muistissa säilyttäminen tuottaa verrattain vähän vaikeutta. Niissä tapauksissa, jolloin elävillä kielillä on useita sanoja samaa käsitettä varten — ahne ja itara, rakkaus ja lempi, hyökätä ja rynnätä — voidaan tyytyä vain yhteen sanaan. Jokaisesta yksinkertaisesta sanavartalosta voidaan lisäämällä alku- tai loppuliitteitä määrättyjen sääntöjen mukaan muodostaa joukko erilaisia sanoja, joilla kullakin on eri merkityksensä, aivan samalla tavalla kuin esimerkiksi sanasta »ystävä» muodostetaan käyttämällä eri liitteitä sanat »ystävyyys», »ystävällinen», »ystävällisyys», »epäystävällinen», »epäystävällisyys» j. n. e. Ja lopuksi voidaan myöskin suuressa määrin valita sellaisia sanoja, jotka jo edeltäkäsinkin ovat tunnettuja useiden eri kansojen keskuudessa. Kaikkiin kieliin on nimittäin vuosisatojen kuluessa kotiutunut sadottain vierasperäisiä sanoja, joita käytetään ja ymmärretään kaikissa sivistysmaissa. Nämä ovat osaksi uudenaikaisten käsitteiden ja esineiden nimityksiä, kuten telefontti, kanuuna, ministeri, konttori, teatteri j. n. e., mutta osaksi myöskin jo sangen vanhojen käsitteiden nimityksiä, kuten kahvi, sokeri, suola, paperi, idiootti, patriootti, sympatia, persoona j. n. e., j. n. e. Jos siis tekokieli etsii sanansa tällaisten nimitysten joukosta, joita jo ennestään tavataan kaikissa kielissä, tai jos sellaisia ei ole, lainaa niitä eniten levinneistä kielistä sekä aina

tavottelee mikäli mahdollista suurinta yksinkertaisuutta ja selvyyttä, silloin on oleva suhteellisesti helppoa omaksua itselleen sen sanavarasto. Ehtimiseen on oppilas kohtaava sanoja, jotka ennestäänkin ovat hänelle tuttuja, ja kieli on täten helposti ja nopeasti syöpyvä hänen muistiinsa.

Jo useita satoja vuosia takaperin syntyi ajatus laatia tällainen keinotekoinen maailmankieli; useita erilaisia järjestelmiä esitettiinkin, mutta ne olivat kaikki hyvin monimutkaisia ja epäkäytännöllisiä, kielitieteellisiä leikkikaluja, jotka eivät voineet olla miksikään hyödyksi todellisessa elämässä. Vasta kun kansainvälinen liikenne kehittyi ja kielelliset esteet kävivät rasittaviksi, alkoivat järjestelmät käydä yksinkertaisemmiksi ja käytännöllisemmiksi.

1880-luvulla herätti volapük tavatonta huomiota, ja monet uskoivat jo, että päämäärä oli saavutettu. Kieli oli erään saksalaisen papin Schlegerin keksimä, ja se saavutti joukon kannattajia kaikkialla maailmassa; perustettiin volapük-yhdistyksiä ja julkaistiin kirjoja ja sanomalehtiä volapük-kielillä. Nyt on tämä kieli täydellisesti unhotettu, tuskin ainoakaan ihminen sitä enään harrastaa, ja sillä on merkitystä vain historiallisena todistuksena inhimillisistä erehdyksistä.

Volapükin surullinen kohtalo ei riippunut sattumasta. Vaikka se kyllä oli helpompi oppia kuin mikään luonnollinen kieli, oli se kuitenkin liian vaikea. Sanat olivat muodottomia ja epäselviä; niiden taivutus muistutti liian paljon sisätysten asetettuja kiinalaisia laatikkoja — löf, rakastaa; löfob, minä rakastan; olöfob, minua rakastetaan j. n. e. — ja äänteellisessä suhteessa kieli oli raskas ja ruma.

Parempi tulevaisuus näyttää olevan *esperantolla*.

Sen keksijä on eräs puolalainen lääkäri, Zamenhof, ja lähimpänä aiheena hänen yritykseensä oli se kieltensekotus, joka vallitsee hänen isänmaassaan, jossa puhutaan rinnan neljää kieltä, puolaa, saksaa, venäjää ja juutalaisten kieltä. Se rupesi saamaan osaksensa huomiota loppupuolella 1880-lukua, mutta vasta seuraavan vuosikymmenen päättyessä, kun volapükin merkitys oli loppunut, alkoi se levitä laajempiin piireihin, ja nyt se voittaa ripeästi alaa melkein kaikissa sivistysmaissa; eniten kannattajia on se tähän asti saanut Ranskassa. Kokemus on todistanut, että se on täydellisesti opittavissa lyhyen ajan kuluessa, eikä se tee vaikeuksia niillekään, joilla ennestään ei ole mitään kielitietoja; ja kansainväliset kokoukset, joissa kaikki keskustelut tapahtuvat esperantoksi ja joissa tällä kielellä pidetään saarnoja ja pöytäpuheita sekä esitetään näytelmäkappaleita, ovat osottaneet, että se puhekielenäkin on käyttökelpoinen.

Esperantolla onkin monta puolta, jotka tekevät sen sopivaksi kansainväliseksi apukieleksi. Se on sointuisa, muistuttaa monine vahvoine vokaaleineen suuresti italiaa tai espanjaa. Sen kielioppi on tavattoman yksinkertainen ja luonnonomainen. Ja sen sanavarasto on niin nerok-

kaasti keksitty, ettei se tuota sanottavia vaikeuksia. Kaikki substantiivit loppuvat -o:hon, kaikki adjektiivit -a:han; *silento* merkitsee äänettömyys, *silenta* äänetön. Alkuliite *mal-* antaa sanalle vastakkaisen merkityksen, aivan kuin suomenkielessä jälkiliite -ton sanoissa »onneton», »iloton»; *bona* merkitsee hyvä, *malbona* paha; *dika* merkitsee paksu, *maldika* ohut. Feminini-suku ilmaistaan siten, että päätteeksi -o:n sijaan asetetaan -ino; kun isä on *patro*, on siis äiti *patrino*. Tekijän nimi osotetaan niin, että tehtävän tavaran nimitykseen liitetään tunnus -isto; *meblo* merkitsee huonekalu, *meblisto* huonekaluseppä. Lankoutta osotetaan alkuliitteellä *bo-*; *bopatro* on siis appi, *bopatrino* anoppi. Painatamme tähän pari riviä osotteeksi, kuinka sanat esperantossa muodostuvat: *La lingvo internacia Esperanto estas facile lernebla, eĉ de la personoj ne multe instruitaj. Kelkaj horoj sufiĉas ĝenerale por lerni la tutan gramatikon, kelkaj tagoj por legi, kelkaj monatoj por paroli.* (Kansainvälinen kieli esperanto on helppo oppia, myöskin niiden, jotka eivät ole lukeneita. Muutamit tunninit riittävät yleensä koko kieliopin oppimiseen, muutamit päivät lukemiseen ja muutamit kuukaudet puhumiseen.)

Tekokielen tehtäviin ei luonnollisestikaan kuulu kansallisten kielten syrjäyttäminen, kielten, joiden suojassa yksityisten kansojen sivistys on versonut ja kasvanut kukalle. Esperanton merkitys voi olla yksinomaan siinä, että se on käytännöllinen apukieli, keino kansainvälisen liikenteen helpottamiseksi.

Tulevaisuus on osottava, missä määrin esperanto kykenee tätä tehtäväänsä täyttämään. Kuka ties koko kieli jo kymmenen tai viiden toista vuoden kuluttua on unhotettu, ja ihmiset kerääntyvät uuden, paremman ja täydellisemmän tekokielen ympäri — ehkä taas kahden tai kolmenkymmenen vuoden jälkeen tavotellakseen vielä parempaa, vielä täydellisempää kieltä! Silloin koko se työ, jota tuhannet ihmiset nykyään tekevät saavuttaakseen tietoja esperantossa ja jakaakseen niitä muille, on hukkaan kulutettu.

Mutta kuitenkin, juuri esperanton suuri leveneminen on merkki siitä, että kaikkialla maailmassa kaivataan kansainvälistä kieltä. Ja niin suuri on kaipuu, ettei tämän päämäärän eteen lakata työskentelemästä, ennenkuin tuuma on saatu toteutetuksi. Luonnollisin tuntuu sellainen ratkaisu olevan, että eri valtiot keskenään sopivat jonkun yhteisen kielen ottamisesta pakolliseksi aineeksi kaikkiin kouluhiihin, kuten ne ovat sopineet yhteisistä postitaksoistakin kansainvälistä posti-liikennettä varten. Jos tämä tapahtuu tai jos yhteinen kieli muulla tavalla pääsee voitolle, silloin ovat muutamien vuosien kuluessa ne vaikeudet voitettut, joita nykyinen Babelin sekotus on aikaansaanut, ja silloin on myöskin avautuva uusia ja suurempia mahdollisuuksia yhteistyöhön eri kansojen välillä.

SPIRITISMI.

20:nneen vuosisadan koitteessa, sähkövalaistuksen ja langattoman sähkölennätinyhteyden aikakaudella, kun ihmisen tiedot luonnon laeista ja hänen valtansa luonnon voimien yli on saavuttanut täydellisyyden, josta hän vielä muutamia kymmeniä vuosia takaperin ei voinut uneksiakaan, on tavattavissa taikauskoa niin karkeata ja lapsellista, ettei pimeimmän keskiajan eriskummallisimmat aavejutut ole sen räikeämpiä.

Ja huomattavaa on, että tämä taikausko ei rehotta etäisissä ja hiljaisissa maailman sopukoissa, jonne nykyajan sivistyselämä ei ole päässyt sanottavassa määrässä tunkeutumaan, vaan keskellä suurkaupunkien meluavaa temmelystä. Eikä se esiinny köyhimmässä kansankerroksissa, missä kouluopetus on huonompaa ja missä on vähemmän aikaa ja tilaisuutta lukemiseen ja henkisten kykyjen harjottamiseen, vaan päinvastoin juuri parempiosaisen keskuudessa, keskisäädystä ja ylemmissä luokissa, jopa sellaisissakin, jotka omaavat aikansa korkeimman tieteellisen sivistyksen. Ei ole kulunut pitkää aikaa siitä, kun muutamat lontolaiset lehdet koettivat edistää levenemistään lupamalla ilmottaa jokaiselle uudelle tilaajalle hänen elämänkohtalonsa palkkaamansa tähteinselittäjän kautta; ja tulokset olivat häikäiseviä. Tietäjät ja povaaajat ansaitsevat hyviä tuloja kaikkialla suurkaupungeissa, ja heillä on liiketuttavia hyvinkin ylhäisissä piireissä. Kaikellaiset velhontempot, joihin kuuluvat kirjottautuminen saatanalle ja eriskummalliset pöyristyttävät menot, ovat muodissa muutamissa Pariisin aatelisissa ja kirjallisissa piireissä. Eritoten *spiritismi* viettää orgioitaan kaikissa sivistysmaissa.

Niin kummallinen kuin tämä taikauskon vallalle pääseminen onkin meidän valistuneella aikakaudellamme, ei se kuitenkaan ole ollenkaan selittämätön ilmiö. Se taipumus mystillisyyteen, joka kaikkina aikoina ja kaikissa yhteiskunnissa on ollut ihmisille ominainen, esiintyen milloin voimakkaampana, milloin heikompana, on läheisesti tekemisissä ihmisten luonnonkäsityksen kanssa sekä riippuu osaksi myöskin vallalla olevista taloudellisista, yhteiskunnallisista ja valtiollisista oloista.

Entisaikojen taikausko johtui luonnonlakien puuttuvasta tuntemisesta. Luonnonilmiöt olivat ihmisestä salaisten, käsittämättömien voimien ilmauksia ja ne painautuivat syvälle hänen mieleensä synnyttäen kammoa ja epävarmuuden tunnetta. Mielikuvitus joutui liikkeelle, ja kaikelle, joka poikkesi tavallisuudesta, annettiin ylikuonnollinen selitys. Auringonpimennykset ja pyrstötähdet ennustivat onnettomuutta maalle. Rutto ja kato olivat taivaan rangaistus ihmisten synneistä. Onnettomuudentapaukset johtuivat noita-akkojen taikatempuista. Koiran ulvonta ja huuhkajan kirkuna ennustivat kuolemaa ja kurjuutta. Tähtien kulku oli eriskummallisella tavalla yhteydessä yksityisten ihmisten kohtalojen kanssa. Kokonainen sarja eriskummallisia mielikuvia kehittyi, ja kaikellaisten noitien, keijukaisten ja merenneitojen, henkien ja haltijoiden, tonttujen ja aaveitten ajateltiin täyttävän luomakunnan.

Mikäli luonnonvoimat ovat tulleet tunnetuiksi, on mystiikka saanut väistyä terveemmän käsityskannan tieltä. On saatu selville luonnonlakien toimintamuodot ja vaikutukset; auringonpimennykset voidaan laskea minuutilleen ja sekunnilleen jo vuosikausia etukäteen; ne bakteerit, jotka synnyttävät erilaisia tarttuvia tauteja, ovat käyneet tunnetuiksi, ja siten voidaan rajottaa niiden levenemistä. Salaperäisyys katoaa, ja samalla katoavat myöskin taikauskoiset mielikuvat, väistyvät pois kasvavan tiedon tieltä kuten yön usvat väistyvät koittavan päivän tieltä. Mutta kaikki tämä tapahtuu vain hitaasti ja asteittain; tarvitaan sukupolvia, ennenkuin entisaikojen taikauskon rippeet täydellisesti ovat karkotetut ihmisten mielikuvituksesta.

Mutta samalla kun luonnonvoimat käyvät päivä päivältä selvemmiksi ja kirkkaammiksi ja lakkaavat antamasta ravintoa salaperäisille hourekuville, samalla tulevat yhteiskuntaelämän voimat yhä epäselvemmiksi, oikullisemmiksi ja kammottavammiksi. Ihminen tulee tahdottomaksi leikkikaluksi mahtavien alkuvoimien kourissa; hän kadottaa oman kohtalonsa ohjat; ikuinen levottomuus ja epävarmuus tempaa hänet noidanpyörteeseensä, jossa vallitsee vieraita, etäisiä ja suurimaksi osaksi hänelle käsittämättömiä voimia. Ajateltakoon entisaikojen ahtaita ja yksinkertaisia oloja, jolloin talonpoika ja hänen perheensä itse kulutti suurimman osan talon tuotteista ja myi kaupunkiin vain, mitä omista tarpeista liikenä, jolloin käsityöläinen parhaasta päästä työskenteli pientä, hänelle mieskohtaisesti tuttua ostajapiiriä varten ja jolloin kukin, lukuunottamatta sairautta, tulipaloja ja samallaisia onnettomuustapauksia, oli oman onnensa seppä; ja verrattakoon sitten tähän nykyisiä oloja, jolloin kaikkien kohtalo riippuu epävakasta liikesuhteista maailmanmarkkinoilla ja jolloin kaukaisimmissakin maailmanäärissä sattuneet tapaukset, sota ja rauha, viljasadon suuruus, uusien metallisuonien löytö, uusien työtapojen keksiminen, uusien kauppateiden avaaminen ja muut samallaiset seikat, ulottavat vaikutuksensa maapallon

kaikkiin osiin, kooten rikkauksia ja kultaa muutamisiin kansankerroksiin ja syösten toiset kärsimysten ja epätoivon syvimpään kuiluun, mutta toimien aina odottamattomasti ja yksityisille ihmisille selittämättömällä tavalla. Ajateltakoon niitä taloudellisia liikepulia, jotka aika ajoin raivoavat enentäen työttömyyttä ja vähentäen työpalkkoja, jotka ovat vastustamattomia kuin luonnonvoimat ja vaikutuksiltaan pelottavia ja jotka ovat syntyneet valtaviin, mutta vaikeasti havaittavien ja laskettavien yhteiskunnallisten voimien yhteistyöstä. — Näin uudistuvat entisaikojen olot, jolloin ihmiset pelosta vavisten näkivät luonnonvoimien riehuvan; nykyajan ihmiset ovat yhtä neuvottomia ja voimattomia riehuvaiin tuotantovoimiin nähden! Tai ajateltakoon sitä kammottavaa kauhua, jonka valtaan varakkaat kansanluokat joutuvat, nähdessään, kuinka työväestön keskuudessa vallankumouksellinen mieliala voittaa jalansijaa ja vallankumoukselliset voimat varttuvat — kauhua, joka lähinnä muistuttaa sitä tunnetta, joka valtaa ihmisen hänen vaistomaisesti huomattaessaan rajuilman lähestyvän!

Ei ole ollenkaan ihmeteltävä, että tämä epävarmuuden ja voimattomuuden tunne synnyttää sairaalloisia, pöyristäviä mielialoja, tekee sielun alttiiksi mystillisille kuvitteluille — jotka ovat laadultaan uudenaikaisempia, enemmän »tieteellisiä» kuin vanha, lapsellinen kansanusko, mutta jotka sisällykseltään kuitenkin lähentelevät tätä. |..!

Mutta ei myöskään ole ihmeteltävä, että nämä kuvittelet löytävät aivan erilaista maaperää eri kansankerroksissa.

Työväenluokan keskuudessa ne eivät saa mitään vastakaikua; sosialismi vaikuttaa jonkunlaisena vastamyökkynä. Nykyajan työmies ei anna vallitsevien taloudellisten olojen nutistaa itseään maahan; hän taistelee niitä vastaan, hän koettaa saada selville niiden luonteen ja alkusyyin voidakseen sitten sitä suuremmilla toiveilla hyökätä sitä yhteiskuntaa vastaan, joka ne on synnyttänyt, sekä rakentaa uuden, toisiin taloudellisiin lakeihin perustuvan yhteiskunnan. Taloudelliset voimat eivät pimitä hänen järkeään, vaan ne kiihottavat hänen taisteluhaluun.

Toisin on asianlaita keskisäädissä, jonka elämä on niin epävarma tehtailijoiden ja suurkauppiasten puolelta tapahtuvan kilpailun puristuksessa. Kalvavat huolet muokkaavat monet mielet sopiviksi pelloiksi taikauskon kylvölle; mystiikka ilmaantuu mainiona keinona kiihottuneiden hermojen huumaamiseksi ja tyyntymiseksi sekä väsyneiden ajatusten elvyttämiseksi; se ilmaantuu jonkunlaisena henkisenä alkoholina. Järkeilevä protestantismi ei tyydytä tuota tarvetta; paremmin vastaa tällaista sieluntilaa katolisuus komeine ja loistavine kirkonmenoineen, musiikkineen ja suitsutustuoksuineen; vielä paremmin buddhalaisuus sielunvaellusoppeineen; kaikkein paraiten kuitenkin spiritismi.

Alkupuolella 1850-lukua, aikoina, jolloin 1848-vuoden vallankumoukset kaikkialla olivat kukistetut ja yhteiskunnalliset luokkaharras-

tukset heikenneet, astuu spiritismi näyttämölle herättäen yleistä huomiota. Amerikassa oli vähän aikaisemmin keksitty pöytätanssi; täten nimitetään sitä ilmiötä, että pöytä useiden henkilöiden painaessa sormenpänsä sitä vastaan jonkun ajan kuluttua alkaa liikkua ja vähitellen voi tehdä sängen voimakkaitakin keikauksia; ja tässä ilmiössä — joka on vain luonnollinen seuraus siitä, että läsnäolijat sormenpäillään tahtomattaankin painavat milloin kovemmin, milloin heikommin pöytää — nähtiin muka todistuksia yliluonnollisten olentojen toiminnasta. Vainajien henget asettuivat täten vuorovaikutukseen elävien kanssa. Tehtiin kysymyksiä hengille ja saatiin heiltä vastauksia sillä tavalla, että lausuttiin aakkosten kirjaimet ja pantiin muistiin, minkä kirjaimen kohdalla pöytä kulloinkin rupesi tanssimaan; ja tätä menettelyä jatkettiin, kunnes muodostui kokonaisia sanoja, vieläpä lauseitakin. Useimmiten olivat vastaukset aivan tolkuttomia; toisinaan niissä kuitenkin oli järkevä sisällys — ja olihan tämä luonnollista, sillä sormien painallukset kävivät ehdottomasti vahvemmiksi, kun tultiin siihen kirjaimeen, jonka odotettiin synnyttävän liikettä.

Alkupuolella 1850-lukua harjotettiin kaikkialla Euroopassa intohimoisesti pöytätanssia; missä vain ihmisiä kokoontui, pantiin kohta kokeita toimeen. Vähitellen laimeni kuitenkin into, ihmiset saivat tärkeämpiä tehtäviä. Mutta usko henkiin pysyi kuitenkin muutamissa piireissä vallalla ja 1870-luvulla se rupesi saamaan uutta vauhtia.

Se tapa, jolla henget nyt asettuivat vuorovaikutukseen ihmisten kanssa, oli kuitenkin tuntuvasti toisellinen, paljon tarkotuksenmukaisempi ja vähemmin vaivalloinen kuin tuo rasittava pöytätanssi; spiritistit selittävät tämän muutoksen johtuvan siitä, että henkimaailma samoin kuin inhimillinen yhteiskuntakin on ainaisen kehityksen alainen. Kuten ihmiset noiden aikojen jälkeen ovat keksineet telefonin, sähköraitiotien, ohjattavat ilmalaivat, langattoman sähköyhteyden j. n. e., samoin ovat myöskin henget keksineet uusia keinoja päästäkseen yhteyteen elävän maailman kanssa.

Pöytien asemesta tulivat yleensä elävät ihmiset välittäjiksi, »medioiksi», kuolleen ja elävän maailman välillä. Nämä mediot ovat henkilöitä, joille luonto on antanut erikoisen kyvyn päästä yhteyteen henkiolentojen kanssa. Medio lankee kuolemantapaiseen tajuttomuuteen, jolloin hänen sielunsa erkaneeruu ruumiista, ja tällöin henget käyttävät hyväkseen hänen elinvoimaansa suorittaakseen aineellisia, puhtaasti ruumiillisia toimia. Yksinkertaisin on tällainen materialiseeraus silloin, kun henget vain tyytyvät puhumaan medion suun kautta sekä kirjoittamaan hänen kädellään, kertoen kokemuksistaan Tuonelassa, lausuen julki ystävydentunteensa jälkeenjääneilleen, pitäen esitelmiä ja kirjoittaen kyhäelmiä aineista, jotka herättävät mielenkiintoa elävissä j. n. e. Korkeampi ja kehittyneempi muoto henkien materialiseerausta on se,

jolloin ne pukeutuvat ruumiilliseen hahmoon, ovat silmin nähtäviä ja käsin koskettavia, vieläpä valokuvattavissakin, jättävät jälkiä märkään saveen, vastaavat kysymyksiin, joita asetetaan heille suoraan, sirottavat kukkasia huoneeseen, siirtävät raskaita esineitä niihin koskematta ja suorittavat monta muutakin temppua, jotka näyttävät sotivan luonnon lakeja vastaan.

Tämä henkien ruumiillinen ilmaantuminen on spiritistien mielestä kouraantuntuva ja sitova todistus heidän oppinsa totuudesta, ja kaikki vastaväitteet, joita tuodaan esille ilmiöiden oikeaperäisyyttä vastaan, kimmahtavat takaisin heidän uskonkiihkonsa kilvestä ja näyttävät heistä vain yhä lujemmin tukevan heidän oppiaan. Kun kuuluisimmat mediot toinen toisensa jälkeen ovat paljastetut petkuttajiksi, jotka itse ovat esiintyneet erilaisissa henkiosissa puettuina valkoisiin viittoihin, sillaikaa kun heidän omalla paikallaan on istunut täytettyjä nukkeja, niin tämä muka johtuu siitä, että medio-lahja pilaa ihmisen hermoston ja siten johtaa hänet tällaisiin itsessään varsin selittämättömiin tekoihin; tässä yksityisessä tapauksessa, jolloin jonkunlainen epäusko on saanut »hengen» valtoihinsa, on sattunut petos, mutta 999:ssä tapauksessa on todellisia henkiä esiintynyt. Kun vastaukset, jotka henki antaa esitettyihin kysymyksiin, ovat varsin sekavia, ei tämä johdu siitä, että median tiedot ovat olleet riittämättömiä, vaan siitä, että on esiintynyt »pilkkahenki», joka on tehnyt ivaa seurasta. Kun henki puhuu kieltä, jota medio ei hallitse, ja ääntäminen on murteellista ja korot vääriä, niin tämä ei johdu siitä, että median on ollut työläs oppia vieraat, tuntemattomat sanat ulkoa istuntoa varten, vaan siitä, että henki, saadessaan elinvoimansa mediosta, on saanut myöskin osan tämän ruumiillisista heikkouksista »materialiseerattuun» olomuotoonsa. Nähdään siis, kuinka nerokas koko järjestelmä on, kuinka se voi käyttää mitä tahansa todistuskappaleeksi henkien todellisesta esiintymisestä.

• Mutta mikä on sitten totta, mikä valhetta kaikista niistä eriskummallisista seikoista, joita kerrotaan spiritistisistä istunnoista?

Että suurin osa noista kummallisista ilmiöistä ovat suoranaista petosta, jota viekkaat petkuttajat harjottavat hankkiakseen rikkauksia herkkäuskoisten ihmisten kustannuksella — siitä ovat kaikki sokaise-mattomat tarkastajat yhtä mieltä. Jokainen kätevä silmänkääntäjä voi esittää aivan samaa, mitä nähdään kuuluisimpien medioiden istunnoissa. Tämän lisäksi on medioille eduksi se mielentila, joka vallitsee heidän katselijakunnassaan; ihmiset ovat odotuksesta jännittyneitä ja uskovat sokeasti kaikkea, mitä näkevät; heidät asetetaan musiikin ja laulun arvostelukykyä heikentävän vaikutuksen alaiseksi; ja itse toiminta tapahtuu puolihämärässä, joka estää heitä tekemästä selviä havaintoja. Ja henkivalokuvat, joita aikaisemmin pidettiin kumoamattomina todistuksina — sillä valokuvauslevy ei valehtelee, se on vain kuva

Eräs äskettäin julaistu vainajan henkikirje, joka ilmestyi valokuvauslevylle ilman valotusta.

siitä, mitä todellisuudessa on olemassa — nämä henkivalokuvatkin voidaan sangen helposti aikaansaada; levyyn saattaa ennakolta olla syövytettyä henkihahmo, tai saattaa valkoisiin puettu henkilö hetkeksi tulla näkyviin taustalle ja kohta taas vetäytyä takaisin, jolloin kuvaan tulee epäselvä ja läpikuultava haamu.

Toiselta puolen on kuitenkin luultavaa, ettei kaikki ole petosta. On otaksuttavaa ja kai varmaakin, että muutamat niistä ilmiöistä, joita spiritismi pitää henkiolentojen aikaansaattamina, johtuvat aivan luonnollisten voimien toiminnasta, voimien, joita tiede ei vielä ole kyllin perinpohjaisesti tutkinut. On medioita, joiden mieskohtaista rehellisyyttä ei ole mitään syytä epäillä ja jotka tiedottomassa tilassa ollessaan toimivat tavalla, jota ei mitenkään voi katsoa seuraukseksi herkkähermoisuudesta ja hysteriasta; he voivat antaa lausuntoja seikoista, joita he eivät vähääkään tunne, ja vieläpä toisinaan puhua kokonaisia lauseita kielellä, joka tavallisissa oloissa on heille aivan outo. Tässä on epäilemättä kysymys siitä, mitä nykyajan sielutieteilijät kutsuvat »salatajuisuudeksi»; joukko mielikuvia on keräytynyt sie-

luun kohoamatta kuitenkaan selvään tajuntaan; niitä ei ole omaksuttu, ja ne pääsevät valloille vain muutamissa erikoisissa sieluntiloissa, tajuttomuudessa, unessa j. n. e. Medio on aikoja takaperin voinut kuulla vieraalla kielellä lauseen, ja vaikka hän ei ole ymmärtänyt siitä sanaakaan eikä koskaan sitä itselleen sen enempää selvitetty, on se kuitenkin syöpyntä hänen muistiinsa. Luonnollisessa tilassaan hän ei voi tuntea lausetta, vaikka hän sen kuulisikin, tai on hänellä ehkä hämärä tunne siitä, että hän joskus on jotain samantapaista kuullut; tajuttomuustilassaan hän sensijaan voi toistaa sen yhtä tarkasti kuin fonograafi. Jokainen tietää omasta elämästään mainita samallaisia piirteitä — jos kohta paljon heikommassa muodossa. Saattaa esimerkiksi tapahtua, että silmämme harhailevat muutamien rivien yli, ja vasta monen minuutin perästä käy selville, mitä oikeastaan luimme; me voimme miettiä jotain asiaa, jota emme kuolemaksemme muista, ja vasta unessa se sukeltaa esiin meidän tietoisuuteemme.

On myöskin mahdollista, että toiset omituiset ja tähän saakka vain vaillinaisesti tunnetut tai aivan tuntemattomat sielunvoimat ja -tilat tulevat näkyviin muutamissa n. k. »spiritistisissä» ilmiöissä. On paljon seikkoja taivaan ja maan välillä — niiden joukossa myöskin monet ihmissielun salaisuudet — joita tiede ei vielä ole voinut valaista: Josain määrin voi siis tieteellinen tutkimus saada hyödyllisiä aineksia uskovilta spiritisteiltä, mutta nämä ovat ensin seulottavat ja punnittavat, ennenkuin päästään oikeihin ja selviin tuloksiin. Samalla tavalla on ennenkin tiede voinut käyttää hyväksensä taikauskkoa ja sen tekemiä havaintoja; niinpä astronomia on kehittynyt astrologiasta, ja kemia alkemiasta, ja samalla tavalla on myöskin hypnotismi saanut alkunsa eläimellisen magnetismin haaveellisista mielikuvista.

Mutta tätä seikkaa lukuunottamatta on spiritismin ainoa merkitys siinä, että se osottaa, kuinka epäräitit yhteiskunnalliset olot synnyttävät sairaalloisia mielikuvia ihmisten aivoissa.

TAIDE JA ELÄMÄ.

Vastalauseena kaikkea sitä harmaata ja rumaa, mautonta ja tyyli-
töntä vastaan, joka meitä ympäröi, on uudenaikainen taideteollisuus
viime vuosikymmeninä herännyt eloon.

Kauneutta kaikessa ja kauneutta kaikille, siinä ne molemmat teh-
tävät, jotka taideteollisuus on ottanut suorittaaksensa. Anna taiteen
tunkeutua elämään, anna sen vaikuttaa niihin huonekaluihin, jotka
täyttävät kotimme, niihin tavaroihin, joita otamme käteemme, niihin
vaatteihin, joihin pukeudumme, niihin rakennuksiin, jotka me näemme
katujen varsilla, anna sen kohdata meitä kaikkialla jokapäiväisessä
elämässämme, ei minään vieraana, museomaisena, vaan tutunomaisena
ja kodikkaana, anna sen ilahuttaa silmäämme, minne ikänä sen kään-
nämmekin, anna sen päivä päivältä syöpyä mieleemme; mikä kauneu-
denjano ja elämänilo onkaan silloin versova esiin ihmisten keskuudessa,
ihmisten, joiden katse nyt tylsistyy kaikesta siitä rumasta, minkä he
joka päivä näkevät edessään.

19:n vuosisadan teknillinen kehitys, niin tavattoman tärkeä
kuin se onkin ollut kaikellaisten tarvetavaroiden valmistamiseen näh-
den, on tähän asti kuitenkin perin vähän kyennyt luomaan kauneutta
jokapäiväiseen elämäämme. Päinvastoin, se tyylikkyys ja tekotavan
hienous, jota tavataan kaikissa vanhemmilta ajoilta säilyneissä esi-
neissä ja joka on osotteena kansan syvästä kauneudenkaipuusta ja
vaistomaisesta aistikkuudesta, se on tukehtunut tehdasteollisuuden
kaavamaisuuteen, kuten hento kukka tukehtuu rehevään rikkaruohoon.

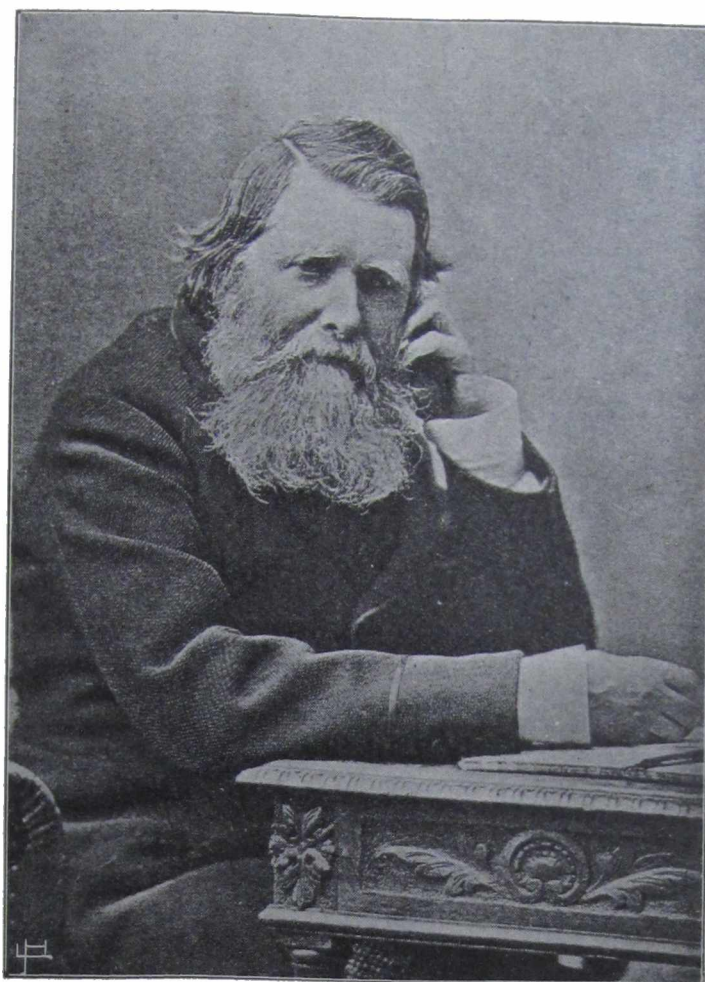
Ajateltakoon vanhoja talonpoikaistaloja omituisine sinisiksi, punai-
siksi ja viheriäisiksi maalattuine huonekaluineen, vanhoine kellokaappei-
neen, kiiltävine kupariastioineen ja tinalautasineen, ja verrattakoon
sitten näitä nykyajan tehtaissa valmistettuihin huonekaluihin, mautto-
miin korutavaroihin ja kirjaviin öljyväripainoksiin. Tai ajateltakoon
vanhoja kansallispukuja, miesten solkitakkeja ja naisten tykkimys-
syjä, ja verrattakoon niitä meidän aikamme tehdasvaatteihin, jotka
ostetaan valmiina vaatetusliikkeistä. Tai ajateltakoon vanhoja kau-
punkilaistaloja ulkonevine parvekkeineen ja seinäkomeroineen, haus-

koine puuveistoksineen ja teeskentelemättömine koristeineen sekä piene sievine yrttitarhoineen, ja verrattakoon niitä niihin kivihirviöihin, joita nykyaikoina toimeliaat liikemiehet rakentavat vierekkäin ja jotka ovat toistensa kaltaisia niinkuin vesipisaratkin ovat toinen toisensa näköisiä, kaikki yhtä likaisen harmaita väriltään, ainoana koristeena muutamit otsikkoon muuratut koneinvalmistetut stukko-ornamentit.

Kaikkialla on kehitys ollut samallinen; ikävät ja rumat tehdastuotteet, vailla sielukkaisuutta ja tyyliä, ovat tunkeutuneet seuraamme; meidän kotimme ovat muodostuneet tehdaskodeiksi; samallinen harmaa, väritön univormu verhoo kaikkea meidän ympärillämme. Tehdasteollisuuden tunnussana on ollut: kaikki niin halvaksi kuin mahdollista; ja kauneuden sai sitten käydä, kuinka sattui. Ja jos tavaroihin joskus uhrattiin muutamia koristeita, niin tämä tapahtui aivan pintapuolisesti, aivan ulkonaisesti; pyrkimystä ei elähyttänyt rehellinen halu pukea esineet sopusuhtaisiin muotoihin ja aistikkaihin väreihin, vaan päämäärä tähtäsi yksinomaan tavaroiden suurimpaan mahdolliseen menekkiin.

Koko tämä surkuteltava kehitys on synnyttänyt voimakkaan vasta-vaikutuksen, liikkeen, jonka tarkoitus on raivata tietä uudelle renessansille, uudelle taiteen elpymiselle. Ja kuten vanha renessansi keskiajan lopuessa käänsi katseensa takaisin ja haki esikuvia vanhanajan taiteesta, siten myöskin uusi renessansi alotti työnsä palautumalla menneiden aikojen taidemuotoihin; se tapasi aluksi ihanteensa keskiaikaisessa käsityössä.

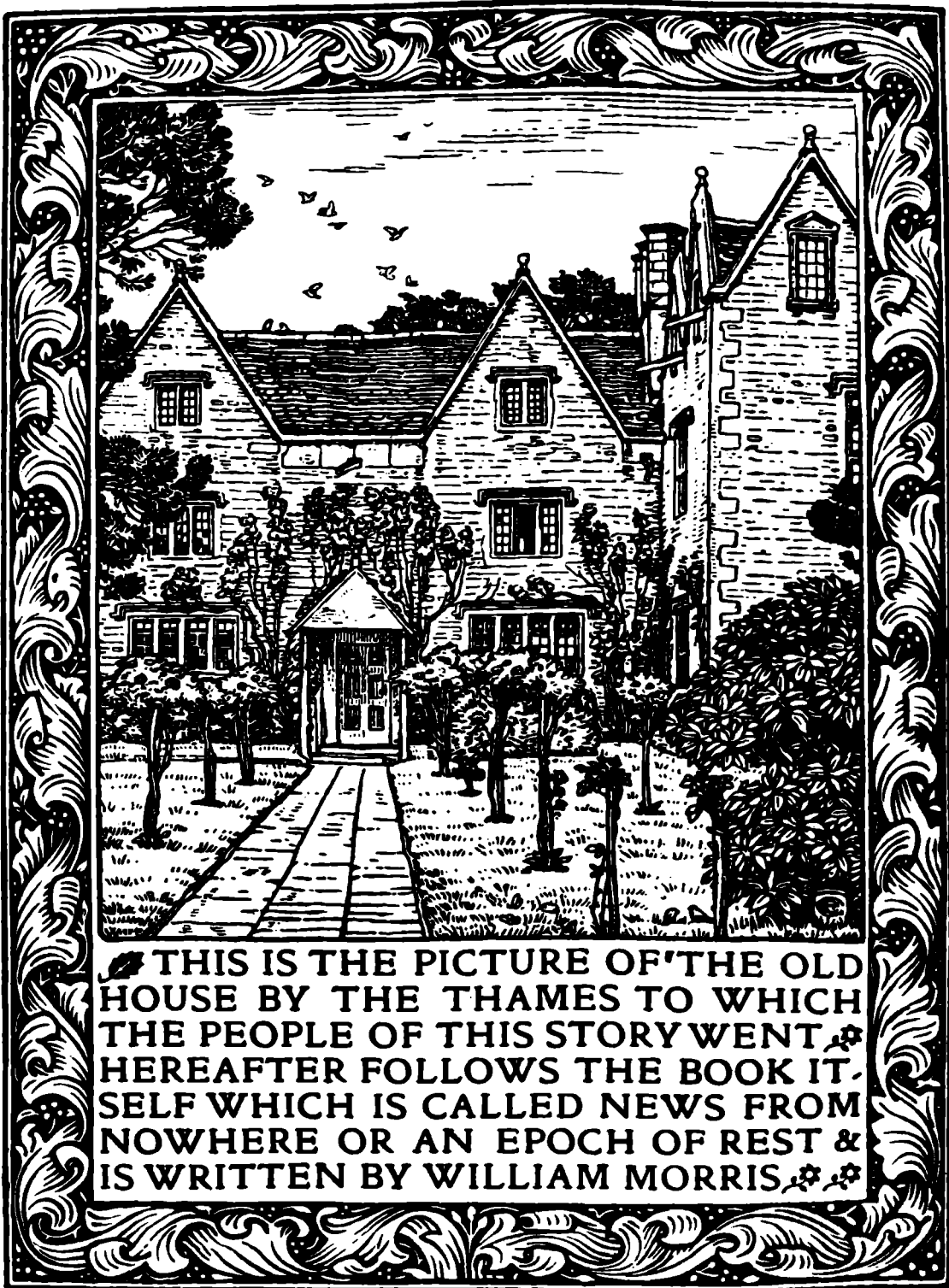
Tämän uuden suunnan aatteet lausutaan ensi kertaa julki englantilaisen John Ruskinin (äänn. Rösken) teoksissa. Kauneudenihailijana ja kauneudenapostolina rakasti hän keskiaikaa, goottilaista taidetta ja vanhanaikaista käsityötä, kiihkoisalla intohimolla, mutta vihasi ja tuomitsi nykyaikaa, koneiden aikakautta, sen savuavia tehtaantorvia ja sen halpahintaista rumuutta. Palatessaan keskiaikaan hän löysi sen, mitä turhaan oli nykyajasta etsinyt, väsymättömän kauneuteenpyrkimisen, joka ei levännyt, ennenkuin pääsi ihanteittensa perille, ja joka ei halveksinut luoda taideteoksia vähäpätöisimmistäkin tarvetavaroista. Keskiajalla havaitsi hän taiteilijahengen ja käsityöläistaituruuden yhdistyneeksi samaan henkilöön, ja hän näki tulokset siinä sopusuhtaisessa kauneudessa, siinä luonteenomaisessa tyyliässä, joka on painanut leimansa keskiajan käsityötuotteisiin; itse silloinkin, kun tekotapa on vaillinainen, nähdään kuitenkin yksilö teosten takana ja se herättää tyydytystä. Ainoa tie, millä Ruskinin mielestä kysymys taiteen ja elämän lähentämisestä toisiinsa voitiin ratkaista, oli palaaminen takaisin keskiaikaisiin työtapoihin sekä kokonaan luopuminen uudenaikaisesta tekniikasta. Niin sairaalloisen katkeroittunut hän oli vihassaan

John Ruskin

sykyajan koneihin, että hän antoi painattaa kirjansa käsipainolla, vieläpä kuljettaa ne hevosin ja rattain, jotteivät ne saastuisi rautatievaunuista.

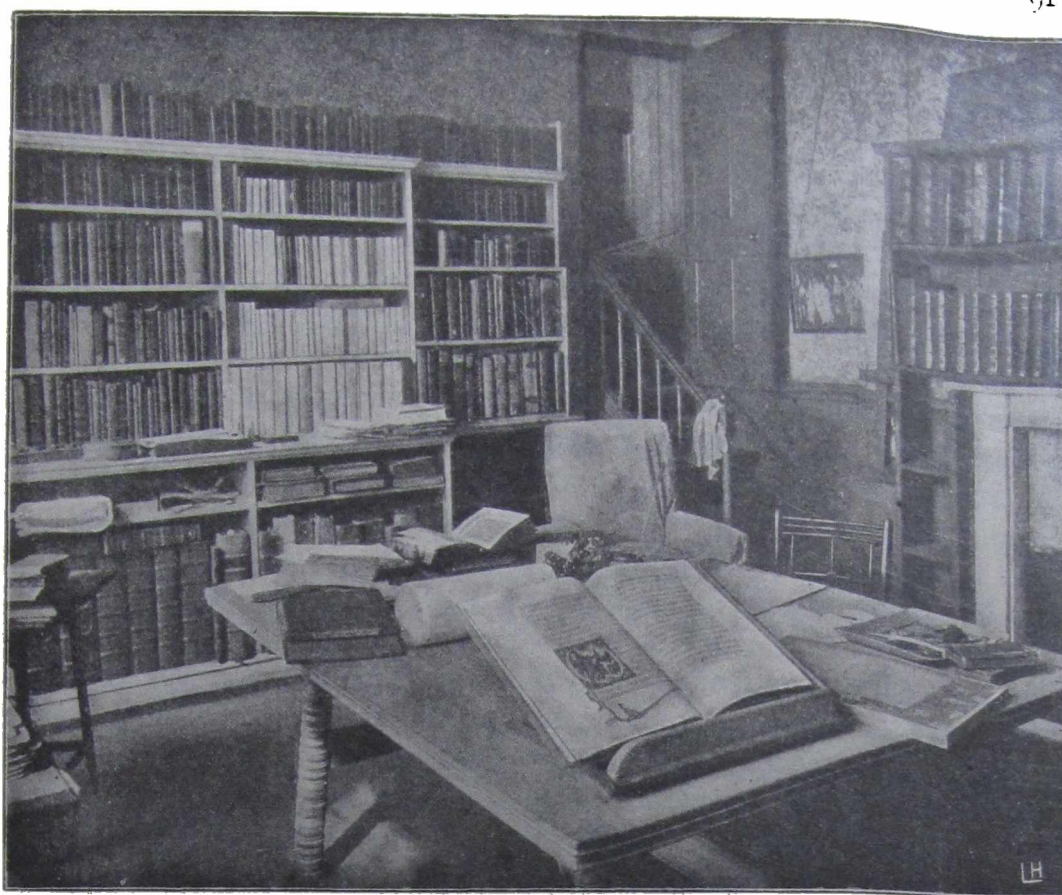
Ruskin sai paljon oppilaita, jotka kehittivät edelleen hänen suunnitelmiaan ja koettivat toteuttaa niitä käytännössä. Ensimmäisiä näistä oli William Morris. Kuten Ruskin haki hänkin taiteensa esikuvat etupäästä keskiaikaisista käsiteollisuuden tuotteista, joiden tekotapaa hän uutterasti tutki ja jäljitteli; myöskin toiselta taholta sai hän vaikutelmia, varsinkin itämaiden koristeellisesta taiteesta. Mutta kun Ruskin vihassansa nykyelämän kaavamaisuuteen ja aistittomuuteen ikäväi takaisin keskiaikaisiin yhteiskuntaoloihin, suuntasi Morris sensijaan katseensa eteenpäin ja tuli sosialistiksi; sillä hän ymmärsi, että vasta sosialistisessa yhteiskunnassa hänen lempiunelmansa saattoi toteutua, unelma siitä, kuinka kauneus vallitsi elämän jokapäiväisyyttäkin ja kuinka kaikki työ synnytti luomisiloa. Hän on antanut kaunokirjal-

THIS IS THE PICTURE OF 'THE OLD HOUSE BY THE THAMES TO WHICH THE PEOPLE OF THIS STORY WENT, HEREAFTER FOLLOWS THE BOOK ITSELF WHICH IS CALLED NEWS FROM NOWHERE OR AN EPOCH OF REST & IS WRITTEN BY WILLIAM MORRIS.

Sivu eräästä Morriksen kirjasta.

Morriksen työhuone.

lisen esityksen siitä sopusuhtaisesta elämästä, jonka hän ajatteli toteutuvaksi tulevaisuuden sosialistisessa yhteiskunnassa. Myöskin myöhemmät englantilaiset taiteilijat, jotka ovat työskennelleet edelleen hänen viittomaansa suuntaan, ovat läheisesti liittyneet sosialistisiin aatteisiin.

Vuodella 1861, jolloin William Morris alotti toimintansa, on perustava merkitys koko nykyaikaiseen taideteollisuuteen nähden. Toinen tavaralaji toisensa jälkeen kotiutui hänen teollisuuslaitokseensa, ja niistä huonekaluista, lasitavaroista, maljakoista, uutimista, lasimaalauksista, tapeteista, koruompeluksista, kirjapainotuotteista j. n. e., jotka hänen työpajoistaan levisivät ympäri maan, oli jokainen erikoiskappale täysin taiteellisesti valmistettu alusta loppuun pienimpiä yksityisseikkoja myöten. Täten oli tie viitottu uudelle ajansuunnalle. Mitä ennen ei voitu uneksiakaan, se tapahtui nyt: taiteilijat rupesivat valmistamaan jokapäiväisiä tarvetavaroita ja avasivat puoteja kuten mitkäkin liikkeenharjottajat. Morriksen ja muiden taiteilijoiden valmistamat taideteollisuustuotteet levisivät ylt'ympäri varakkaiden luokkien koteihin ja edistivät suuresti maun hienostumista ja kauneusaistin kehitystä Englannin kansassa.

Mutta yksi vika haittasi kaikkia niitä tavaroita, jotka Morris ja hänen koulunsa lähettivät maailmaan: ne olivat yhtä kalliita kuin kauniita. Kaikki työpafoissa valmistetut esineet olivat käsityötuotteita, ja jokaisessa yksityiskohdassa voitiin huomata luovan taiteilijan kädenjälkiä. Mutta käsin suoritettu työ oli hirvittävän kallista verrattuna tehdastyöhön, joka vallitsi kaikkialla eri teollisuushaarojen alalla, ja hinnat olivat sen mukaiset. Ainoastaan Englannin kaikkein ylimmät yhteiskuntakerrokset saattoivat ostaa noita kalliita esineitä ja niillä kotejansa koristaa; kansan syvillä riveillä ei siihen ollut varaa. Liikkeestä tuli ylikuukaliike; voidakseen tunkeutua keskisäätyyn ja työväenluokkaan ja tullakseen siksi kansanliikkeeksi, joksi se oli tarkotettu, täytyi sen mukautua niihin ehtoihin, jotka nykyajan teknillinen kehitys oli luonut: ottaa koneita laajalti käytäntöön ja muuttua *taidekäsityöstä taideteollisuudeksi*.

Tämän muutoksen alkuvaiheet olivat kuitenkin kaikkea muuta kuin lupaavia.

Tähän tutustuaksemme on meidän siirryttävä Saksaan 1880-luvulla. Siellä ryhdyttiin jotenkin karkealla tavalla sovittamaan vanhan käsityön muotoja, viivoja ja värejä koneella suoritettuun työhön, huomauttamatta, että se, mikä soveltui toiseen työtapaan, ei soveltunut toiseen. Se, mikä oli ollut hienoa ja kaunista vasaroin ja taltoin valmistettuna, se tuli rumaksi, kömpelöksi ja luonnottomaksi koneella jäljiteltynä, sillä käsityö ja tehdasteollisuus ovat kaksi perin eri asiaa, jotka johtavat aivan erilaisiin tuloksiin, aivan kuin taltta ja hiomakonekin ovat eri asioita.

Kokonainen tulva hirvittäviä huonekaluja, maljoja, vaaseja ja kaikellaisia muita esineitä virtasi 1880- ja 1890-luvulla saksalaisista »taidetehtaista» kaikkiin koteihin ympäri koko Euroopan manteren, hirvittäviä, koska olivat valheellisia ja koska todellisuudessa eivät ollenkaan vastanneet niitä vanhanaikaisia taidemuotoja, joihin ne olivat pakotetut. Ja yhtä kelvoton kuin niiden tyyli oli myöskin niiden aines. Se ohjelma, jonka mukaan tehtiin työtä tehtaissa, kuului: huo-noa ja halpaa. Kuten jäljiteltiin vanhoja, huolellisesti tehtyjä käsityötuotteita, siten koetettiin jäljitellä myöskin vanhaa arvokasta työainetta; petäjä saatiin täten ensi silmäyksellä muistuttamaan tammea taikka mahonkia; tina maalattiin pronssivärillä; messinki ja vaski taot-tiin paperin-ohuisiksi levyiksi, joilla silotettiin esineitten pinnat, niin että ne näyttivät olevan puhdasta metallia; »lasimaalaukset» painettiin konein vahapaperille, jossa näkyi erivärisiä ruutuja ja kuvia lyijy-kehyksineen, ja nämä paperit liimattiin sitten ikkunalaseihin. Kaik-kialla sama henki painoi leimansa halvan taideteollisuuden tuotteihin; ne olivat mauttomia, koska olivat valheellisia koko olemukseltaan. Ne vaikuttivat kuin kilisevä kulkunen ja helisevä vaski, koettaessaan

kaikellisilla juonilla tyydyttää pintapuolista, arvostelukyvyytöntä katselijaa ja antaessaan lupauksia kauneudenkaipuun tyydyttämisestä, lupauksia, joita ne eivät kyenneet täyttämään.

Liike oli joutunut väärälle raiteelle ja sen täytyi sentähden päätyä mauttomuuteen, joka loukkasi vielä paljon enemmän kauneudentaistia kuin entisen tehdasteollisuuden periaatteellinen kuivuus, joka ei ainakaan tahtonut näyttää toisenlaiselta kuin se itse asiassa oli. Ja pettynein mielin katselivat Euroopan taiteenharrastajat saavutettuja tuloksia.

Kaksi seikkaa oli opittu tämän hapuilevan kehitysajan kuluessa. Toiseksi, että oli turvaututtava mikäli mahdollista koneihin, jos mieli saada taideteollisuus todellakin koko kansan omaisuudeksi eikä ainoastaan muutamien rikkaiden palvelijaksi. Ja toiseksi, että oli luotava uusia, itsenäisiä tyylinuotoja, jotka erikoisesti olivat sovitettujen koneiden toimintatapaan, jollei tahdottu vaipua vastenmieliseen mauttomuuteen. Tällainen oli se tehtävä, joka oli ratkaistava.

1890-luvulla alkoivat ensimmäiset valonsäteet koittaa. Siellä täällä havaittiin nimittäin taideteollisen tuotannon alalla uuden kehityksen merkkejä. Vapauduttiin vanhojen mallien orjallisesta jäljittelemisestä, gotiikasta ja renessansista, barokista ja empirestä, talonpoikaistyylisiä ja itämaalaisista koristeista; silmää terotettiin tutkimalla vanhoja tyyllajeja, niistä lainattiin myöskin joitakuita piirteitä, mutta ne luotiin uudestaan ja sovitettiin nykyajan ajatusjuoksuun ja työtapaan. Myöskin muista taidelajeista saatiin vaikutelmia, varsinkin viehättävästä japanilaisesta taiteesta. Ja kaikkeen tähän lisättiin uusia, aivan alkuperäisiä piirteitä. Opittiin ymmärtämään, että uusi aika vaati uutta taidetta, ja itsetietoisesti pyrittiin sellaista tyyliä kohti, joka voisi tyydyttää nykyajan yhteiskuntaelämässä ilmenevää kauneudenkaipua; ei tahdottu luoda yksipuolista kaavamaisuutta, mutta koetettiin löytää joitakin yhteisiä näkökohtia, joiden ympäri voitiin ryhmittä, mutta jotka kuitenkin sallivat kunkin yksityisen taiteilijan menetellä vapaasti yksilöllisten omituisuuksiensa mukaan.

Uusi taideteollinen liike saikin omat teoriansa. Varsinkin belgialaisen taiteilijan ja kirjailijan Henry van de Velden kirjoitelmat herättivät suurta huomiota ja synnyttivät vilkasta ajatusten vaihtoa.

Hän vastustaa jyrkästi sitä suuntaa, joka koristeiden ja ornamenttien avulla koettaa kaunistaa esineitä. Antakaamme kunkin yksityisen esineen saada juuri se muoto, joka sen tehtävään nähden on yksinkertaisin ja tarkoituksenmukaisin; sillä kuta totuudenmukaisempi, kuta loogillisempi, kuta järjellisempi se on, sitä kauniimpi se myöskin on. Eikö rautatiesilta jäntevine kaarineen, eikö kone valtavine teräsluurankoineen ole kumpikin omalla tavallaan kaunis, koska niiden kummankin tarkoituksenmukaisuus käy selvästi ilmi niiden kaikista yksi-

tyisosista, jotka ovat sulautuneet yhteen elimistölliseksi kokonaisuudeksi. Siitäpä syystä goottilainen kirkkokin vaikuttaa niin lumoavasti katselijaan, koska se täydelleen on rakennettu järjen vaatimusten mukaan; sen kaaret ja pylvää ja kaikki yksityiskohdat ovat sovitettu kannattamaan raskaita kivitaakkoja. Samalla tavalla on meneteltävä kaikkiin pikkuesineihinkin nähden. Tuolin esimerkiksi tulee pysyä vankkana lattialla ja olla mukava istumasijana, ja sen täytyy täyttää nämä molemmat ehdot ilman mitään liikanaisia koristeita. Jos siihen on kaiverrettu ihmisenpäitä ja stiliseerattuja kukkasia, tulee se aistittomaksi, koska tämä on luonnotonta ja järjetöntä. Puku ei saa olla jäykkä eikä estää jäsenien vapaata liikuttamista; kuta paremmin se täyttää nämä vaatimukset, sitä luonnollisempi se on ja siis myöskin sitä kauniimpi. Taiteilijan tulee aina pyrkiä yksinkertaisimpiin muotoihin ja viivoihin, poistaa kaikki ulkonaiset, asiaankuulumattomat korut sekä pitää silmällä, että esineen tarkoitus käy ilmi sen kaikista yksityiskohdista. Näistä lauseista tunnemme matemaatikon, insinöörin, miehen, joka on tottunut arvostelemaan kaikkea hyödyn ja järjen kannalta.

Van de Velde menee toisesta äärimmäisyydestä toiseen, kuten niin helposti tulee tehneeksi, kun on kysymyksessä tien raivaaminen uusille aatesuunnille. Kuinka vaillinaisesti hän itse kykeni periaatteitaan toteuttamaan, sen osottaa hänen oma taiteensa.

Toiset taiteilijat kehittyivät toisiin suuntiin. Mutta kaikissa heissä on huomattavissa pyrkimys yksinkertaisuuteen, puhtauteen, selviin muotoihin ja keskeymättömiin tasaisiin pintoihin, sekä vastenmielisyys kaikkeen kiemuraiseen, mutkikkaaseen ja mielivaltaiseen. Koneiden henki vaikuttaa heihin, jykevine, määränperäisine liikkeineen. Ja kaikissa heissä on pyrkimys antaa työaineksen päästä täysiin oikeuksiinsa; he kammovat pintakoristeita, jotka valhekuorellaan peittävät ytimen. On opittu ymmärtämään, että kuusi voi olla yhtä kaunista kuin tammi, sinkki yhtä kaunista kuin hopea, savi yhtä kaunista kuin posliini, kun vain kutakin ainetta käsitellään oman luonteensa mukaan. Kaikkialla vallitsee elämää ja liikettä, kaikkialla syntyy uusia aatteita, uusia virtauksia; ja koneet monistavat yksityiset taide-esineet sadoin ja tuhansin, niin että ne voidaan myydä yhtä halvalla kuin halpahintaisimmatkin koruhirviöt. Ja vähä vähältä murtautuu virta myöskin pohjakeroksiin; kauneuden ja väärentämättömyyden kaipuu jokapäiväisen elämän alalla herää eloon; uuden suunnan tuotteet pääsevät tunkeutumaan niin hyvin yksityisiin koteihin kuin julkisiin rakennuksiin.

Vielä on koko kehitys alussaan. Ihmispolvien tottumukset, kangistuneet perinnäistavat ja makusekaannus sekä täydellinen mauttomuus lepäävät vielä painostavana ihmishengen kauneudenkaipuun yli. Uudella taiteella on vielä paljon vaikeuksia voitettavana; se saa ponnistaa, tehdä työtä ja katkoa kahleita, ja kauan se vielä saa kamppailla,

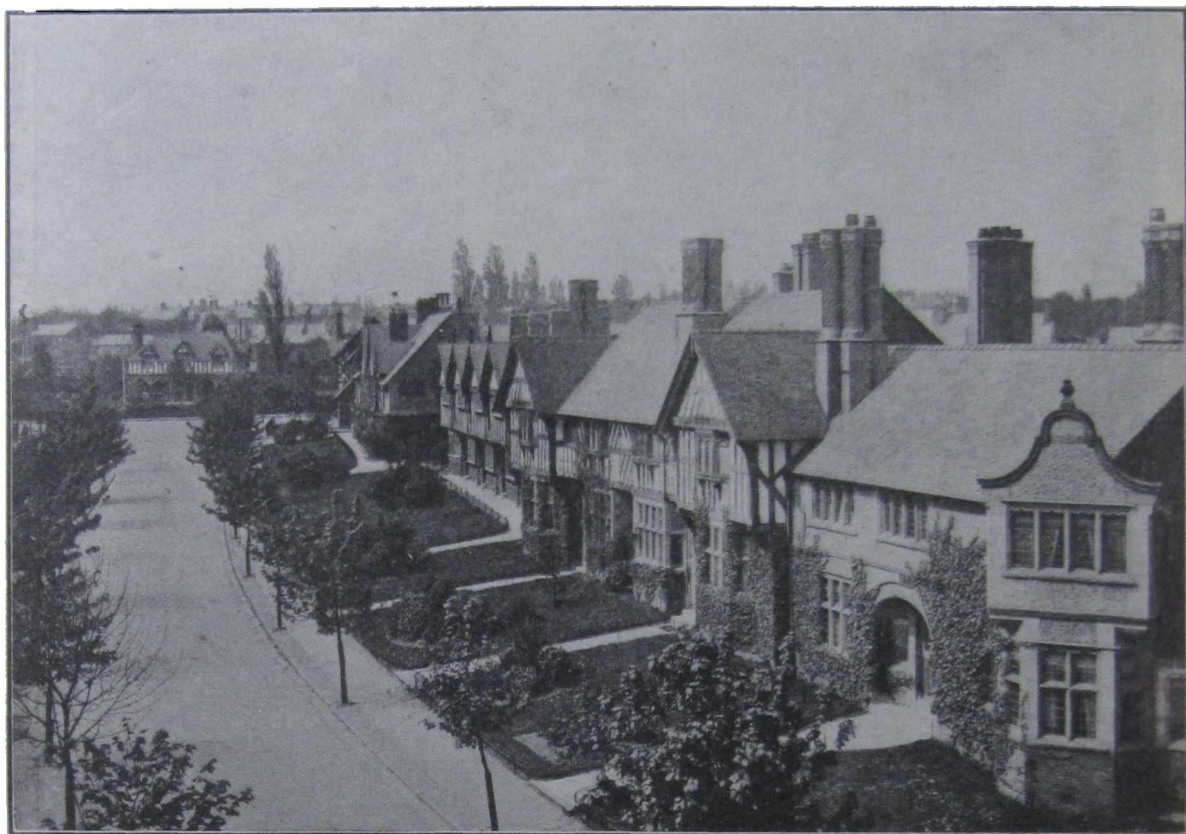

Suomalaista kotisisustus-taidetta.
Eliel Saarisen piirustuksen mukaan.

ennenkuin se joka kohdassa on päässyt täydellisesti voittole. Mutta murros on jo alkamassa.

Kotien sadat käyttö- ja tarvetavarat ovat paraikaa tämän jalostumisproessin alaisina: pöydät ja tuolit, kaapit ja pesulaitteet, matot ja tapetit, lamput ja kynttiläjalat, lusikat ja kahvelit, mustetolpot ja kirjepainimet, kirjankannet ja valokuvapuitteet, tuhkakupit ja kukkaisuvaasit, uunit ja ovenkahvat j. n. e. kirjavin sarjoin. Ja samaten vaihtuvat ne kuvat, jotka riippuvat huoneittemme seinillä. Varsinkin tässä suhteessa avautuu meille uusia kauneuden lähteitä arkielämämme jokapäiväisyydessä. Sama merkitys kuin koneilla on taiteellisten esineiden valmistukseen nähden, sama merkitys on valokuvauksella ja erilaisilla kemiallisilla jäljennysprosesseilla kuvaustaiteseen nähden. Uuden-aikainen valokuvaustekniikka tekee mahdolliseksi jäljentää suurten

Englantilainen työväenkaupunki Port Sunlight, samannimisen tehtaan alueella.

mestarien teokset niin täyteläisesti, että jäljennös herättää jotakuinkin saman lämpimän mielihyvän tunteen kuin itse alkuteoskin; ja usein voidaan tällainen taideteos myydä melkein samaan hintaan kuin kirjavat ja räikeät väripainokset. Ja muutkin hienot ja taiteelliset toisintamistavat saavuttavat yhä suurempaa teknillistä täydellisyyttä, samalla kuin niiden hinta halpenemistaan halpenee, niin että niiden tuotteet voivat levitä yhä laajempiin piireihin. Ja kuinka paljon kauneudenhenkeä onkaan mahdollista imeä henkensä ravinnoksi, kun omassa kodissaan aina näkee kasvoista kasvoihin parhaimmat tuotteet, jotka menneet ja nykyiset ajat ovat luoneet!

Mutta kauneuden kaipuu ja pyrkimys sen tyydyttämiseen ei rajotu ainoastaan oman kodin seinien sisään. Yleinen mielipide kohottaa käsivartensa suojellakseen vanhoja tyylikkäitä rakennuksia yksityisten talonomistajien ja rakennusurakoitsijoiden väkivallalta sekä antaakseen uusille rakennusyryityksille tyylikkyyttä ja todellisuudenmukaisuutta. Nähdäänpä jo katuja, joiden rakennukset ovat maalatut iloisin, voimakkain värein; paikotellen kohoaa uusia omaperäisiä kauppakilpiä; toisinaan myöskin katulyhdyt ja raitiotiepylväät tavoittelevat puhtaita ja täyteläisiä muotoja. Nämä merkit ovat vielä harvoja ja hajanaisia, mutta ne osottavat kuitenkin, mitä rataa kehitys kulkee.

Alkuperäisinä aikoina tavataan syvää kauneudenkaipuuta ja varmaa kauneusaistia; ja missä se vapaasti on saanut kehittyä, siellä se on johtanut tuloksiin, joiden tähteet vielä nytkin ilahuttavat mieliä. 19:s vuosisata on hetkeksi hävittänyt koko tämän kaunotarhan, kansallisen taide-elämän, on polkenut maahan kaikki entisaikojen jätteet kylvämättä mitään uutta sijaan. Ruma ja mauton oli se tavaratulva, joka tehtaista vyöryi yli markkinoiden tunkeutuen kaikkialle. Köyhien täytyi tyytyä niihin tavaroihin, joita heille halvimmallalla hinnalla tarjottiin; heidän kotinsa pilattiin, heidän silmänsä hämmentyivät. Ja yläluokkalaiset, joilta ei puuttunut varoja, eivät ehtineet tällaisia asioita ajatella liike-elämän huolilta; ja kun he jotakin ostivat, piti sen olla jotakin kallista, häikäisevää, silmäänpistävää — tyylin puhtaudesta he eivät välittäneet — jotakin, joka oli muodinmukaista ja joka oli tarpeen luoton vahvistamiseksi sekä säädynmukaiseen esiintymiseen. Mutta jos 19:s vuosisata täten oli erämaanvaellusta kauneutta janoovalle ihmiskunnalle, niin se sitten johtikin ihmissuvun luvatus maan rajoille, missä mekaniikka ja kemia voi tuhansin kappahein jäljentää taiteen tuotteet ja tehdä ne koko kansan omaisuudeksi tavalla, josta aikaisemmin ei ole voitu uneksia, voi siirtää ne ylellisyystavaroiden joukosta tarvetavaroihin, voi sulattaa yhteen taiteen ja elämän sopusuhtaiseksi kokonaisuudeksi.

Tämän uuden lähenevän aikakauden torventoitotukset täyttävät jo ilman.

Valajan pää.

CONSTANTIN MEUNIER.

Constantin Meunier (äänn. Mönjée) oli belgialainen kivenveistäjä, joka syntyi 1831 ja kuoli 1905. Hän on epäilemättä aikamme kuvavista taiteilijoista se, jonka taide sekä sisällyksensä että muotonsa puolesta on saanut eniten vaikutuksia suurista yhteiskunnallisista kysymyksistä ja joka suuremmoisimmalla ja vaikuttavimmalla tavalla, mutta samalla yksinkertaisesti ja totuudenmukaisesti on näitä kysymyksiä käsitellyt.

Se maa, jossa Meunier eli, on ennen muita työväestön maa. Metallikerrokset ja varsinkin suuret kivihiihkerrokset maan eteläosassa Ranskan rajalla ovat synnyttäneet teollisuuden, joka aikaisemmin kuin missään muualla Euroopan manterella pukeutui puhtaasti uudenaikaisiin muotoihin. Kun pienkäsityö vielä oli vallalla kaikissa muissa mannervaltioissa ja vain Englanti oli kehittänyt mahtavan suurteollisuuden, niin kehräämöt, lasitehtaat, konerakennuspajat, sulattamot ja kivihiihkaivokset jo antoivat leiman Etelä-Belgian maisemille. Kaikkiällä kohoavat tehtaiden savutorvet kohti taivasta, kaikkiällä samentaa kivihiihisavu ilmakerroksen, ja kuta lähemmäksi hiihiseutuja saavutaan, sitä hedelmättömämmäksi ja autiommaksi tulee luonto; kasvullisuus käy askel askelelta näivettyneemmäksi, kunnes se täydellisesti katoaa; ei näy muuta kuin hiiliä ja kiviä ja savuavia piippuja sekä tehtaita ja savusta mustuneita työväenrakennuksia.

Aikaisin kuten suurteollisuus kehittyi Belgiassa myös työväenkysymys kauhistuttavimmassa muodossaan. Väestön pääosasta tuli työmiehiä tehtaisiin ja kaivoksiin, ja heidän tilansa oli niin kurja kuin yleensä ajatella voi. Työ oli pelottavan ankaraa ja palkka riitti tuskin toimeentulon hankkimiseksi. 1850-luvulla laskettiin kolmen neljänneksen Belgian työmiehistä elävän täydessä kurjuuden tilassa; vain yksi kahdestakymmenestä saattoi viettää taloudellisessa suhteessa siedettävää elämää. Vielä meidänkin päivinämmä ovat palkat Belgiassa alemmat kuin naapurimaissa; sikäläiset hiilikaivostyöläiset voivat ankarassa ja vaarallisessa työssään ansaita tuskin enemmän kuin 1,100 tai 1,200 markkaa vuodessa. Köyhyyden toverina on tietämättömyys; Belgiassa on katonlinen kirkko vallalla ja hengelliset ovat valistuksen vastustajia koettaen järjestelmällisesti estää koululaitoksen kehitystä ja tietojen leviämistä köyhän väestön keskuuteen; ei missään muussa Länsi-Euroopan maista luku- ja kirjatustaidon puute ole niin suuri kuin Belgiassa.

Ja kuitenkin, huolimatta köyhyydestä, huolimatta sivistyksen alhaisesta kannasta, on belgialainen työmies säilyttänyt vastustuskykynsä ja murtumattoman mielen. Ylhäältäpäin rasittava paino on synnyttänyt vastapainoa alemmissa kansankerroksissa, on kasvattanut kehittyntä luokkatietoisuutta ja toimintahaluista vallankumouksellista tarmoa. Tuskin missään muualla on sosialistinen ajatussuunta saavuttanut niin suurta valtaa työväenluokan keskuudessa kuin Belgiassa ja tuskin missään ovat yhteiskunnalliset vastakohdat niin kärjistyneet kuin täällä. Jo 1830-luvulla alkoivat ensimmäiset vallankumoukselliset liikkeet Belgian työväen keskuudessa; 1860-luvulla vallankumoukselliset mielipiteet jo rupesivat saamaan vankkaa jalansijaa; vuonna 1880 perustettiin sosialidemokraattinen työväenpuolue, ja tästä alkaen liike kehittyi tasaisesti ja varmasti. Laajalle levinneet lakot ovat ravistaneet maata, ja kaksi kertaa on ollut valtiollinen yleislakko, joka ei ole ollut suunnattu tehtailijoita vastaan parempien työehtojen saavuttamiseksi, vaan itse valtiota vastaan yleisen vaalioikeuden voittamiseksi. Ensi kertaa tämä tapahtui vuonna 1893, jolloin tarkoitus osittain saavutettiin, toisen kerran 1902, ilman käytännöllisiä tuloksia. Yhä enemmän työmiehet ovat tulleet tietoisiksi omasta voimastaan, joka perustuu heidän suureen lukumääräänsä ja heidän tärkeään tehtäväänsä yhteiskunnassa; ja yhä enemmän heissä on varmistunut tieto, että tämän voiman käyttäminen on välttämätön.

Tämä vastakohta, joka vallitsee työväenluokan sorrionalaisen tilan ja kasvavan itseluottamuksen välillä, se se kuvastuu Meunier'n taitteessa. Ja hänen oma kehityksensä osoittaa, kuinka hän vähä vähältä on kohotautunut luomaan tälle vastakohdalle täysiarvoisia, taiteellisia muotoja.

Hän alkoi kehityksensä kuvanveistäjänä, mutta luopui pian tästä taidelajista. Hän oli liian uudenaikainen luonteeltaan saadakseen tyy-

Belgialainen putlaaja (rautatehtaan työmies).

dytystä siitä tyyliuunnasta, joka silloin vielä vallitsi kuvanveistotaiteen alalla, tyyliuunnasta, joka pyrki esittämään puhdasta, täydellistä ja virheetöntä kauneutta. Meunierin sielussa sensijaan risteilivät ne lukemattomat kirjavat vaikutelmat, jotka toimiva, sykkivä elämä hänessä herätti, mutta hän ei vielä kyennyt luomaan itsenäistä tyyliä tällaisten vaikutelmien esittämiseksi. Hän heittäytyi silloin maalaustaiteen helmaan, mutta työskenteli vielä nykyin monta vuotta hapuillen löytämättä oikeata alaansa. Vasta 1880-luvulla, kun hänen harteitaan

jo painoi puolen vuosisadan huolet, tapahtui murros. Hän oli silloin oleskellut jonkun aikaa »mustassa maassa», Etelä-Belgian kivihiilialueella, jossa työmies, tuo raatava ja kuitenkin voimakas köyhälistöläinen kuin ilmestys syöpyi hänen taiteilijamieleensä. Ja nyt seurasi kokonainen sarja mestarillisia kuvia toinen toisensa perästä; aiheet olivat otetut kaivoksista ja tehtaista, höyrylaivalaitureilta ja työväenkylistä; esitys oli suuri- ja vahvapiirteistä, ilman mitään imelää tunteellisuutta tai halpahintaista huomiontavottelua, mutta valtavasti vaikuttavaa rakkaassa vakavuudessaan.

Ei kuitenkaan tämäkään esitystapa ajanpitkään tyydyttänyt häntä; voidakseen saada esille kaikki, mitä hän tahtoi, täytyi hänen koota esitettävänsä kiinteämmin muutamiin yksityisiin henkilöihin sekä antaa kaikkien syrjäseikkojen jäädä kauemmas taustalle; ja tähän ei liinakan-gas ollut sopiva. Ja niin kirposi sivellin hänen kourastaan, ja hän tarttui nyt uudestaan talttaan sekä käytteli sitä tästä alkaen mestarin arvokkaalla ja varmalla kädellä.

Elämänsä viimeisenä vuosikymmenenä kuvaa Meunier monissa teoksissaan miltei yksinomaan työmiehiä, jotka toisinaan esiintyvät yksinäisinä olentoina — useimmiten jäseniään ojentavana miehenä, joka huokaa hetkeksi työn lomassa — toisinaan ihmisryhminä, jotka työskentelevät yhdessä tai väsyneinä palaavat päivän raatamisesta kotiin. Välistä hän kuvaa rantatyömiehiä, välistä päiväpalkkalaisia, mutta varsinkin kaksi tyyppiä palaa alituisesti hänen teoksissaan, nimittäin hiilityömies sekä putlari sulattamossaan. Näissä olennoissa ei ole varsin paljon yksilöllisiä piirteitä, mutta sitä enemmän yhteisiä, tyypillisiä; me näemme niissä työmiehen, ihmisen, sellaisena kuin hänen toimintalansansa painaa häneen leimansa. Kuinka täydellisesti ruumis, selän käyristyminen, käsivarsien riippuminen pitkin kylkiä, jalkojen poljenta, lihaksien jännitys, kaikki nämä seikat ovatkaan sukeutuneet työn vaatimusten mukaan! Ja kuinka erilaisesti kuvastuvatkaan sulatusuunin polttava hehku ja kaivoksen sokaiseva pimeys putlarin ja hiilityömiehen silmissä ja suussa ja koko kasvojen ilmeessä! Kuinka harvoja ja yksinkertaisia keinoja käyttääkään Meunier tehdessään meille tunnetuksi hiilityömiehen koko elämän; me näemme hänen makaavan selälään ahtaassa komerossa kalliota louhien; me näemme hänen valppaasti kuulostellen, uhkaako joku vaara, kaivosvieremä tai jotain muuta; me näemme hänen astuvan ulos kaivoksesta varjostaen silmiään, joita päivän valo häikäisee; me näemme hänen väsyneenä ja allapäin vaeltavan kotiin hakkuuase kourassa; me näemme hänen äitinsä, vanhan naisen, seisovan hänen silvotun ruumiinsa ääressä vääntäen käsiään, mykkä surunilme kasvoissa.

Ei ole sen miehekkäämpää ja rehellisempää taidetta kuin tämä. Olennot ovat kuvatut ilmi elävinä, ilman mitään kaunistamista ja ihan-

noimista, ja myös ilman rumuuden ja vastenmielisyyden tavoittelemista, mutta niissä ilmenee taiteilijan syvä ja lämmin myötätuntoisuus. Niissä kuvastuu työn kirous, niissä näkyy, kuinka raadanta vääristää ja tekee muodottomaksi, käyristää työmiehen selän sekä tekee hänen kätensä suhteettoman suuriksi, mutta niistä käy myös ilmi, mikä tavaton voima hänen ruumiiseensa on kätkeyty. Varsinkin on eräs ilmiö, joka usein toistuu Meunier'n taiteessa ja joka on omiaan kuvastamaan tuota kerääntynyttä tarmoaa ja elinvoimaa; se on työmies, joka kesken ahertamista hetkeksi taukoo puuskuttamaan; hän nousee, ojentaa väsynyttä ruumistaan, toinen käsi lepää huolimattomasti vyötäisillä, toinen pyyhkii hikistä otsaa tai vie pullon kuiville huulille; tuntuu kuin koko tuosta tanakkarakenteisesta vartalosta säteilisi voimaa, niin järkkymättömänä hän seisoo jaloillaan, niin itsetietoisena, niin varmana omista käsivarsistaan. Nyt hän lepää vain hetken, muutaman silmänräpäyksen kulluttua hän taas on kumartuneena työnsä yli — mutta koko hänen ryhdistään käy ilmi, että se päivä voi koittaa, jolloin hän antaa työn hoitaa itseään ja kohottaa uhkaavan nyrkkinsä vaatien suurempia ihmisoikeuksia itselleen ja suvulleen.

Meunier'n Työn muistomerkistä.

MAETERLINCK.

Eräs belgialainen runoilija, mies, joka kuuluu Belgian porvaristoon niin hyvin sukuperänsä kuin ajatustapansa ja tunne-elämänsä puolesta, on antanut korkeimman taiteellisen muodon niille selittämättömille ja käsittämättömille pelontunteille, jotka saattavat ihmismielet värisemään sisimpiä säikeitään myöten.

Tämä ei riipu sattumasta. Sillä kuten Belgia on se maa, jossa uuden aikainen tuotantotapa on vanhempi ja kehittyneempi kuin missään muualla Euroopan manterella, jossa kaivostyöt ja suurteollisuus suuremmassa määrässä vallitsee koko taloudellista elämää, jossa pääoman ja työn välinen vastakohta on kärjistyneempi, räjähtymiselle alttiimpi kuin muualla, siten on myös porvariston kehitys täällä ollut perinpohjaisempi ja väkivaltaisempi.

Muutos alkoi hyvin räikeästi. Porvaristolla oli viime vuosisadalla suuria tehtäviä suoritettavana, suuria rikkauksia voitettavana. Mutta vain katkomalla vanhat valtiolliset ja oikeudelliset siteet se saattoi hankkia itselleen aseman, joka vastasi sen taloudellisia etuja. Vuonna 1830 irrottautui teollisuutta harjottava Belgia puutarhaviljelystä ja kauppaa harjottavasta Hollannista sekä muodostui itsenäiseksi perustuslailliseksi valtioksi, jonka valtiomuoto antoi rikkaalle porvaristolle kaiken vaikutusvallan lainsäädännön ja hallinnon alalla, mutta sulki koko varattoman kansanaineksen julkisesta elämästä pois. Kauan oli porvaristo sieluna vahvassa ja tarmokkaassa vapaamielisessä puolueessa, joka työskenteli kaikellaisten taloudellisten uudistusten hyväksi, perusti rautateitä, uudisti valtiotalouden ja piti katolisen papiston aisoissa. Taloudellisiin edistyspyrintöihin ja valtiolliseen vapaamielisyyteen liittyi se taide, joka näihin aikoihin viihtyi Belgiassa saaden osakseen ymmärtämystä tehtaillijoiden, kaivostenomistajain ja tukkukauppiasten sekä heitä lähellä olevien yhteiskuntaluokkien puolelta. Tämä oli porvarillista taidetta, joka uhkui terveyttä ja elämäniloa, itsetietoa ja itsenäisyyttä.

Mutta aikojen vierieessä vaihtui porvariston luonne. Yhä voimakkaammin vaikutti sen mielialaan taloudellisen elämän alalla val-

litseva epävarmuus sekä ne liikepulat, jotka määräaikojen jälkeen toistuvat odottamatta kuin maanjäristykset ja tehden tyhjiksi kaikki inhimilliset laskelmat ja tuumat sekä synnyttäen vararikkoja, vahinkoja ja perikatoa. Ja tähän taloudelliseen epävarmuuteen, joka on välitön seuraus vallitsevasta tuotantotavasta ja joka käy yhä voimakkaammaksi, mikäli tämä tuotantotapa leviää uusiin maihin ja maanosiin, tähän epävarmuuteen liittyy myöskin toisellainen turvattomuus, joka johtuu työväenluokan kasvavasta voimasta. Lakkaamatta suurenee porvariston valta ja vaikutus, yhä useammat työmiesparvet saavat toimeentulonsa porvariston tehtaissa, yhä enemmän arvotavaroita he valmistavat, mutta samalla juurtuu myöskin vallankumouksen henki työmiesten keskuudessa. Ammattiyhdistyksiä perustetaan, osuusliikkeitä syntyy suuriin kaupunkeihin, sosialistinen liike voittaa tavattoman nopeasti maa-alaa. Yhä uhkaavammaksi käy köyhälistön mieliala; se varustautuu, se järjestyy, se kokoo voimansa tehdäkseen viimeisen, ratkaisevan hyökkäyksen vanhaa yhteiskuntaa vastaan, temmatakseen vallan käsiinsä ja siirtääkseen tuotantovälineiden omistusoikeuden valtiolle. Koko porvariston olemassaolo on uhattu; se seisoo ikäänkuin tulivuorella, jonka pohjalla mahtavat, voittamattomat voimat liikkuvat. Ja joka vierivä vuosi, joka saavutettu edistys tekee aseman vielä epätoivoisammaksi. Kuta suurempia tavaratukkuja virtaa esiin kaivoksista ja tehtaista, sitä tuhoisampi on se romahdus, joka seuraa jälkeensä; kuta useampia työmiehiä kootaan yhteen suurten pääomien palvelukseen, sitä mieslukuisemmaksi ja hillitsemättömämmäksi käy se sotajoukko, joka nostaa kapinalippunsa pääomaa vastaan; kuta enemmän taloudellista ja poliittista valtaa hallitsevat luokat saavat, sitä enemmän pettää maa heidän jalkojensa alla. Kuin lumottuna, kuin kirouksen taakan alla kääntyvät kaikki asianhaarat porvaristolle vastaisiksi; jokainen ase, johon se turvautuu varmentaa ja enentääkseen vaikutusvaltaansa, suuntautuu ennemmin tai myöhemmin sen omaa sydäntä kohti.

Näiden vaikutelmien alaisena muuttaa porvaristo luonnettaan. Nuoruudessaan ja vielä miehuudenkin päivinä se oli vapaamielinen, edistyshaluinen; nyt se sensijaan niiden uusien voimien pelosta, jotka ovat kohonneet sen ylivaltaa vastaan, on käynyt vanhoilliseksi ja suorastaan taantumukselliseksi. Ennen se oli kylmäkiskoinen tai vihamielinen katolista kirkkoa kohtaan, jonka edustamia aatteita vastaan se itse sai taistella; nyt se sensijaan on kirkollismielinen, hakee katolisesta papistosta itselleen liittolaisen kasvavaa sosialistista liikettä vastaan. Ennen, kun maailma avautui sille avarana ja kirkas auringonpaiste valaisi sen suuria tehtäviä, oli se elämäniloinen ja elinvoimainen; nyt, kun taivas on mustunut ja ukkospilvet uhkaavina keräytyvät

laelle, se joutuu mystillisen pelontunteen valtaan odottaessaan mitä tuleman pitää; sen mieli synkkenee, sen hermot kiihottuvat.

Samallinen kehitys omistavien luokkien keskuudessa on huomattavissa kaikkialla maailmassa, mutta ei missään se ole edennyt niin pitkälle kuin Belgiassa, sillä itse taloudellinen kehitys on ikäänkuin kokoonpuristuneempi täällä kuin muualla. Saksassa, Amerikassa, itse Englannissakin on vielä laajoja toiminta-aloja avoinna pääomille; Belgiassa sen sijaan ovat olot niin jännittyneet, että ne joka hetki uhkaavat räjähtää temmaten porvariston mukanaan perikatoon.

Maeterlinck.

Taiteen kehitys kuvastaa tätä muutosta porvariston ajatustavassa. Sillä taide on aina yhteiskunnassa vallitsevien olojen ilmaus; se imee ravintonsa siitä ympäristöstä, jossa se kasvaa, niistä mielialoista, jotka yhteiskunnassa vallitsevat; se vaihtaa väriä ja muuttuu, mikäli yhteiskuntaolotkin vaihtuvat. Kuten realismi kukoisti, kun nuori porvaristo iloisena ja uskaliaana ryhtyi maailmaa vallottamaan, siten versoo mystillisuus hakien yhä sairaalloisempia ilmaisumuotoja, kun vanhenevan porvariston mieli alkaa käsittää uhkaavaa vaaraa ja lähenevää perikatoa.

Maurice Maeterlinckin ensimmäisissä ja omituisimmissa teoksissa, hänen näytelmissään 1890:n tienoilta, jolloin hän nuorena, tuskin kolmenkymmenen vuotiaana miehenä astui julkisuuteen ja yhdellä iskulla kohosi Euroopan eniten luettujen ja eniten ihailtujen runoilijoiden joukkoon, tapaat hienoimmat taiteelliset ilmaisumuodot niille mielialoille, jotka tietoisesti tai tiedottomasti elähyttävät aikamme porvaristoa.

Hänen näytelmiensä aiheet ovat lainatut milloin keskiajasta, milloin nykyisemmiltä ajoilta, mutta niiden käsittely ei koskaan ole todellisuuden mukainen; kaikki on niin satumaista, niin epätodellista, niin eriskummallista. Henkilöt eivät ole eläviä olentoja, jotka toimivat ja ajattelevat, rakastavat ja kärsivät, niinkuin ihmiset tosielämässä tekevät; ne ovat abstraktisia tunteiden ja mielialojen edustajia, ja niiden ainoa tehtävä on tehdä nämä tunteet ja mielialat toisten tajuttaviksi. Heidän puheensa on änkytyksiä ja huudahduksia, samojen sanojen ja lauseiden lakkaamatonta toistamista, aivan kuin he äkkiä olisivat kadottaneet kaiken malttinsa ja joutuneet mielettömän kauhun valtaan. He liikkuvat kuin unessa kävijät yli näyttämön. Toiminta on lai-

ha ja yksinkertainen, jos yleensä voi puhuaakaan mistään toiminnasta — sillä kappaleiden tarkoitus ei ole selvittää katselijalle tai lukijalle mitään ristiriitoja tai antaa ravintoa hänen ajatuskyvyllään, vaan ainoastaan herättää hänessä määrätty mieliala, mystillinen, epämääräinen, väräjävä levottomuus.

Arvaamattomien, käsittämättömien tapahtumien pelko huokuu näistä runoteoksista. Tämä pelko on lopen hermostuneen ihmisen sairaalloista kammoa, joka ei johdu järjellisestä punnitsemisesta, vaan hämäristä mielihohteista ja epämääräisistä aavistuksista. Taivas on synkkä ja uhkaava; pilvet ajelehtivat suurten, muodottomien henkiolentojen tavoin pitkin lakea; kuu on kelmeä ja luo epäselvän, aave-
maisen valonsa yli maiseman; ilmassa risteilee kummallisia ääniä, putoavien lehtien kahinaa, yölintujen vihellyksiä ja mielipuolien ulvontaa; kuolleitten ruumiista leviää iljettävä haju — ja silloin kammo hiipii ihmisen mieleen, tempaa hänet valtoihinsa ja säikäyttää häntä, niin että hän pakenee suin päin tuon käsittämättömän tieltä, jonka hän tuntee liikkuvan ympärillään, vaikei hän voikaan tarttua siihen käsiksi. Sillä tällöin maltti pettää; teräväjärkiset ja tarkkasilmäiset miehet ovat aivan neuvottomia tämän selittämättömän tunnelman lumouspiiriin jouduttuaan; vain lapset ja vanhukset, vain sokeat ja tylsämieliset, jotka eivät pysty luomaan itselleen oikeata kuvaa todellisesta maailmasta, vain he näkevät selvemmin tuohon yliluonnolliseen maailmaan. Eräässä näytelmässä nähdään iltalampun ympärille kerääntynyt perhe; vaimo makaa sairaana viereisessä huoneessa, mutta toiset eivät pidä hänen tilaansa arveluttavana; vain vanha, sokea mies näkee kuoleman hiipivän taloon, huomaa tuon kutsumattoman vieraan läsnäolon monesta merkistä ja enteestä, jotka ovat näkeviltä salatut; ja hänestä leviää pelko muihin. Tällainen kohta, jossa nähdään tuntemattoman maailman vähä vähältä voittavan jalansijaa ja laskeutuvan kammottavana aavistuksena ihmissieluihin, on kuvaava Maeterlinckin runoudelle. Kaikkialla koettaa hän lukijassa ja katsojassa herättää tämän saman tunnelman.

Vanha kansanomaisen taikausko astuu näin ilmi elävänä esiin taiteellisesti muovaeltuna. Kaikki lastenkamarikertomukset enteineen ja henkiolentoineen on tämä aikamme muodikkain kirjailija aivan tosisaan ottanut syvällisesti käsitelläkseen. Sama epämääräinen pelko, jota monet ihmiset tuntevat kulkiessaan yöllä hautuumaan läpi, on Maeterlinckin runoudessa saanut ilmauksensa.

Luonnollisestikaan ei Maeterlinck kirjottaessaan näitä aikaisimpia ja kuuluisimpia teoksiansa itse uskonut lapsekkaita aavejuttuja, ja luonnollisesti eivät myöskään hänen innokkaat ja intoilevat lukijansa usko niiden salaperäisten ja värisyttävien voimien olemassaoloon, joita hän heidän silmänsä eteen loitsii. Ne ovat vain runollisia kuvia,

jotka panevat heidän tunne-elämänsä koskettimet väräjämään. Kun he Maeterlinckin teoksissa lukevat onnettomuutta ennustavista merkeistä, jotka selittämättömällä tavalla täyttävät sielun kammolla, silloin valtaa heidät mieliala, jonka he tuntevat omasta kokemuksestaan, omasta elämästään, mutta jonka Maeterlinck esittää kirkastetussa taiteellisessa valossa. He saattavat tuntea samalla tavalla kuin sokea mies, joka huomaa kuoleman hiiviskelevän huoneessa, tai kuin väkijoukko, joka vaistomaisesti näkee vaaran lähestyvän ja pakenee mielettömänä pelosta, sillä he ovat itse olleet samallaisten tunnelmien vallassa, itse värisseet vaaraa, joka tuntemattoman tulevaisuuden puolelta heitä uhkaa, itse tunteneet kuluttavaa epävarmuutta, kun kahlehtimattomat voimat minä hetkenä tahansa voivat tehdä tehottomiksi heidän tarkkaälyisimmätkin laskelmansa.

Maeterlinckin kelmeä, sairaaloinen taide kuvastaa erästä puolta kirjavaliitoksisesta aikakaudestamme.

TOLSTOI.

Leo Tolstoi, runoilija, haaveksija, tietäjä, ennustaja, tuo vanhan testamentin profeetta, joka toisinaan on lempeä ja lohduttava, toisinaan vihasta värisevä ja riehuva, on nykyaikaisen Venäjän täysiverinen lapsi, Venäjän, jossa pohjaton raakalaisuus ja huippuunsa kehittynyt hienostus ovat toistensa lähimpiä naapureita. Hänen oppinsa ja hänen elämänsä on kuva siitä kärjistyneestä, leppymättömästä vastakohdasta, joka venäläisessä yhteiskunnassa vallitsee näiden molempien kulttuurimuotojen välillä; niiden välillä on satoja vuosia inhimillistä kehityshistoriaa, ja kuilu on käynyt niin ammottavaksi, ettei sen yli voida mitään siltaa rakentaa. Toisella puolella on keskiaikainen talonpoikaistalo, jossa eletään tyytyväistä, työteliästä ja jumalaapelkääväistä elämää, ja toisella puolella pariisilaissalonki viimeistä muotia, jossa neronleimausten ilotulitukset kimmeltävät.

Juurettomana kukkana on länsimainen sivistys tullut Venäjälle, valmiina se on tuotu rajan yli eikä sillä ole mitään yhteyttä Venäjän aikaisemman yhteiskunnallisen tai henkisen elämän kanssa. Kaksisataa vuotta on kulunut siitä, kun tsaari Pietari väkivallalla tahtoi pakottaa kansansa omaksumaan länsi-eurooppalaisia tapoja ja menoja, sivistystä ja ajatusmuotoja, vaatepartta ja elinlaatua. Senjälkeen on Venäjä lakkaamatta ollut länsimaalaisen vaikutuksen alaisena.

Mutta väestön pääluokat, talonpojat ja käsityöläiset, jäivät kehityksen ulkopuolelle; he eivät pystyneet omistamaan uudenaikaista sivistystä, koska ne olot, joissa he elivät, olivat vielä raakalaisia; he elivät vielä pimeimmässä keskiajassa, ja he ajattelivat ja toimivat niin kuin siihen aikaan tehtiin. Vasta kaikkein viimeisinä aikoina, kun tehdasteollisuus ja rautatieliikenne ja koko uusi työtekniikka alkaa hajottaa vanhoja yhteiskuntaoloja, rupee myöskin Venäjän kansa vähitellen muodostumaan länsi-eurooppalaiseen malliin.

Vaikka itse kansa tylsästi ja välinpitämättömästi katseli vieraita virtauksia, ottivat sensijaan yläluokkalaiset, aatelisto, tilanhaltijat, virkamiehet ja upseerit sitä halukkaammin ne omakseen. Ranskan kieli ja Ranskan kirjallisuus, ranskalainen ajatussuunta ja ranskalaiset

elintavat pääsivät muotiin heidän keskuudessaan; niistä tuli heidän korkean sukuperänsä ja heidän korkean yhteiskunnallisen asemansa tuntomerkki; ne kohottivat heidät yläpuolelle muita ihmisiä, joihin he halveksivasti katselivat alas. He heittäytyivät vieraan sivistyksen helmaan aikomattakaan sovelluttaa sitä kansallisten vaatimusten mukaan, vaan yksinomaan siitä syystä, että hieno tapa niin vaati ja että he siten pääsivät osallisiksi seuraelämään sekä saattoivat hankkia itselleen tulokkaita virkoja ja rahakkaita aviokumppaneja. He pukeutuivat länsimaalaiseen sivistykseen aivan samalla tavalla kuin pariisilaiseen juhlapukuunsa. He oppivat puhumaan ranskaa virheettömästi, sillä ranska oli ainoa kieli, jota puhuttiin virheettömästi Pietarin salongeissa. He harrastivat länsi-eurooppalaista runoutta ja pyrkivät ymmärtämään länsi-eurooppalaista filosofiaa, sillä nämä olivat suosittuja puheenaineita ylhäisissä seurapiireissä. He koettivat länsi-eurooppalaiseen tapaan keksiä hienoja kohteliaisuuksia ja tehdä nerokkaita huomautuksia.

Täten syntyi tyhjä ja ulkopintainen jäljittely, ohut sivistyskuori, joka peitti sisällyksetöntä venäläistä seuraelämää — »kun hieman raappii venäläistä, niin eurooppalainen kiilto heltiää ja tatarilainen tulee näkyviin», sanotaan sattuvasti Länsi-Euroopassa. Vieraan sivistyksen kaikki virheet, kaikki paheet, kaikki luonnottomuudet ovat he juurtajaksaan omistaneet itselleen — velto elämänväsymys, hienostunut epäsiiveellisyys ja järjetön taikausko ovat Pietarin ja Moskovan johdattavissa piireissä saaneet intohimoisempia kannattajia kuin missään muualla maailmassa. Sitävastoin se käytännöllinen toimeliaisuus ja henkinen valppaus, joka länsimaissa on sivistyksen ulkonaisten muotojen sisällyksenä ja ytimenä, se jäi venäläisissä ylimyspiireissä käsittämättömäksi ja hedelmättömäksi.

Mikä erotus onkaan yläluokan hienostuneen, keinotekoisesti opitun salonkielämän ja talonpojan yksinkertaisen luonnonelämän välillä; toinen on sairaalloista, madonsyömää sivistystä, toinen alkuperäistä, kehittymätöntä raakalaisuutta.

Tämä vastakohta on aivan viimeisiin aikoihin saakka, jolloin uusia lähteitä on puhjennut pulppuamaan, vallinnut Venäjän henkistä elämää ja kirjallisuutta. Kaksi eri virtausta on tällä alalla huomattavissa: länsimaalainen ja venäläis-kansallinen.

Toinen toivoo Venäjän tulevaisuuden perustuvan länsi-eurooppalaiseen sivistykseen ja sen hedelmöittävään vaikutukseen, mutta tämä länsimainen sivistys on istutettava Venäjän maaperään, se on muodostettava uudelleen olevien olojen vaatimuksia silmällä pitäen, niin että se todellakin rikastuttaa henkistä elämää; se ei ole rajotettava yksinomaan yläluokkiin, vaan koko kansa on tehtävä siitä osalliseksi, se ei ole supistettava yksinomaan taiteseen, runouteen ja aatteiden maail-

maan, vaan sen tulee ulettua valtiollisen ja taloudellisen elämän alalle asteittain kohottaen Venäjää länsi-eurooppalaiseksi sivistysmaaksi. Tämä virtaus tähtää edistykseen ja vapauteen.

Toinen, venäläis-kansallinen virtaus on asettunut länsi-eurooppalaiseen sivistykseen nähden vihamieliselle kannalle. Se tuntee tämän ainoastaan irvikuvana; sentähden se taistelee sitä vastaan eikä usko Venäjällä olevan mitään tulevaisuuden mahdollisuuksia, jollei se täydellisesti vapaudu vieraasta vaikutuksesta ja suuntaa kaikkia voimia sisäänpäin, itse venäläisen yhteiskunnan sydäntä kohti. Sillä Venäjän uudistus ei tule ulkoapäin, vaan sisästä käsin — niistä luonnonomaisista aatteista ja pilaantumattomista tunteista, siitä kansanrunoudesta ja kansanuskonnosta, siitä sielullisesta terveydestä ja raittiudesta, jotka ovat Venäjän talonpojille ominaisia. Venäjä on jotain aivan omintakeista, se on oma erikoinen maailmansa, joka koko olemukseltaan eroaa länsimaista; se sivistys, se ajatustapa, ne poliittiset muodot, jotka ovat luonnolliset ranskalaisten ja englantilaisten keskuudessa, ovat sopimattomia ja mahdottomia slaavilaisille kansoille. Pois länsi-eurooppalaiset laitokset, pois vieras taide ja aatesuunnat, pois yli-ikäinen, ankara ja kylmä arvostelu; takaisin kansaan, pilaantumattomaan Venäjän kansaan, joka pelkää Jumalaa ja kunnioittaa tsaaria, joka viljelee peltojaan kuten esi-isätkin ovat tehneet ja laulaa kummallisesti hurmaavia, iloisia ja surunvoittoisia laulujaan, lauluja, joiden suloa ei kehittynein taidekaan kykene jäljittelemään!

Tämä jälkimäinen virtaus on eniten vaikuttanut Venäjän runouden 19:nnessä vuosisadalla; Venäjän suurista kirjailijoista on ainoastaan Turgenjev suuremmassa määrässä ihailut länsi-eurooppalaista sivistystä. Tämä virtaus Venäjällä muistuttaa jossain määrin sitä luonnonihailua, joka vallitsi Ranskassa 18:nnessä vuosisadan jälkipuoliskolla ja joka keskittyi Rousseauin vaatimukseen, että oli palattava luontoon. Myöskin Venäjällä on puheena oleva virtaus jonkunlainen vastalause veltostuneen, luonnonvastaisen liikasivistyksen johdosta, vastalause vielä syvällisempi ja laajaperäisempi kuin se, jonka Rousseau kaiutti maailmalle.

Leo Tolstoi on tämän venäläis-kansallisen suunnan suurin edustaja; hänen runoudessaan se esiintyy koko voimassaan, mutta myöskin koko heikkoudessaan.

Hän tuntee omasta kokemuksesta ylhäisten seurapiirien eurooppalaisen sivistyksen, jonka tyhjiydestä ja mitättömyydestä hän on antanut niin räikeitä kuvauksia. Syntyneenä vuonna 1828 vähän etelään Moskovasta, tuosta vanhasta, muistorikkaasta ja pyhästä kaupungista, ja ollen varakkaan tilanhaltijan poika sekä itse suurten tilusten perijä eli hän nuoruudessaan useimpien muiden rikasten aatelinuorukaisten tavoin, opiskeli, tuli upseeriksi, oli haluttu vieras hienoissa

salongeissa sekä nautti täysin siemauksin elämästä ja sen antimista. Hän oli länsimaalainen katsantokannaltaan ja käytökseltään — sellaisena kuin länsimaalaisuus Pariisista ja Lontoosta oli siirtynyt Pietariin ja Moskovaan — kunnes hän kyllästyi siihen elämään, jota hän eli, ja siihen katsantokantaan, joka hänessä oli vallalla. Hänessä tapahtui sarja sisäisiä muutoksia, hän jätti kaupungin, joka kävi hänelle vieraaksi, ja siirtyi asumaan maatilalleen, keskelle talonpoikaisväestöä, johon hän tunsu sisäistä vetovoimaa ja jonka aineellisesta tilasta ja henkisestä elämästä hän tahtoi tulla osalliseksi. Ja nyt elää tuo entinen maailmanmies Jásnaja Poljánan patriarkkana, joka itse viljelee maataan, pukeutuu venäläisen talonpojan karkeaan mekkoon, syö hänen yksinkertaisia ruokaansa ja katsoo suuria ja ihania teoksiaan vähäpätöisiksi ja turhanpäiväisiksi verrattuna niihin siveyskirjoihin ja uskonnollisiin pikkukertomuksiin, joilla hän koettaa vaikuttaa isänmaansa talonpoikiin sekä kasvattaa heistä hyviä ja kunnollisia ja jumalaapelkääviä ihmisiä.

Jo Tolstoin esikoisteoksissa tavataan kohtia, jotka viittaavat seuraavaan kehitykseen. Hän kuvaa vallaluokan elämää — mutta syvimmän vaikutuksen tekevät aamuinen päänsärky ja öinen ilakoiminen, turhaan kulutetut hetket ja vuodet sekä loppumaton katumus ja suru. Ja yhä uudelleen asettaa hän tämän häikäisevän loiston vastakohtaksi kuvia luonnonihmisistä, talonpojista ja kasakoista, jotka ovat raakoja ja yksinkertaisia, mutta samalla terveitä ja raikkaita.

1860-luvulla kirjotti hän moniosaisen teoksen »Sota ja rauha», johon hän oli ottanut aiheen Napoleonin aikuisista sodista, siitä ajankaksosta, jolloin Venäjän kansa ensin heräsi kansalliseen itsetietoisuuteen. Loppumattomissa kuvauksissa antaa hän meidän luoda katsauksen venäläisen aristokratian elämään ja luonteeseen, sen juonitteluihin ja aviorikoksiin, sen kevytmielisyyksiin ja turhamaisuuksiin. Ja keskellä tätä turmeltunutta maailmaa, missä kaikki hyvät ominaisuudet tukehtuvat ja katoavat, näemme nuoren aatelismiehen — Tolstoin itsensä — jolle ympäröivät olot käyvät vastenmielisiksi ja ilettäviksi, joka lakkaamatta joutuu toisesta mielialasta toiseen ja joka kadottaa henkisen tasapainonsa ja turvallisuutensa — kunnes vihdoinkin hänen silmänsä avautuvat ja hän löytää oman tehtävänsä kuullessaan vanhan, kuluneen sotamiehen lapsekkaalla tavallaan puhuvan rakkaudesta lähimmäistä kohtaan ja hartaudesta työssä.

Tämä sama vastakohta — vaikka vielä kärjistyneempänä — muodostaa pääajatuksen teoksessa »Anna Karénina», Tolstoin toisessa suuressa romaanissa 1870-luvulta. Toisella puolen näemme ylimysmaailman koko siveellisessä turmeluksessaan alati vaihtelevine rakkaussuhteineen ja syvästi onnettomine avioliittoineen hermostuneena ja kuluneena, tyhjänpäiväisenä ja ilottomana, ja toisella puolen maa-

laisparoonin, joka elää hiljaisuudessa maatilallaan ja tuntee itsensä araksi ja vieraaksi, kun hän joskus pistäytyy kaupungissa; hän miettii ja opiskelee, tutustuu länsimaiden uudenaikaisiin aatteihin, joiden toteuttamisen havaitsee mahdottomaksi, epäilee ja horjuu, mutta herää vihdoin erään vanhan talonpojan salaperäisestä elämänviisaudesta, joka pukeutui sanoihin: »Älä elä itseäsi, vaan Jumalaa varten»; silloin hän kääntyy ja viettää onnekasta ja rauhaisaa elämää kuolemaansa saakka. Elämä tuolla yksinäisellä maatilalla on kuvattu lumoavalla myötätunnolla, jossa runoilijan oma sielu selvästi näkyy jokaisesta yksityispiirteestä; korkeimmalle kohoo kuvaus, kun Tolstoi kertoo, miten nuori tilanhaltija itse varhaisena aamuhetkenä lähtee vainioilleen heinää niittämään, kuinka ruumiillinen työ ja kirkas aurinko täyttävät koko hänen olemuksensa lämpimällä ilolla ja hyvinvoinnilla, kuinka hän unohtaa vaivat, unohtaa ajan ja tiedottoman huumauksen vallassa heiluttaa viikatetta, jakaa työmiesten kanssa heidän yksinkertaisen ruokansa ja juomansa ja palaa heidän parissaan myöhään illalla kotiin, ruumis suloisen väsymyksen ja terveydentunteen vallassa.

»Anna Kareninan» jälkeen seurasi Tolstoin kirjallisessa tuotannossa pitkä väliaika, ja seuraavienkin vuosien kuluessa hän lähetti maailmalle vain muutamia harvoja tuotteita, joitakin novelleja ja erään näytelmän.

Sillävälin oli nimittäin käynyt hänelle samalla tavalla kuin päähenkilöille hänen molemmissa suurissa romaaneissaan; hän ei ollut ainoastaan vetäytynyt erilleen ylhäisen maailman seuraelämästä, vaan oli myöskin kääntynyt harrasmieliseen ja syvään uskonnollisuuteen, joka tuli määrääväksi koko hänen seuraavaan elämäänsä nähden, ja oli vielä lisäksi kääntynyt erään yksinkertaisen kansanmiehen vaikutuksesta, jolla ei ollut mitään tietoja siitä sivistyksestä, jota hän halveksi. Eräs talonpoika, joka kuului valtiokirkosta eronneeseen lahkoon, oli saarnatesaan veljeydentunteesta ja lähimmäisenrakkaudesta koskettanut runoilijan mielessä väräjäviin kieliin. Tuo entinen maailmanmies heittäytyi jumaluusopillisiin tutkimuksiin, käänsi evankeliumit venäjäksi ja alkoi julkaista siveysopillisia pikkukirjasia syviä rivejä varten ja kertomuksia tyytyväisen mielen siunauksista, paholaisen pauloista ja juonista ihmissielun kahlehtimiseksi sekä Jumalan hyvyydestä ja armeliaisuudesta.

Hänen julistamansa kristinoppi ei ollut mitään oikeauskoista kreikkalais-katolisuutta; dogmien ja opinkappaleiden asemesta pani hän painoa kristilliseen siveyteen, jota hän vaati täydessä ankaruudessaan noudatettavaksi. Yhä korkeammalle asettaa hän vaatimuksensa pyrkimyksestä siveelliseen vakavuuteen ja siveelliseen puhtauteen, kunnes hän teoksessaan »Kreuzersonaatti» — viimeinen intohimoinen syytöskirja yläluokan valheellista ja turmeltunutta elämäntapaa vastaan — asettaa ehdottoman sukupuolisen pidättyväisyyden jokaisen ihmisen

velvollisuudeksi läpi koko elämän. Täten vetää Tolstoi käytännöllisestä siveysopistaan, jonka hän Kristuksen opin perustalla on laatinut, empiättä jyrkimmätkin johtopäätökset väistymättä tuumaakaan syrjään, mutta lähennellen samalla mielipuolisuuden rajaa. Tästä johtuvat hänen raskaat ruoskaniskunsa, jotka tapaavat yhtä säälimättömästi valtiota ja kirkkoa, oikeuslaitosta ja sotalaitosta, vanhoillisuutta, vapaamielisyyttä ja sosialismia. Tästä johtuvat myös hänen unelmansa koittavasta kulta-ajasta, jolloin valtio ja kirkko, omistusoikeus ja avioliitto ja koko yhteiskunta inhimillisine laitoksineen on katoava ja kuoleva, jolloin suurkaupungit ja rautatiet, tehtaat ja höyrykoneet ja koko nykyajan aineellinen ja henkinen sivistys on joutuva perikatoon, jolloin ihmiset elävät onnellisina käsikädessä keskinäisessä rakkauudessa ja sovussa täysin tyytyväisinä siihen niukkaan toimeentuloon, jonka maa heille tuottaa palkinnoksi heidän kättensä työstä, kaipaamatta hyvinvointia ja sivistystä ja eläen tiedottomina kuin lapset tai villit tai kasvit.

Tällaiset ovat ne olot, joita Tolstoi unelmoi. Siitä silmänräpäyksestä, jolloin hän ensi kerran nuorena miehenä tuntee iletävää vastenmielisyyttä ylimystön elintapoihin

Nyky aika II. — 8

Leo Tolstoi.

ja vieraihin aatteihin, edistyy hänen kehityksensä lakkaamatta tätä polttopistettä kohti. Tämä unelma on taantumuksen korkein huippu; jotta se voisi toteutua, on täydellisesti hävitettävä koko se tieteellinen työ, kaikki ne taiteelliset luomat, kaikki ne aineelliset uudistukset, joita ihmiskunta vuosisatojen kuluessa on aikaansaanut, ja aika kiertävä takaisin niihin olosuhteihin, jotka vallitsivat historian lapsuudenaikoina. Hän on itse sanonut: »Me haemme ihannettamme tulevaisuudesta, itse asiassa se on meidän takanamme».

Aika on osottanut Tolstoin olleen väärässä. Venäläinen yhteiskunta, jossa hän luuli löytäneensä vallottamattoman varustuksen länsimaista sivistystä vastaan, on viimeisinä vuosikymmeninä ripeätä vauhtia kehittynyt samaan suuntaan kuin länsimaatkin. Kaikkialla ympäri Venäjän muodostuvat elämänvaatimukset länsi-eurooppalaiseen malliin. Teollisuus leviää leviämistään yli Venäjän lakeuksien, työläisten lukumäärä suurkaupungeissa kasvaa lakkaamatta ja itse talonpojatkin joutuvat uusien virtausten pyörteeseen. Uusi Venäjä kohoaa vastustamattomalla voimalla — unelmista ja runoelmista huolimatta.

Mutta halki aikojen ovat Tolstoin nuoruuden- ja miehuudenrunoelmat, joihin hän vanhoilla päivillään panee niin vähän painoa, taiteellisen kauneutensa johdosta säilyvät joutumasta unhon uhreiksi.

HENRIK IBSEN.

Nuoren Norjan suurista taiteilijoista on Ibsen kansallisin — juuri siitä syystä, että hän on eniten kansainvälinen heistä kaikista, koska hän täyteläisimmällä ja räikeimmällä tavalla on kyennyt maailmankirjallisuudessa tuomaan ilmoille ne tunteet ja tunnelmat, ajatukset ja mielipiteet, jotka johtuvat hänen isänmaansa erikoisista yhteiskunnallisista ja sivistyksellisistä oloista. Sillä samalla kun hän on tunkeutunut yhä syvemmälle siihen sielunelämään, joka sykkii pienissä norjalaisissa vuonokaupungeissa äkkijyrkkien vuorensinämien alla ja samalla kun hän on kaivanut syviä käytäviä salaisten ajatusten ja tunteiden maaperään aivan kuin kaivosmies kaivaa käytäviään pimeän vuoren kylkeen, samalla luo hän myös valoa yleisinhimillisen sielunelämän tuntemattomiin sopukkoihin. Ei siitä huolimatta, vaan siitä syystä että hän on norjalainen, että hän on täydellisesti omaksunut norjalaisen kansallisuonteen, että hän on tutkinut ja valaissut sitä joka puolelta niin kuin hän on tehnyt, juuri siitä syystä on hänestä tullut se yleismaailmallinen taiteilijänero, joka hänestä todellakin tuli.

Norja on nuori maa, niitä Euroopan maita, jotka viimeiseksi ovat joutuneet uudenaikaisen yhteiskunnallisen kehityksen pyörteeseen. Se sijaitsee siksi kaukana syrjässä suurista sivistyskeskustoista että siellä tuntui vain heikkoja jälkimaininkeja liikkeistä muualla maailmassa. Vain kaupassaan ja merenkulussaan sillä oli taloudellisia yhdyssiteitä muiden maiden kanssa, mutta nämä siteet eivät olleet omiaan tuottamaan maalle vaikutelmia ja vaikutuksia muualta maailmasta, sillä norjalaiset laivat eivät kuljettaneet kotimaisia tuotteita vieraihin maihin ja vieraita tuotteita takaisin Norjaan, vaan ne harjottivat rahtiliikettä vieraiden satamien välillä. Suurten laivanvarustajaliikkeiden toiminta rajottui etäisiin meriin; vain silloin tällöin palasivat merimiehet kotiin muutamiksi viikoiksi, ja vasta kun he olivat vanhoja ja loppuun kuluneita, asettuivat he asumaan kotimaansa satamakaupunkeihin. Kauppa ja merenkulku muodostivat ikkunan vieraaseen maailmaan, mutta tämän ikkunan läpi ei näkynyt tarkasti ja selvästi, mitä ulkona tapahtui, vaan värit olivat epätodet ja muodot vääristyneet. Kun norjalaiset meri-

miehet palasivat kotiin matkoiltansa, eivät he tienneet kertoa niin paljon toimintakykyisestä liike-elämästä kuin vaivalloisesta merimieselämästä, jossa kuolema vaanii emäpuun alla ja mielikuvitus kiihottuu kummallisen taikauskon käsissä.

Yhteiskunta säilytti sentähden kauan vanhan, puoleksi keskiaikaisen luonteensa. Vasta myöhään alkoi suurteollisuus kehittyä ja vain hitaasti syntyi uudenaikainen työväenluokka. Talonpoikaissäätö se antoi norjalaiselle yhteiskunnalle erikoisleimansa yhdessä kaupunkien pikkuporvariston kanssa, jonka puodeista talonpojat hankkivat itselleen ne muutamat tarveaineet, mitä he itse eivät voineet valmistaa, ja joille he myivät ne maanviljelystuotteet, joita he omassa taloudessaan eivät tarvinneet. Mutta nämä talonpojat olivat aivan toisenlaisia kuin heidän etelämpänä asuvat säätyveljensä. Heidän talonsa olivat hajallaan kaukana toisistaan ja naapurit olivat korkeitten vuorenselänteiden ja vuolasten virtojen erottamia, ja tästä syystä ei aateliston koskaan onnistunut kuten Tanskassa, Saksassa ja melkein kaikissa muissa Euroopan maissa taivuttaa heitä alentavaan riippuvaisuuteen. Vapaina ja itsenäisinä hallitsivat he tilojansa, kun sensijaan talonpojat muualla maailmassa elivät orjuudessa ja sorronalaisuudessa, ja tämä heidän asemansa painoi heihin myöskin leimansa. Vahvan ja voimallisen riippumattomuudentunteen täytyi tietysti kehittyä tällaisessa talonpoikaissäätössä, ja varman ja taipumattoman yksilöllisyyden. Tämä yksilöllisyys ei kuitenkaan ollut sellainen, miksi uudenaikaiset yhteiskunnat sen muodostavat, sen näköpiiri ei ollut laaja eikä se kiinnittänyt päähuomiota persoonallisten ominaisuuksien ja taipumusten kehittämiseen; vaan se oli yksilöllisyyttä keskiaikaisessa merkityksessä, yksilöllisyyttä, joka oli sidottu siihen maapalstaan, mistä talonpoika imi ravintonsa ja missä hän tunsu itsensä rajattomaksi hallitsijaksi, yksilöllisyyttä, joka oli riippuvainen suvun ja viljelystapojen satavuotisista traditsioneista ja joka oli arka ja epäluuloinen kaikkea uutta ja vierasta kohtaan, konservatiivinen koko luonteeltaan, ylpeä ja omavaltainen, peloton ja taistelukykyinen.

Ja tämä ei ollut ainoa ominaisuus, jonka Norjan talonpoikaissäätö oli saanut perinnöksi muinaisajoilta; oli toinenkin, joka ei kuitenkaan riippunut yhteiskunnallisista seikoista, vaan itse siitä luonnosta, jonka keskuudessa talonpojat elivät. Tämä ominaisuus oli syvä taipumus mystillisyyteen. Kun tasaiset, viljavat ja tiheään asutut maat ovat omiaan kehittämään ihmismieltä lempeäksi ja valoisaksi, synnyttää sensijaan mahtava, alkuperäisen voimakas luonto ja yksitoikkoinen yksinäisyys synkkämielisyyttä ja karmivaa kauhuntunnetta, joka tarjoo yllin kyllin ravintoa kaikellaisille sairaalloisille mielikuville. Selittämättömät vallat näyttävät johtavan ihmiskohtaloja ja omituiset voi-

mat, ennustustaito ja kyky ihmeiden tekemiseen, versovat esiin sielunelämän syvyyksistä.

Niin kauan kuin norjalainen yhteiskunta säilytti vanhan taloudellisen rakenteensa, ei tämä omituinen talonpoikaissivistys, ahdasrajainen ja edistysvastainen kun oli, voinut synnyttää taideluumia, jotka olisivat herättäneet huomiota maailmankirjallisuudessa. Vasta kun uudet taloudelliset vaikutelmat vieraista maista rupesivat leviämään Norjaan aikaansaaden hajaannusta vanhoissa yhteiskuntaoloissa ja luoden sovittamattomia ristiriitoja vanhojen ja uusien yhteiskuntaolojen, vanhojen ja uusien siveyskäsitteiden sekä elämänkatsomusten välille, vasta silloin tuo ylpeä norjalainen taide pääsi kehittymään, olletikin runoustaide, jolla nyt on niin merkillinen asema maailmankirjallisuudessa.

Sillä kaiken suuren taiteen edellytyksenä on elämä ja kehitys, levottomuus ja ristiriidat.

Norjan suuret luontaiset rikkaudet, ne ne houkuttelivat pääomia maahan ja panivat siten alulle vallankumouksen Norjan taloudellisissa oloissa. Metsät, joista saadaan puutavaroita ja paperia, malmi- ja marmorijuonteet sekä muut kallisarvoiset kivilajit, virrat, joiden kosket kätkevät liikevoimaa arvaamattomat määrät, kaikki tämä avasi laajoja näköaloja taloudellisessa suhteessa. Vieraat insinöörit alkoivat tutkia maata, vieraat rahamiehet alkoivat sinne sijoittaa pääomiaan. Ja vähä vähältä itse norjalaistenkin luonteenominaisuudet muuttuivat. Kun aikaisemmin oli huolettomasti eletty esi-isiltä perityllä tavalla, saatiin nyt sen sijaan uusia taloudellisia päämääriä; kullanhimo tarttui toisesta toiseen ja kaikkialla näki etsivä silmä rikkautenlähteitä.

Mutta ensi seuraus tästä uudesta liikkeestä ei ollut vahvan ja elinvoimaisen suurteollisuuden syntyminen; vain vähitellen kohottautui siellä täällä solakka tehtaantorni, vain vastahakoisesti muodostui tilan väestö uudenaikaiseksi työväenluokaksi. Tuotteliaasta tehtailijasta ei tullut uuden norjalaisen yhteiskunnan tunnusomaista perustyyppiä, vaan suuriaikeisesta keinottelijasta, joka, itse panematta käytäntöön mitään hyödyllisiä laitoksia, tahtoi pistää omaan taskuunsa sen voiton, joka oli seurauksena hinnanylenemisestä kaikilla aloilla, tahtoi ostaa halvalla, mutta myydä kalliista liikesuhteiden vaihtuessa, tahtoi käyttää hyväkseen jokaista tarjoutuvaa tilaisuutta uusien helposti ansaittujen rikkauksien kokoomiseksi. Keinottelunhalu, se se oli uusien olojen ensi ilmaus; ja samalla sai jalansijaa myöskin se liikemiesmoraali, jonka ainoana kahleena ovat rikoslain pykälät, joka häikäilemättä polkee kaikki siveyskäsitteet maahan ja jonka ainoana intohimona on sammumaton rikkauten ja vallan jano.

Ei ole mitään sen räikeämpää vastakohtaa kuin se, joka vallitsee vanhan talonpoikaissivistys- ja pikkuporvarimoraalin ja uuden keinottelumoraalin välillä. Hyvä ja paha, velvollisuus ja oikeus, kaikki on

kääntynyt nurin niskoin sen silmissä, joka on vereensä imenyt vanhan yhteiskunnan maailmankatsomuksen ja joka turhaan koettaa ymmärtää ympärillensä kasvaneita uusia yhteiskuntaoloja; hän ei näe muuta kuin lätäkön, täynnä valhetta ja halpamaisuutta, kavaluutta ja hävittömyyttä, lätäkön, jonka usvat myrkyttävät kaiken henkisen puhtauden ja totuuden ja tukehuttavat lujan ja vapaasyntyisen persoonallisuuden.

Tämä vastakohta se on painanut leimansa Ibsenin runouteen. Hänessä vanha yhteiskuntamoraali kohottaa päänsä sekä vihasta ja uhmasta jännittyneen vartalonsa paiskatun säkenöivän tuomionsa valitsevalle kehnoudelle vasten kasvoja.

Pitkä on se sarja Ibsenin näytelmiä, jossa tämä vastakohta astuu selvästi näkyviin.

Teoksessa »Kansanvihaaja» nähdään koko kyläkunnan kääntyvän nuorta lääkäriä vastaan, joka on huomannut, että kylän tulevaisuudelle välttämätön kylpylaitos on saastainen, myrkyllinen likaviemäri. Ensin koetetaan taivuttaa häntä peruuttamaan ilmotuksensa — »voitane otaksua, että uudistettua tutkimukseenne tulette siihen johtopäätökseen, että asia ei ole läheskään niin vaarallinen tai arveluttava, kuin ensi näkemältä otaksuite» — mutta kun tämä ei auta, kun hän ei tahdo ruveta tinkimään omantuntonsa kanssa, karkaavat ihmiset hänen kimppuunsa, haukkuvat ja pilkkaavat häntä, häpäisevät häntä ja syöksevät hänet vararikkoon sekä kutsuvat häntä yhteiskunnan viholliseksi — siinä on yhteiskunta, »vankka enemmistö» vastakohtana yksityiselle, jolla vain on oikeus, siveellinen oikeus, puolellaan.

Kaikkialla näkyy keinottelun ja rahanahneuden henki. Teoksessa »Nuorten liitto» on Monsen onnenonkijan perikuva, onnenonkijan, joka ei kammo mitään keinoja rikkauden ja vallan saavuttamiseksi. Hän on työmiehen poika ja tuntee köyhyyden kirouksen; hänellä on voimakas halu pyrkiä ylöspäin; hän haalii kokoon rahoja harjottamalla väkijuomakauppaa, ostamalla epävarmoja velkasitoumuksia ja kiskomalla sitten saatavansa sydämättömällä ankaruudella, harjottamalla koronkiskontaa, käyttämällä hyväkseen väärennettyjä vekselejä ja ohjaamalla politiikkaa ja sanomalehdistöä omien yksityisetujensa mukaan. Hänen vastakohtansa on kamariherra, joka edustaa vanhanaikaista tilanomistajamoraalia: »Kuinka suuresti olettekaan heikontaneet sitä kunnioitusta, jota rikkauden tulisi antaa? Nyt ei enään kysytä, millä tavalla omaisuus on hankittu tai kuinka kauan se on ollut perheen hallussa, kysytään vain, kuinka paljon se ja se omistaa.»

»Rakennusmestari Solness» näytelmässä antaa Ibsen kuvan nykykaikesta kapitalistista, joka kapuaa ylös, pääsee eteenpäin tässä maailmassa ja tulee »onnen Pekaksi» — ja kuitenkin, kuinka hänen onnensa onkaan pettäväinen! Koko hänen ulkonainen menestyksensä on ostettu hänen sisäisen sielunrauhansa kustannuksella. Mystilliseen pukuun on

Henrik Ibsen.

Ibsen pukenut kertomuksen tämän ristiriidan synnystä. Solnessilla on aina onni mukanaan; mitä hän oikein vahvasti toivoo ja haluaa, se tapahtuu; salaperäiset voimat ikäänkuin palvelevat ja auttavat häntä totellen hänen käskyjään ja toteuttaen hänen pyyteensä. Mutta se onnellinen sattuma, joka oli alkuna hänen menestykselleen, tulipalo, joka teki hänelle mahdolliseksi hänen tilansa palstottamisen rakennustonteiksi, tämä sattuma, jota hän niin kauan hartaasti oli toivonut, se riisti häneltä myöskin hänen elämänsä onnen, sillä se maksoi hänelle hänen molempien pikkulastensa hengen; ja tämä tieto kalvaa lakkaamatta hänen tuntoaan. »Kuka huusi salaisia voimia avuksi? Sen

tein minä! Ja sitten ne tulivat ja tottelivat minun tahtoani. Ja tätä kutsuvat ihmiset onneksi. Mutta minä sanon Teille, miltä se onni tuntui: se tuntui suurelta verihaavalta rinnassa. Ja sitten lähtevät nuo salaiset voimat nylkemään muista ihmisistä nahanpalasia tukkiakseen minun haavani. Mutta ei se siitä parane. Ei koskaan! Jospa tietäisitte, kuinka se toisinaan kirvelee ja pakottaa! Hänellä on ollut onni mukanaan, hän on saanut jotakin aikaan, hän on voinut rakentaa asuntoja ihmisille — hauskoja, rauhallisia ja valoisia asumuksia, joissa isä ja äiti ja koko lapsiparvi voivat elää tyytyväisesti ja kodikkaasti ja joissa he oppivat ymmärtämään, että elämä kuitenkin on elämisen arvoinen.» Mutta tämä pettävä onni kalvaa häntä kuitenkin lakkaamatta, ja lopuksi se syöksee hänet turmioon. Hän tahtoo keventää ja vapauttaa mielensä nousemalla rakentamansa kirkontornin korkeimpaan huippuun kiinnittämään ylintä kiekkurua, mutta silloin hän kadottaa tasapainon, syöksyy alas telineiltä ja murskautuu maata vasten.

Teoksessa »John Gabriel Borkman» on aihe samantapainen kuin Rakennusmestari Solnessissa. John Gabriel on laajanäköinen kapitalisti, jonka laskut kuitenkin pettävät ratkaisevassa silmänräpäyksessä, juuri kun hänen suunnitelmansa ovat kypsyneet toteutettaviksi. Vararikko tuli, tutkimukset osottivat, että ne varat, jotka olivat uskotut hänen hoidettavakseen, olivat kulutetut, kuritushuone odotti häntä. Ja nyt astuu hän viiden vuoden vankeuden jälkeen kuin sairas susi edes takaisin huoneessaan; ainoa ystävä, joka enään käy hänen luonaan, on ränsistynyt velikulka, joka on kadottanut kaikki rahansa hänen keinoitteluihinsa, mutta joka siitä huolimatta yhä vieläkin ihailee ja rakastaa häntä. Yhä uudelleen hän uneksii kaikesta siitä, mitä hän olisi tehnyt ja toiminut. »Kaikki vuorikaivokset, jotka olisin ottanut haltuuni! Vesiputoukset! Louhimot! Kauppatiet ja liikeyhteys etäsimpienkin maanosien välillä! Kaikki, kaikki olisin minä yksin saanut aikaan... Ja nyt minun täytyy istua siipisadon kotkan tavoin ja nähdä, kuinka toiset ennättävät ennen minua ja nokkivat ne pois minulta, pala palalta... Niin lähellä olin minä jo päämäärääni. Kunhan vain olisin vielä saanut viikon päivät aikaa asioitteni järjestämiseksi. Kaikki talletukset olisivat silloin olleet lunastetut. Kaikki ne pääomat, joita rohkein käsin käytin tarkotuksini, olisivat silloin olleet taaskin koskemattomina paikoillaan. Nuo huimaavan suuret osakeyhtiöt olivat juuri muodostumaisillaan. Ei kukaan olisi hävinnyt äyriäkään.» Ja lopuksi kasvavat hänen unelmansa mielipuolisuuden tasalle. Hän on näkevinään ja kuulevinaan kaiken sen, mitä hän kerran uneksi toteuttavansa. »Sinä siellä joenrannalla, kuule, kuinka tehtaat käyvät! Minun tehtaani. Kaikki ne, jotka minä olisin luonut. Kuule, kuinka koneet jyskivät. Siellä tehdään yötyötä. Yöt päivät ovat ne

käymässä. Kuule, kuule! Hihnat tärisivät ja valsseista käy kipi-
nöitä — ympäri, ympäri vaan! . . . Minä näen nuo sidotut miljoonat;
minä tunnen, kuinka malmijuonteet kurottavat mutkaiset, haaraiset,
houkuttelevat käsivartensa minua kohti. Minä näin teidät elävinä
hahmoina häämöttävän edessäni — sinä yönä, jolloin seisoin pankin-
holvissa lyhty kädessä. Te tahdoitte vapautua silloin. Minä koe-
tin sen tehdä. Mutta minä en jaksanut. Aarre painui taas pohjaan.
Mutta minä tahdon kuiskata sen teille täällä yön hiljaisuudessa. Minä
rakastan teitä maatessanne valekuolleina siellä syvyydessä ja pimey-
dessä! Minä rakastan teitä, te elämään pyrkivät pääomat — ja
teidän loistavia lahjojanne, teidän valtaanne ja kunniaanne! Minä
rakastan, rakastan, rakastan teitä!»

Kaikkialla vihlovaa epäsointua! Kaikkialla sama autio, lohduton
näköala! Sitä, joka todellakin tahtoo huoda uutta, rikasta elämää,
sitä onni pettää juuri ratkaisevassa silmänräpäyksessä, taikka hän
maksaa myötäkäymisen sielunrauhallaan. Tällainen on se kohtalo,
joka vallitsee nykyisessä yhteiskunnassa, minkä juuri on madonsyömä
ja elämä myrkytetty. Mikä on matalaa ja keinoa, se pääsee voitolle
ylevistä ja suurisuuntaisista aikeista. Kataluus pääsee voitolle rehel-
lisyydestä, valhe totuudesta. Aina palaa Ibsenin runoudessa tämä
sama ajatus. Hänen sankarinsa joutuvat kaikki perikatoon, uppoovat
lokaan. Ne siveyskäsitteet, joita he noudattavat, eivät nykyaikoina
enään kestä kilpailua. »Villisorsassa» nähdään onnen katoavan,
kun valhe riisutaan ihmisiltä — sillä totuus tappaa. »Brand»issa —
Ibsenin ensimmäisessä uudenaikaisessa kappaleessa — näemme anka-
rien kristillisten siveyskäsitteiden joutuvan auttamattomaan haaksi-
rikkoon elämän aineellisten halujen ja tarpeiden rinnalla — ihanne ja
todellisuus seisovat toisiansa vastassa kuin tuli ja vesi.

Runoudessaan on Ibsen läpeensä moralisti, mutta puhtaasti negatiivisessa merkityksessä. Hän taistelee säälimättömällä ankaruudella
sitä epäsiiveyttä vastaan, joka on päässyt vallalle julkisessa ja yksityisessä elämässä, mutta hän ei itse aseta mitään positiivista moraalista ohjelmaa seurattavaksi ja toteutettavaksi. Hän syyttää, hän repii maahan, mutta hän ei kohota mitään uutta sijaan, ei avaa näköaloja valoisampaa tulevaisuutta kohti, missä aate ja todellisuus sulavat yhteen ja elämä itse luo korkeimman siveellisyyden ja tekee siitä kirjoittamattoman lain, jota noudatetaan vaistomaisella tottelevaisuudella. Hänen tehtävänsä on vain hajottaa ja hävittää. Kuten talonpoika ja pikkuporvari, jotka joutuvat uudenaikaisen yhteiskuntakehityksen jalkoihin ja saavat kärsiä sen varjopuolista, niin Ibsenkin voi kiihottua anarkistisen sokeasti tuomitsemaan yhteiskuntaa kaikkine laitoksineen. »Nämä lait ja asetukset! Usein olen taipuvainen uskomaan, että ne ne juuri aikaansaavat kaikki onnettomuudet maailmassa», sanoo hän

»Kummittelijoita» teoksessaan. Hän ei odota mitään elimellistä kehitystä uutta, korkeampaa yhteiskuntamuotoa kohti; mutta nykyisten yhteiskuntaolojen kukistuminen täyttää hänen mielensä ilolla. »Minä en suostu mihinkään pikkumuutoksiin, mutta paiskatkaa kaikki nurin; silloin minä tulen teidän puolellenne.»

Sillä siinä maailmassa, josta Ibsen haki ravintoa runoilijahengelleen, oli talonpoikia ja pikkuporvareita, oli tehtailijoita ja keinottelijoita ja virkamiehiä; mutta siellä ei ollut sitä työläisluokkaa, sitä köyhälistöä, joka rohkeasti ja luottamuksella tekee työtä rakentaakseen uuden yhteiskunnan vanhan raunioille, uuden yhteiskunnan, joissa eivät ainoastaan nykyajan taloudelliset heikkoudet ole voitettut, vaan myöskin sen siveelliset heikkoudet.

Se maailma, jonka Ibsen tunsi, loi hänen suuruutensa, mutta asetti hänen hengelleen myöskin sen rajat.

KIRJAT.

Entisaikaan oli kirja kallisarvoinen ja harvinainen esine, ja useimmat ihmiset katselivat sitä kummastelevalla ja uteliaalla kunnioituksella, kuten katsellaan vieraita, oman kokemuspiirin ulkopuolella olevia asioita, samallaisilla tunteilla, kuin nykyajan ihminen katselee kiinalaista nidosta tai muinaisassyrialaista kiilakirjotusta. Laajoilta kansankerroksilta puuttui lukutaito, ja niistäkin, jotka olivat käyneet koulua lapsina ja yhä edelleenkin kykenivät painetusta ottamaan selkoa, itse niistäkin vain harvat käyttivät tätä vaikeasti saavutettua taitoaan muuhun kuin välttämättömiin tarpeisiin — saadakseen haluttuja tietoja almanakasta tai lukeakseen saarnan postillasta j. n. e. Harvinaista oli kaupunkien porvareissa tai maaseudun talonpojissa tavata henkilöitä, joiden kirjahyllyllä oli enemmän kuin pari hartauskirjaa ja mahdollisesti joku ajantieto, jotka menivät perinnöksi sukupolvesta sukupolven kalliina perhearteina ja joiden valkoiselle alkulehdelle perheen päämies merkitsi päivätiedot lasten syntymisestä, häiden vietosta ja kuoleman ynnä muista perhetapauksista tuleville sukupolville muistoksi. Vain korkeimmissa luokissa, kaikkein varakkaimpien porvariain sekä aatelismiesten, pappien ja oppineiden keskuudessa, oli kirjojen lukumäärä hieman suurempi — ja itse näissäkin piireissä saattoi noin sata vuotta takaperin vain sattumalta tavata kirjakokoelmia, jotka olivat laajempia kuin ne, mitkä nykyään nähdään monen edes vähänkin valistuneen talonpojan tai työmiehen kodissa.

Kuinka toinen onkaan asianlaita nykyään, kun markkinat ovat tulvillaan kaikellaista kirjallisuutta, jota ostetaan ja lainataan, luetaan ja omaksutaan, ja joka jättää jälkeensä uusia vaikutelmia ja antaa uusia tietoja.

Kirjamarkkinat nykyisessä muodossaan ovat nekin seuraus aikamme yhteiskunnallisesta kehityksestä. Kaksi eri voimaa on ollut myötävaikuttamassa niiden muodostumiseen: osittain nopeasti kasvava valistustarve ja lukuhalu, joka se taas puolestaan on seurauksena niistä taloudellisista mullistuksista, jotka ovat pudistaneet väestön

hereelle tottumusten ja välinpitämättömyyden unesta ja avanneet sen silmät ymmärtämään tietojen ja henkisen kehityksen arvoa; ja osittain kirjateollisuuden puhtaasti ulkonaisessa tekotavassa tapahtunut huomattava edistys, paperiteollisuuden ja painatusmenetelmän nopea kehitys, joka tekee mahdolliseksi tuottaa kirjoja monta vertaa pienemmillä kustannuksilla kuin aikaisemmin ja siis myöskin myydä niitä halvemmasta. Lakkaamattomassa vuorovaikutuksessa keskenään ovat nämä kaksi voimaa alati vahvistaneet toisiaan; kasvava lukuhalu on herättänyt henkiin uusia, halvempia metoodeja paperin valmistamiseksi ja tekstin painattamiseksi; ja kirjojen käydessä halvemmiksi kasvaa taas lukuhalu kasvamistaan. Näin huomaamme aivan välittömästi, miten kirjojen suurempi leveneminen ja aleneva hinta alituisesti vaikuttavat toisiinsa syynä ja seurauksena; kuta suurempi kirjan painos on, sitä halvemmasta voidaan kukin yksityinen kappale myydä, sillä kirjasinten latominen ei kysy enemmän vaivaa painoksen ollessa 10,000 kuin jos se vain on 1,000; kansankirjojen nykyinen halpa hinta olisi mahdoton, jolleivät painokset olisi niin suunnattoman suuria.

Arvioimme tuskin liian korkeaksi niiden kirjojen lukumäärän, joita meidän päivinämme tavataan jokaisessa tanskalaisessa kodissa, jos sanomme niitä olevan keskimäärin kolme kertaa enemmän kuin miespolvi takaperin. Ja sama on asian laita kaikissa muissakin sivistysmaissa. Tämä luku antaa kuitenkin vain himmeän kuvan siitä vallankumouksesta, jonka kirjamarckkinoiden laajeneminen aikaansaa väestön henkisen sivistyksen alalla. Sillä tämä kirjojen lisääntyminen ei ole mitään tasaista edistystä, vaan se on todellinen vallankumous kansansivistyksen alalla; uudet kansankerrokset, jotka ennen olivat täydellisesti tai melkein täydellisesti kaikkien kirjallisten vaikutusten ulkopuolella, ovat päässeet osallisiksi uudenaikaisesta sivistyksestä, mikäli se on saavutettavissa kirjallisuuden kautta.

Mutta uudenaikainen yhteiskuntakehitys ei ole vaikuttanut ainoastaan kirjallisuuden leviämiseen kansan keskuudessa; se on myöskin aikaansaanut muutoksia itse kirjallisuuden luonteessa.

Tämä koskee puhtaasti tieteellistä kirjallisuutta, joka tuo ilmi lukukammioissa ja laboratooreissa toimitettujen tutkimusten uusimmat tulokset ja tarjoaa tiedemiehille uusia aseita heidän työnsä jatkamiseksi. Ennen muinoin, kun tieteellinen työ edistyi hitaasti ja uusia huomioita tehtiin vain vuosikymmenien väliajoilla, saattoi yksityisillä teoksilla olla arvonsa läpi aikojen. Ne kirjanidokset luonnonhistorian, lääkeopin ja maantieteen alalla, jotka kirjoitettiin 1600:n tienoissa, olivat parikymmentä vuotta tai puoli vuosisataa sitten vielä varsin ansiokkaita, koska tieteellinen tutkimus vain muutamissa kohdin oli niiltä ajoilta edistynyt. Kuinka muuttunut onkaan asianlaita nykyään,

kun toinen suuri keksintö seuraa toista kantapäillä, kääntäen nurin niskoin kaikki entiset käsitteet! Kuinka vähän käytännöllistä arvoa onkaan nykyään esimerkiksi jollakin fysiikkaa esittävällä teoksella, joka on painettu viisikolmatta tai kolmekymmentä vuotta takaperin — nykyajan fysiikantutkijalle on sillä ainoastaan historiallista arvoa, todistuksena siitä, kuinka suuri erotus menneisyyden ja nykyisyyden välillä on. Suuret systemaattiset käsikirjat, jotka antavat tietoja jonkun tieteenhaaran kaikista erikoisaloista, vanhenevat nopeasti ja ovat alituisesti varustettavat lisänidoksilla ja lähetettävät maailmalle uusina, tarkastettuina painoksina, voidakseen edes jossain määrin säilyttää käyttökelpoisuutensa. Ja näiden suurten käsikirjojen rinnalla saavat aikakauskirjat, jotka antavat lukijoilleen tietoja kaikkein viimeisistä tuloksista tieteenhaaran alalla, yhä suuremman merkityksen. Aikakauskirjojen vihot ja ohuet pikkukirjaset — siinä uudenaikaisen tieteen paraat tietolähteet, kuten paksut, huolellisesti toimitetut nidokset olivat sitä ennen aikaan.

Vielä paljon suuremmassa määrässä kuin tieteelliseen, pitää tämä paikkansa kansantajuiseen kirjallisuuteen nähden, jonka tehtävänä on pukea tieteen tärkeimmät tulokset helposti ymmärrettävään pukuun ja siten tehdä ne tajuttaviksi kansan syville riveille. Tämä yleistajuinen kirjallisuus on huomattavin seuraus aikamme yhteiskunnallisesta ja sivistyksellisestä vallankumouksesta. Ne uudet vaatimukset, joita olemassaolon taistelu asettaa kullekin ihmiselle sekä yksityisenä henkilönä että luokkansa jäsenenä, ovat avanneet kansan silmät huomaamaan, kuinka tärkeätä kullekin on suurin piirtein oppia tuntemaan tieteen ja tekniikan viimeiset ennätykset saadakseen niistä hyödyllisiä aseita taistelussa tulevaisuutensa eteen. Tiedonhalu on kasvanut ja vaatii yhä runsaammin ravintoa. Tämän halun vaikutuksesta syntyy yhä runsaammin määrin niin hyvin yhtäjaksoisia esityksiä eri tieteenhaaroista kuin myöskin hajanaisia kirjoitelmia yksityisten tieteitten aloilta.

Ja kaikki tämä vaikuttaa takaisin tieteelliseen esitystapaan. Kun tiedemies ennen vanhaan kirjotti ainoastaan harvalukuisia oppineita varten, jotka olivat täysin perehtyneet hänen erikoiseen tutkimusalaansa, saattoi hän käyttää raskasta ja vaikeatajuista kirjoitustapaa. Nykyään hänen sensijaan täytyy käyttää selviä, luonnollisia ja helposti ymmärrettäviä sanontatapoja; hän käsittää, että kaikille tieteellisillekin esityksille, olkoonpa niiden sisällys kuinka rajotettu tahansa, kuitenkin on annettava niin yleistajuinen muoto, että kouluttamatonkin lukija ne ymmärtää. Erotus puhtaasti tieteellisen ja yleistajuisen kirjallisuuden välillä rupeaa yhä enemmän tasottumaan. Vähitellen käy täten mahdolliseksi siirtyä oloihin, joissa ihmiset, hankittuaan tarpeelliset alkutietonsa yleistajuisten teosten kautta, ilman koulun ja yliopiston välitystä voivat siirtyä askel askelelta tieteelliseen työhön

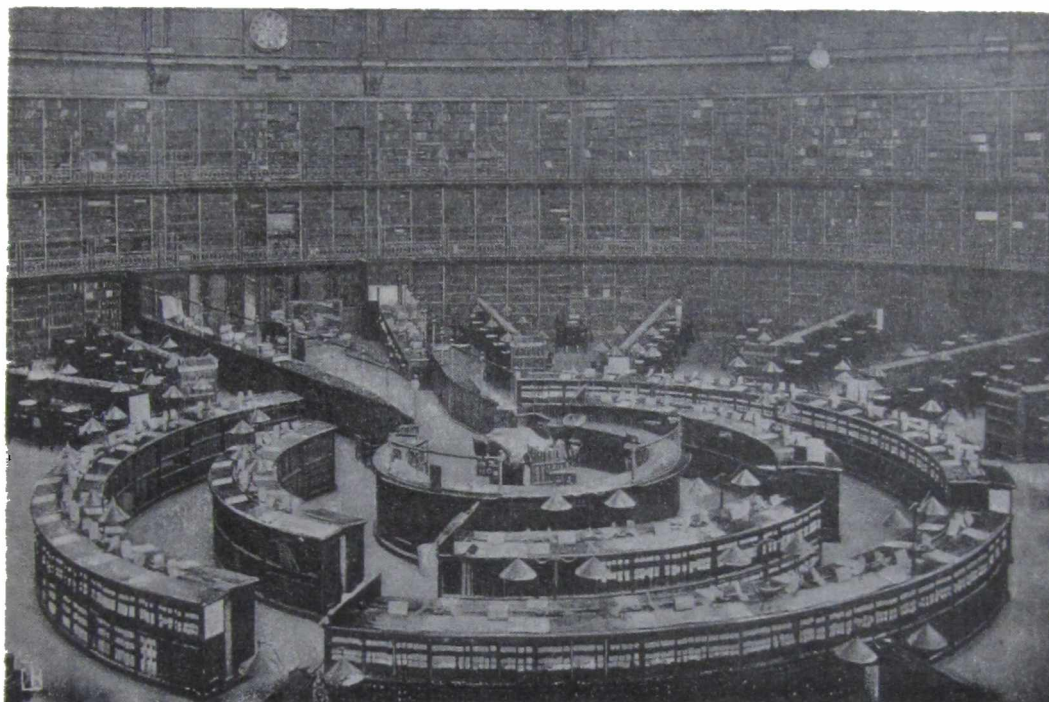
käsiksi; autodidakti, itseoppinut, joka aikaisemmin on ollut harvinaisen vieras tieteellisessä maailmassa, on siis tulevaisuudessa, kun taloudellisetkin edellytykset ovat muuttuneet, kun vapaa-aika on enentynyt ja palkka kasvanut, tuleva aivan yleiseksi ilmiöksi hengen vai-
nioilla.

Myöskin kaunokirjallisuus on uudenaikaisen puhtaasti yhteiskunnallisen kehityksen vaikutuksen alainen.

Kauneuskäsitteet muuttuvat — se sanataituruus, joka miellytti meidän esivanhempiamme, tuntuu nykyään meistä useastikin tyhjältä sanahelinältä. Ja useat niistä teoksista, joita me luemme mitä suurimmalla mielenkiinnolla, ovat varmaankin jättävät lastenlapsemme kylmiksi ja välinpitämättömiksi. Yhä uusia taiteellisia virtauksia puhkee esiin yhteiskunnallisten olojen alati kehittyessä ja eri kansanluokkien elämänehtojen muuttuessa — naturalistinen taide on rehellinen yritys niiden vaikutelmien esittämiseen, jotka taiteilija on saanut uudenaikaisista yhteiskunnallisista ilmiöistä, ilmiöistä jotka kyllä ovat usein sekä vakavia että rumia, mutta samalla elinvoimaisia ja tuoreita; mystillinen taide taas on seuraus siitä pelottavasta levottomuudentunteesta, joka valtaa porvariston uhkaavan sosialistisen liikkeen voimistuessa; problemirunous vihdoinkin, joka esittää ja pohtii erilaisia siveellisiä kysymyksiä, on ilmaus niistä syvällisistä ristiriidoista, jotka nykyajan yhteiskuntaelämä tuo mukanaan. Kaikkiällä nähdään aikamme teknillisten, taloudellisten ja yhteiskunnallisten olosuhteiden vaikutusta; höyrykoneiden korvia särkevää melskettä, rautatiejunien yksitoikkoista surinaa ja sähkölennätinkoneiden naputusta kuuluu läpi nykyajan lyriikan antaen sille sisällyksen ja poljennon; ihmishengen suuremmoisat voitot taistelussa luonnonvoimia vastaan, maailmanmarkkinoiden aallokot, suuret yhteiskunnalliset taistelut pääoman ja työmiesten välillä, sosialismin lähestyvä ylivalta, Itä-Aasian sota, Amerikan trustivalta, Venäjän vallankumous — kaikki tällaiset seikat tunkeutuvat runolijan tunnepiiriin, muokkautuvat, kehittyvät ja sulautuvat yhteen sekä painavat suuremmissa tai vähemmässä määrässä leimansa niihin teoksiin, jotka lähtevät hänen kynästänsä.

Ja eräs aivan omalaatuinen kirjallisuuslaji kasvaa ja saavuttaa tavatonta levenemistä vallitsevien yhteiskunnallisten olojen vaikutuksesta, kirjallisuuslaji, jolla on varsin vähän tekemistä puhtaasti taiteellisen luomistyön kanssa, mutta jolla kuitenkin on luonnollinen paikkansa nykyajan henkisen elämän piirissä; se on n. k. huvikirjallisuus, jonka tarkoituksena ei ole vaikuttaa lukijan kaunoaistiin, vaan ainoastaan tarjota hänelle hetkellistä ajanviettoa. Ei mikään osota tarkemmin vastakohtaa entisaikojen turvallisten ja valoisten elämänehtojen sekä nykyisten hermostuttavien ja kiihottavien olojen välillä, kuin toiselta puolen ne teokset, joita isovanhempiemme aikoihin otettiin alas kirja-

hyllyltä iloksi ja nautinnoksi joinakin hiljaisina iltahetkinä, ja toiselta puolen taas ne teokset, jotka meidän aikoinamme ovat varsin useiden ainoana henkisenä ravintona. Ihmiset ovat väsyneet päivän vaivoista, he ovat hermostuneet ainaisista huolista ja aprikoimisista, he eivät sentähden jaksa lukea kirjoja, jotka vaativat rasittavaa tarkkaavaisuutta, vaan haluavat kevyttä, huvittavaa lukemista, joka tuottaa lepoa hermoille ja tylsistää mieltä, ja niin he tarttuvat kirjoihin, joita voidaan lukea ja unhottaa yhtä helposti, ja jotka eivät jätä muuta kuin ohimenevää vaikutusta mieleen. Ei siis ihmettä, että salapoliiseikkailut ovat levinneet niin laajalle; ne täyttävät juuri ne vaatimuk-

Lontoon British Museumin lukusali tiedemiehiä varten.

set, jotka tällaiselle lukemiselle asetetaan; ne sopivat nykyajan levottomaan, hermostuneeseen yhteiskuntaelämään kuten varietee, biografi-teatteri ja — ryyppy.

Rinnan nykyaikaisen kirjallisuuden yhä kasvavan levenemisen ja yhä muuttuvan luonteen kanssa on huomattavissa pyrkimys yleisten kirjastojen kautta tehdä kirjallisuus itse kansalle niin hyötyätuottavaksi kuin suinkin.

Kirjastoja tavataan jo länsimaisen sivistyksen vanhimpina aikoina. Muinaisessa Egyptissä koottiin hieroglyyfimaalauksilla koristeltuja papyruskääreitä ja muinaisessa Assyriassa ja Babyloniassa nuolenpääkirjotuksella varustettuja savitauluja. Kreikassa ja samaten Roomassa oli suuria yksityisiä ja julkisia kirjastoja. Keskiajalla

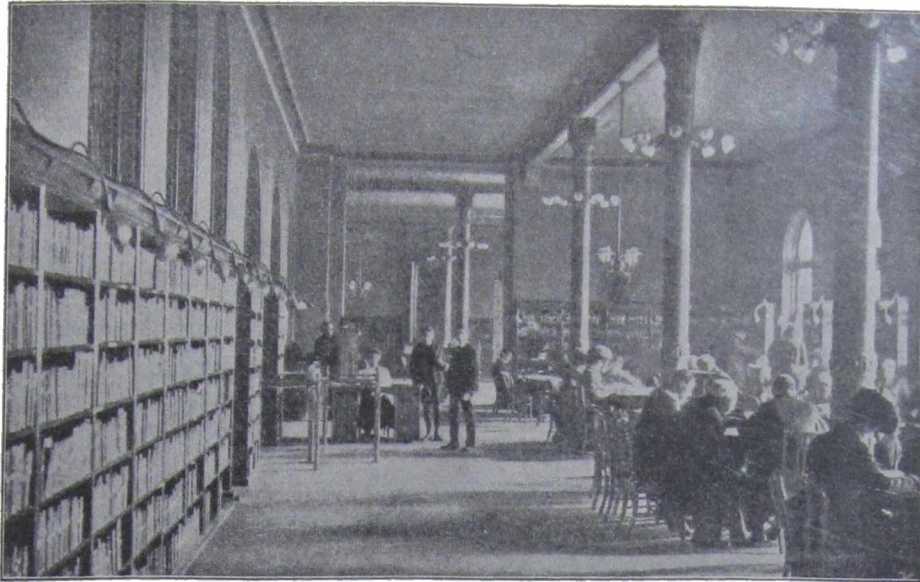
koottiin varsinkin luostareihin kirja-aarteita. Keskiajan lopussa kehittyi kirjapainotaidon keksinnön kautta kirjastoate aivan tavattomasti, ja seuraavina vuosisatoina järjestettiin kouluihin ja yliopistoihin, ruhtinashoveihin ja herraskartanohin useita ja verrattain huomattavia kirjakokoelmia. Mutta kuitenkin ovat julkiset kirjastot vasta yhdeksännellätoista vuosisadalla saavuttaneet korkean kehityksensä ja suuren yhteiskunnallisen merkityksensä.

Ne pyrkivät täyttämään kahta aivan erilaista tehtävää: osittain ne tahtovat palvella puhtaasti tieteellisiä tarkoituksia, osittain tutustuttaa suurta yleisöä tieteellisen tutkimuksen päätuloksiin ja kaunokirjallisuuden tärkeimpiin tuotteihin.

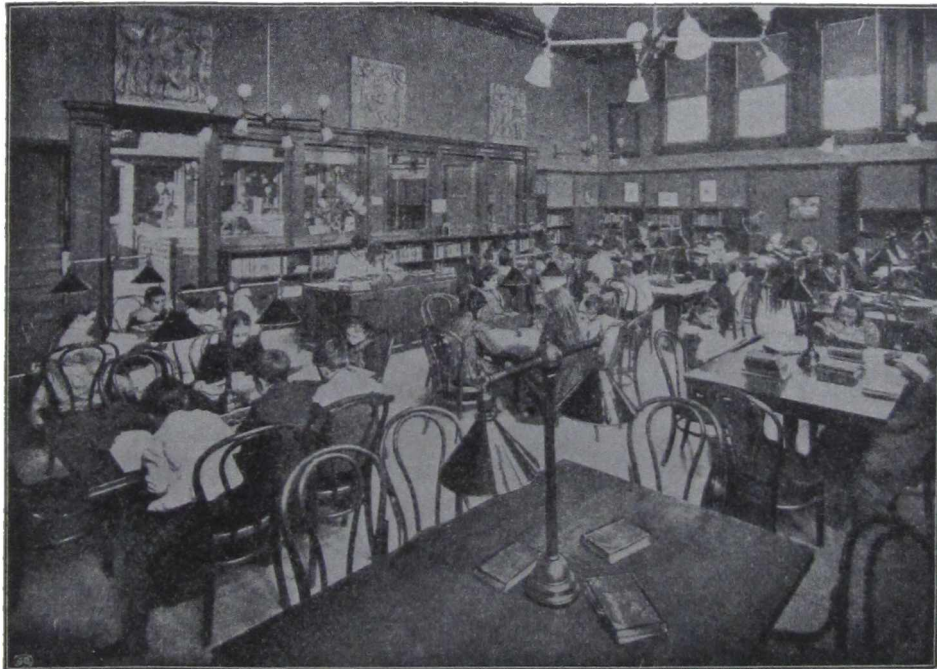
Tieteet käsittävät nykyisellä kehityskannallaan niin lukemattomia tietomääriä ja niitä esittävä kirjallisuus on niin sanomattoman laaja, että yksityisille tutkijoille harvoin käy mahdolliseksi hankkia itselleen muuta kuin pienen osan siitä kirjavarastosta, minkä he tarvitsevat tutkimuksiinsa. Heidän työnsä lamautuisi tai kävisi mahdollottomaksi, jollei heidän käytettävänään olisi laajaperäistä kirjastoa, josta he aina saattavat hankkia ne teokset, joita heillä itsellään ei ole. Tämä on toinen nykyaikaisten kirjastojen tehtävistä. Niiden toisena tehtävänä on valmistaa suurelle yleisölle tilaisuutta yleistajuisen kirjallisuuden lainaamiseen ja lukemiseen, jonka tähden kirjastoissa on tarjolla helppotajuisia esityksiä erilaisista tieteellisistä ilmiöistä sekä arvokkaita kaunokirjallisia teoksia. Täten katoavat suureksi osaksi ne taloudelliset vaikeudet, jotka estävät kansaa omaksumasta nykyaikajan henkistä sivistystä. Varattomat henkilöt voivat siten käyttää hyväkseen sellaisiakin kirjoja, joita heillä itsellään ei ole varaa ostaa.

Aina sen mukaan, mikä näistä tehtävistä kulloinkin on täytettävä, on kirjasto järjestettävä eri suunnitelman mukaan. Missä puhtaasti tieteelliset näkökohdat ovat vallalla, on pyrittävä keskitykseen. Ihanteena on tällöin, että itsekussakin maassa on niin harvoja, mutta samalla niin suuria kirjastoja kuin mahdollista. Kuta enemmän voimia hajotetaan, sitä pienemmäksi tulee jokainen yksityinen kirjasto ja sitä vähemmän se kykenee tyydyttämään tieteellisen tutkimuksen vaatimuksia. Kuitenkin saattaa muutamissa olosuhteissa kirjavarastojen aineenmukainen jakaminen olla eduksi, niin että maatalouskysymystä koskeva kirjallisuus kootaan erikoiseen kirjastoon, kansantaloudellinen taas puolestaan erikoiseen, kasvitieteellinen kolmanteen j. n. e. Missä taas kansantajuisuuden näkökohtaa tahdotaan pitää silmällä, on päinvastoin sijoitettava pienempiä kirjastoja hajalle eri seutuihin. Kuta useampia tällaisia kirjastoja tavataan maan kaikissa osissa, sitä helpommin voi koko väestö käyttää niitä hyväkseen — sillä mitäpä hyötyä on Ahvenanmaan asukkaille siitä, jos mahdollisesti Turussa tai Porissa on mainioita kansankirjastoja, kun itse Ah-

Lukusali amerikkalaisessa kansankirjastossa.

Lasten lukusali eräässä Carnegien kirjastossa.

venanmaalla ei niitä ole. Mieluummin vähennettäkään kirjastojen kokoa ja tyydyttäkään vähempään täydellisyyteen, kunhan vain niiden lukumäärä on sitä suurempi.

Kirjastoliikkeen kehityksessä täällä Euroopassa ovat puhtaasti tieteelliset näkökohdat olleet alkuperäisesti määräävinä. Keskiaikaisiin

luostarikirjastoihin hankittiin kirjoja yksinomaan munkkien tutkimuksia varten, ja kauan myöhemmin perustettiin kirjastoja ainoastaan tiedemiesten tarpeita silmällä pitäen — kirjastojen perustaminen porvari- ja talonpoikaiskansan käytettäväksi ei edes juolahtanut kenenkään mieleen. Myöskin nykyään ovat Euroopan sivistyskeskustojen suuret jättiläiskirjastot luonteeltaan parhaasta päästä tieteellisiä ja sellaisina niiden pitää pysyäkin voidakseen tyydyttää tieteellisen tutkimuksen tarpeita, vaikka ne avautuvatkin entistä enemmän suuren yleisön käytettäväksi. Maailman suurin kirjasto on Ranskan kansalliskirjasto Pariisissa, jossa on puolikolmatta miljoonaa kirjanidosta, lukuunottamatta karttoja, nuottivihkoja ja käsikirjotuksia. Hieman pienempi, käsittäen noin pari miljoonaa nidosta, mutta käytännöllisesti järjestetty ja paljon runsaammin käytetty, on British Museumin kirjasto Lontoossa. Tanskan kuninkaallinen kirjasto, joka perustettiin 17:nneen vuosisadan keskivaiheilla, oli alkuaan kuninkaan yksityinen kirjakokoelma, mutta avattiin 18:nneen vuosisadan loppupuolella yleisön käytettäväksi; se käsittää nykyään puoli miljoonaa nidosta. Yliopiston kirjastossa Helsingissä on kirjanidosten lukumäärä parisataatuhatta.

Sensijaan ovat n. k. kansankirjastot, jotka ovat tarkotetut suurta yleisöä varten, iältänsä varsin nuoret. Ne ovat tulos 19:nneen vuosisadan yhteiskunnallisesta kehityksestä, ja ne ovat niin hyvin syntyneet kuin saavuttaneet laajimman levenemisensä anglosaksilaisten kansojen keskuudessa. Englannissa julaistiin vuonna 1850 laki, joka myönsi suuremmille kaupungeille oikeuden määrätä erikoisen veron kansankirjastojen avustamiseksi; tätä lakia ovat englantilaiset käyttäneet laajalti hyväkseen. Vielä huomattavampi on kehitys kuitenkin ollut Pohjois-Amerikassa, jonka kunnalliset kansankirjastot kelpaavat esikuvaksi koko maailmalle. Tanskassa on tätä nykyä 550 kansankirjastoa, joista vuosittain lainataan toista miljoonaa nidosta. Suomessa kansankirjastojen lukumäärä on noin 1700. Väestön kasvava tiedonhalu on kaikkialla antanut aihetta kansankirjastojen perustamiseen, joiden yhteyteen useasti on järjestetty lukusaleja, ja kansankirjastot ovat taas puolestansa kiihottaneet lukuhaluja niin hyvin kaupungeissa kuin maaseudulla.

Ja mikäli työväki yhä suuremmissa määrässä vaatii osallisuutta henkiseen viljelykseen, sikäli tapahtuu kirjasto-oloissa ja myöskin kirjapaino-oloissa lakkaamatonta kehitystä.

»Suljettu kirja» on tähän saakka ollut vertauskuvana varsinaisen kansan suhteesta henkiseen sivistykseen; nykyään kirja kuitenkin on avautumassa; tulevaisuus on tekevä sen koko yhteiskunnan henkiseksi omaisuudeksi

---

KOULU.

Nykyajan yhteiskuntakehitys on antanut koululle tehtävän, joka oli aivan tuntematon varhaisempina aikoina. 19:nnessä vuosisadalla ja varsinkin vuosisadan jälkipuoliskolla on koulualalla tapahtunut tuntuvia muutoksia. Nykyisen ja sata vuotta sitten toimineen koulun välillä ei ole enemmän yhteistä kuin uudenaikaisen tehtaan ja vanhanaikuisen käsityöverstaan välillä; ja kuitenkin kehitys tapahtuu liian hitaasti; ajan vaatimukset kasvavat usein niin nopeasti, että niitä ei voida tarpeeksi pian tyydyttää; kasvatusopilliset teoriat ovat paljon edellä käytännöstä osottaen täten tietä vieläkin suurempiin uudistuksiin, jotka odottavat toteutumistaan.

Koululaitoksenkin alalla on syy vilkkaaseen kehitykseen etsittävä muutoksista yhteiskunnan taloudellisessa elämässä.

Niin kauan kuin keskiaikaiset olot käsityöläisverstaineen ja vanhanaikuisine talonpoikaistaloineen vielä olivat vallalla ja tavaravaihto niin hyvin yksityisten ihmisten kuin eri maiden välillä oli tuiki pieni, niin kauan ei kysymys kasvatus- ja opetusolojen järjestämisestä ollut yhteiskunnalle sellaisenaan erikoisesti tärkeä. Kirjallisia tietoja eivät tarvinneet muut kuin papit, virkamiehet ja lääkärit, ja niitä heille tarjosi riittävän määrän koulu ja yliopisto, joissa kuollut latinankieli, vanha muinaisajan sivistys ja keskiaikainen skolastinen ajattelu olivat opetuksen perustana. Porvareille ja talonpojille ei sensijaan näistä koulutiedoista ollut mitään hyötyä. Kauppiaan täytyi osata tyydyttävästi laskea ja kirjottaa, mutta käsityöläisille ja talonpojille ei ollut edes tämäkään tarpeen. Elämä ei asettanut yksityisille ihmisille sanottavia vaatimuksia; kukin hoiti tointansa kuten esi-isätkin olivat tehneet, vaelsi edelleen samaa raittia, jota oli astuttu muinaisinakin aikoina. Ja tähän ei tarvittu laajaa henkistä näköpiiriä, ei myöskään virkeätä mieskohtaista älyä. Päinvastoin, tylsä, tietämätön väestö mukautui helpommin vanhoihin tapoihin; olipa valtiomiehiä, jotka pelko mielessä katselivat koulun kehitystä, koska se helposti saattoi herättää rahvaassa tyytymättömyyttä oleviin oloihin. Kansansivistys ei ulottunut luku-, kirjoitus- ja lasku-

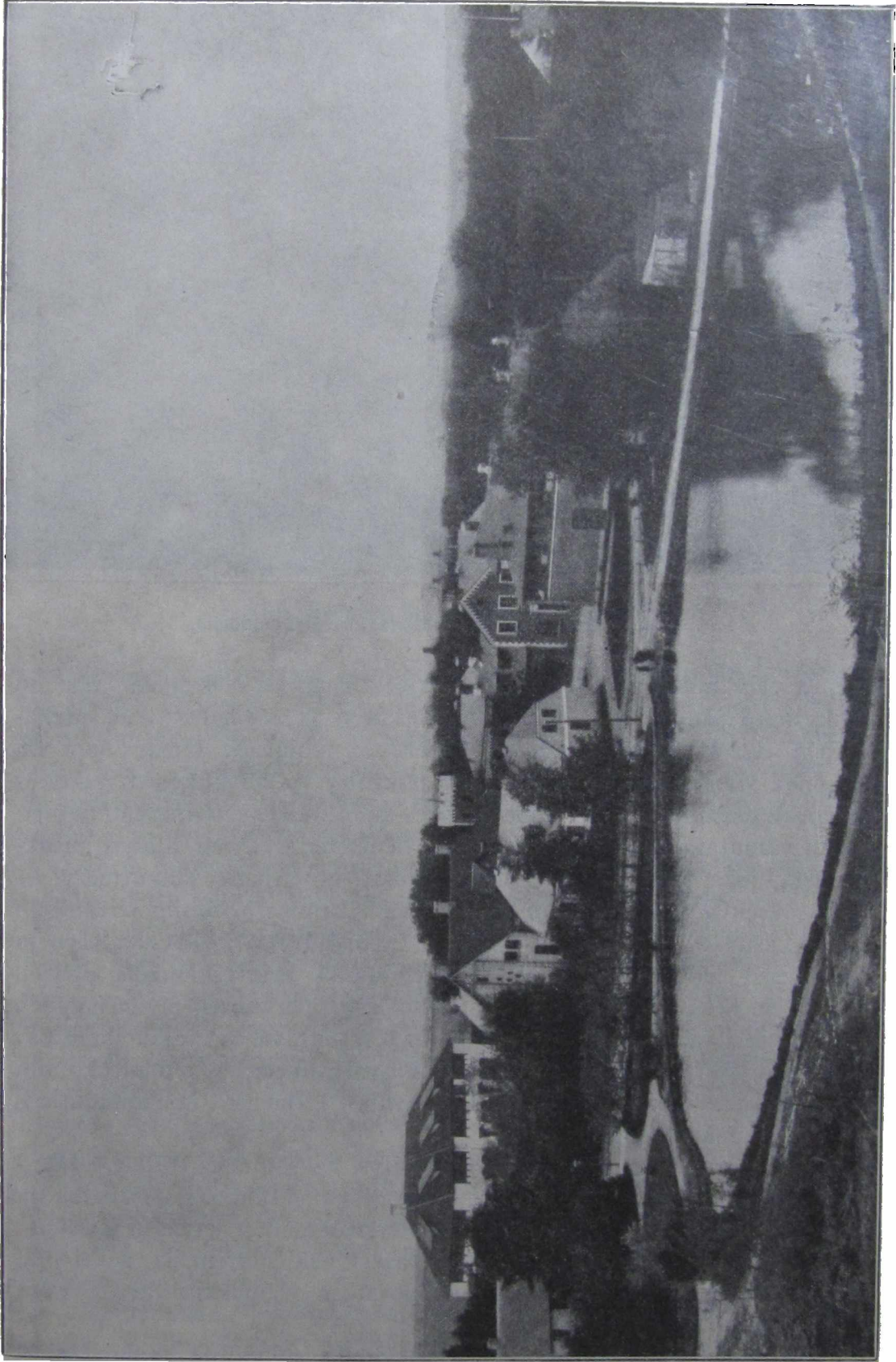
taitoa sekä kristinuskon päätötuksia pitemmälle, ja talonpoikien keskuudessa vain aniharvat pääsivät näinkään pitkälle.

Meidän päivinämmä on tuiki vaikea käsittää, että sata tai puoli-toistasataa vuotta sitten suurin osa väestöstä ei osannut kirjoittaa omaa nimeänsä, eikä edes kunnolla lukea katkismustaankaan.

Kuinka suuri muutos tapahtuikaan tässä kohden uudenaikaisen tuotantotavan päästessä voitolle. Nyt tuli kunkin luottaa yksinomaan omiin voimiinsa olemassaolon taistelussa, joka vapaan kilpailun johdosta oli entistä enemmän kärjistynyt. Ja nämä muuttuneet olot asettivat myöskin uusia vaatimuksia kasvatukseen ja opetukseen nähden. Kuta enemmän tietoja, kuta korkeampi äly, kuta suurempi luonteenlujuus kullakin yksilöllä oli, sitä paremmin oli hän varustettu ottamaan osaa tähän olemassaolon taisteluun. Ja seuraus kaikista näistä parannuksista ja edistyksistä oli hyvinvoinnin kohoaminen koko yhteiskunnassa. Kuta toimintakykyisempi väestö oli, sitä rikkaammaksi tuli yhteiskunta. Sentähden tuli koulukysymyksestä eräs aikamme suurista yhteiskunnallisista kysymyksistä.

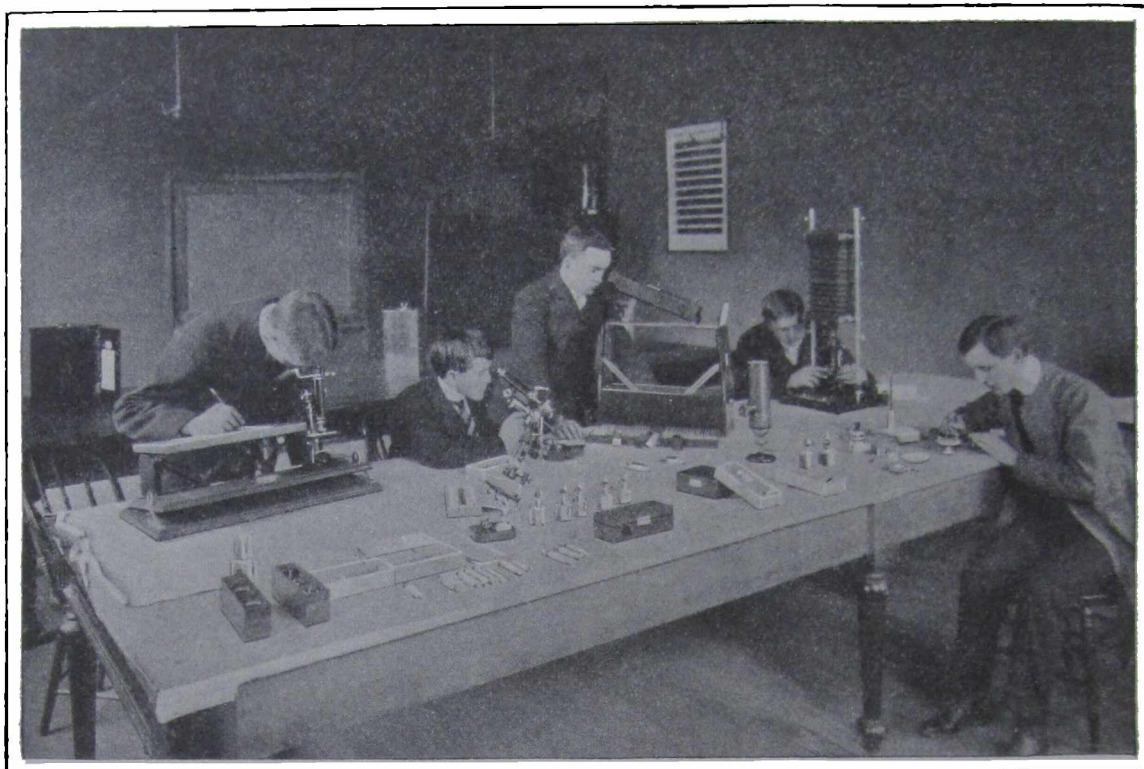
Ei siis riipu sattumasta, että ruvettiin ymmärtämään kansansivistyksen merkitystä ja tarpeellisuutta juuri samoihin aikoihin, jolloin uudenaikainen tuotantotapa tunkeutui etualalle, eli siis noin 1800:n tienoissa. Koulukysymys tuli vilkkaan keskustelun alaiseksi kaikissa Euroopan sivistysmaissa. Uusia teorioja, joilla on ollut uraa-aukaiseva merkitys kasvatustieteen kehityksessä, esitettiin. Ennen muita on mainittava sveitsiläinen Pestalozzi, ensimmäinen, joka oli täysin selvillä itsetoiminnan, itsenäisen ajatustyön ja itsenäisten havaintojen merkityksestä lasten kasvatuksessa ja joka täten ensimmäisenä on lausunut julki uudenaikaiset periaatteet kasvatustieteen alalla. Näihin aikoihin alettiin myöskin jo panna toimeen käytännöllisiä uudistuksia koululaitoksessa; perustettiin entistä runsaammin kansakouluja sekä useita seminaareja opetusvoimien hankkimiseksi, jota paitsi niin hyvin alempien kuin ylempien koulujen lukusuunnitelmissa pantiin toimeen parannuksia.

Myöhemmin on yhteiskunnallinen kehitys yhä kohottanut vaatimuksia. Nykyajan ihmiseltä vaaditaan entistä suurempia tietoja, jotta hän voisi tulla toimeen yhteiskunnassa, yhä terävämpää käsityskykyä, yhä tarkempaa älyä, jottei hän joutuisi alakynteen olemassaolon taistelussa. Kuinka paljon vaaditaankaan kauppiaalta, maanviljelijältä ja liikemieheltä, joka tahtoo seurata aikansa kehitystä! Eikä heiltä vaadita yksinomaan ammatillisia tietoja, vaan kaikkea sitä, joka kuuluu »yleisen sivistyksen» piiriin, toisin sanoen: heidän pitää olla selvillä eri tieteenhaarojen päätuloksista, tärkeimmistä teknillisistä uudistuksista sekä valtiollisen ja henkisen elämän päävirtauksista. Se ihminen, jolta puuttuu kaikki nämä tiedot ja joka ky-

Askovin kansanopisto Tanskassa.

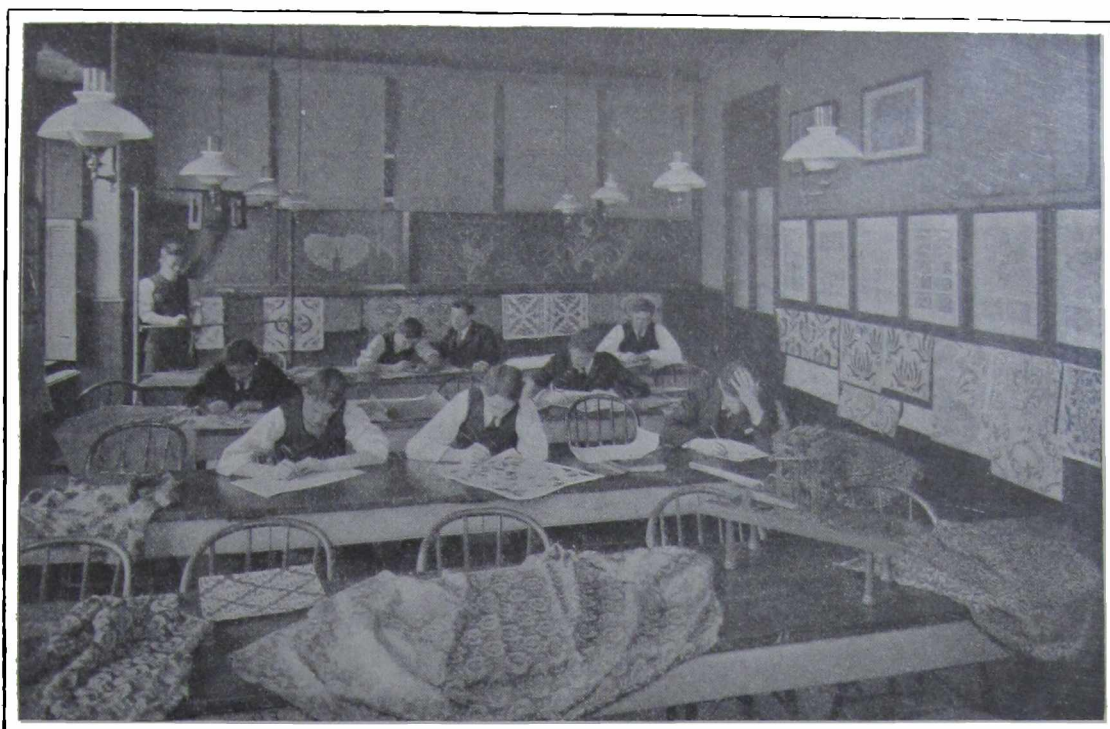

Luonnontieteen opetusta amerikkalaisessa koulussa.

kenee vain auttavasti lukemaan, kirjottamaan ja laskemaan, hän on nykyisessä yhteiskunnassamme niin avuton ja saamaton kuin raakalainen suurkaupungin kadulla. »Tieto on voimaa», tämän opin on 19:nneen vuosisadan yhteiskunnallinen kehitys perin kiinteästi takonut tietoisuutemme. Eikä tämä koske ainoastaan suoranaisia tietoja, vaan vähintään yhtä paljon yleisten, henkisten kykyjen ja älyn joustavuutta, joka tekee mahdolliseksi nopeasti ja varmasti saavuttaa yleiskatsauksen uusista ilmiöistä, mukautua aikamme henkisiin virtauksiin sekä käsittää tapahtumien yhteyttä ja merkitystä. Tätä katseen ja ajatuksen joustavuutta, joka alkuperäisellä kehityskannalla olevien ihmisten keskuudessa on saavuttanut niin merkillisen täydellisyyden muutamilla rajotetuilla aloilla, sitä on kehitettävä nykyajan ihmisessä tietoisien ja tarkasti suunnitellun kasvatustien kautta, niin että se tulee täysiin oikeuksiinsa nykyajan kirjavassa ja monimutkaisessa yhteiskuntaelämässä.

Siten luo nykyajan aineellinen kehitys, keksinnöt ja löydöt, teollisuus ja maanviljelyskemia, rautatiet ja sähkölennätinlaitos ja kaikki taloudelliset parannukset sen korkeamman sivistyksen kaipuun, joka vastustamattomalla voimalla vaatii yhä suurempaa valistusta, yhä täydellisempää kasvatusta ei ainoastaan yläluokkia varten, vaan myös kansan syville riveille.

Korkeakouluja, iltakouluja, realikouluja, teknillisiä kouluja, kan-

Piirustusopetusta amerikkalaisessa koulussa.

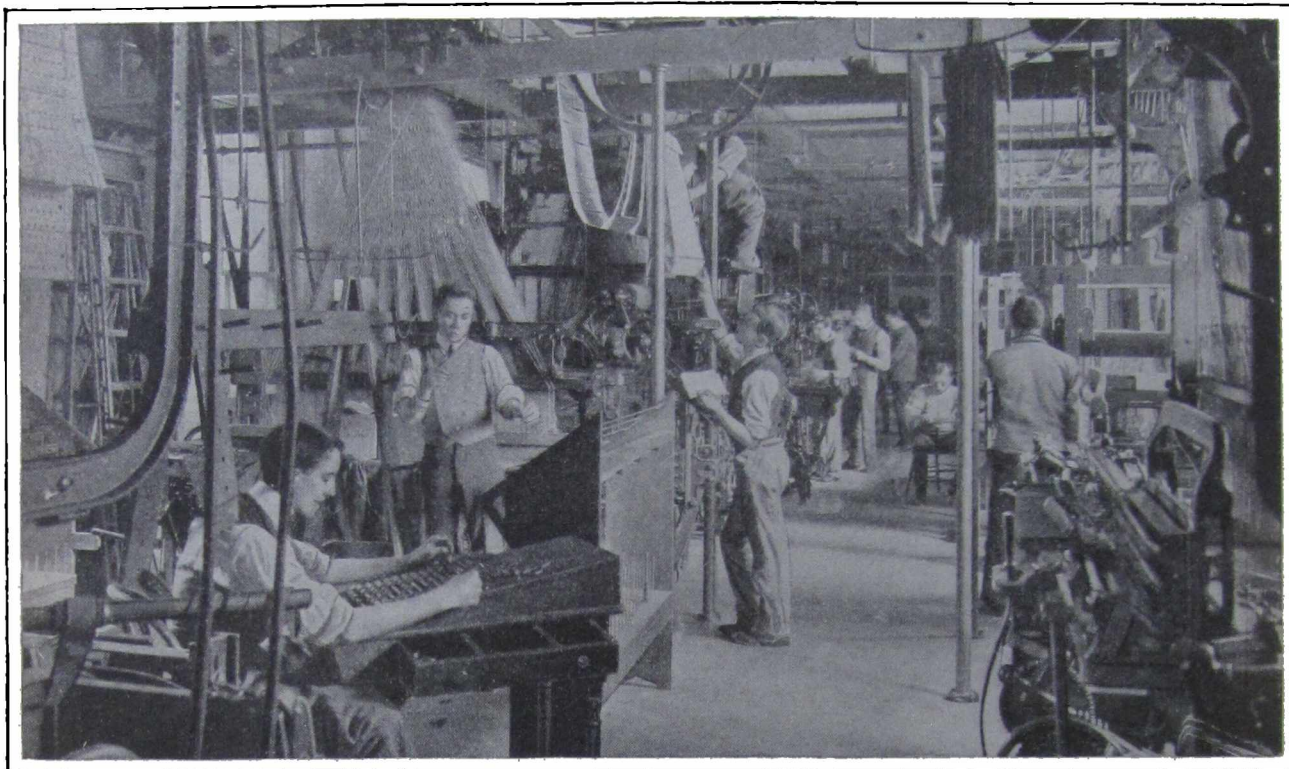
sanopistoja ja useita muitakin koulumuotoja syntyy tämän kasvavan kaipuun vaikutuksesta. Oppikoulut ja yliopisto joutuvat laajaperäisten muutosten alaisiksi, niihin otetaan uusia oppiaineita ja hyljätään vanhoja, jotka nykyisten yhteiskuntaolojen vaikutuksesta ovat käyneet tarpeettomiksi. Ensi kädessä esiintyy kuitenkin ehtimiseen uusia tehtäviä varsinaisen kansakoulun alalla.

Mutta jotta koulu tulisi koko yhteiskunnalle hyödyksi, on tarpeellista, että väestö, koko väestö, käyttää sitä hyväkseen.

Yhteiskunnassa, jonka jäsenillä jo etukäteen on selvä käsitys sivistyksen merkityksestä ja jossa taloudelliset olot ovat siedettävällä kannalla, saavutetaan tämä tulos ilman mitään pakkokeinoja. Jokainen pyrkii osalliseksi koulusivistyksen tuottamista eduista ja kokee antaa lapsilleen parasta tarjolla olevaa opetusta. Toinen on asianlaita, jos osa väestöstä ei vielä ymmärrä antaa arvoa tiedoille ja henkiselle kehitykselle sekä poroporvarillisessa itsepäisyydessään katsoo, että ne tiedon muruset, jotka heille itselleen ovat varisseet, ovat täysin riittäviä myöskin heidän lapsilleen. Sama koskee niitä yhteiskuntia, joissa osa väestöstä elää niin vaikeissa taloudellisissa oloissa, ettei sillä ole varoja koulukustannusten suorittamiseen, ei myöskään lasten työvoiman uhraamiseen.

Koulupakko, joka nykyään on vallalla miltei kaikissa sivistysmaissa, on eräs niitä tapauksia, jolloin yhteiskunnan yhteinen etu on

Teknillistä opetusta amerikkalaisessa koulussa.

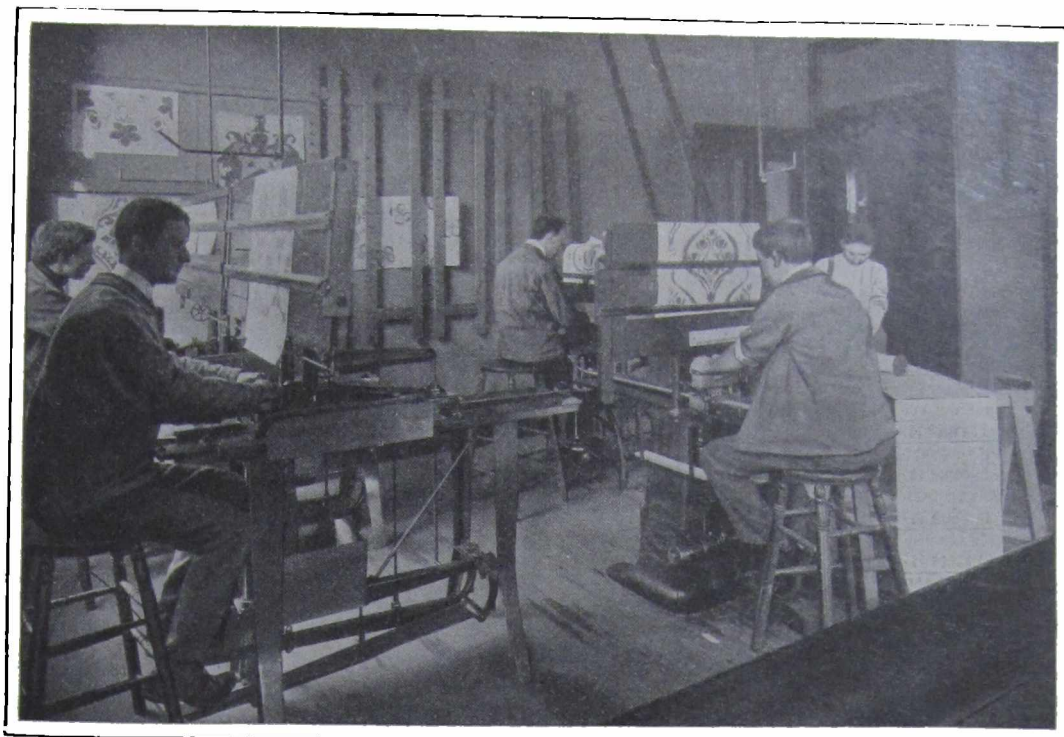
ensisijassa otettu huomioon, huolimatta yksityisten henkilöiden eroavista mielipiteistä ja harrastuksista.

Mutta yleiseen koulupakkoon kuuluu välttämättömänä täydennyksenä maksuton koulunkäynti. Sillä kun yhteiskunta kerran pakottaa jäseniään panemaan lapsensa kouluun, tulee sen myöskin pitää huolta siitä, että he taloudellisesta asemastaan riippumatta voivat tämän velvollisuutensa täyttää.

Luonnollisena seurauksena vallitsevasta koulupakosta on se, että valtion vähitellen on ryhdyttävä tyydyttämään myöskin muita oikeutettuja vaatimuksia. Lasten työvoiman käyttäminen heidän ollessaan kouluiässä on kiellettävä tai ainakin siksi tehokkaasti rajoitettava, ettei siitä ole opetukselle mitään haittaa — sillä niille lapsille, jotka ovat työstä väsyneitä ja istuvat rasittuneina ja tylsinä koulupenkillä, on koulunkäynnistä varsin vähän hyötyä. Eikä tarpeellinen lepo ole ainoa seikka, josta yhteiskunnan tulee huolehtia, jotta opetus tuottaisi hedelmiä; sen tulee myöskin toimittaa maksutta terveellistä ravintoa kaikille niille lapsille, joiden vanhemmat eivät itse kykene hankkimaan heille ravitsevaa ja hyvin valmistettua ruokaa. Yhtä tulokseton kuin opetus olisi lämmittämättömissä huoneissa kylmien talvipakkasten käsissä, yhtä tulokseton on se myöskin, jos oppilaat ovat nälkiintyneitä ja heikkoja.

Pohjoismaat olivat ensimmäiset, joissa koulupakko otettiin käy-

Konekutomakoulu Amerikassa.

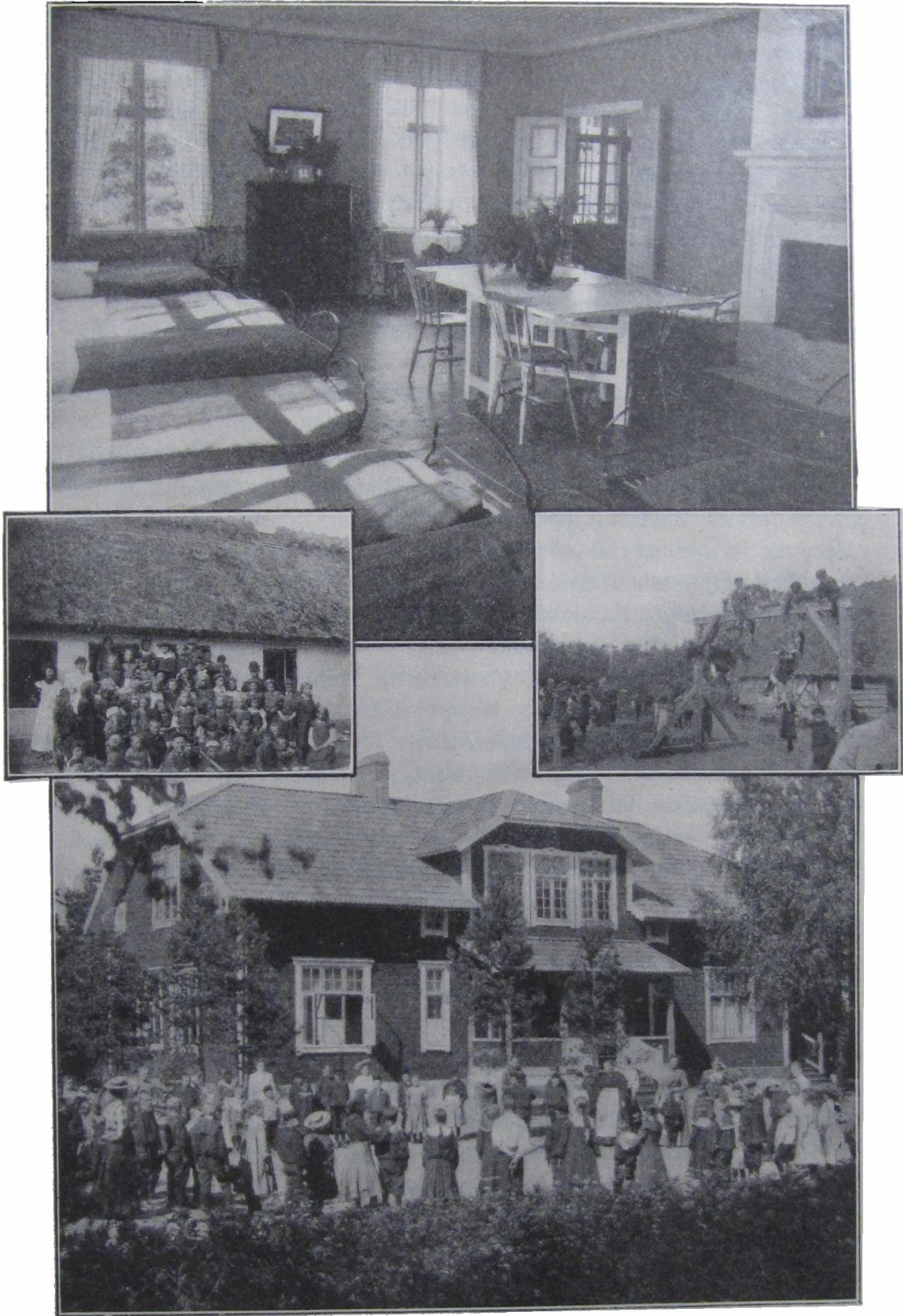
täntöön. Tanskassa tuli koulunkäynti pakolliseksi jo vuonna 1814, jolloin ryhdyttiin muihinkin toimenpiteisiin talonpoikaisväestön henkisen ja aineellisen sivistyksen kohottamiseksi. Norjassa säädettiin koulupakko 1827 ja Ruotsissa 1842. Useimmissa muissa Euroopan maissa on tämä uudistus pantu toimeen vasta myöhemmin kohdaten paljon vastustusta niiden puolelta, jotka pitävät sitä mieskohtaisen vapauden loukkauksena. Englannissa, jossa lastenopetuksen kauan aikaa oli ollut tyytyminen vain yksityisiin, useimmiten uskonnollismielisiin kouluihin ja jossa valtio vasta 1830-luvulla alkoi myöntää avustusta näille yksityiskouluille, ei koulupakkoa säädetty ennenkuin vuonna 1876. Sveitsissä, jossa koululaitos nykyään on hyvin korkealla kannalla, on koulupakko vain muutamia vuosia vanhempi. Ja Ranskassa se otettiin käytäntöön vasta vuonna 1882. Useissa maissa, kuten esimerkiksi Italiassa, jossa lapset lain mukaan ovat velvolliset käymään koulua kuudennesta yhdenteentoista ikävuoteensa, jättää suuri osa köyhää väestöä aivan yksinkertaisesti noudattamatta määräystä; lakipykälät koreilevat toistaiseksi vain paperilla; kansan taloudellinen ja yhteiskunnallinen kehityskanta on vielä liian alhainen, jotta valtio voisi toteuttaa uudenaikaiset vaatimuksensa niiden koko ankaruudessa. Venäjällä ei ole mitään koulupakkoa ja hallitus katselee jotenkin epäluuloisin silmin niitä pyrkimyksiä, joihin yksityisten keskuudessa on ryhdytty kansansivistyksen kohottamiseksi, se pitää

nimittäin niitä salaisina yrityksinä sosialististen aatteiden levittämiseksi talonpoikien ja työmiesten keskuuteen. Venäjän kansakoululaitos on kirkon kuristavan herruuden alaisena, ja vain pieni osa kouluista on suoranaisesti hallituksesta riippuvainen. Vielä niin myöhään kuin vuonna 1896 osasi kymmenestä venäläisestä asevelvollisesta vain kuusi lukea ja kirjottaa ja tuli kymmentä koulupoikaa kohti vain kolme koulutyttöä. Kuitenkin on tässäkin maassa viime aikoina havaittavissa edistystä, varsinkin vapaamielisten semstvo-neuvostojen toimesta; vuodesta 1863 vuoteen 1896 kasvoi kansakoulunoppilasten lukumäärä kuudenkertaiseksi. Pohjois-Amerikan Yhdysvalloissa ovat olot erilaisia eri valtioissa. Yleensä on kuitenkin kansakoululaitos täällä erittäin korkealla kannalla, ja kansansivistys vetää kyllä siellä vertoja useimmille Euroopan maille. Vain neekeriväestön keskuudessa, joka on niin monilukuinen etelävaltioissa, mutta joka samalla on niin eristetyssä asemassa valkoihoisiin nähden, ovat kouluolot jääneet tuntuvasti takapajulle, niin että neekerilapsista tuskin puolet on saanut koulusivistystä. Japanissa, joka sai järjestetyn koululaitoksen jo vuonna 1871, uudistettiin kouluolot viimeisten eurooppalaisten ja amerikkalaisten mallien mukaan vuonna 1891. Siitä alkaen vallitsee maassa yleinen koulupakko kuuden ja neljäntoista vuoden välillä oleviin lapsiin nähden; ja säädöksen noudattamisesta pidetään huolta sillä ihmeteltävällä tarmokkuudella, joka on tunnusomainen tälle nuorimmalle sivistysvaltiolle.

Niiden pyrkimysten rinnalla, jotka tarkoittavat kansakoululaitoksen laajentamista koko väestöä käsittäväksi, on havaittavissa kehitystä itse koulun parantamiseksi, niin että se entistä enemmän voi vaikuttaa väestön henkisen sivistyksen kohottamiseksi; ja tässä kehityksessä ei näy mitään loppua, sillä toinen tehtävä kohoaa toisen takana odottaen ratkaisuaan. Koululaitoksen alalla on jo tapahtunut huomattavia edistyksiä isovanhempiemme ajoilta, joillon saavutuksia katsottiin suurenmoisiksi jo silloin, kun köyhät lapset oppivat auttavasti lukemaan, kirjottamaan ja laskemaan ja heihin saatiin istutetuksi kristillisen uskonopin alkeelliset opinkappaleet. Mutta sellaisena kuin koulumme nyt on, kulkee se vasta alkutaivalta niitä suuria päämääriä kohti, jotka sille hämmöttävät. Paljon suurempia ja huomattavampia uudistuksia on vielä pantava toimeen, ennenkuin kansakoulu on saavuttanut sen korkean kehityksen, jota se jo meidän aikoinammekin tavoittelee.

Osittain ovat ulkonaiset olosuhteet tehtävät sellaisiksi, että koulunkäynnin tuottamat hedelmät ovat mahdollisimman suuret: ensiksikin on rakennettava terveellisiä ja kauniita koulurakennuksia, joissa huoneet ovat kodikkaita, valoisia ja hyvästi tuuletettuja; sitten on oppilasten lukumäärä rajotettava, niin että opettaja ehtii kohdistaa huo-

Ruotsalainen kesäsiirtola kansakoululapsille.

mionsa kuhunkin oppilaaseen erikseen; edelleen on luokkajako tehtävä sellaiseksi, että samanikäisille lapsille voidaan antaa samalaista opetusta, joka on erikoisesti sovitettu heidän käsityskantansa mukaan, eikä heitä aseteta yhteen vanhempien tai nuorempien lasten kanssa; vihdoin on lukujärjestystä laadittaessa pidettävä silmällä, että eri opetusaineet seuraavat toisiaan sopivassa järjestyksessä, niin että oppilasten harrastus lakkaamatta pysyy virkeänä. Nämä ja muut samantapaiset toimenpiteet ovat arvaamattoman tärkeitä.

Osittain — ja tämä puoli tehtävästä on tuntuvasti vaikeampi, mutta samalla myöskin paljon hedelmällisempi — on itse koulun sisällin elimistö kehitettävä, sen toimintatapa muutettava, niin että se ei ainoastaan ja'a oppilaille määrättyä tietomäärää, vaan myös herättää heidän henkiset kykynsä ja taipumuksensa ja täten kasvattaa heistä toimikykyisiä ja älykkäitä ihmisiä.

Kaksi eri silmämäärää tulee opetuksella olla, nimittäin tietojen jakaminen ja kasvatus. Ensimmäinen näistä silmämäärästä oli varsinaisena syynä koululaitoksen syntymiseen; se oli kauan aikaa yksinvaltiaana ja sen merkitys tulee aina olemaan suuri. Nykyaikaisella ihmisellä täytyy olla joukko erilaisia tietoja, ei ainoastaan voidakseen tulla toimeen omalla työalallaan, vaan myöskin voidakseen elää mukana uudenaikaisessa yhteiskunnassa. Yhä suuremmiksi tulevat elämän asettamat vaatimukset, joita yhteiskunta ennemmin tai myöhemmin on pakotettu tyydyttämään. Matematiikka ja fysiikka, luonnonhistoria ja vieraat kielet, maailmanhistoria ja yhteiskuntaoppi sekä monet muut oppiaineet, jotka vielä muutamia vuosikymmeniä takaperin katsottiin kansakouluille aivan tarpeettomiksi, vaativat nykyään yhä äänekkäämmin sijaa lukusuunnitelmassa. Muutamia näistä aineista opetetaan jo alkeellisesti niissä julkisissa kouluissa, jotka makсутta ovat avoinna kaikille kansanluokille. Mutta mikäli yhteiskunnallista kehitystä jatkuu, sikäli on opetus ulotettava yhä uusiin opetusaineihin ja syvennettävä yhä täyteläisemmäksi kussakin aineessa.

Ne tiedot, joista tässä on puhe, voidaan kuitenkin antaa oppilaille kahdella eri tavalla: joko turvautuen mekaaniseen ulkolukuun, joka perustuu yksinomaan muistiin ja rasittaa aivoja kaikellisilla hajanaisilla ja yhteenkuulumattomilla tiedoilla, tai sitten harjottamalla itsenäistä havainto- ja käsityskykyä sekä ajatustoimintaa, jolloin kukin opittava asia muodostuu luonnolliseksi seuraukseksi niistä kokemuksista, joita lapsi itse tekee, tai niistä tiedoista, joita hänellä jo aikaisemmin on. Tuo ensinmainittu ulkolukujärjestelmä oli yksinomaan vallalla vanhempina aikoina; jälkimäinen, itsetoiminnan järjestelmä, vallottaa yhä enemmän jalansijaa nykyaikaisessa kasvatusopissa, jos kohta se vielä toistaiseksi huolestuttavassa määrässä on jäänyt vain ihanteeksi, joka ainoastaan hitaasti ja vaivalloisesti pääsee tunkeutu-

maan käytäntöön. Edellinen näistä metoodeista on kuolettavan ikävyyttävä; jälkimäisen kautta tulee koulunkäynti kuin huvittavaksi ja sisältörikkaaksi leikiksi. Edellinen on vain vähän, tuskin ollenkaan omiansa henkisesti kehittämään lasta; jälkimäinen herättää toimintaan kaikki hänen kykynsä ja taipumuksensa ja antaa niille tilaisuutta kehittyä ja kasvaa täydessä vapaudessa. Edellinen jakaa oppilaille joukon tietoja, jotka he myöhemmin unohtavat, jolleivät elämän vaatimukset pakota heitä niitä muistissa pitämään; jälkimäisen kautta käyvät tiedot lihaksi heidän lihastaan ja vereksi heidän verestään, ne osottavat heille tien, jota myöten he itse voivat kulkea eteenpäin ja antavat heille myöskin halua siihen. Edellinen vaikuttaa tylsistävästi ja tyhmentävästi, se sallii vain muutamien luonnostaan erittäin hyvälahjaisten oppilasten saavuttaa korkeampaa sivistystä; jälkimäinen sensijaan vaikuttaa kiihottavasti ja innostavasti ja kasvattaa siten, jos opetusta hoidetaan oikealla tavalla, ajattelevia, harrastuksia omaavia ja laajanäköisiä ihmisiä. Tämä koskee kaikkia opetusaineita. Niin on laita matematiikan; voidaan opettaa lasta toimittamaan kaikenlaisia laskuja määrättyjen kaavojen mukaan, joita taotaan hänen muistiinsa ja joita hän käyttää aivan koneellisesti itsekään tietämättä, mitä hän oikeastaan tekee. Kuinka paljon hedelmällisempi onkaan niin hyvin käytännölliseen laskutaitoon kuin yleiseen henkiseen kehitykseen nähden se opetustapa, joka aina antaa lapsen pitää silmiensä edessä ne suureet, joita hän käsittelee, ja sallii hänen järjen tietä itse päästä selville niistä metoodeista, joita hänen tulee käyttää ratkaistaksensa kunkin yksityisen tehtävän. Niin on laita luonnonhistorian; voidaan opettaa lapsia pitämään muistissa erotusta petoeläinten ja märehelijäin hammaskaavojen välillä tai eri kalalajien saumasuomujen välillä, mutta kuinka arvottomia ja helposti haihtuvia ovatkaan nämä tiedot, jotka perustuvat yksinomaan muistiin; verrattuina niihin, joita oppilas saavuttaa itse tarkastaessaan ja vertaillaessaan luonnonesineitä sekä itse vetäessään johtopäätökset siitä, mitä hän näkee. Niin on laita myöskin kielenopetuksen, jossa kuitenkin puhtaasti koneellisella ulkoluvulla luonnollisesti on suurempi merkitys kuin useimpiin muihin aineihin nähden; ja kuitenkin, kuinka eläväksi ja mieltäkiinnittäväksi käykään opetus oppilaalle, jos hänelle valmistetaan tilaisuutta keskenään vertaamaan eri kieliä sekä huomaamaan, kuinka yksityisten sanojen muodot ja merkitys aikojen kuluessa ovat kehittyneet.

Tämä uusi suunta kasvatusopin alalla antaa siis kuten nähdään suuria tulevaisuuden lupauksia. Se merkitsee vallankumousta kaikissa opetuksen periaatteissa, mutta se asettaa myöskin suuria vaatimuksia koulujen sisustukseen ja opettajavoimiin nähden.

Opetuksen perustaksi tulevat havainto ja arvostelu sano-

jen laajimmassa merkityksessä. Aivan uusiin opetusaineisiin on turvauduttava näiden henkisten lahjojen kehittämiseksi lapsissa. Piirustus ja veisto saavat huomattavan merkityksen, ei itse näiden taitojen tähden sellaisenaan, vaan koska ne kehittävät havaintokykyä ja varmentavat kättä. Erääksi koulun tärkeimmistä tehtävistä, joka ennen muita on omiaan kehittämään ja viehättämään, tulevat retkeilyt, jolloin lapset opettajan johdolla kokoovat ja tutkivat erilaisia kasveja, tarkastavat eri maalajeja, sellaisina kuin ne esiintyvät hiekkahaudoissa ja muissa paikoissa, keskustelevat kaikista tiellä kohtaavista seikoista, rakennuksista, maanteistä, sontakuormista, maitoastioista veräjän suussa, hevosesta, jota kengitetään tienviereisessä pajassa, rautatiejunasta, joka mennä porhaltaa ohi, ja lukemattomista muista seikoista, jolloin kysymykset ja selitykset johtuvat toisistaan ikäänkuin itsestään ja aika kuluu hupaisesti ja hauskasti.

Mutta jotta koulu voisi menestyen ratkaista ne tehtävät, jotka täten kohoavat sen eteen, on välttämätöntä, että sillä on käytettävänä opettajavoimia, joilla on laajat tiedot ja korkeat henkiset kyvyt ja jotka ovat toimensa tärkeyden läpitunkemat. Ei mikään toimi ole niin vastuunalainen kuin opettajan eikä mikään myöskään niin vaikea. Jos hänen asemansa entisinä aikoina olikin vaatimaton ja jos oltiin sitä mieltä, että opettajaksi pystyi ken tahansa, joka oli hankkinut itselleen edes jonkunlaisia tietoja opetettavissa aineissa, on opettajan asema sensijaan tulevaisuudessa — jos mieli saada opetus kohotetuksi toivotulle kannalle — tehtävä paremmaksi ja häneen asetetut vaatimukset samalla suurennettavat.

On toisiakin tärkeitä kysymyksiä, jotka aikaa voittaen kaipaavat ratkaisua.

Sellainen on esimerkiksi kysymys kansakoulun ja korkeampien oppikoulujen liittämistä toisiinsa elimelliseksi kokonaisuudeksi. Useimmissa maissa on näihin saakka ollut jyrkkä raja näiden molempien koulumuotojen välillä. Ne lapset, jotka joutuivat kansakouluun, saivat kohta alusta alkaen toisenlaista opetusta kuin ne, jotka olivat aijotut oppinutta uraa varten; edelliset saattoivat vain vaivoin siirtyä korkeampiin oppilaitoksiin. Viimeisinä vuosina on useissa maissa toimeenpantu muutoksia, niin että opetus määrättyyn ikävuoteen saakka on yhteinen, ja kansakoulunoppilas näin ollen saattaa ilman muuta siirtyä ylempään kouluun opintojaan jatkaakseen. Rinnan tämän uudistuksen kanssa käy uusi tarve huomattavaksi; valtion ei pitäisi rajottua yksinomaan siihen, että köyhillä, hyväpäisillä lapsilla on tällainen ulkonainen mahdollisuus — jota vanhemmat varattomuutensa tähden usein eivät kuitenkaan kykene käyttämään hyväkseen — korkeamman opin saavuttamiseen, vaan sen tulisi vapaan koulunkäynnin kautta ja riittäväillä stipendeillä pitää huolta siitä, että jokai-

nen kansakoulunoppilas, joka osottaa erikoisia taipumuksia johonkin aineeseen, todellakin saa kehittää lahjojaan sopivimmalla tavalla.

On vielä toisiakin kysymyksiä. Niinpä esimerkiksi kysymys siitä, ettei kansakoulu olisi oppikouluna ainoastaan niille kansankerroksille, joilla ei ole varaa hankkia lapsilleen opetusta korkeammassa oppilaitoksissa, vaan että se olisi yhteisenä pohjakouluna kaikkiin kansankerrokseen kuuluville lapsille. Samoin on ratkaistava kysymys yhteisistä kouluista poikia ja tyttöjä varten. Edelleen kysymys uskonnonopetuksen poistamisesta valtion kouluista ja kansakoululaitoksen riippumattomaksi tekemisestä kirkollisista viranomaisista; tämä on polttava kysymys, joka monessa maassa, varsinkin Ranskassa, on aiheuttanut yhteentörmäyksiä eri katsantokantojen välillä.

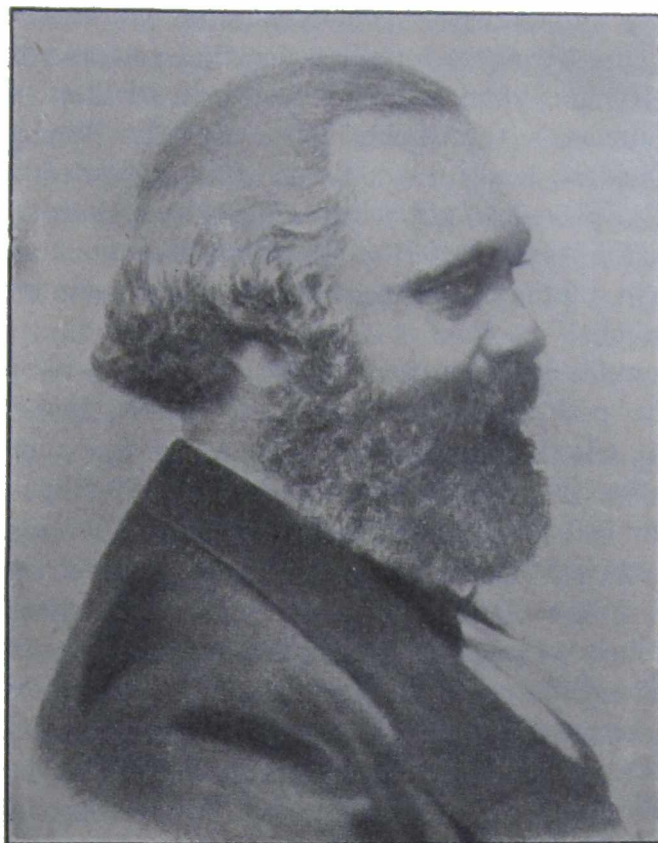
Koululaitos, nykyaikaisten taloudellisten olojen tuloksena, on vilkkaan kehityksen alainen. Kappaleen matkaa on kehitys jo edistynyt, mutta pitempi puoli taivalta on vielä suoritettava.

KARL MARX.

Karl Marx on se mies, jonka elämäntyö on voimakkaimmin vaikuttanut nykyajan työväenliikkeeseen. Ajattelijana ja arvostelijana syvemmin tunkeutuneena ja perehtyneenä historiallisen kehityksen lakeihin ja taloudellisten voimien luonteeseen kuin kukaan muu, säästämättä koskaan itseänsä katkerissa ja kuluttavissa taisteluissa työväenluokan vapautuksen puolesta, kaikkien taantumuksellisten voimien vihaamana ja vainoomana, tehden väsymättömästi työtä läpi koko elämänsä sekä tutkijana että taistelijana, milloinkaan välttämättä vaikeuksia, milloinkaan joutumatta epätoivoon vaikeimmista-kaan oloissa, tuli hän siksi mieheksi, joka lausui julki kaikkien maiden työväenluokan tunnussanat ja joka loi sosialistisen työväenliikkeen teorian sekä siten osotti sille sen tulevaisuudenpolut.

Karl Marx syntyi vuonna 1808. Hän oli saksalainen, mutta juutalaista sukuperää. Hän osotti jo aikaisin suurta harrastusta niihin kysymyksiin, jotka erikoisesti viehättivät hänen aikakauttaan, nimitäin politiikkaan ja filosofiaan. Hänen nuoruudessaan oli vallalla Hegelin filosofia, oppi vastakohtista, jotka kohtaavat toisensa, taistelevat toisiaan vastaan ja vihdoinkin saavuttavat sopuosinnun, vieden kehitystä askelen eteenpäin. Näiden filosofisten mietteiden kautta terotti Marx ajatuskykyään ja saavutti sen varmuuden arvosteluissaan, joka sittemmin oli antava koko hänen tieteelliselle toiminnalleen sen tunnusomaisen lujouden. Samalla ajan valtiolliset virtaukset vaikuttivat häneen erittäin voimakkaasti. Hegelin filosofia oli välitön seuraus Saksan porvariluokan heräyksestä, sen vapautumisesta vallitsevista keskiaikaisista oloista, hallitsijoiden yksinvaltiudesta, tilanhaltijoiden mahtiasemasta ja virkamiesten mielivallasta; se nousi vaatimaan yhteiskunnallista ja taloudellista vapautta, perustuslailista hallitusmuotoa, sanan- ja painovapautta, ammattijärjestyksen ja yksinoikeuksien poistamista y. m. s., koska tämä oli ainoa keino raivata tietä uusille yhteiskuntaoloille, joissa porvarissäädyn edut olivat varteen otetut. Marx tuli jo varhain kuulumaan tämän vapaa-mielisen puolueen, jonka pääasiallisesti muodostivat Länsi-Saksan

Karl Marx.

tehtailijat, äärimäiseen vasemmistoon. Saksan yliopistoissa harjoitettu opetusvapauden sortaminen esti häntä valitsemasta yliopistonopettajan uraa; vuonna 1842 tapaamme hänet sentähden jonkun aikaa erään radikaalisen länsi-saksalaisen lehden toimittajana tehden kii-vaita hyökkäyksiä painotarkastusta, narrimaisia säätykokouksia, tilanhaltijoiden häikäilemättömyyttä ja koko saksalaisessa yhteiskunnassa vallitsevaa raakamaisuutta vastaan.

Sillä kertaa eivät yhteiskunnalliset kysymykset vielä erikoisesti herättäneet hänen mielenkiintoaan.

Mutta hän oli kuitenkin jo käsittänyt, että oli olemassa eräs kysymys, joka oli vielä syvällisempi kuin se, jonka puolesta vapaamieliset tehtailijat taistelivat. Hän oli omasta kokemuksesta tullut tutustumaan siihen kurjuuteen, joka vallitsi työväenpiireissä, ja hän oli ruvennut tutkimaan niitä epäselviä sosialistisia järjestelmiä, joita olevien olojen vastustajat olivat laatineet ja joissa he unelmansa olivat esittäneet. Nämä taloudelliset järjestelmät olivat syntyneet varsinkin Ranskassa. Oleskellessaan seuraavat pari vuotta Pariisissa sai Marx sen henkisen herätyksen, joka perinpohjaisten taloudellisten tutkimusten kautta johti hänet täyteen selvyYTEEN. Hän

katkaisi välinsä vapaamielisten edistysmiesten kanssa, koska hän ymmärsi, etteivät he kyenneet lopullisesti ratkaisemaan yhteiskunnallista kysymystä. Heidän yhteiskunnalliset ja taloudelliset vaatimuksensa olivat vain omiaan syventämään porvariston ja köyhälistön välistä juopaa. Ei heidän, vaan köyhälistön edut olivat eniten sopusoinnussa vauhtiin päässeen yhteiskuntakehityksen kanssa, jonka tuli asettaa päämääräkseen tuotantovälineiden tekeminen yhteisomaisuudeksi; ja tämän tehtävän ratkaisemiseksi oli tarpeen koota ja järjestää kansanjoukot.

Mutta samalla kun hän näin siirtyi sosialistien riveihin, laati hän ohjelman, joka poikkesi kaikista entisistä sosialistisista oppijärjestelmistä. Nämä olivat kaikki pyrkineet sellaisten yhteiskuntaolojen luomiseen, jotka ihanteellisten, oikeudenmukaisten ja humanistien ominaisuuksien johdosta saavuttivat yleistä hyväksymistä. Marx sensijaan oli sitä mieltä, ettei sosialistinen yhteiskunta tällaisilla perusteilla ollut aikaansaataavissa; hänen mielestään tämä sosialistinen yhteiskunta oli historiallinen välttämättömyys, koska nykyinen tuotantotapa, joka sallii tuotantovälineiden jäädä yksityisten henkilöiden omaisuudeksi, ei ajanpitkään kykenisi täyttämään tehtäväänsä, ja koska tällaisten tuotanto-olojen vallitessa kasvava työväenluokka ei olisi viihtyvä vanhan yhteiskunnan puitteissa, vaan ennemmin tai myöhemmin katkoisi kahleet ja loisi uuden yhteiskunnan, jossa kaikki luokkaeroavaisuudet olisivat tasotetut.

Tällaisen maailmankatsomuksen saavutti Marx keskivaiheilla 1840-lukua. Se erosi yhtä jyrkästi porvarillisesta liberalismista kuin vanhemmasta haaveellisesta sosialismista. Ja juuri samoihin aikoihin heräsivät nämä samat aatteet eräässä toisessakin samanikäisessä saksalaisessa, Friedrich Engelsissä. Kumpikin oli johtunut eri teitä tähän lopputulokseen. Marxin lähtökohtana olivat olleet pääasiallisesti Hegelin filosofiset teoriat; Engels sensijaan oli vetänyt johtopäätöksensä lähtien niistä käytännöllisistä havainnoista, joita hän oli tehnyt tutkiessaan taloudellisia oloja Englannin tehdaskaupungeissa. Ja nyt he tapasivat toisissaan aivan yhdenlaisen katsantokannan niin hyvin taloudelliseen kehitykseen kuin sen päämääriin nähden. Tällöin solmivat nämä molemmat miehet keskenään ystävyysliiton, joka kesti neljäkymmentä vuotta ja joka johti niin läheiseen yhteistyöhön, että nyt enään on perin vaikeata, jopa mahdotonta selvittää, kuinka suuri osuus kummallakin on sosialististen teorioiden kehittämisessä.

Jo uutena vuonna 1848 julkaisivat Marx ja Engels yhdessä esityksen tästä uudesta käsityskannastaan, esityksen, jossa jo on havaittavissa ensi oraat myöhempään täysin kehittyneeseen tieteelliseen sosialismiin.

Tämä julkaisu oli «kommunistinen manifesti».

Pieni ryhmä vallankumouksellisia, sosialistisia työmiehiä, parhaasta päästä saksalaisia käsityöläisiä, oli liittynyt »kommunistiseksi yhdistykseksi», jolla oli alaosastoja useimmissa Länsi-Euroopan maissa. Tämä yhdistys oli kääntynyt Marxin ja Engelsin puoleen pyytäen, että he kirjottaisivat manifestin, ohjelmakirjotuksen, joka lyhykäisesti tekisi selkoa sosialismin periaatteista sekä köyhälistön vapaustaistelun päämäärästä ja taistelutavoista. Tämä kirjoitus julkaistiin kuten sanottu 1848 ja se on vielä tänäpäivänäkin — huolimatta kaikista yksityiskohdista, jotka kuluneiden kuudenkymmenen vuoden aikana ovat vanhettuneet — paraimpia esityksiä kansainvälisen sosialidemokratian perusaatteista.

Lyhyin ja suppein, ikäänkuin kiveen hakatuin piirtein esittää manifesti uudenaikaisen yhteiskuntakehityksen kulun, osottaen, että sortajien ja sorrettujen välinen luokkataistelu on historian varsinaisena punaisena lankana ja että uudet yhteiskuntamuodot aina ovat olleet seurauksena juuri näistä taisteluista. Se vastakohta, joka nykyisessä yhteiskunnassa on vallalla, on vastakohta porvariston ja köyhälistön, kapitalistien ja palkkatyöläisten välillä. Porvaristo on ollut ja on yhä vieläkin se mahtava vallankumouksellinen voima, joka hajottaa vanhat patriarkaaliset olot, poistaa paikalliset ja kansalliset rajat ja tuottaa lakkaamatta uusia, valtavampia ja täydellisempiä tuotanto- ja liikevälineitä. Mutta tämä porvaristo ei ajanpitkään kykene hallitsemaan niitä valtavia tuotantovoimia, jotka se on luonut; ne liikepulat, jotka määrääikojen kuluttua tärisyttävät porvarillista yhteiskuntaa, osottavat tämän paraiten. Porvaristo itse herättää henkiin sen vihollisen, joka on syöksevä sen perikatoon; työmiesten joukot kasvavat vuosi vuodelta, heidän voimansa vahvistuvat, mikäli he järjestyvät ja keräytyvät yhteen, ja heidän luokkaharrastuksensa voivat vain siinä tapauksessa tulla huomioon otetuiksi, että he saavat poliittisen vallan kootuksi omiin käsiinsä ja tuotantovälineet siirretyiksi valtion huostaan. Senjälkeen antaa manifesti joukon purevia vastauksia kaikkiin niihin syytöksiin, joita oli viskattu »kommunisteja» — eli kuten meidän aikoinamme sanottaisiin »sosialisteja» — vastaan, siitä että he muka tahtovat poistaa »omistusoikeuden» — eivätkö juuri päinvastoin omistavat luokat ole riistäneet suurimmalta osalta väestöä heidän omaisuuttaan? — että tahtovat hävittää »perheen» — eivätkö päinvastoin omistavat luokat ole hajottaneet työläisperheitä käsittelemällä sekä vanhempia että lapsia tavallisina kauppatavaroina? — että tahtovat poistaa »uskonnon», »isänmaan» j. n. e. Sitten seuraa arvostelu aikaisemmista sosialistisista järjestelmistä ynnä huomautus niiden heikkouksista ja kestävättömyydestä. Ja lopuksi annetaan esitys siitä kannasta, jolle köyhälistön tulee asettua valtiollisessa taistelussaan; kaikkialla, missä porvaristo taistelee yksinvaltiutta ja tilan-

haltija-vanhoillisuutta vastaan, tulee köyhälistön antaa sille avustustaan edistääkseen yhteiskunnallista kehitystä, mutta aina nimenomaan huomauttaen kantaansa omistuskysymyksessä ja aina pitäen silmällä tulevaa vallankumousta ja vanhan yhteiskunnan hävittämistä. »Köyhälistöllä ei ole vallankumouksessa mitään muuta hävittävänä kuin kahleensa, mutta heillä on kokonainen maailma voitettavana. Kaikkien maiden köyhälistöläiset, yhdistykää!»

Näihin voimakkaihin sanoihin päättyy tämä merkillinen julistus, jossa uudenaikainen sosialismi ensi kerta lausuttiin julki selvin ja suorin sanoin.

Kohta kommunistisen manifestin ilmestymisen jälkeen puhkesi Pariisissa helmikuun vallankumous, ja muutamia viikkoja myöhemmin oli koko Eurooppa ilmiliekissä Unkarista Atlantinmeren rannalle asti. Mutta yhtä nopeasti kuin tuli syttyi, yhtä nopeasti se myös saatiin tukehutetuksi. Porvaristo, joka oli vallankumouksen johdossa, oli kammoksuen nähnyt sosialistisen työväenliikkeen punaisen aaveen kohoavan katusulkujen harjalle, ja se kiirehti tästä säikähtyneenä liittymään taantumuksellisiin, joita se vastikään oli vastustanut. Vallankumouksellinen liike lamautui, keskivaiheilla vuotta 1849 oli se kaikkialla masennettu ja taantumus tarttui rautaisin käsin ohjaksiin. Joukottain oli vallankumousmiesten lähdeittävä maanpakoon; sama kohtalo tuli myöskin Marxin osaksi, joka vuonna 1848 oli koettanut käyttää hyväksensä tarjoutuvaa tilaisuutta sosialistisen propagandan harjottamiseksi sekä perustanut demokraattisen lehden Länsi-Saksaan. Maanpakoon lähdettyään hän asettui asumaan Lontooseen, jossa siten eli lopun elämästään.

Seuraava aika oli ikävä ja harmaa. Kaikki yleiset harrastukset laimenivat Euroopassa, eikä työväenluokalla näyttänyt olevan mitään toiveita lähimmässä tulevaisuudessa.

Mutta nämä vaikeat vuodet olivat Marxille väsymättömän toiminnan aikaa. Hän sai nyt kaikessa rauhassa syventyä yhteiskunnallisiin tutkimuksiinsa, jotka olivat jääneet syrjään taistelujen temmelyksessä, ja hän sai Englannissa, jossa suurteollisuus oli kehittynyt pitemmälle kuin missään mannermaalla, läheltä tutustua kapitalistiseen tuotantotapaan sekä sen vaikutuksiin. Hän saattoi syventää teoriansa nykyaikaisesta yhteiskuntakehityksestä; ne aatteet, jotka kommunistisessa manifestissa esiintyvät lähinnä nerokkaina mielijohteina, joutuivat lähemmän tarkastuksen alaisiksi, kehitettiin edelleen ja todistettiin oikeiksi taloudellisten ja historiallisten tosiasioiden tarjoamalla todistuksilla. Marx ryhtyi kriittisesti tutkimaan koko vanhempaa kansantaloudellista kirjallisuutta, joka tieteen tai tietämättä pyrki yksinomaan laulamaan ylistysvirsiä kapitalistisen tuotantotavan kunniaksi, ja samalla hän kokosi joukottain yksityistietoja yhteis-

kunnallisista ja taloudellisista oloista. Ja tuloksena tästä ahkerasta ja tarkasta työstä muodostui vähä vähältä uudenaikaisen sosialismin teoria yhtenäiseksi tieteelliseksi järjestelmäksi.

Samalla kuin työväenluokan tehtävä yhteiskunnallisessa kehityksessä tuli näin teoreettisesti selvitettyksi, alkoivat myöskin käytännöllisen työväenliikkeen edellytykset käydä suuremmiksi. Sillä vaikka tämä aika olikin valtiollisesti kuollut, oli kuitenkin edistys taloudellisella alalla varsin vilkas. Suurteollisuus tunkeutui maasta maahan, uusia tehtaita kohosi, ja suurin osa väestöstä muuttui pikkuporvareista tilattomiksi palkkatyöläisiksi, köyhälistöksi. Ja vähitellen kasvoi työväenluokassa tietoisuus yhteisistä eduista; lakot kävivät yleisemmiksi, ammattiyhdistyksiä perustettiin, sosialistisia katsantotapoja tuli näkyviin, ja toisinaan solmittiin satunnaisia liittoja eri maissakin asuvien työläisten kesken. Täten valmistui maaperä uudelle kansainväliselle työväenliikkeelle.

Ranskalaisten työmiesten vieraillessa Lontoossa onnistui Marxin saada lasketuksi perustus sille yhdistykselle, joka vuonna 1864 aloitti toimintansa nimellä »kansainvälinen (internationalinen) työväenliitto» eli lyhemmin »internationali». Se erosi luonteeltaan perinpohjin vanhasta kommunistisesta yhdistyksestä, sillä siihen ei kuulunut vain puhtaita sosialisteja, vaan se oli aijottu kaikkia työmiehiä varten kaikissa maissa ja maanosissa, riippumatta heidän valtiollisista tai yhteiskunnallisista mielipiteistään, kunhan he vain asettuivat köyhälistön kannalle kansanluokkien keskinäisessä taistelussa. Jos heidät vain saataisiin näin pitkälle, arveli Marx, omaksuisivat he kyllä ennen pitkää luokkaetujensa ohjaamina sosialistiset opit. Tämä oli ainoa keino, jolla sillä kertaa voitiin aikaansaada kansainvälistä yhteistointaa työmiesten kesken.

Liitto levisi nopeasti melkein kaikkiin Euroopan maihin. Entiset työväenyhdistykset, niinhyvin valtiolliset kuin ammattiyhdistykset liittyivät siihen ja uusia haaraosastoja perustettiin. Kaikkialla työväenmaailmassa syntyi liikettä ja elämää. »Internationali» oli päivän huomattavin ilmiö, joka pani mielet liikkeelle, herätti keskustelua ja pohdintaa sekä ravisti työmiesparvet tietoisuuteen heidän omasta asemastaan. Mutta vain jonkun aikaa jaksoi tämä suuri järjestö pysyä koossa. Sen puitteisiin oli keräytynyt liian jyrkkiä vastakohtia; muodostui anarkistinen siipi, joka voimakkaasti taisteli sosialistista suuntaa vastaan. Liitto alkoi hajota liitoksistaan, ja 1870-luvulla se lopullisesti nukkui.

Se oli suorittanut sen tehtävän, mikä silloin oli suoritettavissa; se oli ollut voimakkaana herättimenä köyhälistön keskuudessa. Se muokkasi maan ja kylvi siemenen, josta sitten kasvoi uudempi sosiaalidemokraattinen työväenliike.

Sen suunnattoman työn rinnalla, jonka Marxille tuotti »internationalin» johtaminen, hänen kun täytyi pitää huolta sen laajasta kirjenvaihdosta, laatia ohjelmia ja julistuksia, pitää esitelmiä ja ottaa osaa lukemattomiin keskusteluihin ja kokouksiin sekä alituisesti ohjata muissa maissa toimivia sosialisteja, oli hän kuitenkin ennättänyt päättää ja julkaista ensi osan suurteostaan »Pääoma»; toinen ja kolmas osa ilmestyivät paljon myöhemmin, vasta hänen kuolemansa jälkeen.

»Pääoma» on mestariteos, jolla ei ole vertaistaan maailmankirjallisuudessa aatteiden rikkaudessa ja nerokkuudessa sekä esityksen selvytyksessä ja täsmällisyydessä. Koko nykyajan taloudellinen ja yhteiskunnallinen elimistö jäsenellään hienoimpia säikeitä myöten lukijan silmien edessä.

Marxin taloudellisen järjestelmän lähtökohtana on se oppi, jota on kutsuttu »materialistiseksi historiankäsitteeksi». Yhteiskunta on lakkaamattomien muutosten, historiallisen kehityksen alainen. Tämä kehitys ei riipu sokeasta sattumasta, ei myöskään ole yksityisten nerokasten suurmiesten aikaansaama, kuten se myöskään ei perustu filosofisiin, moraalisiin tai uskonnollisiin aatteihin. Se johtuu viime kädessä tuotantosuhteista sekä niistä riippuvista omistusoiloista. Näihin perustuu koko sivistyselämä, sellaisena kuin se kulloinkin on vallalla kussakin yksityisessä yhteiskunnassa. Kreikkalainen sivistys perustui orjatalouteen, joka vallitsi vanhassa Hellaassa; keskiaikainen sivistys ritarirunoineen ja kirkkorakennustaiteineen sekä skolastisine tietoviisauksineen on saanut alkunsa puolivapaiden talonpoikien veronalaisuudesta; nykyaikaisen sivistyksen edellytyksenä taasen on palkkatyöläisten riippuvaisuus pääomasta. Taloudelliset olot muodostavat siis sen perustan, josta oikeussuhteet, valtiolliset olot, henkinen elämä, sanalla sanoen koko sivistys on riippuvainen. Mikäli tuotantotavat vaihtuvat uusien keksintöjen ja täydellisempien työtapojen kautta, sikäli syntyy yhteiskunnallisia vastakohtia; vallitsevat omistukset vanhenevat, ne eivät enään vastaa todellisia tuotantosuhteita, eivät enään ole omiansa edistämään tuotantovoimien kehitystä, vaan ovat päinvastoin käyneet niille esteeksi muuttuen taantumukselliseksi voimaksi. Vastakohtien kärjistyessä syntyy vallankumouksellinen liike. Vanhat omistukset käyvät kelvottomiksi ja niiden sijalle kasvaa uusia, jotka tekevät jatkuvan kehityksen mahdolliseksi. Uudet täydellisemmät tuotantotavat tunkeutuvat entisten paikalle. Samalla kuin taloudellinen perusta näin muuttuu, samalla tapahtuu myös muutos siitä riippuvan sivistyselämän alalla; alkaa uusi sivistyskausi, jolloin oikeus- ja siveyskäsitteet, ajattelemisen ja taide sekä koko henkinen elämä saavat uuden sisällyksen.

Kun historiallinen kehitys tällä tavalla käsitettiin, oli myöskin

samalla ratkaistu kysymys, miten sosialismin tieteellinen perusteellinen oli suoritettava.

Ei ollut tarpeen yksityiskohdin laatia suunnitelmaa tulevaisuuden yhteiskunnasta ja sen laitoksista, vaan sensijaan oli välttämätöntä tarkasti tutkia nykyistä yhteiskuntaa ja vallitsevaa kapitalistista tuotantotapaa sekä niitä voimia, jotka vaikuttavat yhteiskunnassa, sillä vallitsevat yhteiskunnalliset voimat eivät ole muuttumattomia ja ikuisia luonnonvoimia; ne ovat syntyneet määrättynä ajankohtana, ja ne ovat jälleen katoavat, kun uudet tuotantotavat särkevät nykyaikaiset yhteiskuntapuitteet.

Vastakohtana vanhalle »haaveelliselle» sosialismille on näin syntynyt uusi »tieteellinen» sosialismi, joka perustuu historialliseen käsitystapaan. Sosialistinen tuotantotapa ei pääse voitolle oikeudenmukaisuutensa taikka muiden siveellisten ominaisuuksiensa johdosta, vaan kieltämättömänä historiallisena välttämättömyytenä. Sen luovat alati kehittyvät tuotantovoimat sekä yhä täydellisemmät tuotanto- ja liikevälineet; se on jo sikiönä vanhan yhteiskunnan kohdussa, ja vallankumouksellinen työväenluokka on suorittava kättilön tehtävät, kun synnytyksen hetki lähestyy.

Sitten kääntyi Marx esityksessään tekemään selkoa kapitalistisen yhteiskunnan taloudellisesta elämästä: sen yksityiskohtia myöten. Hän alkaa yksinkertaisimmista olosuhteista, joissa hän näkee taloudelliset voimat kaikessa puhtaudessaan — aivan kuin fysiikan tutkija, ottaessaan selville painolain säännöt, panee toimeen kokeita ilmassa paikassa, jossa ilman vastustusvoima ei tule kysymykseen.

Se akseli, jonka ympäri hänen tutkimuksensa kiertyvät, on oppi lisäarvosta, sen synnystä, jakautumisesta ja vaikutuksesta.

Yhteiskunnan rikkaus esiintyy katsojalle tavaratulvana, joka on kauppavaihdon esineenä, jotavastoin vanhempina aikoina useimmat perheet itse käyttivät tuottamansa tavarat, ja ostot ja myynnit näytelivät vain vähäistä osaa yhteiskunnassa. Kullakin yksityisellä tavaralla on kaksi aivan erilaista ominaisuutta. Ensiksikin sillä on käyttöarvo, toisin sanoen: se hyödyttää; se tyydyttää toista taikka toista inhimillistä halua tai tarvetta. Toiseksi sillä on todellista arvoa, jolla ymmärretään, että se voidaan vaihtaa toisiin tavaroihin. Nämä kaksi ominaisuutta eivät ole missään suhteessa toisiinsa; on esineitä, jotka ovat erinomaisen hyödyllisiä ja kuitenkin aivan arvottomia, kuten esimerkiksi hengittämämme ilma, ja on taas toisia, joita hyvin helpolla voimme olla vailla, mutta jotka kuitenkin ovat tavattoman kallisarvoisia, timantit esimerkiksi.

Tavaran todellinen arvo riippuu siitä työstä, joka on tarpeen sen valmistamiseksi, käytettäessä vallitsevia työtapoja ja yleisesti käytännössä olevia koneita ja työaseita sekä työskenneltäessä tavanmukai-

sella ahkeruudella ja menestyksellä. Jos tarvitaan kaksi kertaa useampia tunteja saapasparin kuin puolikenkäparin valmistamiseksi, on saapaiden arvo myös kaksi kertaa suurempi kuin puolikenkien ja keskimäärin edellisten hinta myös kaksi kertaa korkeampi.

Muiden tavaroiden rinnalla tavataan kuitenkin nykyisessä yhteiskunnassa eräs tavaralaji, joka on laadultaan aivan erikoinen, nimittäin inhimillinen työvoima. Toistensa rinnalla seisovat vastakkain ostaja ja myyjä. Toisella puolen on rahamies, joka omistaa tuotantovälineet, tehdasrakennukset, koneet, raaka-aineet, kivihiilet j. n. e., mutta jonka täytyy ostaa vieraiden ihmisten työvoimaa, saadakseen kaiken tämän vaihdetuksi hyödyllisiksi tuotteiksi, joita hän sitten saattaa myydä. Toisella puolen on taas työmies, joka ei omista muuta kuin työvoimansa, mutta jonka täytyy myydä tämä saadakseen työtä ja voidakseen siten hankkia itselleen keinoja elämän ylläpitämiseksi.

Työvoima tulee näin tavaraksi, ja sen arvo riippuu kuten kaikkien muidenkin tavaroiden itse työstä, nimittäin siitä työmäärästä, joka on välttämätön tarpeellisten elatusaineiden hankkimiseksi työmiehelle ja hänen perheelleen, ruokatavaroiden, vaatteiden, asunnon j. n. e. Jos esimerkiksi päivittäin tarvitaan tällaisia elatusaineita 4 markan arvosta elämän ylläpitämiseksi ja jos työmies 4 tunnin kuluessa luo arvotavaroita juuri 4 markan arvosta, toisin sanoen, jos hän muuttaa raaka-aineita, apuaineita, koneiden kulutusta y. m. sellaista valmiiksi tuotteiksi, jotka ovat 4 markkaa entistä arvokkaampia, niin työvoiman päiväarvo on 4 markkaa ja välttämätön työaika on 4 tuntia päivässä. Kapitalisti ostaa nyt työvoiman sen arvosta, tällä kertaa siis 4 markasta päivässä, mutta — ja tämä on ominainen piirre kapitalistisille työsuhteille — hän pidentää työpäivän yli tarpeellisen määränsä, esimerkiksi 10 tunniksi. Neljän ensimmäisen tunnin aikana tekee silloin työmies välttämätöntä työtä luoden täsmälleen sen määrän arvotavaroita, joka vastaa hänen palkkaansa; seuraavat 6 tuntia tekee hän sensijaan liikatyötä, josta hän ei saa mitään maksua, vaan joka rikastuttaa kapitalistia. Työpäivän päättyessä on hän kaikkiaan luonut tavara-arvoja 10 markasta; ne tuotantoesineet, joita hän on käsitellyt, ovat käyneet 10 markkaa arvokkaammiksi kuin ennen ja voidaan myös myydä 10 markkaa korkeammasta hinnasta; mutta näistä rahoista tulee vain 4 markkaa työmiehelle palkkana, järeillä olevat 6 markkaa muodostavat sen sijaan lisäarvon, joka joutuu kapitalistin taskuun.

Lisäarvojen suurentaminen on ainoa päämäärä, johon kapitalistinen tuotanto pyrkii, se on ainoa liikevoima kaikkialla tehtaissa ja työpaikoilla. Kun rahamies perustaa liikkeen, ei hänen päätarkotuksestaan ole luoda kaikellaisia hyödyllisiä esineitä, esim. jalkineita ja pumputilankaa, huonekaluja ja koneita, vaan ainoastaan käyttää hyväk-

seen niin paljon kuin mahdollista palkatonta työtä sekä vaihtaa se kovaan rahaan. Kuollut pääoma rahojen ja tuotantovälineiden muodossa on kuin elävä olento, joka päivät pääksytysten imee ravintoa työmiesten hiestä. Ja tarjoten pitkän sarjan esimerkkejä osottaa Marx, kuinka kammottaviksi olot muodostuivat Englannin työväenluokan keskuudessa, kun pääomat pääsivät täydellisesti valloilleen, ilman että niitä rajottivat tehdaslainsäädäntö ylhäältä käsin ja ammattijärjestöt alhaalta päin.

Työväenluokka, joka luo lisäarvot, ja omistavat luokat, jotka käyttävät niitä hyväkseen, siinä ovat nuo nykyisen yhteiskunnan jyrkät vastakohtat. Mutta itse omistavienkin luokkien keskuudessa on huomattavissa rajaviivoja. Sillä ainoastaan osa lisäarvosta joutuu tehtailijoiden huostaan; muut osat siirtyvät kauppiaille erikoisena kauppavoittona, rahamiehille, jotka eivät itse ole perustaneet liikkeitä, korkojen muodossa, sekä tilanhaltijoille maakorkoina. Tässä tavara-arvojen jakautumisessa, ensin köyhälistön ja omistavien luokkien välillä, ja sitten itse omistavien luokkien, tehtailijoiden, kauppiasten ja tilanhaltijoiden, kesken, on syy kaikkiin nykyajan yhteiskunnallisiin vastakohtiin ja valtiollisiin taisteluihin.

Yhä suuremmiksi käyvät ne rikkaudet, jotka esiintyvät korkoa-tuottavina pääomina. Tämä johtuu siitä, että saatuja lisäarvoja kootaan ja säästetään yhä runsaampien lisäarvojen keräämiseksi. Ja yhä suurenmoisemmiksi käyvät myöskin pääomien toimintamuodot suurtuotannon päästessä voitolle ja syöstyessä perikatoon pienet ja keskikokoiset liikkeet.

Kaiken aikaa kasvaa tuotteiden lukumäärä, ja vuosi vuodelta käy sentähden vaikeammaksi löytää niille markkinapaikkaa. Yhteiskunta kärsii lakkaamatta ruuansulatusvaivoja, sattuu liikepulua, jotka ikävällä tavalla häiritsevät taloudellista elämää levittäen hätää ja onnettomuutta laajoihin piireihin. Täten tuotantovoimat kasvavat kapitalistisia omistusoloja voimakkaammiksi, keräytyvät lisäarvot uhkaavat hajottaa koko vanhan yhteiskunnan puitteet. Ja samalla kasvaa työmiesten lukumäärä ripeätä vauhtia, ja juuri se kohtelu, jonka he saavat osaksensa, on omiaan liittämään heidät lujemmin yhteen, synnyttämään heissä itsetietoa ja kasvattamaan heissä vallankumouksellisia mielipiteitä. Yhä suureneva voimattomuus valtaviin tuotantovoimien rajua temmelystä hillitsemään ja yhä kasvava kapinanhenki köyhälistön keskuudessa, nämä molemmat seikat yhdessä ennustavat vanhojen omistusolojen ja samalla koko vanhan yhteiskunnan perikatoa.

Ei ole mitään muuta ratkaisua tässä pulmallisessa asemassa kuin sosialistinen yhteiskunta. Kapitalistisen tuotantotavan tehtävänä on ollut työn kohottaminen vanhanaikaisesta, alkuperäisestä ja verrattain

vähäisiä taloudellisia tuloksia tuottavasta tilastansa uudenaikaisen suurteollisuuden kannalle, jolloin ihminen mitä suurimmassa määrässä käyttää hyväksensä luonnonvoimia ja inhimillinen tuotantokyky siten monistuu. Se on suorittanut tämän tehtävän, mutta sen aika on myöskin samalla ohi, sillä ei ole enään mitään historiallista oikeutusta. Vain sellaisten yhteiskuntaolojen vallitessa, jolloin koko väestö yhteisesti omistaa ja käyttää tuotantovälineitä, jolloin lisäarvo on tuntematon käsite ja jolloin tuotanto ei kohdistu myytävien tavaroiden valmistamiseen, vaan sen tarkoituksena on tyydyttää yhteiskunnan ja sen jäsenten tarpeet, vain tällaisten yhteiskuntaolojen vallitessa ovat kerräntyneet vaikeudet voitettavissa, ja ihmiskunta saattaa kehittyä edelleen uusia ja korkeampia olomuotoja kohti.

Tämä on sosialismin tieteellinen oikeutus, joka saavutti täyden tunnustuksensa vasta Marxin teoksessa »Pääoma». Tämän teoksen maailmanhistoriallinen merkitys on siinä, että se samalla kertaa loi taloustieteeseen ymmärtämystä sosialistista liikettä kohtaan ja laski tälle samalle sosialistiselle työväenliikkeelle tieteellisen perustan.

Marx kuoli Lontoossa vuonna 1883, vielä viimeisinä elämänpäivinä valmistellen suurta teostaan. Engels, joka eli vielä 12 vuotta Marxin kuoleman jälkeen, julkaisi molemmat jälkimäiset osat, joita Marx ei ennättänyt täydellisesti lopettaa. Ne ajatukset, jotka Marx julki lausui »Pääomassaan», ovat senjälkeen yhä suuremmassa määrässä tunkeutuneet työväen tietoisuuteen kaikissa maissa luoden sen toimintaan voimaa ja varmuutta.

ANARKISMI.

Yleisen käsityksen mukaan on anarkismi liike, joka lähentelee sosialismia ollen kuitenkin vielä vallankumouksellisempi ja yhteiskuntaa mullistavampi kuin se. Tämä pitää kuitenkin paikkansa ainoastaan, jos kiinnitetään yksinomaan huomiota sen ulkonaiseen esiintymistapaan, sen suurisanaisuuteen ja niihin väkivaltaisiin keinoihin, joilla se harjottaa agiteeraustaan. Sisälliseltä olemukseltaan on se enemmän taantumuksellinen kuin vallankumouksellinen. Sen takana ei ole köyhälistö, joka rohkeasti ja täysin tietoisena maailmanhistoriallisesta tehtävästään pyrkii uutta, korkeampaa yhteiskuntajärjestystä kohti, vaan pikkuporvaristo, joka tuntee olevansa suurten pääomien syrjäyttämä ja sortama, joka huomaa oman perikatonsa lähenevän vuosi vuodelta, ja joka epätoivoisessa asemassansa turvautuu jokaiseen mahdollisuuteen, joka näyttää voivan herättää eloon entiset olot niiltä ajoilta, jolloin pikkukäsityöt ja pikkukauppa vielä elivät rauhallista elämäänsä tietämättä mitään suurten pääomien vallasta — turvautuu jokaiseen aatteeseen, joka uskottelee tällaisia mahdollisuuksia ja iskeytyy niihin kiinni intohimoisella itsensä säilyttämiskaavalla, niinkuin hukkuva tarttuu jokaiseen oljenkorpeen, joka ajautuu häntä vastaan.

Ensimmäinen ja tärkein erotus sosialismin ja anarkismin välillä on ne vastakkaiset lähtökohdat, joista käsin ne pyrkivät vallitsevia yhteiskuntaoloja kumoamaan.

Sosialismi on kehitysopin läpikulkema; se perustaa koko käytännöllisen toimintansa siihen tosiasiaan, että yhteiskuntarakennus on alituisten muutosten alainen määrättyjen historiallisten lakien mukaan, ja sentähden se tutkii näiden lakien luonnetta ja toimintamuotoja, ottaa selville, millä tavalla ne vaikuttavat nykyisessä yhteiskunnassa, ja tarkastaa, miten ne luonnonvoiman tavoin kehittävät yhteiskuntaa uusia olomuotoja kohti, joissa tuotantovälineet ovat yhteistä omaisuutta, olomuotoja, joiden toteuttamista kaikin puolin on helpotettava ja edistettävä — ei sentähden, että näin saavutettaisiin korkein muoto inhimillistä hyvinvointia ja sivistystä, sillä tällaista absoluut-

tista, muuttumatonta olomuotoa ei yleensä ole olemassa, vaan siitä syystä, että tämä on seuraava suuri kehitysjakso ihmiskunnan historiassa, joka tuottaa enemmän hyvinvointia ja korkeampaa sivistystä kuin nykyisten olojen vallitessa on mahdollista. Kun sosialismi on sopusoinnussa tieteellisen ajattelemisen kanssa, on sensijaan anarkismi luonteeltaan puhtaasti haaveellinen.

Se ei koeta ottaa selville, minkälaisiin yhteiskuntaoloihin nykyinen kehitys on johtava, vaan rakentelee mielivaltaisia tulevaisuudensuunnitelmia, selittäen että ne muka paraiten soveltuvat ihmisluonteeseen. Anarkismi ei käsitä, että ihmisluonne itse on muuttuvainen, itse saa vaikutelmia vaihtuvista yhteiskuntaoloista. Kuinka toisin ajattelee ja tuntee ja toimii uudenaikaisen teollisuusvaltion jäsen kuin keskiaikaisen maalaiskylän tai muinaskreikkalaisen kauppakaupungin tai esihistoriallisen paalukylän asukas, kuinka aivan erilaiset ovatkaan heidän harrastuksensa, intohimonsa ja pyrkimyksensä, kuinka aivan eri tavalla he arvostelevatkaan kauneutta ja rumuutta, oikeutta ja vääryyttä, kunniaa ja häpeää! Näitä muutoksia ja vaihteluja ei anarkismi pysty lainkaan käsittämään; sen mielestä ihmisluonne on ikuisesti muuttumaton. Kunhan vain ensin keksitään se inhimillisen yhteiselämän muoto, joka on eniten ihmisluonteen mukainen, niin ei ole muuta tehtävää kuin lakkaamatta julistaa tätä uutta evankeliumia; ihmiset rientävät silloin itsestään toteuttamaan näitä uusia aatteita — ja silloin saavutetaan inhimillisen hyvinvoinnin korkein huippu, jota pitemmälle kehitys ei enään jatku.

Mutta koska anarkismi edustaa nykyaikaisen yhteiskunnan pikkuporvareita, johtuu tästä, että se ihmisluonne, jonka se kohottaa yleiseksi ja iankaikkiseksi, ei ole mitään muuta kuin tavallinen pikkuporvariluonne — pikkuporvari, joka köyhtyy ja kärsii suurten pääomien jaloissa ja joka kaihomielin ajattelee menneitä onnen ja vapauden päiviä. Taloudellinen itsenäisyys ja persoonallinen vapaus, siinä keskusta, jonka ympäri kaikki anarkistiset unelmat kieppuvat. Pääomat, mutta varsinkin valtio on kaiken kurjuuden syy, kaiken pahan alku. Valtion ja sen kaikkien laitosten poistaminen, täydellisen «anarkian» perustaminen, siinä ainoat edellytykset, jotka takaavat, että ihminen voi elää ihmisarvonsa mukaisesti.

Useat kirjailijat ovat eri aikoina enemmän tai vähemmän selvästi ja itsetietoisesti väittäneet anarkiaa ainoaksi ihanteelliseksi yhteiskuntamuodoksi, mutta vasta 1840-luvulla anarkistiset aatteet saavuttivat suurempaa huomiota ja merkitystä ranskalaisen Proudhonin (äänn. Prudóng) esiintyessä.

Kuten kaikki myöhemmätkin anarkistiset ajattelijat katselee myöskin Proudhon yhteiskunnallisia kysymyksiä pikkuporvarilliselta kannalta. Hänen arvostelunsa ovat aivan samallaiset kuin pariisi-

P. J. Proudhon.

laisen vähittäiskauppiaan tai pikkukäsityöläisen, joka mieli karmeana huomaa, kuinka suuret tavaramakasiinit tai tehtaot vahingoittavat hänen omaa liikettään, ja joka ei kykene vähääkään käsittämään näiden historiallista oikeutusta. Hän ei näe, että syy kaikkeen yhteiskunnalliseen kurjuuteen on tuotantotavassa, vaan väittää sen olevan tavaravaihdossa. Jos tavarat vaihdettaisiin niiden todelliseen arvoon laskettuna sen työn mukaan, mikä niiden valmistamiseen on mennyt, silloin joutuisivat olot taas oikealle tolalle. Mutta nykyään voivat muutamat harvat ihmiset rikkauksiensa nojalla peijata kansalaisiaan, houkutella heiltä osan niistä arvoista, jotka oikeastaan kuuluvat heille. Omaisuus, toisin sanoin suuret pääomat, aiheuttavat sentähden varkaita ja ovat itsekin varastettuja. On siis keksittävä yhteiskuntamuoto, jonka vallitessa tavaroiden vaihto voi käydä oikeudenmukaisemmaksi ja niiden todellista arvoa vastaavaksi. Ja tämä yhteiskuntamuoto ei voi olla mikään muu kuin anarkia, joka asettaa yksityiset ihmiset toistensa rinnalle itsenäisinä ja täysin vapaina tava-

rantuottajina, niin että arvojen kirjottamattomat lait ovat ainoat, jotka määräävät heidän keskinäisiä suhteitaan ja velvollisuuksiaan.

Hän ehdottaa erästä toimenpidettä, joka on tekevä mahdolliseksi siirtymisen uusiin olosuhteihin. On perustettava »vaihtopankki», joka ilmaiseksi jakaa osotuksia jokaiselle, joka tahtoo perustaa itsenäisen liikkeen. Nämä osotukset eivät ole lunastettavissa metalli- tai paperirahalla, mutta niillä on siitä huolimatta käypä arvonsa kaupassa ja liikenteessä kaikkien niiden kesken, jotka ovat liittyneet pankkiin. Niillä voidaan siis hankkia työkaluja, raaka-aineita, vuokra-asuntoja ja mitä muuta on tarpeen itsenäisen liikkeen perustamiseksi eikä niitä tarvitse maksaa takaisin pankkiin, ennenkuin liike tuottaa voittoa. Siten pääsee kukin yksityinen ihminen, jos hän niin haluaa, tuotantovälineittensä omistajaksi, joten hän voi vapautua kaikesta riippuvaisuudesta. Pääomat näin vähitellen hajoavat ja yhteiskunnan rikkauudet jakautuvat itsenäisten pikkutuottajien kesken. Ja jos suurteollisuus siellä täällä säilyykin elossa, saavat kuitenkin työmiehet kohtuullisen palkan ja täydellisen korvauksen työstään, sillä voivathan he, milloin vain parhaaksi katsovat, perustaa itsenäisen liikkeen, joka takaa heille täyden korvauksen heidän kättensä töistä. Kaikki orjuutus ja sorto on loppuva yhteiskunnassa. Rikkaan ja köyhän, kapitalistin ja työmiehen, käskijän ja käskettävän sijaan tulee vain tasa-arvoisia kansalaisia, jotka solmivat keskenään vapaita sopimuksia. Ja samalla on myös valtio katoava kaikkine ministereineen ja tuomareineen ja upseereineen ja pappeineen ja virkamiehineen, joiden ainoana tehtävänä on ylläpitää jatkuvaa orjuutusta. Kaikki tämä on katoava ja anarkia on yksin vallitseva.

Suunnilleen tämäntapaiset ovat suurissa piirtein ne ajatukset, jotka Proudhon toi julki 1840-luvulla. Mitään käytännöllistä merkitystä ne eivät saaneet. Helmikuun vallankumous 1848 ja seuraavien vuosien taantumus repivät hajalle hänen tuulentupansa kuten myrsky repii hämähäkin verkot. Ranskan kansaan hänen aatteensa kuitenkin kauan aikaa vaikuttivat voimakkaasti, ja kaikki myöhemmät anarkistiset opit ovat niistä imeneet ravintoa.

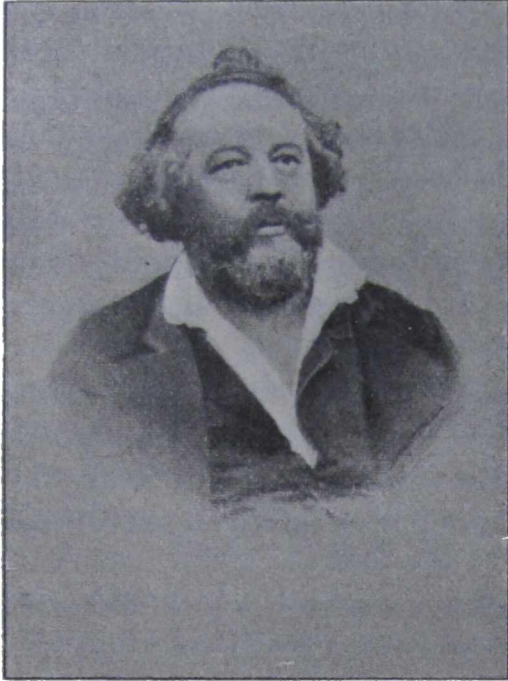
Näitä oppeja on varsin runsaasti ja ne eroavat toisistaan erittäin suurella määrällä. Sama sääntöjen ja lakimääräysten puute, jota anarkistit vaativat yhteiskuntaelämässä, vallitsee myöskin heidän opeissaan. Kullakin yksityisellä ajattelijalla on oma käsityksensä niin hyvin päämäärästä kuin keinoista, ja kussakin koulukunnassa on joukko erilaisia suuntia. Ainoastaan se on kaikille yhteistä, että he tahtovat hävittää vallitsevat yhteiskuntaolot ja repiä maahan koko yhteiskuntarakennuksen suunnittelematta mitään positiivista uutta hävitetyn sijalle. Anarkia on itse keksivä paraimmat keinot niiden kysymysten ratkaisemiseksi, joita uudet olosuhteet herättävät. On

niillä vielä toinenkin yhteinen piirre: ne halveksivat ja tuomitsevat sitä menettelytapaa, jota sosialismi käyttää aatteidensa edistämiseksi, nimittäin äänioikeuden käyttämistä sekä ammatillista ja valtiollista taistelua yksityisten uudistusten aikaansaamiseksi, jotka vähä vähältä vahvistavat ja harjaannuttavat köyhälistöä lähenevää ratkaisevaa taistelua varten. Anarkistit sensijaan tahtovat suorittaa tuon suuren ottelun välittömästi ilman mitään vähittäistä siirtoa, sillä tavalla että puheiden ja kirjoitelmien kautta voitettut kansanjoukot äkkiryynnäköllä riistävät vallan hallitsevilta luokilta.

Varsinkin hankki anarkistisille opeille suurta tunnustusta venäläinen Bakunin, eräs ylhäissukuinen mies, joka useita vuosia oli ollut osallisena kaikissa vallankumouksellisissa liikkeissä ympäri koko Euroopan, kunnes hän tutustui Proudhonin oppiin ja muovaili sen uudeksi itsenäiseksi järjestelmäksi.

Hänen iskunsa kohdistui ensikädessä valtioon. Valtio harjottaa aina sortoa ja vääryyttä. Kaikkein kansanvaltaisinkin valtio on olemukseltaan despoottinen; se antaa enemmistön harjottaa väkivaltaa vähemmistöä kohtaan sekä rikkaiden ja lahjakkaiden vahingoittaa köyhiä ja yksinkertaisia. Valtio, esiintyköön se missä muodossa tahansa, on hävitettävä, jotta todellinen vapaus pääsisi voitolle. Mutta kun valtio häviää, katoaa myöskin omistusoikeus — ei ole enään mitään voimaa, joka vartioi sen loukkaamattomuutta. Uusi, onnellisempi ja oikeudenmukaisempi yhteiskunta on silloin syntyvä ihmispovessa asuvan yhteenkuuluvaisuudentunteen perustalla, tämän tunteen, joka on ihmisen voimakkaimpia vaistoja ja joka ei salli hänen iloita ja nauttia vapaudestaan, jollei hän tiedä ja tunne, että muutkin voivat sitä tähä. Anarkian vallitessa tulee tästä yhteenkuuluvaisuudentunteesta, tästä synnynnäisestä lähimmäisenrakkaudesta, kaikkia olosuhteita hallitseva laki. Ihmiset ryhmittyvät vapaaehtoisesti yhteen suorittaakseen työnsä ja vaihtavat sitten tuotteensa keskenään, ja yksityiset ryhmät yhtyvät taas puolestansa suuremmiksi liitoiksi. Mutta kaikki tämä tapahtuu täysin vapaaehtoisesti — kukin saattaa vapaasti liittyä johonkin ryhmään ja siitä erota, kuinka vain haluaa; ei kukaan voi estää toista tekemästä, mitä hän tahtoo, tai pakottaa häntä tekemään sellaista, jota hän ei tahdo.

Harjottaen tavattoman voimakasta agitatsionia koetti Bakunin lopussa 1860-lukua ja 1870-luvun ensi vuosina levittää aatteitaan — ja menestys oli varsin suuri. Juuri näihin aikoihin alkoi työväenluokka ympäri koko sivistyneen maailman joutua liikkeelle; syntyi eri maissa työväenpuolueita suuremmassa tai pienemmässä määrässä sosialistisine ohjelmineen, ja »internationalissa», kansainvälisessä työväenliitossa, yhtyivät kansalliset työväenpuolueet toisiaan tukemaan. Mutta tämä nuori työväenliike oli vielä varsin epäselvä ja hapuileva.

Mikael Bakunin.

Kaikellaiset mielikuvat entisajan pikkuporvarillisen ajatusjuoksun ajoilta olivat vielä jääneet tähteiksi ihmisten aivoihin, ja tällaisessa maaperässä pääsivät haaveelliset aatteet helposti juurtumaan. Bakunin käytti tilaisuutta hyväkseen. Hän hankki itselleen vahvan puolueen kansainvälisessä työväenliitossa ja alkoi säälimätöntä taistelua liiton sosialistista siipeä vastaan, joka oli Karl Marxin vaikutuksen alainen. Syntyi tuhoavia otteluja, jotka loppuivat siihen, että koko liitto keskivaiheilla 1870-lukua hajosi.

Hajaannukseen ei ollut niin paljon syynä erilainen katsantokanta yhteiskunnallisissa kysymyksissä,

sillä »internationali» oli avoin kaikille aatesuunnille, joiden tarkoitus oli koota työväki itsenäiseen luokkataisteluun, vaan pääasiallisesti toimintatavan erilaisuus.

Kun sosialistisen suunnan miehet tahtoivat järjestää työväkeä valtiollista taistelua varten ja kehottivat sitä käyttämään valtiollisia oikeuksiaan sekä hankkimaan itselleen yhä uusia oikeuksia voidakseen vallalla olevan yhteiskunnan puitteissa työskennellä tulevien yhteiskuntamuotojen hyväksi, hyökkäsivät sensijaan Bakunin ja hänen hengenheimolaisensa mitä kiihkoisimmalla intohimolla tätä menettelytapaa vastaan ja koettivat kaikin tavoin mustata ja saattaa epäluulon alaisiksi sen kannattajia. Vaalioikeuden käyttäminen oli epäsiveellistä sekä kansan asian vahingoittamista ja pettämistä, sillä pääosa valitsijoista joutuisi aina tietämättömyydessään häikäilemättömien tyrannien uhriksi. Sitäpaitsi vaalioikeuden käyttäminen osotti, että valitsija tunnusti hyväksyvänsä valtiolaitoksen olemassaolon; ja sehän juuri päinvastoin oli kaikin keinoin hävitettävä. Ainoa tapa, jolla kansa saattoi hankkia voittoa asiallensa, oli kapina; häikäilemättä oli käytettävä terästä ja lyijyä ja tulta sekä turvauduttava jokaiseen tekoon, joka saattoi herättää pelkoa vastustajissa.

Bakuninin toiminnan kautta »internationalissa» muodostui anarkistinen taktiikka sellaiseksi, kuin se meidän päiviimme saakka on pysynyt, ja samalla kehittyi vilkas ja laajalle levinnyt anarkistinen liike. Varsinkin Ranskassa, Espanjassa, Italiassa, Sveitsissä, Itävallassa ja Venäjällä se sai vankkaa jalansijaa.

Myöhemmin aikoina ovat anarkistien johtajina esiintyneet ranskalainen työmies Grave, belgialainen maantieteentutkija Reclus ja varsinkin venäläinen Krapotkin, joka samoin kuin hänen maanmiehensä ja edeltäjänsä Bakunin on ylhäis-aatelista sukua. Palveltuaan nuoruudessaan upseerina ja jouduttuaan sittemmin vankeuteen osallisuudesta vallankumoukselliseen liikkeeseen, onnistui Krapotkinin kolmekymmentä vuotta sitten paeta Venäjältä, jonka jälkeen hän on toiminut anarkistisen liikkeen henkisenä johtajana.

Krapotkinin teoria, joka meidän aikoinamme on saavuttanut eniten kannattajia anarkistisessa maailmassa, on kehitetty Bakuninin opeista. Kuten tämä julistaa myöskin Krapotkin pannaan kaikki vallitsevat valtiomuodot; kunhan valtio kaikkine laitoksineen ensin on saatu juurta jaksain hävitetyksi, on uusi ja onnellisempi järjestys automaattisella varmuudella pääsevä vallalle ihmisten keskinäisissä suhteissa, ilman että mitkään kahlehtivat siteet ovat tarpeen. Vaistomaisesti on vapautunut ihmiskunta mukautuva anarkian vaatimukseen — »antakaa ihmiskunnalle vain rajaton liikutavapaus, ja viikon kuluttua pääsee ihmeteltävä säännöllisyys vallalle elämäntarpeiden hankinnassa!» Yksityisillä ihmisillä ei enään ole mitään rasittavia velvollisuuksia; kukin saa työskennellä niin paljon tai niin vähän kuin tahtoo ja antautua sille toiminta-alalle, joka häntä eniten miellyttää, ja kukin saa noutaa yhteisestä tarvetavarain ja nautinto-aineiden varastosta, mitä hän haluaa, jättämättä mitään korvaukseksi. Ulkonainen pakko, joka johtuu toisen ihmisen vallasta toisen yli, saa väistyä sisällinen, siveellisen pakon tieltä; jokaista ihmistä elähyttää halu olla toisille niin suureksi hyödyksi kuin suinkin. Siveyskäsitteet puhdistuvat, ja hyvinvointi sekä turvallisuus saavuttavat korkeimman kehityksensä, kun kukin yksityinen rajattoman vapauden turvassa pyrkii sellaisia päämääriä kohti, jotka hyödyttävät häntä itseään ja samalla myös koko ihmiskuntaa.

Kuten nähdään on kaikissa näissä anarkistisissa järjestelmissä yhteisenä ytimenä pyrkimys taloudelliseen vapauteen ja riippumattomuuteen. Kaikki ne kuvastavat, mikä enemmän, mikä vähemmän, pikkuporvariston taloudellista itsenäisyyskaipuuta. Kun anarkistit riehuvat oimistusoikeutta vastaan, jättävät he tuotantovälineet aivan rauhaan ja suuntaavat hyökkäyksensä suuria pääomia vastaan. Pikkuporvarin omistusoikeus työaseihinsa ja raaka-aineihinsa, pikkutilallisen omistusoikeus peltotilkkunsa ja maanviljelyskaluihinsa on varsin hyvin sopusoinnussa anarkistisen hengen kanssa, sillä se suo ihmiselle juuri sitä taloudellista vapautta, jota he kaipaavat. Kun anarkistit kuvaavat itselleen uutta yhteiskuntaa, joka on syntyvä, kun vallitsevat yhteiskunnalliset olot täydellisesti ja perinpohjaisesti hävitetään, niin heidän kuvituksensa eivät suinkaan kohdistu mihinkään

uuteen, vaan päinvastoin jo haudattuun yhteiskuntamuotoon — sillä he tahtovat uudestaan herättää eloon pikkukäsityön aikuisia oloja, vaikka kirkastetussa ja puhdistetussa muodossa. Vaikka anarkistit siis käyttäytyvät räikeän vallankumouksellisesti, ovat he kuitenkin sisimmältä olemukseltaan perin taantumuksellisia.

Paljon enemmän kuin itse teorit on kuitenkin heidän omituinen taktiikkansa, »toiminnan propaganda», tehnyt anarkistit surullisen kuu-luisiksi.

Ja vaikka vain harvat anarkistit harjottavat tätä toiminnan propagandaa ja vaikka suurin osa heistä syvästi paheksuu sitä, on se kuitenkin luonnollinen seuraus anarkistisesta käsityskannasta. Sillä kun kerran valtio nykyisine laitoksineen on kaiken pahan alku, itse paholainen ihmiskunnan paratiisissa, eikö silloin ole oikeus ja velvollisuus aina ja joka kohdassa sekä kaikilla mahdollisilla keinoilla vahingoittaa sitä paraansa mukaan? Ja kun yksilön toimintavapaus on korkein ja ainoa laki, eikö silloin yksityinen ihminen ole oikeutettu millä keinoin hän itse haluaa osottamaan vihamielisyyttänsä nykyisen yhteiskunnan sortoa ja väärinkäytöksiä vastaan? Ja kun hän täten koettaa herättää vallanomistajissa pelkoa, saattaa heidät horjuviksi ja epävarmoiksi ja luoda heidän toimintaansa sekavuutta ja hämmennystä sekä samalla kiinnittää väestön huomion anarkismin ihanaan evankeliumiin, eikö hän silloin suorita ylevää tekoa, ja eikö se kuolema, joka odottaa häntä mestauslavalla, ole jalo marttyyrikuolema? Ja kun monet viattomatkin ihmiset kadottavat henkensä ja terveytensä tällaisissa tilaisuuksissa, niin asia kyllä on itsessään valitettava, mutta se on kuitenkin kuin pisara meressä verrattuna niihin verivirtoihin ja hävityksen myrskyihin, joihin valtio on syypää.

Tällainen on se mielipuoisuuteen vivahtava ajatusjuoksu, joka johtaa anarkismin, tuon lempeätä ihmisrakkautta saarnaavan oppisuunnan, tarkotuksettomiin joukkomurhiin ja hurjiin hävitystekoihin.

Ensimmäinen, joka kehitti toiminnan propagandaa tähän kauhistuttavaan suuntaan, oli eräs Bakuninin asiamiehistä Venäjällä, Netsjajew, joka esiintyi vuonna 1869. Suuret joukkokapinat eivät ole miksiäkään hyödyksi, sanoi Netsjajew, ne kukistetaan ja tukahutetaan vereensä. Mutta yksityisten henkilöiden kostotoimiin nähden ovat yhteiskunta ja vallanpitäjät voimattomia. Yksityiset anarkistiset taistelijat voidaan ottaa hengiltä, mutta heidän sijalleen astuu yhä uusia henkilöitä, jotka haluavat seurata heidän esimerkkiänsä. Ei kukaan voi edeltäpäin laskea, milloin he esiintyvät, eikä sentähden voida ryhtyä mihinkään varovaisuustoimenpiteisiin. Aavistamatta he sukeltavat esiin tikareineen ja myrkkyyneen. Yhä useammin heitä ilmaantuu, kunnes yhteiskunnan valtaa sanomaton pelko ja vavistus ja anarkia voitokkaasti voi kohota kokoonluhistuneiden raunioiden

tuhasta. Sentähden tulee anarkistin olla keskiaikaisen itsekiduttajan kaltainen; hänen täytyy luopua kaikesta maallisesta, perheestä, rakkaudesta, ilosta, nautinnoista, kaikki tämä on oleva hänelle vierasta ja yhdentekevää. Hän on pyhittänyt elämänsä vallankumoukselle ja yksin tämä olkoon hänen ajatuksensa päämäärä.

Vähä vähältä ovat nämä aatteet saavuttaneet huomattavaa kannatusta anarkistien keskuudessa, jos kohta hyväksyminen ei ole ollutkaan yksimielinen. Ja se on varsin luonnollista. Sillä mikäli anarkismi kadottaa vaikutuksensa syvien kansanrivien keskuudessa, jotka yhä enemmän kääntyvät sosialidemokratian puoleen, sikäli käy vaikeammaksi saada aikaan yleiskapinaa siinä muodossa, missä anarkismi haluaa, nimittäin yksinomaan hävittävänä ja hajottavana maahan repimisenä. Se yleislakko, joka on ollut anarkismin rakkaimpana helmalapsena, se muuttuu sosialidemokratian kädessä mielenosotukseksi määrättyjen yhteiskunnallisten ja valtiollisten oikeuksien saavuttamiseksi, yhdistymisoikeuden vahvistamiseksi, vaalioikeuden laajentamiseksi j. n. e., jota kaikkea anarkistit pilkkaavat. Anarkismi kadottaa vaikutuksensa kansanjoukkoihin; vain yksityiset ihmiset pysyvät sille uskollisina. Ja näin ollen ovat yksityisten ihmisten väkivallanteot ainoa tapa, millä se voi jatkaa toimintaansa. Lisäksi tulee vielä se suoranainen tai välillinen provokatsioni, jota poliisin asiamiehet harjottavat. Kuta väkivaltaisempiin sanoihin ja tekoihin anarkisteja voidaan kiihottaa, sitä ankarampiin toimenpiteisiin voi poliisi ryhtyä heitä vastaan.

Suurimmat voittonsa saavutti toiminnan propaganda Pariisissa alkupuolella 1890-lukua, sittenkuin muutamat sanomalehdet, jotka suureksi osaksi ylläpidettiin poliisilaitoksen varoilla, olivat palokirjotuksillaan valmistaneet mieliä. Vuonna 1892 räjähti Ravacholin pommieräässä yksityisessä rakennuksessa, seuraavana vuonna viskasi Vaillant pomminsa eduskuntarakennuksen alle ja sitä seuraavana vuonna heitti Henry pomminsa eräeseen paljon käytettyyn kahvilaan, jota paitsi useat muut yritykset joko täydellisesti tai osittain epäonnistuivat. Tällöin rupesi kuitenkin mieliala asettumaan, ja Pariisissa vallitsi jo melkein täydellinen rauhallisuus. Silloin alkoivat kuitenkin anarkistit valita uhrejaan valtiomiesten ja ruhtinaallisten henkilöiden keskuudesta. Vuonna 1894 joutui heidän uhrikseen Ranskan presidentti Carnot, 1897 espanjalainen valtiomies Canovas del Castillo, 1898 Itävallan keisarinna Elisabet, 1900 Italian kuningas Umberto ja 1901 Yhdysvaltain presidentti Mac Kinley — kunnes alkoi uusi ja toivottavasti lopullinen rauhanaika. Kuitenkin elää vielä halu toiminnan propagandan käyttämiseen; anarkistiset seurat ylistävät yhä vieläkin rikosta voimakkaana vastalauseena vallitsevaa yhteiskuntaa vastaan ja »yksilöllistä pakkoluovutusta» oikeutettuna itsepuolustuksena; ja

täten anarkisti ja ammatillinen rikoksentekijä sulavat yhteen eriskummallisella tavalla.

Viime aikoina on anarkismi yhä kadottanut merkitystään ja sen puoluelaiset vähenevät päivä päivältä. Tähän on syynä yhtä vähän poliisivainot kuin mielipuolisen »toiminnan propagandan» herättämä suuttumus. Anarkismi heikkenee siitä syystä, että itse ne taloudelliset olot, jotka sen ovat luoneet, ovat muuttuneet.

Sillä anarkismi ei edusta itsetietoista köyhälistöä, joka kohottaa päänsä kehittyneissä teollisuusmaissa ja määrättyä suunnitelmaa noudattaen työskentelee uuden, korkeamman yhteiskuntamuodon hyväksi, vaan se edustaa pikkuporvaristoa, joka elää keskivälillä menneitä ja tulevia aikoja, jonka jäsenet eivät enään ole ammattimestareja eivätkä vielä tehdastyöläisiä, se edustaa käsityöläisiä ja pikkukauppiaita, jotka vielä huolimatta nykyisten aikojen ankaruudesta tuntevat kuuluvansa menneisiin onnenaikoihin, ja käsityöläiskisällejä, jotka eivät vielä ole astuneet ratkaisevaa askelta varsinaisten työläisten piiriin, vaan yhä edelleen unelmoivat vapaina miehinä saavansa kerran hoitaa omaa liikettä. Maissa, joissa taloudellinen kehitys vielä on takapajulla, joissa vanhat olot kyllä ovat jo hajoamassa, mutta uudet eivät ole vielä täydellisesti heränneet eloon, siellä on anarkismille hedelmällistä maaperää, ja siellä siihen ovat halukkaita liittymään useat ylempään porvaristoonkin kuuluvat ainekset, kuten elämään väsyneet, veltostuneet ja kylläntyneet kirjailijat ja taiteilijat, jotka tarvitsevat voimakkaita kiihottimia pysyäkseen henkisesti joustavina. Niinpä anarkismilla on innokkaita kannattajia Pariisin taiteellisissa piireissä. Mutta mikäli vuodet vierivät ja yhteiskunnallinen kehitys jatkuu, muuttavat kansanjoukot luonnettaan; uudet elämänehdot luovat uusia ajatussuuntia, uusia ihanteita. Anarkismi saa väistyä sosialismin tieltä. Italiassa ja Itävallassa, joissa se aikaisemmin oli laajimmin levinnyt, on se nykyään melkein jäljettömiin kadonnut, Venäjällä se paraillaan väistyy eri sosialististen puolueiden tieltä, ja vain kaikkein alhaisimmalla kehityskannalla olevissa Euroopan maissa kuten Espanjassa on sen merkitys vielä huomattava, mutta myöskin täällä voittaa sosialismi vuosi vuodelta alaa anarkismin kustannuksella.

Sillä anarkismi ei työskentele tulevaisuutta varten. Se on vain nopeasti katoava siirtymärengas menneisyyden ja tulevaisuuden välillä.

HENRY GEORGEN OPPI.

Henry George (äänn.: Dshordsh) tahtoo saada tärkeän yhteiskunnallisen kysymyksen ratkaistuksi, ja hän on sentähden keksinyt ihmeläkkeen, joka ilman mitään tärisyttäviä mullistuksia ja loukkaamatta kenenkään oikeutettuja etuja kaikessa hiljaisuudessa ja rauhassa on parantava ne viat, joista nykyinen yhteiskunta kärsii, sekä samalla lopettava kaiken taloudellisen kurjuuden ja epävarmuuden.

Tämän opin ymmärtämiseksi on tarpeen tuntea ne olot, joissa se syntyi.

Se tapahtui Kaliforniassa, San Franciscossa, parikymmentä vuotta ensimmäisten kullantöytöjen jälkeen. Kulta oli tehnyt ihmeitä. Tuhattamäärin oli keräytynyt ihmisiä kaikista maailman ääristä. Laajat maalueet, jotka ennen olivat olleet autiot ja asumattomat, olivat nyt järkiperaisesti viljeltyjä ja tiheästi asuttuja, ja merenrannalla, jossa aikaisemmin tapasi vain pieniä kyliä viheliäisine mökkeineen, ylpeili nyt komea suurkaupunki, joka oli kasvanut maasta kuin taikalinna. Ja kehitys jatkui yhä uupumatta. Uudet ihmisvirrat hakeutuivat kaivoksiin ja maaseudun vainioille sekä kaupunkien tehtaisiin ja satamalaitureille. Uusia liikeyrityksiä perustettiin ehtimiseen. Pohjattomia rikkauksia koottiin. Mutta kulta kului yhtä helposti kuin se keräytyi; nopeasti uudistuvissa liikepulissa joutui moni toimielias liikemies vararikkoon; ja kun työpalkat kohosivat, kohosivat myöskin kaikkien elatustarpeiden hinnat. Turvattomuus ja hätä vallitsi keskellä tätä rehevää rikkautta.

Vain yhdellä alalla oli huomattavissa keskeytymätöntä edistystä; maan hinta kohosi nimittäin lakkaamatta. Maaperä, joka kaksikymmentä vuotta takaperin oli ollut miltei arvoton, koska maata oli yllin kyllin eikä sitä voitu käyttää mitenkään taloudellisesti tuottavalla tavalla, oli tullut monta vertaa kalliimmaksi kuin ennen, sillä väestön rajusti kasvaessa tarvittiin maata niin hyvin rakennustonteiksi kuin pelloiksi. Ja vielä kalliimmaksi se kävi, kun rautatieratoja alettiin rakentaa ja laivasatamia perustaa. Onnellisia ne, jotka ajoissa olivat hankkineet itsellensä maata; rikkauudet kasvoivat heille käsiin ja lisään-

tyivät rajattomasti; eikä heille ollut niistä muuta vaivaa kuin korjata hinnanylennyksistä johtuvat suunnattomat voitot. Ja samalla oli olemassaolon taistelu muun väestön keskuudessa ankara ja katkera ja köyhyys kasvoi kasvamistaan.

Tällaisissa oloissa vaikuttivat tietysti yhteiskunnalliset kysymykset aivan erikoisella tavalla ihmismieleen. Kapitalistien ja työmiesten välinen vastakohta väistyi varjoon maanomistajien ja muiden yhteiskuntaluokkien välisen vastakohdan tieltä. Kaikesta edistyksestä oli seurauksena vain se, että maan hinta kohosi ja että maakorko, jonka omistajat asunto- ja maavuokrana korjasivat, lakkaamatta suureni. Näytti siltä, että maanomistajat yksin hyötyisivät Luojan runsaista antimista ja muut saisivat osakseen vain senverran kuin henkensä ylläpitämiseksi välttämättä tarvitsivat. Mutta mikä siveellinen oikeus oli yksityisillä maanomistajilla kaikkiin niihin lahjoihin, jotka luonto oli antanut koko ihmiskunnalle yhteisesti? Kun ihminen itse on parantanut maansa laadun, ojittanut peltonsa tai rakentanut tarvittavat rakennukset tai suorittanut muita samallaisia töitä, silloin niittäköön hän myös hedelmän vaivoistansa; mutta mitä maa tuottaa itsestään, ilman että ihmisen on tarvinnut panna tikkua ristiin, se ei voi kuulua kenellekään muulle kuin koko yhteiskunnalle yhteisesti.

Tällä tavalla syntyi Henry Georgessa aivan luonnollisesti ajatus, että yksityinen maaomaisuus on syynä, ainoana syynä kaikkeen yhteiskunnalliseen kurjuuteen. Maaomaisuus on kuin sieni, joka imee itseensä kaikki ne edut, jotka johtuvat yhteiskunnallisista uudistuksista sekä kaikista keksinnöistä ja löydöistä. Koko yhteiskunnallinen kehitys on näin ollen aivan hedelmätön; muutamat yksityiset henkilöt tosin kokoovat satumaisia rikkauksia, mutta suuri enemmistö elää yhä edelleen vaikeissa ja kurjissa oloissa. Edistys ja köyhyys — se on Henry Georgen teoksen nimi — kuuluvat erottamattomasti yhteen, niinkauan kuin maa saa pysyä yksityisomaisuutena.

Näin ollen katsoi Henry George yhteiskunnallisen kysymyksen ainoaksi ratkaisuksi sen, että maaomaisuus siirtyisi yksityishenkilöiltä valtiolle, koko yhteiskunnalle. Tämä saattoi tarkotuksenmukaisen verotusjärjestelmän kautta tapahtua yksinkertaisesti ja helposti ilman mitään väkivaltaista pakkoluovutusta, joka karkottaisi ihmiset kodistaan ja konnultaan. Verot eivät saisi kohdistua kulutusesineihin, tuloihin tai muihin sellaisiin seikkoihin, vaan ne olisivat siirrettävät yksinomaan maaomaisuuden kannettavaksi, siten että kukin maksoi veroa omistamastaan maasta, mutta vain itse maasta, eikä niistä parannuksista, jotka johtuivat ihmistyöstä. Kun vero kohoaisi niin suureksi, että se vastaisi koko maakorkoa, silloin olisi valtio maan todellinen omistaja, se saisi silloin osallensa kaikki ne tulot, jotka eivät olisi seurauksena yksityisten ihmisten maan parantamiseksi suorittamasta työstä. Kun maa-

alue esimerkiksi tuottaisi 10,000 markkaa vuodessa asunto- ja maavuokrana, olisi omistaja pakotettu suorittamaan nämä 10,000 markkaa valtiolle, ja kun palstan arvo nousisi kaksinkertaiseksi uusien rautatie-rakennusten ja metallilöytöjen tai väestön kasvamisen johdosta, silloin myöskin valtiolle suoritettava vero kohoaisi kaksinkertaiseksi, joten siis tästä koitua hyöty tulisi koko yhteiskunnan eikä yksityisen maanomistajan hyväksi. Omistusolot muuttuisivat täten kokonaan ja vain hallintaolot jäisivät entiselleen. Jokainen saattaisi kuten ennenkin itse viljellä maataan ja panna siinä toimeen parannuksia; ainoastaan maakorko olisi luovutettava yhteiskunnalle; sensijaan saisi kukin lyhentämättä nauttia suorittamansa työn hedelmät sekä koron niistä pääomista, jotka olisivat kiinnitetyt karjaan, irtaimistoon, rakennuksiin, maanlaadun parannuksiin j. n. e. Ja vain siinä tapauksessa, että hän olisi laajentanut maa-alansa suuremmaksi kuin hän kunnolla kykenisi hoitamaan, vain silloin voitaisiin hänet pakottaa jättämään osa alueestaan yhteiskunnan käytettäväksi. Haltija saattaisi mielensä mukaan vallita tilallaan, myydä sen tai olla myymättä, rakentaa tai viljellä, sekä menetellä miten vain haluaisi, kunhan hän vain pitäisi huolta siitä, että hän veronmaksupäivänä saattaisi suorittaa sen summan, joka vastaisi koskemattoman maaperän kauppa-arvon korkoja. Jos hän ei tätä voisi tehdä, silloin yhteiskunta tarttuisi asiaan ja siirtäisi maatilan toisille viljelijöille, jotka kykenisivät sitä paremmin hoitamaan.

Kaksi asiaa oli Henry Georgen mielestä täten voitettavissa.

Ensiksikin tulisi suuri osa niistä rikkauksista, jotka nyt joutuvat yksityisten maanomistajain taskuun, valtiolle, joka voisi käyttää niitä yhteiskunnallisiin tarkoituksiin kuten liike-elämän vilkastuttamiseksi ja sivistyksen kohottamiseksi, koulujen ja sairaaloiden rakentamiseksi, vanhojen ja sairaiden avustamiseksi ja satoihin muihin yleishyödyllisiin tehtäviin.

Ja toiseksi — sepä juuri onkin koko tämän opin ydinkohta — joutuisivat ne laajat maa-alueet, jotka nykyään ovat joko täydellisesti tai puolittain viljelemättöminä, sellaisten henkilöiden käytettäväksi, jotka haluaisivat niihin sijoittaa työnsä ja saada niistä elatuksensa. Ei kukaan voisi kuten nykyään jättää maatansa viljelemättä odottaen, että sen hinta tulevaisuudessa muuttuneiden olojen vaikutuksesta kohoaisi. Joka ei sitä itse voisi hoitaa ja käyttää hyväkseen, se olisi pakotettu luopumaan siitä, saamatta korvausta mistään muusta kuin toimittamistaan parannuksista. Ja se maa, josta entisten omistajien näin täytyisi luopua, olisi vapaasti muun väestön käytettävänä; täten syntyisi riittävästi tilaa niille kansanosille, jotka nykyään elävät kurjuudessa. Ei kenenkään tarvitsisi enään kärsiä nälkää työttöminä päiväpalkkalaisina. Ei kenenkään tarvitsisi enään raataa tilanhaltijoille ja tehtailijoille huonoa palkkaa vastaan. Ei kenenkään tarvitsisi nöyrästi alistua siihen kohtaloon,

joka meidän päivinämmä niin usein odottaa ruumiillisen työn tekijää. Kuka tahansa saattaisi turvautua siihen keinoon, että hän jättäisi työn kesken sekä lähtisi ulos maaseudulle ottamaan omakseen haltijatonta maata, niin paljon kuin hän tarvitsisi asemansa turvaamiseksi itsenäisenä maanviljelijänä, joka on herra talossansa ja itse nauttii työnsä hedelmät. Se tilattomista palkkatyöläisistä muodostunut liikaväestö, jota nyt niin runsaasti tavataan kaikilla työmarkkinoilla kilpailullaan polkien palkkoja yhä alhaisemmiksi, katoaisi, ja samaten myöskin ne epäterveelliset työväenasumukset, joissa köyhälistö nykyään elää yhteensullottuna. Sensijaan kasvaisi uusi sukupolvi vapaita, hyvinvoipia ja itsetietoisia talonpoikia. Ja ne, jotka yhä edelleen jäisivät työmiehiksi toisten palvelukseen, voisivat kohottaa palkkavaatimuksensa niin suuriksi, että heidän elämänsä tulisi monta vertaa valoisammaksi ja onnellisemmaksi kuin nykyään. Syy vallitsevaan yhteiskunnalliseen kurjuuteen olisi poistettu ja yleinen hyvinvointi pääsisi vallalle.

Tällainen on yleisin piirtein se ehdotus, jonka Henry George miespolvi takaperin teki ja jota hän herkeämättä saarnasi itse Jumalan osottamana keinona yhteiskunnallisten tautien parantamiseksi, keinona, joka oli sopusoinnussa sekä jumalallisen että inhimillisen oikeudentunnon kanssa.

Ehdotuksessa kuvastuvat selvästi ne olot, joiden vallitessa se syntyi. Se on tehty siirtolaismaassa, missä maa, oltuaan aikaisemmin miltei arvoton, äkkiä on kohonnut ja yhä edelleen kohoaa hinnassa, missä tavattomat rikkaudet synnyttävät keinottelua ja huijauksia, missä maanviljelystä harjotetaan erittäin laajaperäisesti ja neitseellinen maa palkitsee pienimmänkin vaivan rikkaalla sadolla, missä suurteollisuus vasta on kehityksensä alussa sekä pääoman ja työn välinen vastakohta ei vielä ole kärjistynyt. Tällaisessa yhteiskunnassa on georgelaisuus syntynyt ja puheenalaisten olojen vallitessa olisi sillä toteutettuna epäilemättä jonkunlainen käytännöllinen merkitys; se olisi omiaan niin hyvin enentämään valtion yleishyödyllisiin tarkoituksiin käytettäviä varoja kuin myöskin panemaan sulun köyhyyden liialliselle kasvamiselle väestön keskuudessa. Ei riipu myöskään sattumasta, että ainoa maa, jonka lainsäädännössä on huomattavissa jälkiä Henry Georgen opeista, on toinen siirtolaismaa, Uusi Seelanti, Tyynen valtameren eteläosissa.

Mutta jos georgelaisuus siirtomaavaltioista tuodaan vanhoihin sivistysmaihin, joissa yhteiskuntaolot ovat vuosisatojen perintöä ja nykyisessä muodossaan ovat tuloksena kymmenien ihmispolvien työstä, silloin tulee kuva toisenlaiseksi.

Ensiksikin on vaikeata, miltei mahdotonta toteuttaa ehdotusta, ainakin sillä rauhallisella ja hiljaisella tavalla, jolla George itse halusi. Olkoonpa, että se suoritetaan yksinkertaisen verotusuudistuksen muo-

dossa, niin se sisällykseltään ei kuitenkaan ole muuta kuin julkeata takavarikkoon ottamista. Kun joku henkilö omistaa maatilan, joka vuosittain tuottaa 10,000 markkaa, silloin on hänelle aivan yhdentekevää, riistääkö valtio häneltä vuosittain nämä 10,000 markkaa vai ryöstääkö se häneltä koko hänen maatilansa sallien hänen vain vuokraajana sitä edelleen hallita. Ja mikä tuntuu siveellisesti oikeutetulta ja saavuttaa yleisen hyväksymisen nuoressa yhteiskunnassa, jossa maan arvo äkkiä on kasvanut monenkertaiseksi, se muuttuu aivan toisenluontoiseksi ja saa osaksensa yleistä vastarintaa vanhassa sivistysmaassa, jossa maatilat jo vuosisatoja ovat vaihtaneet omistajia perinnön ja oston kautta. Kuinka paljon suuttumusta ja vihaa herättäisikään valtio menettelyllään, jos se ilman minkäänlaista korvausta ottaisi takavarikkoon yksityisten henkilöiden ostamat ja kalliisti maksamat maatilat! Kuinka tarkotuksetonta ja kohtuutonta olisikaan, kun pikkutilallinen, jonka tulot nousevat 100 markkaan vuodessa, olisi velvollinen suorittamaan valtiolle saman veron kuin tehtailija 10,000 markkaan nousevine tuloinen, koska kummankin maapalsta on samanlaatuinen ja sijaitsee asemansa puolesta yhtä edullisella paikalla! Ja kuinka uskomatonta onkaan, että valtiopäivät suurtilallisineen, talonpoikineen ja muine maanomistajineen kaikessa rauhassa päättäisivät poistaa omistusoikeuden maahan ikäänkuin olisi kysymys mistäkin vähäpätöisestä ja jokapäiväisestä verotusuudistuksesta. Ennenkuin tämä saattaa tapahtua, on kuluva vuosikymmeniä, ja tilaton väestö saa sillävälillä käydä ankaraa vallankumouksellista taistelua tilallisia vastaan. Ja näin ollen he varmaankin asettavat vaatimuksensa suuremmiksi; he eivät halua poistaa yksityisten omistusoikeutta ainoastaan maahan, vaan myöskin kaikkiin muihin tuotantovälineihin.

Ja toiseksi, jos nämä vaikeudet olisivatkin voitettavissa, jos uudistus siis voitaisiinkin verrattain helposti panna toimeen, olisi sen vaikutus maan oikeudenmukaisempaan jakautumiseen vanhoissa sivistysmaissa kuitenkin verrattain vähäinen. Siirtomaavaltakunnissa on usein laajoja alueita, toisinaan neliöpenikulmia hedelmällistä maata aivan käyttämättömänä odottaen vain auraa; vanhoissa sivistysmaissa sensijaan on kaikki tai ainakin miltei kaikki maa otettu viljelykseen, ja omistajat hoitavat sitä sillä tavalla, että se tuottaa mahdollisimman suuren voiton. Vaikka maatilan arvo verotuksen kautta saatettaisiinkin valtion omaisuudeksi, olisi siitä vain poikkeustapauksissa seurauksena, että omistaja jättäisi myöskin itse maatilan yhteiskunnan käytettäväksi. Hän näkisi kyllä tulojensa vähenevän uuden verotaakan johdosta, mutta hänelle saattaisi kuitenkin kannattaa maatilan säilyttäminen. Köyhälistölle jäisi vain sängen vähän maata, niin vähän, että se vaikuttaisi tuskin ollenkaan kaupunkilais- ja maalaistyömiesten taloudellisiin oloihin.

Ja lopuksi, olkoonpa että uudistus on käytännössä toteutettavissa ja olkoonpa että arvaamattoman paljon maata joutuisikin vapaaksi köyhälistön käytettäväksi, kuinka vähän apua tästä olisikaan työväenluokan aseman parantamiseksi! Sillä viljelystapa siirtolaisvaltioissa on yleensä erittäin laajaperäinen; kullakin maanviljelijällä on suhteellisesti suuri maa-alue, jonka viljelemisessä hän käyttää varsin vähän työkaluja ja työvoimia. Vanhoissa viljelysmaissa maanviljelys sensijaan on sangen voimaperäinen. Ylläpidon hankkimiseksi sellaisilla pikkutiloilla, joista näissä maissa voi olla kysymys, on tarpeen runsaasti työkaluja, työvoimia, rakennuksia, rehuaineita ja paljon muuta, joka kaikki on ostettava ja jonka arvo on tuntuvasti korkeampi kuin itse maaperän. Jo nytkin voidaan maa saada ilman korvausta, kun turvautetaan uudenaikaiseen luottojärjestelmään. Mutta kuinka vähän apua onkaan tästä työttömälle tehdastyöläiselle tai sorsonalaiselle maalaistyömiehelle, kun hänen kuitenkin pitää ostaa kaikki ne kalliit työvälineet, jotka ovat hänelle tarpeen! Hänen asemansa ei tulisi sen paremmaksi; hänen täytyisi kuten ennenkin tyytyä kovaan kohtaloonsa. Muutamat pikkuparannukset olisivat mahdollisesti seu-rauksena tästä uudistuksesta, mutta yhteiskunnallinen kysymys jäisi yhä vielä ratkaisematta.

Henry Georgen oppi on mahdottomuudestaan huolimatta saavutanut paljon kannatusta myöskin vanhassa maailmassa. Tämä osottaa selvästi, että työmiesluokan ulkopuolellakin tajutaan vallitsevien yhteiskuntamuotojen suuret puutteet. Mutta se osottaa myöskin, että näiden puutteiden sisintä syytä ei käsitetä eikä myöskään oikeata lääkitystapaa ymmärretä.

YHTEISKUNNALLINEN LAINSÄÄDÄNTÖ.

Yhteiskunnallinen lainsäädäntö, joka saa yhä enemmän huomiota osaksensa kaikissa sivistysmaissa, on seuraus 19:nneen vuosisadan omittuisesta yhteiskunnallisesta kehityksestä. Kapitalistinen tuotantotapa on luonut köyhälistön, ihmisluokan, joka on pakotettu myymään työvoimansa vieraille voidakseen yleensä tulla toimeen ja joka alituisesti elää hädän ja kurjuuden partaalla; mutta tämä sama kapitalistinen tuotantotapa on myöskin ollut pakotettu lakimääräyksillä suojelemaan köyhälistöä äärimmäistä ja raainta sortoa vastaan.

Yhteiskunnallinen lainsäädäntö on alkuansa syntynyt historiallisten olojen pakotuksesta, koska työväenluokka muuten ruumiillisesti pilaantuisi ja tulisi työhön kykenemättömäksi, koska kapitalistisen tuotantotavan koneisto muuten vähitellen joutuisi epäkuntoon ja pysähtyisi ja koska yhteiskunnalle muuten kävisi samalla tavalla kuin maa-miehelle, joka pusertaa viimeisen mehun maastansa höyhtämättä sitä lannalla tai sallimatta sen levätä. Kapitalistisen yhteiskunnan itsensä-suojelemisvaisto on siis ollut lainsäädännön alkuperäisimpänä aiheena, mutta sen rinnalle on myöhemmin kasvanut toinen voima, joka päivä päivältä käy vahvemmaksi. Tämä voima on itse köyhälistön itsensä-suojelemisvaisto, työmiesten tarve saada korkeampaa sivistystä ja suurempaa hyvinvointia sekä heidän pyrkimyksensä järjestymisen kautta saavuttamaan yhteiskunnallista ja valtiollista vaikutusvaltaa.

Ensimmäinen huomattava suojeluslainsäädännön tulos on Englannin 10-tunninlaki vuodelta 1847.

Aikaisemmin kuin missään muualla oli kapitalistinen tuotantotapa Englannissa päässyt täydellisesti vallalle, ja täällä nähtiin myöskin aikaisemmin kuin missään muualla sen vaikutukset kaikessa pelottavuudessaan. Pienet, neljän, viiden tai kuuden vuoden vanhat lapset ajettiin tehtaisiin tekemään työtä neljätolista, kuusitoista ja kahdeksantoistakin tuntia päivässä tomuisessa, epäterveellisessä ilmassa; kohdalo, joka heitä odotti, oli sekä ruumiillinen että henkinen turmeltuminen. Palkka oli niin vähäpätöinen, että se tuskin riitti kaikkein välttämättöimpiin elintarpeisiin; repaleet olivat heidän pukunansa; epä-

terveelliset, ränsistyneet hökkelit, ullakkohuoneet tai kellarit olivat heidän asuntonaan; ja perunat olivat heidän tärkeimpänä, melkeinpä ainoana ravintonaan. Surkea ruumiillinen ja henkinen pilaantuminen oli seurauksena tästä kurjuudesta. Raakuus, eläimellisyys, tylsäjärkisyys, juoppous levisi heidän keskuuteensa; heidän tietämättömyytensä oli rajaton. Kuolema korjasi suuren osan heistä heidän nuoruutensa kukassa, toisista tuli raajarikkoja ja työhön kykenemättömiä, toiset joutuivat köyhäinhoidon niskoille. Vanha iloinen Englanti oli muuttunut mitä lohduttomimman kurjuuden ja köyhyyden tyyssijaksi — jotta tehtaat voisivat valmistaa sitä enemmän pumpulikankaita ja verkkaa ja kaikenlaisia muita tuotteita ja jotta tehtailijat ansaitsisivat sitä suurempia voittoja.

Järkevimmät porvariston keskuudessa, ne, joiden katse ulettui lähintä tulevaisuutta pitemmälle, alkoivat käsittää, ettei tällä tavalla voinut ajanpitkään jatkua.

Pääomat saattoivat tosin tuottaa hetkellisesti suuriakin voittoja, mutta ennemmin tai myöhemmin oli tämä ryöstöjärjestelmä kostava sortajilleen. Sillä miten voisi Englanti säilyttää ylivaltansa teollisuudessa, kun koko sen työväestö vaipui päivä päivältä suurempaan kurjuuteen? Ja taas toiselta puolen, eikö ollut otaksuttavaa, että työväestö nauttiessaan valtion puolelta suojelusta räikeintä sortoa vastaan saavuttaisi suurempia edellytyksiä tulluksensa terveeksi ja reippaaksi, elinvoimaiseksi ja älykkääksi ja voidaksensa näin ollen tehdä yhä kunnollisempaa työtä sekä tuottaa pääomille yhä runsaampia voittoja. Ja eikö siis lainsaadanto, joka näennäisesti näytti tarkoittavan vain työmiehluokan aseman parantamista, itse asiassa ajanpitkään tuottaisi pääomille suurinta hyötyä?

Tällaiset mietelmät johtivat ensimmäisiin suuriin uudistuksiin yhteiskunnallisen lainsäädännön alalla.

Näihin saakka olivat porvariston kaikki pyrkimykset kulkeneet päinvastaiseen suuntaan. Se oli kaikin mokomin koettanut vastustaa valtion sekaantumista työsuhteisiin ja vaatinut poistettavaksi ne järjestävät määräykset, jotka olivat säilyneet rippeinä menneiltä ajoilta. Täydellinen vapaus oli vallitseva työvoiman ostossa ja myynnissä, aivan samalla tavalla kuin täydellisen vapauden tuli vallita kilpailevien tehtailijoiden välillä maailman markkinoilla. Tämä oli uuden kapitalistisen tuotantotavan vastalause vanhaa ammattijärjestelmää ja sen monimutkaisia säädöksiä, kieltoja ja pakkokeinoja vastaan, joiden tarkoituksena oli pikkukäsityön suojeleminen ja kapitalistisen suurteollisuuden ehkäiseminen.

Sentähden jäivät ensimmäiset englantilaiset lait, jotka soivat työväelle jonkunmoista suojelusta, täydellisesti tehottomiksi. Niin kävi esimerkiksi erään lain vuodelta 1802, joka vielä koko olemukseltaan

muistutti vanhoja ammattisäädöksiä; se kielsi pumpuli- ja villatavaratehtailijoita antamasta oppipoikiensa tehdä työtä enemmän kuin kaksi tuntia päivässä ja käyttämästä heitä yötyöhön. Tämä laki upposi nimittäin täydellisesti aikakauden nopeaan taloudelliseen kehitykseen; ei ainoakaan tehtailija noudattanut sen määräyksiä ja oikeudenvalvojat eivät ylläpitäneet sen lainvoimaa. Ja samalla tavalla kävi muidenkin lakien, joita aika ajoin julkaistiin yleisen mielipiteen vaikutuksesta pahimpien väärinkäytösten poistamiseksi — niillä ei ollut mitään käytännöllistä merkitystä. Ensimmäinen laki, jolla oli jonkunlaista arvoa, oli vuodelta 1833. Se kielsi kutomateollisuuden harjottajia käyttämästä tehtaissa yhdeksää vuotta nuorempia lapsia ja määräsi työajan 9:nnestä 13:nteen ikävuoteen korkeintaan kahdeksaksi tunniksi sekä 13:nnestä 18:nteen ikävuoteen kahdeksitoista tunniksi. Tämän lain merkitys ei kuitenkaan riipu itse lakimääräysten sisällyksestä. Sen tekemät myönnytykset olivat varsin vähäpätöiset ja ahtaat ja vielä lisäksi tehtailijat rikkoivat niitä mitä häikäilemättömimmällä tavalla, ilman että tuomioistuimet, jotka olivat heidän hyvien ystäviensä hallussa, katsoivat olevan syytä ryhtyä mihinkään ankarampiin toimenpiteisiin. Mikä tälle laille antoi merkityksensä, oli se määräys, että siitä lähtien piti olla valtion nimittämiä teollisuudentarkastajia, joiden tuli käydä kaikissa tehtaissa, ottaa selkoa työväen tilasta, haastaa oikeuteen lainrikkajat ja antaa hallitukselle kertomus teollisuudessa vallitsevista työoloista. Teollisuudentarkastajien vuosikertomuksista sekä niihin liittyvistä tilastollisista yhdistelmistä ja taulukoista valaisevine yksityispiirteineen sai yleisö havainnollisen kuvan siitä kammottavasta tilasta, jossa työväenluokka huolimatta tehtailijoiden vakuutuksista eli. Yleinen mieliala parempiosaisten keskuudessa kääntyi työväestölle myötuntoiseksi. Kauhistuen opittiin tuntemaan ne olot, jotka vallitsivat lähimmässä naapuruudessa ja huolestunein mielin ruvettiin ajattelemaan, miten lopuksi oli käyvä, jollei ajoissa ryhdytty asioihin käsiksi rautaisin kourin.

Tällä tavalla valmistui maaperä perinpohjaisempaa suojelulainsäädäntöä vastaanottamaan. Ensin tapahtui mielenmuutos siinä osassa Englannin ylempiä luokkia, joka, kuten varsinkin tilanomistajat, ei ollut suorastaan osallisena teollisuuden sortoon. Mutta myöskin pieni ryhmä laajanäköisiä ja ihmisystävällisiä tehtailijoita halusi aikaansaada uudistuksia työsuhteissa heidän omissa liikkeissänsä, mutta he eivät voineet sitä tehdä, jollei valtio pakottanut heidän kilpailijoitaan luopumaan järjettömimmästä ja räikeimmästä työväen nylkemisestä. Näin kehittynyt mieliala oli välttämätön edellytys sen lain syntymiseksi, joka rajotti työpäivän 10-tuntiseksi. Ja kuitenkin tätä lakia epäilemättä ei koskaan olisi saatu aikaan, jollei itse työväestön keskuudessa olisi alkanut mahtava vallankumouksellinen liike, joka vaati laissa mää-

rättyä 10-tuntista työpäivää ja uhkasi ryhtyä julkiseen kapinaan, jollei vaatimukseen suostuttu.

Laki vuodelta 1847 määräsi kaikissa kutomateollisuuden haaroissa 10 tuntia korkeimmaksi tuntimääräksi päivässä niin hyvin lapsille ja ja nuorille miehille kuin myös täysikasvuuisille naisille. Ja koska aikuiset miehet muodostivat vain kolmannen osan kaikista kutomateollisuudessa työskentelevistä työläisistä ja koska heidän toimintansa siellä oli täydellisesti riippuvainen naisten ja alaikäisten työstä, tuli tämä rajoitus itse asiassa koskemaan myöskin heitä. Laki kohtasi kiihkoisaa vastarintaa useimpien tehtailijoiden puolelta ja he koettivat jakamalla kunkin yksityisen henkilön työajan useaan osaan, jotka he taidokkaasti asettivat eri kohtiin työpäivää, tehdä lain määräykset tehottomaksi — mutta tämä ei onnistunut. Uusi laki katkaisi parin vuoden kuluttua nämä kiertelemiset ja suurella johdonmukaisuudella pidettiin huolta lain noudattamisesta. Ja seuraukseksi ei suinkaan tullut, kuten tehtailijat olivat uskotelleet, että Englannin teollisuus heikkeni ja kadotti ylivaltansa maailman markkinoilla. Päinvastoin sen kukoistus kävi entistään vielä rehottavammaksi. Se työväestö, joka nyt taas alkoi ojentaa selkäänsä ja vähä vähältä varttua terveydessä ja reippaudessa, saattoi tämän lyhyemmän työajan kuluessa valmistaa tavaramäärän, joka oli sekä laadultaan parempi että paljoudeltaan suurempi kuin ennen ja joka entistä enemmän oli omiansa vahvistamaan Englannin ylivaltaa maailman markkinoilla.

Tämä oli ensimmäinen käytännöstä saatu todistus yhteiskunnallisen lainsäädännön kyvystä parantaa työväenluokan tilaa ja samalla kohottaa koko yhteiskunnan hyvinvointia, vieläpä edistää itse kapitalististakin kehitystä.

10-tunnin laki on ensimmäinen historiassa tunnettu merkillisempi sekaantumisen työvoiman vapaaseen ostamiseen ja myymiseen. Aikaisemmin oli tätä työsuhdetta katsottu pääasiallisesti vapaaksi sopimukseksi kahden täysin itsenäisen asianosaisen välillä, mutta nyt oli luovuttu lopullisesti tästä katsantokannasta. Oli opittu ymmärtämään, että tämä näennäinen vapaus oli perin valheellinen, että työmiehet heikkoina ja järjestymättöminä ja huutavan hädän kourissa, pakotettuina hankkimaan itselleen jotain toimeentuloa kuinka kovilla ehdoilla tahansa, olivat täydellisesti riippuvia tehtailijoista ja että se tosiasiallinen epävapaus, jonka alainen työväenluokka kokonaisuudessaan oli, varsinkin koski lapsia ja naisia. Ja oli myöskin tunnustettu, että yhteiskunta, itse kapitalistinen yhteiskunta ei voinut jättää näitä oloja aivan järjestämättä. Omaan etuaan silmällä pitäen täytyi sen sekaantua asiaan ja asettaa joitakin rajoja sille nylkemiselle, jota harjotettiin vapaan kilpailun nimessä. Sillä huomioonottamatta kaikkia inhimillisyyden vaatimuksia, oli se valtiotaito sangen turmiollinen, joka salli väestön

kuluttaa viimeiset voimansa liialliseen raatamiseen. Tällainen menettely olisi ollut samallinen kuin entisen muijan, joka teurasti kanansa, vaikka tämä muni kultamunia.

Englannin 10-tunnin laki on kansainvälisen yhteiskunnallisen lainsäädännön ensi rengas.

Mikäli kapitalistinen tuotantotapa ja sen mukana teollisuus-köyhälistö on levinnyt yli muun maailman, on kehitys kaikkialla kulkenut samaan suuntaan. Katkonaisesti ja hitaasti, saaden osakseen sitkeätä vastarintaa työnantajain puolelta, on liike edistynyt. Liikevoimana on järjestynyt työväestö toiminut; se esittää vaatimukset, vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen, voittaa vähitellen vastustajat ja panee toimeen uudistukset, jotka usein ovat pieniä ja vähäpätöisiä itsessään, mutta lukuisuutensa johdosta ovat vaikutukseltaan suuremmoiset. Ja kuitenkin on vain muutamia maita ja muutamia toiminta-aloja, joissa lainsäädännön tietä on saatu toimeen niin perinpohjaisia uudistuksia kuin jo 60 vuotta sitten Englannissa. Eikä Englannissakaan yhteiskunnallinen lainsäädäntö senjälkeen ole kohdistunut tunti-luvun edelleen supistamiseen, vaan se on rajottunut pääasiallisesti 10-tuntisen työpäivän ulottamiseen yhä uusille työaloille, niin että se nykyään on vallalla Englannin koko tehdasteollisuudessa.

Varsinaisen tehdaslainsäädännön tärkein kohta on lasten ja alaikäisten suojeleminen uudenaikaisen teollisuustyön turmiollisilta vaikutuksilta. Nousevan polven terveys, elinvoima ja kehityskyky on välttämättömästi säilytettävä. Kaikissa sivistysmaissa onkin sentähden kielletty käyttämästä alle määrättyä ikää olevia lapsia tehtaissa. Ikäraja on eri maissa erilainen, mutta se pysyy ylipäätensä 12:n vuoden vaiheilla. Korkein on ikäraja Rumaaniassa, jossa se on 14 vuotta, matalin Italiassa, jossa se on vain 9 vuotta. Yleensä on myös määrätty erikoinen lyhyt työaika koulupakon alaisina oleville lapsille, jotka ovat jo sallittua ikää vanhemmat; Tanskassa esimerkiksi ei ole lupa käyttää tällaisia lapsia tehtaissa kuin korkeintaan 6 tuntia päivässä ja tästäkin ajasta tulee heidän saada olla vähintään puoli tuntia vapaana. Myöskin nuorten henkilöiden työaika, sellaisten, jotka eivät enään ole koulupakon alaisia, mutta vielä ovat alle 16 — 18 vuoden, on osittain rajotettu. Yleensä heitä ei saa pitää työssä yli 10 tuntia ja yleensä on myöskin heihin nähden kaikki yötyö kielletty. Muutamissa maissa on näiden nuorten työmiesten sekä vanhempien suojeleksettömien työläisten rajavuodeksi määrätty 18 vuotta; näin on laita Englannissa, jossa tämä ikäraja määrättiin jo ennenkuin 10-tunnin laki hyväksyttiin; samaten on myös laita Skandinavian maissa. Saksalainen lainsäädäntö sensijaan antaa täysikäisyyden alkaa jo 16 vuoden iässä. Aikuisiin naisiin nähden on myös useiden — vaikkei läheskään kaikkien — maiden lainsäädännössä erikoisia määräyksiä, jotka johtuvat kunnollisen lastenkasvatuksen ja ter-

veiden äitien erinomaisen tärkeästä merkityksestä koko yhteiskunnalle. Saksassa esimerkiksi ei ole sallittu käyttää naisia tehtaissa enemmän kuin 11 tuntia päivässä, ei myöskään klo 4:9:stä illalla klo 4:6:een aamulla eikä lauantaisin enää jälkeen klo 4:6:n j. p. p. Samalla tavalla naisia ei saa käyttää — ja tämä koskee useimpien maiden lainsäädännössä myöskin lapsia ja nuoria ihmisiä — muutamilla työaloilla, jotka ovat terveydelle vahingollisia. Ja se nainen, joka on tullut äidiksi, ei saa seuraavien 4 viikon kuluessa ryhtyä työhönsä ja niitä seuraavien 4 viikon kuluessa ainoastaan lääkärintodistuksen nojalla. Samantapaisia säädöksiä on Englannissa, Hollannissa, Belgiassa, Itävallassa ja Norjassa. Täysikasvuisia miehiä työntekijöitä varten on vain ani harvassa maassa lakimääräyksiä työpäivän pituudesta. Sveitsissä on vuodesta 1877 11 tunnin maximityöpäivä tehdasteollisuudessa vallalla ja yksityiset muut maat ovat seuranneet esimerkkiä, ilman että tällä seikalla kuitenkaan on ollut sanottavaa käytännöllistä merkitystä. Perin usein ovat työmiehet omalla taistelullaan saavuttaneet lyhemmän tai yhtä lyhyen työpäivän. Suurissa osissa Austraaliaa on 8-tuntinen työpäivä saavuttanut virallisen vahvistuksen useimmilla työaloilla. Ja laissa määrätty 8-tuntinen työpäivä on viime vuosina ollut työväestön yhteisenä vaatimuksena ympäri koko maailman.

Niiden pyrkimysten rinnalla, jotka tarkoittavat työpäivän lyhentämistä ja suojelusalaisen iän kohottamista, on havaittavissa myöskin pyrkimys suojelulainsäädännön ulottuttamiseen yhä laajempiin kansankerroksiin. Nykyään saavat nimittäin ainoastaan varsinaiset tehdastyömiehet ja vain muutamilla muilla työaloilla toimivat työmiehet nauttia sen tarjoamia etuja. Sensijaan pikkukäsityön, maanviljelyksen, liikenteen ja kaupan alalla palvelevat työläiset suurimmaksi osaksi ovat kaikkea suojelusta vailla. Ja vaikkei näillä aloilla väärinkäytökset olekaan niin silmään pistäviä, ovat ne kuitenkin siksi huomattavia, että ne eivät ole korjattavissa ilman lainsäädännön apua. Ja tämä on sitä tärkeämpää juuri näillä toiminta-aloilla, koska ammatillinen järjestymisen ja työväen vastustuskyky juuri niillä ovat varsin huonolla kannalla.

Lasten ja nuorten suoritettavaksi uskotun työn rajottaminen sekä lakimääräisen työajan lyhentäminen ovat suojelulainsäädännön ensimmäiset ja tärkeimmät tehtävät. Mutta sillä on myöskin joukko muita tehtäviä, jotka kukin kohdastansa ovat varsin tähdellisiä.

Sellainen on esimerkiksi kysymys työläisten hengen ja terveyden suojelemisesta työn aikana. Useimpien maiden lainsäädännössä on annettu erilaisia säädöksiä työajan pituudesta ja muista samanlaisista seikoista muutamilla terveydelle erikoisesti vahingollisilla työaloilla. Samoin on yleisiä määräyksiä puhtaudesta, ilmanvaihdosta, työhuoneen tilavuudesta y. m. samanlaisista seikoista. On säädetty muu-

tamia varovaisuustoimenpiteitä ruhjoutumisvaaran vähentämiseksi. Ja vihdoin on useissa maissa määrätty tehtailijan maksettavaksi korvaus työmiehille, jotka omatta syyttään ovat kärsineet vahinkoa hänen työssään. Pisimmälle menee lainsäädäntö tässä suhteessa Sveitsissä, jossa ei ole maksettava vahingonkorvausta ainoastaan varsinaisten tapaturmien sattuessa, vaan myöskin työläisten sairastuessa n. k. ammattitauteihin kuten lyijy-, elohopea-, aniliini- ja bentsiinimyrkytykseen.

Sellainen on myöskin kysymys palkkojen maksamisesta. Useimmissa maissa on, varsinkin kapitalistisen tuotantotavan aikaisempina ja kehittymättömämpinä aikoina, ollut tavallista, ettei palkkaa ole suoritettu rahassa, vaan joko kokonaan tai osittain asunnossa, tavaroissa tai muissa luonnontuotteissa. Tämä järjestelmä synnyttää kaikkialla, missä se on otettu käytäntöön, joukon väärinkäytöksiä. Niinpä työmiehet saavat vähempiarvoisia tavaroita arvokkaampien asemasta, joten he menettävät osan sovitusta palkasta. Paikotellen ei palkkaa makseta tehtaan konttorissa, vaan jonkun kauppiaan tai ravintoloitsijan luona, joka on liikesuhteissa tehtailijaan, ja jollei työmies käytä sopivalla tavalla jotain osaa palkastaan täällä, on tarjolla vaara, että hän kadottaa paikkansa. Taikka sitten ei palkkaa makseta viikottain, vaan esimerkiksi yhden tai usean kuukauden väliajalla; tällöin työmies on pakotettu pyytämään osia palkastaan etukäteen, ja näin hän joutuu rasittavaan riippuvaisuuteen tehtailijasta. Useimpien maiden lainsäädäntö sisältää enemmän tai vähemmän tehokkaita määräyksiä tällaisen menettelytavan estämiseksi.

Sellainen on edelleen kysymys työttömyydestä. Itse työttömyyttä vastaan ei ole mitään lääkettä; se on irrottamattomasti yhdistetty vallitsevaan tuotantotapaan, ja niin kauan kuin tämä pysyy pystyssä, pysyy myöskin työttömyys elossa. Mutta muutamat sen kamalimmista seurauksista ovat poistettavissa. Aikoina, jolloin työttömyys on tavallista suurempi, voidaan ryhtyä julkisiin töihin, jotka kuitenkin aikaisemmin taikka myöhemmin ovat suoritettavat, kuten katujen avaukseen, rautatierakennuksiin j. n. e.; tämä on omiansa jossain määrin supistamaan tätä maanvaivaa. Vielä tehokkaampi keino on vakuutusjärjestelmä, joka myöntää kullekin työttömäksi joutuneelle perheelle apurahan välttämättömien elämäntarpeiden hankkimiseksi. Niissä ammateissa, joissa palkat ovat paraimmat, voivat työläiset itse, jos kohta vain suurilla uhrauksilla, järjestää tällaisen vakuutuksen. Mutta huonosti palkatuissa ammateissa on tämä mahdotonta; palkka riittää tuskin jokapäiväisten elantokustannusten korvaamiseen, saaticka sitten niiden runsaitten apumaksujen suorittamiseen, jotka ovat välttämättömiä tehokkaan työttömyysvakuutuksen järjestämiseksi; ja sitä vähemmän juuri nämä kykenevät omin voimin tulemaan toimeen, koska työt-

tömyys heidän keskuudessaan on luonteeltaan varsin raivokas ja kohtaa yhtä aikaa suurinta osaa työväestöä, joten apumaksujen pitäisi olla suhteettoman korkeita, jos mieli saada toimitetuksi todellista apua kaikille tarvitseville. Valtion tulee silloin astua apuun joko suorastaan järjestämällä vakuutuksen tai maksamalla lisämaksuja yksityisille vakuutuskassoille. Tanskassa on hiljan otettu askel viimeainittuun suuntaan.

Yhteiskunnallisen lainsäädännön toiminta-ala ulettuu kuitenkin paljon ulkopuolelle varsinaista työsuhdetta. Kuten nykyajan yhteiskunnallisella kysymyksellä on juurensa aikamme omituisissa työsuhteissa, mutta samalla astuu ulos elämään monessa muussakin muodossa, siten on myös yhteiskunnallisella lainsäädännöllä, joka on ikäänkuin yhteiskunnallisen kysymyksen kuva, paljon useampia tehtäviä suoritettavana, paljon useampia kärsimyksiä huojennettavana, paljon useampia väärinkäytöksiä poistettavana.

Sellainen on esimerkiksi kysymys kansakoululaitoksen uudistamisesta tavalla, joka tarjoaa köyhille lapsille paraimman tilaisuuden tietojen saavuttamiseen ja älyn kehittämiseen. Eikä tämän uudistuksen tule koskea ainoastaan itse opetusta, tuntijakoa, uusien opetusaineiden lukujärjestykseen ottamista, opettajavoimien kehittämistä ynnä muita samanlaisia seikkoja, vaan tulee myöskin huolehtia lasten aineellisesta kehityksestä, maksutta ravitsemalla kaikkia köyhiä koululapsia, joille vanhemmat eivät kykene antamaan tarpeeksi hyvää ja terveellistä ruokaa, sekä ryhtymällä toimenpiteisiin, jottei lasten terveys kärsisi liian rasittavasta ansiotyöstä. Sellainen on myöskin kysymys maksuttomasta sairashoidosta ja lääkärinavusta sekä kysymys valtioavusta sairaspukassoille ynnä tehokkaasta taistelusta yksityisiä vaarallisia tauteja kuten keuhkotautia, sukupuolitauteja ja kurkkumätää vastaan. Samoin kysymys eläkkeestä, joka valtion tulee maksaa yli-ikäisille, joiden työkyky on loppuun kulutettu yhteiskuntaa hyödyttävässä työssä ja jotka eivät enää jaksa hankkia itselleen toimeentuloa. Edelleen kysymys köyhäinhoidon parantamisesta ja inhimillisemmäksi tekemisestä. Samoin kysymys epäterveellisten asumusten kieltämisestä sekä asukasmäärän supistamisesta yksityisissä huoneustoissa, vanhojen, terveydelle vahingollisten kaupunginosien purkamisesta ja tarkoituksenmukaisemman rakennusjärjestyksen aikaansaamisesta. Näiden lisäksi on vielä koko joukko muita kysymyksiä, jotka kukin alallansa ovat omiaan työväen elinehtoja parantamaan ja siten myöskin koko yhteiskunnan hyvinvointia kohottamaan.

Sillä kaikista näistä yhteiskunnallisista uudistuksista on ajanpitkään hyötyä koko yhteiskunnalle. Niiden vaatimat kustannukset korvautuvat täydellisesti vilkkaamman toimeliaisuuden ja suuremman hyvinvoinnin kautta. Uudistukset koululaitoksen alalla vaativat, jos

mieli saada ne tarkoituksiaan vastaaviksi, huolestuttavan suuria kustannuksia, mutta se tietojen, kykyjen ja älyn kehitys, joka tulee tästä seuraukseksi, on kuitenkin monta vertaa arvokkaampi. Ja kuten koululaitoksen alalla on myöskin kaikilla muilla työaloilla; kaikki nämä varat, joita käytetään yhteiskunnallisiin uudistuksiin, tuottavat runsaita korkoja.

Itse yhteiskunnallinen lainsäädäntötyö kuuluu valtiolle, mutta miltei kaikissa maissa on lakimääräysten toteuttaminen jätetty kunnille; kunnallisista virastoista riippuu sentähden suureksi osaksi, millä tavalla määräykset pannaan toimeen. Täten on selitettävissä, että yleisön harastus yhä enemmän kohdistuu kunnalliseen elämään.

Sosialidemokratialla ja muilla puolueilla on jyrkästi erilaiset käsitykset yhteiskunnallisesta lainsäädännöstä. Muut puolueet pyrkivät yhteiskunnallisella lainsäädäntötyöllä poistamaan muutamia epäkohtia ja aikaansaamaan joitakin määrättyjä uudistuksia, mutta ei mihinkään muuhun. Sosialidemokratian silmissä on tällä lainsäädäntötyöllä toinenkin merkitys. Se ei ole mikään itsenäinen päämäärä, se on keino vahvan, toimintakykyisen köyhälistön luomiseksi, köyhälistön, joka saattaa voitokkaasti taistella sosialististen yhteiskuntaolojen saavuttamiseksi, jolloin kaikki yhteiskunnalliset uudistukset käyvät tarpeettomiksi.

8-TUNNIN TYÖPÄIVÄ.

Vappuna kokoontuvat työmiehet vuosittain ympäri koko sivistyneen maailman viettämään mielenosotusjuhlaa 8-tunnin työpäivän hyväksi. Kahdeksan tuntia työhön, kahdeksan tuntia lepoon, kahdeksan tuntia uneen — tämän päämäärän innostuttamina nousevat kaikkien kansakuntien työmiehet taisteluun. Yhä suuremmat ihmisjoukot kerääntyvät vuosittain tämän vaatimuksen ympärille ja yhä hellittämättömämmin he asettuvat sen toteuttamista ajamaan. Tämä vaatimus on merkitykseltään suurempi kuin mikään muu niistä monista uudistusehdotuksista, jotka tarkottavat työväen elinehtojen parantamista. Se sisältää takeita terveyden ja elämänilon elpymisestä työläisten keskuudessa ja on — kerran toteutettuna — omiaan luomaan ruumiillista hyvinvointia ja henkistä sivistystä.

Työpäivän suuri pituus on nykyajan palkkatyöläisten onnettomuus, se se etupäässä synkistää heidän elämänsä ja tukehuttaa heidän ilonsa. Ja olkoonpa että heidän terveytensä parhaimmissa tapauksissa ei kärsikään sanottavasti, olkoonpa etteivät he ennen aikojaan vanhetu, vaan työkyky pysyy varsin kauan murtumatta, niin milloin on heillä tilaisuutta seurustella perheensä kanssa, lukea ja ajatella, nauttia luonnosta ja taiteesta sekä ottaa osaa suuriin henkisiin liikkeisiin, heillä, jotka palaavat kotiin 12—14 tuntia kestäneen työpäivän jälkeen lopen väsyneinä, ja aamulla lähtevät työhön vain puoleksi levähtäneinä! Miten voisi heidän henkensä pysyä tylsistymättä ja heikkenevämmättä ja heidän harrastuksensa raikkaina ja vaikutuksille alttiina! Hiipivän taudin tavoin kuolettaa pitkä, yksitoikkoinen ja hengetön työ heidän elämänilonsa ja elämänhalunsa.

Nykyään kuitenkin työpäivä lyhenemistään lyhenee, mikäli työmiehet eri ammateissa nousevat puolustamaan etujansa. Ja jokainen puolitunti, josta he pääsevät vapaiksi, on omiensa edistämään kansansivistyksen leviämistä. Mutta vasta kun laissa määrätty yleinen normaalitöypäivä, joka asettaa kaikki ammatit yhtä edulliseen asemaan ja tekee lopun kaikesta säännöttömästä ylityöstä, pääsee voimaan, vasta silloin alkaa uusi aikakausi inhimillisen henkielämän kehityksessä.

Tämä tulevaisuuden rikkaampi henkielämä on saava alkunsa 8-tunnin työpäivän tarjoamasta levosta. »Levolla» ei tällöin ole ymmärrettävä velttoa toimettomuutta, jolloin tyhjänpäiväinen laiskuus ja järjetön huvittelu vaihtelevat keskenään. Tällaiseksi muuttuu lepo, jos vapaa-ajat ikäänkuin sattumalta tulevat työmiehen osaksi, usein vasten hänen tahtoaan, vaihtuen taas kohta ankaraan raatamiseen. Aivan toisenlaisiksi muuttuvat olot, kun määrätty luku vapaahetkiä säännöllisesti toistuu. Silloin nämä vapaahetket tarjoavat työmiehille tilaisuutta kehittämään henkisiä taipumuksiansa niin hyvin teknillisessä kuin tieteellisessä ja taiteellisessa suhteessa. He voivat käyttää aikansa lukemiseen, katselemiseen, havaintojen tekemiseen, harkitsemiseen, ajattelemiseen. Ja täten voivat he saavuttaa sen henkisen tyydytyksen, jonka välttämättömänä ehtona on itsenäinen, vapaa työskentely sellaisella toiminta-alalla, joka erikoisesti herättää harrastusta. Kuinka paljon elämäniloa onkaan näin tuleva yksityisten ihmisten osaksi! Ja kuinka suuresti onkaan sivistys edistynyt, kun kaikki ne nerot, jotka nykyään menehtyvät raskaassa raadannassa, pääsevät vapaasti työskentelemään hengen vainioilla! Taistelu 8-tuntisen työpäivän saavuttamiseksi ei silloin ole enään taistelua jonkun yksityisen uudistuksen aikaansaamiseksi, vaan se on suurta sivistystaistelua.

Työväestöä vastassa seisovat pääomat. Työmiesten vaatimukseen työajan lyhentämisestä vastaa pääoma vaatimalla pitempää, mahdollisimman pitkää työaika. Kuta useampia tunteja vuorokaudessa työ kestää, sitä suurempi on tuotanto, sitä suurempi myöskin voitto. Jokainen sekunti, jolloin raaka-aineet ja koneet ovat käyttämättä, alttiina koille ja ruosteelle, tuottaa tappiota. Jos toiselta puolen vaatimukset ovat hellittämättömiä, on myöskin toiselta puolen vastarinta yhtä hellittämätön. Tämä vastakohta, se se on punaisena lankana työmiesten ja pääomien välisessä taistelussa 19:nnellä vuosisadalla. Vain asteittain on työmiesten onnistunut lyhentää sitä tavattoman pitkää työaika, joka vallitsi kapitalistisen tuotannon lapsuusaikoina, jolloin 16—18-tunnin päivätyö ei kuulunut harvinaisuuksiin ja työväestö joutui vallan rappiolle raadannan kirouksen alaisena. Jo aikaisin pääsee vallalle käsitys, että valtion apu on tarpeen ja että lainsäädännön tulee asettaa työlle määrättyt rajat, jottei väestön terveys murtuisi. Ensimmäinen uraa-aukaiseva askel tässä suhteessa oli Englannin 10-tunnin laki vuodelta 1847. Se supisti jokapäiväisen työn kutomatehtaissa 10 tunniksi päivässä, ja se on myöhemmin ulotettu useimmille muillekin teollisuusaloille Englannissa. Ja myöskin muissa Euroopan maissa on lainsäädäntö alkanut supistaa rajatonta työaika. Samalla on ammattiyhdistysliike yhä useammilla aloilla päässyt vallalle ja saanut työajan lyhennetyksi; ja jo nyt on parhaiten järjestyneissä ammateissa saavutettu tuloksia, jotka pääasiassa vastaavat asetettuja vaatimuksia.

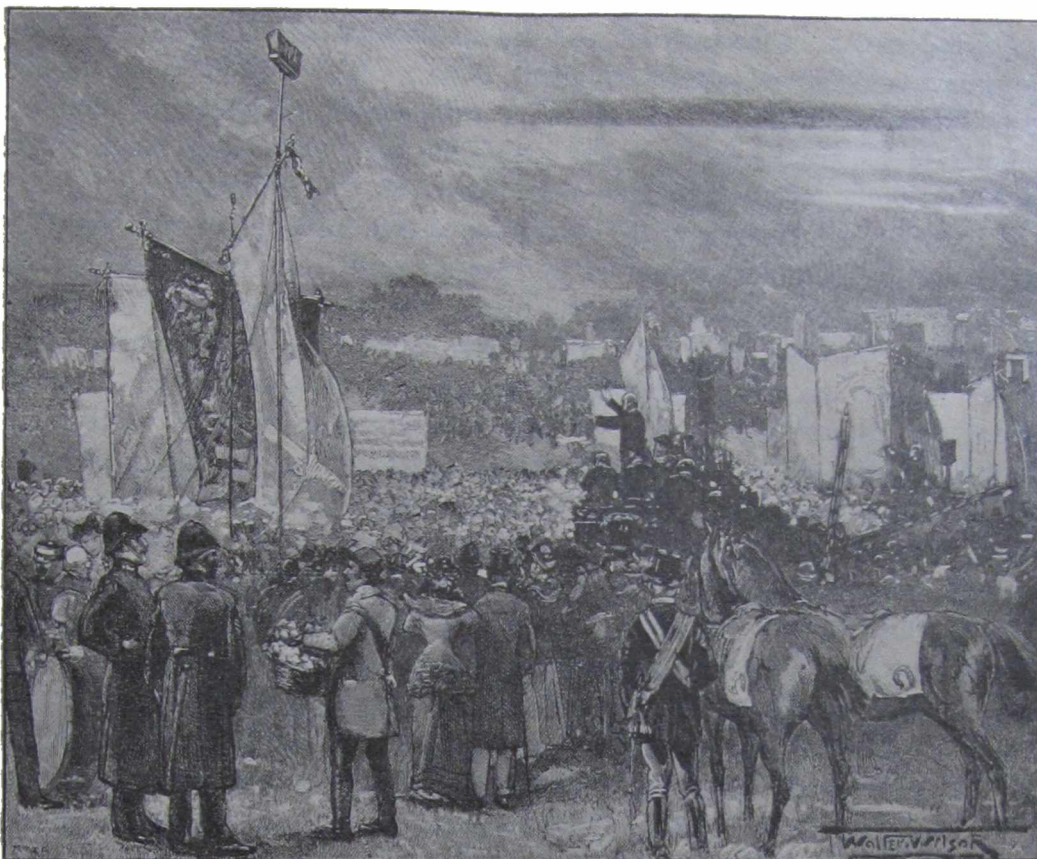
Eräässä yksityisessä maassa, Victorian valtiossa Australian manterella, on 8-tunnin työpäivä vallalla melkein kaikissa teollisuushaaroissa. Mutta juuri ammatillinen järjestyminen ja sitä tietä saavutetut monet hajanaiset tulokset tekevät yleisen säännöstelyn kaikissa ammateissa tarpeelliseksi. 8-tunnin työpäivästä tulee kaikkien maiden työmiehille yhtä tärkeä elämänkysymys kuin 10-tunnin työpäivä aikoinaan oli Englannin työväestölle. Tämä 8-tunnin työpäivä se on historiallinen välttämättömyys, joka vastustamattomalla voimalla tempaa itselleen voiton.

Ja kuitenkin on varsin huomattava erilaisuus nykyisissä vaatimuksissa ja niissä vaatimuksissa, jotka 60—70 vuotta sitten saatiin tyydytetyiksi. Niiden merkitys on nimittäin niin erilainen. Edellisellä kerralla oli kysymys pääasiallisesti kansan ruumiillisen terveyden pelastamisesta; nykyään sensijaan on sen henkiselle sivistykselle uusi ura aukaistava. On kyllä totta, että myöskin sairaalloisuus ja kuolevaisuus vähenevät ja fyysillinen hyvinvointi kasvaa, kun työpäivä kaikkialla lyhenee kahdeksaksi tunniksi. Mutta vielä paljon suuremmassa määrässä ovat sen vaikutukset huomattavissa henkisen elämän alalla; tietojen hankkiminen, älyn terästyminen ja henkisten kykyjen kehittyminen on siitä oleva tärkein seuraus. Lyhyen työpäivän vaikutuksesta on kohoava uusi, terveempi, toimintakykyisempi ja elämähaltuisempi ihmispolvi.

8-tunnin työpäivää vastaan tuodaan esiin samanlaisia väitteitä kuin aikoinaan 10-tunnin päivää vastaan, väitteitä, joita on esitetty kaikkia muitakin työpäivän lyhennyksiä vastaan kaikkina aikoina. Teollisuus ei muka jaksakaan sitä kestää, pääomat eivät voi tyytyä vähempään tuotantoon kuin ennen, tehtailijoiden täytyy sulkea liikkeensä ja seurausena on oleva työttömyyden kasvaminen ja työpalkan vähentyminen.

Tämä vastaväite ei kuitenkaan pitänyt paikkaansa, kun työpäivä lyhennettiin 12:sta 10:ksi tunniksi. Englannin kutomateollisuus ei koskaan ole ollut niin elinvoimainen kuin 10-tunnin lain astuttua voimaan. On osottautunut, että onnettomuudenennustajat kaikkina aikoina ovat joutuneet häpeään, eikä sentähden ole mitään syytä pelätä myöskään 8-tunnin päivän seurauksia tässä suhteessa.

Päinvastoin ei ole lainkaan uskottavaa, että tuotanto heikkenee, vaan että niin hyvin tavaroiden lukumäärä kuin laatu pysyy josta-kuinkin muuttumatta. Työpäivän lyhenemisestä ei nimittäin ole seurauksena tuotannon väheneminen vastaavassa määrässä. Ne tunnit, jotka jäävät käyttämättä, ovat tunteja, jolloin työmies on väsynyt ja tylsä sekä tekee työnsä huolimattomammin ja vetelämmin. Se terveys ja työkyky, jonka lyhyempi työaika hänelle lahjottaa, tuottaa hänelle aivan uutta tarmoa ja suurentaa siten kunkin työtun-

Englantilaisten ammattijärjestöjen mielenosotus 8-tunnin työpäivän hyväksi.

nin tulokset. Ja kasvava äly sekä varttuvat tiedot, jotka myöskin ovat seurauksena pitemmästä lepoajasta, ovat omiansa vaikuttamaan samaan suuntaan. Monta monituista kertaa on käytännössä osotettu, että lyhyemmässä työajassa on suoritettavissa aivan yhtä paljon työtä kuin pitemmässä. Joka kerta kuin työpäivä on lyhennetty tunnilla tai parilla, on huomattu, että jonkun ajan kuluttua tuotanto on ollut jotenkin yhtä suuri kuin ennenkin, toisinaan vähän pienempi, mutta usein myöskin tuntuvasti suurempi. Kaikissa maissa ja kaikissa ammateissa on tehty sama kokemus — usein sekä tehtailijoiden että työmiesten hämmästykseksi, jotka ovat odottaneet tuotannon vähenemistä ja sen johdosta palkkojen alenemista, mutta itse asiassa ovat havainneet käyvän päinvastoin. Sveitsissä on tehtailijoita, jotka vilkkaina liikeaikoina ovat saaneet oikeuden pitää tehtaansa käynnissä yli niiden 11 tunnin, jotka Sveitsin lainsäädäntö määrää, mutta he ovat piankin luopuneet tästä oikeudestaan huomattessaan, että tuotanto on vähenyt; 12:ssa ja 13:ssa tunnissa on saatu valmistetuksi vähemmän tavaroita kuin 10:ssä tai 11:ssä.

Tuhannet eri aloilla tehdyt kokemukset osottavat siis pettämättömästi, että työpäivän rajottaminen kahdeksaksi tunniksi ei ole heiken-

tävä tuotantoa, ei lamauttava pääomien toimintaa eikä millään tavalla kumoava vallitsevia yhteiskunnallisia oloja. Vain välillisesti on 8-tunnin työpäivä edistävä yhteiskunnan siirtymistä sosialistisiin oloihin, nimittäin lisäämällä työmiesten tarmokkuutta ja itsetietoa sekä siten vahvistamalla heidän asemaansa luokkainvälisessä taistelussa.

Pariisin sosialistisessa työväenkongressissa 1889 päätettiin lopullisesti asettaa 8-tunnin työpäivä kaikkein ensimmäiseksi kansainväliseksi vaatimukseksi sekä antaa tälle vaatimukselle tarpeellista pontta pidätyksellä työstä ja pitämällä joukkokokouksia määrättyinä vuoden päivinä ympäri koko maailman. Vappumielenosotus on täten saavuttanut merkityksen, joka ulettuu paljon pitemmälle kuin se yksityinen kysymys, joka on sen alkuperäisenä aiheena; siitä on tullut työn kansainvälinen riemupäivä, jolloin koko maailma tuntee suonissansa uuden ajan tykytyksiä. Samalla kuin yleisön huomio täten on kiinnitetty 8-tunnin vaatimukseen, ovat työväenpuolueet eri maissa koettaneet käytännöllisesti sitä toteuttaa tekemällä lakiehdotuksia valtiopäivillä. Ymmärrettävästi sitä ei ole asetettu ohjelmaan orjallisesti noudatettavaksi liike-elämän kaikilla aloilla. Se vaaditaan toteutettavaksi ennen kaikkea varsinaisessa teollisuudessa, mutta sen ohessa myöskin muilla tuotantoaloilla, jotka eivät ole riippuvaisia luonnonvoimien vaihtelevista oikuista. Maanviljelyksessä, merenkulussa y. m. samantapaisilla liikealoilla on tarpeen vaatiessa sallittava poikkeuksia, mutta myöskin näillä aloilla on 8-tunnin työpäivä pääpiirteissään toteutettavissa. Joukkokokoukset toiselta puolen ja valtiopäiväkeskustelut toiselta ovat tehneet tämän vaatimuksen yhä selvemmäksi suurelle yleisölle. Suurimmat toteutumismahdollisuudet sillä on Pohjois-Amerikan Yhdysvalloissa. Mutta kun ensin joku maa aukaisee ladun, seuraavat kyllä muut ennen pitkää jälessä.

8-tunnin työpäivä on eräs niitä tärkeitä veräjiä, joiden kautta työväenluokka kulkee täydellistä vapautumistaan kohti.

AMMATTIYHDISTYS.

Ammattiyhdistys on tulos siitä perinpohjaisesta yhteiskunnallisesta vallankumouksesta, joka on suoritettu 19:nneen vuosisadan kuluessa, se on tulos suurteollisuudesta ja sen levenemisestä, työväenluokan kasvamisesta sekä lopuksi työvoiman ostajien ja myyjien välisen juovan lakkaamattomasta syvenemisestä.

Sata vuotta sitten ja vielä paljon myöhemminkin olisi ammatillinen järjestyminen ollut sula mahdottomuus. Sillä silloin ei vielä ollut mitään tehdastyöväestöä nykyaikaisessa merkityksessä.

Käsityöläiskisälli työskenteli kyllä mestarin palveluksessa, sai häneltä ruuan ja asunnon ja tavallisesti myöskin pienen rahapalkan, mutta hän oli kuitenkin perin toisessa asemassa kuin nykyajan tehdastyöläinen. Palkkakysymys oli silloin toisarvoinen; pääasia oli saada työskennellä kyvykkään mestarin opastuksella, jotta käsi tottuisi oikeaan otteeseen ja silmä varmentuisi. Kisällikausi oli luonteeltaan ohimenevä, se oli oppiajan jatkoa; sen päätyttyä saattoi käsityöläinen siirtyä täysin oppineiden mestarien riviin. Tämä oli pikkukäsityön aikakausi. Itsenäisen liikkeen perustaminen vaati niin vähän kustannuksia, että se ei tuottanut mitään voittamattomia vaikeuksia. Ne työkalut, joita tarvittiin, olivat yksinkertaisia ja halpoja sekä helposti saatavia. Jonkun ajan kuluttua saattoi kisälli varmasti toivoa pääsevänsä omaksi herrakseen.

Tällaisten olojen vallitessa ei kisälleillä saattanut olla mitään erikoisia luokkaharrastuksia. Ne yhdistykset, joita he silloin tällöin muodostivat, eivät olleet luonteeltaan taisteluyhdistyksiä; ne olivat pääasiallisesti seurusteluklubeja, ja sivutarkoituksena oli sairaspujen ja matkarahojen jakaminen. Milloin he tekivät lakkoja ja nämä lakot eivät olleet lapsellisia ilveilyjä, vaan todellakin tarkottivat parempien työsuhteiden aikaansaamista, silloin tämä ilmiö oli huomattavissa muutamilla erikoisilla työaloilla, joilla suurteollisuus jo oli alkanut versoa ja joilla senjohdosta kisällit eivät enään voineet toivoa pääsevänsä mestareiksi. Useimmissa ammateissa olivat kuitenkin tällaiset taistelut aivan tuntemattomia. Jos kisälli ymmärsi asemansa, täytyi hänen

omaksi edukseen olla kaikkia tällaisia liikkeitä vastaan. Sillä vaikka hänelle saattoikin olla hetkellistä hyötyä kisällien voitosta, olisi se kuitenkin myöhemmin, kun hän itse oli mestari ja hänen alaisensa kisällit vaativat korkeampaa palkkaa, tuottanut hänelle arvaamatonta vahinkoa. Parempi tyytyä jonkun aikaa huonompaan asemaan, kun kuitenkin tiesi, että loput ikäänsä sitten sai istua sitä varmemmin turvatussa asemassa.

Työmiesten harrastukset eivät siis olleet ristiriidassa mestarien etujen kanssa, päinvastoin heidän välillään kehittyi jonkunlainen yhteensuuluvaisuuden tunne; heidät yhdistivät toisiinsa yhteiset ammatti-edut, sillä kaikki he olivat yhtä halukkaita luomaan hyviä tuotantoehtoja ja menekkimahdollisuuksia sille liikkeelle, jossa he toimivat. Sepänsäli ja hänen mestarinsa katselivat yhtä karsain silmin vaskenvalajaa, kun tämä alkoi tunkeutua heidän työalalleen. Näiden olojen luonnollisena ilmauksena ovat ne ammattikuntajärjestelmän loisto-aikoina tavattavat järjestöt, joihin kuului sekä mestareita että kisällejä ja joissa pohdittiin näiden yhteisiä etuja ja tarpeita.

Kapitalistinen tuotantotapa, se se on kääntänyt nämä vanhat olot nurin ja johtanut molempien asianosaisten harrastukset eri suuntiin. Mikäli suurteollisuus on saanut yhä vankempaa jalansijaa, sikäli ovat tuotantovälineet keräytyneet vain muutamien harvojen rahamiesten käsiin, ja heidän apulaisensa ovat muuttuneet palkkapäiväläisiksi, joilla ei ole mitään mahdollisuuksia parantaa asemaansa tulevaisuudessa.

Sillä suurteollisuus hävittää kaikki toiveet itsenäisen aseman saavuttamisesta. Niin kauan kuin liikkeet olivat suurimmaksi osaksi aivan pieniä, kun mestareilla oli vain yksi tai kaksi kisälliä työpajasaan, silloin oli varsin otaksuttavaa, että nämä vielä kerran saavuttaisivat mestarinarvon. Kun sensijaan liikkeet kasvavat ja työhuoneisiin kerääntyy kymmeniä ja satoja työmiehiä, silloin myöskin mahdollisuudet pienenevät samassa suhteessa. Ja mahdollisuudet käyvät sitäkin pienemmiksi, kun vaaditaan yhä suurempia pääomia itsenäisten liikkeiden perustamiseksi. Kun suutarinsäli tarvitsi vain muutamia yksinkertaisia ja halpoja työkaluja, oli maailma hänelle avoin; nykyään sensijaan, kun tarvitaan kokonainen sarja kallisarvoisia koneita ajankumaisen jalkinetehtaan avaamiseksi, täytyy hänen kuolinpäiväänsä saakka tyytyä palkkatyöläisen asemaan. Siirtyminen kisällistä mestariksi on nykyään poikkeus eikä enään sääntö. Ja näin muuttuu työmiesten koko yhteiskunnallinen asema. He saavat erikoisia taloudellisia harrastuksia, jotka ovat päinvastaisia kuin niiden henkilöiden, joiden liikkeissä he työskentelevät, ja he saattavat edistää näitä harrastuksiaan vain liittymällä yhteen ja järjestymällä. Yhtä mahdoton kuin amatillinen järjestäminen määrättyjen etujen saavuttamiseksi olisi ollut vanhojen patriarkaalisten olojen vallitessa, yhtä luonnollinen

ja välttämätön se on nykyajan palkkatyöläisille; se on ainoa tapa, jolla he voivat valvoa etujaan vallitsevassa yhteiskunnassa.

Kaikessa yksinkertaisuudessaan on asianlaita seuraava: työvoiman ostajat ja myyjät pyrkivät toistensa yhteyteen sopiakseen tämän tavaran hinnasta, mutta ne ehdot, joiden alaisina he voivat kauppansa suorittaa, ovat perin erilaiset. Toisella puolen ovat ne lukemattomat ihmiset, jotka voivat tulla toimeen ainoastaan käyttämällä työvoimaansa ja jotka, voidakseen sitä käyttää, ovat pakotetut myymään sen, vieläpä myymään sen heti paikalla, vaikka hinta riittäisikin vain kaikkein tärkeimpien elämäntarpeiden korvaamiseen. Toisella puolella on taas pivollinen rahamiehiä, jotka ovat halukkaita työvoimia ostamaan, mutta ainoastaan siinä tapauksessa, että he yli sen palkan, jonka he maksavat päivätyöläisilleen, saavat tarpeelliseksi katsomansa voiton, ja jotka voivat odottaa, voivat antaa liikkeensä seistä jonkun aikaa pakottaaksensa työmiehiä alentamaan palkkavaatimuksiaan.

Niin kauan kuin työmiehet tällaisten olojen vallitessa ovat järjestyttömiä, toimien kukin itsekseen, ovat he voimattomia. Työsuhte ei ole mikään vapaa sopimus samanvoimaisten asianosaisten välillä, vaan despotismia, johon työläisten vastustamatta täytyy alistua. Työmiesperheen tulot pysyvät niin alhaisina, että se töintuskin tulee toimeen. Ja työajan pituus venyy niin suureksi, että se usein täydellisesti murtaa terveyden.

Vasta kun jonkun ammatin työmiehet ovat muodostaneet siksi lujan järjestön, ettei riitaisuuksien syntyessä saada palkatuksi riittävästi lakonrikkokkia järjestymättömien joukosta, vasta kun lakkokassat ovat paisuneet niin suuriksi, että niiden nojassa voidaan kestää tarpeeksi kauan ilman mitään palkkaa, vasta kun järjestön kaikki jäsenet ovat saavuttaneet siksi paljon siveellistä ryhtiä, siksi voimakasta yhteenkuuluvaisuudentunnetta, että he eivät eroa yhdistyksestä, kun on suoritettava raskas ja ankara taistelu, vasta silloin voivat työmiehet ryhtyä neuvotteluihin työehdoista yhtä voimakkaina kuin pääomien omistajatkin, vasta silloin muuttuu despotismi vapaaksi välikirjasuhteeksi, vasta silloin saattavat työmiehet ruveta itsetietoisesti ja järjestelmällisesti elinehtojaan parantamaan.

Järjestyminen osottautuu siis yhteiskunnalliseksi välttämättömyydeksi, mikäli toinen työala toisensa jälkeen joutuu kapitalistisen tuotantotavan pyörteisiin; se on ikäänkuin asevelvollisuus, josta ei kukaan voi kieltäytyä. Se, joka pysyttäytyy ulkopuolella, joutuu siitä huolimatta osalliseksi kaikista niistä taloudellisista voitoista, jotka hänen ammattitoverinsa suurilla uhrauksilla saavuttavat; hän antaa heidän kantaa kuormaa, mutta ottaa itse osansa palkasta. Ja se, joka tekee työtä lakon vallitessa, hän pyrkii suorastaan hävittämään sitä sivistystyötä, jota hänen toverinsa tekevät elinehtojen kohottamiseksi siinä

yhteiskunnassa, johon hän itse kuuluu; se on suorastaan petos hänen omaa luokkaansa ja sen etuja vastaan. Ihmekö siis, että lakonpeturuutta työmiesten keskuudessa pidetään häpeällisenä tekona.

Ammattiyhdistys on siis rengas siinä kehityksessä, jonka nykyaikainen suurteollisuus on saanut aikaan, ja se kasvaa, kehittyy ja muuttuu, mikäli suurteollisuus saa jalansijaa ja kapitalistinen tuotantotapa pääsee vallalle yhteiskuntaelämän kaikilla aloilla.

Aikaisimmin ammattiyhdistys kehittyi Englannissa, kapitalistisen tuotantotavan emämaassa. Täällä oli jo sata vuotta takaperin suuri ja kasvava työläisluokka, jonka jäsenet koettivat liittyä yhteen hankiakseen itselleen lakkojen kautta parempia elämänehtoja. Mutta nämä pyrkimykset kohtasivat vastarintaa lainsäädännön puolelta; vuonna 1799 kiellettiin kaikki ammatilliset yhteenliittymät, joita oli rangaistava rikoksellisten salaliittojen tavoin. Tätä kieltoa ei kuitenkaan ajanpitkään voitu noudattaa. Työmiehet ilmaisivat katkeroittuneen mielialansa hurjilla mellakoilla, joissa he löivät palasiksi koneet ja joissa useampi kuin yksi tehtailija menetti henkensä. Vihdoin, vuonna 1824, peruutettiin kielto, ja ammattijärjestöt alkoivat nyt kehittyä säännöllisesti. Varsinkin keskivaiheilta 1840-lukua pari vuosikymmentä eteenpäin oli vilkasta edistymisen aikaa; melkein kaikki tärkeämmät ammatit muodostuivat »Trade Unions»-yhdistyksiksi (äänn. treid juunions). Mutta tällöin liittyivät yhteen yksinomaan ammattitaitoiset ja jo ennestäänkin verrattain hyvin toimeentulevat työmiehet; huonompiosaiset työläiset jäivät melkein täydellisesti järjestymättä, ja ammattitaitoiset asettuivat varsin kylmäkiskoiselle, melkeinpä vihamieliselle kannalle heidän tähän suuntaan kulkevia pyrkimyksiänsä vastaan. Ammattiyhdistyksestä ei siis tällä asteella tullut välikappaletta koko työväenluokan kohottamiseksi, vaan se oli ikäänkuin kiila, joka kohotti erään osan siitä yli muiden kerrosten. Ja samalla kadottivat ammattiyhdistykset yhä enemmän taistelujärjestöjen luonteen; niistä tuli ensi kädessä vakuutuslaitoksia, sairaus-, vanhuuden- ja työttömyysvakuutuslaitoksia, joissa pääsi vallalle poroporvarillinen, ahdasmielinen ja itserakas henki.

Vasta loppupuolella 1880-lukua tapahtui käänne. Osittain virkosi voimakkaampi henki vanhoissa ammattiyhdistyksissä; ymmärrettiin, että oli tulossa vaikeita aikoja, kun maa joutui yhä enemmän alakynteen vieraan kilpailun, varsinkin saksalaisen ja amerikkalaisen, rinnalla, ja valmistauduttiin ankaraan taisteluun olemassaolon puolesta. Ja osittain rupesivat nyt myöskin huonompiosaiset kansanluokat heräämään. Lontoon kaasutyömiehet suorittivat keväällä 1889 onnistuneen palkkataistelun, ja esimerkki tarttui. Muutamia kuukausia myöhemmin puhkesi Lontoossa valtava telakkatyömiesten lakko, jolla oli tavattoman suuri agitatorinen merkitys. Eri ammattien työmiehet havait-

Eräs Englannin ammattiyhdistysten kongressi.

sivat järjestymisen tärkeyden, ja liike levisi nopeasti alalta toiselle. Samoihin aikoihin sosialismi pääsi vaikuttamaan ammattiyhdistyksiin; yhä suurempi määrä niiden jäsenistä omaksui sosialistisen katsantokannan, ja ammattiyhdistysten johtajat olivat miltei kaikki puhtaita sosialisteja. Sosialistisen hengen levitessä halusi järjestynyt työväestö myöskin saada äänensä kuuluville edustuslaitoksessa. Useita kertoja tehtiin yrityksiä yhteisen valtiollisen toiminnan aikaansaamiseksi eri ammattiyhdistysten kesken, mutta ilman mitään menestystä. Vasta vuonna 1900 tuli tämä suunnitelma toteutetuksi, ja parlamenttivaaleissa 1906 valittiin Englannin alahuoneeseen 29 työväenpuolueen edustajaa.

Samoin kuin Englannissa on asian laita kaikissa sivistysmaissa. Kaikkialla on ammattiyhdistys kehittynyt suurteollisuuden saavuttaessa jalansijaa ja hävittäessä vanhat patriarkaaliset olot. Kaikkialla ovat palkkatyöläiset liittyneet yhteen valvoakseen etujaan työsuhteista sovitessa. Liike alkaa varsinaisten ammattitaitoisten työmiesten keskuudessa, koska heidän, jotka päivittäin tapaavat toisensa ja voivat vaihtaa ajatuksia ja tehdä sopimuksia, on helpompi liittyä yhteen. Mutta vähitellen se leviää osittain huonompiosaisten työmiesten keskuuteen teollisuuden ja kaupan alalla, osittain käsityöläisten verstaissa työskentelevien työläisten piiriin, osittain vihdoin, jos tässä kohden vielä onkin suuria vaikeuksia voitettavana, sellaisten työmiesten ja varsinkin työ

naisten keskuuteen, jotka työskentelevät vielä parhaasta päästä omassa kodissaan, kuten ompelijattarien, muotitavaraintyöntekijättärien, sika-rinkiertäjien j. n. e. keskuudessa. Toisinaan leviää tämä liike myöskin sellaisiin kansanluokkiin, jotka eivät lainkaan työskentele varsinaisen teollisuuden ja liikenteen alalla. Muutamissa yksityisissä maissa, varsinkin Unkarissa ja Pohjois-Italiassa, on maalaistyöläisten keskuudessa voimakkaita ammattiyhdistyksiä. Hollannissa ovat kansakoulunopettajat muodostaneet ammattiyhdistyksen, joka on asettunut työväenyhdistysten rintamaan. Useissa maissa tavataan myöskin palvelijattarien ja kauppa-apulaisten muodostamia yhdistyksiä.

Ei ole ainoatakaan maata, jossa ammattiyhdistykset käsittäisivät enemmän kuin murto-osan koko työväenluokasta. Itse Tanskassakin, jossa ammattiyhdistykset ovat suhteellisesti laajemmalle levinneet kuin missään muualla, on suuri osa teollisuustyöväestöstä vielä järjestymättä. Ja tuskin on koskaan toteutettavissa se aate, että kaikki työmiehet kaikilla liikealoilla liittyisivät ammattiyhdistyksiin. Kuitenkin voi järjestetty vähemmistö ratkaisevasti vaikuttaa työsuhteeseen. Se vahventaa asemaansa siten, että eri ammattiyhdistykset liittyvät toisiinsa keskinäisesti tukeakseen toisiaan. Jos syntyy työriitoja jollain erikoisella työalalla, ovat muilla liikealoilla työskentelevät ammattiyhdistykset valmiit antamaan avustusta. Useissa ammateissa on myöskin solmittu kansainvälisiä liittoja.

Kaikkein useimmissa maissa on läheinen vuorovaikutus ammattiyhdistysten ja sosialidemokraattisen työväenpuolueen välillä. Vain aivan harvoissa maissa, varsinkin Pohjois-Amerikan Yhdysvalloissa, on suurin osa ammattiyhdistyksistä vielä kylmäkiskoisella, jopa vihamieliselläkin kannalla sosialismiin nähden, joka seikka varmaankin suureksi osaksi riippuu siitä asianhaarasta, että trustit käyttävät suunnattomia summia ammattiyhdistysten johtomiesten lahjomiseksi. Toisissa maissa, kuten Ranskassa, Espanjassa ja Hollannissa, on ammattiyhdistysten joukossa sellaisia, jotka tunnustavat anarkistisia oppeja ja jyrkästi vastustavat sosialidemokraatteja. Mutta yhä enemmän lähes tyttään kummaltakin puolelta, niin hyvin vanhoillisten kuin anarkistien leiristä, sosialidemokratiaa, ja siten tulevat sosialistiset aatteet vallitseviksi ammattiyhdistyksissä ja määrääviksi niiden valtiolliselle toiminnalle. Onko ammattiyhdistysten pysyttävä mahdollisesti puolueettomina vai onko niiden, kuten Tanskassa, jossa sosialidemokratia suoranaisesti vaikuttaa ammattiyhdistysten politiikkaan ja ammattiyhdistykset taas puolestaan sosialidemokratian politiikkaan, pyrittävä ulkonaisestikin yhdistymään, tämä on lähinnä käytännöllinen kysymys, johon on vastattava eri tavalla yksityisten maiden erilaisten olosuhteiden mukaan.

Riippumatta siitä, asettuvatko ammattiyhdistykset suoranaisesti jollekin määrätyle kannalle valtiollisessa taistelussa vai eivät, on niiden valtiollinen merkitys joka tapauksessa erittäin suuri; ne ovat koko sosialidemokraattisen työväenliikkeen perustana. Se ammatillinen taistelu, jonka ne suorittavat, ja ne taisteluvalmistukset, joihin ne yhtyvät, ovat omiansa työmiehille selvittämään, mitkä ristiriidat vallitsevat nykyisessä yhteiskunnassa. Olevat olot kuvastuvat heille jonkunlaisena asestettuna rauhana, jota lakkaamatta rikkovat pikku kahakat sekä levottomuudet ja mellakat, vaikeana murrosaikana, jonka ohi on koetettava päästä mahdollisimman nopeasti, jotta sitä pikemmin saavutettaisiin todellinen ja pysyvä yhteiskunnallinen rauha, missä kaikki taloudelliset ristiriidat ovat poistettut. Ammattijärjestöt ja ammatilliset taistelut johtavat täten aivan luonnollisesti sosialismiin. Ammattiyhdistyksistä tulee sosialismin alkeiskouluja.

Eikä ammattiyhdistyksestä tule ainoastaan kaukana tulevaisuudessa häämöttävän sosialistisen loppupäämaalin koulu, vaan myöskin sen käytännöllisen sosialistisen liikkeen koulu, jossa työmiehet seisovat rinnakkain taistelussa yhteisten etujensa puolesta, huolimatta kaikista ammatillisista ja kansallisista ja muista erotuksista. Sillä huolimatta eri ammattien välisistä pikkukinastuksista ei mikään ole niin omiansa kuin ammattiyhdistykset kehittämään yhteenkuuluvaisuuden tunnetta koko työmiesluokassa.

Alkuaikoina olivat ammattiyhdistykset samaan ammattiin kuuluvien työläisten välisiä yhteenliittymiä, työläisten, joilla oli yhteisiä etuja vaarinotettavana, mutta joilla ei ollut ulospäin mitään harrastuksia, ei mitään yhteistä muihin ammatteihin kuuluvien työläisten kanssa; pumputlinkehrääjät muodostivat oman ryhmänsä, kirjaltajat omansa, ja kummallakin oli erikoiset päämääränsä. Mutta ennen pitkää osottautui, että ammatillisten taistelujen tuoksinassa oli mahdoton vetää tarkkoja rajoja eri ammattien harrastusten välillä. Yksityiset työläisryhmät eivät voi pysyä eristettyinä; ne kuuluvat renkaina koko suureen työväenluokkaan ja jakavat sen kanssa onnen ja turmion päivät. Jokainen muutos yhdelläkin työalalla vaikuttaa kaikille muille aloille, se leviää niinkuin renkaat leviävät vedessä. Jos työehdot paranevat joissakin ammateissa, on niillä taipumusta parantua myöskin muissa; työvoimat siirtyvät huonommin palkatuista ammateista parempipalkkaisuun, ja työvoiman vähenvä tarjonta kohottaa taas puolestansa työpalkkoja. Ja päinvastoin, jos työehdot huononevat muutamissa ammateissa, uhkaa muissakin käydä samalla tavalla; parempipalkkaisille liikealoille virtaa vapaiksi käyneitä työvoimia aikaansaaden yleisen palkanalenemisen. Ammattitaitoisten työläisten palkkaetuihin vaikuttavat tällaiset muutokset vasta vuosien vierieessä, huonompiosaiset työmiehet sensijaan saavat välittömästi tuntea niiden vaikutukset. Mutta kaikki ovat he kuitenkin tämän

vuorovaikutuksen alaisia. Ja tosiasioiden logiikka osottaa ennemmin tai myöhemmin kaikille työmiesryhmille, että niiden ammatilliset edut ovat samat kuin muidenkin ryhmien, samat kuin työmiesten luokka-edut yleensä.

Ja tämä molemminpuolisuus ei vallitse yksinomaan eri tehdastyöläisryhmien keskuudessa, se on havaittavissa myöskin toiselta puolen tehdastyömiesten ja toiselta puolen maanviljelystyöläisten välillä. Mikäli tehdastyöläiset ammattijärjestöjen kautta parantavat omia elinehtojaan, sikäli virtaa runsaammin maanviljelystyömiehiä kaupunkeihin ylläpitoa etsimään, ja näin täytyy tilanhaltijoiden ja talonpoikien maksaa korkeammat palkat saadakseen työnsä suoritetuksi. Kun järjestymättömien maanviljelystyömiesten palkat ovat kohonneet kaikkialla Euroopassa viimeisen ihmispolven aikana, niin syy tähän ensi sijassa on etsittävä kaupunkilaistyömiesten järjestymisestä ammattijärjestöiksi.

Eivätkä nämä yhteisedut ja niistä johtuva köyhälistön yhteenkuuluvaisuudentunne rajotu vain yksityisiin maihin, vaan ne leviävät poikki valtiollisten rajojen. Suurimpia vaaroja, jotka uhkaavat järjestyneitä työmiehiä, ovatkin juuri järjestymättömät ja huonosti palkatut ammattiverit vieraisissa maissa, sillä heidän keskuudestaan tuodaan lakonrikurit ja palkkojenpolkijat. Kuta kansainvälisemmäksi järjestymisliike tulee, sitä voimakkaammiksi käyvät eri järjestöt yksityisissä maissa. Hampurin satamatyömiehet ovat erittäin halukkaita edistämään englantilaisten satamatyöläisten järjestymistä, jotteivät laivanvarustajat voisi hankkia itselleen englantilaisia lakonrikkureita työriitojen syttyessä. Tanskan maanviljelystyöläiset toivovat samoin, että ammattijärjestöt Ruotsissa, Puolassa ja Galitsiassa saisivat kohotetuksi työpalkkoja, niin ettei halpa ruotsalainen, puolalainen ja ruteenilainen työvoima hakeutuisi Tanskaan.

Täten yhdistää ammattiyhdistysliike, huolimatta kaikista teknillisistä, kansallisista ja taloudellisista eroavaisuuksista, kaikki palkkatyöläiset toisiinsa, niin hyvin teollisuustyöläiset kuin maanviljelystyöläiset, niin hyvin ammattitaitoiset työläiset kuin karkeistyöläiset, niin hyvin kotimaiset kuin ulkomaiset työmiehet; jos yhden ryhmän elinehdot kohoavat, on tämä eduksi myöskin kaikille muille ryhmille. Teollisuustyömiesten ammattijärjestöt muodostavat sen keskustan, josta koko liike saa alkunsa. Ammatillisten erikoisharrastusten täydellisempi ymmärtämys, joka voittaa maa-alaa kussakin erikoisessa järjestössä, johtaa silloin luonnollisesti yhteisten luokkaetujen tunnustamiseen ja on omiaan vahvistamaan köyhälistön luokkatietoisuutta.

Ammattiyhdistys on taistelujärjestö. Se asettaa työmiehet ja pääomien omistajat rintama vasten rintamaa. Sen päämääränä on säilyttää jo hankitut edut sekä saavuttaa joukko uusia etuja. Sen välikappaleina ovat sen voima, sen herättämä kunnioitus ja sen kyky tarpeen tullen

viimeisenä hätäkeinona turvautua lakkoon. Työlakko on se omiäinen ase, jonka vallitsevat taloudelliset olot painavat työmiesluokan kouraan.

Ammattiyhdistys on taistelujärjestö. Muussa tapauksessa se nykyaikaisten olojen vallitessa olisi täydellisesti tarkotukseton. Kuta paremmin varustettu, kuta taistelukykyisempi se on, sitä paremmin se täyttää tehtävänsä. Mutta tästä ei suinkaan seuraa, että tällaisen voimakkaan, taisteluun valmiin järjestön välttämättä täytyisi johtaa ainaiseen riitelemiseen, levottomuuteen ja epävarmuuteen. Päinvastoin! Juuri tietoisuus työväenjärjestöjen voimasta tekee tehtailijat halukkaammiksi asiallisesti keskustelemaan esiintyneistä riitakysymyksistä, saa heidät huomaamaan, että niissä ja niissä kohdin täytyy saada muutos aikaan, ja saa tällä tavalla aikaan kaikkien tehtailijoiden ja kaikkien työmiesten välisiä sopimuksia, jotka ovat voimassa määrätyn ajan ja velvottavat samalla tavalla molempia asianosaisia. Yksityisten tehtailijoiden tulevaisuus olisi varsin epävarma, jos heidän täytyisi suostua kaikkiin tehtyihin vaatimuksiin, kun heidän kilpailijoillaan yhä olisi kädet vapaina ja he voisivat käyttää tilaisuutta hyväkseen alentaakseen tuotantokustannuksia ja myydäkseen valmisteensa halvempaan hintaan. Kun sensijaan työehdot ovat samat koko ammatissa, eivät ne tuota mitään vaaraa yksityiselle tehtailijalle, vaan muodostavat kiinteän perustan työsuhteille ja kilpailulle.

Ammattiyhdistykset eivät kuitenkaan tuota hyötyä yksinomaan työmiehille, vaan myöskin koko ammatille, sillä ne poistavat työväensorron pahimmat epäkohdat. Niin kauan kuin yksityisillä tehtailijoilla on täysi toimintavapaus, määräävät itse asiassa kaikkein häikäilemättömimmät heistä työehdot koko ammatissa. Painamalla työmiestensä ehtoja mahdollisimman alhaisiksi vähentävät he tuotantokustannuksia ja pääsevät siten voitolle vähemmin häikäilemättömistä kilpailijoistaan; kilpailu pakottaa nämä viimeksimainitut järjestämään toimintansa samalla tavalla, jolleivät he tahdo joutua täydellisesti tappiolle. Ja täten kurjat elantosuhteet pääsevät vallalle koko ammatissa, ei ainoastaan työmiesten vahingoksi, vaan ajanpitkään myöskin koko ammatin turmioksi, sillä sen tuotteliaisuus lamautuu työväen kurjuuden lisääntyessä. Vasta ammattiyhdistykset asettavat sulun tämäläisille tunnottomille tuotantokustannusten alentamispyynteille. Tämä on eduksi niin hyvin inhimillisille tehtailijoille heidän kilpailussaan tunnottomien kanssa kuin myöskin koko ammatille, jonka tuotteliaisuus lisääntyy, mikäli työmiesten hyvinvointi enenee ja heidän henkinen kehityksensä edistyy.

Ammattiyhdistysten taistelut johtavat siis tuotannon rikastuttamiseen. Kun työmiehet yhteisvoimin tavoittelevat omia etujaan, edistävät he samalla teollisuuden kehitystä ja kohottavat tuotantoa astetta korkeammalle.

SUURLAKKO.

»Suurlakko» sanaan liittyvät mielikuvat loihdivat silmiemme eteen kuvan mahtavasta vallankumouksellisesta kapinaliikkeestä. Suurlakko on kuin räjähdys, joka yhdellä iskulla pysäyttää koko yhteiskuntaelämän suonentykinnän muuttaen elävän ja alati kehittyvän yhteiskuntaelimestön jäykäksi ja hengettömäksi ruumiiksi. Se on kuin ryntäys vallitsevia oloja vastaan, ryntäys kymmentä kertaa uhkaavampi ja turmiollisempi kuin mikään aseellinen mellakka, koska se on luonteeltaan täysin rauhallinen eikä ole tukahutettavissa poliisin patukoilla tai sotaväen pistimillä. Suurlakko ei ole rajua toimintaa, se on päinvastoin toiminnasta pidättymistä, se on »vallankumous kädet ristissä».

Se vaikuttaa mieleen kuin jännittävä näytelmä. Esirippu nousee, ja katselijat näkevät, kuinka elämä suurkaupungissa, uudenaikaisen yhteiskunnan sydämessä, äkkiä lamautuu. Raitiotievaunut ja junat pysähtyvät; telegraafi ja telefoni lakkaavat toimimasta; sanomalehdet jäävät ilmestymättä; illan tullen vallitsee pilkkosen pimeys; puhdistuslaitos on suljettu ja iljettävä haju alkaa saastuttaa ilmaa; leipuri-, maito- ja lihapuodit ovat kiinni ja nälkä vaanii oven takana; kaikilla työpaikoilla vallitsee kuoleman hiljaisuus. Yhdessä hetkessä leviää lamaus maan etäisimpiin kolkkiin; kukin yksityinen kylä on eristetty, ikäänkuin sitä ei olisi olemassakaan; voi ja silava odottavat asemalla pääsemättä sen kauemmas; ei mitään tietoja saada muusta maailmasta. Ja tällä välin pysyvät työmiehet levollisesti alallaan; he istuvat kotona huoneessaan tai käyskentelevät pitkin katuja taikka keräytyvät kaikessa rauhassa keskustelemaan asemasta; heidän ei tarvitse ryhtyä sen enempiin toimenpiteisiin eikä heidän myöskään tarvitse pelätä väkivaltaisia hankkeita vastustajiensa puolelta; he odottavat vain rauhallisesti voittoa. Miten olisikaan mahdollista kestää sitä painostusta, jota työväenluokka voi harjottaa suurlakon kautta?

Tämä on se kirjava kuva, jonka sana »suurlakko» luo silmiemme eteen. Ja kuitenkin se ei ole mikään etäinen, tarunomainen unelma. Päinvastoin, suurlakko on jo nyt elävä tosiasia. Siihen on ryhdytty jo useita kertoja eri maissa, ja varsinkin viimeisinä vuosina on suurlakkoja

pantu toimeen tuhka tiheään ennen tuntemattomalla voimalla. Ensimmäinen valtiollinen suurlakko suoritettiin vuonna 1893. Sitten kului yhdeksän vuotta ennenkuin seuraava pantiin toimeen vuonna 1902. Mutta senjälkeen on työväki viidessä Euroopan maassa, Belgiassa, Ruotsissa, Hollannissa, Italiassa ja Venäjällä ryhtynyt laajoihin, useita ammatteja käsittäviin työnseisahduksiin heikontaakseen vallanpitäjien asemaa.

Alempien luokkien taisteluissa ylempiä vastaan, jotka taistelut ovat ikäänkuin punaisena lankana maailman historiassa, ovat aseet vaihdelleet ulkonaisten olosuhteiden mukaan. Kun talonpojat keskiajan lopussa kohottivat taisteluliput ryhtyessään noihin suuriin talonpoikaiskapinoihin, ei heillä ollut mitään muita keinoja asiansa ajamiseksi kuin sytyttää herraskartanot tuleen, lyödä tilanhaltijat kuoliaaksi, hävittää heidän latonsa ja varastohuoneensa sekä repiä rikki maakirjat, joihin vuotuiset suoritukset olivat merkityt. Kun porvaristo — tehtailijat, pankkimiehet ja suurkauppiat — kohottivat päänsä Ranskan suuressa vallankumouksessa 18:nneen vuosisadan lopussa ja sittemmin 1848-vuoden vallankumouksessa, saivat he valtansa vahvistetuksi katumellakoiden ja sulkutaistelujen kautta; yhteiskuntaelämän langat keräytyivät nyt suurkaupunkien keskustoihin, ja saavutettu voitto sekä ne vapaa-mieliset aatteet, joiden puolesta porvaristo sillä kertaa taisteli, aikaansivat niin suuria edistyksiä, että kävi mahdolliseksi temmata kansan syvät rivitkin taisteluun osallisiksi.

Nykyajan työväenluokalle taas tarjoutuu aivan toisenlaisia aseita.

Kaikkialla Länsi-Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa on järjestymis- ja lakko-oikeus tunnustettu, ja työmiehillä on näissä vaikuttavia keinoja taloudellisen tilansa kohottamiseksi; ammattiyhdistykset huolehtivat tasaisesta taloudellisesta edistymisestä, ja työnseisaukset ovat voimankoetuksia, jotka erinäisissä tilaisuuksissa käyvät välttämättömiksi. Samalla työläiset valtiollisen vaalioikeutensa kautta saattavat jossain määrin vaikuttaa poliittiseen elämään; ja kokoontumis-, paino- ja sananvapaus tekee heille mahdolliseksi agiteerata aatteittensa puolesta sekä koota yhä suurempia kansanryhmiä valtiollisen ja yhteiskunnallisen ohjelmansa ympäri. Näiden oikeuksien käyttämiseen niin suuressa laajuudessa kuin suinkin ja niiden asteettaiseen enentämiseen yleisen mielipiteen vaikutuksesta, siihen tähtää työväenluokan toiminta. Tästä saa myöskin selityksensä se kummallinen ilmiö, että sosialistinen työväenpuolue kaikissa sivistysmaissa, vaikka se onkin vallankumouksellinen historiallisessa merkityksessä, se kun päämääräkseen asettaa perinpohjaisen uudistuksen yhteiskunnan kokoonpanossa, kuitenkin voi edistyä hiljalleen tasaisia, ennestään raivattuja teitä pitkin, pysyen lakien rajoissa ja häiritsemättä yhteiskuntakoneiston kulkua.

Mutta on kuitenkin tilaisuuksia, jolloin nämä keinot pettävät ja toiset voimakkaammat aseet käyvät tarpeellisiksi. Tämä koskee niin hyvin hyökkäystä kuin puolustusta. Milloin taantumuksellinen hallitus jyrkästi ja hellittämättömästi asettuu vastustamaan uudistuksia, jotka ovat siihen määrin syöpyneet yleisön tietoisuuteen, että ne kansan enemmistön mielestä kuuluvat luonnollisiin oikeuksiin ja ovat välttämättömiä edellytyksiä yhteiskunnan terveelle kehitykselle, taikka milloin tämä hallitus koettaa poistaa tai rajoittaa juurtuneita valtiollisia ja yhteiskunnallisia oikeuksia, esimerkiksi rajoittamalla vaalioikeutta jonkun vaalisensuksen kautta tai käyttämällä sotaväkeä lakkovapauden rikkomiseksi, niin tällaisissa tapauksissa saattaa toisinaan yhteiskuntakehityksen jatkumiselle kaiken työn pysäyttäminen olla välttämätön.

Se vaikuttaa valtiollisen mielenosotuksen tavoin jonkun määrätyn tarkotusperän saavuttamiseksi. Uhkaavassa muodossa ja tarmokkuudella, joka tekee aivan tavatonta vaikutusta kaikissa yhteiskuntapiireissä, osottavat työmiehet silloin mielipiteensä. Jos tämä mielenosotus pannaan toimeen oikealla hetkellä ja tarpeeksi suuressa laajuudessa, saattaa sen vaikutus olla varsin suuri. Taantumus, joka luuli voitavansa kaikessa rauhassa jatkaa entiseen tapaan, on äkkiä nähnyt tiensä nousevan pystyyn. Syntyy epävarmuutta ja mielet alkavat horjua. Toiset ovat huolissaan niistä suurista taloudellisista vahingoista, jotka työnteisähdus on tuottava heille, jos se saa jatkua kauemmin. Toiset ajattelevat kauhistuen niitä väkivaltaisuuksia ja mahdollisesti verenvuotajakin, jotka saattavat tapahtua, jos annetaan työmiesten joutua aivan epätoivon tilaan. Toiset taas tahtovat kyllä pysyä jyrkkinä vaatimuksissaan — mutta voidaanko luottaa sotamiehiin, jos siksi pitkälle tulee, onko luultavaa, että he tottelevat, kun he seisovat vasten veljiään ja saavat käskyn laukaista pyssynsä tai tarttua sapeleihinsa? Tällaisen äkkikauhun vallitessa on mahdollista, että hallitus taipuu ja koettaa rauhottaa mielet tekemällä myönnytyksiä.

Valtiollinen suurlakko on näin taisteluase, jota muutamissa poikkeustapauksissa voidaan käyttää hyökkäyksen torjumiseksi tai pysähtyneen kehityksen liikkeelle panemiseksi. Se on käynyt mahdolliseksi sen kautta, että työmiesluokka on muodostunut siksi luokaksi, joka pitää liikkeellä koko yhteiskunnan monimutkaisen koneiston. Ei ainoakaan vastustuspuolue ole aikaisemmin tuntenut mitään vastaavaa keinoa, ei talonpoikaissäätöä eikä myöskään porvaristo.

Jo niihin aikoihin, jolloin palkkatyöläisten lukumäärä alkoi käydä huomattavaksi ja he oppivat tuntemaan oman asemansa yhteiskunnassa, syntyi myöskin ajatus jättiläislakon kautta vaikuttaa johtaviin piireihin. Englannissa oli tämä ajatus laajalle levinnyt jo 1830-luvulla; yleisen lakon, »pyhän kuukauden», kautta tahdottiin saada aikaan uusi

perustuslaki, joka myönsi yleisen vaalioikeuden ja siten raivasi tietä sosialistisille uudistuksille. Vuonna 1842 pantiin myöskin toimeen suurisuuntainen lakko Englannin pumpulialueella, mutta sillä ei ollut mitään merkitystä; työmiesjärjestöt eivät olleet tarpeeksi lujia taistelun suorittamiseksi, ja sitäpaitsi niiden jäsenet kaipasivat tarpeellista valistusta ja tarpeellista tarkotusperien ymmärtämistä. Oli vielä tarpeen puolen vuosisadan ammatillinen järjestystyö ja sosialistinen agitatsioni, ennenkuin voitiin toivoa, että tällaisissa taisteluissa päästäisiin voitolle.

Ensimmäinen uudenaikainen valtiollinen suurlakko pantiin toimeen vuonna 1893 Belgiassa, siinä Euroopan mannervaltiossa, jossa teollisuus on pisimmälle kehittynyt sekä pääoman ja työn vastakohta on eniten kärjistynyt. Kysymyksessä oli yleisen valtiollisen äänioikeuden hankkiminen. Työväki oli niihin saakka ollut syrjäytettynä vaaleista korkean sensuksen kautta, mutta se oli yhä voimakkaammin ruvennut vaatimaan valtiollisia oikeuksia ja oli myöskin valmistautunut ankaraan taisteluun vaatimuksiensa perille ajamiseksi. Kun valtiopäivillä kuitenkin hylättiin lakiehdotus äänioikeuden laajentamisesta, puhkesi suurlakko ilmi. Siihen eivät ottaneet osaa läheskään kaikki ammatit, vaan ainoastaan murto-osa maan kaikista työläisistä, mutta se tuli niin aavistamatta ja vaikutti niin voimakkaasti, että se siitä huolimatta synnytti äkkikauhun. Tulisessa kiireessä hyväksyttiin laki, joka jossain määrin vastasi vaatimuksia. Se määräsi yleisen äänioikeuden, mutta riisti siltä kuitenkin osan sen käytännöllisestä merkityksestä myöntämällä muutamille valitsijaryhmille kaksinkertaisen tai kolminkertaisen äänimäärän. Voitto oli siis vain osittainen.

Vuonna 1902 puhkesi Belgian toinen yleislakko, ja sekin tarkoitti äänioikeutta. Kysymyksessä oli äänioikeuden saattaminen myöskin yhtäläiseksi kaikille täysikasvuisille miehille yhteiskunnallista asemaa huomioonottamatta. Vaikka lakko tällä kertaa oli paljon laajempi kuin yhdeksän vuotta aikaisemmin, jäi se kuitenkin tuloksettomaksi; hallitus ja vanhoilliset puolueet olivat siihen valmistuneet eivätkä antaneet pelon lamauttaa itseään.

Parempi onni oli Ruotsin suurlakolla vuonna 1902. Täällä kuten Belgiassakin oli yleinen valtiollinen äänioikeus päämääränä. Äänioikeuden saavuttamiseksi valtiopäiväin toiseen kamariin oli aikaisemmin vaadittu 800 kruunun vuositulot; näin oli koko maanviljelystyöväestö sekä suurin osa teollisuustyöväestöstä jäänyt valtiollisia oikeuksia vaille. Monta vuotta oli sosialidemokraattinen työväenpuolue agiteerannut yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden puolesta, mutta vähitellen selveni, että suuri yleislakko, joka saattoi vaikuttaa mahtavana agitatsioonivälikkappaleena, oli välttämätön, jos mieli saada mitään todellisia voittoja. Keväällä 1902 kun hallitus eräässä ehdotuksessaan koetti selviytyä vaikeuksista muutamien valemyönnytysten kautta, jotka toisella kädellä

ottivat, mitä toisella antoivat, tehtiin päätös tästä suuremmoisesta mielenosotuksesta. Viikko viikon jälkeen oli pidettävä yhä valtavampia joukkokokouksia, kunnes niinä päivinä, jolloin äänioikeusasiaa käsiteltiin valtiopäivillä, kaikki työ oli jätettävä sikseen. Suunnitelma toteutettiin ihmeteltävällä täsmällisyydellä. Kolmen päivän aikana oli 120,000 työmiestä ympäri koko Ruotsin lakossa; suurissa kaupungeissa oli melkein kaikki työ seisahduksissa. Ja niin rauhallisesti suoritettiin koko tämä lakko, ettei ainoatakaan kertaa jouduttu tekemisiin poliisin kanssa eikä ainoakaan ikkunaruutu särkynyt, ja kun valtiopäivät olivat lopettaneet asian käsittelyn, tarttuivat kaikki taas yhtenä miehenä seuraavana aamuna käsiksi työhön. Mielenosotuksella oli toivottu vaikutus. Hallituksen ehdotus ja muut sovitteluehdotukset hyljättiin järjestään, ja yleinen sekä yhtäläinen äänioikeus määrättiin siksi periaatteeksi, jolle vaalioikeuslaki tulevaisuudessa oli rakennettava.

Aivan toisellainen oli hollantilainen suurlakko 1903. Se ei ollut tarkotettu hyökkäykseksi uusien oikeuksien anastamiseksi, vaan puolustukseksi entisten pelastamiseksi. Aikaisin keväällä olivat rautatiepalveluskunta ja satamatyömiehet aikaansaaneet lakkojen kautta suuria parannuksia työsuhteissa, mutta yläluokkalaiset ryhtyivät, ensi pelosta toinnuttuansa, heti toimenpiteisiin mahdollisesti uudistuvien lakkojen ehkäisemiseksi. Hallitus esitti lakiehdotuksen, joka kielsi rautatieläisiä ja muita valtion palveluksessa olevia työmiehiä kuusivuotisen vankeuden uhalla tekemästä lakkoja ja joka yksityistenkin palveluksessa oleville työläisille vaikeutti lakko-oikeuden käyttämistä. Tämä herätti mieltenkuohua työväessä, joka heti pani toimeen suuria lakkoja ja vihdoin päätti, hollantilaisissa ammattiyhdistyksissä runsaasti tavattavien anarkististen aineiden vaikutuksesta, julistaa yleislakon. Mutta yritys epäonnistui. Kaivattiin tarpeellista kuria ja pontta. Suuret joukot työmiehistä pysyttäytyivät syrjässä. Valtiopäivät eivät antaneet liikkeen vaikuttaa itseensä sen enempää, ja suurlakko hajosi yleiseen sekasortoon.

Italian suurlakko vuodelta 1904 oli samantapainen kuin Hollannin, mutta sen kehitys oli kuitenkin paljon rauhallisempi ja tasaisempi. Kuten Hollannissa oli suurlakko Italiassakin vastalause viranomaisten lakko-oikeuden loukkauksia vastaan. Kerran toisensa jälkeen olivat Etelä-Italian tehtailijat ja tilanhaltijat lähettäneet sanan sotilasviranomaisille ja kaupunkien poliisilaitoksille pakottaakseen näiden avulla rauhallisia lakkolaisia ryhtymään uudestaan työhön. Kerran toisensa jälkeen lykättiin ensimmäinen kivenheitto tai ensimmäinen huuto työmiesten niskoille, ilman että hallitus oli ryhtynyt mihinkään toimenpiteisiin levottomuuksien ehkäisemiseksi. Ainaiset verenvuodot olivat suuresti kiihottaneet työväestöä, ja kun sitten puolentoista viikon väliajalla saatiin tieto kahdesta tällaisesta päällekkarkauksesta sardinialaisia kai-

vostyömiehiä ja sisilialaisia pikkuviljelijöitä vastaan, vuosi malja yli äyräittänsä. Suurlakko päätettiin panna toimeen, ja se levisi parin päivän kuluessa yli koko Italian, ei ainoastaan kaupunkeihin, vaan myöskin maaseudulle. Suurkaupungeissa vallitsi pimeys, raitiotieliikenne oli pysähdyksissä, ei mitään sanomalehtiä ilmestynyt, melkein kaikki puodit olivat suljetut ja laajoissa osissa Pohjois-Italiaa olivat kaikki maatyöt lamassa. Ja melkein kaikkialla vallitsi lakon kestäessä mallikelpoinen järjestys. Oli kaupunkeja, joissa lakkolaisten itsensä täytyi pitää huolta asukasten turvallisuudesta, koska viranomaiset lakkauttivat säännöllisen poliisivalvonnan niiksi päiviksi, jolloin lakko kesti. Työnseisähdys ainoa merkitys oli tällä kertaa mielenosotus; ei tavoteltu mitään muita päämääriä kuin mitä saavutettiin; tahdottiin nimittäin vain ponnekkaasti esittää, mikä mieliala työväestössä vallitsi, ja varottaa hallitusta vastaisuudessa vallan räikeästi loukkamasta järjestymis- ja lakko-oikeutta.

Vielä valtavampi kuin mikään näistä tapauksista oli se sarja suurlakkoja, joka vuonna 1905 tärisytti Venäjän jättiläisvaltiota. Tuosta verisestä tammikuunpäivästä alkaen, jolloin sotilaat hyökkäsivät rauhallisten ja herkkäuskoisten työmiesparvien kimppuun, jotka pitkässä saatossa samosivat keisarin luo valittaakseen kurjuuttaan, seurasi lakko lakkoa läpi koko kevään; enemmän kuin miljoona työmiestä pidättyi työstä. Syksyllä alkoi liike uudelleen ja sammui vasta uudenvuoden tienoissa. Ja vielä nytkin on nähtävästi lähimmässä tulevaisuudessa odotettavissa laajuudeltaan ennen kuulumaton yleislakko. Sen tehtävä on täällä paljon suurempi, paljon laajemmalle ulettava kuin muualla, täällä kun ei ole kysymys jonkun yksityisen valtiollisen oikeuden saavuttamisesta tai säilyttämisestä, vaan valtion koko poliittisen perustan kumoamisesta ja Venäjän kohottamisesta raakalaismaasta sivistyneeksi valtakunnaksi.

Kaikki nämä suurlakot, olkoonpa että niihin on turvauduttu anastamis- tai puolustamistarkoituksessa taikka vallitsevan mielialan ilmaisemiseksi, olkoonpa että ne ovat edeltäpäin seikkaperäisesti suunnitellut tai että ne ovat hetken kiihtyneen mielialan synnyttämiä, kaikki ne kuitenkin ovat järjestään vain poikkeuskeinoja, jotka ainoastaan erikoistapauksissa käyvät tarpeellisiksi, kun on murrettava vastus, joka on asettunut poikkiteloin tielle säännöllisen ammatillisen tai valtiollisen kehityksen eteen. Kun vastus on poistettu, kun esimerkiksi vaadittu yleinen äänioikeus on saavutettu tai lakko-oikeus on täysin tunnustettu, silloin on tehtävä myöskin suoritettu; työmiehillä on nyt toisia ja yksinkertaisempia keinoja etujensa valvomiseksi eikä heidän enään tarvitse turvautua näihin vaarallisiin ja pelottaviin aseihin — kunnes ehkä joskus tulevaisuudessa taas ilmaantuu toisia esteitä, joita ei voida muulla tavalla syrjäyttää.

Aivan toista kuin tämä valtiollinen yleislakko, joka sosialistisille työmiehille muodostaa viimeisen asean, kun heidän on saatettava kehitys ratkaisevasti »kuolleen kohdan» ohi, jotain aivan toista on suurlakko anarkistisessa katsannossa.

Anarkistien silmissä on suurlakko, jonka he ajattelevat käsittävän kaikki työmiehet kaikissa ammateissa, se yleiskeino, joka tekee kaiken muun työväenliikkeen turhaksi, ja sentähden se myös on ainoa päämäärä, johon työväenluokan tulee kohdistaa pyrkimyksensä. Yhdellä iskulla on vanha yhteiskuntajärjestys särkyvä pirstaleiksi suurlakon levottomassa aallokossa, ja yhdellä iskulla on aivan uusi yhteiskuntajärjestys sukeltava esiin syvyyksistä, sillä voittoisat työmiehet muka vaistomaisesti keksivät paraimmat ja järkevimmät keinot, joilla he voivat suorittaa yhteiskunnan olemassaololle tarpeellisen työn. Suurlakko on ikäänkuin silta, joka yhdistää puhtaasti kapitalistisen yhteiskunnan puhtaasti anarkistiseen, silta, jonka ihmiskunta voi rakentaa minä päivänä se tahtoo — siinä se haaveellinen muoto, jossa suurlakko esiintyy anarkistien tietoisuudessa.

Tässä muodossa on suurlakko unelma; mutta valtiollisena taistelukeinona se jo on suorittanut tulikokeen ja on varmaankin tulevaisuudessa saava sangen suuren merkityksen.

UUSI VENÄJÄ.

Vuosikausia on muu Eurooppa kuumeentapaisella jännityksellä seurannut olojen kehitystä Venäjän valtakunnassa. Sikäläisten tapaus-ten rinnalla kaikki muu kadottaa värinsä. Sillä Venäjä ei ole ainoas-taan maa keskellä vallankumousten pyörteitä, maa, joka vaihtaa halli-tusmuotoa äärimmäisiin kiihottuneen kansantahdon pakotuksesta, vaan se on maa, joka paraikaa alottaa uutta ajanjaksoa ihmiskunnan his-toriassa. Kaikki julkinen elämä ympäri koko maapallon on Venäjän vallankumouksen kautta saava toisen leiman. Yhtä mullistava kuin Ranskan vallankumous oli 18:nneen vuosisadan lopussa, yhtä mullistava on myöskin Venäjän vallankumous oleva 20:nneen vuosisadan alussa. Se on kevät, josta puhkee uusi kesä.

On vaikeata sellaisessa pikkumaassa kuin Suomessa saada oikein selvää kuvaa tuosta valtavasta liikkeestä. Olot ovat aina mitattavat niin huimaavan suuremmoisilla mittapuilla. Ajateltakoon vain esimer-kiksi, että Euroopan puoleinen Venäjä on 5 miljoonan neliökilometrin laajuinen eli suurempi kuin koko muu Eurooppa yhteensä, että sen asukasluku nousee 110 miljoonaan ja että koko Venäjän valtakunta käsittää enemmän kuin kuudennesosan koko maapallon maa-alasta sekä kahdennentoistaosan koko maapallon väkiluvusta! Tai ajatelta-koon, että Lodzin ja Samaran välillä, jotka ovat pari vallankumouksen polttopisteistä, on yhtä suuri välimatka kuin Kööpenhaminan ja Afri-kan pohjoisrannikon välillä!

Tämän mahtavan liikkeen valmistuksena on ollut puolen vuosi-sadan keskeymätön taloudellinen kehitys. Asteettain ja varmasti, pi-sara pisaralta, ovat maanalaiset voimat kaikessa hiljaisuudessa kaiver-taneet maaperää, niin että tuo jättiläinen nyt horjuu ja järkkyy.

Vuoteen 1861 vallitsi täydellinen keskiaika. Maa oli jotenkin tasai-sesti jaettu valtion ja aatelisherrojen kesken, mutta sitä viljelivät yksin-omaan epävapaat, turpeeseen sidotut maaorjat, joita voitiin myydä ja ostaa kuin juhtia ja jotka olivat täydellisesti tilanhaltijain mielivallan alaisia. Paikotellen hoitivat talonpojat aivan omin neuvoin tilaa ja suorittivat siitä verona puolet tai kolmanneksen vuodentulosta. Toisin

paikoin oli heidän omaan haltuunsa jätetty vain osa maasta, ja tässä tapauksessa heidän täytyi suorittaa päivätöitä tilanhaltijalle, tavallisesti kaksi taikka kolme kertaa viikossa, sen maan viljelemiseksi, jonka hän oli pidättänyt itselleen. Maanviljelys oli aivan alkeellisella kannalla; lannottaminen oli harvinaista, ja työkaluista tärkein oli vanha venäläinen aura, joka uursi vain puolentoista tuuman syvyisen vaon. Sato oli myöskin huono, ja oli mahdotonta siirtyä järkiperaisempään viljelystapaan.

Siitä huolimatta talonpojat useimmiten saattoivat hankkia itsellensä jokapäiväisen leipänsä, sillä he elivät vielä pääasiallisesti keskiaikaisen luonnontalouden kannalla. Vain vähässä määrin oli kansainvälinen kauppa päässyt kotiutumaan Venäjälle. Ei mitään rautatieratoja ristellyt halki loppumattomien lakeuksien; laivakulku suuria jokia myöten oli varsin vähäinen; maantiet olivat suuren osan vuotta käyttämättömässä kunnossa; ei myöskään ollut mitään suurilukuista kaupunkilaisväestöä, joka olisi kaivannut maanviljelyksen tuotteita. Viljaa voitiin vain poikkeustapauksissa myydä; yleensä se oli kulutettava itse paikkakunnalla. Tilanhaltijoilla ei sentähden ollut syytä kiskoa talonpojiltaan suurempia veroja, kuin he tarvitsivat omassa talouudessaan. Mitä heitä hyödytti viljavarastojen hankkiminen, kun eivät he kuitenkaan saaneet niitä myydyiksi? Mitä talonpojat saivat kootuksi yli omien tarpeidensa, sen he saivat itse pitää; he sijoittivat nämä ylijäämät kylän yhteiseen varastoaittaan tulevien aikojen varalle, kun kato turmeli vuodentulon ja nälänhätä uhkasi. Ja heillä oli myöskin hyvä apu siitä kotiteollisuudesta, jota harjotettiin kaikissa mökeissä ja tölleissä pitkinä talvipuhteina. Paikotellen valmistettiin niinikenkiä, toisin paikoin taottiin nauvoja tai veitsiä taikka tehtiin saviastioita j. n. e. Suurin osa Venäjän teollisuustuotteista oli täten valmistettu venäläisissä talonpoikaistaloissa sivuelinkeinona. Tosin oli muutamia suuria tehtaitakin rakennettu, osittain tilanhaltijain, osittain valtion toimesta, mutta niissä käytettiin työvoimana parhaasta päästä maaorjia, jotka luonnollisesti olivat haluttomia ja huolimattomia työssään, joten heidän tuotteensakin olivat sen mukaisia.

Keskiaika se näin vallitsi. Mutta vähitellen oli syntynyt uuden aikaisen kehityksen tarve, ja ensimmäinen ratkaiseva askel tähän suuntaan oli maaorjuuden poistaminen. Tämän aiheuttivat ulkoapäin tulevat vaikutteet. Edistyneimmät tilanhaltijat uneksivat suurviljelystä koneineen ja apulantoineen, kasvavaa viljanvientiä ja kohoavaa maanvuokraa. Ja edistyneimmät tehtailijat katselivat kateellisina niitä kyvykkäitä työläisjoukkoja, jotka vapauden mukana Länsi-Euroopassa olivat kasvaneet. Sitten tuli Krimin sota vuosina 1854—56, jolloin Venäjä kärsi ratkaisevan tappion; ja tämä pakotti hallitusta astumaan uudistusten tietä. Katkera kokemus oli sille opettanut, kuinka välttä-

mätön Venäjän suurvalta-asemalle laaja rautatieverkko ja uudenaikainen valtiotalous oli. Mutta tähän taas oli tarpeen suuremmat valtiotulot, kasvava veronmaksukyky ja enemmän liikkuvaa rahaa. Ja kaikki tämä oli mahdotonta, niin kauan kuin maaorjuus keinotekoisesti piti yllä keskiaikaisia oloja valtakunnassa.

Vuonna 1861 lakkautettiin sitten maaorjuus ja persoonallinen vapaus astui sijaan. Täten alkoi se kehitys, joka luonnonvoiman tavoin on johtanut Venäjää vallankumousta kohti. Kaksi eri voimaa on tähän kehitykseen vaikuttanut. Toinen on yhä kasvava kurjuus talonpoikien keskuudessa. Toinen taas tehdastyöläisten nopeasti kasvava lukumäärä.

Talonpojat saivat kyllä oman persoonansa vapaaksi, mutta ei maatansa. Suurin osa siitä maasta, josta he ennen olivat hankkineet elatuksensa, tuli nyt tilanhaltijoiden yksityiseksi omaisuudeksi, ja siitä, jonka he itse saivat pitää, täytyi heidän maksaa korkea hinta, usein enemmän kuin maan todellinen arvo oikeastaan oli. Valtio myönsi talonpojille kuoletuslainoja, joista heidän täytyi suorittaa sekä kuole- tusta että korkoa. Korko ja kuoletus kannettiin yhdessä yhä kasva- vien verojen kera. Kaikki nämä maksut olivat suoritettavat rahassa, ja hankkiakseen rahaa täytyi talonpojan myydä tuotteensa. Ennen olivat he säästäneet viljaylijäämänsä katovuosien varalle; nyt heidän täytyi myydä kaikki, mitä saivat irti, voidakseen suorittaa sitoumuk- sensa. Ja juuri samoihin aikoihin ryhdyttiin suuriin rautatierakennuk- siin ja järjestettiin höyrylaivaliikenne pitkin valtajokia. Liikevälineiden kehitys teki talonpojille mahdolliseksi saada tuotteensa myydyksi. Viljanvienti Venäjän satamista — vehnävienti etelästä sekä rukiin- ja ohranvienti pohjoisesta — kasvoi nopeasti. Venäläinen talonpoika saattoi tarjota tuotteensa myytäväksi maailman markkinoilla.

Venäjän talonpojat alkoivat siis myydä, mutta se ei riittänyt; taa- kat olivat liian raskaat, he eivät jaksaneet niitä kantaa. Verorästit kasvoivat vuosi vuodelta, eivätkä he voineet imeä maasta enemmän kuin tekivät. Eivät he myöskään voineet antautua millekään muulle toiminta-alalle, heillä ei ollut siihen varoja, ei myöskään tietoja ja älyä tarpeeksi. He viljelivät maataan, kuten heidän esi-isänsäkin olivat tehneet, aivan keskiaikaisella tavalla. Maan pohjoisimmissa osissa on kolmivuoroinen viljelys tavallisin, mutta on joukko muitakin viljelys- tapoja, kaikki yhtä vanhettuneita. Kuta kauemmas etelään tullaan hedelmällisen mustan mullan alueelle, sitä alkuperäisemmiksi käyvät viljelystavat. On seutuja, joissa viljellään vuodet pääksytysten samaa viljalajia, ilman että maata lannotetaan. Ja muokkaaminenkin on ai- van pintapuolinen; siemen kylvetään maahan, jonka jälkeen maa äeste- tään tai annetaan härkien polkea siemenet multa. Lannottamista käytetään vain perin harvassa paikoin eikä koskaan riittämiin, ja työ-

aseet ovat sellaisia, joita käytettiin Länsi-Euroopassa vuosituhansia takaperin. Sato on sentähden myöskin niukka. Kutakin tynnyrin-alaa kohti on vehnäsato Venäjällä keskimäärin 4 tynnyriä, Itävallassa sensijaan 5 tynnyriä ja Ranskassa lähes 7 tynnyriä.

Keskivaiheille 1870-lukua, niin kauan kuin viljan hinta pysyi korkealla, tulivat Venäjän talonpojat kuitenkin jotakuinkin toimeen. Mutta kun halpa amerikkalainen vilja loppupuolella seitsemänkymmen-lukua miljoonin tynnyrein alkoi tulvia Eurooppaan ja viljan hinta aleni, silloin alkoi heidän kärsimystensä historia.

Hinnat alenivat. Toisin sanoin, oli myytävä entistä suurempi osa sadosta, jotta saataisiin suoritetuksi verot ja muut maksut. Ken ennen oli myynyt kolme tynnyriä viljaa, hänen täytyi nyt myydä viisi tynnyriä, huolimatta siitä, että hän näin riisti leivän suustaan ja rehun karjaltaan. Ainoa tapa, jolla hän pälkäästä pääsi, oli viimeisenkin mehun imeminen maasta. Mutta tämä auttoi vain hetkeksi; myöhemmin tuli häitä kaksinkertaiseksi. Maan hedelmällisyys vähenee, rikkaruohot levenevät ja viljelyskasvit huononevat. Syksyllä, kohta kun sato on korjattu, tulee veronkantaja; ja jollei talonpojalla silloin ole rahaa taskussa, on hänen valmistuminen jopa pakkotyöhönkin. Hänen täytyy sentähden myydä viljansa kohta, ja vain pieni osa sadosta jää jällelle hänelle itselleen, niin pieni, ettei se riitä välttämättömimpiinkään tarpeisiin. Useimmilta Venäjän talonpojilta loppuu vilja jo joulun tienoissa ja vain harvoilla se riittää pääsiäiseen. Loput vuodesta saavat he tulla toimeen, miten parhaiten osaavat. Itse eivät Venäjän talonpojat vehnäalueella koskaan käytä vehnää, ja ruisleipäkin alkaa olla heille ylellisyystavaraa. Monta kertaa ovat olkikatot purettavat rehuksi hevosille ja lehmille, ja kun tämä ei riitä, ovat eläimet teuras-tettavat tai myytävät polkuhintaan. Usein on seuraavan vuoden sato pantattava siemenen hankkimiseksi, ja jos koronkiskuri tyytyy pariin-kymmeneen prosenttiin, pidetään häntä hyväntekijänä. Yhä syvem-mälle vaipuu talonpoika kurjuuteen ja köyhyyteen. Hän elää alitui-sesti ikäänkuin nälänhädän partaalla, ja jos sattuu kato, tulee nälän-hätä ehdottomasti. Tyhjäksi imetty maa antaa yhä huonompia satoja, ja tuhansia ihmisiä kuolee nälkään, samalla kuin keripukki ja nälkä-kuume raivoovat. Jokainen tällainen huono vuosi ei tuota ainoastaan itsessään suunnattomia kärsimyksiä, vaan se on samalla askel taakse-päin kaltevaa pintaa; vielä aivan uupuneina täytyy talonpoikien taas ryhtyä työhön käsiksi. Heidän velkansa on kasvanut, heidän työky-kynsä heikennyt, heidän karjakantansa pienentynyt; he ovat vielä vä-hemmin vastustuskykyisiä kuin ennen.

Venäjän talonpojan turmiona on se vastakohta, joka vallitsee vero-jen tähden tarpeelliseksi käyneen viljanviennin sekä luonnontaloudesta periytyneiden työtapojen välillä, joista hän ei kykene vapautumaan.

Koko tämä järjestelmä vaikuttaa kuin loppumaton ruuvi syösten hänet yhä syvemmälle kurjuuteen.

Ja tähän liittyy sitten muitakin seikkoja.

Hänelle ei ole vahingoksi ainoastaan se ryöstöviljelys, jota hän noudattaa maanviljelykseen nähden ja jonka vaikutuksesta sato vuosi vuodelta käy pienemmäksi ja epävarmemmaksi, vaan myöskin se järjestön metsätalous, joka venäläisten talonpoikien keskuudessa on valalla. Venäjän laajat metsät ovat viime vuosina melkein tyystin hakatut maahan ja tämän johdosta on ilmasto käynyt entistä kuivemmaksi, kesä tullut kuumemmaksi ja talvi kylmemmäksi, jotka seikat kaikki vaikuttavat epäedullisesti maanviljelykseen.

Samalla vanha kotiteollisuus, joka ennen oli talonpojille suureksi avuksi elatuksen hankkimisessa, syrjäytyy kilpailussa tehdasteollisuuden kanssa. Konein valmistetut tavarat tunkevat tieltään käsin valmistetut, ja talonpoika on näin pakotettu hankkimaan elatuksensa yksinomaan maanviljelyksestä.

Ja lopuksi korkea tullisuojaus kallistuttaa kaikkia teollisuuden tuotteita talonpojille arvaamattomaksi vahingoksi. Se vaikeuttaa hänelle siirtymisen uudenaikaisempiin ja edullisempiin viljelystapoihin. Varsinkin rautatavaroiden korkea hinta on hänelle rasitukseksi; hänellä ei ole varaa ostaa rauta-auraa tai -äestä, vaan hänen täytyy tyytyä puukaluihin; hänellä ei ole varaa käyttää raudotettuja rattaita, vaan hänen täytyy rakentaa vankkurinsa kokonaan puusta, korkeintaan saattavat pyörät olla päällystetyt ohuella selkäraudalla.

Venäläinen »musikka» on ilmiö, joka täydellisesti poikkeaa länsieurooppalaisesta talonpojasta. Hänen maapalstansa vastaa yleensä pienenpuoleisen torpan maita, ja vallitsevat yhteiskunnalliset olot estävät häntä viljelemästä sitä siksi voimaperäisesti, että hän siitä voisi korjata kohtuullisen sadon. On laskettu, että maaorjuuden lakatessa kymmentä talonpoikaa kohti tuli seitsemän, joiden maapalsta oli niin riittämätön, ettei se tuottanut edes tarpeeksi leipäviljaa, sekä kaksi, jotka kyllä saivat tarpeeksi leipäviljaa, mutta ei riittävästi rehua elukoille, ja vain yksi, joka saattoi tulla toimeen tilallaan. Ja niiden vuosikymmenien kuluessa, jotka senjälkeen ovat vierineet, on väestö kasvanut ja palstat yhä pienentyneet. Voidakseen yleensä tulla toimeen ovat talonpojat olleet pakotetut vuokraamaan maata tilanhaltijoilta, tavallisesti yhdeksi vuodeksi erältään. Useimmat tilat ovat tämän johdosta jaetut lukemattomiin pikkupalstoihin, jotka lakkaamatta vaihtavat omistajia. Kohtuuttomat vuokramaksut ovat suoritettavat joko päivätöinä tai tavallisemmin rahassa. Uusi rasittava riippuvaisuus on näin saanut alkunsa.

Maata, enemmän maata, siinä päämäärä, johon kaikki talonpoikien ajatukset kohdistuvat. Suuret tilat, jotka kuuluvat valtiolle, keisarilli-

selle perheelle, kirkolle ja yksityisille tilanhaltijoille, ovat otettavat takavarikkoon ja jaettavat talonpojille, niin että kukin perhe saa tarpeeksi maata elämän ylläpitämiseksi — tämä on ensimmäinen ja pääasiallinen vaatimus duuman talonpoikaispuolueen ohjelmassa, tämä on se sytytin, joka on virittänyt talonpoikaiskapinoita valtakunnan kaikissa osissa. Ja tämän vaatimuksen takana häämöttää toisia, etäisempiä päämääriä, joita itsesäilytysvaisto herättää eloon. Sellaisia ovat kunnollinen koululaitos, joka voi jakaa talonpojille valistusta ja tehdä heidät kykeneviksi kohottamaan maanviljelystä korkeammalle kannalle, verotusjärjestelmän uudistus, jonka kautta heidän raskaimmat taakkansa vähentyvät, teollisuustullin huojennus, joka helpottaa heille kulutustarpeiden ja työaseiden hankinnan, sekä ennen kaikkea vapaamielinen hallitusmuoto, jota ilman he eivät voi saada vaatimuksiaan täytetyiksi. Täten ovat vallitsevat taloudelliset olot omiaan herättämään talonpoikien itsetietoa ja ravistamaan tylsyyttä heidän hartioiltaan.

Talonpoiken köyhtyminen on toinen niistä johtolangoista, jonka ympäri Venäjän yhteiskunnallinen kehitys kiertyy. Toinen on teollisuuden yhä kasvava merkitys.

Se teollisuus, jota harjotettiin maaorjuuden aikoina, kotiteollisuus talonpoikien pirteissä ja orjaintyö yksityisissä tehtaissa, oli luonteeltaan aivan keskiaikainen, ja se hävisi suurimmaksi osaksi niihin raikkaihin tuuliin, jotka talonpoikien vapautus herätti henkiin. Kohta sen jälkeen rupesikin uudenaikainen suurteollisuus nousemaan oraalle. Ne suuremmoisat summat, jotka aatelismiehet saivat huostaansa korvaukseksi maaorjuuden lakkauttamisesta, virtasivat rahamarkkinoille, joutuen pankkeihin, rautatierakennuksiin, tehtaihin y. m.; ja samalla vaelsi kymmeniätuhansia vapautuneita talonpoikia ja kartanoiden palvelijoita kaupunkiin työnetsintään. Varsinkin oli alkupuoli 1870-lukua täällä niinkuin kaikkialla muuallakin maailmassa kuumeentapaisen edistykseen aikaa. Suuret rautatierakennukset olivat edellisinä vuosina avanneet toisen kolkan maasta toisensa jälkeen kaupalle. Tehdas kohosi toisensa viereen, ja tehtailijat ansaitsivat runsaasti rahoja. Kun vihdoin vastavaikutus alkoi 1870-luvun keskivaiheilla, turvauduttiin tullisuojelukseen. Ja tätä tietä kuljettiin sitten lakkaamatta eteenpäin. Tullimaksuja kohotettiin, kunnes ne saavuttivat huippunsa vuonna 1891, jolloin täydellisesti uhrattiin maanviljelyksen edut teollisuuden hyväksi. Keskimäärin lasketaan tullin vastaavan kolmatta osaa tuotujen tavaroiden arvosta, mutta sängen usein se on tuntuvasti korkeampi ja vaikuttaa toisinaan suorastaan tuontikieltona.

Tämän tulliaidan takana saattoi teollisuus kehittyä reheväksi kuin ansarissa. Varsinkin se on kolmessa eri seudussa kasvanut erinomaisen voimakkaasti. Osittain Keski-Venäjällä, Moskovasta itään, jossa jo ennestäänkin harjotettiin teollisuutta ja jossa myöskin on säilynyt

eniten rippeitä entisaikaisista olosuhteista, jossa työmiesten tila on huonoin, työtavat ovat alkuperäisimmät ja koneet vanhettuneimmat. Osittain Puolassa, jossa on saatu enemmän vaikutteita Länsi-Euroopasta ja jossa tekotapa on kehittyneempi sekä työmiesten tila jossain määrin edullisempi. Osittain vihdoin Etelä-Venäjällä, pohjoiseen Mustasta merestä ja Asovan merestä, missä maa kätkee runsaita kivihiili- ja rauta-aarteita ja missä aivan viimeisinä vuosina on syntynyt väkivaltaisen nopeasti kehittyvä ja luonteeltaan aivan länsi-eurooppalainen teollisuus Odessassa, Kishinevissä, Kijevissä, Harkovissa, Jekaterinoslavissa, Rostovissa ja muissa suurissa kaupungeissa, jotka äkkiä ovat puhjenneet esiin maasta. Vielä 1887 laskettiin Venäjällä tuskin 1½ miljoonaa teollisuustyömiestä, mutta vuonna 1897 yli 2 miljoonaa, ja nykyään heitä on jo vähintään 3 miljoonaa.

Tämä on vain pieni murto-osa jättiläisvaltion koko väkiluvusta. Ja kuitenkin juuri tämä pieni määrä teollisuustyöläisiä on jyrkimpänä rajaviivana vanhan ja uuden Venäjän välillä. He muodostavat uuden-aikaisen kansanaineksen; he ovat toisessa asemassa kuin muut kansankerrokset, ja he katselevat, ajattelevat ja tuntevat toisin. He liittyvät ammattiyhdistyksiksi suojellakseen etujaan; he panevat toimeen lakkoja pakottaakseen tehtailijoita myönnytyksiin; he ovat sosialistisen luokkatietoisuuden läpitunkemia; he tuntevat myötätuntoisuutta kamppailevia tovereitaan kohtaan vieraisissa maissa. Heidän mukanaan tunkeutuu yhteiskunnallinen kysymys länsi-eurooppalaisessa muodossa Venäjän valtakuntaan. Harvalukuisinakin ovat he voimakkaita huomattavan asemansa johdosta. Ja he ovat koko vallankumouksellisen kehityksen liikkeellepanevana voimana.

Kerran aikaisemminkin, nihilistisellä aikakaudella noin 1880:n tienoissa, ovat Venäjän olot olleet niin kärjistyneitä, että jo silloin saattoi odottaa Venäjän siirtymistä uudenaikaisten valtioiden riviin. Mutta mikä erotus onkaan silloisten olojen ja nykyisten välillä! Silloin oli vielä tehdastyöläisten lukumäärä häipyvän pieni; he olivat tuskin päässeet irtautumaan maanviljelyksestä eikä heillä ollut mitään todellista käsitystä uudesta asemastaan. Nyt sensijaan kasvaa työväenluokka nopeasti; se elää samoissa oloissa kuin länsimaiden työntekijät; se on luokkatietoisuuden läpitunkema ja odottaa vain ratkaisevaa sanaa astuakseen taistelemaan vallankumouksen puolesta. Silloin talonpojat tulivat vielä jotenkuten toimeen ja olivat tylsästi tyytyväisiä kohtalonsa. Nykyään sensijaan maalaisväestö vaipuu vuosi vuodelta yhä syvempään kurjuuteen joutuen tämän johdosta raivoisan, epätoivoisen kiihkon valtaan. Silloin oli pieni ryhmä ylioppilaita, jotka innostuksen huumaamina olivat omaksuneet lännen uudet aatteet, mutta jotka puhuivat kuuroille korville, minne ikänä kääntyivät — yliesikunta ilman armeijaa. Nykyään on kokonainen kansa kapinassa. Niin valtavan,

niin voimakkaan mullistuksen on taloudellinen kehitys vain parissakymmenessä vuodessa aikaansaanut; kun Venäjä silloin vielä oli jäykäksi jäänyt, kuollut ja liikkumaton maassa, on se nyt riehuva meri.

Nuoret venäläiset miehet ja naiset saivat 1870-luvun alkupuolella vierassa yliopistoissa sosialistisia vaikutelmia, ja nämä sytyttivät heissä palavan halun työskennellä Venäjän kansan vapauttamiseksi. Innostuksen vallassa, olematta tietopuolisesti päämäärästään selvillä ja ottamatta huomioon käytännöllisiä vaikeuksia, palasivat he kotiin ryhtyäkseen työhön käsiksi. He hajaantuivat levittääkseen kansaan aatteitaan, sijoituivat keksityin nimin työmiehiksi ja työnaisiksi, käsityöläisiksi ja opettajiksi eri osiin maata sekä koettivat keskustelujen ja esitelmien kautta kääntää talonpoikia ja työläisiä sosialismiin. Jo edeltäpäin saattoi arvata, kuinka yritys onnistuisi. Aika ei ollut täytetty. Suurkaupunkien teollisuustyöläisten keskuudessa saivat he osaksensa jonkun verran ymmärtämystä; talonpojat, joihin he erikoisesti olivat asettaneet toiveensa, kuuntelivat heitä epäluuloisesti ja välinpitämättömästi. Ja samoihin aikoihin alotti valtio leppymättömän vainoilemisensa; satoja ihmisiä tuomittiin kuolemaan tai lähetettiin Siperiaan. Vähitellen kuoli koko liike jälkiä jättämättä.

Sitten alkoi uusi ajanjakso. Nihilistit olivat käsittäneet, että rauhallista agitatsionia vallitsevissa poliittisissa oloissa oli mahdoton käyttää. Ensin oli yksinvalta kumottava, hallinnollinen mielivalta poistettava ja vapaa hallitusmuoto aikaansaatava. Aikaisemmin pysyttäydettiin yksinomaan puhtaasti yhteiskunnallisen kysymyksen piirissä ja vältettiin jokaista kosketusta politiikkaan, mutta nyt tunkeutuivat valtiolliset kysymykset etualalle; vaadittiin paino-, yhdistys- ja kokoon-tumisvapautta sekä muita yhteiskunnallisia oikeuksia.

Ja keinona käytettiin terrorismia.

Ylhäältäpäin harjotettua hirmuvaltaa vastaan turvauduttiin hirmuvaltaan myöskin pohjakerroksissa; aseina olivat ensin tikari ja revolveri, sitten dynamiitti. Aikaisemmin oli silloin tällöin vakooja tai erikoisen tunnoton poliisiviranomainen joutunut heidän kostavan kätensä uhriksi, mutta nämä toimet olivat olleet hajanaisia ja sattuman varassa. Nyt ruvettiin noudattamaan valtiollisen murhan metoodia. Johtomiehet olivat pelotettavat myönnytyksiin ja väestö oli herätettävä horrostilastaan. Murhat olivat epätoivon herättämää itsepuolustusta, ainoa tepsivä keino, johon voitiin turvautua. Vuosina 1878 ja 1879 seurasi isku isku; pitkä sarja korkeimpia poliisiviranomaisia murhattiin mitä uhkarohkeimmalla tavalla. Samoihin aikoihin alettiin myös suunnitella keisarin murhaamista. Huhtikuussa 1879 laukaistiin ensimmäinen revolverinlaukaus Aleksanteri II:ta vastaan. Saman vuoden lopussa yritettiin räjäyttää ilmaan rautatiejuna, jossa keisari matkusti. Vuoden 1880 alussa räjähti dynamiittipanos itse Pietarin keisarillisessa palatsissa.

Kaikki nämä yritykset kuitenkin epäonnistuivat; joka kerta vältti keisari aivan sattumalta sen kohtalon, joka oli hänelle ajottu. Vasta maaliskuun 13 p. 1881 häneltä riisti hengen pommi, joka viskattiin hänen vaunujaan vastaan eräällä Pietarin kadulla.

Nihilistit olivat ajatelleet, että tämän murhatyön seurauksena olisi vallankumous, joka kääntäisi nurin niskoin vanhat olot. Mutta kaikki pysyi ennallaan. He olivat ajatelleet, että uusi keisari, pelästyneenä isän kohtalosta, alistuisi ja antaisi valtakunnalle vapaamman hallitusmuodon; mutta vastauksena oli kaksinkerroin taantumuksellisempi hallitus, kaksinkerroin häikäilemättömämpi vainoileminen. Näin olivat kaikki nihilistien toiveet rauenneet. Nihilismi oli joutunut umpikujaan. Sen tunnustajat olivat neuvottomia ja voimattomia. Pienen lukumääränsä johdosta, heitä kun oli vain kouran täysi, olivat he helposti hajotettavissa. Muutamat saivat tyyssijan vieraisissa maissa, toiset nääntyivät Siperiassa tai vankiloiden kasemateissa. 1880-luku oli heille »kirottu vuosikymmen», jolloin kaikki tuntui toivottomalta.

Sillä välin taloudellinen kehitys kuitenkin edistyi tasaista kulkuaan lisäten vuosi vuodelta vallankumouksellisia aineksia Venäjän valtakunnassa. Talonpoikien yhä kasvava kurjuus oli maaperä, jossa kapinahanke helposti pääsi itämään; ja työväenluokka oli se kasvava voima, joka oli kulkeva ensimmäisenä taisteluun.

Jo keskivaiheilla 1890-lukua saattoi huomata, että Venäjän kansaan oli levinnyt uusi räjähdysaine. Joukko uusia lakkoja puhkesi ilmi ympäri maata, varsinkin Pietarissa ja Moskovan tienoissa. Saadakseen oikeata käsitystä siitä lopen kiihtyneestä mielialasta, joka vallitsi työväessä, tulee lukijan muistaa, että Venäjällä kaikki ammattijärjestöt olivat kielletyt ja että rikoslaki määräsi vankeutta kahdesta neljään kuukauteen niille, jotka olivat osallisia lakkoon. Työmiehet vaativat sillä kertaa lyhempää työpäivää, korkeampaa palkkaa ja inhimillisempää kohtelua, ja he saivat vaatimuksensa myöskin suurimmaksi osaksi täytetyksi. Tehtailijoiden täytyi tehdä useita myönnytyksiä, ja koko liikkeestä oli seurauksena uusi laki vuodelta 1897, joka määräsi maximityöpäivän 11 tunniksi ja teki lopun räikeimmistä väärinkäytöksistä tehtaissa.

1890-luvun lopussa olivat olot rauhallisemmat. Teollisuuden nopea kehittyminen teki työmiehille mahdolliseksi saavuttaa tuntuvia voittoja; näyttipä jo siltä, että he tyytyisivät pieniin taloudellisiin edistykseen ja kadottaisivat näköpiiristään suuret valtiolliset päämäärät. Mutta tällaisina pysyivät olot vain hetken. Kun Venäjän teollisuutta vuonna 1900 kohtasi liikepula, jonka johdosta työttömyys pääsi vallalle ja työpalkat alenivat, silloin leimahti liekki taas ilmi, ja liike sai aivan uuden vallankumouksellisen luonteen. Vuonna 1901 tapahtui 120 lakkoa; vuo-

sina 1902 ja 1903 ne levisivät yhä laajemmalle siirtyen paikasta toiseen ja ammatista toiseen sekä saaden vihdoin yleislakon leiman. Varsinkin Etelä-Venäjän kaupungeissa oli liike valtava; höyrylaiva-, juna- ja raitiotieliikenne pysähtyi, kaasu- ja sähkövalaistus keskeytyi, sanomalehdet jäivät ilmestymättä, kauppapuodit suljettiin, koska puotipalvelijain liittyivät lakkoon, ja kaikki elintarpeet kallistuivat tavattomasti. Koko työläisväestö joutui liikkeen pyörteeseen. Liike sai kyllä alkunsa puhtaasti ammatillisista riitaisuuksista, mutta muuttui sittemmin luonteeltaan valtiolliseksi. Tähän muutokseen oli suureksi osaksi syynä se häikäilemättömyys, jolla hallitus asettui avustamaan tehtailijoita antaen poliisin ja kasakoiden päättömästi raivota työväestöä vastaan. »Alas yksinvaltius!» ja »Eläköön vallankumous!» — sellaiset huu-dahdukset kävivät päivä päivältä yleisemmiksi. Täten tuli työväenluokan vallankumouksellinen mieliala, vielä tosin hämäränä ja epäselvänä, yhä voimakkaammaksi. Eräs läsnäolija kuvaa seuraavalla tavalla vallitsevaa mielialaa, sellaisena kuin se ilmeni Kiewissä Etelä-Venäjällä heinäkuussa 1903: »Useat työmiehet yhtyivät lakkoon asettamatta minkäänlaisia vaatimuksia. Kun esimerkiksi kysyttiin raitioiteilla palvelevalta henkilökunnalta, mitä se halusi, vastasi se: »Ei mitään». »Miksi te sitten olette tehneet lakon». »Eilen ammuttiin lakkolaisia rautatieasemalla; sentähden emme tahdo tehdä työtä tänään.» Kohta kun lakko puhkesi, vielä ennenkuin ammuttiinkaan, oli valtiollinen mieliala lakkolaisten keskuudessa kiihtynyt. Heissä saattoi huomata jotakin vaistomaista tyytymättömyyttä vallitsevaan hallitusmuotoon, joka oli varsinaisena syynä yleislakkoon. Tämä tyytymättömyys ilmeni varsin monella tavalla. »Minkätähden täällä on tehty lakko?» kysyin ensi lakkopäivänä eräältä ajurilta. »Kuinka voisi sitten olla kapinoimatta», vastasi hän, »tehtaissa ihmisiä sorretaan ja ketetään, ja kaikkialla työmiehiä kohdellaan hävyttömästi». Nämä sanat kuvaavat paraiten vallitsevaa mielialaa.»

Samoihin aikoihin terrorismi uudestaan heräsi eloon kaksikymmenvuotisen unen jälkeen. Maaliskuussa 1901 tehtiin murhayritys opetusministeriä vastaan, huhtikuussa toinen pyhän synoodin yliprokuraattori Pobjedonostsevia vastaan, joka oli taantumussuunnan etevin edustaja. Molemmat yritykset epäonnistuivat. Vasta keväällä 1902 onnistui murhayritys sisäasiainministeri Sipjagina vastaan, ja nyt seurasi joukko uusia väkivaltaisuuksia. Murhatöiden toimeenpanijana oli sosiali-vallankumouksellinen puolue, joka polveutuu vanhasta nihilistisestä ryhmästä. Tästä on tarkasti erotettava sosialidemokraattinen puolue, joka ei ainoastaan paheksu terroristista toimitapaa pitäen sitä epäviisaana ja hyödyttömänä, vaan myöskin nojautuu aivan toisiin yhteiskuntakerroksiin. Kun sosiali-vallankumoukselliset ajattelevat, että

Venäjän uudistus on alkava talonpojista, perustavat sosialidemokraatit sensijaan toivonsa pääasiallisesti teollisuustyöläisiin. 1890-luvulla oli puolueella ensimmäiset puoluepäivänsä, ja seuraavana vuonna levisivät sen opit kulovalkeana työmiesten ja osittain myös pikkuviljelijäin keskuudessa.

Näin levottomain olojen vallitessa, kun maanalaiset voimat kaikkialla tärisyttivät maaperää, alotti Venäjä tammikuussa 1904 sotansa Japania vastaan. Tämä oli epätoivoinen teko, josta riippui hallituksen elämä ja kuolema. Jos Venäjän sotajoukko palaisi voittajana ja rikkaana kunniasta ja saaliista, silloin hallituksen siveellinen arvo olisi pelastettu ja se voisi ehkä saada uhkaavan myrskyn asettumaan. Mutta hallitus joutuikin tässä uhkapelissä tappiolle. Toinen voitto luisui sen käsistä toisensa jälkeen ja vanha hallitustapa kadotti näin viimeisenkin oljenkortensa — samalla kuin valtiovelka kasvoi kasvamistaan ja loppumattomat sotaväenotot herättivät mitä syvintä tyytymättömyyttä kansassa.

Näin alkoi Venäjän vallankumoukselle uusi aikakausi. Tammi-kuun 22 p. 1905 tapahtui ratkaiseva käänne.

Jo pari päivää aikaisemmin oli Venäjällä puhjennut joukkolakko. Noin 100,000 työläistä oli lopettanut työnsä, ja he päättivät juhla-kuudessa lähteä keisarin luo pyytääkseen häntä auttamaan kansaa sen epätoivoisessa asemassa; he luottivat lapsellisesti siihen, että keisari, kunhan hän vain saisi tietää asiain oikean laadun, kohta olisi aulis ojentamaan auttavan kätensä. Surkein sanoin kuvailivat Pietarin työmiehet valituskirjeessään kurjaa asemaansa; he eivät eläneet ihmisten, vaan orjain tavoin, jotka vajosivat yhä syvemmälle kärsimyksiin, mutta eivät saaneet niistä hiiskua sanaakaan; kuolema oli heistä parempi kuin nämä loppumattomat tuskat. He olivat turvautuneet lakkoon saadakseen edes jotain mahdollisuutta elämän ylläpitämiseksi, mutta kaikkiin vaatimuksiinsa saivat he työnantajiltaan vastaukseksi, että ne olivat laittomia ja että heidän esiintymisensä oli rikoksellinen. Ken uskalsi puhua paremmista elinehdoista, hän joutui vankilaan tai karkotettiin Siperiaan. »Keisari, onko tämä sopusoinnussa Jumalan lakien kanssa, jonka nimessä sinä hallitset? . . . Sinuun asetamme viimeiset toiveemme. Älä ole kovakorvainen kansallesi; pelasta se oikeudettomuuden, köyhyyden, kurjuuden ja tietämättömyyden pohjattomasta kuilusta; suo sille tilaisuutta itse määrätä kohtalonsa; vapahda se siitä sietämättömästä taakasta, jonka virkamiehesi ovat sen hartioille sälyttäneet; revi maahan se muuri, joka erottaa sinut kansastasi — anna sen yhdessä sinun kanssasi ohjata maata! Sinä olet kuitenkin määrätty pitämään huolta kansasi onnesta, ja tämän onnen raastavat virkamiehesi meidän käsistämme. Me emme pääse siitä osalliseksi; meillä on vain onnetto-

muutta ja kurjuutta. Älä vihassa katsele rukoustemme puoleen, me emme tarkota pahaa, vaan hyvää — sekä itsellemme että sinulle, keisari!» Näin nöyrin sanoin he rukoilivat vapaampaa hallitusmuotoa ainoana keinona heidän tilansa parantamiseksi, vapaampaa hallitusmuotoa sekä muita yhteiskunnallisia oikeuksia ja uudistuksia. Siinä ilmenee tuo vanha lapsellinen katsantotapa tsaarista kansansa »pikku isänä», joka ei tahdo muuta kuin kansansa parasta, ja se ilmenee nyt viimeisen kerran Venäjän työväenluokassa. Anomuskirjeen sanamuoto oli täysin sopusoinnussa kulkueen esiintymistavan kanssa. Aseettomina he tulivat, miehet, naiset ja lapset, virsiä he lauloivat ja keisarin kuvalla koristettuja lippuja he kantoivat käsissään; ensimmäisenä kulki pappi kohottaen korkealle ristiinnaulitun kuvaa. Mutta kun he lähestyivät linnaa, oli tie suljettu. He kohtasivat läpitunkemattoman muurin sotilaita ladatut kiväärit kädessä valmiina ampumaan maahan jokaisen, joka pyrki eteenpäin. Pari tuhatta henkeä murhattiin ja noin neljä-tuhatta haavotettiin.

Tästä verta tihkuvasta sunnuntaista joukkomurhineen tuli jyrkkä raja Venäjän vallankumouksen historiassa. Kaikki tuulentuvat yhteis-toiminnasta keisarin ja kansan välillä yhteiskunnallisten olojen uudistamiseksi olivat rauenneet. Leppymätön kamppailu, taistelu elämästä ja kuolemasta oli ainoa keino, joka kansalla enään oli käytettävänä. Se suuttumus ja kiukku, jonka tämä yksinvallan viimeinen työ herätti, olivat merkinä yleiseen kapinaan, jonka vertaista ei historia tunne. Ympäri koko maan syntyi lakkoja, jotka kestivät koko kevään ja kesän, heikkenivät ajottain, mutta puhkesivat taas ilmi sitä suuremmalla voimalla, ja päivä päivältä kävi vallankumouksellinen mieliala yhä kiihtyneemmäksi. Jos työmiesten valtiollinen tajunta tähän saakka oli useimmissa seuduissa ollut hapuileva ja epäselvä, tulivat he sen sijaan nyt täysin tietoisiksi päämäärästään: se oli oleva yksinvaltiuden poistaminen ja kansanvaltaisen tasavallan perustaminen. Niissä 122:ssa venäläisessä kaupungissa, joissa yleislakko alkoi kohta tammikuun 22 päivän jälkeen, kaikui tämä vaatimus yksimielisesti kaikilta huuilta.

Hallitus horjui nähdessään tämän liikkeen ja häilyi puolelta toiselle koettaessaan saada sen tukahutetuksi. Toisinaan levitti se julistuksia kansan keskuuteen vakuuttaen hyvää tahtoaan, varottaen isänmaalle vihamielisiltä kiihottajilta, jotka vain tahtoivat syöstä Venäjän kansan turmioon. Seuraavassa silmänräpäyksessä se lähetti sotaväkeä eläimellisellä raakuudella hajottamaan rauhallisia kansanjoukkoja sekä salli pahamaineisen »mustan sotnjan» panna toimeen pöyristyttäviä juutalaismurhiaan, jota keinoa ennenkin oli menestyksellä käytetty kiihtyneen mielialan kääntämiseksi toiseen suuntaan. Mutta tällä kertaa siitä oli vain vahinkoa. Kesällä alkoivat myöskin talonpojat käydä levottomiksi ja vaatia vapaampaa hallitusmuotoa sekä suurtilojen

jakamista talonpoikien kesken. Etelä-Venäjällä ja Puolassa kävi työläisten mieliala yhä kiihottuneemmaksi; Lodzissa, Puolan suurimmassa teollisuuskaupungissa, pantiin toimeen työväenkulkueita, joihin otti osaa 50,000 henkeä, ja katujen poikki rakennettiin sulkuja, joiden ääressä suoritettiin verisiä taisteluja. Samoihin aikoihin havaittiin, että sotajoukon luotettavuus alkoi horjua. Toisin paikoin syntyi sotilaskapinoita. Toisinaan taas sotajoukot kieltäytyivät ampumasta työväkeä. Ja heinäkuussa kohotettiin punainen lippu Mustanmerenlaivaston suurimman sotalaivan mastoon.

Silloin rupesi hallitus vihdoin viimein tekemään myönnytyksiä. Heinäkuun 19 päivänä julkaistiin asetus, joka määräsi valtakunnan duuman kokoonkutsuttavaksi. Mutta tämä seikka ei voinut lähimainkaan rauhottaa levottomia mieliä. Äänioikeus oli siksi rajotettu, että koko varaton osa väestöstä oli jäänyt siitä osattomaksi, ja koko duuma oli aiijottu vain neuvottelevaksi kokoukseksi, jolla ei ollut mitään todellista vaikutusta valtion hallintoon. Seurauksena oli, että vallankumouksellinen liike leimahti kahta voimakkaampana liekkiin; uusia lakkoja pantiin toimeen ja ammattijärjestöjä perustettiin. Eivät ainoastaan palkkatyöläiset liittyneet ammattiyhdistyksiksi valtiollisine ohjelmineen, vaan myöskin lääkärit, opettajat, konttoristit, eläinlääkärit ja monet muut ainekset Venäjän sivistyneissä kansanluokissa. Varsinkin rautatievirkailijoiden liitto näytteli seuraavien tapausten aikana huomattavaa osaa.

Lokakuun lopussa puhkesi rautatielakko Moskovassa ja sen lähimässä ympäristössä. Muutamien päivien kuluessa se levisi yli koko Venäjän katkaisten kaiken liikenteen. Tähän liittyi loppumaton sarja muita lakkoja; tehtaiden ja työhuoneiden lisäksi suljettiin myöskin apteekit ja koulut, pankit ja virastot järjestänsä. Työmiesten rajut hyökkäykset yksinvaltiutta vastaan tarttuivat muihinkin kansanluokkiin. Tehtailijat ilmaisivat monin paikoin myötätuntoisuutensa työmiehiä kohtaan. Tilanhaltijat, jotka pelkäsivät talonpoikaismellakoita, jollei kansan tahtoon myönnyttäisi, vaativat laajempaa äänioikeutta. Valtiopankkiin täytyi raha-asiaiministerin itsensä saapua rauhoittamaan kiihtyneitä virkailijoita, mutta nämä vastasivat hänelle: »Mitä meidän lapsemme sanovat, jos saavat kuulla, että me tässä vaikeassa valtiollisessa pulassa olemme vastustaneet vapautta.» Sitten he jättivät huoneuston ja sulkivat pankin. Viranomaiset olivat aivan voimattomia tähän valtavaan kansanliikkeeseen nähden; lokakuun 27 p. kielsi Pietarin poliisimestari kaikki julkiset kokoukset ja käski poliisikuntaa käyttämään ampuma-aseitaan säästämättä patrooneja — ja samana päivänä oli kuitenkin Pietarissa kaksi julkista kokousta, joihin kumpaankin otti osaa 40,000 kansalaista.

Lopuksi täytyi hallituksen taipua. Lokakuun 30 päivänä julkaistiin manifesti, joka lisäsi duuman valtaa — ilman duuman suostumusta ei mikään laki enään olisi lainvoimainen — sekä laajensi ääni-oikeutta, niin että myöskin työväenluokka saattoi saada valtiopäiville muutamia edustajia; sitäpaitsi manifestissa luvattiin yhdistymis-, kokoontumis- ja sananvapaus. Nämä myönnytykset olivat varsin suuret, ja jos niihin olisi suostuttu muutamia viikkoja aikaisemmin, olisivat ne ehkä olleet riittäviä myrskyn asettamiseksi. Mutta nyt oli liian myöhäistä. Lokakuunlakkojen kautta oli vallankumouksellinen mieliala käynyt aivan liian kiihtyneeksi. Ja kaiken lisäksi todistivat muutamit väkivallanteot, joihin sotaväki ja vallanomistajat tekivät itsensä syypääksi, selvästi, kuinka vähän ihaniin lupauksiin oli luottamista. Jo seuraavana päivänä musta sotnja pani toimeen mitä karmalimpia, mitä eläimellisimpiä juutalaisvainoja 85 kaupungissa, useimmissa tapauksissa poliisin ja sotaväen avustamana, josta selvästi kävi ilmi, että hallituksellakin oli näissä mellakoissa osansa. Näin ollen levottomuutta yhä jatkui, ja Pietarin »työväenedustajain neuvosto», joka oli kokoonpantu eri työväenyhdistysten edustajista, tuli koko liikkeen keskustaksi. Tämän mahtavan vallankumouksellisen voiman tieltä täytyi vallanomistajain väistyä, ja työväenedustajain neuvosto oli hetken aikaa Pietarin todellisena hallitsijana; sen pitämässä julkisissa kokouksissa ei poliisi uskaltanut näyttäytyä. Useissa muissa kaupungeissa järjestettiin samanlaisia työväen eduskuntia. Itse maaseudullekin tunkeutui vallankumouksellinen mieliala, jonka todistaa eräs talonpoikaisedustajain kokous. Järjestöt kasvoivat päivä päivältä sekä laajuudessa että voimassa. Marraskuussa puhkesi posti- ja sähkölennätinlakko, joka täydellisesti katkaisi yhteyden eri paikkakuntien välillä. Hallitus horjui; joulukuun 5 päivänä sen täytyi vapauttaa muutamia sosialidemokraattisia agitaattoreja, jotka aikaisemmin olivat tuomitut kuolemaan, koska rautatieläisten järjestö muussa tapauksessa uhkasi julistaa kaikki rautatiet lakkotilaan. Kolme päivää myöhemmin se kuitenkin uskalsi vangita Pietarin työväenedustajain neuvoston puheenjohtajan. Vastaukseksi päätti tämä neuvosto kehottaa väestöä ottamaan kaikki saatavansa säästöpankista — ja parin päivän kuluessa otettiin tämän johdosta pankista 250 miljoonaa markkaa, joka seikka saattoi epäjärjestykseen maan koko rahalaitoksen. Nyt tunsivat hallitus itsensä kuitenkin kyllin voimakkaaksi antaakseen vallankumousliikkeelle ratkaisevan iskun; joulukuun 16 päivänä vangittiin kaikki työväenedustajain neuvoston jäsenet. Vastakohtat kärjistyivät kärjistymistään, ja ennen pitkää kävi selväksi, ettei enään voitu välttää verisiä taisteluja.

Joulukuun lopussa puhkesikin Moskovassa ankaria taisteluja. Myöskin muutamissa muissa kaupungeissa syntyi sulkutaisteluja ja veri-

siä yhteentörmäyksiä, mutta ne eivät vedä missään suhteessa vertoja tapauksille Moskovan kaupungissa. Joulukuun 20 p. alkoi yleislakko, ja jo seuraavana päivänä olivat miltei kaikki tehtaat, työhuoneet ja kauppapuodit suljetut. Samana päivänä alkoivat taistelut sotaväkeä vastaan, joka kanuunoilla rupesi ampumaan erästä rakennusta, missä parastaikaa pidettiin kokousta. Seuraavana aamuna työmiehet rakensivat katusulkuja ja lähimpinä päivinä taisteltiin melkein herkeämättä. Sotaväki osotti pirullista julmuutta; katukulmauksiin asetettiin kanuunoita, ja niillä pyhkäistiin umpimähkään pitkin katuja. Vallankumoukselliset olivat toivoneet, että joku osa sotaväestä liittyisi kapinoitseviin, mutta tämä toivo täyttyi vain hyvin pienessä määrässä; kuri oli liian ankara. Vähitellen saatiin kootuksi suurempia sotajoukkoja, ja kymmenkunnan päivän kuluttua olivat sotamiehet uudestaan valtiaina kaupungissa, ja silloin he kostivat julmasti kapinoitsijoille.

Nyt oli työmiesten vastustuskyky täksi kertaa murtunut. Tuo merkillinen vuosi 1905 oli osottanut, kuinka paljon voimaa Venäjän vallankumouksellisiin kansanaineksiin oli kätkettynä, mutta se osotti myöskin, kuinka paljon niiltä vielä puuttui, ennenkuin ne saattoivat antaa ratkaisevan iskun vanhalle hallitusmuodolle. Sitä pysähdystä vallankumouksen kehityksessä, joka nyt seurasi, käytti hallitus hyväkseen pannakseen toimeen joukkomestauksia ja joukkokarkotuksia. Mutta samoihin aikoihin alkoi kaikessa hiljaisuudessa uusi vallankumouksellinen liike työväestön ja pikkuviljelijäin keskuudessa.

Keväällä 1906 alkoivat edusmiesvaalit daumaan. Työmiehet pidättäytyivät useimmissa seuduissa valitsemasta siitä yksinkertaisesta syystä, että hallitus epäilemättä tulisi tekemään kaikki voitavansa estääkseen vapaamielisten edustajain valitsemista, joten duuma siis tulisi olemaan vain ase hallituksen kädessä. Mutta vaalien tulokset osottivat, että itse vallankumouksen esitaistelijat olivat arvostelleet vallankumouksellisen mielialan liian laimeaksi. Niissä molemmissa osissa maata, missä sosialidemokraattinen puolue täydellä todella antautui vaalitaisteluun, Siperiassa ja Kaukaasiassa, valittiin miltei yksinomaan sosialidemokraattisia edustajia. Ja kun vihdoin duuma kokoontui, suunnattiin melkein kaikilta puolilta ankaria iskuja hallitusta vastaan ja vaadittiin laajaa yhteiskunnallista vapautta ja perinpohjaisia uudistuksia. Duumasta tuli joksikin aikaa se polttopiste, johon kaikki harrastukset kohdistuivat. Yleisten valtiollisten vaatimusten rinnalla kohosi ensi sijalle vaatimus maanomistusolojen uudistamisesta. Hallitus oli toivonut saavansa uskollisia aseenkantajia talonpojista ja oli sentähden vaalilaissa suosinut maaseutua kaupunkien kustannuksella. Mutta nyt osottautui, että myöskin täällä mieliala oli varsin vallankumouksellinen. Talonpoikaisedustajat vaativat, että keisarilliselta perheeltä ja suurilta tilanhaltijoilta oli pakkoluovutuksella riistettävä heidän suuret ho-

vinsa, vieläpä ilman mitään korvausta, ja pakkoluovutetut tilat olivat sitten jätettävät kyläkuntien käytettäväksi. Duuman toiminta tarjosi vielä viimeisen tilaisuuden niiden suurten valtiollisten ja taloudellisten kysymysten ratkaisemiseksi, jotka jo olivat maksaneet niin monta tuhatta ihmishenkeä. Hallituksen piti kai nyt käsittää, ettei sillä ollut vastassaan pientä joukkoa kiihkoisia työmiehiä ja ylioppilaita, vaan koko kansa. Miten se aikoi menetellä; aikoiko se myöntyä ja siten kääntää kehityksen rauhallisemmalle raiteelle, vai aikoiko se asettua kynsin hampain uudistuksia vastustamaan? Se valitsi jälkimäisen vaihtoehdon; heinäkuun 21 p. 1906 hajotettiin duuma äkkiä oltuaan koolla vähemmän kuin neljännesvuoden.

Seuraus tästä ei ollut sellainen kuin hallitus epäilemättä oli odottanut ja varmaan myöskin toivonut; duuman hajottaminen ei synnyttänyt mitään levottomuuksia, joita silloisten olojen vallitessa olisi voitu asevoimin kukistaa. Kaikki pysyi rauhallisena, jäätävän rauhallisena. Ei sentähden, että vallankumoukselliset kansanainekset olisivat tunteet itsensä heikoiksi ja voimattomiksi, vaan päinvastoin juuri sentähden, että he olivat niin hyvin järjestyneet ja että he sentähden, tietoisina kasvavasta voimastaan, saattoivat odottaa. Heitä ei voitu pakottaa taisteluun, he tahtoivat itse valita sopivan hetken. Heillä oli vielä suuri ja pitkällinen työ suoritettavana, ennenkuin he saattoivat toivoa pääsevänsä taistelussa voitolle.

Toinen duuma kokoontui helmikuussa 1907. Vaalioikeus oli supistettu ja vangitsemisilla sekä muilla väkivallanteoilla oli hallitus koettanut pitää huolta siitä, että vaalit tulisivat sille edullisiksi. Ja kuitenkin oli tämäkin kokous hallitukselle varsin vihamielinen. Sen 519 jäsenestä kuului 122 sosialisteihin, 103 talonpoikaispuolueeseen, 76 muhametti-laisten ja puolalaisten liittoihin, jotka niinkään kannattivat äärimäistä vapaamielisyyttä, sekä 96 n. s. kadettipuolueeseen; taantumusta kannatti vain 12 duuman jäsenistä. Johtavana ryhmänä olivat kadetit, mutta huolimatta heidän suuresta taipuvaisuudestaan asettui hallitus kuitenkin itsepintaisesti vastustamaan kaikkia valtiollisia ja yhteiskunnallisia uudistuksia. Sosialidemokraattisen ryhmän peloton ja räikeä esiintyminen tarjosi vihdoinkin hallitukselle sopivan tekosyyn vapautumiseen tuosta vastahakoisesta duumasta. Se syytti sosialidemokraattisia edustajia valtiopetoksesta ja vaati heidän vangitsemistaan. Vielä ennenkuin duuma oli tehnyt päätöksensä tässä kysymyksessä hajotettiin se 2 päivänä kesäkuuta.

Vasta kolmannelta duumasta, joka valittiin aivan uuden vaalilain mukaan, vaalilain, joka, täydellisesti poiketen niistä periaatteista, mitkä lausutaan julki lokakuun julistuksessa 1905, tuntuvasti rajotti vaalioikeutta, vasta tästä duumasta sai tsaari tottelevaisen aseensa. Tällä välin olivat vainot jatkuneet mitä häikäilemättömimmällä tavalla.

Puolentoista vuoden kuluessa — toisen duuman hajottamisesta uuteen vuoteen 1908 — tuomitsivat sota-oikeudet 2,117 henkeä kuolemaan, 605 elinkautiseen pakkotyöhön, 6,020 elinkautiseen karkotusvankeuteen sekä 15,075 kuritushuoneeseen, linna-arestiin tai muuhun samantapaiseen pitempi- tai lyhempiaikaiseen rangaistukseen.

Tästä huolimatta jatkuu vallankumouksellinen agitationi ja järjestyminen. Kaikissa osissa Venäjän valtakuntaa työskennellään erinomaisen tarmokkaasti ja tulokset ovat loistavia. Kaupunkilaistyöläistön valtaa yhä voimakkaampi luokkatietoisuus ja sosialistinen henki, ja maaseudullakin leviää vallankumouksellinen mieliala yhä laajemmalle puutteenalaisten talonpoikien keskuudessa. Ne valemyönnytykset, joilla hallitus on koettanut rauhoittaa heitä — jakamalla esim. heille maata ylen kalliista hinnasta — eivät ole johtaneet toivottuun tulokseen, vaan ovat päinvastoin olleet omiaan avaamaan heidän silmänsä huomaamaan, kuinka toivoton heidän tilansa on vanhan hallitustavan vallitessa. Todistuksena siitä, kuinka laajalle levinnyt hallitusvastainen henki on maaseudun asukkaissa, ovat osaltaan vaalit kolmanteen duumaan. Vaikka kaksi kolmannesta maaseudun entisistä äänivaltaisista jäsenistä oli kadottanut äänioikeutensa, oli kuitenkin niistä 15,000 valitsijamiehestä, jotka talonpojat saivat määrätä, ainoastaan 35 mieleltään taantumuksellisia, kun sensijaan kaikki muut liittyivät joko sosialistisiin puolueihin tai useimmissa tapauksissa uudistusmieliseen talonpoikaispuolueeseen. Tämän epäselvän ja epävarman vallankumouksellisen mielialan lujentaminen ja sen kehittäminen sosialistiseen henkeen, niin että se kykenee tekemään voimakasta vastarintaa vallitsevaa valtiollista ja taloudellista järjestelmää vastaan — tässä tehtävä, joka ensimmäiseksi on suoritettava, jos mieli päästä voitolle siinä mahtavassa taistelussa, jonka tulevaisuus tuo mukanaan.

Kun ratkaiseva ottelu vihdoin tulee, niin ei ole epäilemistäkään, että itsevaltiasta virkamiehistöä ja sotapäällystöä vastaan nousee ennen kaikkia muita kansanluokkia työväestö yhtenä miehenä; heihin liittyy sitten pääosa talonpojista ja melkein koko »intelligenssi», s. o. ylioppilaat, lääkärit, opettajat, insinöörit j. n. e., kansanaines, joka näyttölee tärkeitä osaa Venäjän yhteiskuntaelämässä, sekä vihdoin varsin huomattava osa tehtailijoista ja erittäinkin tilanhaltijoista, ei sentähden että he olisivat mitenkään erikoisesti ihastuneet kansanvaltaiseen hallitusmuotoon, vaan koska he käsittävät, ettei enään voi jatkua samalla tavalla kuin ennen, ja koska he pelkäävät, että he muuten menettävät sekä henkensä että tavaransa. Epätietoista on kuitenkin, kuinka suuriin muutoksiin kansanvaltaiseen suuntaan toiset kansanainekset antavat kannatustaan. On siis toistaiseksi epävarmaa, tyydytäänkö perustuslailliseen yksinvaltaan vai vaaditaanko tasavaltaa, tuleeko eduskunta

kaksikamariseksi vai yksikamariseksi, myönnetäänkö yleinen äänioikeus vain miehille vai sekä miehille että naisille.

Kummalliselta tuntuu mielikuvituksessa seurata niitä näytelmiä, jotka jo nyt ovat suoritettut. Niissä näkyy mitä kirjavin moninaisuus kaikellaisia vallankumouksellisia taistelutapoja; aateliskartanoita on ryöstetty kuten keskiaikaisissa talonpoikaissodissa, katusulkuja rakennettu kuten 1848, pommeja heitetty kuten 30 vuotta takaperin, pankki-ryöstöjä on pantu toimeen, sotilasmellakoita on tapahtunut, sotalaiva »Knjas Potjemkin» on purjehtinut vallankumouksen lippu mastossaan ympäri Mustaaamerta, kirjaltajat ovat kieltäytyneet latomasta taantumuksellisia lehtiä, ja ennen kaikkea yleislakko on aikaisemmin kuulumattomalla voimalla pitänyt koko yhteiskunnan kahleissa useiden kuu-kausien aikana. Ja kummallista on myöskin nähdä, kuinka epävarmaksi hallitus tuntee itsensä. Joka hetki se vaihtaa menettelytapaa, toisella kertaa koettaen tukehtuttaa kaikki uudistuspyrinnöt verivirtoihin, toisella taas suostuen laajoihin myönnytyksiin, mutta aina liian myöhään. Ja jokainen isku, jonka se on kohdistanut vallankumousta vastaan, on vain houkutellut esiin uusia vihollisia ja synnyttänyt katkerampaa vihaa sitä vastaan.

Tästä sekavasta, verisestä kaoksesta kasvaa esiin uusi Venäjä, kuten vedenpaisumuksen kauhuista kohosi uusi maailma.

KANSALLISUUSKYSYMYKSIÄ.

Kansallisuus, sellaisena kuin se nykyaikana on olemassa, ja koko se tunne- ja ajatusmaailma, joka on sen kanssa yhteydessä, on uuden-aikainen käsite, joka on syntynyt verrattain myöhään ja yhä edelleenkin on alituisen kehityksen alainen. Nykyään me ajattelemme aivan toisin tähän kuuluvista kysymyksistä kuin 100 vuotta takaperin; ja kuitenkin kansallisuustunne vielä tänäpäivänäkin on juuri etsimässä itselleen uusia polkuja yhteiskuntaelämässä.

Jotta voisimme ymmärtää koko tätä kehitystä, on meidän ensin otettava selville, minkälainen se historiallinen prosessi on, jonka kautta nykyinen kansallisuus on syntynyt.

Vielä niin myöhään kuin keskiajalla on vain muutamia hajanaisia viittauksia nykyajan kansallisuuskäsitteeseen. Väestö oli silloin hajonnut useaan pieneen kyläkuntaan, joilla kullakin oli taloudellisesti itsenäinen asemansa; nämä kyläkunnat eivät olleet missään tekemisissä toistensa kanssa, vaan asettuivat epäluuloiselle kannalle kaikkia vieraita vastaan. On aivan mahdotonta ajatellakaan, että hämäläiset ja karjalaiset talonpojat taikka etelähämäläiset ja pohjoishämäläiset olisivat olleet samallaisen yhteenkuuluvaisuudentunteen elähtyttämiä kuin meidän alkoinamme; he ovat itse asiassa tunteet itsensä yhtä vieraiksi toisilleen, kuin jos he olisivat asuneet aivan eri maissa ja puhuneet kahta eri kieltä. Ainoa side, joka yhdisti heidät toisiinsa, oli valtiomahti; mutta valtiomahti rajotti toimintansa vain siihen, että se kokosi veroja ja vaati sotapalvelusta. Koko se järjestelmä juriidisia, yhteiskunnallisia ja sivistyksellisiä laitoksia, jotka johtavat alkunsa valtiosta ja jotka alituisesti vaikuttavat yksityisten kansalaisten elämänjuoksuun, oli silloin vielä tuntematon. Vain sotaretkillä joutuivat eri seutujen asukkaat lähemmäksi toisiansa, mutta tällöinkin paikalliset eroavaisuudet kävivät huomattaviksi; eri kihlakuntien miehet taistelivat eri joukoissa. Ja jos toiselta puolen sotaretki saattoikin olla omiaan jossain määrin kehittämään yhteenkuuluvaisuudentunnetta eri seutujen asukasten välillä, saattoi se kuitenkin toiselta puolen myös-

kin enentää keskinäistä vastenmielisyyttä ja eripuraisuutta, kun ihmisten täytyi jättää kotinsa ja kontunsa lähteäkseen puolustamaan naapurin peltoja ja maita; tässä on epäilemättä syy niihin lukuisiin kapinoihin ja mellakoihin, jotka olivat niin tavallisia keskiajalla.

Ainoat kansanainekset, joiden yhteiskunnalliset harrastukset ulettuivat yli näiden ahtaiden rajojen, olivat papisto ja aatelisto. Mutta ei kumpikaan näistä saattanut olla varsinainen kansallisen tietoisuuden kannattaja. Papisto oli yleismaailmallinen; suomalainen pappi tunsivat olevansa yhtä läheisessä suhteessa saksalaiseen ja ruotsalaiseen kuin johonkin muuhun suomalaiseen pappiin; sivistyskielenä oli kaikkialla latina, hengelliset harrastukset ja tehtävät olivat niinkään kaikkialla samat. Ja aatelismiehet taas olivat koko yhteiskunnalliselta asemaltaan paljon enemmän ruhtinaan palvelijoita kuin kansansa edustajia; he tunsivat itsensä »herrasmiehiksi», toisin sanoen »herran», s. o. kuninkaan, »miehiksi», ja sitä herraa, jota he enemmän tai vähemmän vapaaehtoisesti olivat ottaneet palvelukseensa, täytyi heidän seurata, ottamatta ollenkaan huomioon, oliko se maalle hyödyksi vai ei. Vielä varsin myöhään uudella ajalla tavataan aatelissäädystä rippeitä tästä samaisesta feodaalisesta ajatustavasta. Vasta ulkonaisten olojen pakosta herää vähitellen kansallistunne. Niinpä esimerkiksi kaikille Skandinavian maille oli aivan tuiki tärkeätä, että Hansakaupungeilta riistettiin se johtava asema, jonka ne olivat hankkineet itselleen Skandinavian markkinoilla. Mutta Hansakaupunkien valta oli vain murrettavissa, jos valtiomahti kävi kyllin vahvaksi ja sotajoukko ynnä laivasto olivat kyllin voimakkaat sekä maa oli taloudellisesti turvattu. Jokainen lybeckiläisistä saatu voitto, jokainen valtiollinen toimi, joka oli omiaan kohottamaan valtakunnan arvoa ulospäin, jokainen sisällinen uudistus, joka lujensi ruhtinaan asemaa ja vähensi eri maakuntien väliset erikoisharrastukset, oli kotimaisten kauppiasten silmissä kansallinen voitto. Heidän omat taloudelliset harrastuksensa ja heidän maansa kansalliset harrastukset sulivat yhteen. Ja koska kauppiassäädyn harrastukset olivat sopusoinnussa ajanvirtauksen kanssa, niin se saattoi temmata muut kansankerrokset mukaansa ja levittää aatteensa ja tunteensa yhä laajempiin piireihin. Täten syntyi ensi kerran laajaperäinen kansallinen liike, samalla kuin uudenaikainen valtiomahti tarjosi kansallisuudelle sen ulkonaiset puitteet.

Kehitystä olivat erikoisesti omiansa edistämään ne uudistukset sotalaitoksen alalla, jotka näihin aikoihin pantiin toimeen. Mikäli jousi ja nuoli saivat väistyä ruudin ja kuulien tieltä, sikäli kävi aatelisto yhteiskunnallisesti tarpeettomaksi. Raskasaseinen ratsuväki vaihtui jalkaväkeen. Aatelismiesten merkitys maan puolustajina oli loppunut, ja heidän entinen omavaltaisuutensa saatiin näin ollen masennetuksi. Puoleksi itsenäisistä heimoruhtinaista, jotka aina oli-

vat olleet valtion yhteydelle perin vaarallisia, muuttuivat he nyt useereiksi ja valtion virkamiehiksi.

Ne valtiot, jotka täten syntyivät keskiajan vaihtuessa uuteen aikaan, eroavat tietysti varsin tuntuvasti koko olemukseltaan nykyajan kansallisuusvaltioista, joiden edeltäjiä ne ovat. Ruhtinasten yksityiset harrastukset ja kauppiasten kapitalistiset pyyteet määräsivät koko politiikan suunnan; varsinaiset kansalliset näkökohdat tulivat vain harvoin huomioon otetuiksi. Kukin ruhtinas koetti laajentaa maa-alueitaan ottamatta ollenkaan huomioon vallotettujen kansojen kieltä, sivistystä ja valtiolaitosta. Kun ruotsin kuninkaat 17:nnessä vuosisadalla laskivat valtansa alle suuren osan Saksan Itämerenmaista, oli puhdas vallanhimo tähän tekoon ulkonaisena syynä. Sen rinnalla on kuitenkin huomattava ylempien luokkien taloudelliset edut; nämä halusivat nimittäin laajentaa markkinoita saadaksensa rautatuotteensa myydyksi ja viljaa ostetuksi. Aivan samalla tavalla seisovat suurvaltojen kapitalistit nykyaikana eurooppalaisen siirtomaapolitiikan takana.

Vasta vuosien vierieissä alkoivat yksityiset valtiot saada erikoisen kansallisen leiman. Ja varsinkin tulee yhteinen kieli päivä päivältä tärkeämmäksi. Erittäinkin valtiovallan keskittäminen ja ne monet erilaiset tehtävät, joista valtio ottaa pitääkseen huolta, tekevät yhteisen kielen erittäin toivottavaksi, jotta hallituskoneisto voisi säännöllisesti toimia. Niin kauan kuin valtio rajotti toimintansa pääasiallisesti verojenkantamiseen antaen muuten kunkin yhteiskunnan vapaasti pitää huolta itsestään, oli kielellisistä erilaishuuksista sangen vähän haittaa. Aivan toisin on asianlaita nykyään, kun yhä useammat yhteiset laitokset ulottavat toimintansa yhteiskuntaelämän kaikille aloille. Kansanaines, joka ei ymmärrä eikä puhu maan kieltä, on suorastaan haitaksi; ei enään olla taipuvaisia vallottamaan vieraskielisiä maa-alueita; ja missä tämä kuitenkin sotilaallisista tai taloudellisista syistä tapahtuu, siellä koetetaan kouluopetuksen kautta ja muilla keinoin tukahuttaa entinen kieli ja pakottaa asukkaat kielellisesti sulautumaan vallitsevaan kansallisuuteen. Yksikielisyys on ihannetila, jota kohti pyritään; ja vain niissä maissa, joissa sen käytännöllinen toteuttaminen on suorastaan mahdoton, kuten Belgiassa, Schweizissä ja Itävallassa, jätetään tehtävä ratkaisematta.

Voimakkaana kiihottimena kansallisen itsetunnon heräämiseksi vaikuttaa kansallinen kirjallisuus, joka tunkeutuu kansan syviin riveihin. Kuinka suuresti onkaan Lutherin raamatunkäännös ja postilla vaikuttanut saksalaisen kansallistunnon varttumiseksi! Täten kehittyy yhteinen kirjakieli, joka leviää kaikkiin osiin maata riippumatta paikallisista murteista. Ja toiselta puolen taas kielellisen yhteenkuuluvaisuuden tunne herättää ylevämmän tunteen sivistyksellisestä yh-

teenkuuluvaisuudesta. Kansakunnan jäsenet kaikista osista maata ja kaikista yhteiskunnan kerroksista käyttävät samaa kirjallisuutta; he niin sanoaksemme kohtaavat toisensa siinä; he omaksuvat sen muodot ja he eläytyvät sen aatteihin, jotavastoin vieras kirjallisuus vain vaivoin ja vain osittain pääsee tunkeutumaan heidän pariinsa.

Näin on suurissa piirtein nykyajan kansallisuus syntynyt. Se on puhtaasti historiallinen ilmiö, joka olennaisesti kuuluu kapitalismin aikakauteen, sivistystuote, ei luonnontuote. Isänmaanrakkaus ei ole synnynnäinen tunne niinkuin rakkaus miehen ja naisen välillä tai äidinkokous; se on saavutettu ja se on kehittynyt vasta määrättyissä historiallisissa oloissa — joka tietenkään ei estä, että se voi olla yhtä voimakas ja terve kuin mikä muu tunne tahansa.

Kuten kansallisuustunne on historiallisen kehityksen tuote, siten se myöskin historiallisen kehityksen edetessä muuttuu luonteeltaan ja olemukseltaan. Se kansallisuustunne, joka on vallannut nykyaikaisen ihmisen, on varsin suuresti poikkeava siitä, joka meidän isovanhempiemme aikana vallitsi. Näin ollen syntyy itsestään kysymys: »Mihin suuntaan vaikuttaa nykyajan kapitalistinen yhteiskuntatalous kansallisuustunteeseen nähden?»

Kapitalismi se ensi kehitystasollaan loi kansallisuuden tämän sanan nykyisessä merkityksessä ja samalla myöskin itsetietoisesta kansallisuustunteesta. Sillä erää ja vielä paljon myöhemminkin kohdistui pääomien toiminta yksinomaan tai melkein yksinomaan kauppa-elämään, tavaroiden vaihtamiseen; se ei vielä ullettanut tuotantoon, tavaroiden valmistamiseen. Se yhdisti näin ollen kansakunnat valtiolliseksi kokonaisuudeksi; vanhat aitaukset, jotka olivat erottaneet toisen kylän, toisen kaupungin ja toisen maakunnan toisesta, kaatuiivat tavaratalouden tieltä, samalla kuin ne rajat, jotka erottivat valtiokunnat toisistaan, kävivät yhä vahvemmiksi; voimakas keskushallinto tuli siksi ulkonaiseksi kahleeksi, joka sitoi kansakunnan jäsenet toisiinsa.

Aivan toisella tavalla on pääomien vaikutus nykyaikana, jolloin ei kapitalistinen tavaravaihto vaan kapitalistinen tavarantuotanto on vallitsevana yhteiskunnassa. Kuten pääomat ylempänä mainitussa muodossansa olivat omiansa luomaan kansallista itsetietoisuutta, siten ne päinvastoin nykyisessä muodossansa uhkaavat hävittää koko tämän tietoisuuden. Kun ne aikaisemmin tasottivat vallitsevat erotukset ja murttivat aitaukset, siten ne nykyään synnyttävät uuden, paljon syvemmän ja paljon uhkaavamman juovan kuin milloinkaan ennen, juovan, joka ei ole paikallinen vaan yhteiskunnallinen luonteeltaan, juovan kapitalistien ja köyhälistön, tilattomien ja tilallisten välillä. Kapitalistinen tuotantotapa silpoo kansallisuuden kahdeksi eri kansallisuudeksi — kahdeksi kansakunnaksi, joilla ei ole mitään yhteisiä harrastuksia,

joiden tavat, ajatukset ja tunteet ovat toisilleen yhtä vieraat kuin jos he asuisivat eri ilmapiireissä tai eri kiertotähdissä, kahdeksi kansakunnaksi, joiden jäsenet syntyvät eri tavalla, elävät erilaisesta ruuasta, ovat omaksuneet erilaiset elintavat ja hallitaan eri lakien mukaan», kuten englantilainen valtiomies ja runoilija Disraeli jo puoli vuosisataa tapakerin lausui.

Sen sisäisen hajaantumisen, jonka kapitalistinen tuotantotapa synnyttää, täytyy vaikuttaa heikentävästi kansallisuustietoisuuteen. Saman kansan jäsenet seisovat vastakkain sovittamattoman ristiriidan erottamina, taistelevat toisiaan vastaan alituista kansalaissotaa, joihin kummankin asianosaisen tulee mikäli mahdollista hankkia itselleen etuja toisen kustannuksella.

Ja sitä vaarallisemmaksi käy tämä luokkataistelu kansallistunteelle sen johdosta, että sen koko luonteeltaan välttämättömästi täytyy olla kansainvälinen. Pääoma itse on kansainvälinen. Se on itse kansainvälinen, ja sentähden se kaikissa maissa synnyttää samallaisen juovan eri kansankerroksien välillä. Kaikkialla seisovat omistava luokka ja varattomat aivan samalla tavalla vastakkain, ja näin he molemmat vaistomaisesti luovat silmänsä yli oman isänmaansa rajojen ja seuraavat yhä kasvavalla myötätunnolla tovereittensa taistelua vieraisissa maissa. Nykyisten taloudellisten olojen vallitessa vaikuttavat yksityisissä maissa saavutetut voitot tai niissä kärsityt tappiot edistävästi tai lamauttavasti kaikissa muissakin maissa. Kapitalistien keskuudessa käy tämä kansainvälinen yhteenkuuluvaisuudentunne heikommaksi sen johdosta, että yhä kärjistyvä kilpailu synnyttää heissä vihamielisyyttä ja kateutta; he tuntevat tyydytystä, kun heidän kilpailijoilleen vieraisissa maissa käy huonosti, koska heidän omat tavaransa tässä tapauksessa saavat paremman menekin. Mutta niin pian kuin heitä kohtaa uhkaava vaara kasvavan sosiälistisen työväen luokan puolelta, pääsee yhteenkuuluvaisuudentunne voitolle ja eri maiden työnantajat auttavat toisiaan työläisiä vastaan. Työväen keskuudessa sensijaan kansainvälinen myötätuntoisuus astuu selvästi näkyviin ja vahvistuu lakkaamatta. Ja tämä työväenluokassa herännyt tunne vieraisissa maissa taistelevia tovereja kohtaan on jaloimpia ja ihanimpia ennätyksiä, joita nykyajan sivistys on saavuttanut.

Kun työläiset ja heidän valtiollinen järjestönsä sosialidemokratia kuitenkin, huolimatta kansainvälisestä luonteestaan, ovat syvällisen kansallisuustunteen läpituokemat, niin tämä on seurauksena eräästä toisesta virtauksesta, joka niinkään johtuu nykyajan yhteiskunnallisesta kehityksestä. Koko kansallisuustajunnan sisällitys muuttuu nimittäin toisellaiseksi, sen johdosta että kansainvälinen elämä käy rikkaammaksi ja voimakkaammaksi.

Entisinä aikoina, jolloin kansainvälinen liike oli verrattain vähäinen ja ihmiset vain harvoin muualla kuin suurkaupungeissa tulivat tekemisiin vieraiden kanssa, silloin saattoi helposti kehittyä vihamielisyudentunne, joka oli kansallisuustunteen tärkeimpänä tekijänä. Kaikki vieraat olivat vihollisia ja kansallisuuden ensi tehtävä oli liittyä lujemmin yhteen vihollista vastaan. Isänmaanrakkaus ja sotainnostus, kansallisuustunne ja kansallisviha olivat käsitteitä, jotka jotakuinkin vastasivat toisiaan.

Aivan toisin on asianlaita nykyään, jolloin kulkuneuvot ja sanomalehdistö päivä päivältä saattavat meidät ikäänkuin lähemmäksi vieraita maita. Me emme enään pidä vieraihin kansallisuuksiin kuuluvia ihmisiä vihamielinämme; me käsitämme heidät samanlaatuiseksi ihmisiksi kuin itsekkin olemme, jos kohta heidän kielensä onkin meille outo ja monet piirteet heidän henkielämässään ja sivistyksessään ovat meille vieraita. Me luemme sotamiesten kärsimyksistä venäläis-japanilaisessa sodassa tunteilla, jotka kyllä ehkä voimakkuudeltaan, mutta eivät laadultaan, eroavat niistä tunteista, jotka meidät valtaisivat, jos olisi kysymys omista maanmiehistämme. Me seuraamme Venäjän vallankumouksen kehitystä, ikäänkuin se tapahtuisi omien ikkunaimme edessä. Sana »ihminen» on saanut entisestään muuttuneen merkityksen.

Ja juuri tämä kansainvälinen ymmärtämys ja myötätuntoisuus vaikuttaa lujentavasti omaan kansallisuustajuntaan.

Nykyajan ihminen ei opi ainoastaan paremmin tuntemaan vieraita kansallisuuksia, vaan hän tutustuu myöskin niiden kautta omaan kansallisuuteensa. Hän ei opi tuntemaan ainoastaan niitä yhtäläisyyksiä, jotka sitovat hänet ja hänen maamiehensä vieraisiin kansoihin, vaan myöskin ne eroavaisuudet, jotka erottavat ne toisistaan. Paraiten tuntee tämän se, joka kauan aikaa on asunut vieraassa maassa. Hän pääsee harvoin kotiutumaan, ja joka tapauksessa vasta pitkällisen ja vaikean mukautumisprosessin jälkeen. Puuttuu jotakin, jota ei saata käsittää eikä selittää, mutta jonka aina tuntee. Eivät ainoastaan venäläiset ja italialaiset mitä hämmästyttävimmällä tavalla arvostele toisin kuin tanskalaiset, käytä toisia puhetapoja, katsele taidetta ja luontoa toisin silmin; myöskin saksalaiset ja englantilaiset, vieläpä norjalaiset ja ruotsalaisetkin eroavat tässä suhteessa tanskalaisista. Itse kansallisuusluonne, tai oikeammin luonteensävy on erilainen. Tuntee itsensä eristetyksi, irtitemmatuksi luonnollisesta ympäristöstään; jonkullainen kansallinen koti-ikävä valtaa mielen. Kotimaan olot pukeutuvat omituisiin, lämpimiin väreihin. Ja kaikki tämä tekee kansallisuustajunnan niin syvälliseksi, että ainoastaan kansainvälinen vuorovaikutus sen sellaiseksi voi tehdä. Tässä ei ole mitään kansallisuusuusvihaa, vaan ainoastaan vahvempaa yhteenkuuluvaisuustunnetta

omien kansalaisten kanssa. Sama tunne voittaa sijaa vähitellen koko kansakunnassa, mikäli sen näköpiiriin tunkeutuu uusia kansoja ja uusia sivistysmuotoja.

Eikä tämä seikka herätä vain kansallisuustajuntaa uuteen elämään, vaan se tekee myöskin kansallisen edesvastuuntunteen voimakkaammaksi.

Ihmiskunta edistyy lakkaamatta. Tässä edistyksessä olemme kaikki osallisia. Jokainen edistysaskel, tapahtukoon se missä osassa maapalloa tahansa, on suuremmassa tai vähemmässä määrässä kansainvälinen. Mutta kuitenkin sen merkitys on suurin sille kansalle, jonka keskuudessa se on tehty. Oman kansan yksilölliset piirteet kuvastuvat siinä. Ajateltakoon esimerkiksi Norjan nykyaikaisia runoilijoita, ensikädessä Ibseniä, ja toiseksi miehiä sellaisia kuin Björnsonia, Lieä, Hamsunia; he ovat kirjailijoita, joiden teoksia luetaan kaikissa sivistysmaissa ja joiden aatteet saavat ihailijoita ja kannattajia maailman osissa; ja kuitenkin heissä on vahva kansallinen leima; he eivät muodosta mitään koulukuntaa, mutta he kuvastavat kukin osaltansa henkisiä virtauksia, jotka ovat laajalle levinneet norjalaisessa yhteiskunnassa. Tai ajateltakoon sitä englantilaista taideteollisuusvirtausta, joka liittyy nimiin sellaisiin kuin Ruskiniin, Morrikseen ja Craneen; sen edellytyksinä ovat englantilaiset tavat ja englantilainen kansallisuusluonne. Sama on myöskin laita puhtaasti aineellisten edistysten. Tanskalaisen talonpoikien osuustoimintaliike ja tanskalaisten työmiesten ammattiyhdistysliike ovat kumpikin omalla tavallaan kansallisia. Itse kaikkein kansainvälisinkin nykyajan henkisistä liikkeistä, sosialidemokraattinen työväenliike, on eri maiden valtiollisten olojen, yhteiskunnallisten ehtojen ja kansallisten piirteiden vaikutuksen alainen. Sen sisällys ja päämäärä on kaikkialla sama, mutta sen toimintamuodot ovat erilaiset. Saksassa sosialidemokratia kulkee aivan toisia teitä kuin Englannissa, jossa työväenluokalla on äärimmäisiin saakka kehittynyt »käytännöllinen» taju ja tuiki vähän »teoreettista» harrastusta. Tanskalaisessa työväenkokouksessa jäisivät kuulijoiden mielet aivan koskemattomiksi agitationiesitelmästä, joka syyttää herkkämielisten italialaisten työmiesten povet ilmiliikkiin.

Kukin tuntee itsensä näin, huolimatta voimakkaasta kansainvälisestä yhteenkuuluvaisuuden tunteesta, sidotuksi siihen kansalliseen sivistyspiiriin, jossa hän on kasvanut ja johon hän on tutustunut sen hienoimpia vivahduksia myöten. Täällä on hänen toiminta-alansa. Ei siinä merkityksessä, että hän tuntisi tarvetta sulkeutua vieraan sivistyksen vaikutukselta; päinvastoin, kuta enemmän selkoselälleen ovat suureen maailmaan avataan, sitä enemmän tilaisuutta hänellä on vastaanottaa uusia vaikutelmia, joita hän voi hedelmöittää ja sulattaa kansalliseen sivistykseen. Tämä koskee yksityisiä suuria miehiä, joiden toiminta

alottaa uuden aikakauden kansan sivistyselämässä — ajatelkaammepa vain Holbergia ja Brandesia, mainitaksemme kaksi esimerkkiä Tanskan sivistyshistorian alalta. Mutta se koskee myöskin koko kansaa sellaisenaan, niitä miljoonia yksilöitä, jotka kukin alallansa ovat osallisenä maan kohottamisessa korkeampaan sivistykseen.

Tällä tavalla saavat ihmiset aivan uusia ihanteita, tällä tavalla kehittyä sarja uusia tunnearvoja. Kansallisuus sivistyksellisenä kokonaisuutena on se päämäärä, joka häämöttää nykyajan ihmiselle. Jokainen työ, joka vaikuttaa tähän suuntaan, jokainen edistys kansallisessa sivistyksessä täyttää mieleemme ilolla ja ylpeydellä, jotavastoin kaikki, joka on omiaan heikentämään kansallista sivistystä, kohottaa häpeän punan poskillemme. Syntyy syvä edesvastuuntunne, joka velvottaa itsekutakin kansakunnan jäsentä voimiensa mukaan tekemään työtä kansansa kohottamiseksi todelliseksi sivistyskansaksi.

Siten kehittyä kansallisuustietoisuus ja kansallistunne vähitellen sisällykseltään uudeksi, hienoksi ja korkeammaksi; ja tämän henkisen kehityksen varsinaisena kannattajana on etukädessä sosialidemokratia, kansainvälinen sosialidemokratia.

Socialidemokratian lopullisena päämääränä on kaikkien luokkavastakohtien poistaminen; se tahtoo muuttaa yhteiskunnan, joka nykyään on hajaantunut toisilleen vihamielisiin ryhmiin, sopusointuiseksi kokonaisuudeksi, jossa asuu vapaita, taloudellisesti tasa-arvoisia kansalaisia — eli toisin sanoen, se pyrkii toteuttamaan sitä yhteiskuntamuotoa, jonka pitäisi olla kaikkien tosi kansallisten harrastusten lopullisena ihanteena. Sillä kuinka sisäisesti voimakkaaksi onkaan kansa tuleva, kun kaikki aineelliset erilaisuudet ja vastakohtat katoavat ja taistellaan vain henkisillä aseilla henkisistä kysymyksistä! Ja kuinka syvälliseksi onkaan kansallinen tietoisuus tuleva, kun se henkinen sivistys, jolla on juurensa kansallisessa elämässä, on tuleva koko kansan omaisuudeksi eikä rajotu kuten nykyään vain muutamiin harvoihin sen jäsenistä. Vasta sosialismi pystyy tasottamaan kaikki taloudelliset juovat ja ratkaisemaan tämän suuren kysymyksen, pystyy asettamaan kaikki kansakunnan jäsenet samaan asemaan kansan korkeimpiin sivistysarvoihin nähden.

Kuten socialidemokratian tulevaisuudenunelmien toteuttaminen on suuremmoisella tavalla edistävä kansallista kehitystä, siten vaikuttaa myöskin se käytännöllinen työ, joka socialidemokraattiselta taholta nykyään suoritetaan vallitsevan yhteiskuntaelämän puitteissa, samaan suuntaan.

Jokainen niistä uudistuksista, joihin järjestynyt työväestö pyrkii ja jotka se vähitellen toteuttaa, on omiansa rikastuttamaan kansallista sivistystä, niin hyvin aineellista kuin henkistä. Ajatelkaamme socialidemokratian pyrkimyksiä koululaitoksen parantamiseksi, lasten suojele-

miseksi rasittavalta työltä, sairashoidon parantamiseksi, iäkkäiden ja työttömien avustamiseksi, köyhäinhoidon inhimillistytämiseksi, yhteiskunnallisen terveydenhoidon uudistamiseksi j. n. e., jotka kaikki tarkoittavat hyvinvoinnin kohottamista alemmissä yhteiskuntakerroksissa; ajatelkaamme ammattiyhdistysten toimintaa palkkojen kohottamiseksi ja työpäiväin supistamiseksi; mitä edellytyksiä se näin luokaan terveemmän, elinvoimaisemman ja älykkäämmän työväenluokan syntymiselle! Ajatelkaamme taistelua valtion ja kunnan kansanvaltaistuttamiseksi; tällä taistelulla ei ole merkitystä ainoastaan tuleviin yhteiskunnallisiin uudistuksiin nähden, vaan se aikaansaa edistyksiä myöskin puhtaasti kansallisessa suhteessa; sillä ei voida ajatella katkerampaa ivaa kansallisuusaatetta vastaan kuin epätasainen äänioikeus, joka jakaa kansan kahteen tai useampaan ryhmään hyvinvoinnin suuruuden mukaan, jakaa kansakunnan ensimmäisen ja toisen luokan kansalaisiin.

Taikka ajatelkaamme — mainitaksemme yhden ainoan esimerkin, joka selvästi osoittaa, kuinka työväenluokan ja koko kansan edut itse asiassa viime kädessä ovat aivan samat — vaatimusta laissa säädetyistä 8-tunnin työpäivästä! Sillä 8-tunnin työpäivä on jotain paljon enemmän kuin tavallinen yhteiskunnallinen uudistus; se on — kerran toteutettuna — kohottava sivistystasoa hämmästyttävällä tavalla. Kun tämä päivä koittaa, on köyhälistö ennen aavistamattomalla tavalla ottava osaa sivistyselämän kohottamiseen. Onko ihmeteltävää, että työmies, jonka elämä nykyään ei ole mitään muuta kuin ainaista raadantaa, kadottaa kaikki korkeammat harrastukset; — se runous, jonka hänen isänmaansa runoilijat kirjottavat, se taide, jonka hänen isänmaansa maalajat ja kivenveistäjät luovat, ne aatteet, jotka hänen isänmaansa tiedemiehet herättävät, ovat kaikki olemassa muita kuin häntä varten; hän on niistä suljettu pois, jollei muuten niin ainakin väsymyksensä, työn tuottaman uupumuksen johdosta; hänen osalleen tulee vain raadanta ja jokapäiväinen leipä. Kerrassaan toinen on asianlaita, kun hän saa riittävästi aikaa tunkeutuakseen maansa kansalliseen sivistykseen, kun hän saattaa lukea sen kirjallisuutta, katsella sen taidetta ja tutustua sen tieteellisiin aatteihin; kuinka suuressa määrin onkaan silloin hänen kansallistunteensa lujentuva ja syvennyvä; vasta silloin hänessä voi herätä halua ja kykyä itse puolestaan työskentelemään kansallisen elämän kehittämiseksi.

Näin on siis sosialidemokratia toiminnassaan puhtaasti kansallinen tämän sanan todellisessa ja syvällisemmässä merkityksessä, se tähtää nimittäin kansakunnan kohottamiseen niin hyvin sivistyksessä kuin itsenäisyydessä. Ja sosialismia vastustavat aatesuunnat johtavat itse asiassa tekoihin ja virtauksiin, jotka ovat suorastaan vahingollisia kansallisuusaatteelle.

Sosialidemokratia on kyllä kansainvälinen ja sen täytyy välttämättömästi sellaisena pysyä. Mutta »kansainvälisyys» ja »vihamielisyys omaa kansallisuutta vastaan» ovat kaksi aivan eri asiaa.

Samalla kuin itsetietoinen työmiesluokka yhä suurenevalla mielenkiinnolla ja myötätunnolla seuraa toverien taistelua vieraisissa maissa ja tilaisuuden sattuessa ojentaa heille auttavan kätensä tai itse saa heiltä tarvittavaa apua, samalla se pääsee yhä selvempään tajuntaan niistä edesvastuullisista tehtävistä, joita sillä on suoritettavana oman kansan puitteissa. Uudenaikainen puhdistunut kansallistunne löytää tässä toiminnassa hedelmällistä maaperää. Sosialidemokratiassa ei ole rahtuakaan kansallisvihaa, ei vähintäkään chauvinistista yltiöpäisyyttä. Se panee jyrkän vastalauseensa sellaista sotilaspolitiikkaa vastaan, jonka ainoana tarkotusperänä on dynastisten ja kapitalististen päämäärien saavuttaminen. Sen kansallistunne ei ole hävittävä vaan ainoastaan rakentava.

Se kansainvälisten ja kansallisten aatteiden sopusointu, joka on sosialidemokratialle ominainen, tulee ilmi sen suhteessa muihin kansallisuuksiin. Saman oikeuden vapaaseen ja itsenäiseen kehitykseen, jota sosialidemokratia vaatii omalle kansallisuudelleen, saman oikeuden myöntää se myös kaikille muille kansallisuuksille. Kaikki kansallinen sorto on sosialidemokratian silmissä rikos niinkuin kaikki muukin sorto. Kun saksalaisten sortopolitiikka puolalaisiin ja Etelä-Jyllannin tanskalaisiin nähden on täysin sopusoinnussa saksalaisen porvariston etujen ja mielipiteiden kanssa, koska se on omiansa laajentamaan sen markkinoita ja vahvistamaan sen taloudellista asemaa, on se sensijaan saksalaisen sosialidemokratian puolelta saanut osakseen mitä ankarinta arvostelua. Kun sosialidemokratia kerran pääsee voitolle Saksan valtakunnassa, silloin katkeavat ne kahleet, jotka nyt sitovat vieraita kansoja ja vieraita kansallisuuksia vasten omaa tahtoansa Saksan valtioon.

Ja sosialidemokratian kasvava valta on takeena siitä, että tulevaisuudessa vallotussodat toisia kansakuntia vastaan tulevat yhä harvinaisemmiksi. Ne 3½ miljoonaa saksalaista, jotka viime eduskuntavaaleissa äänestivät sosialidemokraattien edustajia, ovat terveellisenä jarruna Saksan hallituksen ja saksalaisten kapitalistien vallotuspolitiikalle. Sosialidemokratian voimistuessa kasvaa maailmanrauhan toteutumismahdollisuus; ja sosialidemokratian lopullinen voitto merkitsee ehdotonta maailmanrauhaa.

Sosialismin lopullinen voitto, sosialidemokraattisen yhteiskuntajärjestyksen toimeenpaneminen saattaa luonnollisesti olla seurauksena kansainvälisestä vallankumouksellisesta mullistuksesta, joka tapahtuu suunnilleen samoihin aikoihin kaikissa niissä osissa maailmaa, missä kapitalismi täysin kehittyneenä on vallalla. On aivan ehdotonta ajatella, että joku yksityinen maa saattaisi siirtyä sosialistiseen tuotanto-

tapaan, kun sensijaan muut maat jäisivät edelleen kipitalistiselle kannalle. Meidän ei tarvitse ajatella muuta kuin yleiseurooppalaista vallankumousta vuodelta 1848 tai sitä suunnatonta vaikutusta, mikä Venäjän vallankumouksella jo nyt on, ymmärtääksemme, että se vallankumous, joka on tekevä lopun vallitsevista yhteiskuntaoloista, välttämättömästi on laajentuva kansainväliseksi liikkeeksi, jossa toinen kansakunta tempaa toisen mukaansa.

Mutta vaikka tuleva vallankumous siis varmasti on muodostuva kansainväliseksi katastroofiksi, on se kuitenkin yhtä varmasti kussakin maassa saava erikoisen kansallisen leimansa. Kunkin maan työväenluokka on kääntyvä kotimaisia kapitalisteja ja heidän käyttämiään mahtikeinoja vastaan. Köyhälistö on riistävä itselleen vallan kussakin valtiossa erikseen ja siten aikaansaava yhteiskunnallisen vapautuksensa.

Kansalliset yhteiskunnat tulevat täten sosialismin vallitessa olemaan erikoisosa yhteisessä maailmanvaltiossa, ja niillä tulee yhä edelleenkin olemaan suuri merkitys maailmantaloudessa — ei »valtioina», jos käsitetään tämä sana sen nykyisessä merkityksessä laitoksina, missä toinen kansanryhmä hallitsee toista, vaan vapaina »yhteiskuntina», joissa asuu itsenäisiä, itsehallintoa harjottavia yksilöitä, yhteiskuntina, joissa vallitsee toinen, paljon voimakkaampi kansallistunne kuin nykyajan valtioissa, missä taloudelliset ja poliittiset vastakohtat ovat niin räikeät.

Vasta näin voi uudenaikainen kansallistunne, joka jo nyt on kehittymässä, puhjeta täyteen kukkaan.

KANSAINVÄLINEN SOSIALIDEMOKRATIA.

Punaisena lankana nykyajan valtiollisessa historiassa on sosialidemokratian kehitys.

Kaikkialla ja lakkaamatta kasvaa sosialidemokraattien lukumäärä ja voima. Kun muut puolueet vuoroin saavuttavat voittoja, vuoroin kärsivät tappioita, keräytyy sosialidemokratialle voitto voiton jälkeen keskeyttömässä sarjassa. Toisinaan saattaa näyttää siltä kuin olisi tulossa pysähdys, voitot tulevat vähäarvoisemmiksi ja edistykset pienemmiksi, mutta nämä väliajat osottautuvat vain loma-hetkiksi, jolloin se kerää uusia voimia, voidakseen sitten taas tehdä hyökkäyksensä sitä vastustamattomammin. Valtiolliset vaalit ovat ne suuret sotaväentarkastukset, jolloin kaikki puolueet laskevat joukkojensa lukumäärän, ja näissä käy voimien kasvaminen ilmi selvissä numeroissa. Vuonna 1877 oli Saksan sosialidemokraateilla vain $\frac{1}{2}$ miljoonaa äänestäjää, 10 vuoden kuluttua oli äänestäjien lukumäärä nousut $\frac{3}{4}$ miljoonaan, taas 10 vuoden kuluttua 2 miljoonaan ja seuraavan kymmenvuotijakson kuluttua $3\frac{1}{2}$ miljoonaan. Ja sama on laita myöskin kaikissa muissa maissa. Vielä kymmenen tai kaksikymmentä vuotta sitten oli sosialidemokratia heikko ja merkitykseltään pieni; nykyään sensijaan ei enään voi kestää kauan, ennenkuin sillä on kansan enemmistö puolellaan ja valta käsissään.

Tämä mahtava ja tulevaisuudelle niin tärkeä liike on luonnollinen ja välttämätön seuraus koko nykyajan yhteiskunnallisesta kehityksestä. Sillä sosialidemokratia ei sisällä mitään muuta, kuin että työväenluokka tulee tietoiseksi omasta asemastaan yhteiskunnassa ja nousee valtiolliseen taisteluun etujensa turvaamiseksi. Kuta valtavammin teollisuus edistyy, kuta suuremmat ihmisryhmät kadottavat taloudellisen riippumattomuutensa ja muuttuvat päiväpalkkalaisiksi, jotka ovat pakotetut elämään vieraiden palveluksessa tekemästään työstä eivätkä koskaan voi toivoa saavuttavansa itsenäistä asemaa, kuta leveämmäksi juopa käy entisen käsiteollisuutta harjottavan ja nykyisen suurteollisen yhteiskunnan välillä, sitä hedelmällisemmäksi

tulee maaperä sosialidemokratian opeille. Epäselvinä kuohuu jo nyt sosialidemokraattisia aatteita mielissä; vaistomaisesti turvaudutaan jo paikatellen samoihin aseihin, joita sosialidemokratia toisissa paikoin käyttää aivan tietoisesti; agitationin tehtäväksi tulee yhä vähemmässä määrässä kiihottaminen, vaan sitä enemmän valistaminen ja käsitteiden selvittäminen sekä kansanjoukkojen järjestäminen ja kouluttaminen. Kuten jokainen teräskappale sisältää magneettista voimaa, mutta tämä ei tule näkyviin, ennenkuin kaikki ne yksityiset osat, joista se on kokoonpantu, saatetaan kiertämään samaan suuntaan, siten on myöskin siinä kansanaineksessa, johon sosialidemokratia koettaa vaikuttaa, jo ennakolta kaikki edellytykset olemassa, ne kun aiheutuvat itse vallitsevista taloudellisista oloista. Kukin yksilö on jo edeltäkäs in sellaisen tunteiden ja aatteiden vaikutuksen alainen, jotka johtavat sosialidemokratiaan, vaikka nämä ovatkin vielä heikkoja ja ainoastaan puoleksi tajuttuja. Sosialidemokratian tulee vain johtaa nämä hämärät tunnelmat ja ajatukset oikeaan suuntaan ja kehittää ne järjestelmälliseksi ja itsetietoiseksi toiminnaksi. Koska nyt kapitalistinen tuotantotapa vuosi vuodelta alati kiihtyvällä nopeudella leviää maasta toiseen ja liikealalta toiselle, siirtäen yhä laajempia kansankerroksia palkkatyöläisten riveihin ja repien yhä häikäilemättömämmin maahan kaikki heidän tuulentupansa entisen käsityön ajoilta, niin myöskin sosialidemokratian edellytykset lakkaamatta suurenevät ja tämä liike voittaa maa-alaa vastustamattomalla voimalla.

Vasta kun kapitalistinen tuotantotapa oli alkanut suuremmassa määrässä levitä Euroopan manterelle, vasta silloin saattoi tulla puhe työväenliikkeestä sosialidemokraattisessa katsannossa. Ne hajanaiset oireet, joita paikatellen voitiin havaita jo 1840-luvun alkupuolella, etupäässä salaliittojen muodossa, kuivuivat kaikki hiekkaan. Aika ei ollut vielä kypsinyt; kaupunkien asukkaat olivat parhaasta päästä pikkuporvareja, jotka vielä olivat säilyttäneet tähteitä entisaikojen riippumattomuudesta, ja kehityksessä oleva työväenluokka eli vielä suureksi osaksi käsityönaikuisten muistojen lumouspiirissä. Mutta vähä vähältä muuttuivat heidän elinehtonsa suurteollisuuden kehittyessä ja yhteiskunnallisten olojen muuttuessa. Jo alkupuolella 1860-lukua alkoi uudenaikainen sosialidemokraattinen työväenliike kohottaa päätään.

Vuonna 1864 perustettiin »internationali» Karl Marxin aloitteesta. Sen päämääränä oli hajanaisten työväenryhmien yhteenliittäminen ympäri koko maailman yhdenmukaisen valtiollisen toiminnan aikaansaamiseksi ja työväenliikkeen edistämiseksi järjestelmällisen agitationin kautta. Kuten tuli kuivassa kulossa levisi internationali 1860-luvulla ja alussa 1870-lukua yli Euroopan sytyttäen kaikkialla ne miehet, jotka taloudellinen kehitys oli tehnyt sille alttiiksi ja laskien peruskivet yksityisten maiden sosialidemokraattisille työväenpuolueille.

Vuotta ennen, 1863, oli Lassalle perustanut »yleisen saksalaisen työväenyhdistyksen» ja siten aukaissut tien Saksan sosialidemokratialle. Muutamat vanhemmat työväenyhdistykset olivat ennen kuuluneet pikkuporvareiden muodostamaan vapaamieliseen edistyspuolueeseen, mutta ne olivat tulleet yhä tyytymättömämmiksi tämän puolueen politiikkaan ja olivat sentähden vähitellen tulleet vakuutetuiksi itsenäisen työväenpuolueen tarpeellisuudesta, puolueen, joka sanoisi itsensä irti muista puolueista ja omin päin taistelisi työväenluokan etujen hyväksi. Lassallesta saivat he johtajansa. Hehkuvalla kaunopuheliaisuudella osasi hän pukea heidän hämärät aatteensa sanoihin ja koota heidät yhteisen ohjelman ympärille, ohjelman, joka tosin kyllä erosi tuntuvasti nykyajan sosialidemokratian opeista, mutta jolla oli se suuri historiallinen merkitys, että se selvästi ja jyrkästi asetti työväestön erikoisvaatimukset etualalle ja siten katkaisi ne siteet, joilla työmiehet siihen saakka olivat olleet kahlitut yleiseen demokraattiseen politiikkaan.

Lähtökohtana oli »raudankova palkkalaki», se oppi, etteivät työmiehet koskaan, niinkauan kuin heidän täytyi myydä työvoimansa pääomille, voineet kohottaa tulojaan suuremmiksi, kuin että he töintuskin saattoivat ylläpitää henkeään — taloustieteellinen teoria, joka tosin ei ole tieteellisesti oikea siinä muodossa, jossa Lassalle sen esitti, mutta jonka hän kuitenkin saattoi hioa murhaavaksi hyökkäysaseeksi työmiesten hyväksi. Voidakseen tehdä tehottomaksi tämän kauhean palkkalain, täytyi työläisten päästä pääomien herraksi. Heidän täytyi yhdistyä tuotantoyhdistyksiksi, työmiesryhmiksi, jotka yhteisesti omistivat ne työkalut ja raaka-aineet, joilla he yhdessä työskentelivät. Itse olivat työmiehet kuitenkin liian heikot hankkiakseen itselleen nämä kalliit tuotantovälineet, siihen tarvittiin valtion apu; valtion tuli antaa avustusta tuotantoyhdistyksille, jotta työmiehet voisivat vapautua taloudellisesta riippuvaisuudesta ja kurjuudesta. Ja jotta työmiehet pääsisivät vaikuttamaan valtioon, oli taas yleinen äänioikeus tarpeen.

Yleinen äänioikeus tuli siis ensimmäiseksi pykäläksi nuoren työväenpuolueen ohjelmassa — ei itsensä tähden, vaan välikappaleena työväenluokan taloudelliseksi vapautumiseksi. Valtiolliset ja taloudelliset vaatimukset sulivat näin yhteen kokonaisuudeksi, kuten myöhemminkin, varsinaisten sosialidemokraattisten puolueiden ohjelmissa.

1860-luku raivasi tien sosialidemokraattiselle työväenliikkeelle; 1870-luvun ensi puolisko antoi sille ratkaisevan sysäyksen. Nopea taloudellinen edistys polki maasta lukuisan köyhälistön, jonka varsin pian täytyi päästä selville asemastaan yhteiskunnassa. Edellisten vuosien kylvö oli sattunut rehevään maahan, jossa se pääsi nopeasti itämään. Kaikkialla syntyi sosialidemokraattisia puolueita, jotka paikotellen orastivat ja kasvoivat tasaisesti, kunnes saavuttivat nyky-

sen voimansa, mutta jotka taas toisin paikoin viettivät kituvaa elämää, kunnes uudet vaikutukset toivat uutta elinvoimaa, ja jotka vain muutamissa tapauksissa kuihtuivat kohottaakseen vasta pitkien aikojen päästä uudestaan pänsä.

Senjälkeen on ollut lakkaamatonta edistyksen aikaa. Lüke on levinnyt maasta toiseen rinnan kapitalistisen tuotantotavan kanssa, joka kaikkialla myllertää juuriaan myöten vanhat yhteiskuntaolot ja luo köyhälistön, jonka elämänehdot ovat samat kuin suurissa sivistysmaissa. Sosialidemokratia on kasvanut miesluvultaan kussakin yksityisessä yhteiskunnassa, ja se on samalla saavuttanut enemmän yhtenäisyyttä ja selvyyttä — ne eri ryhmät, joihin se monin paikoin on ollut jakautuneena, liittyvät yhä kiinteämmin yhdeksi ainoaksi puolueeksi, ja ne rippeet epäselviä mielikuvia, jotka se lapsuusaikoinaan on omaksunut, ovat väistyneet täyden selvyyden ja johdonmukaisuuden tieltä. Kaikkialla on sosialismiin painautunut samat piirteet; kapitalistinen kehitys ei vaikuta kasvaviin työmiesjoukkoihin ainoastaan kiihottavasti ja herättävästi, vaan myöskin kooten ja koulut-taen.

Sitten vuoden 1870 on varsinkin kaksi ajankohtaa, joiden merkitys kansainvälisen sosialidemokratian historiassa on huomattava.

Ensiksikin vuodet 1890:n tienoissa. Tähän aikaan alkoi ammattiyhdistysliike kaikkialla maailmassa tunkeutua huonompiosaisten työmiestenkin keskuuteen, joten uudet köyhälistöläisryhmät tulivat osallisiksi luokkataisteluun. Vappudemonstrationilla oli 1890 varsinkin Itä-Euroopan ja Etelä-Amerikan vähemmin edistyneissä maissa mah-tava agitatorinen vaikutus. Se oli kuin ilmestys, joka osotti sikäläisille työmiehille, että he, käsikädessä muissa maissa asuvien tovereit-tensa kanssa, saattoivat nousta vaatimaan työajan lyhentämistä. Sak-salaisen poikkeuslain suuri fiasko vuonna 1890 oli silmäänpistävä todis-tus sosialidemokratian elinvoimasta huolimatta kaikista vainoista, ja se herätti vastakaikua kaikissa sivistysmaissa. Senjälkeen astui koko-nainen sarja uusia maita taistelukentälle ja vanhoissa maissa taaje-nivat taistelijoiden rivit.

Sitten tulivat 19:nneen vuosisadan ensimmäiset vuodet. Tällöin ei so-sialidemokratia ainoastaan kasvanut suunnattomasti miesluvultaan, vaan saavutti myöskin lujan sisäisen yhtenäisyyden; Ranskassa, Sveitsissä, Pohjois-Amerikassa, jossa sosialidemokratia oli aikaisemmin hajon-neena useaan toisiaan vastaan taistelevaan ryhmään, se yhtyi yhdeksi ainoaksi puolueeksi. Englannissa, missä vanhat ammattiyhdistykset tähän saakka ovat osottautuneet välinpitämättömiksi taikka viha-mielisiksi sosialidemokratiaa vastaan, mieliala kääntyi ja sociali-demokraattinen ryhmä on jo saanut työväenedustajia parlamenttiin-kin. Ja lopuksi avaa Venäjän vallankumous silmäkantamattomia

mahdollisuuksia sosialidemokratian kehitykselle; sen vaikutuksia näkyy jo kaikkialla Euroopassa.

Sosialidemokraattinen liike on kansainvälinen, sosialidemokratia muodostaa yhden ainoan puolueen ympäri koko maailman, sillä se köyhälistö, jota se edustaa, on samallaisten elinehtojen alainen, sen vastustajat ovat kaikkialla samat, ja sama tulevaisuus odottaa sitä myöskin kaikkialla. Vaikka liikkeen sisällys aina on sama, ovat sen muodot kuitenkin perin vaihtelevia ja kirjavia eri maissa. Äänioikeuden erilaisuus, muiden puolueiden erilainen esiintymistapa, erilaiset kansalliset olosuhteet, militarismin valtiollinen merkitys, kirkon suhtautuminen yhteiskunnallisiin kysymyksiin, maan jakautuminen suurviljelijäin ja pikkutilallisten kesken, itse kapitalistisen tuotantotavan korkeampi tai alhaisempi kehitysaste, kaikki tällaiset seikat vaikuttavat sosialidemokratian toimintatapaan. Venäläisellä ja ranskalaisella sosialidemokratialla on samat periaatteet ja sama ohjelma, mutta niiden taistelutapa on luonnollisestikin aivan erilainen, koska toisen vastustajana on despoottinen yksinvalta, toisen taas kansanvaltainen tasavalta. Italiassa ja Itävallassa on sosialidemokratia luonteeltaan samallinen, mutta ne tekevät, jotka kummallakin tarkotustensa saavuttamiseksi on ratkaistavana, ovat varsin erilaiset, koska se toisessa maassa joutuu tekemisiin vain yhden kansallisuuden, toisessa taas useiden eri kansallisuuksien kanssa, joilla kaikilla on oma kielensä, omat rotuominaisuutensa ja omat kansalliset harrastuksensa. Militarismi, joka on saksalaisen sosialidemokratian ehkä vaarallisin vihollinen, on Englannissa aivan tuntematon. Ne uudistukset maalaisoloissa, joiden puolesta Tanskan sosialidemokratia tekee työtä, olisivat aivan järjetömät sellaisessa maassa kuin Unkarissa. Ja sama on asian laita kaikissa muissakin maissa. Suunta ja päämäärä on muuttumaton, mutta menettelytapa vaihtelee erilaisten olosuhteiden mukaan. Huolimatta kansainvälisestä yhtäläisyydestään on siis kuitenkin kunkin maan sosialidemokratialla oma luonteensa.

Ihmispolven ajan on saksalainen sosialidemokratia ollut esikuvana sosialidemokraattiselle liikkeelle muissa maissa sekä mitä huomattavimmalla tavalla vaikuttanut veljespuolueihin.

Se syntyi vuonna 1875, siten että Lassallen työväenyhdistys ja eräs puhtaasti sosialidemokraattinen ryhmä, joka oli perustettu jo 1860-luvulla ja joka kannatti Karl Marxin oppeja, liittyivät yhteen. Erotus näiden molempien välillä oli muuten varsin mitätön, ja hajaannus tuntui järjettömämmältä, varsinkin kun Saksan teollisuus juuri näihin aikoihin kohosi valtavaan kukoistukseen, joka loi niin suuret mahdollisuudet sosialidemokratian levenemiselle. Niin liittyivät nämä kaksi suuntaa yhteen; uuteen ohjelmaan sisältyivät molempain erikoisnäkökohdat. Todellisuudessa on tästä hetkestä asti kaikki ristiriitai-

suudet voitettu, sosialidemokratian sisäinen eheys on tästä lähtien rikkumaton.

Ja pianpa olikin tarpeen koko se yhteenkuuluvaisuudentunne ja vastustusvoima, jonka sosialidemokratia oli saavuttanut. Sillä vähän sen jälkeen alkoivat kovat koetusajat, joita kesti kaksitoista vuotta. Kahdesta keisaria vastaan suunnatusta murhayrityksestä, joista toisen teki mielipuoli ja toisen mies, joka todistettavasti ei ollut sosialidemokraatti, sai Bismarck tekosyyyn poikkeuslain julkaisemiseen, jonka kautta sosialidemokratia laittomasti joutui mitä mielivaltaisimman ja raaimman vainon alaiseksi. Sosialidemokraattiset lehdet ja kirjat otettiin takavarikkoon, sosialidemokraattiset kokoukset kiellettiin, johtohenkilöt karkotettiin maasta, ja kymmenkunta kaupunkia julistettiin piiritystilaan. Vuodesta 1878 vuoteen 1890 tuomittiin kaikkiaan noin 1,000 vuotta vankeutta sosialistisesta kiihotuksesta, 4,000 ihmistä ajettiin kodistaan ja konnultaan, 1,400 eri kirjaa tai sanomalehteä otettiin takavarikkoon tai lakkautettiin, ja lukemattomien ihmisten onni hävitettiin — kaikki sosialidemokraattisen liikkeen tukahuttamiseksi. Ja entä tulos? Tulos oli kouraantuntuva todistus siitä, että tällä tapaa oli mahdotonta saada sosialidemokratiaa hengiltä. Huolimatta kaikesta vainosta ja kaikista vastuksista, jotka vaikeuttivat agitationia, kasvoi sosialidemokraattien äänimäärä noiden 12 vuoden kuluessa kolminkertaiseksi, huolimatta painovapauden supistamisesta levisi työväen sanomalehdistö, ja ammatillinen järjestyminen edistyi nopeasti. Ja vielä huomattavampi kuin tämä ulkonainen kehittyminen oli ehkä se lujittuminen, se kiinteämpi sisäinen yhteys, jonka poikkeuslaki sai aikaan; ne iskut, joitten oli määrä murskata ja hajottaa sosialidemokratia, takoivat sen vain lujemmin kokoon.

Vaikutuksettomaksi oli häikäilemätön vainoaminen osottautunut, ja yhtä vaikutuksettomaksi jäi toinenkin keino, jota hallitus koetti käyttää samaan aikaan kuin poikkeuslaki säädettiin: se nimittäin lupasi kehittää yhteiskunnallista lainsäädäntöä, edistää pyrkimystä »valtionsosialismin» suuntaan. Täten se toivoi saavansa työväestön rauhottumaan ja erkaantumaan sosialismista — mutta keino ei tuottanut tarkotettua vaikutusta; työläiset katselivat vihamielisin ja epäluuloisin silmin hallituksen pyrkimyksiä ja pysyivät uskollisina omille periaatteilleen.

Poikkeuslain peruuttamista seuranneina vuosina on sosialidemokratia suletuin rivein kulkenut voitosta voittoon. Taktillisia kysymyksiä on pohdittu vuotuisissa kokouksissa, ja vähemmistö on alistunut enemmistön päätökseen. Ainoastaan kerran on syvempiä erimielisyyksiä sattunut; se tapahtui vuoden 1900 tienoilla, kun puolueessa syntyi lievempi suunta, joka ei ainoastaan ottanut sosialismin tieteellisiä periaatteita arvostelun

alaisiksi, vaan koetti taivuttaa mielipiteitä myöntäväisempään politiikkaan, jättämään puhtaasti proletarisen luokkanäkökannan sikseen ja liittymään yhteistoimintaan muitten puolueitten radikaalisten ainesten kanssa. Tämä mielipide esiintyi siihen aikaan, jolloin teollisuus oli voimakkaasti edistymässä ja olot työväenluokassa tavattoman suotuisat — myöhempien vuosien runsas työttömyys ja yleinen epävarmuuden tunne ovat kuitenkin työntäneet sen kokonaan syrjään. Saksan sosialidemokratia on vakava, niinkuin se on ollut alusta alkaen, se pysyy jyrkästi erillään muista puolueista, on sosialististen teoriain elävän ja hedelmöittävän vaikutuksen alainen ja sovittamattomassa taistelussa koko nykyistä yhteiskuntajärjestystä vastaan.

Valtiopäivävaaleissa 1903 saavutti Saksan sosialidemokratia lisäyksen niin valtavan, ettei mikään puolue missään maassa koskaan ole sellaista saavuttanut. Viisi vuotta ennemmin oli sen äänimäärä ollut vain vähän yli kahden miljoonan; nyt harppasi se runsaasti kolmeen miljoonaan, lisääntyen siis melkein kokonaisella miljoonalla; noin kolmasosa kaikista vaalissa annetuista äänistä tuli sosialidemokraattisten ehdokkaiden hyväksi. Vaalit alussa vuotta 1907 osottivat näennäistä taantumusta; sosialidemokratia menetti melkein puolet paikoistaan valtiopäivillä, ja vastapuolueet vahvistuivat tuntuvasti. Mutta se oli niitä tappioita, jotka eivät heikennä, vaan vahvistavat, eivät mäsenna, vaan kannustavat uuteen, suurempaan tarmoon. Vaikka vallittujen lukumäärä alenikin niin paljon, ei äänestäjien joukko näyttänyt vähentymisen merkkiäkään; äänimäärä kasvoi päinvastoin noin neljännesmiljoonalla. Vastustajain menestys oli tuloksena viimeisestä epätoivon ponnistuksesta, joka voi onnistua kerran, mutta ei sen useammin. Jo muutamia kuukausia vaalitaistelun jälkeen vallitsi hurja hajaannus niiden puolueiden riveissä, jotka olivat liittyneet yhteiseen taisteluun punaista aavetta vastaan, samalla kuin sosialidemokratia seisoi entistään vakavampana ja voimakkaampana, entistään työ-kuntoisempana, paremmin varustettuna astumaan taisteluun ja saavuttamaan voiton.

Ranskassa on sosialidemokratian historia niin sanoaksemme päinvastainen kuin Saksassa. Sen sijaan että olisi yksimielisesti ja vakavasti edetty valloituksesta toiseen, nähdään siellä jakso levottomuutta ja hajaannusta, pirstoutumista kiisteleviin ryhmiin, jotka kuluttavat voimiaan sisäisessä taistelussa, milloin koettaen yhtyä lähempään ymmärtämykseen, milloin jälleen erkautuen repivään sisäiseen eripuraisuuteen — kunnes vähitellen yhtenäisyyden tarve tulee yhä tuntuvammaksi, ristiriitaisuudet alkavat tasottua ja kaikki eri puolueet vihdoin monien vastusten jälkeen sulautuvat yhdeksi ainoaksi puolueeksi, joka on yhtä voimakas ja toimikykyinen kuin nuo monet hajanaiset ryhmät olivat heikkoja ja vailla menestyksen mahdollisuuksia.

Hajaannuksen juuret ulettuvat kauas taaksepäin ajassa. Jo 1840-luvulla, kun ranskalainen työväenluokka astui valtiollisen elämän näytämölle, oli huomattavissa useita toisistaan eroavia aatesuuntia, joilla kullakin oli oma suuremmissa tai pienemmissä määrässä epäselvä sosialistinen vivahduksensa. Sittemmin säilyivät erimielisyydet eri sosialististen koulukuntien välillä, joiden kesken lakkaamatta käytiin kiivasta sisällistä sotaa; entisten aikojen perinnöt ja johtajien mieskohtainen kunnianhimo teki kaiken yhteenliittymisen mahdottomaksi. Uudenaikainen sosialidemokraattinen puolue perustettiin tosin vuonna 1879, mutta se ei saavuttanut sisällistä lujutusta; toinen siipi toisensa jälkeen irtaantui siitä ja muodostui erikoiseksi puolueeksi, joista toiset olivat miltei anarkistisia luonteeltaan, toiset taas liittyivät sangen läheisesti porvarilliseen radikalismiin. Personalliset riitaisuudet liittyivät teoreettisiin ja taktillisiin erimielisyyksiin ja olivat tietysti omiaan yhä enemmän jyrkentämään juopaa.

Useita kertoja koetettiin aikaansaada sovintoa, mutta yritykset epäonnistuivat säännöllisesti. Lopussa 1890-lukua näytti jo siltä kuin yhteenliittyminen todellakin tapahtuisi, mutta silloin eräs sosialidemokraatti Millerand suostui rupeamaan jäseneksi radikaaliseen ministeristöön jääden useaksi vuodeksi ministeripaikalleen, ja tämä petollinen menettely herätti mitä jyrkintä paheksumista suuressa ryhmässä sosialidemokraatteja sekä repi auki kaikki umpeutuneet haavat. Yhden ainoan puolueen sijasta muodostui kaksi, jotka jatkoivat riitaa keskenään. Sillä välin kävi yksimielisyyden tarve yhä huutavammaksi, ja mitä Ranskan sosialidemokraatit ehkä eivät milloinkaan omin päinsä olisi saaneet aikaan, sen vaikutti ulkoapäin tuleva paino. Kansainvälinen sosialidemokraattinen kongressi kesällä 1904 kehotti mitä hartaimmin yksimielisyyteen: kuten jokaisessa maassa oli vain yksi työväenluokka, siten kussakin piti olla vain yksi sosialidemokratia työväenluokan etujen valvomiseksi. Kongressin päätöksellä oli syvällinen vaikutus mieliin, keväällä 1905 tapahtui vihdoinkin yhteenliittyminen.

Se miljoonamäärä ääniä, joka seuraavissa vaaleissa tuli Ranskan sosialidemokratian osalle, osottaa selvästi, mitä kehitysmahdollisuuksia sosialidemokratialla Ranskassa on.

Englannissa on sosialidemokratia tähän saakka ollut heikompi kuin muissa suurissa sivistysmaissa; sen kehitys onkin ollut toisella tavalla kuin muualla.

Uudenaikainen teollisuus, joka Englannissa puhkesi kukkaan aikaisemmin kuin missään muualla, synnytti täällä myöskin ensimmäiseksi erikoisen köyhälistöluokan. Mutta tämän köyhälistön elinehdot olivat ensi aluksi niin kurjat ja sen koko kehityskanta niin alhainen, että se ei kyennyt aikaansaamaan järjestynyttä ja tarkotustaan tuntevaa luokkataistelua. Ne liikkeet, jotka tällöin olivat huomattavissa

englantilaisten työmiesten keskuudessa, olivat samalla kertaa perin kurittomia ja kuitenkin luonteeltaan taantumuksellisia. He panivat toimeen mellakkoja ja salaliittoja, joiden tarkoituksena oli lyödä koneet säpäleiksi ja sytyttää tehtaot tuleen. Vasta 1830-luvulla alkoi vallankumouksellinen mieliala hakeutua uusille urille. Köyhälistö tahtoi riistää valtiollisen vallan omiin käsiinsä ja saada aikaan uuden perustuslain voidakseen siten panna toimeen sarjan suuria yhteiskunnallisia uudistuksia. Vuosien 1838—1848 välillä tämä liike — chartismiksi sitä kutsuttiin, koska päävaatimuksena oli uusi «kartta» eli perustuslaki — oli vallalla Englannin työväenpiireissä. Monessa suhteessa se oli nykyisen sosialidemokraattisen työväenliikkeen edeltäjä. Se saavutti laajaa kannatusta, ja Englanti seiso i useammin kuin keran yleisen kapinan partaalla. Mutta liikkeeltä puuttui sitä järjestöllistä lujutusta, joka on tarpeen voiton saavuttamiseksi. Kiihtymys asettui ja myrsky tyyntyi; vuonna 1848 koko liike sammui, ja nyt seurasi pitkä ajanjakso, jolloin köyhälistön luokkatietoisuus uinui kuolemantapaista unta.

Tämä oli luonnollinen seuraus siitä asemasta, jonka Englannin teollisuus oli saavuttanut. Se oli hankkinut itselleen vallan maailmanmarkkinoilla, ja ne suuret rikkaudet, jotka keräytyivät Englannin tehtailijoille, tekivät näille mahdolliseksi pienillä myönnytyksillä tukahuttaa työmiesten luokkatietoisuuden. Tehtailijoilla oli varaa tyydyttää ammatintaitoisten työmiesten tarpeet maksamalla heille verattain hyvät palkat. Täten nämä kohosivat pikkuporvarilliselle kannalle ja kadottivat luokkaharrastuksensa. Kumpikin valtapuolueista, niin hyvin vanhoilliset kuin vapaamieliset, jotka lakkaamatta taistelivat vallasta, koettivat saavuttaa kansansuosiota julkaisemalla yhteiskunnallisia lakeja, jotka suuremmassa tai pienemmässä määrässä tarkottivat työväestön parasta. Työväenluokka ja varsinkin sen ylemmät kerrokset näkivät näin tilansa paranevan, ilman että heidän itensä tarvitsi lainkaan asiaan puuttua. Heille ei ollut tarpeen itenäistä luokkataistelua, sillä uudistukset tulivat kuin itsestänsä. Suuret ammattiyhdistykset, jotka vähitellen olivat kehittyneet ammatintaitoisten ja parempiosaisten työmiesten keskuudessa, kadottivat ennen pitkää taistelujärjestöjen luonteen; lakkotarkotus väistyi taustalle ja ylimyksellinen, ylpeä ja taantuva henki pääsi niissä valloille. Halveksien katselivat ammattiyhdistysten jäsenet niitä työväenkerroksia, jotka olivat liian köyhät ja kurjat voidakseen yhtyä kiinteiksi järjestöiksi. Jyrkästi he torjuivat luotaan kaikki yritykset erikoisen työväenpolitiikan luomiseksi. Ylimielisesti päätään pudistaen hymyilivät he ivallisesti sosialismille, joka muka tahtoi esiintyä työväenluokan harrastusten luonnollisena asianajajana.

Vasta loppupuolella 1880-lukua oli havaittavissa uusi virtaus. Puhtaasti sosialistiset aatteet alkoivat silloin tunkeutua ammattiyhdistysten maailmaan, niin hyvin vanhoihin ammattiyhdistyksiin kuin nyt perustettuihin uusiin työväenyhdistyksiin. Tämä uudistus sai alkunsa kahdesta sosialistisesta yhdistyksestä, alussa 1880-lukua perustetusta »socialidemokraattisesta yhdistyksestä» ja »riippumattomasta työväenpuolueesta», joka perustettiin alkupuolella 1890-lukua — kaksi varsin vähäpätöistä yhdistystä, joissa yhteensä on vain 20—30,000 jäsentä, mutta jotka yhä vieläkin ovat Englannin socialidemokraattisen liikkeen virallisina edustajina. Niiden vähäinen jäsenluku ei anna mitään käsitystä niiden suuresta merkityksestä. Ne vaikuttavat nimittäin lähimmin jonkunlaisina agitaattorikouluina eikä valtiollisina yhdistyksinä sanan tavallisessa merkityksessä. Älykkäät ja asiaaharrastavat työmiehet liittyvät näihin yhdistyksiin, ottavat parisen vuotta osaa niiden kokouksiin, keräävät valtiollista harjaannusta ja sosialistista tietoisuutta sekä eroavat sitten ajaakseen sosialistisia periaatteita kukin ammattiyhdistyksessään. Täten tulee Englannin työväestö vähä vähältä sosialistisen luokkatietoisuuden läpituksiksi. Tasaisesti ja asteittain voimistuu tämä liike ja yhä lähenee se hetki, jolloin suuri enemmistö Englannin työväestöstä muuttuu täysin tietoisiksi socialisteiksi.

Mikäli sosialistinen mieliala saavuttaa kannatusta, sikäli enenevät myöskin pyrkimykset itsenäisen valtiollisen eduskuntaryhmän luomiseksi. Ne yksityiset parlamentinjäsenet, jotka aikaisemmin ammattiyhdistysten kannattamina olivat valitut eduskuntaan, olivat liittyneet milloin vapaaehtoiseen, milloin taas konservatiiviseen puolueeseen pidättäen itselleen oman kannan vain niihin kysymyksiin nähden, jotka erikoisesti koskivat heidän edustamaansa ammattia. Mutta tällaisiin oloihin eivät ne työmiehet, jotka vähitellen heräsivät ymmärtämään yhteiskunnallista asemaansa, voineet ajanpitkään tyytyä. Yhä voimakkaammaksi kävi erikoisen edustajaryhmän tarve, edustajaryhmän, jonka muodostivat työmiesten valitsevat luottamusmiehet ja joka toimi heidän edut ainoana silmämääränään sekä pysyi täysin itsenäisenä ja muista puolueista riippumattomana. Useiden epäonnistuneiden yritysten jälkeen saatiin vuonna 1900 niin hyvin molemmat socialidemokraattiset yhdistykset kuin myöskin useat ammattiyhdistykset ryhmittymään yhteisen valtiollisen ohjelman ympäri. Eräs valio-kunta, »työmiesten edustajain komitea», asetettiin johtamaan vaalivalmistuksia. Ensimmäisissä tämän jälkeen tapahtuneissa vaaleissa tuli parlamenttiin vain kaksi uuden työväenpuolueen ehdokkaista. Mutta seuraavissa vaaleissa, jotka tapahtuivat alussa vuotta 1906, nousi heidän lukumääränsä 29:ään. Niillä työväenyhdistyksillä, jotka vuonna 1907 olivat liittyneet puolueeseen, oli yhteensä miljoona jä-

sentä. Suurin osa heistä oli sosialidemokraatteja ja parlamentinjäsenistä vain ani harvat eivät lukeutuneet täydellisesti sosialidemokraatteihin.

Näin on siis myöskin Englannissa sosialidemokraattinen työväenliike täydessä vauhdissa.

Sosialidemokratia on kehittynyt aivan eri tavalla Euroopan kolmessa suuressa sivistysmaassa, mutta yhä yhdenmukaisemmaksi se muodostuu niissä kaikissa. Voimakas, yksimielinen, alusta alkaen tarkoituksensa tunteva saksalainen sosialidemokratia, joka ihmispolven ajan on kulkenut tietään suoraan eteenpäin, alati voimistuen sekä sisään että ulos — Ranskan sosialistiset lahkokunnat ja koulut, joiden keskinäiset riitaisuudet vähitellen ovat vaimentuneet, niin että kaikki ovat voineet yhtyä yhdeksi ainoaksi kiinteäksi puolueeksi — vanhat, mahtavat englantilaiset ammattiyhdistykset, joiden kivettynyt vanhoillisuus askel askeleelta on vapautunut sosialistisen vaikutuksen alaisena ja joiden valtiollinen tylsyys viime vuosina on muuttunut valppaaksi valtiolliseksi harrastukseksi — kuinka erilaiset näiden maiden työväenliikkeet ovatkaan ensi oraallaan, katoaa kuitenkin niiden välinen erilaisuus katoamistaan, mikäli historiallinen kehitys edistyy valaen ne kaikki samaan kaavaan Saksan sosialidemokraattisen työväenpuolueen mallin mukaan.

Ja samoin kuin näissä kolmessa maassa, samoin on asian laita kaikissa muissakin. Kussakin yksityisessä yhteiskunnassa on sosialidemokratialla oma erikoisluonteensa, joka johtuu niistä yhteiskunnallisista, valtiollisista ja kansallisista oloista, joiden vallitessa se on syntynyt. Silmäys kansainväliseen sosialidemokratiaan osottaa, kuinka kirjavat eri maiden olosuhteet ovat ja kuinka samalla on huomattavissa pyrkimystä suurempaan yhdenmukaisuuteen. Ne piirteet, jotka kuuluvat lapsuusajalle, katoavat, kun kehitys edistyy; ne taistelukeinot ja järjestymismuodot sensijaan, jotka yhä edelleen osottautuvat tehokkaiksi aseiksi työväenluokan käsissä, siirtyvät maasta toiseen ja muuttuvat koko kansainvälisen sosialidemokratian yhteisomaisuudeksi.

Belgiassa, missä taistelu yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden saavuttamiseksi kauan on ollut sosialidemokratian käytännöllisen toiminnan polttopisteenä, on osuustoiminta-yhdistyksillä suurempi merkitys puoluemuodostukseen nähden kuin missään muussa maassa. Vuonna 1880, jotenkin samoihin aikoihin kuin sosialidemokraattinen puolue perustettiin, saatiin aikaan myöskin ensimmäinen osuustoimintayritys, ja kohta osottautui, että täten oli löydetty mainio perusta sosialidemokraattiselle järjestymiselle ja agitationille juuri sellaisessa maassa kuin Belgiassa. Työmiehet, jotka aikaisemmin olivat olleet katolisten pappien holhouksen alaisina, tarttuivat kiihkeällä mielihyvällä niihin etuihin, joita kulutusyhdistykset tarjosivat; he joutuivat läheisiin suhteisiin tovereihinsa, he näkivät, mitä hyötyä yhteen-

liittymisestä oli, ja vähä vähältä, askel askeleelta saivat sosialistiset aatteet heissä jalansijaa. Kaikkialla Belgian tehdasalueella on osuustoiminta-yhdistyksiä, joiden merkitys työväenliikkeelle on arvaamaton. Lukuunottamatta asuntovuokraa, veroja ja muutamia muita menoja, kulkevat kaikki ne rahat, joita työmiesperhe käyttää leipään ja lihaan, siirtomaatavaroihin ja tehdastuotteihin, sanomalehtiin, kirjoihin, henkivakuutukseen j. n. e., osuustoiminta-järjestöjen kautta. Kulutusyhdistyksiin liittyy leipomoja, kutomoja, työhuoneita ja tehtaita pitkässä sarjassa, ja kaikissa niissä vallitsee 10-tunnin työpäivä ja korkeat päiväpalkat; samaten on läheisessä yhteydessä niiden kanssa myöskin puolueen äänenkannattajien kirjapainot, teatterit, lomakurssi-yhdistykset, lukuseurat y. m. samanlaiset laitokset. Ja koko tämä rakenne liittyy mitä lähemmin sosialidemokraattiseen liikkeeseen. Osuustoiminta-yhdistysten jäseninä työmiehet ovat samalla puolueen jäseniä; sillä tältä taholta tulevat varat agitationityöhön, vaalikustannuksien suorittamiseen ja pienempien puoluelehtien avustamiseen.

Hollannissa oli sosialidemokraattinen työväenpuolue, joka perustettiin vuonna 1894, kauan pakotettu ankarasti taistelemaan puoleksi anarkistisia virtauksia vastaan, jotka aikaisemmin olivat laajalle levinneitä työläisten keskuudessa. Tämä anarkistinen siipi hylkäsi osanoton valtiollisiin vaaleihin ja koki saattaa koko sosialidemokraattisen taktiikan epäilyksen alaiseksi; yleislakko oli sen mielestä ainoa keino, millä työväki voi saavuttaa oikeuksia. Tämä virtaus oli varsinkin ammattiyhdistyksissä saanut jalansijaa, ja sosialidemokratian ja useimpien ammattiyhdistysten välillä vallitsi sentähden vuosikausia hajottava erimielisyys. Mutta aikojen kuluessa on tämä »vapaa sosialismi» kadottanut vaikutusvaltansa ammattiyhdistyksiin; yleislakon epäonnistuminen keväällä 1903 on lopullisesti antanut sille kuoliniskun; järjestyneet työmiehet siirtyvät yhä kasvavin joukoin sosialidemokratian puolelle. Äänimäärän nopea kasvaminen valtiopäivävaaleissa osottaa, mihin päin kehitys kulkee; vuonna 1897 saivat sosialidemokraattiset ehdokkaat vain 13,000 ääntä, neljä vuotta myöhemmin oli heidän osaksensa tulleiden äänten lukumäärä noussut 38,000:een ja vielä neljä vuotta myöhemmin 66,000:een. Useassa tärkeässä kohdassa on aikaansaatu yhteistyötä sosialidemokraattisen puolueen ja ammattijärjestöjen välillä.

Sveitsissä on sosialidemokraattinen liike kehittynyt varsin omituisella tavalla, joka eroaa suuresti kaikesta siitä, mitä muista maista tunnemme. Se järjestö, joka on puolueen vahvin varustus, on syntynyt jo vuonna 1836, niihin aikoihin, jolloin talonpoikaissäätö ja pikkuporvaristo olivat heräämässä itsetietoisuuteen ja anastamassa itselleen valtiollisia oikeuksia kaupunkien rikkailta ja aikaisemmin yksinvaltiailta kauppiassuvuilta. Tämä järjestö oli alkuaan aivan ilman

valtiollista ohjelmaa, se oli valistusyhdistys, joka tahtoi kehittää jäsenensä kunnan kansalaisiksi. Vuodesta 1848 se kuitenkin sai poliittisen, pikkuporvarillis-demokraattisen leiman ja asettui kannattamaan kansallisvapaamielisiä pyrkimyksiä. Loppupuolella 1860-lukua ja varsinkin 1870-luvun alussa rupesi myöskin työväenliike painamaan leimansa sen ohjelmaan; suurin osa sen jäsenistä asettui tosin vastustavalle kannalle kaikkiin sosialistisiin virtauksiin nähden, mutta joka tapauksessa päätettiin ottaa yhteiskunnallinen kysymys vakavan pohdinnan alaiseksi. Jo 1870-luvun lopussa oli vilja tuleentunut; hyväksyttiin ohjelma, joka oli melkein puhtaasti sosialidemokraattinen luonteeltaan; ja ennen pitkää yhdistys muodostui täysin sosialistiseksi järjestöksi. Samoihin aikoihin yhdistys ryhtyi yhteistyöhön erään toisen sosialidemokraattisen yhdistyksen kanssa, joka oli tuntuvasti pienempi niin hyvin laajuuteensa kuin vaikutusvaltaansa nähden ja joka lähinnä oli kokouspaikkana Sveitsissä asuville ulkomaalaisille sosialidemokraattisille työmiehille. Ajanpitkään kävi yhteistyö yhä lähemmäksi, kunnes molemmat järjestöt syksyllä 1901 luopuivat erikois- asemastaan ja sulivat yhteen yhdeksi ainoaksi sveitsiläiseksi sosialidemokratiaksi. Tasaisen, järjestelmällisen kehityksen kautta oli siis aikojen kuluessa tavallisesta seurusteluklubista sukeutunut kokonainen sosialidemokraattinen puolue.

Italiassa on sosialidemokratian kuten Hollannissakin ollut käytävä pitkällistä taistelua vahvaa anarkistista virtausta vastaan, joka alkoi 1870-luvun alussa. Myöskin täällä on anarkismi miltei täydellisesti työnnetty syrjään, ja sosialidemokratia yksin edustaa taistelevaa työväenluokkaa. Aivan toisenluontoisia ovat ne riitaisuudet, jotka kauan aikaa olivat vallalla itse sosialidemokraattisen puolueen keskuudessa. Nämä riitaisuudet koskivat suhdetta muihin puolueihin. Vuonna 1898 oli hallitus käyttäen tekosyynä erästä nälkäkapinaa pannut toimeen pitkällisiä vainoja sosialidemokraatteja vastaan. Seuraavien vuosien vaikeissa oloissa tekivät sosialidemokraatit liiton muutamien muiden radikaalis-demokraattisten puolueiden kanssa, ja tämä yhteistyö jatkui seuraavina vuosina keskinäisen ymmärtämyksen yhä kasvaessa. Mutta tämä läheinen yhteistyö herätti yhä suurempia epäilyksiä laajassa osassa sosialidemokratiaa; pelättiin, että puolue menettäisi sosialidemokraattisen luonteensa ja muuttuisi jonkunlaiseksi radikaaliseksi demokratiaksi yleensä. Eri näkökannat törmäsivät yhteen sosialidemokraattisessa sanomalehdistössä ja sosialidemokraattisilla puoluepäivillä, ja aika ajoin näytti jo siltä kuin puolue todellisesti hajoaisi. Aikaa voittaen ovat kuitenkin vastakohdat tasaantuneet; äärimmäinen opportunistinen siipi on kadottanut vaikutusvaltansa, ja jyrkempi sosialistinen siipi on taas omasta puolestaan tehnyt joitakin myönnytyksiä. Puhtaasti sosialidemokraattinen politiikka, samallinen kuin muissakin

maissa, on nyt päässyt myös täällä vallalle. — Omituinen piirre Italian sosialidemokratiassa on sen suuri leveneminen maalaistyöväen keskuuteen. Kun sosialidemokratia muissa teollisuusmaissa verrattain myöhään on päässyt leviämään maaseudulle, ovat Pohjois-Italian pienviljelijät ja maatyömiehet jo alusta alkaen taajoin joukoin liittyneet puolueeseen.

Eniten kannatusta maata viljelevän kansanluokan puolelta on sosialidemokratia kuitenkin saavuttanut Unkarissa. Niin kauan kuin sosialidemokraattinen liike tässä maassa, jossa suurteollisuus on verrattain heikosti ja verrattain myöhään kehittynyt, pysyi harvalukuisen kaupunkilaistyöväestön ahtaassa piirissä, vietti se vain kituvaa elämää. Mutta 1890-luvun alkupuolella rupesi Unkarin maalaisköyhälistö kohottamaan päätään. Sen työehdot olivat niihin aikoihin tuntuvasti huonontuneet maanviljelyksen muuttuneen luonteen johdosta. Suuret tilanomistajat ja vuokraajat saattoivat rautatieverkon laajetessa lähettää viljansa maailmanmarkkinoille ja yhä enemmän kohdistivat he pyrkimyksensä siihen, että mahdollisimman pienillä kustannuksilla saisivat mahdollisimman suuren sadon. Pikkuviljelijät, joiden pääasiallisena tulolähteenä oli työskenteleminen kartanoiden mailla, saivat tyytyä alhaisempaan palkkaan, mutta olivat kuitenkin pakotetut suorittamaan pitempiä päivätöitä, saivatpa kärsiä työttömyyttäkin koneiden tullessa yhä enemmän käytäntöön. Mutta tämän kasvavan taakan alla joutui heidän ajatustapansa täydellisen mullistuksen alaiseksi; sosialistiset aatteet valtasivat heidät, ja muutaman harvan vuoden kuluessa suurin osa Unkarin maatyömiehistä — ehkäpä maailman älykkäin maalaisväestö — muuttui sosialistiseksi. Suuria lakkoja puhkesi ilmi; syksyllä 1897 jätti 15,000 miestä sadon korjaamisen kesken. Mutta katkera ja intohimoinen taantumus oli seurauksena, taantumus, jota johtivat suuret tilanhaltijat, poliisiviranomaiset ja hallitus. Maatyömiesten yhdistykset hajotettiin, sosialidemokraattiset kokoukset kiellettiin, sotamiehiä lähetettiin asevoimin kukistamaan vastarintaa, milloin siihen oli vähintäkin syyntä varjoa, ja sosialidemokratian johtavia miehiä heitettiin tukuttain vankeuteen.

Se ei kuitenkaan ole voinut hajottaa puoluetta, ei edes ehkäistä sen kehitystä. Kun yleinen valtiollinen äänioikeus — epäilemättä sangen läheisessä tulevaisuudessa — tulee toimeenpannuksi, käy täysin selville, kuinka voimakkaaksi Unkarin sosialidemokraattinen puolue huolimatta kaikista vainoista on kasvanut.

Naapurimaassa Itävallassa sai kesällä 1907, jolloin yleinen äänioikeus ensi kerran oli käytännössä, sosialidemokratia loistavia tuloksia. Ennen tätä aikaa oli tuntuvasti rajoitettu äänioikeus estänyt työväestöä millään tavalla vaikuttamasta valtiolliseen elämään; sosialidemokraattisen puolueen oli onnistunut saada vain ani

harvoja edustajia valtiopäiville. Ja samalla oli puolueella ollut tavattomia vaikeuksia voitettavana sen johdosta, että Itävallan monarkia on hajanainen kokoomus irrallisia ja kieleltään erilaisia kansoja; tämän johdosta sosialidemokraatit eivät olleet yhtyneet yhdeksi ainoaksi puolueeksi, vaan hajonneet kuuteen kansalliseen erikoispuolueeseen, saksalaiseen, tshekkiläiseen, puolalaiseen, ruteenilaiseen, sloveenilaiseen ja italialaiseen, jotka muodostivat keskenään liiton. Mutta huolimatta kaikista niistä vaikeuksista, jotka kansallinen hajaannus toi mukanaan, saattoivat sosialidemokraatit vaaleissa kuitenkin pysyä koossa saaden suunnilleen miljoonan annetuista äänistä ja määräten kuudennen osan kaikista edustajista.

Vielä voimakkaampi ja äkillisempi oli se mullistus, joka tapahtui Suomessa yleisen äänioikeuden astuessa jotenkin samoihin aikoihin voimaan. Valtiopäivien 200 edusmiespaikasta joutui 80 sosialidemokraattien haltuun.

Kaikkein viimeisinä aikoina on sosialidemokratian kasvaminen käynyt huomattavimmaksi idässä. Vaalit Itävallassa ja Suomessa osottavat, mikä vallankumous täällä on tapahtumassa. Ja niiden takana hämmöttää tuo mahtava sosialidemokraattinen liike Venäjän köyhälistön keskuudessa. Kun sosialidemokratia aikaisemmin Länsi-Euroopassa kulki hitaasti ja varmasti lopullista voittoa kohti, kiihtää se sensijaan nykyään Itä-Euroopassa jättiläisaskelin voitosta voittoon; kun aikaisemmin Länsi-Eurooppa antoi ja Itä-Eurooppa otti vastaan, on suhde nykyään aivan muuttumassa.

Idästä käsin voimakkaat sosialidemokraattiset vaikutteet leviävät yli vanhojen sivistysmaitten — ja samalla myöskin kaukaisimmasta lännestä. Pohjois-Amerikassa, missä sosialidemokraattinen liike aikaisemmin oli vain heikko ja hapuileva, se nykyään edistyy voimakkain ja varmin askelin. Tämä on välitön seuraus siitä valtavasta kehityksestä suurteollisuudessa, joka on koonnut pääosan maan rikkaudesta muutamaa harvoin käsiin ja muuttanut väestön parhaasta päästä palkkatyöläisiksi. Ne yhteiskunnalliset epäkohdat, joita pääomat synnyttävät — palkkojen aleneminen, työttömyys, ainainen taloudellinen epävarmuus, trustien koko yhteiskuntaan kohdistuva ryöstöpolitiikka — kaikki nämä seikat ovat omiaan kääntämään mieltä sosialidemokratian puoleen. Aito amerikkalaisella tarmokkuudella kohottaa sosialidemokratia päätään. Ja kuten kaikki muukin Atlantinmeren tuolla puolen tapahtuu monta vertaa nopeammin kuin vanhassa maailmassa, siten voimme myöskin olettaa, että sosialidemokraattinen työväenpuolue lyhyen ajan kuluessa on täydellä todella ryhtyvä tavoittelemaan poliittista ylivaltaa yhteiskunnassa.

Juuri niihin aikoihin, jolloin nämä rivit kirjoitetaan, tuntuu kansainvälinen sosialidemokratia Amerikasta Japaniin, Tromsöstä Uuteen Seelantiin elävän mahtavaa, ratkaisevaa murroskauttaan.

SOSIALISMI.

Sanalla »sosialismi» käsitetään kolme eri seikkaa, jotka ovat varsin erilaiset olemukseltaan, mutta kuitenkin kuuluvat läheisesti yhteen ja edellyttävät toinen toisensa, aivan kuten ajatus, joka syntyy ihmis-aivoissa, ja tahto, joka panee hermot ja lihakset liikkeelle, sekä valmis työ, joka on teon seurauksena, kuuluvat yhteen. Ensiksikin siihen sisältyy kaikki ne ajatukset ja mielipiteet, jotka luovat varman käsityksen niistä perusteista, mille nykyinen yhteiskunta on rakennettu, siitä kehityksestä, jonka alainen se on, ja siitä päämäärästä, mitä kohti se kulkee. Toiseksi sillä ymmärretään sitä käytännöllistä työtä, jonka tarkoituksena on köyhälistön herättäminen luokkatietoisuuteen ja sen järjestäminen luokkataisteluun, taisteluun, jonka tarkoituksena on helpottaa kehitystä uusiin yhteiskuntamuotoihin, jotka ne taas ovat nykyisen yhteiskunnan luonnollisena ja välttämättömänä seurauksena. Ja lopuksi se käsittää itse ne uudet yhteiskunnalliset olot, jotka pääsevät vallalle, kun päämäärä on saavutettu. Puhutaan sosialistisista teorioista, sosialistisesta työväenliikkeestä ja tulevaisuuden sosialistisesta yhteiskunnasta.

Sosialismi näissä kolmessa merkityksessä muodostaa vallankumouksellisen aineksen nykyajan valtiollisessa elämässä. Ensimmäinen niistä on lähtökohta, toinen on tie, kolmas on päämäärä sille liikkeelle, joka tähtää olevien yhteiskuntaolojen ulkopuolelle ja joka on toteutettavissa vain siten, että koko yhteiskunta joutuu perinpohjaisten muutosten alaiseksi. Kun vanhoilliset, vapaamieliset, radikaaliset ja kaikki muut valtiolliset puolueet vain tavoittelevat sellaisia muutoksia, jotka ovat toteutettavissa vallitsevan yhteiskunnan puitteissa, pyrkii sosialistinen liike, jonka sosialidemokraattinen työväenpuolue on järjestänyt, uudistuksiin, joiden toteuttaminen on suorastaan särkevä koko nykyisen yhteiskunnan. Kun kaikki muut puolueet yhteiskunnallisessa suhteessa ovat vanhoillisia, on sensijaan sosialidemokratia vallankumouksellinen.

Kun asetamme vastakkain sosialismin kaksi äärikohtaa, sosialistisen liikkeen alku- ja loppukohdan, näemme, että toinen osottaa eri-

koista tilaa ihmisen tietoisuudessa, toinen taas erikoista tilaa todellisessa olevaisessa elämässä — aivan samalla tavalla kuin Kopernikuksen järjestelmä toiselta puolen on teoria, jonka tuo kuuluisa nero on esittänyt pallojen liikkeestä, teoria, joka vähitellen on tunkeutunut yleiseen tietoisuuteen, toiselta puolen taas itse se tapa, jolla pallot todellisuudessa liikkuvat avaruudessa.

Ja kuitenkin on esitetty vertaus varsin puutteellinen. Sillä maa ja muut kiertotähdet ovat tyhjässä avaruudessa kiertäneet aurinkoa aikojen aamukoitteesta aivan riippumatta siitä, onka ihmisen henki tuntenut niiden monimutkaisen mekanismin vai ei, siirtymättä tuumaakaan radoiltaan ihmistoiminnan kautta. Yhteiskuntaelämä sensijaan on suuressa määrässä riippuvainen tarkotuksestaan tietoisesta inhimillisestä toiminnasta. Yksityiset ihmiset ovat itse yhteiskunnan jäseniä ja voivat senjohdosta vaikuttaa sen kehitykseen. He tosin eivät voi estää niitä uudistusliikkeitä, jotka vastustamattomalla historiallisen välttämättömyyden voimalla pyrkivät toteutumaan — ei kukaan, ei mahtavinkaan henkilö olisi voinut estää tehdasteollisuuden ja kulkulaitoksen kehitystä kaikkine seurauksineen — mutta he voivat tavalla tai toisella vaikuttaa tuohon kehitykseen, poistaa muutamia epäkohtia, joita se tuo mukanaan, ja ohjata sitä helpointa ja lyhintä tietä päämääräänsä kohti. Senjohdosta sosialismi aatteena, mielikuvina inhimillisessä tietoisuudessa on välttämätön edellytys sosialismille käytännöllisenä, kouraan tuntuvana todellisuutena yhteiskunnassa. Kuten maalaaja ei voi luoda kuvaa kankaalle, jollei se ensin ole syntynyt hänen aivoissaan, siten täytyy myöskin sosialistisen yhteiskuntamuodon ensin olla olemassa ihmisaivoissa, ennenkuin se voi muuttua aatteesta todellisuudeksi, ennenkuin se voi astua ulos elämään. Ja se välikappale, jonka avulla se on muutettavissa aatteesta todellisuudeksi, on sosialidemokraattinen työväenliike.

Kaiken sosialistisen käsityksen lähtökohtana on Karl Marxin oppi historiallisen kehityksen laista.

Se tapa, jolla välttämättömien kulutusesineiden valmistaminen tapahtuu, ja ne välineet, joilla se suoritetaan, on perustana kaikille yhteiskuntaelämän muodoille. Ne muutokset tuotantovoimissa, jotka vähitellen tapahtuvat, ne keksinnöt ja löydöt, joita tehdään, ne uudet työaseet ja työtavat, jotka tulevat käytäntöön, ovat kaiken yhteiskunnallisen, kaiken historiallisen kehityksen liikevoimana. Aikojen kuluessa joutuvat tuotantovoimat ristiriitaan vallitsevien oikeudellisten ja poliittisten olojen kanssa. Yhteiskunta ei voi kehittyä edelleen hyvinvoinnissa ja sivistyksessä vanhojen olojen vallitessa; uudet voimat, jotka ovat versoneet vanhan yhteiskunnan helmassa, käyvät päivä päivältä valtavammiksi. Vallankumouksellinen ajanjakso alkaa, jolloin vanha ja uusi seisovat jäykkänä vastatusten; katkeria luokka-

taisteluja suoritetaan eri yhteiskuntakerrosten välillä, jotka edustavat vanhaa ja uutta yhteiskunnallista katsantokantaa. Mutta ennemmin tai myöhemmin tulee lopputulokseksi se, että uusi pääsee voitolle. Sen voittoa voidaan viivytellä, mutta ei estää, sillä kehityksen virta käy yhä voimakkaammaksi, ja mitä sitkeämpi vastarinta on ollut, sitä väkivaltaisemmaksi tulee murros. Aivan uusi yhteiskuntamuoto astuu entisen sijalle, ja puitteet, joiden sisässä tuotantovoimat voivat antaa eloa uudelle ja rikkaammalle kehitykselle, uusiutuvat.

Silmäys ihmiskunnan historiaan osottaa, että toinen kehitysjakso aina on johtunut toisesta. Hallitusmuodot ja lainsäädäntö, uskonto ja siveys, taide ja tiede ovat lakkaamatta muuttaneet luonnettaan — mutta ei sattumalta; jokainen muutos näillä aloilla vastaa muutosta taloudellisissa oloissa, se johtuu suorastaan siitä tavasta, millä yhteiskunnan kulutusesineet ovat valmistetut, sekä niistä omistusoloista, jotka sen kanssa ovat yhteydessä. Vanhanajan — Kreikan ja Rooman — sivistys johtui orjataloudesta, siitä yhteiskuntamuodosta, jolloin orjat, epävapaat työmiehet, suorittivat kaiken ruumiillisen työn, joten vapailla oli aikaa ja tilaisuutta harrastaa politiikkaa, filosofiaa, taiteita ja kirjallisuutta; koko sivistyselämä, kaikki ajattelemisen sai leimansa tästä. Keskiajan sivistys ritarirunoineen, uskonnollisine saivarteluineen ja muhkeine kirkkorakennuksineen saattoi syntyä vain sellaisissa yhteiskunnallisissa oloissa, missä ritaristo ja hengellinen sääty muodostivat tilanhaltijaluokan, joka omisti kaiken maan ja eli niistä veroista ja päivätöistä, jotka maaorjien, puolivapaiden talonpoikien, täytyi suorittaa.

Mikä koskee noita etäisiä historiallisia aikakausia, että ne nimitäin itsekukin käsittävät yhden jakson maailmanhistoriassa, ajanjakson, joka syntyy ja kasvaa, joka vanhenee ja kuolee, se koskee myöskin sitä aikakautta, jossa nykyään elämme, kapitalismin aikakautta. Myöskin se on synnyttänyt tuntuvaan edistystä aikaisempiin olosuhteihin verrattuna; se on kohottanut tuotantovoimat entistä korkeammalle kehitysasteelle. Työnjako ja koneet, höyryvoima ja sähkö.

Karl Kautsky. Saksan sosialidemokraattien johtaja.

luonnontiede käytännöllisen elämän palveluksessa, koko sarja uusia keksintöjä ja löytöjä ovat sen puitteissa voineet saavuttaa nykyisen hämmästyttävän kehityksensä, joka tarjoaa uusia rikkaita mahdollisuuksia hyvinvoinnille ja sivistykselle, mahdollisuuksia, joista ei mikään aikakausi aikaisemmin ole voinut uneksiakaan. Kaikkialla on vallitseva kapitalistinen tuotantotapa luonut liikettä ja elämää; valtiolliset liikkeet, uskonnolliset virtaukset, taiteellinen ymmärtämys, siveelliset käsitteet, kaikki on saanut kapitalismista leimansa. Mutta myöskin tämä aikakausi vanhenee ja lähestyy loppuaan; uudet yhteiskuntamuodot tungeskelevat esiin; jo nyt olemme keskellä sitä murrostaistelua, joka suoritetaan pääoman ja työn, varakkaiden ja varattomien kansanluokkien välillä. Ennemmin tai myöhemmin täytyy vanhan yhteiskunnan hajota, ja silloin kohoaa uusi, sosialistinen, sen raunioille.

Mikä nykyajan yhteiskunnalle on ominaista, on se, että tuotantovälineet, työkalut, koneet, tehtaat, rakennukset, raaka-aineet, apu-aineet, maa ja kaikki muu, mikä on välttämätöntä, jotta yhteiskunnalle tarpeellinen työ saattaisi edistyä tasaista kulkuansa, on yksityisomaisuutta, kun sitä vastoin itse työ parhaasta päästä on jätetty vierasten ihmisten suoritettavaksi, jotka vain omistavat työvoimansa ja ovat pakotetut myymään sen, pakotetut rupeamaan päiväpalkkalaisiksi voidakseen ollenkaan tulla toimeen. Toisella puolella ovat harvalukuiset ja alati harvenevat rivit ihmisiä, joiden hallussa on kaikki tuotantovälineet, toisella puolella taas suuri ja yhä kasvava enemmistö, joka omistaa vain työvoimansa — siinä omistusolot, jotka ovat meidän aikakaudellemme tunnusomaiset. Työmiehet ovat mieskokoisesti vapaat — ja siinä suhteessa he eroavat vanhanajan orjista ja keskiajan maaorjista — he hallitsevat omaa persoonaansa ja myyvät työvoimansa kapitalisteille vapaalla välikirjalla siihen tai siihen hintaan päivältä tai työyksiköltä. Mutta kun he voivat ylläpitää henkensä vain siinä tapauksessa, että he saavat työvoimansa myydyksi, niin heidän täytyy myydä se mahdollisimman nopeasti, vaikka ehdot olisivat kuinka epäedulliset tahansa, ja näin he itse asiassa ovat jotakuinkin orjan asemassa; heidän vapautensa on vain itsepetos, tyhjä kiilto; he saavat vapaasti valita nälän ja raatamisen välillä; heidän täytyy tyytyä siihen, että kapitalistit polkevat palkat siksi alhaisiksi ja venyttävät työpäivän siksi pitkäksi, että he itse — kapitalistit — voivat ottaa haltuunsa suurimman osan voitosta, kun työmiehet sensijaan saavat kärsiä kurjuutta. Tästä tosiasiallisesta orjuudesta johtuu nykyajan kapitalistinen ansio ja voitto. Jos kukin yksityinen työmies tuottaa päivässä hyödykkeitä esimerkiksi 10 markan arvosta, toisin sanoen jos hän muuttaa 20 markan arvoisia raaka-aineita, hiiliä, koneiden kulutusta, rakennuksia y. m. s. valmiiksi tavaraksi, jonka arvo on 30

markkaa, silloin on hän työllään aikaansaanut uuden 10 markan suuruisen arvon; mutta hän saa palkkaa vain 5 markkaa, ehkä vain 3 tai 4, ehkäpä myös 6 tai 7 markkaa; loput, ylijäämän, ottaa kapitalisti haltuunsa. Tämä on se »lisäarvo», jonka olemassaolo on koko nykyaikaisen yhteiskuntaelämän elinehtona; lisäarvojen luominen on kaikeksi sen työn tarkoituksena, joka nykyaikana suoritetaan. Kun perustetaan paperitehdas tai tulitikkutehdas, tiiliruukki tai olutpanimo, niin päätarkoituksena ei ole valmistaa paperia tai tulitikkuja, tiilikiviä tai olutta yhteiskunnan käytettäväksi, vaan ainoastaan lisäarvojen luominen.

Tähän työväenluokan tosiasialliseen orjuuteen — se kun on estetty itsenäisesti käyttämästä niitä tuotantovälineitä, joiden avulla se voi hankkia itselleen toimeentulonsa — juuri tähän seikkaan perustuu pääasiallisesti koko kapitalistinen yhteiskuntaelämä. Entisaikoina oli yksityisillä maanomistajilla valta yksityisten talonpoikien yli; he hallitsivat talonpoikien persoonaa ja saattoivat pakottaa heidät luopumaan jostain osasta saamaansa työvoittoa. Nykyään on tämä mieskohtainen riippuvaisuus ohi; työmiehet ja kapitalistit seisovat toisiaan vastassa näennäisesti vapaina asianosaisina. Mutta sensijaan on syntynyt luokka-riippuvaisuus, joka ei ole vähemmin raskas. Nykyään koko kapitalistiluokka sellaisenaan hallitsee koko työväenluokkaa — se kun omistaa ne työvälineet, jotka työmiehille ovat tarpeen elämän ylläpitämiseksi. Tosiasiallisen valtansa nojalla saattaa se harjottaa sortoa aivan yhtä helposti kuin mikä keskiaikainen suurtilallinen tahansa.

Ja mikä koskee varsinaisia palkkatyöläisiä teollisuuden, maanviljelyksen ja liikenteen alalla, se koskee myöskin — vaikka muodot ovatkin toiset — koko vähävaraista väestöä yleensä. Monella eri tavalla ovat pääomat hankkineet itselleen valtaa yhteiskunnan jäsenten yli. Valtiovelka, joka nielee yhä suurempia rikkauksia korkojen maksamiseksi, pakottaa väestöä luomaan uusia hyödykkeitä voidakseen suorittaa tarvittavat verot; luottojärjestelmä, joka leviää yhä laajemmille alueille, on kuin pumppulaitos, joka imee pieniltä liikkeenharjoittajilta heidän varansa. Ja se monopoolivalta, jonka pääomat eri tuotantoaloilla hankkivat itselleen liittymällä trusteiksi, renkaiksi tai syndikaateiksi, tai — mikä itse asiassa vaikuttaa samalla tavalla — tullisuojeituksen kautta, jonka ne antavat lakiasäätävien kokouksien määrätä, tämä monopoolivalta kohottaa lakkaamatta tavaroiden hintaa, joten kuluttavan yleisön täytyy suorittaa yhä suurempia maksuja pääomille kaikista välttämättömistä kulutusesineistään. Eivät yksinomaan päivätyöläiset, vaan myöskin pikkuviljelijät, pikkukäsityöläiset ja pienkauppiat, joiden on kannettava raskas verokuorma, joiden täytyy suorittaa suuret korot veloistansa ja joiden on pakko maksaa

korkeat hinnat niistä tavaroista, millä heidän tulee tyydyttää omat ja perheensä tarpeet, myöskin he ovat irrottamattomasti riippuvaisia pääomista, jotka usein syöksevät heidät vielä surkuteltavampaan tilaan kuin varsinaiset päiväpalkkalaiset.

Työtä tekevän väestön kannalta katsottuna esiintyy siis yhteiskunnallinen kysymys etupäässä vapautumiskysymyksenä, vapautumisena siitä nylkemisjärjestelmästä, jonka alaisena se on ja jonka kautta se kadottaa suurimman osan niistä tavara-arvoista, jotka se on tuottanut. Mutta tämä vapautuminen käy mahdolliseksi ainoastaan siinä tapauksessa, että nykyisessä yhteiskunnassa vallitseva vastakohta tuotantovälineiden ja työvoiman välillä saadaan poistetuksi, että toisin sanoin tuotantovälineet ja työvoima yhdistetään samoihin käsiin ja ihmiset tulevat oman työnsä ja siten myöskin oman persoonansa herroiksi. Tähän taas on tarpeen, että vallitsevat omistussuhteet kumotaan, että kapitalistisen yhteiskunnan taloudellinen perusta särjetään.

Kapitalistinen omistusoikeus tuotantovälineihin on se pato, jota vastaan kehitys yhä voimakkaammin pusertuu. Yhä uhkaavammaksi käy kiihko työväen keskuudessa, joka huomaa olevansa syrjäytetty niistä rikkauksista, mitkä se itse tuottaa, ja joka tuntee tyytymättömyyttä ja mieliharmia omaisuuden epätasaisesta jaosta, mutta joka myöskin yhä paremmin kykenee antamaan vaatimuksilleen tarpeellista pontta.

Työvälineiden, työaineiden ja muiden tuotannossa välttämättömien työtarpeiden yhdistäminen yksiin käsiin itse työvoiman kanssa, joka niitä hedelmöittää, tekee niistä käyttökelpoisia hyödykkeitä — siinä ohjelma, jonka työväenluokan, köyhälistön ensikädessä täytyy ottaa omakseen. Mutta tähän päämäärään johtaa vain yksi tie.

Sillä ken tahtoo kääntyä takaisin niihin oloihin, jotka muinaisina aikoina olivat vallalla, jolloin käsityöläismestari itse omisti verstaassa tarvitsemansa työvälineet, itse järjesti työnsä ja itse nautti siitä tulevan voiton, se ryhtyy aivan mahdottomaan yritykseen. Silloin sivistys kiertyisi pitkän askeleen taaksepäin. Koko se nerokas ja hedelmällinen tuotantomekanismi, joka voi tulla käytäntöön suurissa keskitetyissä liikkeissä, missä sadat ihmiset työskentelevät yhdessä suurten kallisten koneiden ääressä, olisi silloin lyötävä pirstaleiksi, ja yhteiskunta olisi väkipakolla työnnettävä takaisin sille kehitysasteelle, jolla se oli sata vuotta takaperin, ennenkuin tehtaanpiiput kohosivat kohti pilviä, junat kiitivät halki maiden ja sähkövirrat surisivat pitkien lennätinlankojen. Mutta historiallinen kehitys ei tunne mitään peräytymistä; se etenee lakkaamatta omien sisäisten lakiensa voimasta. Vain yksi mahdollisuus on näin ollen jälellä. Tuotantovälineet voivat yhtyä työvoimaan — ei tosin yksilöllisesti, ei sillä tavalla, että kukin

yksityinen ihminen mieskohtaisesti omistaa ne työkalut ja raaka-aineet, joita hän käyttää työssään — vaan yhteiskunnallisesti, siten että koko yhteiskunta yhteisesti omistaa ja käyttää kaikkia työssä tarvittavia raaka-aineita ja koneita, rakennuksia, liikevälineitä ja maata, ja yhteisesti käyttää työn tuottamia tuloksia hyväkseen. Yksityisenä henkilönä ei siis kukaan omista tuotantovälineitä, kuten nytkin useimpiin kansalaisiin nähden on asianlaita, mutta yhteiskunnan jäsenenä ovat kaikki niihin osallisia; jokainen on yhtä oikeutettu kuin kuka muu tahansa määräämään työn kulkua ja käyttämään hyväkseen sen tuloksia.

Täten osottautuu siis sosialistinen työtapa ainoaksi, joka voi vapauttaa työväenluokan orjuudesta, ja sentähden kokoutuukin yhä suurempia ihmisryhmiä taistelemaan sen puolesta. Mutta myöskin toisessa suhteessa on sosialistinen tuotantotapa nykyisten yhteiskuntalojen luonnollinen ja välttämätön seuraaja, sillä se on ainoa, jonka vallitessa tuotantovoimat pääsevät edelleen kehittymään, niin että ihmiskunta voi kohota yhä korkeammalle hyvinvoinnin ja sivistyksen asteelle. Sillä yhteiskunnallinen kysymys ei rajotu vain työmiesten vapautumiseen ja ansion tasaisempaan jakautumiseen, vaan siihen kuuluu myös tuotannon järjestäminen.

Kapitalistiset omistusolot, jotka erottavat tuotantovälineet ja työvoiman toisistaan, tekevät persoonallisesti vapaan palkkatyön vallitsevaksi yhteiskunnalliseksi työmuodoksi, aivan kuin epävapaa orjatyö ja puolivapaa päivätyö olivat varhaisempina aikoina vallitsevia työmuotoja. Nämä omistusolot ovat jo kauan antaneet kaikkien yhteiskuntavoimien vapaasti kehittyä ja riehua. Niiden puitteissa on uudenaikainen tieteellisiin havaintoihin perustuva työtekniikka päässyt vallalle ja johtanut tuloksiin, jotka aikaisemmin, työvälineiden ollessa hajaantuneina useiden henkilöiden kesken, olisivat olleet mahdottomia. Mutta määrättyllä kehitystasolla alkaa tämä omistusoikeuden muoto kadottaa kehitystä edistävän luonteensa ja muuttua kahleeksi, joka hidastuttaa, ehkäisee ja pidättää. Järjestymisen puute alkaa näyttää turmiollista vaikutustaan. Ainoana toiminnan ohjeena ovat yksityisten kapitalistien pyrkimykset saada niin paljon voittoa kuin suinkin; mitään yhteistä suunnitelmaa ei ole. Ja seurauksena on tavaton työvoiman tuhlaus. Yhä huutavammaksi käy vastakohta vallitsevien ja niiden uusien olojen välillä, jolloin tuottavia voimia käytetään todellakin järkiperaisella tavalla. Yhä kärjistyneemmäksi käy sen johdosta ristiriita kehityshaluisten tuotantovoimien ja tuotantotavan asettamien ahtaiden rajojen välillä.

Uudenaikainen, työtäsäästävä tekotapa, jonka avulla ihmiset samassa ajassa ja samalla työvoimalla kuin ennen voivat valmistaa parikymmentä tai sata kertaa enemmän hyödykkeitä kuin muinaisina

aikoina, on kapitalistisen ajanjakson suurin voitto. Mutta nykyisessä yhteiskunnassa tulee tämä uudenaikainen tekniikka vain varsin vähän käytäntöön. Useimmat ihmiset näkevät työvoimansa jäävän hedelmättömäksi ja tuottavan sangen vähän hyötyä verrattuna siihen, mitä se voisi aikaansaada, jos sitä tarkotuksenmukaisella tavalla käytettäisiin. Vain jossakin harvassa tapauksessa tuotanto suoritetaan teknillisessä suhteessa mallikelpoisella tavalla; vain pieni osa väestöstä työskentelee sellaisissa oloissa, niin tarkotuksenmukaisilla koneilla, niin perinpohjaisen työnjaon vallitessa, niin täydellisesti käyttäen hyväkseen tieteen viimeisiä ennätyksiä, että heidän työnsä tulokset ovat parhaat mahdolliset, että he tuottavat mahdollisimman suuren määrän tarpeellisia kulutusesineitä. Niiden harvojen suurten tehtaiden rinnalla, jotka näin käyttävät tekniikkaa hyväkseen sen koko laajuudessa, tavataan suunnaton määrä pieniä ja vanhanaikaisia tehdaslaitoksia, joissa kukin työmies samassa ajassa ja yhtä suurilla ponnistuksilla saa aikaan vain puolet, kolmannenosan tai neljännesosan siitä, mitä hän olisi saanut tehdyksi suurissa tehtaissa. Ja näiden lisäksi tavataan vieläkin suurilukuisempi määrä pieniä työhuoneita ja kauppapuoteja, missä työvoima joutuu miltei vallan hukkaan, missä kymmenen, kahdentoista tai neljäntoista tunnin ankaralla työllä saadaan tuskin enempää tehdyksi kuin mitä tunnissa tai parissa olisi aikaansaatu jossain uudenaikaisessa tehtaassa kehittyneine tekotapoineen. Yhteiskunta tarjoaa todellakin sangen lohduttoman kuvan niin hyvin teollisuuden ja maanviljelyksen kuin kaupan ja liikenteen alalla; kaikkialla tuhlataan käsittämättömällä tavalla ihmiskykyä ja ihmisponnistuksia. Se määrä hyödykkeitä, joiden valmistaminen nykyään vaatii suunnattomia uhrauksia puuttuvan tarkotuksenmukaisuuden johdosta, olisi aikaansaavissa tuntuvasti lyhyemmässä ajassa, jos otettaisiin vaari niistä mahdollisuuksista, joita uudenaikainen tekniikka tarjoaa, ja käytettäisiin työvoimia niin, että mahdollisimman vähällä työllä saataisiin suurimmat mahdolliset tulokset aikaan. Mutta asiain nykyisellä kannalla joutuu päivittäin suunnaton määrä työvoimia ja hyödykkeitä hukkaan. Ja tämän lisäksi tulevat vielä ne suunnattomat tappiot, jotka työttömyys aikaansaa, kun se aika ajoin uudistuu vastustamattomalla voimalla. Kuinka paljon arvotavaroita olisivatkaan työttömien joukot voineet valmistaa, ja kuinka suuria rikkauksia onkaan täten tarkotuksettomasti tuhlatu! Nykyaikainen yhteiskunta on kuin mielipuoli, joka antaa rakennuksensa ränsistyä, hajottaa omaisuutensa tuulten vietäväksi ja köyhtymistään köyhtyy, kunnes vihdoin vararikko tulee ja uudet henkilöt tarttuvat ohjaksiin.

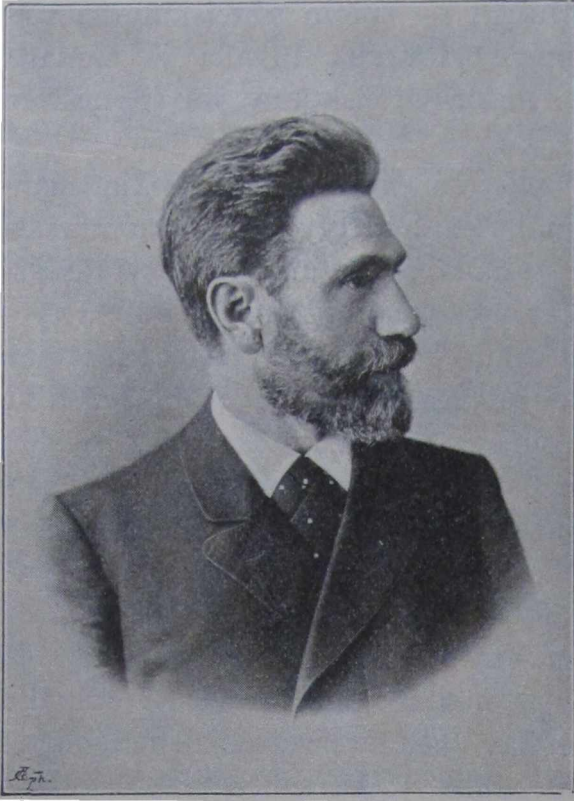
Ajatelkaamme, että tämä yhteiskunnan luovien voimien järjetön tuhlaus saadaan estetyksi, että kaikki työhön kykenevät henkilöt käyttävät työvoimaansa hyödyllisimmällä tavalla ja tuotanto kullakin liike-

alalla järjestetään tarkoituksenmukaisesti — silloin yhteiskunnan rikkaudet välittömästi kasvavat hämmästyttävällä tavalla ja samalla paranevat tuntuvasti ne ehtodot, jotka yhteiskunta voi jäsenilleen tarjota.

Kapitalistisen tuotantotavan vallitessa on tämä kuitenkin mahdollonta. Päinvastoin, kuta pitemmälle se kehittyy, sitä suuremmaksi tulee työvoimien ja hyödykkeiden tuhlaus. Jokainen uusi työtäsäästävä edistys, jokainen uusi kone, jokainen uusi käytäntöön otettu työtapa syöksee satoja tai tuhansia ihmisiä työttömyyteen pakottaen heidät elämänsä ylläpitämiseksi turvautumaan pienliikkeisiin, joissa he tosin saavat välttämättömimmän toimeentulonsa, mutta joissa heidän työvoimansa käy yhteiskunnalle melkein hyödyttömäksi. Täten kasvaa turmiollinen työvoiman tuhlaus jokaiselta uudelta työvoiman säästöltä, joka pannaan toimeen; jokainen teknillinen edistys, niin hyödylliseltä kuin se itsessään saattaakin tuntua, muuttuu kiroukseksi yhteiskunnalle. Ja samalla suurenevät taukoamatta liikepulien ja työttömyyden aikaansaamat häiriöt, mikäli kansainvälinen kilpailu kärjistyy. Yhä epätoivoisammaksi käy vastakohta todellisten olojen ja niiden valoisten mahdollisuuksien välillä, jotka ennen pitkää voivat muuttua todellisuudeksi, kunhan vain kapitalistisen tuotantotavan anarkia siirtyy sosialistiselle tuotantotavalle ominaisen järjestyksen tieltä.

Täten sosialismi luonnonvoiman tavoin tunkeutuu esiin niiden yhteiskunnallisten vastakohtien ja ristiriitojen vaikutuksesta, jotka yhä kovaäänisemmin vaativat ratkaisua, mutta joiden ainoa ratkaisu on sosialistinen yhteiskuntajärjestys. Sosialismi ei ole uudistus, jonka mielivaltaisesti voi panna toimeen, koska se on järjellinen ja oikeudenmukainen, vaan se on tie, jonka historiallinen kehitys rautaisella, vastustamattomalla johdonmukaisuudella osottaa. Historiallinen kehitys tuomitsi aikoinaan, saavutettuaan määrätyn kehitysasteen, vanhan käsityöläistuotannon kuolemaan ja kohotti sen sijalle uuden kapitalistisen tuotantotavan, missä yhteiskunnan kymmenet-tuhannet yksityisihmiset yhteisin voimin valmistavat tavaroita toimien niinkuin ratkaat mutkikkaassa koneistossa, mutta missä tulokset tästä yhteistyöstä joutuvat niille yksityisille henkilöille, jotka omistavat tuotantovälineet, määräävät niiden käyttämisestä ja niiden kautta anastavat itselleen lisäarvoja työtä tekevien kansalaistensa kustannuksella. Historiallinen kehitys on, saavutettuaan taas uuden kehitysasteen, syöksevä myös tämän tuotantotavan perikatoon; se on säilyttävä yhteiskunnallisen työtavan ja nerokkaan tekniikan, mutta siirtävä suurten tuotantovälineiden omistusoikeuden, s. o. käyttöoikeuden, yksityisiltä henkilöiltä koko yhteiskunnalle.

Ei ole tarpeen kuin yksi ainoa esimerkki osoitteeksi siitä, miten

August Bebel.

kapitalismi on kääntänyt kaikki nurin ja miten kaikki, joka kapitalistisen tuotantotavan vallitessa on ollut omiaan synnyttämään onnettomuutta ja epäsointua, sosialistisen tuotantotavan päästyä voitolle on muuttuva onnen ja sopusoinnun lähteeksi. Ajateltakoon uuden, työtäsäästävän koneen käytäntöontulemista tuotantoelämässä, esim. hiilennlastauskoneen, itsesitovan leikkuukoneen tai latomakoneen, jotka jokainen tavallaan tekevät mahdolliseksi säästää työvoimaa, sallivat yhden miehen suorittaa saman työn, johon ennen tarvittiin kaksi tahi useampia. Nykyään merkitsee tämä, että niin ja niin moni ihminen menettää työpaikkansa, työntyy työttömäin armei-

jaan, näkee työvoimansa joutuvan hukkaan. Ahdinkotila jatkuu yli koko työläismaailman, ilmeten lisääntyvänä työttömyytenä, palkkojen alenemisena ja yhä suurempana riippuvaisuutena pääomasta. Kapitalistisen tuotantotavan vallitessa tulee sellainen edistys ihmiskunnan kiroukseksi, sosialistisessa yhteiskunnassa se on merkitsevä siunausta. Se on vaikuttava sen, että kysymyksessä oleva esine voidaan valmistaa vähemmällä vaivalla ja että se voi päästä käytäntöön laajemmissa kansankerroksissa, samalla kuin työpäivää voidaan lyhentää kaikilla liikealoilla.

Kapitalistinen omistusoikeus tuotantovälineihin juuri muodostaa koko nykyisen yhteiskuntajärjestyksen perustuksen ja on kaikkien yhteiskunnan alati kasvavien ristiriitojen ja selkkauksien alkusyynä. Tämän omistusoikeuden poistaminen, siirtämällä ne tuotantovälineet, joiden avulla yhteiskunta tekee työtä ja tyydyttää tarpeensa, yksityisiltä henkilöiltä työtätekevän yhteiskunnan omaisuudeksi, se tulee siis sosialismin tehtäväksi. Sillä tulee koko sosiaalinen vallankumous suoritetuksi.

Sosialismi ei vastusta omistusoikeutta sellaisenaan, ainoastaan omistusoikeutta tuotantovälineihin. Ne esineet, jotka ovat kunkin yksityisessä käytännössä, ne huonekalut, jotka kullakin on kodissaan, ne kuvat, jotka kaunistavat hänen asuntoaan, ne kirjat, jotka ovat hänen hyllyllään, se puutarha, jossa hän askaroi vapaa-aikoinaan —

kaikki sellainen voi jäädä yksityiseksi omaisuudeksi ja perintötavaraksi; voipa hallinto-oikeus tulla paljon varmemmaksi kuin nykyään, jolloin epävarmuus on niin suuri, ettei kukaan tiedä, minä päivänä hänen täytyy luopua kaikesta, mitä omistaa. Sosialismin hyökkäysten esi-
neenä ovat vain ne välineet, joiden avulla valmistetaan yhteiskunnan
kulutusesineitä, se maa, josta saadaan vilja ja puutavara, metallit ja
hiili ja kaikellaiset muut raaka-aineet, ne koneet ja rakennukset, joita
tarvitaan niiden muuttamiseen valmiiksi tuotteiksi, ne rautatiet ja
veturit, ne höyrylaivat ja kanavat, ne satamat ja sähkölennätinlinjat,
jotka kulettavat tavaroita, henkilöitä ja tiedonantoja toisesta maa-
pallon paikasta toiseen — koko tuo valtava, äärettömän moniosainen
tuotantovälineiden koneisto, joka on ehtona yhteiskunnallisen elämän
säännölliselle kululle.

Nykyinen lainsäädäntö sallii pakkoluovutuksen, yksityisen omai-
suuden pakollisen anastuksen, milloin yhteinen hyöty sitä vaatii. Sosia-
lismi tahtoo ulottaa tämän pakkoluovutuksen kaikkeen siihen yksi-
tyisomaisuuteen, jota nykyään käytetään pääomana, s. o. välikappa-
leena, jolla ohjataan yhteiskunnan työtä yksityisten omistajien etu
silmämääränä. Tähän pakkoluovutukseen, joka merkitsee täydellistä
mullistusta kaikissa omistussuhteissa ja samalla kaikissa oikeudelli-
sissa, valtiollisissa ja sivistyksellisissä oloissa, juuri siihen tähtää sosia-
lidemokraattinen liike. Siten tahtoo sosialismi ratkaista maailman-
historiallisen tehtävänsä: olla kättilönä sille uudelle yhteiskunnalle,
joka on sikiönä vanhan yhteiskunnan kohdussa.

Ja juuri kapitalistinen kehitys luo kaikki edellytykset, jotka ovat
tarpeen, jotta tällainen pakkoluovutus voisi tapahtua helpossa ja yksin-
kertaisessa muodossa. Sitä mukaa kuin kilpailu edistyy, kokoontuu
pääoma yhä enenevässä määrässä harvoin käsiin. Yksi iso kapita-
listi tappaa monet pikkukapitalistit, omaksuu itselleen heidän tuotan-
tonsa ja ottaa alati kasvavia pääomamääriä haltuunsa. Pieni luku
suurkapitalisteja tulee siten hallitsemaan tuotantoa. Ja mikäli kil-
pailu saa yhä jyrkemmän luonteen, syntyy uusia omistusmuotoja,
jotka vielä lisäksi jouduttavat pääoman keskittymistä. Yksityiset
teollisuusliikkeet, joita omistajat hoitavat itsekukin omin päinsä, eivät
voi ajanpitkään menestyä; sensijaan liitytään renkaiksi ja trusteiksi,
jotka laskevat kokonaisia teollisuushaaroja valtansa alle ja kokoavat
tuotannon herruuden muutamiiin yksityisiin keskuksiin, missä luvul-
taan harvat jättiläiskapitalistit rajattomalla vallalla pitävät hallussaan
kansan onnen ohjaksia. Ja tämän kautta tulee tuotantovälineiden
muuttuminen yhteisomaisuudeksi yhä yksinkertaisemmaksi asiaksi.
Siihen vaadittaisiin vain kansanpäättös eikä sen enempää; noiden suun-
nattoman suurien liikkeiden tuotantokoneisto voisi sosialistisen yhteis-
kunnan johdon alaisena kulkea kulkuaan pysähtymättä; ja nuo vähä-

Jean Jaurès. Ranskan sosialistien johtaja.

lukuiset rikkaat pääomanomistajat, joiden täytyisi luopua omaisuudestaan, saisivat perinnöllisellä elinkorolla tai muulla senkaltaisella tavalla toimeentulonsa turvatuksi. Kuinka paljon helpommin ja tuskattomammin tällainen pakkoluovutus voisikaan tapahtua, kuin jos pääoma olisi hajallaan monen monituisen pikkukapitalistin käsissä.

Ne tuotantovälineet, jotka tämän jälkeen yhä edelleen jäävät pienten itsenäisten elinkeinonharjottajain omaisuudeksi, se maa, jota pikkutilallinen viljelee, ne pyydykset ja tarvekalut, joilla kalastaja harjottaa ammattiaan — nämä kaikki tulevat näyttämään yhä mitättömämpää osaa verrattuna suurien tehtaiden ja suurtilo-

jen tuotantovälineihin. Ei tarvitse ulottaa yhteiskunnallista pakkoluovutusta kaikkiin näihin välineihin, ja siihen on sitäkin vähemmän syytä, kun ne eivät suinkaan ole pääomaa, eivät ole sellaisia välineitä, joilla voi ostaa vieraiden henkilöiden työvoimaa, vaan ainoastaan pienten elinkeinonharjottajain apuneuvoja jokapäiväisen leivän hankkimiseksi heidän omalla persoonallisella työllään. Voisi kyllä olla mahdollista, että tuollainen pieni itsenäinen elinkeinonharjottaja eläisi yhä eteenkinpäin entiseen tapansa, sittenkin kun sosialistiset yhteiskuntaolot olisivat alkaneet vallita; jos hän ei haluaisi heittää taloudellista itsenäisyyttään, ei hän sillä vahingoittaisi muuta yhteiskuntaa. Mutta eipä juuri ole uskottavaa, että hän kauankaan jaksaisi säilyttää tämän halunsa taloudelliseen itsenäisyyteen. Kun hän näkisi muiden yhteiskunnan jäsenten alistuvan uusiin tuotantosuhteisiin ja saavuttavan sillä runsaasti vapautta ja niin hyvät elinehdot, ettei hän sellaisista ollut koskaan uneksunutkaan, samalla kuin hän itse yhä eläisi kovassa työssä ja ahtaissa oloissa, niin heittäisi hän siekailematta tuon itsenäisyyden, joka olisi hänelle vain kahleena, ja rupeaisi joukkoon osakkaaksi, uuden yhteiskunnan vapaaksi jäseneksi.

Tuotantovälineiden saattaminen yhteiskunnan haltuun on se päämaali, johon koko nykyinen yhteiskunnallinen kehitys tähtää. Sen saavuttamiskeinot riippuvat seikoista, jotka kuuluvat tulevaisuuteen ja joita ei edeltäpäin voi tarkasti arvata. Onko keinona oleva äänestys

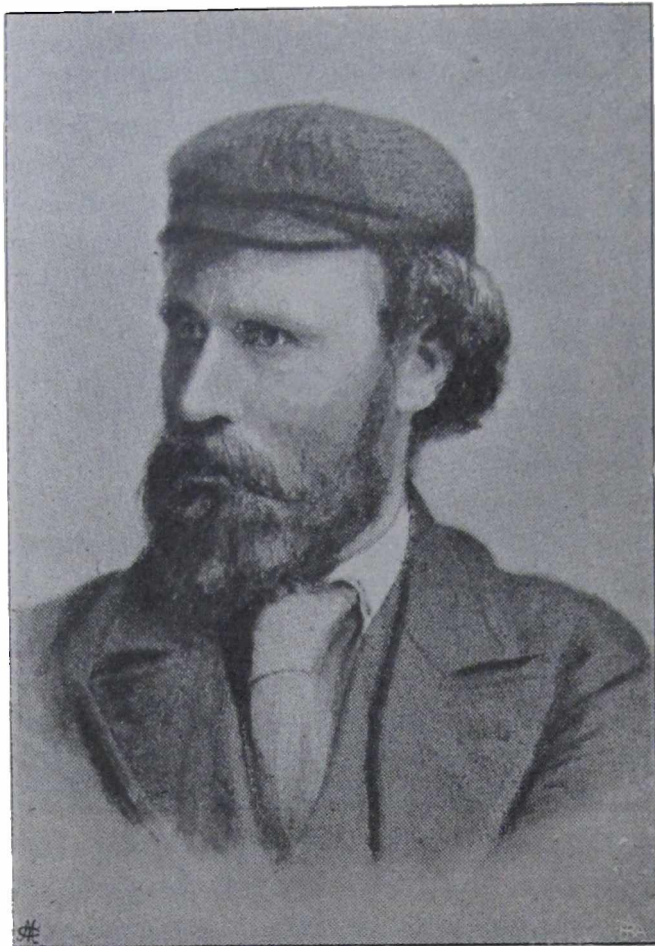
vai suurlakko, eduskunnan neuvottelut vai katutaistelut, valtavan yleisen mielipiteen rauhallinen vaikutus vai joukko väkivaltaisia, veriä kahakoita, pitkä vallankumouksellinen kehityskausi vai yksi ainoa ratkaiseva purkaus, jakso siirtymäasteita vai äkillinen harppaus — mitkä muodot ja keinot kehitys on valitseva, seisoessaan ratkaisevassa murroskohdassa vanhan ja uuden yhteiskuntajärjestyksen välillä, sen kaiken voi vain tulevaisuus näyttää.

Ja millainen on sitten se uusi yhteiskunta oleva, joka nousee tästä sosialistisesta vallankumouksesta ja pakkoluovutuksesta?

Kaikki yksityiskohdat sen kokoonpanossa ovat meiltä peitetyt. Kun sosialistinen yhteiskunta kasvaa luonnollista tietä kapitalistisesta yhteiskunnasta, niin seuraa tästä, ettei ole mahdollista luoda itselleen seikkaperäistä kuvaa siitä, millaisiksi olot tulevat. Ne riippuvat niistä teknillisistä voimista, jotka jolloinkin tulevaisuudessa ovat ihmisen käytettävänä; mutta nämä teknilliset voimat ovat valtavan kehityksen, loppumattomien muutosten alaisina; jokainen vuosi tuo mukanaan uutta edistystä, joka muuttaa sitä tapaa, millä tuotanto ja tavaranvaihto suoritetaan, ja luo aivan uusia mahdollisuuksia sille yhteiskunnalle, joka järjestyy sosialistisen tuotantotavan perustalle — kuka saattoi vain kymmenkunta vuotta takaperin uneksiakaan siitä tärkeästä osasta, jota automobiili jo nyt näyttelee suurten kaupunkien liikenne-elämässä; kuka arvasi kymmenkunta vuotta takaperin sähkön saavuttavan sellaisen merkityksen raitiotieliikenteessä ja valaistuksessa, kuin se jo nyt on saavuttanut; kuka voi nykyään arvioida langattoman sähkötyksen vaikutuksien laajuuden; kuka tietää, vaikka ilmalaivaliikenne kymmenen tai parinkymmenen vuoden päästä olisi kääntänyt nurin koko liikenteen? Kaikki yksityisseikat tulevan yhteiskunnan järjestelyssä jäävät siis hämäräksi; niistä voi haaveilla ja runoilla, mutta ne pysyvät vain haaveena ja runona, ja todellisuus tulee varmaan monessa kohdin näyttäytymään paljon toisenlaiseksi, kuin kukaan nykyaikana voi aavistaakaan. Eikä myös pidä ajatella sellaista yhteiskuntaa jäykäksi, muuttumattomaksi. Päinvastoin — siinä tulee olemaan tilaa runsaalle kehitykselle; luonnon- ja yhteiskuntaelämän lakien tullessa yhä paremmin tunnetuiksi löydetään uusia, yhä käytännöllisempiä, yhä tarkotuksenmukaisempia järjestymismuotoja. Sosialistinen yhteiskunta tulee olemaan, niinkuin kapitalistinenkin on ollut, elävä organismi, elimistö, joka kasvaa, mukaantuu ulkonaisiin olosuhteisiin, kehittyy, voimistuu, täydellistyy — jolloinkin etäisessä tulevaisuudessa vanhentuakseen ja kukistuakseen ja vaihtuakseen uusiin, korkeampiin yhteiskuntamuotoihin, joista nykyään on mahdotonta saada vähintä aavistustakaan.

Kaikki yksityiskohdat ovat hämääriä ja muuttuvaisia. Ja kuitenkin on sosialistisen yhteiskunnan rakenteessa muutamia pääpiir-

Keir Hardie. Englannin riippumattoman työväenpuolueen johtaja.

teitä, joista jo nyt voimme antaa täysin varmoja lausuntoja. Sillä samalla kuin tuotantovälineet muuttuvat yhteisomaisuudeksi, jota koko yhteiskunta käyttää, silmä määränään koko työtätekevän väestön etu, samalla uudistuu kaiken yhteiskuntaelämän pohja ja perusta ja tapahtuu joukko suuria muutoksia kaikissa olosuhteissa, yhtä varmasti ja ehdottomasti kuin syystä johtuu seuraus.

Ensiksikin saa kaikki tuotanto nykyisestään hyvin eroavan luonteen. Kun se nykyään on tavaratuotantoa, kun sen tarkoituksena on valmistaa tavaroita myytäväksi ja voiton saamista varten, niin sen tarkoituksiksi sosialistisissa oloissa tulee valmistaa esi-

neitä väestön välitöntä käyttöä varten. Silloin ei kysytä, voiko jonkun tavaran valmistuksella ansaita vai ei, silloin ei keinotella hintojen kohotessa ja laskiessa eikä katsota, onko markkinoilla tavaratulva vai tavarapuute; kaikki näkökannat, jotka meidän päivinämmme vallitsevat liike-elämässä, häviävät itsestään; ainoana määrääjänä on oleva väestön tarve ja ne varat ja voimat, jotka yhteiskunnalla ovat käytettävänä tämän tarpeen tyydyttämiseksi. Niinkuin ihmiset eräällä historiallisen kehityksen varhaisemmalla asteella olivat järjestyneet kyläkunniksi, joiden jäsenet työskentelivät yhteisesti tyydyttääkseen yhteisiä tarpeitaan, ilman että he vaihtoivat esineitä keskenään ostamalla ja myymällä ja ilman että heillä oli mitään taloudellisia suhteita vierasten kuntien kanssa, niin on sosialistinen yhteiskuntakin oleva kuin suuri yhteistalous, jossa työskentely on yhteistä ja kaikilla on yhtä suuri osuus työn tuloksiin, työn, jonka tarkoitus on valmistaa niitä kulutusesineitä, joita jäsenet tarvitsevat.

Kun nykyaikana sadat tai tuhannet yksityiset kapitalistit, kukin kohdastaan pyrkien ansaitsemaan suurimman mahdollisen voiton, rajulla ja sokealla kilpailullaan määräävät, kuinka runsaasti eri esi-

neitä kunakin vuonna valmistetaan ja saatetaan väestön käytettäväksi, kun siten yhteiskunnan varustaminen ruualla ja vaatteilla, tarvekaluilla ja nautintoaineilla, tämä yhteiskuntaelämän säännöllisen kulun ensimmäinen edellytys on alttiina sattumain sokealle leikille, joka milloin vie vajaatuotantoon, aikaansaaden hintojen kohoamista ja katkeria kieltämyksiä, milloin taas liikatuotantoon, saaden aikaan työttömyyttä ja suuria tappioita, laskevia palkkoja ja suuria kärsimyksiä työväenluokassa — niin sosialistinen yhteiskunta sensijaan on täysin tietoisena ja selvästi harkiten ottava ohjat käsiinsä ja saattava tuotannon sopusointuun yhteiskunnassa vallitsevan tarpeen kanssa. Ja silloin vasta ihminen todella pääsee oman kohtalonsa herraksi. Tilastollisten laskelmien kautta, joita toimitetaan kunkin esineen suuremmasta tai pienemmästä kysynnästä, ollaan aina selvillä siitä, kuinka suuri väestön tarve on, kuinka paljon vaaditaan leipää ja voita, jalkineita ja taskukelloja, mustepulloja ja teräskyniä, raitioiteita ja asumuksia ja kaikkia muita kulutusesineitä; ja aina pidetään huolta siitä, että työ järjestetään ja jaetaan eri tuotantoalojen kesken niin, että vuoden kuluessa valmistetaan eri esineitä mahdollisimman tarkkaan juuri se määrä, mikä tarvitaankin. Vajaatuotanto, puute niistä välineistä, jotka ovat tarpeen, ennenkuin voi viettää taloudellisesti turvattua ja onnellista elämää, on oleva tuntematon käsite; mikäli tuotanto-voimat ja teknillinen äly yleensä sallivat, on kaikkia kulutusesineitä saatavissa juuri siinä määrässä, kuin kukin yksityinen ihminen niitä tarvitsee. Ja liikatuotanto, markkinain täytyminen myymättömillä tavaroilla, joka nykyään on syynä yhäti uudistuviin liikepuliin ja alituisena uhkana painostaa sekä kapitalistia että työmiestä — sellainen turmiotatuottava liikavalmistus on katoava, sen luonnetta ei kyetä ollenkaan käsittämäänäkään, yhtä vähän kuin ihminen sata vuotta takaperin olisi käsittänyt, että yhteiskunta voisi joutua hätään, että täytyisi nähdä nälkää ja kärsiä sentähden, että on valmistettu liian paljon kaikkea elämän hyvyyttä. Jonkunlaisen liikatuotannon koettaa sosialistinen yhteiskunta kuitenkin saada aikaan; pyritään alati laajentamaan tuotantotoimintaa, jotta käyttöesineitä yhä runsaammassa määrässä voitaisiin tarjota väestön käytettäväksi ja yhteiskunnan rikkaus siten kasvaisi, ja senvuoksi tahdotaan aika-ajoittain valmistaa useampia tuotantovälineitä, kuin mitä juuri sinä hetkenä on tarvis käyttää; pidetään alati huolta siitä, että varastossa on käyttöesineitä yli välttämättömän tarpeen, hätävaroja, joihin voi turvautua, jos odottamattomia tapauksia, luonnononnettomuuksia tai muita sellaisia, sattuu — samalla tavalla kuin muinainen kyläkunta aina huolehti siitä, että oli viljaa säästössä siltä varalta, että sattuisi tulemaan kato ja nälänhätä uhkaksi.

Millainen turvallisuus, millainen varmuus vallitsisikaan tällaisissa

olosuhteissa, verrattuna siihen alituisen, kalvavaan epävarmuuteen, joka nykyisessä yhteiskunnassa on vallalla — ja millainen selvyys taloudellisissa suhteissa! Kun ihmiskohtalo nykyaikana on tuntemattomien yhteiskunnallisten voimain vallassa, joiden raju temmelys on yhtä oikullinen kuin arpajaisten onnenpyörä — niin sosialistisissa yhteiskuntaoloissa sitävastoin ihmiset itse vallitsevat niitä elämänehtoja, joissa heidän on elettävä, itse kansanäänestyksessä päättävät, mitä työtä he tekevät ja mikä määrä elintarpeita ja nautintovälineitä on oleva heidän käytettävänä, itse ovat oman onnensa seppiä. Kun ihminen nykyään seisoo valtaviin yhteiskunnallisten voimien edessä, voimaton ja neuvoton, niinkuin hän sivistyksen lapsuusaikana seiso i ukkosilman edessä, on hän sensijaan tulevana aikoina pakottava yhteiskunnalliset voimat valtansa alle, käyttävä niitä määräperäisesti ja itsetietoisesti, kuten hän käyttää sähkön voimaa kulettamaan junia, valaisemaan katuja ja huoneita ja lähettämään sanomia paikasta toiseen.

Ensimmäinen ja tärkein käytännöllinen seuraus tästä mullistuksesta tuotannon alalla on oleva yhteiskunnan ja sen yksityisten jäsenten hyvinvoinnin tavaton lisääntyminen ja päivittäisen työajan suunnaton vähentyminen.

Se tuotantovoimien paljous, joka nyt on aivan käyttämättömänä, tulee käytäntöön mitä tarkotuksenmukaisimmissa olosuhteissa, joissa työstä saadaan suurin mahdollinen tulos; ja siten kasvaa yhteiskunnan rikkaus monenkertaiseksi. Siitä suunnattomasta työvoiman ja hyödykkeiden tuhlauksesta, joka esiintyy nykyisten yhteiskuntaolojen vallitessa ja joka lakkaamatta heittää hukkaan suuria määriä yhteiskunnan toimintavoimaa, osaksi niiden pikkueläjien kautta, joita yhä on kaikkialla teollisuuden, maanviljelyksen ja tavaravaihdon alalla ja jotka saavat yhä lisäystä juuri koneiden syrjäyttämistä työmiehistä, osaksi niiden hävitysten kautta, joita työttömyys alati kasvavassa määrässä aiheuttaa, tästä kauhistavasta tuhlauksesta, joka jättää kansojen hyvinvointia, on sosialistinen yhteiskunta säästyvä. Oman etunsa tähden on yhteiskunta kaikin voimin koettava saada aikaan tarkotuksenmukaisimman työskentelytavan, sellaisen, joka vähimmällä ponnistuksella tuottaa suurimman tuloksen, ja levittävä sitä taloudellisen toiminnan kaikille aloille saadakseen siihen liittymään kaikki yhteiskunnan jäsenet. Sillä jokainen edistys tähän suuntaan merkitsee lisääntynyttä hyvinvointia kaikille yhteiskunnan kansalaisille. Tuotteiden luku lisääntyy, suurempi määrä kaikenlaisia käyttöesineitä virtaa joka kotiin ja tekee olemassaolon valoisammaksi ja kauniimmaksi; ja samalla työaika lyhenee, se tunti luku, mikä päivittäin vaaditaan yhteiskunnan tarpeitten tyydyttämiseksi, on vähenevä paljon alle nykyisen määränsä.

Jos ajatellaan ne hyödykkeet, jotka esim. Tanskan yhteiskunta nykyään tuottaa, jaetuksi tasan kaikkien sen jäsenten kesken, tulisi joka perheelle noin 3,500 markan vuotuiset tulot. Tämä merkitsisi kaikkein useimmissa tapauksissa tavatonta parannusta elämänehdossa; ainoastaan pienellä osalla väestöä on meidän päivinämmen niin suuret tulot; mutta sentään se merkitsisi vain vaatimattomia pikkuporvarillisia elinehtoja. Tämä ei kuitenkaan ole kuin pieni murto-osa siitä runsaudesta, minkä yhteiskunta kykenee tuottamaan, kun se järjestää tuotannon ja ottaa koko väestön työvoimat käytäntöön tarkotustaanvastaavimmalla tavalla. Jos jätämme kaiken mielikuvituksen sikseen ja perustumme kokonaan nykyisiä tuotantosuhteita koskeviin tarkkoihin tutkimuksiin, voimme väittää, että sosialistinen yhteiskunta, järjestelmällisesti käyttämällä koko väestön työvoimaa ja apuna täydellisin tekniikka, minkä nykyaika tuntee, kykenee lisäämään työn tuotantokyvyn monenkertaiseksi — niin suurena määrin, että jokaiselle perheelle voisi tulla tarve- ja nautintotavaroita 6—7,000 markalla tai vielä enemmän, samalla kuin päivittäinen työaika vähenisi 4—5 tunniksi tai vielä pienemmäksi. Ja jokainen uusi edistys, jokainen uusi keksintö tai löytö, joka tehtäisiin, otettaisiin heti käytäntöön koko laajuudessaan ja olisi täten omiaan yhä lisäämään tuotantomäärää ja lyhentämään työaika, yhä enentämään hyvinvointia ja elämäniloa kaikkien yhteiskunnan jäsenten kesken. Tasaisesti ja aste asteelta paranisivat elinehdot paremmistaan, rinnan kasvavan tieteellisen tuntemuksen ja lisääntyvän käytännöllisen älyn kanssa. Ne tuotantovoimat, jotka kapitalistisessa yhteiskunnassa suureksi osaksi venyvät joutilaina ja parhaassa tapauksessa vain perin pienessä määrässä tulevat suuren väestön hyväksi, voisivat kehittyä vapaasti ja tulla koko ihmiskunnan omaisuudeksi.

Kuinka peräti eroavatkaan ne olot, jotka sellainen yhteiskunta tarjoaa kansalaisilleen, kaikesta, mitä tunnetaan meidän ajoiltamme, kuinka toisenlaiseksi kehittykään se ihmiskunta, joka kasvaa sellaisissa oloissa!

Ajatelkaamme — saadaksemme vain heikon käsityksen siitä — ihmisiä, jotka työskentelevät ammatissa, minkä he itse ovat valinneet, koska se parhaiten sopii heidän luonteelleen, seuraten sellaista työjärjestystä, josta he itse ovat olleet sopimassa, noudattaen sellaista työnjohtoa, jota he itse ovat olleet valitsemassa, työpaikoissa, jotka ovat niin terveellisiä ja miellyttäviä kuin suinkin olla voi, työskentelevät muutamia tunteja päivässä ja lopun päivää ovat omia herrojaan, ihmisiä, jotka tietävät, että koko tulos heidän suorittamastaan työstä tulee sille yhteiskunnalle, jonka täysin oikeutettuja jäseniä he itse ovat, ja että jokainen uusi apuneuvo, jonka he keksivät työn jouduttamiseksi ja parantamiseksi, tuottaa hyötyä heille itselleen ja koko yh-

teiskunnalle, ihmisiä, joiden asema on hyvä ja varma sen lyhytaikaisen ja helpon työn nojalla, jonka he suorittavat, ja joille elatushuolet ovat tuntematon käsite.

Vapautus, joka täten pannaan toimeen, ei koske ainoastaan varsinaista työväenluokkaa, vaan se on koko ihmiskunnan vapautusta, vapautusta niistä suruista, kärsimyksistä ja huolista, jotka nyt painavat ihmisiä, kaikista niistä masentavista ja hermoja turmelevista vaikutuksista, joita he saavat nykyisessä yhteiskunnassa. Vapautusta tämä on — sillä ei mikään voi olla järjettömämpää kuin kuvitella sosialistista yhteiskuntaa »pakkovaltioksi». Se on järjetön kuvitelma jo siitäkin syystä, että sosialismin aikana vallitsee täydellinen, ehdoton, rajottamaton kansanvalta; kaikki täysikasvuiset miehet ja naiset, vapaasti neuvotellen, vapaasti päättäen määräävät, missä muodossa se työ on tapahtuva, jossa he itse ovat osallisina; on mahdoton ajatella, että ihmiset käyttäisivät täyttää vapauttaan sulkeakseen itsensä pakko-työlaitokseen. Tietysti täytyy sosialismin kuten jokaisen muunkin yhteiskuntajärjestyksen vallitessa työkykyisten henkilöiden työskennellä joku osa päivästä, jotta yhteiskuntakoneisto voisi pysyä käynnissä ja yhteiskunnan jäsenet saisivat välttämättömät tarpeensa tyydytetyiksi; muutamien pitää leipoa leipää, toisien valmistaa saappaita, muutamien rakentaa taloja, toisien kutoa mattoja. Mutta kun ruumiillinen työ supistetaan siihen määrään, johon sosialistinen tuotantotapa sen voi supistaa, ja kun se suoritetaan joka suhteessa parhaiten ja suotuisinten ehtojen vallitessa, niin se kokonaan kadottaa nykyisen pakkoluonteensa. Se muuttuu hävittävästä hermojen ja lihasten kulutuksesta ruumiinharjotukseksi, joka kehittää ja vahvistaa elimiä, nukuttavasta ja yksitoikkoisesta samojen liikkeiden ja otteiden toistamisesta mieltäkiinnittäväksi puuhaksi, jossa ei tunne itseään suuren koneiston kuolleeksi rattaaksi, vaan eläväksi, itsenäiseksi olennoksi, joka hallitsee koneistoa, ymmärtää sen käynnin yksityiskohtia myöten ja pakottaa sen tottelemaan tahtoaan. Samaa luomistoiminnan iloa, joka innosti keskiajan käsityöläistä, samaa tutkimisen ja selville saamisen iloa, joka innostaa nykyajan tiedemiestä hänen laboratoriossaan, samaa iloa ojentaessaan ruumistaan terveellisissä, säännöllisissä liikkeissä, joka voi innostaa konttori-ihmistä ja lukuhuoneen asukasta, kun hän voimisteluharjoituksista etsii lepoa ja vaihtelua päivätöölleen — sellaisia tunteita voi ruumiillinen työ tehtaissa ja työpaikoilla herättää, kun ihminen sosialistisen tuotantotavan vallitessa tulee työn herraksi ja lakkaa olemasta sen orja. Se, mikä pakottaa tekemään tätä työtä, joka on tarpeen yhteiskunnan koneiston liikkeessä pitämiseksi, on paljon vähemmän ulkonainen, fyysillinen velvotus kuin sisällinen, moraalinen, joka syntyy itse työn luonnosta, siitä edesvastuuntunteesta, siitä sosiaalisesta vaistosta, jonka uudet olosuhteet

luovat ihmisessä. Ja vasta tällaisen työnjärjestelyn vallitessa, jossa yksityiset ihmiset luopuvat taloudellisesta itsenäisyydestään, joka nytkin jo on vain tyhjä korusana, ja antautuvat vapaaehtoisin kurin alaisiksi, joka tekee kaikki yhtä oikeutetuiksi osakkaiksi yhteisessä työssä — vasta silloin voidaan saavuttaa todellinen yksilöllinen vapaus, vapaus viettää ihmisellistä elämää, kehittää henkeään, omistaa aikaa harrastuksilleen, elää mukana sivistyselämässä, vapaus olla todella ihminen. — »Pakkovaltioksi» ei voi sanoa tulevaisuuden sosialistista yhteiskuntaa, vaan nykyistä kapitalistista.

Samoin kuin yhteiskunnalle välttämätön ruumiillinen työ sosialistisen tuotantotavan vallitessa välttämättä tulee saamaan aivan toisen luonteen, aivan toisen sisällön kuin nykyään, samoin myöskin jokainen muu inhimillinen toiminta. Mitä mahdollisuuksia avautuu kaan henkiselle viljelykselle, kun kaikki yhteiskunnan jäsenet saavat aikaa ja tilaisuutta mitä runsaimmassa määrin palvella kukin omia eri harrastuksiaan, kehittää kukin omia taipumuksiaan! Kun nykyään henkinen ja ruumiillinen työ ovat joutuneet eri työntekijöille, jotka ovat kaukana toisistaan sekä elämänlaatuun että ajatustapaan nähden ja jotka kukin kohdastaan tulevat raajarikoiksi kykyjen ja elimien yksipuolisesta kehityksestä, niin ne sosialistisessa yhteiskunnassa voivat sulautua yhteen eheäksi elimelliseksi kokonaisuudeksi. Mies tai nainen, joka palaa kotiin muutaman tunnin kestäneestä tehdastyöskentelystä, voi istua kirjetuspöytänsä ääreen pohtimaan niitä tieteellisiä kysymyksiä, joihin hänen ajatuksensa on kiintynyt, tai istua pianonsa tai maalausjalustansa eteen harjottamaan sitä taidetta, joka hänen mielensä on vallannut, hän voi lukea ja opiskella, elää suurten henkisten sivistysvirtausten mukana. Hänellä on tilaisuus nauttia korkeinta sivistystä, saavuttaa korkein täydellisyys, hänellä on tilaisuus tuottaa korkeinta, mitä hänen luonnolliset kykynsä sallivat. Ne monet runsaat lahjat, jotka nyt menevät hukkaan puutteessa ja köyhyydessä, vailla kehittymisen tilaisuutta, ankarassa raatamisessa toimeentuloa varten, pääsevät täysiin oikeuksiinsa ja saavat tilaisuuden suorittaa koko sen henkisen työn, johon luonto ne on määrännyt. Henkinen elämä, tieteellinen ja taiteellinen elämä, jonka rikkaudesta ja moninaisuudesta me nykyaikana emme voi luoda selvää kuvaa, kohoo ja versoo yhteiskunnassa näitten olojen vallitessa, tunkee jokapäiväiseenkin elämään, tulee koko väestön omaksi — luo ihmissuvun, joka on korkeammalle kehittynyt, jalompi ja hienompi kuin se, joka nykyään orjana raataa, tylsistyy ja kiusaantuu, kynsin hampain taistellen olemassaolon puolesta, ihmissuvun, joka eroaa nykyisestä yhtä paljon kuin nykyinen ihminen eroaa raakalaisista.

Ihmislunne enemmän tai vähemmän hyvine ominaisuuksineen ei luo yhteiskuntaoloja, vaan yhteiskuntaolot luovat ihmislunteen.

Kun sosialistinen tuotantotapa kerran pannaan kapitalistisen sijalle, niin ei se tapahdu siksi, että silloin oltaisiin parempia ihmisiä kuin muina aikoina on oltu, vaan sentähden, että taloudellinen ahdinkotila pakottaa siihen, ja sentähden, että se on ainoa tapa, millä köyhälistö voi saada luokkaetunsa huomioon otetuiksi ja luoda itselleen onnellisemmat yhteiskuntaolot. Juuri yhteiskunnalliset olot sellaisenaan, yhtenäisenä kokonaisuutena määräävät ja leimaavat ihmisten siveelliset käsitteet ja siveelliset toimintatavat. Ja kun sanotaan, että ihmiset eivät ole tarpeeksi hyviä voidakseen toteuttaa sosialistista yhteiskuntajärjestystä, että he ovat liian itsekkäitä, liian pikkumaisia, liian ahneita, niin se ei todellisuudessa ole mikään väite sosialismia vastaan, vaan pelottava syytös kapitalismia vastaan. Sillä totta on, että kapitalistinen tuotantotapa on omiaan tekemään ihmiset pahoiksi. Alituinen, kiihkeä rahanpyynti, taloudellinen itsensä säilytysvietti, joka on kapitalismin paha henki, täyttää ihmiset kateudella ja kiuksella, vihalla ja katkeruudella ja saattaa heidät itsekkyydelle alttiiksi. Kuinka vaikuttaakaan kilpailu, joka luonnollisesti saattaa kunkin yksityisen ihmisen katsomaan pahansuovin silmin kilpailijoi- taan ja miettimään kaikkia keinoja saadakseen heidät päiviltä! Kuinka vaikuttaakaan keinottelu, joka kääntää nurin kaikki siveyskäsitteet ja parhaassa tapauksessa pitää ainoana rajotuksenaan rikoslain pykälää! Kuinka vaikuttaakaan koko tuo kaikkien sota kaikkia vastaan, joka pakottaa kunkin korjaamaan niin paljon kuin mahdollista itselleen ja riistämään toisilta heidän omansa! Kun sosialistinen yhteiskunta- järjestys hävittää kaikki rahavoiton mahdollisuudet, kaiken keinotte- lun ja kaiken kilpailun maailmasta ja aikaansaa olosuhteita, joissa toinen ihminen ei pääse eteenpäin toisen kustannuksella, vaan joissa kaikki, mistä on hyötyä yhdelle, hyödyttää muitakin, silloin keskinäi- nen kateus ja viha, jolla on juurensa rahanhimossa, häviää veljeyden ja yhteishengen tieltä, joka on mitä jyrkin vastakohta kaikelle, mitä nykyaikana tunnetaan. Ihmiset tulevat paremmiksi kuin he nyt ovat, ajatuksiltaan hienommiksi, puhtaammiksi ja jalommiksi.

Nykyajan ihmiselle on vaikeata tai suorastaan mahdotontakin ajatella, minkälaisiksi ne olot muodostuvat, jotka ovat seurauksena sosialistisessa yhteiskunnassa tapahtuvasta tuotantotavan muutok- sesta, vaikeaa tai mahdotonta, koska kaiken yhteiskunta- ja sivistys- elämän perusta muuttuu aivan toiseksi kuin nykyään. Korkeintaan voimme tehdä muutamia epävarmoja otaksumia, kun ajattelemmme oloja ja laitoksia tulevaisuuden yhteiskunnassa — todellisuus on ehkä kuitenkin muodostuva aivan toisin kuin otaksumme, koska ihmiset siihen aikaan toimivat sellaisten edellytysten perusteella, joita me emme vielä aavistakaan.

Kuinka on työn tulokset jaettava? Voidaan ajatella kahta eri

tapaa: joko niin että valmistetut tuotteet annetaan vapaasti käytettäviksi, että siis jokainen voi ottaa itselleen niin paljon kuin haluaa, tahi niin että ne ostetaan ja maksetaan sillä palkalla, sillä korvauksella, jonka kukin yhteiskunnan jäsen erikseen saa suorittamastaan työstä — siis että kukin saa joko tarpeensa mukaan tahi työnsä mukaan. Nämä kaksi jakotapaa tulevat varmaan olemaan tavattavissa rinnan toistensa kanssa. On todennäköistä, että joku osa elämän tarpeita tulee olemaan vapaasti väestön saatavissa, siis että kukin voi ottaa niistä niin paljon kuin haluaa. Samoin kuin jo nykyisessä yhteiskunnassa kaikilla on oikeus maksutta kulkea yleisillä maanteillä, ottaa vettä yleisistä johdoista, panna lapsensa yleisiin kouluihin ja maksaa näistä eduista vain valtiolle ja kunnalle suoritettavaa veroa, samoin on sosialistinenkin yhteiskunta varmaan antava jäsenilleen vapaan oikeuden moniin muihinkin etuihin, niinkuin yleisten leipomojen valmistamaan leipään, yleisten liikevälineitten käyttämiseen ja muuhun sellaiseen. On otaksuttavaa, että tämä vapaa nautinto-oikeus ulotetaan yhä useammille uusille aloille, mikäli tuotantotekniikka edistyy. Eikä ole pelättävissä mitään väärinkäytöstä; kukaan ei ole kokoava itselleen liian suuria varastoja, kun jokainen tietää, että hän alati voi hankkia itselleen tavaraa lisää — yhtä vähän kuin nykyaikana kukaan tuntee kiusausta täyttää kotiaan vedellä, koska hän vapaasti voi vääntää hanaa. Yhtä järjettömältä kuin nykyyhetkenä tuntuu ajatus, että valtio hankkisi jalkineita rajattomia määriä ja ilman korvausta, yhtä luonnolliseksi se ehkä tulee kerran tulevaisuudessa. Kaikkia tarvetavaroita on yllin kyllin, eikä kukaan sentähden huoli viedä kotiinsa enempää, kuin mitä hän todella tarvitsee; jos hän haluaa jotain lisää, niin on aina tavaroita kylliksi saatavilla. Toiselta puolen taasen tulee olemaan joukko esineitä, jotka eivät kuulu välttämättömiin elämäntarpeihin ja joita voidaan valmistaa vain rajoitettu määrä. Niihin nähden voidaan käyttää vaihtovälineenä työkorvausta, palkkaa, maksettakoon se sitten rahana kuten nykyään tahi työtodistuksina tai osotuksina. Näitä tavaroita voi saada yleisistä varastoista luovuttamalla määrätyn osan siitä palkasta, jonka on saanut valtion tehtaista. Täten ovat nämä molemmat järjestelmät rinnan käytännössä ja niiden keskinäisissä suhteissa tapahtuu alituisia muutoksia, mikäli tuotantotekniikka kehittyy. Voidaan myöskin ajatella, että sille, joka hyödyllisen työnsä kautta rikastuttaa yhteiskuntaa enemmän kuin muut, myönnetään jonkunlainen erikoispalkinto tai korvaus. Edelleen voidaan ajatella, että erikoisen vaikeasta, vaarallisesta tai epämiellyttävästä työstä myönnetään joku etu, esimerkiksi vähän suurempi palkka tai lyhempi työpäivä. Kaikki nämä yksityisseikat kuuluvat kuitenkin tulevaisuudelle; epäilemättä löydetään tarvittaessa kussakin tapauksessa yksinkertaisin ratkaisu. Tärkein pürre, joka

jyrkästi erottaa sosialistisen jakotavan kapitalistisesta, on se, että koko työn tulos lyhentämättä joutuu työtä tekeväälle yhteiskunnalle, joten se ei kuten nykyään tule suurimmaksi osaksi yksityisten kapitalistien hyödyksi.

Miten on sitten itse työnteko järjestettävä? Tässäkin kohden voidaan ajatella rinnan useita järjestämistapoja, niin hyvin sentralisatsionia kuin desentralisatsionia, sen mukaan kuin kussakin yksityistapauksessa on tarkoituksenmukaisinta; ja samaten on tässäkin kohden kehitys keskeymätön. Toisiin tuotantohaaroihin nähden näyttävät rajotetut alueet, kunnat tai läänit, soveltuvan paraiten; toisiin nähden lienee edullisinta yhdistää koko kansallinen alue yhdeksi järjestöksi; onpa sellaisia tuotantoaloja, joille nämäkin rajat käyvät liian ahtaiksi ja joihin nähden kansainväliset järjestöt käyvät tarpeelliseksi — aivan kuin jo nykyäänkin on olemassa kunnallisia vesilaitoksia, valtiorautateitä ja kansainvälisiä postisopimuksia. Ja näiden paikallisten järjestöjen rinnalla on ajateltavissa toisia luonteeltaan ammatillisia järjestöjä. Kokeillen täten eri järjestymismuodoilla päästään vähitellen sellaisiin oloihin, että tuotannossa samalla kertaa on huomattavissa toiselta puolen vakavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sekä toiselta puolen toiminta- ja liikuntapavautta. Mutta kaikkiin niihin laitoksiin nähden, jotka uusien olojen vallitessa perustetaan, on huomattava, että ne täydellisesti eroavat sekä luonteeltaan että koko hengeltään siitä, mitä omalta ajaltamme tunnemme. Täydellinen ja ehdoton demokratia on oleva vallalla, ei ole mitään eri kansanluokkia ristiriitaisine taloudellisine harrastuksineen, ei mitään puoluemuodoksia sanan nykyisessä merkityksessä; ainoa näkökohta, jota silmälläpitäen ihmiset järjestävät toimintansa, on yhteiskunnan onni ja menestys.

Oikeuslaitos nykyisessä muodossaan on kokonaan tai miltei kokonaan häviävä. Kun tuotantovälineet siirtyvät yksityisiltä valtiolle, kadottaa koko siviilioikeus merkityksensä ja myöskin rikosoikeuden tehtävä tulee aivan vähäpätöiseksi. Kaikki ne rikokset, jotka nykyään suorastaan tai välillisesti johtuvat voitonhimosta tai kaikellaisista elatushuolista — ja miltei kaikki lainrikkomukset ovat suuremmissa tai vähemmässä määrässä riippuvia vallitsevista taloudellisista oloista — katoavat, jollei kohta, niin ainakin jonkun ajan kuluttua, kun uudet yhteiskuntaolot ovat päässeet juurtumaan. Ja se vähäinen määrä rikoksia, joka vielä jää jällelle ja joka lähinnä johtuu sairaiden aivojen sekavista mielijohteista tai yhteiskunnalle vihamielisistä mieltelmistä, joutuu ennemmin lääketieteen kuin oikeustieteen käsiteltäväksi. Rangaistuslaitokset ja kuritushuoneet muuttuvat rikossairaaloiksi ja turvakodeiksi, joissa yhteiskunta koettaa parantaa ne ihmiset, joiden rikokselliset vaistot vielä ovat ojennettavissa, sekä eristää ja tehdä vaarattomaksi ne, jotka ovat parantumattomat.

Henkisen tuotteliaisuuden kukoistus on oleva niin vapaa ja runsas, että meidän päivinämmä on vaikeata saada siitä edes käsitystä. Sillä taloudellinen tila on tekevä kullekin mahdolliseksi muodostaa itselleen itsenäisen kannan tieteellisissä, taiteellisissa, uskonnollisissa, siveellisissä ja kaikissa muissa kysymyksissä; vieläpä voi kukin tehdä mielipiteensä toisille selväksi ja työskennellä sen levenemisen puolesta. Pienestä maksusta, joka juuri täsmälleen vastaa tuotantokustannuksia, ovat julkiset kirjapainot kaikkien käytettävänä, eikä minkäänlainen painotarkastus tule kysymykseen; sillä pieninkin sanan- tai ajatusvapauden rajotus olisi jyrkästi ristiriitainen koko tämän yhteiskunnan hengelle. Ken vain on kehittänyt uuden aatteen, hän voi näytelmä-kappaleen tai kirjan muodossa tehdä sen tutuksi yleisölle. Ja jos on suurempi luku ihmisiä, joita elähyttää samat taiteelliset, uskonnolliset, siveelliset tai yhteiskunnalliset aatteet, voivat he aikakauskirjan tai sanomalehden kautta levittää mielipiteensä laajempiin piireihin. Samoin saattavat henkilöt, joilla on samat harrastukset, liittyä yhdistyksiksi pohtiakseen yhteisiä kysymyksiä. Vasta näin on yksilöllisyys henkisellä alalla pääsevä täysi oikeuksiinsa.

Ja kuten yksilöllisen henkielämän, siten myös perhe-elämän edellytykset täydellisesti muuttuvat. Kun kodit ja perheet meidän aikoi-
namme niin usein hajoavat ja pirstautuvat, sen johdosta että eivät ainoastaan miehet ole ulkona työssä päivät pitkään, vaan myös vaimot ja puolikasvuiset lapset ovat pakotetut ottamaan osaa toimeentulon hankkimiseen, niin sen sijaan lyhyempi työpäivä ja suurempi hyvinvointi ovat omiaan antamaan kodeille perin toisen luonteen; perheen jäsenet saavat aikaa olla yhdessä, puhella yhdessä ja elää yhdessä. Edelleen on otettava huomioon se muutos, joka taloudenhoidon alalla tapahtuu tekniikan kehittyessä. Kun ruuanlaitto, siivous, pesu ja koko sarja muita toimia erotetaan eri tuotantohaaroiksi, muuttuu naisen asema kodissa vapaammaksi ja itsenäisemmäksi; hän saattaa kehittää itseään, pitää huolta persoonallisista harrastuksistaan ja ottaa aktiivisesti osaa yhteiskuntaelämään niinkuin mieskin, samalla kuin hän voi täyttää tehtävänsä vaimona ja äitinä tavalla, joka nykyään kuuluu harvinaisuuksiin. Vielä eräs seikka on oleva omiaan antamaan perhe-elämälle uuden ihanteellisemman leiman; tämä seikka on suurkaupunkien hajoaminen, se kaupungin ja maaseudun välisen vastakohdan häviäminen, johon jo meidän aikoi-
namme on huomattavissa oireita, mutta joka vasta sosialistisen yhteiskunnan vallitessa on toteutuva. Perhe-elämä on tuleva iloisemmaksi, ihanammaksi ja täyteläisemmäksi, kun koti on tilava, terveellinen ja kaunis ja kun kullakin taloudella on oma puutarhansa, missä sen jäsenet voivat käyskennellä ja levätä, toisin sanoin kun sivistyselämä ja luonnonelämä sulavat yhteen sopusuhtaiseksi kokonaisuudeksi.

Kaikilla yhteiskunnallisen elämän aloilla olot muuttuvat. Ihminen ei enään kuten nykyään ole sidottu yhteen ainoaan ammattiin, joka kahlehtii hänet koko elämäksi ja josta hän ei koskaan pääse vapautumaan. Se mielen joustavuus ja ruumiin terveys, jonka lyhytaikainen ja kevyt työ hänelle lahjottaa, on tekevä hänelle mahdolliseksi vaihtaa aika-ajoin työalaa. Täten on elämä käyvä yksityiselle ihmiselle paljon vaihtelevammaksi ja hauskemmaxi kuin meidän päivinämme. Ja siten on myöskin yhteiskunnallinen tuotanto paljon helpommin saatettavissa sopusointuun kunkin ajan vaihtelevien vaatimusten kanssa. Kun tuotannon suuruudessa ilmaantuu se epäkohta, että toisella työalalla on liian paljon työläisiä, toisella taas liian vähän, joten tasapainon aikaansaaminen käy tarpeelliseksi, silloin tapahtuu tämä siirto meidän aikanamme tavalla, joka tuottaa loppumattomia kärsimyksiä, työttömyyttä, nälkää ja hätää. Sosialistisissa oloissa se sensijaan on suoritettavissa helposti tuottamatta mitään väikeuksia; työmiehille annettu kehotus on useimmissa tapauksissa tarpeeksi tällaisen siirron aikaansaamiseksi; tarpeen vaatiessa on korvauksen kohoaminen tai työpäivän lyhentäminen omiaan houkuttelemaan työväkeä niille aloille, joilla niitä tarvitaan. Kun työ muutamilla aloilla ilmastollisista tai muista syistä on luonteeltaan aikakautinen, siten että toisinaan on tarpeen runsaasti työkäveä, toisinaan taas aivan vähän, kuten asianlaita varsinkin on maanviljelyksen alalla, silloin työmiehet meidän päivinämme ovat työkausien lomassa pakotetut näkemään nälkää ja puutetta tai tuotetaan työkausiksi vieraita työvoimia maahan, jotka ovat omiaan tuntuvasti huonontamaan yhteiskunnallisia oloja. Sosialismin vallitessa nämä seikat ovat järjestettävissä aivan yksinkertaisesti sillä tavalla, että työmiehet vaihtavat työalaa. Nykyaikoina on nimittäin useimmissa tapauksissa kaupunkilaistyömiehen aivan mahdotonta tehdä kelvollista maatyötä; sillä se, joka 10—12 tuntia päivässä ei tee muuta kuin hioo saappaankorkoja jalkinetaassa tai kaataa kivihiiliä höyrykoneeseen, on kykenemätön kaikkeen muuhun kuin omaan ahtaaseen erikoisalaansa. Se monipuolisuus, joka sosialistisessa yhteiskunnassa on kaikille ihmisille ominainen, on sensijaan tekevä jokaiselle mahdolliseksi verrattain helposti vaihtaa työalaa. Kun maanviljelyksessä alkaa kiireellinen aika, virtaa kaupunkilaistyöväkeä tehtaista ja rakennuspaikoilta ulos maaseudulle ottaakseen osaa maatyöhön. He tulevat vakinaisten maatyömiesten avustajiksi; ja he tuntevat itsensä ruumiillisesti ja henkisesti virkistyneiksi saatuaan työskennellä raikkaassa ulkoilmassa.

— — — — Tällaiset ovat ne ajatukset, jotka tunkeutuvat mieleen, kun kohdistaa katseensa tulevaisuuden yhteiskuntaan, joka sosialistiselle tietoisuudelle esiintyy nykyisen kapitalistisen yhteiskunnan luonnollisena ja välttämättömänä seuraajana.

Sosialismi ei liiku unelmien ja mielikuvituksen piirissä, vaan se tekee sarjan tieteellisiä johtopäätöksiä. Lähtökohtana on nykyajan yhä kasvava ristiriitaisuus tuotantovoimien ja niiden kehitystä rajoittavan tuotantovälineihin kohdistuvan omistusoikeuden välillä, ristiriitaisuus, jonka ennemmin tai myöhemmin täytyy johtaa siihen, että omistusoikeus tuotantovälineihin särkyä ja kaikki ne edellytykset, jotka ovat tarpeen yhteiskunnan elintoiminnalle, siirtyvät itse yhteiskunnan huostaan, niin että inhimillinen yhteiskunta todellisuudessa tulee oman kohtalonsa herraksi. Mahtavan maanalaisen voiman tavoin tämä ristiriita tärisyttää ilmakehää ja ennustaa sen lopullisen ratkaisun lähenemistä, joka on pohjia myöten myllertävä koko yhteiskuntaa.

Kun tuotantovälineet siirtyvät yksityisiltä yhteiskunnalle, kun tuotanto lakkaa olemasta keino yksityisten henkilöiden rikastuttamiseksi ja siitä tulee — mitä se nykyään vain muutamissa harvoissa tapauksissa on — keino tarvetavaroiden hankkimiseksi koko väestölle, silloin muuttuvat kaikki yhteiskunnalliset elinehdot. Uudet syyt johtavat uusiin seurauksiin. Yhtä varmasti kuin luonnontiede saattaa ilmottaa, mikä vaikutus määrättyyn nesteeseen muutamien aineiden poistamisella tai lisäämisellä on, yhtä varmasti voi myöskin yhteiskuntatiede edeltäkäs in ilmottaa varsin paljon niistä oloista, jotka tuotantovälineiden siirtyminen yhteiskunnalle synnyttää. Ei yksityisseikkoja myöten, sillä yksityisseikat riippuvat monen alati vaihtuvan voiman yhteisvaikutuksesta — mutta suurissa pääpiirteissään. Ollaan selvillä siitä, kuinka uuden yhteiskunnan taloudelliset olosuhteet painavat leimansa aineelliseen ja henkiseen elämään, kuinka hyvinvointi ja tyytyväisyys, joita nykyään tavataan vain poikkeustapauksissa, leviävät koko väestöön, kuinka voimakas vapauden-, riippumattomuuden- ja turvallisuudentunne täyttää koko elämän, kuinka hieno ja jalo sivistys tunkeutuu joka kotiin, kehittyy ja kukoistaa — kuinka uusi sukupolvi terveitä, elämäniloisia ihmisiä kansottaa maailman.

19:s vuosisata on tehnyt kaiken tämän mahdolliseksi, on antanut suuria, kauniita lupauksia onnellisesta tulevaisuudesta. Mutta vasta kun ihmiset heittävät hartioiltaan vallitsevien yhteiskuntaolojen taakan, vasta silloin lupaukset täyttyvät, mahdollisuudet muuttuvat todellisuudeksi.

LOPPU.

»Täyttäkää maa ja tehkää se alamaiseksenne!»

Kaikki historia on selontekoa siitä, millä tavalla ihmiskunta läpi aikojen on koettanut toteuttaa tätä käskyä, joka valtavana vaitona on voimakkaasti juurtunut ihmisten mieleen. Ja kaikki sivistys, sellaisena kuin se tavataan kunakin ajankohtana historiassa, on tulos vuosituhansien pyrkimyksistä; se on mennyt perinnöksi miespolvesta toiseen, on karttunut ja kasvanut, uudistunut ja muuttunut; se on seuraus lukemattomien miljoonien ihmisten yhteisistä ponnistuksista ympäristönsä laskemiseksi valtansa alle. Ne elinehdot ja elämäntavat, tunteet ja ajatukset, päätökset ja teot, jotka ovat meille kullekin ominaiset, johtuvat kaikki historiallisista oloista, ne juontavat juurensa vanhimpien ihmispolvien taistelusta olemassaolon puolesta, ja ne ovat kehittyneet ja kasvaneet seuraavien aikakausien työssä ja elämäntaistelussa. Me elämme menneisyydestä, sillä kukin yksityinen sukupolvi on saanut sivistyksensä perinnöksi edeltäjiltään hamasta muinaisuuden hämärästä; ja me elämme tulevaisuudelle, sillä kunkin yksityisen miespolven tehtävä ei ole ainoastaan perityn sivistyksen käyttäminen, vaan myöskin sen säilyttäminen ja edelleen kehittäminen, niin että se jalostettuna ja kartutettuna jää jälkeentuleville perinnöksi.

Nämä inhimillisen neron voitot ympäristöstään, ne ne ovat perustana ihmiskunnan historialliselle kehitykselle.

Inhimillisen kehityksen ensimmäisellä asteella ovat suurimmat ja merkitykseltään tärkeimmät tulokset saavutetut. Kaikkein kehittämättömmimmätkin tunnetuista kansoista ovat saavuttaneet sivistyksen, jonka voittamiseen he epäilemättä ovat tarvinneet vuosituhansia. Mikä hämmästyttävä edistys se olikaan, kun ihminen oppi sytyttämään valkeata hieromalla kahta kuivaa puupalikkaa vastatusten, oppi viljelemään muutamia villinä kasvavia kasveja, oppi kesyttämään koiran ja lehmän käyttäen hyväkseen toisen voimaa ja toisen maitoa, oppi valmistamaan jousen ja nuolia metsästysvälineikseen, oppi kaiverta-

maan puunrunkoja veneiksi ja muovailemaan savea astioiksi, oppi kasvisyistä ja eläintenkarvoista kehräämään lankoja ja punomaan kankaita, oppi sulattamaan ja takomaan metalleja työkaluiksi ja aseiksi, oppi siirtämään raskaita taakkoja pyörien ja rattaiden avulla, oppi kiinnittämään tapauksia muistiin piirtämällä merkkejä ja kuvia — ja mikä silmäkantamaton ajanjakso onkaan kulunut, ennenkuin ensimmäiset karkeat kuvat, joiden tuli säilyttää unholta toinen tai toinen tapaus, kehittyivät todelliseksi kirjutukseksi, joka kirkkaasti ja selvästi saattoi kuvastaa sanoja ja ajatuksia! Meiltä puuttuu kaikki historialliset tiedot näistä kehitysjaksoista ihmiskunnan lapsuusajoilta, mutta me voimme käsittää, mikä loppumaton sarja havaintoja ja kokemuksia, yrityksiä ja pyrkimyksiä on ollut tarpeen jokaista uutta keksintöä varten. Muinaisaikojen kansat olivat selvillä näiden ensimmäisten voittojen sanomattomasta kantavuudesta, mutta ne eivät käsittäneet, miten ne olivat saavutetut — ne pitivät niitä jumalallisten tai puolijumalallisten olentojen urostöinä; Prometheus oli varastanut tulen jumalilta ja lahjottanut sen ihmisille, jumalaton Demeter oli opettanut ihmisille maanviljelyksen.

Tämä kehitys jatkuu läpi historiallisten aikojen; toinen sivistysvoitto saavutetaan toisensa jälkeen, uupumatta liittää ihminen valtansa alle uusia alueita. Sivistyshistoria kertoo tästä lakkaamattomasta voittokulusta.

Toisinaan on pitkiä ajanjaksoja, kuten varhaisempi keskiaika, jolloin kehitys näyttää pysähtyneen, jolloin läpi vuosisatojen edistykset ovat aivan vähäpätöisiä ja harvalukuisia; mutta pysähdys on vain näennäinen; itse asiassa uudet kansanrodut, jotka aikaisemmin ovat pysyneet sivistykselle aivan vieraina, silloin tunkeutuvat etualalle ja vähitellen omaksuvat tulokset kehittyneempien kansojen sivistystyöstä.

Toisinaan on taas ajanjaksoja, jolloin valtavat uudistukset seuraavat toisiaan kintereillä, kuten keskiajan loppu, jolloin kompassi ja ruuti keksittiin, jolloin opittiin painamaan kirjoja irtonaisilla kirjasi-milla, jolloin suuret löytöretket kohottivat sitä verhoa, mikä aikaisemmin oli peittänyt suurinta osaa maapallostamme. Ja jokaista tällaista mahtavaa tiivistynyttä edistysjaksoa vastaavat perinpohjaiset muutokset valtiomuodossa ja taloudellisessa elämässä; lääniaateliston sortuminen vahvan kuninkuuden jaloissa, italialaisen renessanssin taide, uudenaikaisen tieteellisen tutkimuksen alku, uskonpuhdistus, kaikki tämä, joka ennusti uuden ajan koittoa, perustui historiallisesti siihen suurisuuntaiseen taloudelliseen kehitykseen, joka on ominainen keskiajan loppuajoille.

Kehitys ei kuitenkaan ole milloinkaan edistynyt niin pyöröytävän huimaavasti kuin 19:nnellä vuosisadalla; ei koskaan ole niin monta,

niin valtavaa ja niin erilaista edistystä tehty näin lyhyen ajan kuluessa, edistystä, jotka kaikki mitä huomattavimmalla tavalla ovat olleet omiaan tekemään maan ihmiselle alamaiseksi ja muuttamaan luonnonvoimat ylivoimaisista vastustajista pehmeäksi vahaksi ihmiskädessä.

Olemme heittäneet silmäyksen tähän mahtavaan liikkeeseen ja koettaneet tutustua sen tuloksiin niiden kirjavassa moninaisuudessa. Ja me olemme nähneet, että nykyaika on keskellä virtaa, että vuosittain ja kuukausittain tehdään uusia edistyksiä, jotka kukin kohdaltansa aikaansaavat syvällisiä uudistuksia väestön elämänoloissa. Ei kukaan voi arvata liikkeen laajuutta; ei kukaan voi edeltäpäin sanoa ei ainoallakaan alalla, missä raja on, johon se pysähtyy. Tosiasiat saattavat rohkeimmatkin ennustukset muutaman harvan vuoden kuluttua häpeään.

Se uupumattomuus ja varmuus, jolla ihmiset nykyaikana työskentelevät edistymisensä eteen verrattuna aikaisempiin ajanjaksoihin, on seurauksena siitä, että työn lähtökohta on aivan toinen. Kun vanhempina aikoina, ainakin jos oli kysymyksessä luonnonvoimien kesyttäminen, satunnaiset havainnot johtivat oikealle jälelle, työskennelään sensijaan nykyään tieteellisten tosiasioiden perustuksella. Tunnetaan edellytykset kunkin yksityisen tehtävän ratkaisemiseksi, ja järjestelmällisesti ja tietoisesti voidaan ryhtyä kysymykseen käsiksi. Tutkijat eivät hapuile eteenpäin, he asettavat itselleen päämääriä ja tuntevat tien, joka johtaa niihin. Ruudin keksiminen oli seurauksena satunnaisesti tehdystä aineyhdistyksestä; ja satunnainen kokemus kahden taudin keskinäisistä suhteista johti 18:nella vuosisadalla rokkottamiseen. Ne keksinnöt, joita nykyään tehdään, perustuvat seikka-peräisiin tietoihin kemiallisista ja bakteriologisista laeista. Tieto on aina varhaisempi kuin kokemus.

Suuria tuloksia on jo saavutettu tässä työssä luonnonvoimien taivuttamiseksi ihmiskunnan herruuden alaiseksi, ja loppumattomat lakeudet ovat yhä työn alaisina.

Luonnonvoimat eivät enään ole ylivoimaisia vihollisia inhimilliselle kehitykselle; niiden tilalle ovat astuneet yhteiskunnalliset voimat, nuo mahtavat vallat, jotka yksinvaltiaasti ohjaavat ihmiskohtaloja ja täyttävät mielet ikuisella levottomuudella ja epävarmuudella. Myöskin niiden taivuttaminen ihmiselle kuuliaiseksi, siinä se suuri tehtävä, joka ensi kädessä on ratkaistava. Tässäkin kohden tieto kulkee käytännöllisen ratkaisun edellä. Vasta kun tämä tehtävä on suoritettu, on ihminen todellisuudessa tehnyt maan itselleen alamaiseksi.

LIITE

OSUUSTOIMINTALIIKE.

Vuosikymmen sitten mailleen mennyt XIX vuosisata, joka oli saanut vastaanottaa Ranskan suuren vallankumouksen perinnön, oli monen suuren aatteen, kuten vapauden, veljeyden ja tasa-arvoisuuden aatteiden vuosisata. Tämän vuosisadan historiassa on suuremmassa määrässä kuin minkään edellisen havaittavissa se piirre, mikä punaisena lankana käy läpi ihmiskunnan vaiheiden, nimittäin yhä laajempien ja laajempien kansanjoukkojen itsetietoinen pyrkimys valoon ja vapauteen. Ihmisryhmät, joilla ennen ei ollut edes täysiä ihmisoikeuksia, ovat menneen vuosisadan kuluessa tulleet maan mahtavimpienkin kanssa tasa-arvoiksi lain edessä ja köyhä työmies, jolla ennen ei ollut mitään osallisuutta ja vaikutusvaltaa yhteisiin asioihin, heittää nyt rikkaan aatelismiehen kanssa yhdenvertaisena vaalilippunsa vaaliurnaansa. XIX vuosisata on suonut vähäväkisillekin valtiollisen ja yhteiskunnallisen vapauden.

Taloudellisellakin alalla päättynyt vuosisata oli vapautuksen vuosisata. Se katkoi taloudellista toimintavapautta ehkäisevät kahleet, saattoi voimaan *elinkeinovapauden ja vapaan kilpailun* periaatteet, ja siten äärimmilleen jännittäen yksilöiden toimintavaikuttimet puhalsi uutta tuulta taloudellisen ja teknillisen edistyksen purjeisiin. Ja seuskauksena oli, että kauppa ja teollisuus sekä liike-elämä yleensä ennen pitkää kohosivat ennen aavistamattomaan kukoistukseen.

Mutta tällä vapaalla kilpailulla, vaikkakin sen ansiot ovat olleet näin tavattoman suuret, on myöskin varjopuolensa. Se on näet vaikuttanut, että kauppa ja teollisuus sekä tuotanto yleensä pyrkivät yhä suuremmassa ja suuremmassa määrässä muodostumaan suur-yrityksiksi ja sellaisina anastamaan itselleen hallitsevan aseman maailman markkinoilla. Suuryritykset pyrkivät järjestämään tuotannon, määräämään tavarain laadun ja hinnan sekä siten työntämään tieltään pienyritykset ja saattamaan pieneläjät ynnä pikkusten kotitalouksien omistajat yhä enemmän itsestään riippuviksi ja valtansa alaisiksi. Ja tällä tavoin juuri rajaton vapaa kilpailu on, edistämällä suurten pääomien kasaantumista muutamien harvojen käsiin ja vähäväkisten suu-

ren joukon orjuuttamista tämän pääoman alle, suureksi osaksi tehnyt tyhjäksi sen tasa-arvoisuuden ja vapauden, minkä XIX vuosisata muodollisesti on vähäväkisillekin suonut.

Sen vuoksi ei olekaan mikään sattuma, vaan luonnollinen seuraus olevista oloista, että heti kohta sen jälkeen kuin elinkeinovapaus ja sen mukana vapaa kilpailu oli Europan maissa päässyt voimaan, syntyi myös se liike, jonka tarkoituksena on, vastamainittuja periaatteita silti loukkaamatta, turvata pienyrityksiä ja yleensä vähäväkisten pysyväpysymistä ja itsenäisyyttä vapaan kilpailun kiivaimmilleen saatamassa taloudellisen olemassaolon taistelussa: *osuustoimintaliike*.

Tämä liike, josta täydellä syyllä on sanottu, että se on viime vuosisadan huomattavimpia ja merkillisimpiä ilmiöitä, perustuu tuohon kaikkina aikoina tunnettuun ja monissa eri muodoissa ilmautuneeseen yhteenliittymisen aatteeseen. Voidakseen pienyrityksissä ja yksityisessä kotitaloudessaan käyttää hyväkseen niitä suuria etuja, joita suurtuotanto, tukkumyynti ja järjestetty luotto aina tuovat mukanaan, jättävät pienyritykset ja pienten kotitalouksien omistajat osan taloustoimistaan, talouteensa kuuluvista tehtävistä, yhteisesti suoritettavaksi, siten voimistuttaakseen ja turvatakseen sitä osaa taloudestaan, joka yhä edelleenkin jää heidän yksityisesti hoidettavakseen. Tätä tarkoitusta varten on puheenaoleva liike, joka siis, kuten saksalaisen osuuskuntamuodon historioitsija Gierke on sattuvasti huomauttanut, on vähävaraisten kansanluokkain »hätävarjelusta» pääomayritysten ylivaltaa vastaan, luonut erityisen, persoonallista yhteistoimintaa varten sovitettun oikeusmuodon: *osuuskunnan*.

Osuuskunta-aatteen varsinainen kotimaa on Englanti, ja on sen alku haettava viime vuosisadan ensi vuosikymmeniltä, jolloin maassa vallitsi tavaton taloudellinen pula ja kansan, varsinkin työväestön, kurjuus lisääntyi hirvittävästi. Silloin eräs rikas tehtaanomistaja, Robert Owen, ryhtyi työväen aseman parantamista ajamaan. Tämä ihmisystävällinen mies käsitti selvästi rajattomaan vapaaseen kilpailuun perustuvan talousjärjestelmän varjopuolet ja sen työväelle tuottaman kurjuuden sekä koetti aikalaisissaan herättää velvollisuudentuntoa toimimaan yhteisvoimin »uuden siveellisen maailmanjärjestelmän» luomiseksi. Tässä tarkoituksessa tahtoi hän saada työväestön aluksi perustamaan yhteistoimintayrityksiä elintarpeiden hankkimista varten, mutta lopullisena päämääränä näillä yrityksillä piti olla jonkinlaisten ihanneyhdyskuntain luominen, joissa jäsenet yhtenä suurena perheenä harjoittaisivat sekä maanviljelystä että teollisuutta ja yleensä itse tuottaisivat kaiken sen, mitä tarvitsevat.

Owenin suunniteluissa oli paljon haaveilua, ja siitä syystä ei hänen ja hänen jälkeläistensä perustamilla yrityksillä ollutkaan menestystä. Mutta Owenin henki, keskinäisen avun ja ihmisrakkauten henki, jäi

Robert Owen.

eloon, ja sen pohjalla osuuskunta-aate vähän myöhemmin virkosi uuteen eloon ja pukeutui siihen käytännölliseen, oikeita ja terveitä liikeperiaatteita vastaavaan muotoon, mikä on tehnyt mahdolliseksi sen menestymisen ja elinvoimaiseksi kehittymisen.

Tässä uudenaikaisessa muodossaan osuuskunta-aate tuli ensi kerran puhtaasti toteutetuksi tuossa kuuluisassa »Rochdalen rehellisten esitaistelijain» vuonna 1844 perustamassa osuuskunnassa. Sanottuna vuonna yhtyi Rochdalen pikkukaupungissa Englannissa 28 köyhää, työtöntä flanellinkutojaa osuustoiminnallista tietä asemaansa parantamaan. Sittenkuin he 20 pennin viikottaisilla maksuilla olivat keskuudestaan saaneet kootuksi 28 punnan (700 markan) suuruisen pääoman, avasivat

he erään Rochdalen kaukaisen syrjäkadun varrella sijaitsevan rakennuksen kurjassa kivijalkakerroksessa kauppapuodin, jossa aluksi pidettiin kaupan vain jauhoja, voita ja sokeria. Tästä mitättömästä myymälästä, joka möi tavaroita jäsenilleen tavallisiin päivänhintoihin ja jakoi aina vuoden lopussa voiton sen mukaan kuin kukin oli ostanut, on kuitenkin vähitellen paisunut yksi maailman suurimpia likeyrityksiä alallaan. Niinpä oli vuonna 1908 Rochdalen osuuskunnan jäsenmäärä yli 15,000 henkeä, omat varat 7,900,000 markkaa, liikevaihto 8,750,000 ja vuosivoitto 1,510,000 markkaa. Osuuskunnan jäsenet saavat huokeita asuntoja osuuskunnan omissa taloissa, osuuskunnalla on sairaskassoja, oma suuri kirjasto, useita lukusaleja j. n. e. — Rochdalen kankurien esimerkkiä seuraten on Englannissa sen jälkeen perustettu suuri joukko osuuskauppoja sekä muita kulutus- ja myöskin työväentuotanto-osuuskuntia. Yhteensä oli Englannissa vuonna 1908 1,560 tällaista osuuskuntaa ja niihin oli jäseninä liittynyt 2,516,000 henkeä, edustaen perheineen neljättäosaa maan koko asukasluvusta. Yksityiset osuuskunnat ovat muodostaneet itselleen mahtavia keskusliikkeitä, joista kuuluisin on Englannin osuuskauppojen keskustukku-kauppa, jonka myynti vuonna 1908 oli 620 milj. markkaa ja jolla on kokonaista 35 omaa tehdasta sekä oma osuustoimintaperiaatteille rakennettu pankkinsakin. Miten suurta taloudellista valtaa osuustoimintaliike Englannissa edustaa, sitä osoittaa jo se, että vuonna 1908 oli Englannin osuuskuntain liikevaihto 2,689 milj. markkaa, omat pääomat 933 milj. ja vuosivoitto 293 milj. markkaa. Yksinomaan kasvatus- ja hyväntekeväisyystarkoituksiin käyttivät ne vuosivoitostaan sanottuna vuonna 3,801,775 markkaa.

Samoihin aikoihin kuin Englannissa, alkoi nykyaikainen osuustoimintaliike myös Saksassa, missä se on kohdistunut ensi sijassa liikepääoman hankkimiseen maanviljelykselle ja pikkuteollisuudelle, jotta ne voisivat pysyä pystyssä suurtuotannon rinnalla. Kun talvella 1847—48 katovuoden jälkeen suuri köyhyys ja koronkiskurien nylkeminen rasitti pientilallisia monessa osassa Saksaa, perusti F. V. Raiffeisen, eräs alempi hallinnollinen virkamies, ensimmäisen elintarpeitten osto-osuuskunnan, jota pian seurasi joukko osuuslainarahastoja. Sama ajatus kuin Raiffeisenillä oli toisessa osassa Saksaa melkein samoihin aikoihin herännyt Schulze-Delitzsch'issä, joka niinkään ryhtyi oman päänsä mukaan perustamaan osuuskuntia, etupäässä ammatitarpeitten ostoa sekä säästö- ja lainausliikettä varten. Näiden kahden miehen keksimäin järjestelmäin pohjalla on sitten Saksassa syntynyt suuri joukko kahdenlaisia osuuslainarahastoja: Raiffeiseniläisiä osuuskaassoja, jotka toimivat yksinomaan maanviljelijöitä varten ja joilla on huomattava kristillis-siveellinen leima, ja alkuunpanijastaan Schulze-Delitzschistä nimensä saaneita luotto-osuuskuntia

Raiffeisen.

eli kansanpankkeja, jotka ovat kapitalistisempia sekä ovat etupäässä levinneet kaupunkilaisväestön (varsinkin käsitöläisten) keskuuteen ja varakkaampiin paikkakuntiin. Yhteensä oli vuoden 1908 alussa sanottuna vuonna julkaistujen tilastotietojen mukaan Saksassa 16,092 tällaista osuuskassaa ja kansanpankkia. Miten suuri merkitys ja vaikutus niillä on, käy selville siitä, että vuonna 1907 oli 11,669:n Saksan maanviljelijäin osuuskuntain valtakunnanliittoon kuuluvan ja tilastotietoja antaneen osuuskassan jäsenilleen myöntämä lainamäärä 1583 milj. markkaa ja 917:n Schulze-Delitzschiläisen kansanpankin jäsenillään lainassa oleva rahamäärä noin 4345 milj. markkaa. — Osuuskassain ja luotto-osuuskuntain rinnalla on Saksassa sitäpaitsi syntynyt suuri määrä monenmoisia muita maanviljelijäin osuuskuntia, kuten koneosuuksuntia, maanviljelystarvikkeiden osto- ja maanviljelystuotteiden myyntiosuuskuntia, varastohuoneosuuksuntia, osuusmeijereitä y. m. sekä myös kuluttajain osuuskuntia, kuten osuuskauppoja, rakennusosuuksuntia, leipomo-osuuskuntia j. n. e., ja lopuksi myös työväen tuotanto-osuuskuntia. Kaikkiaan oli Saksassa vuoden 1908 alussa 26,852 osuuskuntia, ja niissä 4,070,020 jäsentä.

Kolmas maa, jossa varsinkin maanviljelijäin yhteistoiminta on kehittynyt monessa suhteessa itsenäisesti ja ollut esimerkkinä monelle

muulle maalle, on T a n s k a. Se, mikä Tanskan maanviljelijäin yhteistoiminnassa on erikoista ja on herättänyt koko Europan huomiota, on heidän yhteinen myyntinsä. Osuustoiminta on, hankkimalla Tanskan pienviljelyksen tuotteille hyvän ja edullisen menekkin, niin suuresti kohottanut tämän maan pienviljelijäin ammattitaitoa ja maanviljelystuotantoa yleensä, että Tanskan maataloustuotteiden viennin arvo nykyään (1909) tekee noin 400 milj. kruunua eli siis noin 560 milj. Suomen markkaa vuodessa; enemmän kuin puolet tulee tästä osuustoiminnallisten liikkeiden osalle. Kuuluisimmat ovat Tanskan osuusmeijerit, joiden luku v. 1908 oli 1101 ja niiden valmistaman voion arvo 250 milj. markkaa. Osuusteurastamoja oli sanottuna vuonna 36 ja niiden liikevaihto 110 milj. markkaa. Ja yksistään munanmyyntiosuuskunnat veivät puheenaolevana vuonna ulkomaille kananmunia noin 6 milj. markan arvosta. Yhteensä tekee Tanskan vuotuinen osuustoiminnallinen liikevaihto, kun tuotanto, osto ja myynti lasketaan yhteen, nykyään noin 400 milj. kruunua eli 560 milj. markkaa.

Nyt puheenaolleista maista on osuustoimintaliike sitten levinnyt kaikkiin muihin nykyajan sivistysmaihin ja kaikkialla, joko enemmän tahi vähemmän itsenäisesti, kehittynyt varsin huomattavasti. Käytännöllisen elämän tarpeet, jotka ovat kaikkia järjestelmiä voimakkaammat, ja eri maiden erilaiset olot ovat eri maissa herättäneet henkiin kaikenlaisia yhteistoimintamuotoja. Yleisenä piirteenä voidaan kuitenkin sanoa, että tämä liike on kaikkialla levinnyt etupäässä yhteiskunnan keskikerrokseen ja esiintyy pääasiallisesti kahdessa edellämäin mainitussa päämuodossa, nimittäin joko maanviljelijäin tahi sitten myöskin kuluttajain (ja sellaisena etupäässä työläis- ja kaupunkilaisväestön) yhteistoimintana.

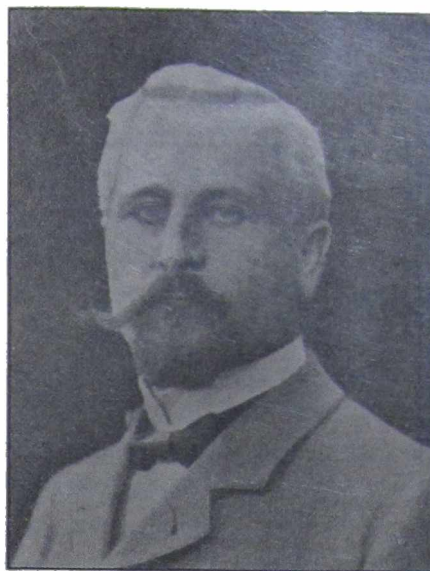
* * *

S u o m e s s a järjestelmällinen ja päämäärästään selvillä oleva osuustoimintaliike alkoi keväällä vuonna 1899, »tuona suuren surun, suurten herätysten ja suurten toiveitten keväänä», jolloin niin monta uutta yritystä panttiin alulle kansamme vähävaraisten kohottamiseksi. Silloin näet perustettiin maahamme osuustoiminta-aatteen tunnetuksi tekemistä ja levittämistä varten erityinen järjestö, P e l l e r v o - S e u r a, joka perustajansa ja puheenjohtajansa, professori H a n n e s G e b h a r d i n johdolla on sitten suurimmaksi osaksi maamme osuustoimintaliikkeen luonut ja sen suunnan määrännyt. Tässä tarkoituksessa on Pellervo-Seura eri osuuskuntamuotoja varten toimittanut mallisääntöjä, käsikirjoja, kirjanpitokirjoja ohjeineen, kaikenlaisia kaavoja y. m. osuuskuntain hoidossa tarvittavia välineitä sekä antanut ohjausta osuuskuntain perustamisessa ja niiden taloudenhoidossa.

Tässä onkin suureksi osaksi syy siihen, että heti kohta sen jälkeen kuin Osuustoimintalaki syyskuun 1 p:nä 1901 astui maassamme voimaan, osuuskuntia alkoi erinomaisen nopeasti syntyä, kuten alla olevat numerot osoittavat.

Yhtärintaa osuuskuntain lukumäärän kasvamisen kanssa ovat myöskin niiden jäsenmäärä ja liikevaihto lisääntyneet, niin että maamme osuuskunnissa nykyään (1909) on yhteensä noin 200,000 jäsentä ja niiden liikevaihto noin 100,000,000 markkaa vuodessa.

Paikallisten osuuskuntain tueksi on jo ennätetty luoda neljä varsinaista

Hannes Gebhard.

Suomen rekisteröidyt*) osuuskunnat vuosina
1901—1909:

Joulukuun 31 p:nä vuonna	Osuuskuntia kaikkiaan	Osuus- meijereitä	Osuus- kassoja	Osuus- kauppoja	Muita osuus- kuntia	Keskus- osuus- kuntia
1901	1	—	—	1	—	—
1902	51	28	—	17	6	—
1903	194	75	24	71	24	—
1904	394	145	87	119	42	1
1905	596	225	140	168	60	3
1906	871	292	177	262	136	4
1907	1,267	330	240	389	304	4
1908	1,605	343	308	495	455	4
³¹ / ₈ 1909	1,775	351	366	514	544	4

osuustoiminnallista keskusliikettä. Osuuskassoilla on vuodesta 1902 alkaen ollut oma keskuspankkinsa, »Osuuskassojen Keskuslainarahasto»-niminen osakeyhtiö, joka tarkoitustensa toteuttamiseksi nauttii jo nykyään 4 milj. markan suuruista valtiolainaa ja jonka osuuskassoille myöntämä luottomäärä v. 1908 teki 3,257,000 markkaa. Osuuskaupat perustivat v. 1904 oman tukkuliikkeensä, nimellä »Suomen Osuuskauppojen Keskusosuuskunta r. l.», joka nykyisin on

*) Paitsi rekisteröityjä on maassamme olemassa suuri joukko rekisteröimättömiä osuuskuntia, joilla kuitenkin on vahvistetut säännöt.

maamme suurin liike alallaan ja jonka myynti v. 1908 nousi 14,2 milj. markkaan. Edelleen on vuodesta 1905 lähtien ollut olemassa erityinen maanviljelysammattitarvikkeiden tukkukauppa, »Keskusosuusliike Hankkija r. l.», jonka liikevaihto v. 1908 teki 3,100,000 markkaa. Ja lopuksi on maamme osuusmeijereillä oma vientiliikkeensä, v. 1905 perustettu »Voinvientiosuusliike Valio r. l.» Se on jo nykyään maamme verrattomasti suurin voinvientiliike ja oli sen v. 1908 välittämän voin arvo 11,470,000 markkaa.

Samalla kuin maamme osuustoimintaliike on ulkonaisesti näin nopeasti kasvanut ja laajentunut, on sen sisäiseksi lujittamiseksi tehty Pellervo-Seuran ja myöskin vastamainittujen keskusliikkeitten puolelta innokasta neuvontatyötä, sekä kirjallisuutta julkaisemalla että maaseudulle lähetettyjen konsulenttien ja tilintarkastajien kautta. Edelleen on Pellervo-Seura syntymästään saakka julkaissut »Pellervo»-nimistä maatalous- ja osuustoimintalehteä, jonka tilaajamäärä nykyisin on noin 27,000, ja sen lisäksi on se vuoden 1909 alusta alkanut yhdessä osuustoiminnallisten keskusliikkeitten kanssa toimittaa erityistä, etupäässä osuuskuntien toimihenkilöille aiottua aikakauslehteä, nimellä »Suomen Osuustoimintalehti». Samassa tarkoituksessa Osuuskauppojen Keskusosuuskunta julkaisee erityistä »Yhteishyvä»-nimistä osuuskauppalähteä, jota leviää noin 12,000 kappaletta. Sitä paitsi on vuoden 1909 alusta pidetty järjestelmällisesti toimeenpantuja osuustoimintakursseja eri osissa maata eri osuustoimintamuotoja varten ja syksyllä viimeksi mainittuna vuonna avattiin erityinen »Osuustoimintaopisto», jossa osuustoimintayritysten hoitajille annetaan perusteellisempaa opetusta.

* * *

Osuustoimintaliikkeestä on näin ollen, lyhyestä iästään huolimatta, ennättänyt jo paisua koko nykyistä sivistysmaailmaa käsittävä uudistusliike, jolla on suuri sekä taloudellinen että yhteiskunnallinen tehtävä.

Ensiksimainitussa suhteessa on osuuskuntain tarkoituksena, kuten tämän kirjoituksen alussa on viitattu, vähäväkisten ja pieneläjäin taloudellinen vapautus, jotta he tulisivat toimeen ilman välittäjiä ja omin neuvoinsa. Siinä tarkoituksessa ja sen ohella tarjoavat ne pienviljelykselle, käsityölle ja pienteollisuudelle ainoan keinon, jonka avulla ne voivat käyttää hyväkseen uudenaikaisen tekniikan etuja ja ottaa käyttäntöön muutamia suurtuotannon ja työnjaon menettelytapoja, pane-matta silti alttiiksi riippumattomuuttaan, omaa alkuunpanoaan, vastuun-alaisuuttaan ja omaa etuaan. Tämän kautta ovatkin varsinkin maanviljelijäin osuuskunnat kaikkialla, missä niitä on syntynyt, suuresti kohottaneet maanviljelystuotantoa ja maanviljelijäin ammattitaitoa.

Ne ovat, kuten Saksan etevin tiedemies agraripolitiikan alalla, Buchenberger, on lausunut, olleet »tienraivaajia maanviljelyksen edistymiselle».

Osuustoiminnan yhteiskunnallinen merkitys on taas ensiksikin siinä, että se, saattamalla taloudellisessa elämässä persoonallisen aineksen oikeuksiinsa, on tarpeellisena vastapainona pääomayhtiöille ja sille vallalle, minkä pääoma sellaisenaan tuottaa ja mitä helposti voidaan käyttää väärin. Silti ei osuustoiminta suinkaan ole pääoman vihollinen. Päinvastoin tahtoo se mahdollisimman useista henkilöistä tehdä kapitalisteja, pääomanomistajia, ja sen itsensäkin täytyy, mikäli se on tervettä, johtaa pääomien kokoamiseen. Erikoista osuustoiminnalle on tässä kohden vain se, että pääoman hankkiminen on osanottajien o m a n t o i m i n n a n suoranaisten tulos, koska osuustoiminta vain, vähentämällä heidän tuotantonsa tahi kulutuksensa kustannuksia tahi lisäämällä heidän tuotantonsa arvoa taikka vihdoinkin antamalla heille tarvittavaa luottoa, luo ne edellytykset, joita ilman he eivät olisi voineet pääomaa koota. Siten osuustoiminta, rakentuen nykyisen yhteiskuntajärjestyksen pohjalle ja käytännöllisessä elämässä toteuttaen periaatetta: kullekin omansa, tahtoo poistaa niitä haittoja, joita puhtaasti individualistinen ja kapitalistinen talousjärjestelmä tuo mukanaan.

Mutta sitäpaitsi on osuustoiminta yhteiskunnallinen liike siitäkin syystä, että sillä on jäseniinsä nähden melkoinen sekä siveellisesti että tietopuolisesti kohottava merkitys. Liiketoiminnassaan osuuskunnat kasvattavat jäseniään tarkkuuteen, huolellisuuteen ja säästäväisyyteen. Käteismaksu, täsmällinen sitoumusten täyttäminen ja ehdoton rehellisyys ovat muun muassa ehdottomia vaatimuksia osuuskuntien ja niiden jäsenten välisissä asioissa. Edelleen saattaa osanotto osuuskunnan harrastuksiin maalaisväestön tekemisiin ja tutuksi monen heille tähän asti tuntemattoman taloudellisen ja ammatillisen kysymyksen kanssa, perehdyttää sitä kirjanpitolaitoon, lainopillisten kysymysten harrastamiseen j. n. e. Vihdoinkin liittyy osuustoiminta eri yhteiskuntaluokat keskinäiseen yhteistoimintaan, opettaa näille toistensa ymmärtämistä ja arvonantoa, siten jossain määrin tasoittaen sosiaalisia vastakohtia ja kasvattaen eri ihmisryhmäin kesken yhteisyyden, yhteenkuuluvaisuuden tunnetta.

Sanalla sanoen: osuustoiminta opettaa niitä, jotka ovat tuossa liikkeessä mukana, luottamaan itseensä ja keskinäiseen apuun, se pyrkii kasvattamaan heitä siveelliseen tarmoon sekä taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen riippumattomuuteen, tosivapauteen.

O n n i K a r h u n e n .

NAISASIA.

Kun historiassa tarkastamme sitä asemaa, mikä naisella on ollut miehen rinnalla, niin huomaamme, että se kohoaa samassa määrässä kuin käsitys voimakkaamman oikeudesta taantumistaan taantuu. Vanhimpina aikoina, erittäinkin monivaimoisuuden vallitessa, kuului vaimo miehen omaisuuteen, jonka hän oston kautta itselleen hankki tämän isältä tai veljiltä, ja voi mies hänet myydä tai lahjoittaa oman mielensä mukaan. Ja samoin kuin pellon vilja kuului sen omistajalle, samoin olivat vaimon synnyttämät lapsetkin miehen omaisuutta. Kristuksen esiintyminen on uuden, valoisamman ajan alku maailman historiassa. Hän vapautti naisenkin ja kohotti hänet täyteen ihmisarvoon miehen rinnalle, sekä antoi hänen elämälleen aatteellisen tarkoituksen. Kristinuskon tuottama voitto esiintyy selvästi, jos vertaamme naisen nykyistä tilaa siihen alhaiseen asemaan, minkä vanha aika hänelle soi. Tosin hitaasti mutta varmasti on ihmiskunnalle selvinnyt, ettei toinen sukupuoli ole toista huonompi tai parempi, vaan että nämä täydentävät toinen toisensa ja että miehen ja naisen pyhimmät pyrintöt ovat niin eroittamattomasti toisiinsa kietoutuneet, ettei ihmiskunnan jalostumista ja kehittymistä tarkoittavalla työllä voi olla pysyvää merkitystä ilman molempien myötävaikutusta. Mutta ilman taistelua ja ankaraa vastarintaa ei tämä kehitys ole tapahtunut. Samoin kuin n. s. työväki oli pakotettu järjestäytymään, saadakseen huomattavia parannuksia asemassaan, samoin valveutuneet naisetkin, yltympäri sivistyneen maailman liittyivät naisasiayhdistyksiksi, kohottaakseen naisen tilaa kodissa ja yhteiskunnassa. Sitä liikettä, joka näin syntyi, sanotaan *n a i s a s i a k s i* tai *n a i s k y s y m y k s e k s i*. Tämä kysymys ei kuitenkaan ole viime vuosisadan herättämä, eikä edelliskään vuosisadan, jolloin englantilainen Mary Wollstonecraft ensiksi laati sen periaatteet varsinaisen ohjelman muotoon. Se on vielä paljoa vanhempi, vaikkei se, kuten luonnollista on, ole esiintynyt samoissa muodoissa kuin nyt. Sen alku on haettava hämärästä muinaisuudesta. Varsinaiseksi liikkeeksi ja yhteiskunnalliseksi kysymykseksi se muut-

tui vasta viime vuosisadan keskivaiheilla, jolloin järjestetty naisasiatyö alkoi.

Silloin ei sivistyneissäkään yhteiskunnissa vielä yleensä ollut paljoa muuttanut se käsityskanta naisen arvosta, joka niin selvästi kuvastuu ruotsalaisen piispan Emporagriuksen kuuluisassa, v. 1669 julkaisemassa katekismuksessa, jossa hän kymmenennen käskyn selityksessä sanoo vaimoa »tärkeimmäksi tavaraksi miehen irtaimistossa.» Miehen ja naisen keskinäinen suhde lepäsi näet sillä otaksumalla, että kaikki miehet elättivät kaikki naiset. Tämä otaksuma ei ole koskaan ollut tosi, mutta sille perustukselle olivat lait laaditut. Nainen oli koko ikänsä persoonaansa ja omaisuuteensa nähden isän, aviomiehen tai muun mieshenkilön holhoojavallan alainen. Mitä äidin oikeudesta lapsiinsa tulee, olivat lait laaditut siihen henkeen, joka ilmenee seuraavassa säädöksessä, joka aina v. 1886 oli Englannin laissa: »luonnon ja syntymisen kautta kuuluu lapsi yksinomaan isälle.» Nainen oli suljettu pois kouluista, ammateista ja viroista. Elatuksensa hän hankki melkein yksinomaan perheen piirissä, jossa hänellä tosin oli runsaasti työtä, niinkauan kuin jokapäiväiset käyttöesineet ja tavarat, esim. vaatteet, kynttilät, saippuat, ravintoaineet j. n. e. enimmäkseen valmistettiin kodissa. Mutta kun suuret uudistukset teollisuuden alalla, tehtaat ja koneet, riistivät tuhansilta naisilta entisen toimeentulon mahdollisuuden, ajoi työn ja leivän puute naiset hakemaan elatuksensa ulkopuolelta kotia. Mutta täällä olivat melkein kaikki työalat suljetut naisilta. Eivätkä naiset kyenneetkään muuhun työhön kuin taloudenhoitoon; koska he eivät olleet saaneet oppia muuta kunnollisesti, ei heillä ollut tietoja eikä ammattitaitoa. Taistelu olemisen puolesta pakoitti heitä vaatimaan uusia työaloja, kouluja ja ammattisivistystä. Usein saivat he kokea pettymystä. Heidän kohtuullisimpiakin vaatimuksiaan vastustettiin. Ja niitä naisia, jotka rohkeasti eturivissä parannusten puolesta taistelivat, pidettiin kiihkomielisinä intoilijoina, joita todellisten naisten tuli karttaa. Ja surullisinta oli, ett'ei naisten suurimmalla osalla itsellään ollut minkäänlaista käsitystä oman asemansa kieroudesta, eikä tehtävästään ihmiskunnan kehityksessä. Siksi tulikin ankarin vastarinta usein naisten omista riveistä.

Ajatus järjestetyn naisasiatyön tarpeellisuudesta heräsi Anglosaksisissa maissa suurten sosiaalipoliittisten kysymysten, orjien vapauttamisen ja vapaakaupan, yhteydessä. Näiden kysymysten hyväksi toimeenpantuun agitatioonin Amerikassa ja Englannissa ottivat naiset innolla osaa ja olivat miesten verrattomia auttajia. Melkein samoihin aikoihin alkoi Amerikassa myöskin taistelu väkijuomia vastaan. Itsetään on selvää, että naiset olivat taistelijoiden eturivissä. Mutta ennen pitkää he huomasivat kuinka voimattomia he olivat, niinkauan kuin he eivät voineet vaikuttaa lainsäädäntöön. Ja silloin selveni Ameri-

Elisabeth Cady Stanton.

kan tarkkanäköisille naisille, että ihmiskunnan siveellisyys ehdottomasti pysyy alhaisella kannalla niinkauan kuin toisen puolen ihmiskuntaa täytyy olla niin vailla vapautta, ettei se edes saa ottaa osaa työhön, joka tarkoittaa epäkohtien poistamista. Siksi oli ryhdyttävä naista kohottamaan, niin että hän lain ja yleisen mielipiteen kannalta tunnustettaisiin miehen vertaiseksi. Ja koska se totuus tässäkin piti paikkansa, ettei toisten kärsimyksille suoda samaa huomiota kuin omille, eivätkä miehet yksin voineet edustaa naisten vaatimuksia, tuli naisten ottaa asiansa omiin käsiinsä.

Kaksi rohkeata naista Elisabeth Cady Stanton ja Lucretia Mott, innokkaita orjaemansipatsioonin ystäviä, jotka omasta kokemuksestaan tunsivat ne vaikeudet, jotka kohtasivat naisten yhteiskunnallista työtä, kutsuivat kokoon v. 1848 ensimmäisen naisasiakokouksen Seneca Fallsin kaupunkiin New-Yorkin valtiossa. Kokous oli kaikin puolin onnistunut ja osanottajia oli lukuisasti koolla. Kokous yhtyi seuraaviin vaatimuksiin: naisille pääsy kaikkiin kouluihin, yliopistoihin, virkoihin ja ammatteihin, sama palkka samasta työstä, samat oikeudet naiselle ja miehelle omaan itseensä, lapsiin ja omaisuuteen nähden, valtiollinen äänioikeus samoilla ehdoilla kuin miehille.

Näiden oikeuksien saavuttamiseksi ovat Amerikan naiset lähettäneet lainsäätäjille tuhansia anomuksia. Monta jaloa naista on ottanut elämäntehtäväkseen näiden vaatimusten toteuttamisen. Rouva Stanton joutui terävän älynsä, luontaisen etevyytensä ja jalon luonteensa tähden johtavaan asemaan naisiasiaystävien joukossa. Hänen rinnallaan taisteli monta vuosikymmentä hänen uskollinen ystävänsä, kveekarinainen Susan B. Anthony ensisijassa naisen valtiollisen ääni-

oikeuden hyväksi. Vuosittain esiintyvät nämä naiset sadoissa kokouksissa eri osissa Yhdysvaltoja, toimeenpanivat anomuksia, perustivat äänioikeusliittoja, julkaisivat naisasiakirjallisuutta ja kirjoittivat aikakauskirjoihin ja sanomalehtiin. V. 1854 saivat naiset luvan toimittaa kongressiin lähetystön asiaansa esittämään. Rouva Stanton lausui silloin m. m.: »Jos te, hyvät herrat, vastaatte meille, että te, meidän luonnolliset suojelijamme, parhaiten kykenette valvomaan meidän parastamme, niin minä kysyn teiltä: miksi sitten olette laatineet eri lainmääräykset naisia varten? Miksi olette riistäneet meiltä avioliittoon mennessämme täysivaltaisuuden sekä määräysvallan itsemme, omaisuutemme ja lastemme suhteen? Me emme pyydä parempia lakeja kuin ne ovat, jotka te olette laatineet itsellenne, emme muuta suojelusta kuin minkä nykyiset lait suovat teille. Me emme pyydä muuta kuin mitä te itse valtiomuotomme kehityskautena olette pyytäneet itsellenne. Me pyydämme sitä nojautuen siihen yksinkertaiseen totuuteen, että kaikilla inhimillisillä olennoilla on sama oikeus kehittyä ja elää vapaudessa.» — Johdonmukaisina ovatkin naisasianystävät Amerikassa perustaneet vaatimuksensa Amerikan itsenäisyysjulistukseen (»D e c l a r a t i o n o f i n d e p e n d e n c e») v. 1776, jonka johdannossa selitetään, että kaikki ihmiset ovat luodut yhdenvertaisiksi ja on heillä eräitä luovuttamattomia oikeuksia, joita hallituksen tulee turvata.

Naisten ponnistusten tuloksena on, että naisilla Amerikan Yhdysvalloissa on vapaa pääsy kaikille työaloille. Naisia on yliopiston professoreina, pappeina, tuomareina, kunnallisina viranomaisina j. n. e. Tuskin missään muualla annetaan naisen työlle niin suurta tunnustusta kuin täällä. Mutta tästä huolimatta on tässä vapaassa maassa, joka ylpeilee kansalaisten yhtäläisistä oikeuksista, puolet kansalaisista vailla tärkeintä kansalaisoikeutta. Naisilla on äänioikeus ainoastaan neljässä valtiossa Wyomingissa, Coloradossa, Idahossa ja Utahissa. Suurin syy on Amerikan konstitutsioonissa, joka määrää että äänioikeusreformi on ensin hyväksyttävä valtioiden eduskunnissa ja sitten asetettava ääntäytymisen alaiseksi valitsijoiden kesken. Ja millaisilta valitsijoilta Amerikan naisten, vapauden sankarien jälkeläisten, tulee anoa oikeuksiaan? Sadoilta tuhansilta neekereiltä, jotka miespolvi sitten olivat orjia, tuhansilta siirtolaisilta, jotka ehkä puoli vuotta sitten saapuivat Yhdysvaltoihin osaamatta sanaakaan maan kieltä, tuhansilta sivistymättömiltä, epämoraaalisilta, rikksellisilta miehiltä, jotka tulvivat sinne maailman kaikilta haaroilta. Vaikkakin tämä on nöyryyttävää Amerikan muissa suhteissa vapaille naisille, jatkavat he lannistumattomina taistelua oikeuksiansa puolesta. He ovat selvemmin kuin muiden maiden naiset oivaltaneet järjestäytymisen voiman. Etupäässä heidän alotteestaan on perustettu kaksi kansainvälistä järjestöä naisasian hyväksi. »K a n-

sainvälinen naisten liitto» (The International Council of Women), jonka tarkoitus on aikaansaada keskinäistä vuorovaikutusta kaikkien maiden naisyhdistysten kesken ja valmistaa kaikkien maanosain naisille tilaisuutta tavata toisiaan neuvotellakseen yhteiskuntaa, perhettä ja yksilöä koskevista kysymyksistä», perustettiin Washingtonissa 1888. Liiton muodostavat eri maiden Naisten kansallisliitot, joiden edustajat kokoontuvat joka viides vuosi. Sellaisia kokouksia on pidetty Chicagossa (1893), Lontoossa (1899), Berlinissä (1904), Torontossa Kanadassa (1909). Tuleva kokous pidetään Roomassa 1914. Puheenjohtajana toimii Irlannin varakuningatar Lady Aberdeen. »Kansainvälinen äänioikeusliitto» (The International Woman Suffrage Alliance), jonka muodostavat eri maiden valtiollista äänioikeutta ajavat yhdistykset, perustettiin v. 1904. Konferensseja pidetään joka vuosi vuorotellen eri maissa. Puheenjohtajana toimii rouva Carrie Chapman Catt, New-Yorkista.

Jos Amerikasta siirrymme Englantiin, kohtaa meitä sama, ellei vieläkin sitkeämpi ja johdonmukaisempi työ naisen vapauttamiseksi. Vapaakauppataistelujen kestäessä 1830—1840 luvulla tuli kysymys naisten valtiollisesta äänioikeudesta esille, syystä että naiset innokkaasti ottivat osaa tähän taisteluun, perustaen yhdistyksiä ja keräten rahoja ja ääniä vapaakauppapuolueelle. Tämän puolueen johtomiehet valittivat julkisesti »ettei naisilla ollut äänioikeutta, jotta voisivat sitä käyttää oikean asian edistämiseksi.» Järjestetty työ naisten äänioikeuden hyväksi alkoi täällä 1850-luvulla. Naiset saivat nerokkaan puolustajan, John Stuart Millin, joka parlamentin jäsenenä asetti naisen valtiollisen äänioikeuden yhteiskunnallisten uudistusten eturiviin. Päinvastoin kuin Amerikan naisasiaystävät ei Stuart Mill nojautunut naisten äänioikeuden vaatimuksessa kaikkien kansalaisten yhtäläisiin oikeuksiin, vaan sanoo lakiehdotuksessaan: »minä en pidä valtiollista äänioikeutta tai mitään muuta julkista tointa abstraktisena ja luovuttamattomana oikeutena, enkä pidä sitä persoonallisena vääryytenä kehtään kohtaan, jos tämä oikeus häneltä kielletään. — Minä puolustan äänioikeutta naisille ainoastaan sillä perustuksella, että minä pidän tätä oikeutta oman etumme mukaisena, toivottavana ja kaikin puolin suotavana.» Stuart Millin kuuluisa teos »Naisen vallanalainen asema» on vapaamielisen katsantokannan tärkein ohjelmakirjoitus naisasianalalla, johdonmukainen ja vakuuttava.

Naisilla on Englannissa ollut monta innokasta puolustajaa huomattujen miesten joukossa ja vuosien kuluessa on parlamenttiin jätetty lukuisia lakiehdotuksia, joissa on vaadittu parannuksia naisen oikeusasemaan ja yhteiskunnalliseen tilaan. V. 1882 säädettiin uusi avio-
puolisoiden omaisuussuhteita koskeva laki, jonka mukaan nainut nainen voi hallita omaisuutta ja tehdä sopimuksia niinkuin naimaton täy-

sivaltainen nainen. Naisten yhteiskunnalliset oikeudet ovat myöskin melkoisesti laajentuneet. Mutta syystä ettei naisten valtiollinen äänioikeus ole pysyväisesti ollut kumpaisenkaan puolueen ohjelmassa, vaikka sekä vanhoilliset että vapaamieliset ovat parlamenttiin jättäneet lakiehdotuksia sen hyväksi, ovat puolueet pitäneet kysymystä leikkikaluna, samalla kun he houkuttelevilla lupauksilla ovat saaneet naisia toimintaan oman puolueensa hyväksi. Itse Gladstone, vapaamielisten johtajana, kehoitti eräässä vaalikokouksessa naisia ottamaan osaa vaali- taisteluun, »joka ei millään lailla ole sopimatonta heidän naiselliselle luonteelleen, vaan saattaa heidät paremmin ymmärtämään velvollisuutensa naisina.» Mutta kun naisen äänioikeus oli parlamentissa esillä, vastusti hän sitä kerta toisensa jälkeen ja hänen suuri auktoriteettinsa ratkaisi kysymyksen kohtalon. Vuosien kuluessa on tarkkanäköisille naisille selvennyt, ettei heillä ole mitään odotettavissa toiselta tai toiselta valtiolliselta puolueelta sellaisenaan. Naisten äänioikeustaistelua Englannissa ajaa kolme eri yhdistystä: »Naisten äänioikeuden kansallisiitto» (The National Union of Suffrage Societies) rva Garret Fawcettin johdolla, etupäässä kirjallisuuden ja kokousten kautta, sekä »Naisten Valtiollinen ja yhteiskunnallinen yhdistys» (Women's political and social union) ja »Naisten vapausliitto» (Women's Freedom League), joiden jäsenet toimeenpanemalla mielenosotuksia, kieltäytymällä maksamasta veroa y. m. koettavat herättää huomiota ja täten vaikuttaa yleiseen mielenpöteeseen. Näiden, monasti hyvinkin radikaalisten, mielenosotusten johdosta ovat useat näiden viimeksi mainittujen yhdistysten johtonaiset istuneet vankeudessa. Vaikkei heidän taistelutapaansa voidakaan hyväksyä, sinä kun joskus harjoitetaan laittomuutta laillisten oikeuksien saavuttamiseksi, niin voi se, joka on seurannut naisten äänioikeuden kohtaloa Englannin parlamentissa, löytää lieventäviä selityksiä radikaalisten naisasian-ajajien menettelytavoille.

Anglosaksisissa maissa työ naisen yhteiskunnallisen ja oikeudellisen tilan parantamiseksi sai alkunsa. Naisasianystävät kaikkialla sivistyneessä maailmassa katsovat vieläkin Amerikkaa ja Englantia kohti saadakseen herätyksiä ja esimerkkejä työssään. Mutta tällä työllä on myöskin kansallinen leimansa. Se kehittyy eri tavalla eri maissa. Siksi huomataan usein, että uudistuskysymykset, jotka muutamissa maissa vaativat paljon työtä ja aikaa päästäkseen päiväjärjestykseen, toisissa maissa heräävät aivan niinkuin itsestään.

Pienellä Maan-saarella Englannin rannikolla saivat naiset jo v. 1880 valtiollisen äänioikeuden. Samoin on Australiassa valtioissa naisella valtiollinen äänioikeus ja muutamissa hän on vaalikelpoinen. Kehityksen etunenässä kulki Uusi Seelanti, jonka naiset saivat äänioikeuden v. 1893.

Saksan naisiasiaystävien harrastuksille on suuri tunnustus annettava, kun heidän on täytynyt taistella ei vain vanhoillista käsitystä vastaan naisen persoonasta ja hänen elämänsä tarkoituksesta, vaan on heillä ollut vastassa kirjallisuus — jossa yksinvaltiaana on hallinnut Schillerin »toimeliaan talonemännän» ihanne tai Schopenhauerin, Hartmannin y. m. naisviha — sekä ahtaat valtiolliset olot. Aivan viime aikoihin ovat naiset olleet kielletyt ottamasta osaa valtiollisiin kokouksiin. Vaikeuksista huolimatta Saksan naiset perustivat jo v. 1865 »Allgemeiner deutscher Frauenverein» nimisen liiton ja v. 1893 Naisten kansallisliiton, johon nykyään kuuluu lähes 200 yhdistystä. Eri äänioikeusliitto ajaa valtiollista äänioikeusasiaa.

Ruotsissa Fredrika Bremer (synt. Suomessa) harvinaisella kaukonäköisyydellä ja nerolla käsitteli lukuisissa kaunokirjallisissa teoksissaan naisen asemaa ja tehtäviä. »Hertha» nimisessä romaanissaan (ilm. 1856) esitti hän nämä tavalla sellaisella, että hänestä tuli Ruotsin naisten varsinainen herättäjä. Eikä hänen vaikutuksensa rajoittunut ainoastaan omaan maahan, vaan vaikutti hän herättävästi monen muun maan naisiin. Omassa maassa sai hän monta aatetoveria miesten ja naisten joukossa, sellaisia kuin Lars Johan Hierta, Sophie Adlersparre y. m. Järjestetty naisasiatyö alkoi v. 1873 kun »Yhdistys naidun naisen omistusoikeuden hyväksi» perustettiin. V. 1884 syntyi »Fredrika Bremerliitto», joka on Ruotsin varsinainen naisasiayhdistys ja johon edellinen yhdistys myöhemmin yhtyi. Kysymys valtiollisesta äänioikeudesta otettiin ensi kerran esille 1884 vuoden valtiopäivillä. Senjälkeen on kysymys ollut päiväjärjestyksessä ja vaikka 1909 vuoden valtiopäivät hyväksyivät esityksen yleisestä valtiollisesta äänioikeudesta miehille, syrjäytettiin naiset. Kunnallinen äänioikeus on naisilla ollut v:sta 1862. Ruotsissa toimii ihmeteltävällä yksimielisyydellä voimakas järjestö naisen valtiollisen äänioikeuden hyväksi. Varsinaisen agitatsioonin ohella tämän oikeuden saavuttamiseksi, toimeenpanee järjestö ympäri maan yleisiä luentosarjoja ja keskustelukokouksia yhteiskuntakysymyksissä kasvattaakseen naisia yhteiskunnallista työtä varten. Paitsi tarpeellisia tietoja, joita he täten itselleen hankkivat, kehittyi heissä vastuunalaisuuden- ja yhteistunne, joka tekee heidät kykenevämmiksi vastaanottamaan valtiolliset oikeudet, kun se päivä kerran koittaa että he ne voittavat.

Tämä voitto tuli v. 1907 Norjan naisten osaksi. Silloin näet saivat kunnallista äänioikeutta nauttivat naiset Norjassa valtiollisen äänioikeuden. Naisasia-aatteen varsinaiset syntysanat siellä lausui Camilla Collet kirjassaan »Amtmandens døtre» (1855). Että Norjan suurten runoilijain, Ibsenin ja Björnsonin, teokset vaikuttivat herättävästi naisiin on sanomattakin selvä. V. 1884 perustettiin »Norjan

Fredrika Bremer.

n a i s a s i a y h d i s t y s » ja seuraavana vuonna joutui äänioikeuskysymys päiväjärjestykseen ja v. 1890 jätettiin suurkäräjille ensimmäinen anomus asiasta. Äänioikeutta, valtiollista ja kunnallista, ajamaan perustettiin sittemmin »M a a n n a i s t e n ä ä n i o i k e u s y h d i s t y s », joka tarmolla hoiti tehtävänsä m. m. lähettämällä kymmenien tuhansien allekirjoittajien anomuksen suurkäräjille. V. 1901 hyväksyivät suurkäräjät lain, minkä mukaan naiset, jotka maksavat veroa, samoin kuin ne naiset, joiden miehet ovat veroitettut, ovat äänioikeutetut ja vaalikelpoiset kunnallisissa vaaleissa.

Aikaisemmin kuin näissä sisarmaissa alkoi T a n s k a s s a järjestetty naisasiatyö, sillä jo v. 1871 perustettiin »T a n s k a n n a i s y h d i s t y s » edistämään naisten kehitystä. Täällä niinkuin muualla ovat naisten ponnistukset kohdistuneet yhteiskunnallisten ja valtiollisten oikeuksien saavuttamiseen, vaikka on tehty sitkeästi työtä uudistusten

hyväksi kasvatuksen ja lainsäädännön alalla ja erittäinkin käyty ankaraa taistelua siveellisyyksymyksen puolesta. V. 1908 myönnettiin yleinen ja yhtäläinen äänioikeus kunnallisissa vaaleissa, jonka kautta Tanskan naiset pääsevät vaikuttamaan yleisten asioiden järjestämiseen.

Ensimmäiset herätykset naisasian alalla tulivat **S u o m e e n** Ruotista. Fredrika Bremerin kaunokirjallisia teoksia luettiin maamme sivistyneissä kodeissa ja antoivat niissä esiintyvät uudet, oudot vaatimukset paljon miettimisen aihetta näiden kotien tyttärille. Voimakas herännäisyysliike 1840—1850 luvulla, joka voitti puoleensa kansamme parhaimmiston kaikissa kansankerroksissa, painoi syvät jäljet silloiseen naissukupolveen. Lukuisat olivat silloin ne naiset, jotka sisällisen innostuksen terästäminä ja omantunnon ääntä kuullen uskalsivat murtaa ne esteet, jotka kaikkialla ovat nousseet itsenäisyyteen pyrkivien naisten tielle, nim.: tavan, tottumuksen ja ympäristön yleisen mielipiteen. Usein täytyi näiden naisten katkoa hellimmät siteet, jotka yhdistivät heitä toisinajatteleviin omaisiin, mutta siten kehittyikin heistä ajattelevia itsenäisiä, voimakkaita luonteita. Tämä itsenäisyys ilmeni myöhemmin maallisessakin toiminnassa eikä vain uskonnon asioissa. Herännäisyysliike vei kansanluokat maassamme lähemmäksi toisiaan, myöskin naiset, ja raivasi täten tietä J. W. Snellmanin herättämälle suomalaisuuden aatteelle.

Vaikkei Snellman ollut mikään naisen vapauttamisen puoltaja, lausui hän kuitenkin usein painavan sanansa naisen kasvatuksen parantamisen tarpeellisuudesta, koskettelipa joskus kirjoituksissaan epäkohtia naisen oikeustilassakin. **Z a c h a r i a s T o p e l i u s** oli sitävastoin kirjailijauransa alkuajoista asti naisten toivomusten lämmin ystävä, joka ihmeteltävän selvästi käsitti naisen vapauttamisaatteen. Sanomalehtikirjoituksissa, runoudessa, yliopistonopettajana ja -rehtorina hän tuki naisten pyrkimyksiä monella eri tavalla. Hänen sanansa muodostivat sitäpaitsi naisiasialle suosiollisia mielipiteitä ja valmistivat maaperää tuleville voitoille. Nykyinen sukupolvi voipi tuskin kyllin suureksi arvostella Z. Topeliuksen ansioita naisasian nopeaan kehittymisen nähden meidän maassamme.

Kansallisen heräämisemme alkuaikoina edistivät monet asianhaarat naisten asiaa. Niinpä avasi Suomen kansakoulun järjestäminen sadoille naisille uuden työalan kansakoulunopettajina. Kansakoululaitoksemme luoja **U n o C y g n a e u s** harrasti erityisesti tyttöjen koulukasvatusta. »Kun kansansivistäminen on kysymyksessä, täytyy etupäässä naisen sivistystä edistää», sanoi hän lausunnossaan kansakoululaitoksen järjestämiseksi.

Ensimmäinen nainen, joka meillä kirjallisuudessa kosketteli naisen vallanalaista asemaa, oli **F r e d r i k a R u n e b e r g**. Hänellä oli tavattoman selvä katse naisen asemassa löytyvistä epäkohdista. Nämä

Minna Canth.

huomionsa toi hän esille kaunokirjallisessa puvussa hänelle omituisella surunvoittoisuudella, sillävälin kuin hänen aikalaisensa Adelaide Ehrnrooth käsitteli näitä samoja epäkohtia sanomalehtikirjoituksissa purevalla ivalla ja suuttumuksella. Täten veti Adelaide Ehrnrooth yleisön huomion näihin kysymyksiin sekä piti sitä naisasian kehityksen tasalla julkaisemalla kirjoituksia sen vaiheista ulkomailla. Näiden naisten viittomaa tietä seurasi Minna Canth, joka kaunokirjallisissa teoksissa, sellaisissa kuin »Työmiehen vaimo» y. m., sekä sanomalehti- ja aikakauskirjoituksissa harvinaisella nerolla paljasti naisen asemassa esiintyviä vääryyksiä. Hänen jyrkkä, peloton kirjoitustapansa aiheutti usein sanomalehtiväittelyjä, joiden kautta asiat joutuivat yleisen keskustelun alaisiksi, joka selvitti käsitteitä.

Se nainen, joka on painanut syvimmit jäljet Suomen naisasian kehitykseen, on Alexandra Gripenberg. Hän on Suomen Naisyhdistyksen puheenjohtajana sekä esitelmätoimintansa ja sanomalehtikirjoitustensa kautta levittänyt tietoja ja harrastusta laajoihin naisten piireihin. Hänen julkaisemansa »Koti ja Yhteiskunta» niminen aikakauskirja on ensimmäinen suomenkielinen naisasialehti Suomessa ja hänen laajalti suunniteltu teoksensa »Naisasian kehitys eri maissa» on aarreaitta jokaiselle, joka tahtoo perehtyä naisen vapauttamisen

Alexandra Gripenberg.

vaiheisiin. Ollen vilkkaassa vuorovaikutuksessa ulkomaisten naisasialiikkeen johtonaisten kanssa ja yhteistyössä järjestetyn naisasian esitaistelijoiden kanssa, on hän tuonut Suomen naisasiatyön johtoon tämän aatteen suurten tienraivajain hengen. Mutta hän ei ole omistanut ulkomaalaisen naisasiatyön muotoja semmoisinaan. Suomalaisena naisena hän on naisasian ohjelmaa vielä laajentanut, joten se on saanut saman kansallisen ja kansanvaltaisen leiman kuin kaikki muukin sivistystyö maassamme. Kansanedustajana ja lakivaliokunnan jäsenenä on hän asian-
tuntemuksella ajanut naisen oikeusaseman parantamista.

Vuonna 1884 perusti joukko valveutuneita naisia pääkaupungissa »Suomen Naisyhdistyksen», maamme ensimmäisen naisasiayhdistyksen. Sen tarkoituksena on »naisen tilan kohottaminen tiedollisessa ja siveellisessä suhteessa ja hänen taloudellisen ja yhteiskunnallisen tilansa parantaminen». Yhdistys, jolla on haaraosastoja ympäri maan, on kokousten, esitelmien, keskustelujen, kirjallisuuden, käytännöllisten kurssien y. m. kautta koettanut herättää naisia käsittämään tehtäviään kodissa ja yhteiskunnassa. Sen aloitteesta on myös tehty useita valtiopäiväanomuksia naisasian hyväksi. V. 1892 perustettiin toinen naisasiayhdistys »Unioni, naisasialiitto Suomessa», joka »miesten ja naisten yhteistyön kautta vaikuttaa naisen kasvatuksen parantamiseksi, hänen työalojensa laajentamiseksi ja hänen asemansa korottamiseksi.» Työtapa on ollut samallinen kuin edellisen yhdistyksen. Sittemmin perustettiin v. 1900 »Sosialidemokratinen naisliitto», joka kannattaa Suomen työväenpuolueen ohjelmaa.

Aina eduskuntalaitoksen uudestaan herättämisen jälkeen v. 1863 on naisia koskevia anomuksia käsitelty valtiopäivillä ja on naisilla ollut lämpimiä, valistuneita puolustajia joskin kiivaita vastustajia. Jo ensimmäiset valtiopäivät v. 1863 soivat veroamaksaville naimattomille naisille maalaiskunnissa kunnallisen äänioikeuden ja 1872 vuoden valtiopäivät saman oikeuden kaupunkikuntien naisille. Naisia — naimisissakin olevia — voidaan valita kouluneuvostoihin ja vaivaishoitolautakuntiin (hyväksytty 1888). Miehen naittajaoikeus poistettiin v. 1863; yhtäläinen perintö- ja naimaoikeus säädettiin 1878. Naimaton nainen on täysivaltainen 21 vuoden ikäisenä ja on hänellä samat oikeudet kaupan ja elinkeinon harjoittamiseen kuin miehellä (hyväks. 1897). Hän saa myöskin omistaa ja harjoittaa apteekkiliikettä (hyv. 1900). Naitu nainen saa hallita työansiotaan, sekä yksityisomaisuutena sitä kiinteätä tai irtainta omaisuutta, jonka hän lahjan tai testamentin kautta on

saanut ehdolla, että hän sitä hallitkoon (laki v:lta 1889). Mutta muuten on vaimo miehen edusmiehyyden alainen ja mies hallitsee pesää ilman tilintekovelvollisuutta. Isä on myöskin lapsen oikea holhooja.

Tyttöjen koulukasvatuksesta pidetään ylipäänsä samaa huolta kuin poikienkin ja v:sta 1901 on yliopisto ilman erityistä anomusta avoinna naisillekin. Eri oikeustietä saavat naiset toimia lääkäreinä. Opetajatoimen alalla on Suomen naisella huomattava ja arvossa pidetty asema ja naisopettajan taloudellinen ja yhteiskunnallinen tila on meillä parempi kuin monessa muussa maassa. Naisvirkailijoiden lukumäärä on vuosi vuodelta kasvanut eikä ainoastaan virkakoneistomme alasteella vaan myöskin keskiasteilla. Niinpä on naisia jo postilaitoksessa postinhoitajina ja ekspeditöörinä, tilastollisessa toimistossa aktuariona j. n. e. Pankeissa ja kaupunkikuntien palveluksessa on lukuisasti naisia, samoin kauppa- ja liikealalla. Koska maanviljelys ja karjanhoito ovat maamme pääelinkeinoja, eivät Suomen naiset ole erittäin lukuisasti kääntyneet tehdastyön ja käsityöammattien alalle. Kuitenkin on niiden luku huomattavasti lisääntymään päin.

Sekä Suomen Naisyhdistyksen että Unionin ohjelmissa oli alusta pitäin naisten valtiollinen äänioikeus samoilla ehdoilla kuin se on miehillä. V. 1897 jätettiin siitä Suomen Naisyhdistyksen Kuopion haaraosaston aloitteesta ensimmäinen anomus valtiopäiville. Sitä ei kuitenkaan silloin käsitelty. Sitten jätettiin jokaisille säätyvaltiopäiville samansuuntaisia anomuksia. Tämän vuosisadan alussa otti sosialidemokratinen puolue yleisen, yhtäläisen valtiollisen äänioikeuden ja vaalikelpoisuuden ohjelmaansa, asettaen sinä miehen ja naisen yhdenvertaisiksi. Maamme naiset olisivat luultavasti kuitenkin kauan saaneet odottaa valtiollista äänioikeutta ja vaalikelpoisuutta, kuten heidän sisarensa muissa sivistysmaissa, elleivät suuret maailmanhistorialliset tapaukset olisi saattaneet maattamme siihen merkilliseen uudistuskauteen, jossa se nyt elää. Suuret yhteiskunta-reformit, jotka tavallisissa oloissa olisivat tarvinneet vuosikymmeniä selvitäkseen kansan tajunnassa, kypsyivät nyt yhtä monessa viikossa. Niin oli naisen valtiollisenkin äänioikeuden ja vaalikelpoisuuden laita. Kun yleistä, yhtäläistä äänioikeutta ja vaalikelpoisuutta vaadittiin, ei kukaan noussut vastustamaan sen ulottamista naisiin. Toukokuun 29 p:nä 1906 hyväksyivät viimeiset säätyvaltiopäivät eduskuntauudistuksen ja heinäkuun 20 p:nä sai tämä päätös hallitsijan vahvistuksen. Uuden vaalilain mukaan on jokainen Suomen kansalainen, sekä mies että nainen, joka ennen vaalivuotta on täyttänyt 24 vuotta, äänioikeutettu ja vaalikelpoinen. Ensimmäisissä valtiopäivävaaleissa v. 1907, valittiin eduskuntaan 19 naisedustajaa, seuraavissa 25 ja kolmansissa 21 naisedustajaa. Naiset ovat valtiopäivillä vaatineet sellaisia uudistuksia lainsäädännöllä alalla, jotka

koskevat koteja ja lapsia, ja etupäässä herättäneet kysymyksiä si-
veellisyyden, raittiuden ja kasvatuksen edistämiseksi.

Suomen naiset ovat nyt vapaammassa oikeudellisessa asemassa
kuin heidän sisarensa monessa muussa maassa. Ja he toivovat, että
lähimmässä tulevaisuudessa korjataan ne lainsäädännössä löytyvät
epäkohdat, jotka painavat naista äitinä ja vaimona. Sillä vaimon,
edusmiehyydestä riippuva, vajavaltainen asema on jyrkässä ristiriit-
dassa nykyajan käsityskannan kanssa ihmisarvosta samoin kuin Suo-
men naisen valtiollisten oikeuksien kanssa. Hän on näet täysivaltainen
ja oikeutettu lakeja säätämään, mutta vajavaltainen siinä yhteiskun-
nassa, jossa hänen tulee näitä samoja lakeja noudattaa.

Europan kaikkien maiden, Amerikan Yhdysvaltioiden ja Canadian
sekä Australian liittovaltioiden valveutuneet naiset ovat järjestyneet
oikeuksiaan puoltamaan. Eikä vain näiden maiden. Etelä-Afrikankin
syntymäisillään olevan liittovaltion — Capmaan, Natalin, Transvaalin
ynnä Oranjevaltion — naiset ovat yleisissä kokouksissa pohtineet naisten
valtiollista äänioikeutta. Kansainvälisen Naisten liiton kokouksessa
Kanadassa v. 1909 olivat joko henkilökohtaisesti tai kirjallisesti edus-
tettuina seuraavien maitten naiset nim: Yhdysvaltioiden, Kanadan,
Englannin, Saksan, Hollannin, Belgian, Ranskan, Italian, Itävalta-Un-
karin, Bulgarian, Tanskan, Norjan, Ruotsin, Suomen, Venäjän, Krei-
kan, Turkin, Argentinan, Algerin, Australian, Intian, Japanin ja Kiinan.

Naisasian kehitys, jos mikään, osoittaa, että kun suuri totuus jul-
kilausutaan, niin ei mikään mahti maailmassa voi sulkea sen tietä eikä
määrätä sen kulkua. Se leviää leviämistään ja voittaa alaa. Sellainen
totuus on molempien sukupuolien yhdenvertaisuus.

Tilma Hainari.

KRISTITTYJEN KANSAINVÄLISTÄ YHTEISTOIMINTAA.

KRISTILLINEN NUORISOLIIKE.

Kristillinen nuorisoliike on nykyajan lapsi.

Vaikka valistusaika olikin uskonnollisessa suhteessa vaikuttanut taannuttavasti ja heikontavasti, oli sillä hyviäkin seurauksia. Niinpä se terotti uskonnon käytännöllistä, elämään sovitettavaa luonnetta, ja valmisti tilaa vapaammalle käsitykselle kristinuskosta. Kristinuskorupesi ihmisille näyttämään joltakin muulta kuin paljaalta oppijärjestelmältä. Uskonnolliset ihmiset rupesivat enemmän kiinnittämään huomiota kristinuskon humaniseen ja sosiaaliseen puoleen.

Vuosisadan alkupuolella tapahtui protestanttisessa maailmassa voimallinen herätys, joka alkoi näyttää vaikutustaan kaikkialla. Silloin syntyi suuria kristittyjen yhdistyksiä, kuten lähetykseuroja, suuri Brittiläinen Raamattuseura j. n. e., perustettiin suuria uskonnollisia aikakauskirjoja, ja koko kirkollinen elämä virkistyi. Tosin tapahtui vuosisadan keskivaiheilla taantumus, mutta kuitenkin syntyi tuona aikana moni niistä käytännöllisen kristillisyyden muodoista, jotka nykyajalle ovat ominaisia.

Niinpä oli protestanttisessa kristikunnassa uudistus tapahtunut, kun sen voimia vaadittiin ennen aavistamattomassa määrässä. Samalla kun uuden ajan merkittävin muutos, suurteollisuuden syntyminen, pani yhteiskunnassa toimeen uudistuksia ja antoi alun varallisuuteen ja hyvinvointiin, jollaisesta ei ennen tiedetty, samalla se myöskin pani yhteiskunnassa liikkeelle huonoja voimia, niin että jos jossakin suhteessa edistytettiin, seurasi sitä toiselta puolen taantumus. Vakavimmat ja tuntuvimmat olivat ne epäkohdat, jotka syntyivät uuden ajan suurimmasta yhteiskunnallisesta mullistuksesta: maaseutuväestön kaupunkeihin siirtymisestä. Kuten suuremmaksi kaupungin väestö kasvoi, sitä suuremmaksi tulivat myöskin ne epäkohdat, jotka johtuvat ahtaista asumuksista, huonosta ilmasta, epäpuhtaudesta sekä sen ohessa juoppoudesta ja epäsiiveillisyydestä. Kaupungissa saatu

parempi ansio joutui aivan pian vääriin käsiin: väkijuomain-valmistajille ja -myyjille, ynnä muille pimeiden voimien palvelijoille, niin että köyhyys ei siltä poistunut, vaan rehotti suuressa määrässä. Tuolta ajalta on kerrassaan pöyristyttäviä kuvauksia suurkaupunkien ja tehdaspaikkojen työväenelämästä, kuvauksia, jotka vetävät vertoja pimeimmän orjuudenajan kuvauksille. Eikä liike- ja käsiteollisuuden-alalla palvelevien laita ollut juuri paljoo parempi.

Erittäin oli lukuisan nuorison tila huolestuttava. Maalta tulleen väestön joukossa oli sängen paljon nuorisoa, etenkin miespuolista, joka, joutuneena pois kodin ja omaisten suojeluksesta, helposti joutui epäsiiveellisyyden ja kaikenlaisen paheen pohuille. Työnantajat eivät pitäneet vähintäkään huolta heistä; jos joku liikkeenomistaja hankki asunnon apulaisilleen, oli se tavallisesti hyvin kelvoton ja huonosti varustettu, sekä sullottu aivan täyteen asukkaita. Siiveellinen tila varsinkin nuorten miesten keskuudessa oli kauhea. Juoppous, raakuus ja epäsiiveellisyys olivat aivan yleisesti vallalla.

Tätä kaikkea ei valvettuva innokas kristillisyyden voinut jättää silmällä. Jos ei kirkko sellaisenaan pystynyt olevia oloja hoitamaan, oli sille saatava apua. Ja niinpä syntyi joukko erilaisia uusia työvälikappaleita, uusia kirkonelimitä, jotka vastasivat uusia tarpeita. Seurakunnalliseen toimintaan oli, etenkin Englannissa ja Amerikassa, alkanut yhä enemmän tulla maallikoita osallisiksi. Tämän maallikkotyövoiman avulla saattoi kirkko laajentaa toimintaansa, ja siinä oli myöskin paras todistus kristinuskon sisällisestä voimasta, todistus, jonka se saattoi panna yhä kasvavaa vihamielisyyttä vastaan, jota rupesi etenkin sivistyneitten taholta ilmestymään. Sillä kun ryhdyttiin toden-teolla käsiksi epäkohtiin, perustettiin pelastus- ja turvakoteja orpolapsille, katupojille ja langenneille naisille, laitettiin pyhäkouluja, ryysylasten kouluja, järjestettiin kaupunkilähetys ja sen yhteyteen yömajoja, ja muita sentapaisia laitoksia, täytyi vihamiestenkin antaa tunnustuksensa sellaiselle kristillisyydelle.

Nämä käytännöllisen kristillisyyden ilmaukset olivat ylipäänsä kuitenkin yksityisiä, verrattain heikkoja yrityksiä, niinkauan kun niiden takana oli joku yksityinen kirkkokunta tai joku tunnustusryhmä. Mutta kristittyjen keskuudessa tuli tämänkaltaisen toiminnan kautta vähitellen selvemmäksi yhteenliittymisen tarpeellisuus. Alettiin taipua yhteistoimintaan toisinajattelevain kanssa. Tämä on varsinkin tapahtunut englantilaisamerikalaisessa kristikunnassa. Muussa protestanttisessa maailmassa käypi tämä kehitys varsin hitaasti, mutta sinnepäin se kuitenkin kulkee.

Kun kerran sellainen mieliala alkoi päästä vallitsevaksi, että on yhteisvoimin käytävä yhteistyöhön, silloin voikin jo toivoa että kris-

tittyjen yritys tehokkaalla tavalla käydä käsiksi yhteiskunnallisiin oloihin, oli saava suurempia tuloksia aikaan.

Voimakkaimman ilmauksensa on käytännöllinen, yhteiskuntaankin vaikuttava kristillisuus, saanut kristillisessä nuorisoliikkeessä, jonka etevin haara on Nuorten Miesten Kristillinen Yhdistys. Tämä viime-mainittu on välittömimmin ottanut osaa aikamme yhteiskunnalliseen ja siveelliseen kehitystyöhön, kun taas toiset saman liikkeen haarat ovat enemmän välillisesti siinä työssä mukana olleet.

Jo edellisen vuosisadan loppupuolella tavataan Saksassa ja Sveitsissä kristillisiä nuorten miesten yhdistyksiä. Sellaisen perusti Baselissa pastori Meyenrock 1768. Yhdistys toimi pääasiassa kokoontuen Raamatun lukemiseen. Samantapaisia kokouksia pidettiin Stuttgartissa, sekä Elberfeldissä, jossa pastori Döring 1820 järjesti erityisiä kokouksia nuoria miehiä varten. Myöhemmin syntyi uusia yhdistyksiä Baselissa 1825, Barmenissa 1836, sekä useissa muissa kaupungeissa sen jälkeen. Aate levisi siksi laajalle, että 1848 voitiin pitää ensimmäinen yleinen edustajain kokous ja perustaa ensimmäinen liitto, Länsi-Saksan yhdistysten liitto, jonka päämajaksi tuli Elberfeld.

Nämä yhdistykset eivät kuitenkaan varsinaisesti olleet muuta kuin hartauskokouksia nuoria miehiä varten, vaikka ne tarjosivat jotain kodin sijaistakin heille. Niiden uskonnollinen työ oli hartauden harjoittamista ja hengellisen elämän ylläpitämistä, ja tarkoituksena oli pitää nuoria miehiä jatkuvasti uskollisina seurakunnalle, johon he kuuluivat. Ne valmistivat kuitenkin maaperää vastaiselle kehitykselle.

Varsinaisen Nuorten Miesten Kristillisen Yhdistyksen perusti Lontoossa 1844 nuori kauppaapulainen George Williams. Hän oli itse yksi noita maaseudulta tulleita, jotka joutuivat Lontooseen jättiläiskaupungin elämään ilman vanhempain ja omaisten tukea. Suuressa Hitchcock ja Rogersin kauppaliikkeessä, johon hän tuli, oli noin puolitoistasataa apulaista. Heidän keskuudessaan vallitsivat mitä valitettavimmat olot, raakuus, juoppous ja epäsiiveellisyys. Liikkeessä saivat useimmat heistä asunnon, mutta yhteensullottuina ahtaisiin, likaisiin suojiin ullakkokamareissa, ei heillä ollut todellisuudessa mitään kotia. Työaika oli tavattoman pitkä, eikä minkäänlaista virkistykseen tai henkisen kehityksen mahdollisuutta ollut. Tässä ympäristössä oli jokainen nuori mies alttiina suurimmille henkisille ja siveellisille vaaroille. Sellainen tila oli yleinen Lontoon kaikissa liikehuoneissa.

Williams, joka oli innokas nuori kristitty, ryhtyi heti tultuaan työhön, parantaakseen toveriensa tilaa. Keino, jota hän siinä käytti, oli rukous. Yhdessä erään toisen samanmielisen kanssa he järjestivät rukouskokouksia, joihin pian liittyi muita. Kääntymisiä tapahtui toinen toisensa perästä. Toiminta järjestyi jonkinlaiseksi kotilähetysseuraksi, johon liittyi suuri osa talon nuorista miehistä, ja ennen pit-

kää oli talon nuorten miesten elämä kokonaan muuttunut. Ne jotka pysyttelivät erillään ja vihamielisinä, karttoivat jo kuitenkin aivan huonoa elämää.

Mutta pian heräsi Williamsissa ajatus, eikö voitaisi toisiinkin liikehuoneisiin järjestää samallaista toimintaa. Siitä oli seurauksena Nuorten Miesten Kristillisen Yhdistyksen perustaminen.

Ensi aluksi oli yhdistyksen toiminta tuon pienen seuran kokouksien jatkamista, puhtaasti uskonnollisella ohjelmalla. Sekä perustajaa että muita jäseniä elähytti se vakaumus, että kristinusko kykenee muuttamaan kaikki olot, ja jos nuoret miehet kerran tulevat kristityiksi, vaikuttaa se uudistuksen heidän koko elämässään. Etupäässä tarvitsivatkin he voimaa siveellisestä ja henkisestä pimeydestä noustakseen. Sitten jälestäpäin tulivat muutokset heidän ulkonaisissa oloissaan, ja sellaiset uudistukset kuin tuon luonnottoman pitkän, usein 17 tuntisen työpäivän lyhentäminen, paremmat asunnot ja tilaisuus henkiseen virkistykseen ja kehitykseen, seurasivat aivan uskonnollisen uudistuksen kintereillä, suoranaisena seurauksena siitä. Jo tuolla alkuasteellaan osotti yhdistys olevansa mitä tehokkain työase yhteiskunnallisessa reformityössä, huolimatta siitä, että sen periaatteet eivät vielä olleetkaan selvillä. Salaisuus oli siinä, että liikkeen omistajat, ainakin useat vaikutusvaltaiset heistä, alusta alkaen liittyivät siihen, tai kannattivat sitä, ja se saattoi heitä heti paremmin pitämään huolta apulaisistaan ja oppilaistaan.

Yhdistys on aina senjälkeen pysynyt johdonmukaisesti ensimmäisen ohjelmansa kannalla siinä, että sen toiminnan ydin on uskonnollinen työ, nuorten miesten voittaminen Kristukselle. Mutta tähän alkuperäiseen ohjelmaan on tullut lisää uusia piirteitä. Yhdistys oli tuon seurakunnassa vähitellen selvyytteen pyrkivän uuden aatteen ilmaus: kristinusko, Jeesuksen evankeliumi on tarkoitettu pelastamaan, uudistamaan ja kehittämään koko ihmisen, sekä ruumiin, sielun että hengen. Tämä käsitys selveni vuosien kuluessa yhdistyksen piirissä, ja tämän mukaan kehittyi sen toiminta. Kaikkialla tarjoovat yhdistykset jäsenillensä sekä uskonnollisessa, siveellisessä, tietopuolisessa että ruumiillisessa suhteessa kehitysmahdollisuuksia. Kirjastot, lukuhuoneet, oppikurssit usein erinomaisine opetusvälineineen, käytännölliset harjoituskurssit puusepän, metalli- ja sähkötyöntekijän, kauppaliikkeen, ja monen muun ammatin alalla, ovat vapaasti tai pientä maksua vastaan jäsenten käytettävänä. Ja etenkin Amerikassa, jossa yhdistyksillä on melkein rajattomia aineellisia apulähteitä, tarjoovat ne jäsenilleen mahdollisen monipuolisen ja perusteellisen, sekä käytännöllisen että tietopuolisen kasvatuksen. Lisäksi on erinomaisia voimistelu-, urheilu- ja kylpyhuoneita, uima-altaita, kesäsiirtoloita, täyshoitoloita ynnä vielä sairas- ja hautausapua jäsenten varalta varustettu.

Parhaimpana todistuksena siitä, että yhdistyksen toiminta on vaikuttanut yhteiskunnallisiin oloihin, voitaneen pitää sitä tosiasiaa, että Pohjois-Amerikan rautatieyhtiöt ovat yleisesti ottaneet ne erityisen huomionsa ja kannatuksensa esineiksi. Siellä on erityinen rautatieläisosasto, johon nykyään kuuluu yli 70,000 jäsentä, ja joka omistaa kaikkialla rautateitten alueella omia tarkoituksenmukaisia, parhailla työvälaineillä ja apukeinoilla varustettuja rakennuksia, joiden yhteenlaskettu arvo tekee yli 2 miljoonaa dollaria. Rautatieyhtiöt ovat suurimmaksi osaksi niitä varten varat antaneet, ja antavat vielä vuosittain yli 200,000 dollaria toiminnan ylläpitämiseksi, vakinaisten työntekijäin palkkaamiseksi ja muihin menoihin, paitsi varoja uusiin rakennuksiin, joita vuosittain nousee. Aluksi katselivat rautatieyhtiöt epäluuloisesti yhdistystä, kun sen toiminta on puhtaasti uskonnolliselle pohjalle rakennettu, mutta kun muiden ohessa kuuluisa rautatiekuningas Cornelius Vanderbilt heti älysi yhdistyksien suuren merkityksen rautatiehenkilökunnalle ja rautatieyhtiöille, ja innokkaasti rupesi niiden perustamista edistämään, on niiden kannatus tullut yleiseksi. Eikä suotta: rautatieyhtiöt huomaavat sen heille itselleen erinomaisen edulliseksi, että heillä on palveluksessaan raittiita, tunnollisia, ahkeroita ja innokkaita kristittyjä nuoria miehiä.

Yhdistyksen piiristä muodostunut erikoishaara, Maailman Kristillinen Ylioppilasliitto, ansaitsee erityisen mainitsemisen. Liitto perustettiin 1895 Wadstenassa Ruotsissa, jossa pidettiin ensimmäinen kokous. Puheenjohtajana on alusta alkaen toiminut Tukholman N. M. K. Y:n sihteeri, Fil. tri Karl Fries ja ensimmäisenä sihteerinä amerikalainen John R. Mott, joka useita kertoja on käynyt maailman melkein kaikissa yliopistoissa ja jota voidaan katsoa yhdeksi nykyajan etevimmistä kristillisen toiminnan järjestäjistä ja johtajista. Tästä liikkeestä on johdunut maailman ylioppilaitten lähetysliitto, joka on pakanamaille lähettänyt yli 3,000 työntekijää. Ylioppilaitten kristillisen maailmanliiton jäsenmäärä nousee jo yli 135,000.

N. M. K. Y:n erikoisosastoja on vielä, paitsi armeijaan ja laivastoon, perustettu eri ammattikuntia varten, ja kehitys on nopeasti mennossa siihen suuntaan, että työ järjestetään erikoistyöksi, eri ryhmien tarpeita vastaaviksi. Kaikkein uusin yritys on yhdistyksen toiminnan ulottaminen kansanlasten ja nuorison leikki- ja huvittelupaikoille, joissa yhdistyksen jäsenet ryhtyvät ohjaamaan heitä urheilussa, retkeilyssä luonnonhelmaan ja koettavat saada nuorison totutetuksi oikeaan kunnolliseen elämään. Monessa paikassa muodostetaan yhdistyksien jäsenistä vapaaehtoisia sairashoitokuntia, jotka tarpeen vaatiessa ovat apuna. Sanalla sanoen yhdistys sovittaa kristillisyytensä elämään, sen eri puoliin, tunkeutuen suolana jokapaikkaan. Ja yhdistyksen jäsenet ovat kaikkialla osottaneet olevansa reippaita, elämän-

haluisia, iloisia ihmisiä, jotka hyvin puolustavat paikkansa eturivissä kilpakentällä tai millä alalla hyvänsä.

Se ominaisuus, joka teki N. M. K. Y:n menestymisen varmaksi, ja saattoi sen kansainväliseksi järjestöksi, oli sen riippumattomuus tunnustuksesta ja seurakunnista. Perustavassa kokouksessa oli neljän eri tunnustusryhmän edustajia, kolme kustakin. Vuosien kuluessa kuului kyllä ääniä, jotka vaativat yhdelle tai toiselle kirkkokunnalle määräävää asemaa yhdistyksessä, ja useita yhdistyksiä perustettiin eri kirkkokuntain piirissä, mutta ne eivät suurempaa merkitystä saavuttaneet. Niissä maissa taas, kuten Saksassa ja Pohjoismaissa, joissa valtiokirkko on vallitsevana, oli yhdistysaatteen niihin siirtyessä luonnollisesti kysymyksen alaisena, tulisiko yhdistys toimimaan rajoitetun tunnustuksen piirissä, vaiko olemaan tunnustuksien välinen, kaikille kristityille yhteinen. Voi pitää suurena onnena, että tämä jälkimäinen vapaa, suvaitsevainen käsitys on päässyt kaikkialla vallitsevaksi. Jo 1855 tuli se erinomaisella tavalla näkyviin ensimmäisessä näiden yhdistysten maailmankonferenssissa, joka pidettiin Pariisissa maailmannäyttelyn yhteydessä. Edellisen maailmannäyttelyn aikana Lontoossa 1851, olivat Lontoon yhdistyksen jäsenet innokkaasti levittäneet tietoa aatteesta näyttelyssä kävijöille, sekä tutustuttaneet halukkaita käytännöllisestikin yhdistyksen työhön. Sen seurauksena oli aatteen leviäminen eri maihin, niin että Pariisissa oli jo seitsemän eri maan edustajia. Silloin pidetyssä keskustelussa ratkaistiin yhdistyksien tulevaisuus, kun hyväksyttiin n. s. Pariisin peruslause, joka kuuluu: Nuorten Miesten Kristilliset Yhdistykset tahtovat liittää yhteen ne nuoret miehet, jotka tunnustaen Jeesuksen Kristuksen Jumalakseen ja Vapahtajakseen Pyhän Raamatun mukaan, tahtovat olla hänen opetuslapsensa uskossa ja elämässä ja yhdessä tehdä työtä hänen valtakuntansa levittämiseksi nuorten miesten keskuudessa. Tämä päätös uudistettiin Pariisin kokouksen 50 vuotisjuhlassa Pariisissa 1905. — Suomen ensimmäinen N. M. K. Y. perustettiin Helsingissä 1889. Nykyjään on yhdistyksiä maassamme melkein joka kaupungissa ja useissa paikoissa maaseudulla.

Yhdistys oli ensimmäinen näkyväinen sen aatteen ilmaus, joka tahtoi poistaa rajat kristittyjen vähiltä ja yhdistää heidät veljeydessä työskentelemään. Siitä muodostui uusi tehokas työnhaara, jonka voimaa lisäsi melkoisesti sekin, että siinä maallikot, palaen innostuksesta tehdä työtä Kristuksen valtakunnan levittämiseksi, antautuivat uhraavaiseen toimintaan. Mutta vielä tärkeämpää oli, että se muodostui nuorten toiminnaksi nuorten hyväksi. Yhdistystä ei voi pitää vain lähetystyönä nuorison keskuudessa, vaikka sen toiminnassa on paljon lähetystyön luonnetta. Se on paremmin todistuksena siitä, että nuorten keskuudessa vallitsee oikea käsitys nuoruuden arvosta, ja että he myöskin katsovat velvollisuudekseen ja oikeudekseen kansalaisina ja

kristittyinä kohottaa nuorison elämän ihanteita. Nuorille on sen kautta tunnustettu oikeus olla mukana työntekijöinä kristillisessä seurakunnassa, ja yksin tätä tunnustusta voidaan jo pitää hyvin tärkeänä tuloksena. Siitä on todistuksena tuo valtava kristillinen seurakunnallinen nuorisoliike ja se vaatimus, joka herää kaikkialla, että seurakunnan on kohdistettava pääasiallisin työnsä nuorisoon.

Nuorten Miesten Kristillisten Yhdistysten Maailmanliittoon kuului 1 p. tammik. 1909 7,823 yhdistystä kaikissa maailmanosissa, ja nousi niiden yhteinen jäsenluku 821,209. Yksin sellaisissa maissa kuin Japanissa ja Indiassa, sekä Etelä-Afrikassa samoin kuin Etelä-Amerikassakin on suuria ja hyvin järjestettyjä yhdistyksiä. Kansainvälistä yhteistyötä varten on vuodesta 1878 alkaen Genèvessä Sveitsissä Kansainvälinen keskuskomitea eli maailmankomitea, johon kuuluu vakinainen toimeenpaneva komitea, sekä jäseniä kaikista maista, joissa on kansallinen yhdistyksiä välinen liitto olemassa. Yleisissä kansainvälisissä kokouksissa, joita pidetään 3—4 vuoden väliajoilla, neuvotellaan ja päätetään yhteisistä asioista, jotapaitsi yllämainitut edustajat pitävät joka vuosi kokouksia neuvotellakseen ja päättääkseen tärkeimmistä kysymyksistä. Maailmanliiton uusin käytännöllinen toimeenpide on toiminnan järjestäminen siirtolaisten keskuudessa. Amerikalaiden yhdistysten olotteesta näet jaetaan Europan yhdistyksiä avulla tärkeämissä satamissa kutsukortteja 20 eri kielellä nuorille miehille, ja Amerikan satamissa saa jokainen nuori mies uuden sellaisen, sekä ohjeen Yhdistykseen jossa tarjotaan asuntoa ja ruokaa, hoitoa, kaikenlaista opastusta ja neuvoja, miten päästä alkuun ja perehtyä uuden oudon maan oloihin.

Nuorten Miesten Kristillinen Yhdistys on saavuttanut jo pysyvän ja yhä laajenevan vaikutusalan. Se muodostaa suuren tekijän yhteiskunnassa ja kristillisessä seurakunnassa.

Muita kristillisiä nuorisoyhdistyksiä on perustettu N. M. K. Y:n esimerkin mukaan. Sellainen on etenkin Nuorten Naisten Kristillinen Yhdistys, joka perustettiin Lontoossa 1855, ja joka toimii jokseenkin samallaisten periaatteitten mukaan ja samankaltaisia työtapoja käyttäen. Myöhemmin on syntynyt lukuisa joukko n. s. seurakunnallisia nuorisoyhdistyksiä, jotka ovat enemmän tai vähemmän tunnustuksellisia ja toimivat etupäässä uskonnollisella ohjelmalla, kasvattaen seurakunnan nuoria jäseniä erilaisiin kristillisiin toimintahaaroihin. Näiden yhdistysten jäsenten lukumäärä nousee useampaan miljoonaan ja kasvaa nopeasti. Suurimmat niistä ovat T:ri Francis Clarkin 1881 Bostoniin perustama «Christian Endeavor» liike, joka on levinnyt kaikkialle, sekä metodistien Epworth-liitto.

Jolla on nuoriso, sillä on tulevaisuus. Kristus saa nuorison keskuu-

dessa yhä enemmän oppilaita ja sen kautta on kansojenkin tulevaisuudessa Kristuksella vielä sananvaltaa. Ja siitä koituu perinpohjaisin yhteiskunnallinen ja seurakunnallinen uudistus, kun Kristus opettaa ihmisiä rakastamaan lähimmäisiään niinkuin itseään, ja elämään sekä aikaa että ijankaikkisuutta varten sovittaen uskonsa elämäänsä.

EVANKELINEN ALLIANSI.

Viime vuosisadan suurimpiin henkisiin voittoihin on luettava myöskin suvaitsevaisuusaate, valistusajan jälkeensä jättämä perintö. Sen toteutumista uskonnollisissa asioissa ei voi kyllin tärkeäksi arvostella. Sen merkityksen voi jo siitä tajuta, kun muistaa, että — puhumattakaan protestanttisuudesta — yksin katooninen kirkko on ollut pakotettu tunnustamaan, ainakin käytännössä, yleisen suvaitsevaisuuden periaateen, siitä huolimatta että tuo kirkko on aina ollut periaatteiltaan suvaitsematon, ja vielä niinkin myöhään kuin 1864 on kironnut oman tunnon- ja uskonnonvapauden. Mutta ne usein kauheat pakkotoimenpiteet, joilla se aikojen kuluessa on koettanut tukahuttaa toisinajattelevien vakaumusta, ovat jo nyt toki vain menneisyyden muistoja. Nykyajan henkinen edistys on ehdottomasti tehnyt tyhjäksi kaikki sentapaiset yritykset, ja kaikkialla on jo melkein poikkeuksetta yleisesti tunnustettu ja lakisäädöksillä vahvistettu uskonnonvapauden periaate, joka kieltää kaiken ulkonaisen pakon yksilön uskonnolliseen vakaumukseen nähden.

Kuitenkin on uskonnollisessa suvaitsevaisuudessa vielä paljon toivomisen varaa. Itse aate ei ole tunkeutunut ihmisten sydänverisiin saakka, vaan on jonkunlaista pintapuolista, ulkonaista toisen mielipiteen sallimista. Usein näyttää siltä, että vielä esiintyisi siellä ja täällä pakkotoimia, jos vaan yleinen laki ja mielipide sellaista sallisi. Uskonnolliselta suvaitsevaisuudelta puuttuu vielä laajoissa piireissä sille välttämätön edellytys: keskinäinen ymmärtäminen ja arvonanto.

Syynä siihen on epäilemättä se, ettei täysin tajuta kristittyjen suuren yhteisen aarteen oikeata arvoa. Ei ole vielä uskonnollisten ihmisten keskuudessa yleensä päästy selvyYTEEN kristinuskon oleellisista puolista tai oikeammin sen ytimeistä, vaan pysytellään usein aivan liian paljon syrjäseikoissa, perifeerisissä kysymyksissä. Ja siten on protestanttisessakin kristikunnassa jouduttu tekemään tunnustuksellisesta eroavaisuudesta, joka on jotain satunnaista, myöhemmin tullutta, pääasia, ja syrjään on pantu alkuperäinen, oleellinen yhtäläisyys, joka on

olemassa kristittyjen välillä, nimittäin pelastusvarmuus Jumalan armolahjan Jeesuksen Kristuksen kautta.

Useita kertoja on jo varhaisemman protestanttisuuden aikoina ja myöhemminkin yrityksiä tehty eri tunnustusryhmien lähentämiseksi, mutta huonolla menestyksellä, sillä tavallisesti ovat neuvottelut rauenneet keskinäisen ymmärtämisen ja suvaitsevaisuuden puutteessa. Vasta uudella ajalla, kun suvaitsevaisuusaate on jo maaperää muokannut, alkaa tällaisesta lähentymisestä tulla parempia tuloksia. Ja aivan viime aikoina on suoranaisia askelia otettu tähän suuntaan, kun esim. reformeeratussa kristikunnassa suurimmat pääryhmät: presbyteriläiset, metodistit ja kongregationalistit Yhdysvalloissa ja Kanadassa ovat jo ryhtyneet neuvotteluihin, — vieläpä pitämään yhteisiä kirkolliskokouksia ja vaihtamaan pappeja seurakuntien kesken.

Huomattavin yritys tässä suhteessa on kuitenkin Evankelinen Allianssi, joka on jo kehittynyt kansainväliseksi ja kaikkien protestanttisten tunnustuksien keskinäiseksi liikkeeksi. Sillä tulee olemaan, vaikka se ei olekaan vielä saanut täyttä ymmärtämystä eikä tunnustusta osakseen, kieltämättä tärkeä sija protestanttisen kristikunnan kehityksessä. Tämän se tulee saavuttamaan senvuoksi, kun sen johtavana periaatteena on kristittyjen yhteisen toiminnan aikaansaaminen, eikä niin paljon eri tunnustuksien yhteensulautuminen tule kysymykseen.

Evankelisen Allianssin syntyyn antoi aiheen eräs kehotus, jonka pari saksalaista pappismiestä, pastori Tri Kniewel Danzigissa ja lutherilaisen pappisseminaarin johtaja Tri Schmucker Gettysburgissa Pennsylvaniassa, julkaisivat 1842. Siinä kehoitettiin kaikkia kristittyjä yhtymään yhdeksi kokonaisuudeksi. Muuta nähtävää tulosta siitä ei ollut, kuin että Skottlantilaisen vapaakirkon piirissä Tri Thomas Chalmersin johdolla seitsemän suurimman seurakunnan edustajat pitivät kokouksen, ja julkaisivat 1845 kehotuksen, jossa koko Brittein saarten ja Irlannin kristityitä kehoitettiin liittymään läheisempään veljeysliittoon. Liittymisen tarkoituksena tuli olemaan lähinnä puolustautuminen sekä katolisen kirkon että Englannin valtiokirkon katoollisuuteen kallistuvan n. s. puseyilaisen suunnan hyökkäyksiä vastaan. Mutta samalla oli myös pyrittävä edistämään raamatullista kristillisyyttä. Kehotus saavutti vastakaikua siinä määrässä, että seuraavassa lokakuussa pidettiin Liverpoolissa kokous, jossa oli 20 seurakuntaa edustettuna. Heti alussa painostettiin sitä että liitto, jolle ehdotettiin nimeksi Evangelical Alliance ei ole mikään evankelisten kirkkokuntien liitto, ei myöskään kirkkokuntien virallisten edustajain kokous, vaan kristittyjen liitto, uskovaisten evankeliumin tunnustajien yhdistyminen. Tarkoituksena tulisi olemaan keskinäisen erimielisyyden poistaminen ja hajaannuksen estäminen, kasvattamalla rakkautta ja toistensa ymmärtämistä. Samalla

olisi yhdyttävä yhteiseen rintamaan paavinvaltaa ynnä muita vahingollisia ja jumalattomuuteen johtavia virtauksia vastaan.

Tämän kokouksen toimesta, jossa oli vain Englannista ollut osanottajia, lähetettiin kehoitus kaikkiin viiteen maanosaan, saapumaan perustavaan kokoukseen, joka pidettiin Lontoossa 1846. Tähän saapuikin 921 osanottajaa sekä Europan mantereelta että muistakin maanosista, ja tärkeimpien tunnustusryhmien edustajia.

Neuvottelut sujuivat veljellisessä sovussa ja rakkaudessa. Sellainen aate, joka perustettavan allianssin ohjelmaksi oli esitetty, saattoi kyllä yhdistää eri ryhmiä yhteiseen toimintaan. Osottautui siten todeksi se olettaus, joka oli antanut aiheenkin liiton perustamiseen, ettei nimittäin pitäisi olla olemassa mitään esteitä kaikkien kristittyjen yhtymiselle yhdeksi yksimieliseksi joukoksi, jos kerran oltaisiin halukkaita siihen.

Liitolle ennemmin ehdotettu nimi hyväksyttiin ja vahvistettiin. Samalla laajennettiin sen ohjelmaa siten, että liiton tehtäväksi tuli myöskin uskonnonvapauden puolustaminen, uskonsa vuoksi sorrettujen uskonveljien auttaminen, ja yleensä Kristuksen seurakunnan kärsivien jäsenten holhominen. Sekä yleisen päämäärän että erityisten tehtävien edistämiseksi katsottiin tarpeelliseksi että kaikki liittoon kuuluvat kirkkokunnat antaisivat tarkkoja tietoja toisilleen seurakuntain uskonnollisesta tilasta, jotta keskinäinen ymmärtämys ja arvonto kasvaisi.

Lontoon kokouksessa laskettiin siten perustus Evankelisen Allianssin toiminnalle. Mutta samalla katsottiin välttämättömäksi muodostaa joku yhteinen muoto evankeliselle tunnustukselle, joka olisi sekä jäsenille sitova, että liittoon pyrkiville ehtona. Sellainen »konkordiakaava», yksimielisyyden tunnustus, laadittiinkin sanotussa kokouksessa, ja sisältää se yhdeksän kohtaa. Ensimmäinen koskee Pyhän Raamatun jumalallista innoitussisältöä, auktoriteettia ja riittäväisyyttä. Toinen lausuu julki jokaisen ihmisen oikeuden käyttää arvostelukykyään Pyhän Raamatun tulkitsemisessa. Kolmannessa tunnustetaan jumaluuden yhteys ja kolminaisuus. Neljännessä tunnustetaan ihmisen syntiinlankeemuksen kautta turmeltunut luonto; viidennessä Jumalan Pojan lihaantuleminen, sovitustyö, välittävä esirukouksensa ja valtansa. Kuudenneksi syntisen vanhurskauttaminen ainoastaan uskon kautta; seitsemänneksi Pyhän Hengen työ syntisen kääntymisessä ja pyhittämisessä; kahdeksanneksi sielun kuolemattomuus, ruumiin ylösnouseminen, maailman tuomio Jeesuksen Kristuksen kautta, pahojen rangaistus ja vanhurskaiden ijankaikkinen autuus. Ja lopuksi tunnustetaan kristillisen pappeuden jumalallinen asettaminen, sekä kasteen ja Pyhän Ehtoollisen sitova ja aina pysyvä järjestys.

Tätä tunnustusta eivät ole luonnollisesti kaikki voineet hyväksyä. Niinpä on siinä katsottu ilmausutuksi englantilais-amerikalainen kristinuskonkäsitys, ja myöhemmin on väitetty, että tämä tunnustus sulkee ehdottomasti liiton ulkopuolelle monta kristittyjen ryhmää, kuten esim. kveekarit, tai yleensä sellaiset, jotka eivät tahdo tällaiseen tunnustukseen pukea uskontoansa. Tämä seikka on aiheuttanut sen, että myöhäisemmissä kokouksissa on ilmaantunut erimielisyyksiä ja hajaannusta, ja itse Allianssin toiminta on kärsinyt jopa taantunutkin. Mutta toiselta puolen on huomattava että tällaiset käsitykset ovat osaksi aiheutuneet tuosta aina esiintyvistä tunnustuksellisesta arkuudesta ja ennakkoluuloisuudesta; toiselta puolen siitä, että vastoin Lontoon kokouksen nimenomaista selitystä ja myöhemmin selvästi esitettyä vakuutusta, Allianssin tunnustusta on pidetty uskontunnustuksena. Sillä sanotussa kokouksessa heti selitettiin, ettei tätä tunnustusta ole katsottava kirkollisessa tai muodollisessa suhteessa sitovaksi uskontunnustukseksi, vaan ainoastaan viittaukseksi siihen, minkälaisen toivotaan Allianssiin liittyvän henkilön yleisen kristillisen käsityksen olevan. Sitäpaitsi on myöhemmin vielä nimenomaan terotettu sitä, että Allianssiin kuuluvien jäsenten mielipiteitä ei tahdota muodostella tai saattaa niiden välillä aikaan mitään kompromissia, vaan että kaikki ovat vapaat säilyttämään uskonnollisen vakaumuksensa, kunhan tekevät sen tosi suvaitsevaisuudessa ja veljellisessä rakkaudessa.

Tässä viimemainitussa kohdassa on lausuttu lyhykäisesti se periaate, joka nähdäksemme tekee Evankelisen Allianssin yhdeksi aikamme merkittävimmistä uskonnollisista ilmiöistä. Eihän tarvitse kieltää, että siihen, samoin kuin yleensä inhimilliseen työhön, on joutunut mukaan monenlaisia aineksia, ja että Allianssin toiminnan kestäessä on useita harha askeleitakin otettu, joita täytyy pitää vähemmän sopuisuudessa olevina sen ohjelman ja päämäärän kanssa. Mutta se onkin tässä pääasia, että Allianssi on ilmauksena siitä, että kristittyjen keskuudessa elää harrastus ja kaipuu päästä kehittymään niin pitkälle, että toteutuisi Jeesuksen lause Joh. 17, 21: »Että he yhtä olisivat». Ja Evankelinen Allianssi osottaa yhä käytännöllisemmin sen, että tämä saavutetaan uskossa, joka rakkauden kautta työtä tekee. Sitä voivat todistaa myöskin ne tulokset, joita voidaan näyttää Ev. Allianssin toiminnan ajalta ja jotka kieltämättä ansaitsevat tunnustusta. Paitsi muutamia yksityisiä tapauksia, joissa Allianssi on saanut esiintyä auttamassa uskonsa puolesta sorretuita Italiassa, Espanjassa, Venäjällä y. m. maissa, on se myöskin työskennellyt opiumikaupan lakkauttamiseksi Kiinassa, ja erittäinkin orjakaupan ja orjuuden poistamiseksi. Tässä viimemainitussa asiassa on sen toiminta suurella määrällä valmistanut yleistä mielipidettä ja edistänyt kysymyksen ratkaisua onnelliseen suuntaan. Puhtaasti uskonnollisella alalla on Allianssi vaikut-

tanut esim. keskinäisten riitaisuuksien ja erimielisyyksien poistamiseksi katolisissa maissa toimivien evankelisten kirkkokuntien välillä, ja siten on se edistänyt evankeliumin leviämistä niissä maissa. Ja lopuksi Evankelinen Allianssi on yhdistänyt kaikkien maiden uskovaisia suureen yhteiseen työhön, jonka ilmauksena ovat jo monessa maassa toimivat haaraosastot, yhteinen, tammikuun ensi viikolla vietettävä rukousviikko, ja yhä enemmän alaa voittava taipumus keskinäiseen lähentymiseen.

Allianssitoiminta järjestettiin jo Lontoon kokouksessa 1846 siten, että päätettiin perustaa seitsemän eri haaraosastoa, nimittäin paitsi 1) Englantia, 2) Yhdysvaltoihin, 3) Ranskaan, Belgiaan ja ranskalaiseen Sveitsiin, 4) Pohjois-Saksaan, 5) Etelä-Saksaan ja saksalaiseen Sveitsiin, 6) Kanadaan ja 7) Länsi-Indiaan, jotapaitsi Pohjoismaihin, Venäjälle ja Turkinmaalle suunniteltiin työtä. Siitä asti on toimintaa laajennettu niin, että Allianssi toimii nykyään sadassa eri maassa.

Toimintaa johtaa ja järjestää Lontoossa oleva pysyvä komitea, joka palkkaa vakinaiset työntekijät ynnä matkustavia sihteereitä.

RAAMATTUSEURAT.

Tuskin on toista asiaa olemassa, joka olisi niin paljon vaikuttanut kristillisyyden ja inhimillisyyden aatteen edistämiseksi, kuin Raamattuseurat.

Kun kirjapaino keksittiin, voitiin ruveta raamattujakin kansan keskuuteen levittämään. Mutta sangen vähän niitä vielä siten saatiin. Vielä 19 vuosisadan koittaessa oli raamattu aivan harvinainen kirja. Tosin oli jo edellisellä vuosisadalla uskonnollisten jopa varsinaisesti raamattujen levittämistä varten perustettujen seurojen avulla tuota puutetta alettu vähitellen poistamaan, mutta siltä ei tehokasta apua saatu tässä suhteessa. Olihan vielä kirjakaupoissakin raamattuja saatavissa, mutta niiden kallis hinta teki kansalle tuiki vaikeaksi raamatun itselleen lunastamisen.

Kansa kuitenkin kaipasi raamattua. Monin paikoin uudistui samankaltaisia tapauksia, joita ennen uskonpuhdistuksen aikoina kerrottiin, kuinka useat ulkoa opettelivat pyhän kirjan sisältöä, kun vähäksi ajaksi sen lainaksi saivat, ja kuinka monet suuriinkin uhrauksiin antautuivat, saadakseen raamatun itselleen hankituksi.

Niinpä oli 12 talonpoikaa Walesissa yhteisesti ostanut itselleen raamatun, jota kukin perhe sai pitää vain yhden kuukauden, jonka jälkeen

se oli annettava toiselle. Viimeisenä noiden 12 sarjassa oleva vanha mies valitti haikeasti sitä, että hänen täytyi vielä 11 kuukautta odottaa ennenkun hänen vuoronsa tuli; tokko hän silloin enää elääkään. Ja toisen kerran tuli selville että eräs köyhä tyttö Mary Jones, kulki joka viikko 7 engl. penikulmaa vuoristotietä lukeakseen raamattua erään tuttavan luona. Pappi, nimeltään Thomas Charles, joka niillä seuduin oli 30 vuotta vaikuttanut, ja joka huomasi tuon suuren puutteen ja kaipuun, päätti lähteä Lontooseen keräämään varoja raamattujen painattamiseksi Walesin maakunnalle. Hän saikin kokoon niin paljon varoja, että voitiin painattaa 20,000 raamattua, jaettavaksi köyhälle kansalle ja lapsille. Mutta tämä ei riittänyt mihinkään. Kun Charles uudestaan matkusti Lontooseen, veivät muutamat ystävät hänet siellä toimivan hengellisen kirjallisuuden levittämisseuran kokoukseen ja täällä keskusteltiin seuran perustamisesta, joka huolehtisi raamattuja Walesin maakunnalle. Mutta silloin baptistisaarnaaja Th. Hughes, itse kotoisin Battersean kaupungista Walesista, huudahti: »miksi vain Walesille, eikö yhtähyvin koko Englannille ja koko maailmalle!»

Silloin oli lausuttu ajatus, joka sytytti läsnä olevien sydämet, ja aiheutti maailman suurimman raamattuseuran, Brittiläisen eli »Englannin ja Ulkomaan» Raamattuseuran perustamisen. Englannissa olikin tällaisen ajatuksen kehittymiselle suotuisa maaperä olemassa senkautta, että siellä tunnettiin paremmin kuin missään muualla muidenkin maiden, etenkin siirtomaiden oloja, ja niiden asukkaiden tarpeita. Ajatuksessa että raamattu tulisi kaikkien kansojen, eikä vaan yhden maan tai kansan sivistyttämisen ja kehityksen välikappaleeksi, ja että tuota suurta päämäärää toimeenpantaessa kaikki rajoitukset ja esteet poistettaisiin kristittyjen yhteisen rakkaudentoiminnan tieltä, siinä oli tarpeeksi kantavuutta innostuttaakseen kaikkia. Ja niin olikin asian laita. Kehotuksen johdosta, jota levitettiin kaikkialle, kokountui maaliskuun 7 p:nä 1804 Lontoon Tavernissa noin 600 henkeä kaikista säädyistä ja uskonnollisista ryhmistä. Tässä kokouksessa tehtiin päätös, että »siitä päivästä alkaen on Brittiläinen ja Ulkomaan Raamattuseura (The British and Foreign Bible Society) oleva olemassa». Sääntöjä ei ollut ensin lainkaan, vaan ne muodostuivat vähitellen jälestäpäin. Eihän tarvittukaan aluksi muuta kuin innostunutta, rakkautta kautta tehokasta toimintaa. Uuden seuran toiminta-alaksi määrättiin koko maailma ja ainoaksi tarkoitukseksi Pyhän raamatun levittäminen sekä kristittyjen että muhamettilaisten ja pakanain keskuudessa. Vielä päätettiin, että raamatun painoksissa ei olisi oleva mitään muistutuksia tai lisäyksiä, vaan raamatun sana saisi itse vaikuttaa ilman inhimillistä sekoitusta, joka voisi olla loukkaukseksi toisinajatteleville kristityille. Sillä mitään suuntaa tai puoluetta ei tultaisi edistämään,

vaan kristillisyyden, ihmisyyden asiaa yksistään. Jokainen, joka tahoi siitä innostua ja sen eteen työskennellä tai varojaan uhrata, oli tervetullut seuran jäseneksi.

Että tällainen puhtaasti yleiskristillinen ja suvaitsevainen, ainoasta tärkeimmästä selvästi kiinnipitävä ohjelma ja toiminnan suunta oli takaava seuralle menestyksen, näkyi heti alussa. Sillä pian liittyi seuraan niin paljon jäseniä, että oli tarpeen järjestää toiminta vakinaiselle kannalle. Sen etunenään asetettiin komitea, jonka jäsenenä tuli olemaan sekä maallikoita että pappeja, sekä valtiokirkon että eriuskolaisten puolelta. Tämä komitea asettaa virkamiehet ja johtaa koko liikkeen hallinnon.

Lontoon seuran antama esimerkki innostutti kristityitä muuallakin samallaiseen toimintaan. Pian syntyi kaikkialla, etenkin kaupungeissa apuseuroja ja haaraosastoja, jotka olivat yhteydessä pääseuran kanssa, ja joiden avulla kannatus tuli yleiseksi. Vieläpä perustettiin pienempiä raamattuyhdistyksiä, joiden jäsenet pienellä (tavallisesti 10 pnin) viikkomaksulla kannattivat asiaa. Näitä kaikkia apuseuroja, haaraosastoja ja yhdistyksiä on Englannissa nykyään lähes 6,000.

Pian laajensi seura toimintaansa muihinkin maihin, perustamalla haaraosastoja tai asemia, joista käsin pyhiä kirjoja levitettiin. Sellaisia asiamiehiä tai pääasemia on nykyään 26, tärkeimmissä paikoissa maailman eri suunnilla. Raamatuita täytyi luonnollisesti ruveta heti painattamaan useilla kielillä. Jo 18 vuoden kuluessa oli tässä suhteessa edistytty niin pitkälle, että raamatuita tai sen osia oli olemassa 130 eri kielellä tai murteella. Ja nyt on tämä luku noussut 418 (1909 vuosik. mukaan). Kokoraamattuja on 106 kielellä, Uusia Testamenttejä 99 ja yksityisiä raamatunosia 208 kielellä tai murteella. Painatustyön seura on suorittanut joko Englannissa tai itse asianomaisessa maassa, aina asianhaarojen mukaan. Käännöstyötä ja vanhojen käännöksien uusimista varten työskentelee seuran avuksi 40 lähetykseuraa. Suomenkin lähetykseura on saanut olla apuna Uuden Testamentin toimittamisessa eräälle Lounais-Afrikan, oshindongan kielelle, jonka käännöksen on suorittanut lähetyssaarnaaja Rautanen vanhempi, ja joka Lontoossa on painettu.

Jonkun käsityksen tämän jättiläisseuran toiminnan laajuudesta saa, kun katselee sen vuosikertomuksien numeroita. Seuran tulot nousivat 1908 lähes 6 miljoonaan Suomen markkaan, josta noin 2,5 milj. tuli myydyistä kirjoista ja loput jäsenmaksuina, lahjoina, korkoina y. m. tuloina. Menot taas nousivat yli 5,6 miljoonan, josta käännös- ja uusimistyöhön kului yli 2 milj. Matkustavia kirjainmyyjiä on seuran palveluksessa 900. Tällaiset ovat erittäin tarpeelliset, minkä huomaa siitäkin, että näiden myyjien kautta levitettiin Kiinassa viime vuonna

yli miljoona kappaletta raamattua tai sen osaa. Kustannukset seuran tähänastisesta toiminnasta nousevat lähes 400 miljoonaan.

Paitsi painattamiensa pyhien kirjojen kautta, on seura tullut tunnetuksi ja sen toiminta edistynyt lukuisten julkaisujen ja tiedonantojen kautta. Vuosikokoukseen toukokuussa julkaistaan laaja vuosikirja, jotapaiti laajempiin piireihin meneviä pienempiä selontekoja on lukuisia, myöskin vierailta kielillä, niin että koko maailmassa voidaan tarkoin seurata työn kehitystä ja harrastus pysyy vireillä.

Muuten on seura ottanut toiminnalleen ohjeeksi sen, että se toimii jossakin maassa niinkauan kunnes tuo maa itse pystyy hankkimaan raamattunsa. Sellaisia maita, jotka eivät itse kykene sitä tekemään, ei ole Euroopassa muita kuin roomalais- ja kreikkalais-katoliset maat, Turkki ja Saksan valtakunnan ne osat, joissa on tunnustuksellisesti sekotettu väestö, sekä Suomi. Toivottavasti kuitenkin Suomi pian voi itse hankkia raamattunsa.

Brittiläisen Raamattuseuran suuremmoisen jättiläistyön merkitystä, jota ei juuri kyllin suureksi voi arvostella, lisää vielä se vaikutus, joka sillä on ollut toisten raamattuseurojen syntyyn. Varsinkin protestanttisissa maissa on syntynyt raamattuseuroja Brittiläisen Raamattuseuran esimerkin ja kannatuksen avulla, ja monen sellaisen toiminta on laajentunut sängen suureksi yhteistoiminnassa viime mainitun kanssa. Ja tämä seura on ensimmäisenä pontevasti ja menestyksellä koko kristikuntaan sytyttänyt innon ja halun raamattujen levittämiseen, ja on liittänyt siten koko maailman kristityt, jopa kokonaiset kansatkin rauhan ja rakkauden toimintaan, joka todella on edistänyt kansojen veljeytymistä, rauhaa ja sopua.

Kansallisista Raamattuseuroista ovat suurimmat Amerikalainen Raamattuseura, perustettu 1816 ja Saksalaiset Raamattuseurat, luvultaan seitsemän, Skotlantilainen Raamattuseura, perustettu 1861; pienempiä seuroja on melkein jokaisessa protestanttisessa maassa, joista toiset itse painattavat raamatuita, toiset vaan levittävät niitä.

Hannes Leiviskä.

LÄHETYSTYÖ.

Lähetys — tämä sana herättää varsin erilaisia mielikuvia eri henkilöissä. Toisille lähetystyö on lämpimän rakkauden esine, johon he uhraavat varojansa suuremmalla innostuksella kuin melkeinpä mihinkään muuhun ja jonka edistystä he mielenkiinnolla seuraavat. Toiset pitävät sitä maailman turhimpana ja hyödyttömimpänä yrityksenä; kun he lukevat lahjoituksista lähetykselle, niin he ajattelevat kuinka paljon kipeitä tarpeita on omassa maassa ja tekevät laskuja, kuinka monta tuhatta markkaa kukin käännytetty pakanasielu on tullut maksamaan.

Oli nyt aluksi tämän erilaisen arvioimisen laita miten tahansa, aihetta puhua pakanalähetyksestä antaa meille tässä yhteydessä se, että sekin on nykyajan luonteenomaisia ilmiöitä. Meidän aikamme on suuri lähetysaikakausi. Työn laajuuteen ja monipuolisuuteen, sen palveluksessa toimivien henkilöiden lukuisuuteen ja siihen käytettyihin varoihin nähden on lähetys yksi nykyajan suuria kansainvälisiä harrastuksia. Tätä nykyä on olemassa toistasataa protestanttista lähetysseuraa, joiden vuotuiset tulot ja menot nousevat noin 80 milj. markkaan; ne ylläpitävät lähetysalalla lähes 7,000 valkoista työntekijää ja työn tuloksena ne voivat osoittaa lähes 5 milj. käännynäistä, joiden lisäksi tulee noin 8 milj. neekeriä Amerikan Yhdysvalloissa. Protestanttisen lähetyksen kanssa kilpailee roomalaiskatolinen, joka voi työnsä tuloksista esittää melkein yhtä suuria lukuja.

Kristinusko on alun pitäen ollut tietoinen yleismaailmallisesta luonteestaan. Ollen vakuutettuna siitä, että sillä on tarjottavana koko ihmiskunnalle pelastuksen sanoma, on se aina pyrkinyt levittämään oppejansa ja laajentamaan seurakuntayhteyttänsä. Suurin piirtein katsottuna on lähetystyön laajeneminen vastannut kristillisten kansojen näkö- ja vaikutuspiirin laajenemista. Olemassaolonsa ensi vuosisatoina kristillinen kirkko valloitti silloisen sivistysmaailman, Rooman valtakunnan. Tämän valtakunnan kukistuessa, kun kansainvaellukset toivat uusia heimoja historian näyttämölle, alkoi uusi suuri lähetysaika, keskiajan, joka oli pääasiassa päättynyt 1200-luvulla. Kun sitten

uuden ajan alussa suuret maantieteelliset löydöt taas valtavasti laajensivat Europan kansojen näkö- ja vaikutuspiiriä, lähtivät katoliset munkit, jesuiitat etupäässä, uusien maiden kansoja käännättämään. Ja kun Hollanti 1600-luvulla ensimmäisenä protestanttisista valtioista sai siirtomaita Itä-Intiassa, piti sekin kristillisen esivallan tehtävänä saattaa uudet alamaisensa kirkon yhteyteen. Mutta kun tässä työssä vielä entistäkin pintapuolisemmin seurattiin keskiaikaisen kansankäännätyksen työtapoja, eivät tulokset olleet pysyväisiä muualla kuin siellä, missä alkuväestö sulautui eurooppalaisiin uutisasukkaisiin, kuten osittain on ollut laita Keski- ja Etelä-Amerikan espanjalaisissa ja portugalisisissa siirtolaissa, ja niissäkin ovat saavutukset enemmän näennäisiä kuin todellisia. Sitävastoin esim. Kiina ja Japani, joissa 1600-luvulla jo oli käännäisiä sadoin tuhansin, sulkeutuivat yhä jyrkemmin eurooppalaisia vastaan ja hävittivät kristillisten seurakuntain alkeet perinjuurin, osittain mitä verisimmillä vainoilla.

Lähetystyön oli lähdeittävä uusille urille, ja se tapahtui 1700-luvulla. Silloin olivat protestanttiset maat joutuneet entistä suoranaisempaan yhteyteen ei-kristillisten maiden kanssa; Englanti perusti mahtavan siirtomaavaltansa Intiassa ja Afrikassa, ja suuret englantilaiset löytöretkeilijät — James Cook ja muut — laajensivat taas tuntuvasti Europan kansojen maantieteellistä näköpiiriä. Ahmimalla luettiin matkakertomuksia, jotka kuvailivat kaukaisten maiden luontoa ja kansoja. Samoihin aikoihin olivat suuret herätysliikkeet — pietismi, herrnhutismi ja metodismi — lietsoneet uutta elämää protestanttiseen kristikuntaan, ja sen mukana heräsi lähetysharrastuskin. Mutta sillä oli nyt toinen luonne kuin ennen. Se ei ollut enää maallisen tai kirkollisen hallinnon virallista puuhaa ei-kristillisten kansojen pakottamiseksi muodolliseen joukkokristillisyyteen; vaan yksityiset kristityt lähtivät palavalla innolla pakanain keskuuteen, voittaakseen siellä saarnalla ja opetuksella yksityisiä sieluja Kristukselle ja kootakseen niistä sitten seurakuntia. Ja kotimaassa nojautui lähetystyö asianharrastajain vapaaehtoiseen kannatukseen. 1700-luvun lopulla ja 1800-luvun alulla Englannissa, Amerikassa ja Saksassa perustetut suuret lähetysseurat olivat kaikki vapaaehtoisia, valtiosta ja valtiokirkosta kokonaan riippumattomia yhdistyksiä.

Jollemme ota lukuun Saksan pietistien ja herrnhutilaisten aikaisempaa työtä, alottivat uudemman protestanttisen lähetysten uranuurtajat toimintansa noin sata vuotta sitten eri tahoilla: Intiassa, Kiinassa, Polynesian saaristossa, Etelä-Afrikassa ja Länsi-Intiassa. Alku oli vaikea: Kiinassa esim. ei Robert Morrison koko 27-vuotisena vaikutusaikanaan — hän kuoli 1834 — päässyt maan rajojen sisäpuolelle, vaan sai tyytyä vaikuttamaan niiden kiinalaisten keskuudessa, jotka asuivat Kiinan naapurimaissa, sekä takomaan kirjallisuuden aseita

vastaisen lähetystyön tekijöille. Suurempi oli menestys muutamilla Polynesian saariryhmillä, kuten Tahiti-, Hawaji-, Tonga- ja Fidhisaaristossa, sekä Uudella Seelannilla; useassa näistä oli pian väestön enemmistö ottanut kasteen ja kristillisten kansankirkkojen muodostuminen alkanut. Tämä oli mahdollista siksi, että kukin näistä saari-ryhmistä muodosti oman pienen, muista eristetyn kokonaisuuden. Mutta samasta syystä ei näillä näin valloitetuilla asemilla myöskään ollut sanottavaa merkitystä tukipisteinä jatkuvalla taistelulla. Lisäksi osoittautui että Etelämeren saaristolaiset enimmäkseen ovat kuolevia kansoja, jotka eivät kestä sivistyksen kosketusta. — Aasia ja Afrika sitävastoin olivat vielä melkein järkkymätöntä ei-kristillisten uskontojen valta-alueita. Mitä oli saavutettu, oli vain kuin sirpaleita suuresta kalliosta.

Vuosisadan keskivaiheilla ei-kristillinen maailma alkoi suuremmassa määrässä aueta. Intiassa oli valtaa pitänyt suuri Itä-Intian kauppayhtiö, joka omaan etujensa kannalta oli antanut suurten yhteiskunnallisten ja siveellisten epäkohtien rehoittaa maassa ja monin tavoin rakentanut esteitä lähetystyölle. Sen etuoikeuksia supistettiin nyt vähin erin, ja Intian suuren kapinan jälkeen Englanti 1858 otti maan hallinnon välittömästi käsiinsä. Häpeällisistä opiumisodista Kiinan kanssa oli seurauksena, että maa avautui länsimaisille vaikutuksille, ja siitä oli lähetyksellekin hyötyä. Samoihin aikoihin avautuivat Japanissa ensimmäiset sulut, ja 1868 tapahtui siellä se merkillinen vallankumous, jonka jälkeen Nousevan auringon maa niin nopeasti on edistynyt ja kohonnut uudenaikaiseksi sivistysvaltioksi. Uskonnonvapaus pantiin voimaan ja kristillinen lähetys tuli osalliseksi sen eduista. Laajaan Sisä-Afrikaan, joka siihen saakka kartoilla oli ollut suurena tuntemattomana valkeana alueena, tehtiin rohkea tutkimusretki toisensa jälkeen, ja »Afrikantutkijain kuningas» oli suuri lähetysaarnaja David Livingstone, joka avasi tien sisämaan suurille järville ja mahtavain virtojen lähteille. Livingstonen työtä jatkoi Henry Stanley, joka suunnitteli kansainvälisen Kongovaltion pääpiirteet, toivoen siitä sivistyksen levittäjää mustain maanosan sydämeen. Ja rinnan tämän sivistyksen vaikutuspiirin laajenemisen kanssa kävi uudenaikaisten kulkuneuvojen hui- maavan nopea kehitys. Muodostui suuria valtamerihöyrylaivalinjoja, jotka välittivät liikettä nopeasti ja säännöllisesti; merten poikki laskettiin vedenalaisia sähkölennätinjohtoja, ja rautateitä rakennettiin, jotka avasivat teitä ennen tuntemattomiin maihin. Maapallo oli supistunut yhä pienemmäksi, sen kansat joutuivat yhä lähemmäksi toisiaan.

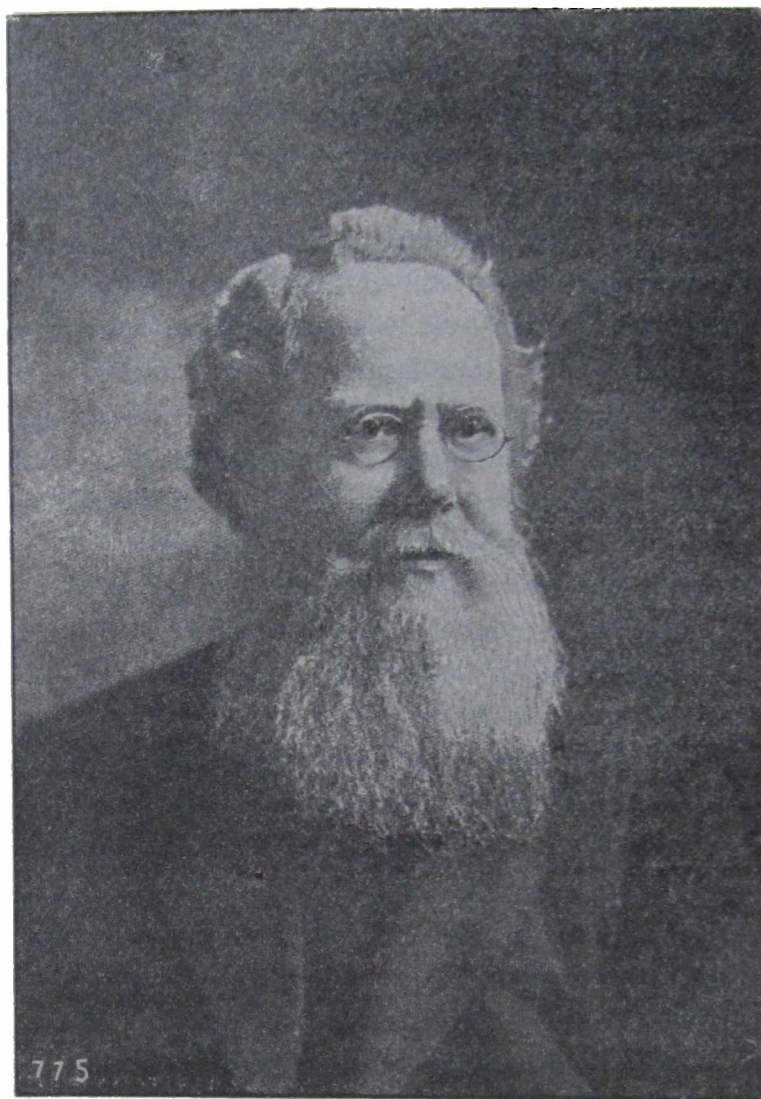
Tämä kehitys, joka on saanut aikaan niin suuria mullistuksia kansainvälisissä kauppa- ja teollisuussuhteissa ja aiheuttanut suurvaltojen kilpailun siirtomaiden valtaamiseksi, on avannut lähetyksellekin ennen arvaamattomia mahdollisuuksia. 1870-luvulta lähtien on lähetystyö

laajentunut moninkertaisesti, ja vasta näinä viime vuosikymmeninä se on kohonnut siksi huomattavaksi tekijäksi kansojen keskinäisessä vuorovaikutuksessa, jommoinen se nyt on. Maat, jotka ennen olivat kokonaan suljetut lähetykseltä, ovat nyt avoinna laidasta laitaan ja niissä on työ alulle pantu; toisissa maissa, joissa lähetystä aikaisemminkin harjoitettiin, mutta joissa tulokset siihen saakka olivat pienet ja epävarmat, on se nyttemmin saavuttanut lujan jalansijan ja huomattavia, paikoittain suorastaan ratkaisevia voittoja. Myöskin lähetysten kotimainen kannattajapiiri kristillisissä maissa on samaan aikaan suuresti laajentunut. Oltuaan ennen yksityisten asianharrastajain ja pienten uskonnollisten piirien kannatuksen varassa, on lähetystyö yhä enemmän tullut asiaksi, jota kannattavat kaikki uskonnollisesti ja kirkollisesti valveutuneet. Ja suurissa sivistysmaissa, varsinkin niissä, jotka ovat välittömästi tekemisissä ei-kristillisten maiden kanssa, on lähetysten merkitystä ja arvoa yhä enemmän opittu ymmärtämään niissäkin piireissä, joilla ei itsellään ole lähetysystävään uskonnollista harrastusta asiaan.

Peräti erilaiset ovat ne olosuhteet, joissa lähetys eri maissa työskentelee, ja sen mukaan muodostuu työtapakin. Yhteisenä periaatteena kaikessa protestanttisessa lähetyksessä on kumminkin, että se tahtoo saarnatun sanan kautta vaikuttaa vakaumukseen. Vasta pitkällisen valmistuksen ja opetuksen jälkeen otetaan kasteen kautta seurakunnan yhteyteen ne, jotka sitä pyytävät ja joista, mikäli ihmisilmä voi nähdä, on syytä luulla, että heissä on todellinen mielen- ja elämänmuutos tapahtunut. Tällainen lähetystyö edellyttää jatkuvaa, säännöllistä työtä samalla paikkakunnalla. Sen keskustaksi perustetaan lähetys-asemia saarnaajain asunnoksi ja työpaikaksi. Asemalla pidetään saarnoja, ja asemalta käsin tekevät opettajat retkiä ympäristöön, sekä julkisissa puheissa että yksityisissä keskusteluissa todistaen kristinuskosta. Myöskin järjestetään asemalle mahdollisimman pian säännöllinen kouluopetus. Protestanttisen lähetysten silmämääränä on näet johdtaa kasvattejaan raamattuun, sitä käyttämään ja siitä välittömästi ammentamaan. Väliasteena on kristillinen kirjallisuus, joka lyhyemmin esittää opetuksen pääkohdat: raamatunhistoria ja katkismus. Puhuttu sana herättää, kirjoitettu ja luettu sana vakaannuttaa ja kypsyttää. Mutta ani harvoin on lähetysaarnajilla tarvittavat kirjalliset apuneuvot ennestään tarjona, vaan on heidän itsensä nekin laadittava ja hankittava, usein kielellä, jolla ei ennestään ole aakkosiakaan.

Viime aikoina on ollut eteviä lähetyksiemiehiä, jotka ovat tahtoneet muodostaa työtapaa jonkun verran toiseen suuntaan, joutuisammaksi ja vapaammaksi. Englantilainen *Hudson Taylor* (synt. 1832, kuollut 1905) päätti jo nuorena pyhittää elämänsä evankeliumin julistamiseksi Kiinan miljoonille, joista silloin — 1860-luvulla — ainoastaan pienen

Hudson Taylor.

pieni osa rantamaakunnissa oli lähetyssaarnaajain vaikutuspiirissä. Koko suuri Kiinan sisämaa oli aivan koskematonta aluetta. Hudson Taylorin ajatus oli, että laajasuuntaisen matkasaarnaajatoiminnan kautta oli evankeliumin siementä mahdollisimman nopeasti siroitettava yli koko maan, jota vastoin hiljaisempi työ kiinteillä asemilla ja yksityis-seurakuntien johto saattoi jäädä toiseen sijaan. Tähän työhön ryhtymään hän kehoitti kaikkia, jotka tunsivat Jumalan kutsumuksen; rajattoman uskon ja rukouksen miehenä hän luotti siihen että tarvittavat varat aikanaan tulisivat ja tiet aukeaisivat. Hänen alkuunpanemansa »Kiinan sisämaan lähetys» on kasvanut suurenmoisen laajaksi liikkeeksi, joka itse asiassa on vienyt kaikkea lähetystyötä Kiinassa jättiläisaskelin eteenpäin. Samanlaisia repäiseviä aatteita on vallalla varsinkin Amerikan kristillisissä ylioppilaspiireissä, joista lähtenyt tarmokas *John R. Mott* on leimannut tunnussanaksi »maailman evankelioimisen nykyisen sukupolven aikana». — Mikä joissakin määrin on

menestynyt ei-kristillisen maailman suurissa sivistysmaissa, joissa jonkunlaista henkistä virkeyttä on olemassa ja uudet aatteet ja virtaukset kerran tutuiksi tultuaan saattavat levitä kirjallisuuden avulla ja muita teitä, se ei ole näyttänyt soveltuvan toisenlaisissa oloissa, esim. Sisä-Afrikassa, jossa samanlaisia suunnitelmia on koitettu toteuttaa. Toisinaan on palava lähetysinto saanut miehiä ja naisia, jotka eivät ole tahtoneet alistua lähetysseurojen johtoon ja säännölliseen järjestykseen, lähtemään omin päinsä jonnekin pakanamaahan yksikseen työskentelemään. Mutta kokemukset tämän säännöttömän sissisodan tuloksista eivät juuri kehoita jatkamaan siihen suuntaan.

Yksi ja toinen kuvittelee lähetysaarnajaa mustatakkiseksi mieheksi, joka kulkee ympäri raamattu kainalossa eikä muuta tee kuin saarnata paasailee. Tämä käsitys on kaukana todellisuudesta. Lähetysaarnajan on usein jo omain persoonallisten tarpeittensa hankkimiseksi pakko osata vähän kaikkia: olla rakennusmestari, puuseppä, räätäli, puutarhuri, seppä j. n. e. — useat heistä kun joutuvat seuduille, joissa ei sivistyneen elämän alkeellisimpiakaan tarpeita ole saatavissa. Hyvin tavallista on että lähetysaarnaja omin käsin saa rakentaa asemansa alusta loppuun. Mutta myöskin ulospäin suunnatussa toiminnassa tulee paljon muuta kysymykseen kuin saarnaaminen ja muu opetustoimi. Lähetysaarnaja näkee ympärillään sanomattoman paljon ruumiillista sairautta ja puutetta, ja hänen täytyy koettaa niihinkin jotain apua antaa. Hän saa opastaa alkuasukkaitakin kaikenlaisiin käytännöllisiin taitoihin ja uusiin viljelystapoihin. Moni lähetysaarnaja, joka on voittanut pakanaruhtinasten luottamuksen, on joutunut tärkeihin valtiomies- tai diplomaattitehtäviin. Missä lähetys on kauemman aikaa toiminut, siellä suuntautuu sen työ niin monelle eri suunnalle että työnjako käy välttämättömäksi; ja sillä tavoin on syntynyt tärkeitä erikoistytötapoja, joita harjoittavat erityisesti niihin valmistauneet työntekijät.

L ä ä k ä r i l ä h e t y s on näistä erikoisaloista kenties tärkein ja yleisimmin sellaisena esiintyvä. Taudit tekevät sekä luonnonkansoissa että ei-kristillisissä sivistyskansoissa hirveätä hävitystä. Intiassa on kolera monin paikoin pysyväisenä kulkutautina; Kiinassa on yleisesti vallitsevasta siivottomuudesta seurauksena m. m. silmätautien yleisyys; sääliä herättävät sokeat, joita liikkuu suurissa laumoissa. Eurooppalaiset ovat levittäneet toisia tauteja, kuten lentsua ja keuhkotautia, joita vastaan useilla luonnonkansoilla näyttää olevan peräti heikko vastustusvoima, niin että monet niistä — esim. Australian alkuasukkaat — näyttävät niiden käsissä kuolevan sukupuuttoon. Ja ei-kristillisissä kansoissa, muhammedilaisissakin, joilla kuitenkin on puhtaampi jumalakäsitys, on lääketaito yleensä synkimmän taikauskon turmelema. Tauteja pidetään pahain henkien ja pahansuopain ihmisten aiheutta-

Lääkärilähetysten sairaumajoja Onipassa Ambomaalla.

mina; sairas herättää sentähden ympäristössään pelkoa ja inhoa. Mielletön ja samalla julma on useimmiten sairaan kohtelu; milloin taikatempuilla ja esineillä, milloin kovakouraisella räkkäyksellä koettaa poppamies hänestä ajaa ulos sairautta. Silläkin lähetyssaarnaajalla, jolla ei ole varsinaista lääkärisivistystä, on sen verran tietoja terveyshoidon ja lääketaidon yleisistä säännöistä, että hänen antamansa apu on monin verroin arvokkaampaa kuin paikallisten »lääkärien». Mutta vasta ammattitaitoisen lähetyislääkärin toiminta osoittaa, mitä siunausta kristillinen rakkaus ja kristillinen valistus sellaisissa oloissa levittää ympärilleen.

Lähetyislääkäri saa usein alottaa työnsä mitä vaillinaisimmilla apuneuvoilla: ilman sairaalaa, ilman apteekkia, ilman sairashoitoon perehtyneitä apulaisia. Vähitellen koetetaan kaikkea tätä hankkia. Varsinkin Intiassa ja Kiinassa on jo olemassa lukuisia lähetyssairaalaita. Pistäydymme sellaiseen. On aikainen aamu. Oven ulkopuolella paljaalla maalla tai kovilla kiviportilla loikoilee satakunta henkeä, joilla on jos joitakin tauteja; kappaleen matkan päässä kyyröttää synkkänä eteensä tuijottaen ryhmä spitaalisia. Monet ovat jo illalla tulleet ja ovat viettäneet viileän yön ulkosalla, ollakseen aamulla ensimmäisinä pyrkimässä. Useimmat eivät ole syöneet mitään; laiha ruumis ja kuopalle painuneet silmät puhuvat puutteista ja kärsimyksistä. Kello lyö 7; ovet avataan ja tilava odotushuone on tuossa tuokiassa täynnä. Se on

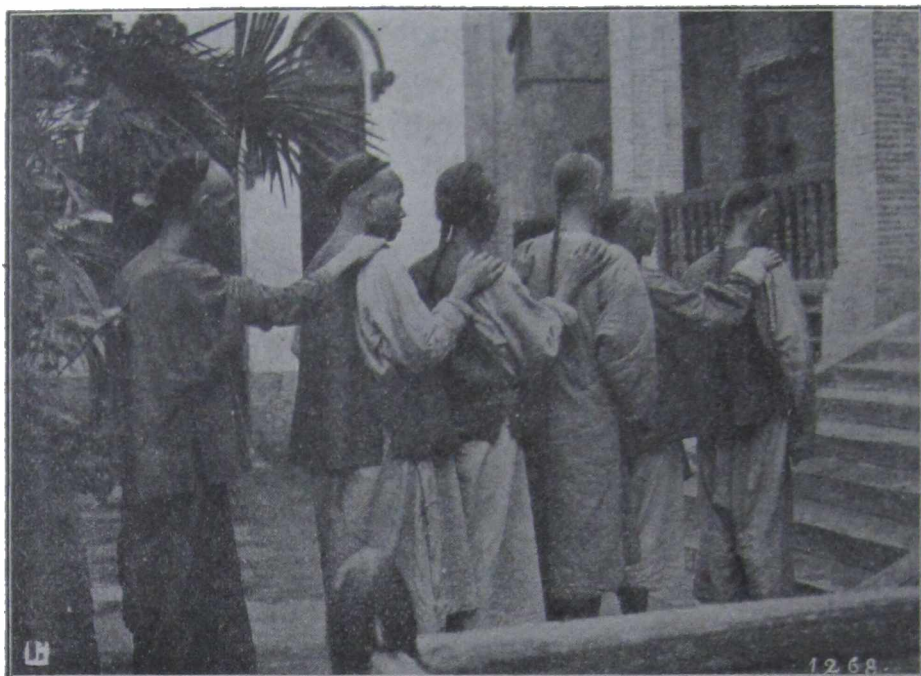

hauska huone, jonka seinillä on raamatullisia kuvia ja raamatunlauseita. Nyt ilmoittaa katekeetta saapuvilla oleville tahtovansa rukoilla heidän kanssansa ja julistaa heille Jeesus-oppia; mutta huomauttaa samalla, että jokaisella on vapaus mennä ulos. Melkein kaikki jäävät paikoilleen. Katekeetta lukee kappaleen raamatusta, selittää sen hyvin yksinkertaisesti ja rukoilee heidän kanssansa, ehkäpä laulaa heille jonkun laulunkin. Monet »nielevät» hänen sanansa, s. o. kuuntelevat tarkkaavasti; toiset näkyvät ikävystyvän ja katselevat hajamielisesti ympärilleen. Jotkut tekevät uteliaita kysymyksiä; eräs lihava bramini tukkii korvansa, »etteivät Jeesussanat niitä saastuttaisi».

Sillä välin on lähetyslääkäri viereisessä huoneessa tehnyt valmistuksiaan vastaanottaakseen sairaita, jotka yksitellen lasketaan sisään. Siinä saa kuulla kaikenlaisia perinpohjaisia sairauskertomuksia, sillä varsinkin hindut ja kiinalaiset kuvittelevat että heillä on kaikki mahdolliset taudit. Sitten on lääkkeet valmistettavat ja selvät ohjeet annettavat niiden käytännöstä. Mutta vaikka kärsivällinen tohtori on sen tehnyt kolmeen, neljään kertaan, voi hän olla varma että moni sairas vähän ajan perästä palaa takaisin vielä kerran kysymään, miten asia oli. Mutta ennenkuin hän kotia ehtii on taas kaikki unohtunut. Mikä on aijottu voiteeksi, nautitaan sisällisesti; lääke, jonka oli määrä riittää kolmeksi, neljäksi päiväksi, niellään yhdellä kertaa; kipeiltä silmiltä, jotka huolellisesti ovat suojattavat häikäisevältä päiväpaisteelta, otetaan kääre vähän päästä pois, kun niitä on näytettävä tuttaville ja sukulaisille. Usein vaaditaan lääkäriltä mahdottomia. »Tohtori, tässä on isoäitini. Hän on monta vuotta ollut aivan sokea, mutta me olemme tulleet toistakymmentä penikulmaa, jotta parantaisit hänet.» Tohtori tutkii vanhuksen ja selittää päätä pudistaen, ettei tässä voi mitään tehdä. »Mutta paransithan sinä erään meidän kylän asukkaan, joka oli aivan yhtä sokea», inttää mies. »Aivan varmaan voit antaa isoäidillenenikin takaisin silmien valon, jos vain tahdot.» Seuraa pitkä keskustelu, ennenkuin mies jättää lääkärin rauhaan. — Vastaanoton jälestä seuraa kierros sairaalassa, jonne potilaita otetaan mikäli tilaa riittää. Sitten on vielä käytävä sairaiden luona ulkona kaupungilla tai lähetysaarnajien luona toisilla asemilla. Vasta myöhään illalla hän pääsee lepoon.

Rasittava, mutta kiitollinen on lähetyslääkärin työ. Toivottomalta usein näyttää se taistelu, jota hän vuodesta vuoteen saa käydä tietämättömyyttä, likaisuutta ja taikauskoa vastaan; mutta se päättyy kuitenkin järjen voittoon järjettömyyden yli, kristillisen käsityksen voittoon pakanallisen yli. Hänen uhrautuva työnsä on evankeliumin julistusta työssä ja toimessa; se antaa oikean kaikupohjan hänen suullisellekin todistukselleen Hänestä, joka oli sekä sielun että ruumiin lääkäri. Sielujen voittaminen Kristukselle on lähetyslääkärinkin työn lopputarkoituksena.

Nykyään on protestanttisen lähetyspalveluksessa lopulleen

Parannettu kiinalainen sokea johtaa muita sokeita lähetyssairaalaan.

tuhat lähetysslääkäreitä. Se on kuitenkin vasta yksi joka miljoonaa eikristittyä kohti.

Toinen tärkeä erikoistyytapa on n. s. teollisuuslähetyks. Sen tarkoitus on kasvattaa luonnonkansoja työntekoon.

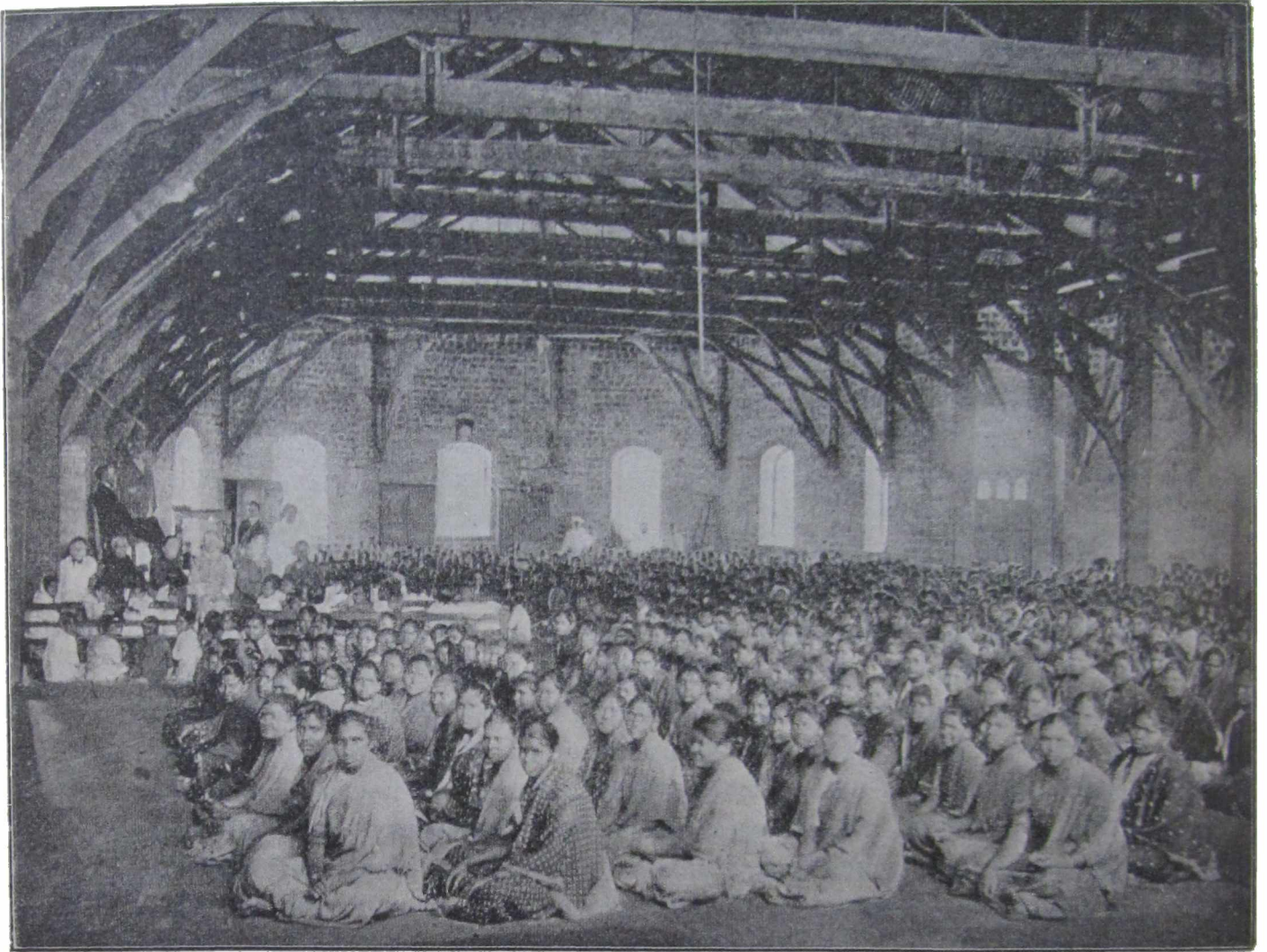
Luonnonkansat, »villikansat», eivät yleensä tee työtä muuta kuin välttämättömyyden pakosta. Ne elävät päivästä toiseen tylsän välinpitämättöminä, kykenemättä säästämään tai ajattelemaan muuta kuin kaikkein lähintä tulevaisuutta. Sellaisten kansojen kasvattaminen työntekoon on mitä vaikeimpia tehtäviä. Siirtomaiden eurooppalaiset ovat sitä koettaneet pakkokeinoilla, kuten esim. Kongovaltiossa, jossa alkuasukkailta joka päivä vaaditaan vissi määrä gummia ja heitä julmasti rangaistaan, elleivät sitä saa hankituksi. Mutta kaikkialla on havaittu että niin pian kuin pakko on poissa, vajoavat sillä tavoin kasvatetut entiseen saamattomuuteensa. Todellista työiloa syntyy ainoastaan siellä missä on opittu työtä pitämään siveellisenä velvollisuutena, jumalanpalveluksena. Tämä on kristinuskon katsantokanta, ja sitä lähetyks koettaa kasvatteihinsa istuttaa. Omalla esimerkillään ja suoranaishella opetuksella tuovat lähetyssaarnaajat luonnonkansoille uusia työtapoja. Kristityt alkuasukkaat rakentavat itselleen parempia ja käytännöllisempiä asuntoja, ja heidän pakanalliset naapurinsa alkavat seurata esimerkkiä. Seurakuntaelämä vaatii yhteisiä rakennuksia — kirkkoja, kouluja j. n. e. — ja siten syntyy rakennustaide, joka verraten luonnonkansojen alkuperäiseen on sanottava mahtavaksi. Ei kestä kauan ennenkuin paikkakunnat, joissa asuu kristityitä, koko ulkoasussaan ilmeisesti eroavat pakanallisesta ympäristöstään.

Tästä kasvatuksesta työntekoon ovat alkuisin lähetyssaarnaajat itse huolehtineet. Mutta olojen kehittyessä on sekin vaatinut erityisiä, ammattisivistyksen saaneita johtajiaan ja erityisiä laitoksiaan. Sellaisen »teollisuuslähetyksen» on esim. Baselin lähetykseura pannut toimeen Etelä-Intiassa. Kaikilla ammattialoilla ei yritys ole menestynyt; mutta tätä nykyä on Baselin lähetykseuralla siellä kirjapainoja, kirjansitoimaita, puuvillakutomaita, tiilitehdas ja puusepäntehtävä, jotka kaikki ovat kukoistavassa tilassa. Laitosten voitto tulee lähetyksen hyväksi. Etelä-Afrikassa on eräällä skotlantilaisella lähetykseuralla Lovedalessa suurenmoisia samantapaisia laitoksia.

Samalla kuin kaikessa lähetystyössä on paljon yhteisiä piirteitä, on kullakin lähetysalueella myös omat vaikeutensa ja polttavat kysymyksensä, jotka antavat sikäläiselle työlle erikoisen leimansa. Niinpä on Intian lähetyksen suuri kysymys suhde ikivanhaan kansalliseen sivistykseen ja sen pohjalla muodostuneihin yhteiskunnallisiin oloihin. Intia on ollut vanhoillisuuden luvattu maa. Ei missään ole perinnäisten tapojen ja käsityksien valta ollut niin suuri kuin siellä. Hindulaiselle on selviö, että ihminen on sidottu siihen, mitä hänen isänsä tekivät. Luonteenomainen intialainen ilmiö on sentähden kastilaitos, syntyperään perustuva säätyjako, joka asettaa ylipääsemättömän juovan eri ihmisluokkien välille. Tämä tekee paljon vaikeuksia lähetystyöllekin. Varsinkin ylhäisten kastien jäseniä loukkaa suunnattomasti kristinuskon oppi kaikkien ihmisten veljeydestä ja se, että kristillisissä kouluissa ja seurakuntaelämässä ei tehdä eroa braminin, sudran ja paarian välillä. Alhaiskastilaisia kristinuskon sen sijaan samasta syystä on suhteellisen voimakkaasti vetänyt puoleensa. Naisten sortettu asema on toinen uskontoon perustuva sosiaalinen epäkohta, jonka kanssa lähetys on joutunut tekemisiin. Hindulaisessa talossa asuvat naiset tarkoin eristettynä omassa osastossaan, »senanassa»; heitä varten on muodostunut erityinen »senana-lähetys», jota kristityt naiset harjoittavat kulkemalla kodista kotiin. Vielä kurjempi kuin muiden naisten asema on leskien, joita on paljon, kun tytöt naitetaan usein jo aivan pieninä. Työtä heidän hyväkseen on suurella menestyksellä tehnyt harvinaisen lahjakas ja jaloluonteinen kristitty hindulaisnainen *Pandita Ramabai*.

Sellaisessa maassa kuin Intia, jossa on vanha kirjallisuus ja filosofinen uskonto, elävät sivistyneet omassa aatemaailmassaan, joka on eurooppalaiselle yhtä vaikeasti tajuttava kuin eurooppalais-kristillinen aatemaailma hindulaiselle. Tämäkin tuottaa suuria vaikeuksia lähetykselle ja on osaltaan ollut syynä siihen että kristinuskolla on ollut verrattain vähän menestystä korkeammassa kasteissa. Huomaten tämän kehitti skotlantilainen lähetyssaarnaaja *Aleksander Duff* 1830-luvulla työsuunnitelman, jolla sittemmin sekä Intiassa että muillakin

Leskien jumalanpalvelus Pandita Ramabain turvakodissa.

lähetysoiloilla on ollut mitä suurin merkitys. Oli perustettava korkeampia, kristillisessä hengessä johdettuja kouluja, joiden lähin tarkoitus on yleensä levittää länsimaista sivistystä ja siten luoda henkinen ilmapiiri, joka murtaa hindulaisuuden vallan ja valmistaa tietä varsinaiselle lähetystyölle. Kaikissa Intian tärkeimmissä kaupungeissa on lähetyksellä nykyään sellaisia kristillisiä oppi- ja korkeakouluja. Englantilainen hallitus Intiassa on nyttemmin omistanut Duffin ohjelman, että hindulaisille on annettava länsimaista sivistystä koululaitoksen välityksellä. Mutta valtionkoulut ovat uskonnottomia. Sellaisinaakin on niillä merkityksensä pakanuuden muurien murtajina; niiden oppilaat usein kadottavat uskonsa isien maailmankäsitykseen. Mutta monet, jotka eivät saa mitään siveellisiä ja uskonnollisia periaatteita menetettyjen sijaan, joutuvat sisälliseen haaksirikkoon; kokemus on osoittanut että lähetyksen ylläpitämällä koululaitoksella yhä vielä on tärkeä tehtävänsä valtion koululaitoksen rinnalla.

Valtava on se henkinen taistelu, jota parhaillaan Intiassa käydään,

eivätkä ne numerot, jotka osoittavat kristinuskoon julkisesti liittyneiden määrää, läheskään osoita lähetyksen todellista merkitystä siinä sisällisessä mullistuksessa, johon Intian ikivanha yhteiskunta on joutunut. Lähetyksen välilliset vaikutukset ulottuvat paljoa laajemmalle.

Sama kehitys, joka Intiassa on verrattain pitkälle ehtinyt, on ilmeisesti alullaan Kiinassa, joka »boksarikapinan» jälkeen 1900 on päättävästi lähtenyt edistyksen tielle. Samat vaikeudet kuin Intiassa on lähetyksellä Kiinassakin, mutta erikoisena vaikeutena tulee lisäksi lähetyksen kietoutuminen Euroopan suurvaltain merentakaiseen politiikkaan. Se väkivaltainen ja suorastaan häpeällinen tapa, millä Kiina on pakoitettu avautumaan eurooppalaisille, on synnyttänyt katkeran muukalaisvihan, joka myöskin on kohdistunut lähetyssaarnaajiin ja heihin kristittyinä liittyneisiin kiinalaisiin — itse asiassa enemmän siksi että he ovat muukalaisia tai muukalaisten ystäviä kuin siksi että he ovat kristittyjä. Lukuisat lähetyssaarnaajain murhat boksarikapinan aikana saavat selityksensä siitä, että he olivat vieraan sivistyksen pismimmälle tunkeutuneet etuvartijat ja asuivat turvattomina miljoonain vihollisten keskellä. Protestanttinen lähetys on kyllä tahtonut pysyä politiikasta erillään ja ylipäänsä kieltänyt työntekijöitään pyytämästä viranomaisten tai eurooppalaisten valtioiden turvaa; mutta se ei ole voinut sille mitään että eurooppalaiset suurvallat — Kiinassa ja muualakin — ovat ottaneet lähetyssaarnaajain kärsimiä loukkauksia aiheeksi sekaantuakseen vieraiden maiden oloihin ja vaatiakseen »korvaustamaa-alueiden ja valtiollisten etujen muodossa. Katolinen lähetys on yleensä ollut toisella kannalla: se on ollut altis vetoamaan valtion suojelukseen.

Hieman toisella tavalla, mutta niinkään varsin paljon hankaluuksia tuottaen, on siirtomaapolitiikka vaikuttanut lähetykseen esim. Etelä-Afrikassa. Päivän polttavin on siellä rotukysymys. Etelä-Afrika on niitä maita, joihin valkea rotu näyttää voivan pysyväisesti kotiutua; sekä hollantilaiset (buurit) että englantilaiset ovat siellä nopeasti lisääntyneet. Mutta alkuväestö ei osota — niinkuin esim. Australiassa ja Uudessa Seelannissa — taipumusta vähenemään, vaan pysyy yhä valtavana enemmistönä. Suuri osa siitä on omistanut kristinuskonkin ja jonkun verran sivistystä. Nyt väittävät monet valkoiset, että lähetyssaarnaajat näissä mustissa herättävät liiallista itse-tuntoa, paisuttaen heitä luulemaan itseänsä valkoisten vertaisiksi ja siten tehden heidät mahdottomiksi työntekijöinä. Siirtolaisista on edullista, että alkuasukkaat pysyvät mahdollisimman alhaisessa asemassa. Toiselta puolen valittavat alkuasukkaat että lähetys pitää heitä kristittyinäkin alaikäisyyden tilassa, tunnustamatta heille täyttä tasa-arvoisuutta. Mustain keskuudessa on syntynyt kansallinen liike, jonka tunnussanana on »Afrika afrikalaisille» ja joka kirkollisella alalla on pyr-

»Osondaha» (»Sunnuntai»), Ambomaan sanomalehdistön esikoinen.

kinyt perustamaan muukalaisesta ylijohdosta vapaata etiopialaista kirkkoa. Tämä liike sai aluksi suuren vauhdin, mutta on nyt jo taantumassa; lyhytkin kokemus on ehtinyt osoittaa etteivät mustat vielä ole kypsineet täyteen itsenäisyyteen. Mutta se on myös antanut lähetyksille aiheita uudelleen harkita kysymystä, joka muuallakin, missä työtä on kauemman aikaa ja menestyksellä tehty, pyrkii esiin: miten on sopivimmin valmistettava pakanakristillisiä seurakuntia kerran, ja mahdollisimman pian, itsenäiseen elämään omina kansalliskirkkoina? Sitähän kaikki lähetystyö tarkoittaa. Sitä varten on tarmokkaasti tehtävä työtä kansankielisen kirjallisuuden luomiseksi, koululaitoksen kehittämiseksi, maassasyntyneen opettajiston ja papiston kasvattamiseksi, seurakuntain totuttamiseksi pitämään itse huolta taloudellisesta kannatuksestaan j. n. e.

Miten nopeasti kehitys neekerikansoissakin suotuisissa oloissa voi käydä, osoittaa Uganda esimerkki. Sinne Afrikan sydämeen tulivat ensimmäiset saarnaajat Stanleyn käynnin jälkeen 1875 ja lähetyksellä on siellä ollut verinen marttyyrikautensa. Mutta nyt on Uganda jo sanottava pääasiassa kristilliseksi maaksi, jossa myöskin sivistykselle on laskettu luja perustus. Epäilemättä on siellä väestö tavallista lahjakkaampaa ja epäilemättä on englantilainen siirtomaahallitus siellä suorittanut tehtävänsä erinomaisen taitavasti ja hienotunteisesti; mutta pääosuus tässä tuloksessa on kumminkin kristillisellä lähetyksellä. Sen on Englannin siirtomaaministeri Winston Churchill tunnustanut puheessa,

jonka hän Ugandassa käytyään piti eräessä vapaamielisen puolueen klubissa Lontoossa. »Ei ole yhtään brittiläisen lipun alaista maata, kenties ei yhtään maata koko maailmassa, johon voi selvemmin ja varmemmin viitata todistukseksi lähetyksen ihmeellisestä ja siunauksellisesta vaikutuksesta kuin Uganda. Monessa maassa huomaa viranomaisten katsovan lähetyksen toimintaa huolestuneina tai karsasmielisesti. Ugandassa on toisin. Minulla on ollut tilaisuus puhutella siellä etevimpiä virkamiehiä; en ole tavannut ainoatakaan, joka ei, aivan lukuunottamatta lähetyksen uskonnollisia hedelmiä, mielellään olisi tunnustanut, kuinka tehokkaasti lähetys alinomaa edistää maallisiakin pyrintöjä alkuasukasten tilan parantamiseksi.»

Luonnollista on että sellaisella työllä kuin lähetys on vaikutuksia takaisin myöskin niiden kristillisten maiden oloihin, joista käsin sitä tehdään. Kokemus on osoittanut että lähetysharrastus on vaikuttanut elvyttävästi myöskin kotimaan uskonnolliseen elämään. Se on samalla lähentänyt kotimaan eri kirkkokuntia toisiinsa — ainakin protestanttisuuden piirissä — kun ne ulkona lähetysalalla ovat joutuneet rinnakkain ja toisiansa tukien työskentelemään. Monet kotimaassa suurilta näyttävät opin ja kirkollisen järjestyksen eroavaisuudet muuttuvat pieniksi sen suuren vastakohtan rinnalla, joka lähetysalalla on kristinuskon ja pakanuuden välillä. Kristikunnan näköpiiri on laajentunut. — Samalla on lähetys pystynyt tekemään suuria palveluksia tieteelliselle tutkimukselle. Erittäinkin ovat maantiede, kansatiede, kieli-tiede ja vertaileva uskontotiede kiitollisuuden velassa lähetyssaarnaajille runsaista uusista aineksista, jotka useinkin ovat paljon pitkällisempien havaintojen tuloksia ja sen kautta luotettavampia kuin muiden tutkimusmatkailijain kokoamat. Moni lähetyssaarnaaja on jollakin erikoisalalla kehittynyt eteväksi tiedemieheksi. Syystä on Max Müller sanonut lähetyssaarnaajia »konsuleiksi tieteiden valtakunnassa».

Lähetystyö, joka on alkanut uskonnollisena työnä yksityisten sie-lujen voittamiseksi Kristukselle, on itse asiassa samalla osoittaunut suurenmoisiksi kansojen kasvatustyöksi ja kansainväliseksi sivistystyöksi. Nykyajan tekniikka, kauppa ja politiikka tekevät valtavaa ulkonaista tasoitustyötä maailman kansojen kesken; niiden rinnalla tekee lähetys hiljaista työtänsä sydänten yhdistämiseksi yhteisillä ihanteilla, yhteisellä uskolla ja veljesrakkaudella.

SISÄLLYS.

I OSA.

	siv.
Johdanto	1
Suurteollisuus	6
Paperi	18
Chikagon teurastuskaupunki	25
Rauta ja hiili	33
Sokeri	48
Petrooli	58
Tavaraliike	69
Kahvi	78
Kulta	87
Vilja	96
Maanviljelys	107
Suurkaupungit	122
Raha	133
Työnjako	143
Rautatie	155
Postilaitos	166
Suez ja Panama	173
Yli Atlantin	184
Pohjois-Amerikka	196
Amerikkalaiset trustit	207
Vanha-Englanti	219
Argentina	226
Keltainen vaara	238
Vaellustyö kiinalaisten ja puolalaisten kesken	248
Hyvät ja huonot ajat.....	261

II OSA.

	siv.
Siirtomat	1
Tulli	19
Juutalaiset	26
Väestökysymys	34
Ranskan väestö.....	42
Alkoholikysymys	46

	siv.
Itsemurhat	55
Taistelu kuolemaa vastaan	62
Tilasto	70
Maailmankieli	75
Spiritismi	80
Taide ja elämä	87
Constantin Meunier	98
Maeterlinck	103
Tolstoi	108
Henrik Ibsen	115
Kirjat	123
Koulu	131
Karl Marx	144
Anarkismi	155
Henry Georgen oppi	165
Yhteiskunnallinen lainsäädäntö	171
8-tunnin työpäivä	180
Ammattiyhdistys	185
Suurlakko	194
Uusi Venäjä	201
Kansallisuuskysymys	219
Kansainvälinen sosialidemokratia	230
Sosialismi	245
Loppu	270

Liite.

Osuustoimintaliike	275
Naisasia'	284
Kristittyjen kansainvälistä yhteistoimintaa	297
Lähetystyö	312